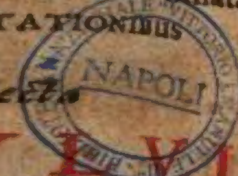

JO. DUBRAVII,
OLOMUZENSIS EPISCOPI,
HISTORIA BOHEMICA,
à CL. V.
THOMA JORDANO,
Medico, Genealogiarum, Episcoporum, Regum, Ducum CATALOGIS ornata, & necessariis ANNOTATIONIBUS illustrata.

Cui in fine adjecta

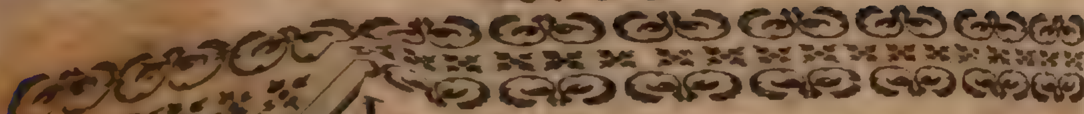

ÆNEÆ SYLVII,
CARDINALIS,
DE
BOHEMORUM
ORIGINE AC GESTIS
HISTORIA.

FRANCOFURTI,
Impensis Johannis Georgii Steck, Bibliopolæ Wratislaviensis,
Imprimebat *Johannes Philippus Andreæ.*
M DC LXXXVII.

RUDOLPHO ET ERNESTO,

Regi & Regnis exoptatiss. Fratribus Austriacis.

IMPER. CÆSARIS MAXIMILIANI AUGUSTI FF.

IOANNES CRATO à Crafftheim Medicus. S.

NOn sum nescius, consimili plerunq; fortuna & aliorum libros in publicum edi, & alienos liberos educari, ut nimirum pro gratia & laude, quam ii consectari v... entur, quos labor & aliorum ... vituperationem subeant. ...at, ... ante annos XXIII. insti... liber ante annos XXIII. ...ptu Autoris Joannis Dubra... ...nis Antistitis in oppido Mora... typis descriptus, sed (quod ... aliquo mercatu nunquam ...ri aliquo Autor ipse exempla... iu enim Autor ipse exempla... quæ eo demortuo in vicinis sal-

ſaltem locis ſparſa fuiſſe comperimus. De veritate autem hiſtoriæ hujus, aut ſtyli puritate vel impuritate, nullum meum judicium interponere debeo. Ad res ipſas verò reſpicienti attentius, cùm abſque temporum annotatione in magna obſcuritate verſentur, ſæpe iſta legens lucem atque ordinem in iis deſideravi. Et cùm alios aliter illa ipſa quæ Dubravius narrat, expoſuiſſe ſcirem, veritatem in collatione limandam eſſe neceſſarium putavi. Itaque Thomæ Jordano, ingenio & judicio, artis etiam medicæ uſu præſtanti viro, Marchionatus Moraviæ Medico hortator fui, ut cum Hungaricis, Polonicis & Sleſiacis Hiſtoriis iſta conferret, & ſi quo modo poſſet, dilucidiora & meliora faceret. Extant enim de Bohemicis & Moravicis rebus perpauca Latinè ſcripta, & præter Æneæ Sylvii Commentaria, ſeu potius opinionum commenta, fortaſſe nulla. Quid præſtiterit Jordanus, in medio eſt. Mihi cùm hac in re morem geſſerit, ut illi viciſſim, dum has partes librum commendandi daret, obſequar, æquiſſimum videtur. Quid verò Medicis cum hiſtoriis? & tantumne à curationibus veſtris otii? qui in alios inquirunt cupidè, forſitan objicient? Velim ſanè mihi otii eſſe plurimum, certè in nulla re quàm hiſtoriarum lectione conſumerem liben-

libentius, non quòd Luciani præceptum,
qui in Me[illegible]cis historiarum cognitionem
requirit, & [illegible]llorum proprium esse historias
scribere restat [illegible]uit, tanti faciam, sed quòd nul-
la veri[illegible] [illegible]lla rectior ad communem vi-
tam rectè instituendam, seu ut Polybius
scripsit, πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις, via atque
ratio, historiarum cognitione esse videa-
tur. Hæc enim, ut præclarè Marcus Cicero
affirmat, est testis temporum, lux veritatis,
vita memoriæ, magistra vitæ, nuncia veri-
tatis. Utinam autem ea lege, qua Histori-
cum summus Latinitatis autor astringit, se
teneri ii qui scribunt meminissent: cùm ne
[illegible] simultatis [illegible] ere audeat, ne quid veri non
longe aliter [illegible] suspicionem gratiæ omnem &
bus loquitu[illegible] itet, sapienter præcipit. Verùm
sonæ quasi [illegible] evenire res ipsa nobis tacenti-
verborum a[illegible]. Nam & noster autor suæ per-
verecon atu[illegible] blitus, Germanis hominibus
picturæ col[illegible] trocitate sæpe odia aspera mo-
pressa esse [illegible] & in narrationibus, quæ ut
possunt, ita [illegible] ibus, quo eminere vel de-
præjudicat[illegible] deantur, illustrari oratione
Hæc verò, si [illegible] ordinis favet, ita
tas vetat, v[illegible] ui loci atque [illegible] demonstret.
in loco no[illegible] planè ζῆλον ἄζηλον credere pie-
unum cave[illegible] t multa alia, quæ deplorare hoc
exagitare, vel [illegible] propositum. Illud
[illegible]s non est [illegible] ne si Typogra-
dum putavi, pho,

pho, nulla mentione facta vel consilii nostri, vel operæ à Jordano sumptæ, detur, inconsideratus aliquis alieno labore parta verbis in se transferret, & hunc librum, quem autor in nomine Sacratissimi Imperatoris Cæsaris Maximiliani, parentis vestri primùm apparere voluit, à laudatissima familia Austriaca alienum faceret. Vobis autem, Serenissimi Principes, eum deberi nemo est qui nesciat, utque hoc debitum publicè quasi profiterer, præclara vestra hoc tempore in regno Bohemiæ occupatio me admonuit. In ea verò cùm ita sitis conjuncti, ut perpetuò fraterna caritate estis conjunctissimi, ambos scripto isto, licet timor & verecundia non mediocriter suspensum me teneret, compellandos existimavi. Explorato autem judicio & sententia verè nobilis viri, D. Wolfgangi Rumpfii, summi atque intimi à cubiculo vestro familiaris, cœpi confidere, hæc, quòd & libenter multumque legitis historias, & verò quòd Ungarica atque Bohemica singulari animo & cura amplectimini, non quidem tanquam ignota nec visa prius, sed ut debita & propria, grata acceptaque habituros. Sciunt multi, & propemodum res ipsa in oculos incurrit, vos pietatis & sapientiæ studio nihil prius & antiquius ducere. Nihil verò ad hoc conducibilius esse, cùm historia

omnem

omnẽ ſapientiam contineat,(quemadmodum Nazianzenus inquit, ἱςορία συμφέρει τῇ σοφίᾳ, & initium atque fons omnis ſapientiæ, ἀρχὴ φρονήσεως καὶ σοφίας, ut Dionyſius Halicarnaſſeus ſcripſit:) quis niſi rerum omnium imperitus non intelligit? Quid autem Principem magis ornat? Quid Reipubl. Principis ſapientia & prudentia utilius. Itaque præclarus autor Diodorus Siculus in hiſtoriarum neglectionem publicarum calamitatum cauſam confert, quòd nimirum, cùm tot adverſis caſibus homines urgeantur, & in eoſdem toties incurrant, non lectione & conſideratione exemplorum erudiantur. Sapere autem eos felicius, qui alieno periculo ſapiunt, vetus eſt dictum, & à multis obſervatum, maximo & ſuo & ſuorum damno, Principes & qui ad gubernacula ſedent, atque cum imperio ſunt, in hiſtoriarum ignoratione verſari. Minus enim non neceſſaria moverent, & majori ſtudio neceſſaria facerent, ſi vel ipſi, vel quos in conſilium adhibent, hiſtoriarum periti eſſent, & quid ſit Rempubl. conſtituere, quid item deſtituere, noſſent. Siciliæ Regem Renatum, Andium Ducem, Regnum & Neapolim amiſiſſe inſcitia hiſtoriæ, Gallici Scriptores teſtantur. Ac in promptu eſſent exempla, quæ regularum obſides à Platone vocantur, ſi exemplis in re

re manifesta opus esse videretur. Quosdam verò destitui in cognitione, literarum bono, quosdam inertiam tardare, vel alias occupationes plures facere, compertum habemus. Proinde vulgatum est magis quàm intellectum illud, quod de Platonis Principis ingenii & doctrinæ Sententiâ M. Cicero refert: Beatas fore Respubl. si aut docti, aut sapientes homines regere eas cœpissent, aut qui regnant, omne in doctrina suum studium collocassent. Aliter autem olim ac nunc judicatum, & melioribus temporibus inprimis approbatam fuisse hanc sententiam Flavius Vopiscus testatur. Cùm enim de novo Imperatore creando Cornificius Consul ad Senatum retulisset, & Tacitum placere ostenderet, acclamatum ab universo Senatu: Quis melius quàm literatus imperet? Neque verò hoc de placido illo imperio quod legum autoritate continetur, intelligendum esse, sapientissimus Rex Alphonsus, tum aliis ab eo præclarè dictis & factis, tum isto ostendit, quòd signis militaribus librum appingi jussit, & armorum leges iis contineri multis verbis gravissimis testatus est. De L. Lucullo verò, à quo M. Cicero omnē liberalem, & dignam homine nobili doctrinam perceptam affirmat, Plutarchus scripsit, & Cicero confirmavit, eum cùm

ad

ad Mithridaticum bellum à Senatu missus, Roma profectus, rei militaris rudis fuisset, in itinere & navigatione legendis rebus gestis, tantum Imperatorem factum, ut non modò, quemadmodum M. Cicero inquit, opinionem omnium quæ de virtute ejus erat, vicerit, sed etiam gloriam superiorum. Idque eò fuisse mirabilius, quòd ab eo laus Imperatoria non admodum expectaretur, qui adolescentiam in forensi opera consumpserat. Non utar pluribus exemplis, ne currentes, quod ajunt, incitare videar: nec meo testimonio in re manifesta opus est. Quis enim non videt, Vos paterna illa elegantia, suavitate, humanitate, moderatione & facundia tinctos, & ut naturæ bona optimis literis confirmentur, studiosissimos? Non est meum in os laudare, neque ad veritatem verbis addere quicquam didici: fateri tamen verum & honestè possumus, & debemus. Quàm multos ex omni memoria tot linguarum peritos Imperatores fuisse legimus, quot summus Imperator, & moderatissimus Christianæ Reipubl. Moderator Parens vester est? Hujus exemplo vos non tàm excitare, quàm ea quæ facitis, & ab ineunte ætate fecistis, comprobare æquuum est. Memini cùm ante annos XI. D. Ferdinandus Imp. sacratissimæ memoriæ Avus vester epistolas primò

mò ex Hispania à vobis missas acciperet, magna cum voluptate non modò literarum picturam nobis commonstrasse, verùm etiam diligentiam scribendi collaudasse. Imitantur hoc præclarum exemplũ laudatissimi Fratres vestri, Matthias atque Maximilianus inclyti Archiduces, ac majori etiam studio, quàm quibusdam nulla liberali doctrina perpolitis, qui nimios quasi & immodicos eos in literis esse arbitrantur, rectum videatur. Sed verum hercle hoc verbum est: Homine imperito nihil quicquam est injustius. Apollinaris quidam scripsit, unicum nobilitatis judicium literarum cognitionem virtutis studiis vigentibus fuisse. Quibus igitur notis isti belli æstimatores nobiles agnoscentur? Certè si vel Princeps, vel in excelso Reipublicæ loco positus, literas Latinas nesciat, cùm res magnæ ubiq; ferè gentium Latinis literis contineantur, hunc nimium pauca scire consentaneum est. Mactè igitur virtute atque ingenio Matthia, Maximiliane, Alberte & Wenceslae, Cæsarum progenies, ea via qua cœpistis ad summum decus pergite, & historiarum cognitionem, in qua toto animo estis, sapientiæ & politicæ prudentiæ fontem, recteque gubernandi certissimam normam & regulam statuite. Vos autem Serenissimi Principes, Rudolphe Rex atq; Erne-

Erneste, ad quos magnorum Regnorum cura spectat, & jam propè in manibus est, cùm suos nosse salus sit Reipublicæ, haud dubiè ad ista quoque, qualiacunq; ea sunt, interdum cùm per occupationes licebit, respicietis: & quæ Regno Bohemiæ atque Austriæ fuerit adjunctio, quæ multorum annorum, divina quasi virgula monstrata, successio, videbitis. Ut verò quasi oculis objiciam, præcipua in pauca conferam. Ottocharus, hoc enim cognomentum Premislao Regi Boemiæ fuit, sive eo se à Polono discernere, sive Otthoni charum esse ostendere voluerit: is, inquam, Ottocharus Margaretham unicam Austriæ hæredem in uxorem duxit, eamque (ut opinio est) deinceps veneno sustulit. Divinitùs verò in Rom. Regem electo Rudolpho Habspurgio, & Imperatore creato, quia in Austria minimè justo dominatu Bohemus esse videbatur, sui officii eum admonuit: cumque apud elatum animo Regem monitis nihil proficeret, ne quid detrimenti Respublica caperet, justa adversus illum arma sumpsit. Sed prius quàm armis contenderent, persuasus Rex observantię onus sibi imponi patitur, & ut in more est positum, acceptis vexillis, se clientem Imperatoris profitetur. Ibi Cæsar ut arctiori necessitudinis vinculo Austriam, (in qua de sen-

sententia Imperii primogenitus Rudolphi Albertus, Archidux Austriæ, Norimbergæ in comitiis, anno Christi 1284. celebratis, nominatus & Austriæ præfectus fuerat:) cum Bohemia conjungeret, filiam Cuitam, quam Dubravius Juditham appellat, VVenceslao filio Regis Ottochari despondet. Agnes verò Ottochari filia Rudolpho II. Imperatoris filio in manum convenit. Ad hæc Iglaviæ pactionem conficiunt, ut nullo legitimo hærede in Regno Bohemiæ relicto, vel superstite, ad Rudolphi posteritatem regnum deferatur. Verùm infelix Rex, cum in Bohemiam revertisset, Bulgaræ mulieris iracundia exagitatus, tanquam gravi dedecore se contaminasset, quòd Cæsari subjectum se palàm ostendisset, filiam monasterio includit, & sumptis armis Imperatori bellum movet. Sed cùm, secundùm Aeschyli sententiam, Deus superbiæ & perfidiæ vindex sit, in eo bello non sine gravi Imperatoris Rudolphi dolore, quem veris & manifestis indiciis ostendit, Ottocharus trucidatur. Itaque optimus Cæsar nihil eorum, quæ in rem filii VVenceslai essent, qui octo annorum puer erat, prætermisit, & ut rectè educaretur, Regnumque optimè administraretur, singulari fide & voluntate procuravit. Simulac verò VVenceslaus ex ephebis excessit,

cessit, & regere Bohemos imperio cœpit,
filiam Cæsaris, civitate Egra in dotem ac-
cepta, & singularibus dignitatum orna-
mentis auctus, quæ etiam nunc Bohemici
Reges obtinent, in matrimonium duxit.
Cæterùm cùm demortua Imperatoris filia,
Elizabetham unicam Regis Poloniæ Pre-
mislai natam duxisset, Poloni licèt Uladis-
laum Locticum, præteritis Silesiæ Princi-
pibus, ad quos Regnum optimo jure perti-
nebat, jam elegissent, repudiato tamen Lo-
ctico, VVenceslaum Bohemum splendida
legatione ad gubernationem Poloniæ vo-
cant. Adit quidem Regnum, verùm con-
secratus, Henrico à Leippa Bohemo, præ-
cipuæ nobilitatis viro, & aliis paucis in ad-
ministratione absens usus est, & filio VVen-
ceslao ex Polona nato, Hungaricum etiam
Regnum consilio & armis acquisivit. Ve-
rùm quia sibi ætatem gravem, filium in
adolescentia levitate quadam lubricum
animadverteret, nec tot Regna à rerum
imperito juvene regi posse videret, Ottho-
ni Bavarico, qui Hungaricum ambiebat,
Hungariæ Regnum quasi de manu in ma-
num, cùm Coronam eam, quam Hungari
Sanctam appellant, in sua potestate habe-
ret, tradit. Moriens verò filio sexdecim an-
norum Regnum Bohemiæ & Poloniæ sin-
gularibus verbis comendat. Sed cùm ado-
lescens

lescens homo, vitæ suæ modum tenere nondum sciret, biennio pòst Olmutii, non quidem in tumultu, ut Austriacus Scriptor commemorat, sed ex improviso, à nescio quo adortus, occiditur. Reliquerat verò cum potestate in Bohemia affinem suum Henricum Carinthiæ Ducem, cui sororem Annam, quam Austriaci Scriptores Agnetam nominant, in matrimonium dederat. Is igitur extincto VVenceslao dominari incipit. Verùm Imperator Albertus Rudolphi primi filius, memor qua ratione Bohemi ex pactione Iglaviensi (cujus Dubravius, quemadmodum etiam illius, quæ de successione in Regno Poloniæ hac ipsa in urbe Vienna, cùm trium Regnorum, Hungariæ, Bohemiæ, & Poloniæ Reges hic cum Imperatore Maximiliano convenissent, laudabiliter conflata est, nullo verbulo in sua Historia meminit:) obstricti Austriacis essent, Regnum filio Rudolpho justè & legitimè appetebat, & cùm Henricus cedere nollet, armis illum è Bohemia expulit, & ut Rudolphus filius occuparet, perfecit. Mortua verò erat Viennæ Rudolphi conjunx Philippi Franciæ Regis filia Blanca. Itaque ut majori benevolentia Bohemos sibi devinciret, VVenceslai senioris viduam relictam in uxorem duxit. Verùm cùm vix integro anno in Bohemia fuisset,
vitam

vitam nescio quomodo amisit, & ex Austriacis Principibus primus Pragæ sepultus est. Henrici verò Carni, ut hoc quoque addam, deinceps non diuturna fuit gubernatio. Bohemi enim illius conjugis sororem Elizabetham, quam inclementius quasi carceri inclusam tractabat, è custodia liberatam, Henrici Imperatoris septimi filio Joanni Comiti Lucelburgio in matrimonium Spiræ collocarunt. Ita rursus neglecta Austriaca familia in Lucelburgiorum potestate Bohemia fuit. Verùm non multo post Carolus Imperator quartus Joannis Regis Bohemiæ filius, Rudolpho in Austriaca familia quarto, viro summo & Fundatori dicto, (Quòd is ea, quæ à patre Alberto secundo, cognomento Sapiente in Academia Viennensi, & summi templi ad Divi Stephani ædem administratione inchoata fuerant, absolverit & perfecit:) filiam in matrimonium dedit. Sed minimè diuturna fuit hæc adjunctio. Nam cùm Rudolphus socerum Imperatorem singulari splendore equestri in Italiam comitatus esset, Mediolani obiit, ejusque cadaver primum conditorio in æde Divi Stephani, quod sepulchrum ipse Archiducibus construxit, illatum est. Extinctus autem die Jacobi, quo D.Ferdinandus I. Imperator placidissimè ante annos decem ex hominibus beato exitu deces-

decessit, annotatum reperimus. Filius deinde Caroli quarti Sigismundus, cùm fratri VVenceslao, qui non modò imperii dignitatem amisit, sed & Bohemiæ Regnum, & se suosq; otio & negligentia perdidit, *successisset*, Archiducem Austriæ Albertum quintum, filiæ suæ Elizabethæ *maritum*, & sibi generum atque successorem in Regnis & Imperio esse voluit. Voluntati huic fortuna quidem respondit, verùm minimè diuturna ea fuit. Nam cùm ex melopeponum intemperantiori esu dysenteria *correptus* esset, ea optimum & in familia Austriaca Imperatorem quartum altero Regni anno extinxit. Albæ Regali is sepultus est, cùm vivus Albam Græcam Regno Hungariæ adjecisset. Ex eo verò Elizabetha Ladislaum posthumum ad Comarum peperit, cujus tutelam Fridericus tertius singulari fide suscepit, & non modò diadema Hungariæ & Bohemiæ sibi oblatum respuit, verùm Austriam ipsam anno 1457. Ladislao restituit. Hic Fridericus tertius, (quem rectiùs quartum, si Fridericum Pulchrum numeremus, appellare licet) ex Ernesto Archiduce Austriæ, matre Cymburga, Vithuldi Ducis Lithuaniæ, Regis Poloniæ, fratris filia natus est. Res Imperii post Augustum diutissimè administravit, & Ladislao adolescente in Bohemia extincto non modò

Austri-

[illegible]ſtam recuperavit, verùm ſingulari beneficio Dei ad Oceanum uſque illius jura extendit. Fuit enim magni illius Maximiliani primi pater, cui ducta in uxorem Maria Burgunda, Dei munere Belgium, Burgundiæ, Brabantiæ, Geldriæ, Lucelburgi, Lotharingiæ Ducatus, denique Comitatus ſummi Flandriæ, Holandiæ, Selandiæ, Hannoniæ, Picardiæ, Artheſiæ, Namurci acceſſerunt. Maximiliani verò filius Philippus non modo Hiſpaniam univerſam, verùm & Atlantici maris inſulas & Mediterranei, interque has comprimis nobiles Corſicam, Sardiniam, & Siciliam, non ſine Dei Numine, per quod Reges regant, adjecit. Quæ verò & quanta, quàm magna atque ſingularia præpotens Deus & Regum Rex munera & beneficia in Carolum quintum, & Ferdinandum Imperatores ſummos, & paternum & maternum avum veſtrum contulerit, quantis & quàm veris bonis domum Auſtriacam & Rempublicam Chriſtianam eorum opera auxerit, hoc in loco commemorare & nimis longum eſſet, & cùm illa etiam nunc oculis omnium obverſentur, ſupervacaneum. D. Ferdinandus certè poſt diuturna ex Ladiſlai poſthumi obitu trium Regum, Georgii Bodebratii Bohemi, Matthiæ & Uladiſlai, certamina, ducta in matrimonium, extincto miſerè opti-

optimo Rege & adoleſcente Ludovico fratre, Anna Regina lectisſima Uladislai Regis Hungariæ & Bohemiæ, Poloniæ verò Sigismundi fratris filia, in Regno Hungariæ & Bohemiæ Ludovico ſucceſſit. *Hujus* Imperatoris laudes nulla unquam ſecula, licet nondum ſcriptis comprehenſæ ſint, tacebunt. Eum ego ante vitæ exitum ſingularia quædam de optima in rempublicam Chriſtianam voluntate *ſua* commemorantem audivi. Poſſem recitare plurima, niſi mihi ſubvereri quiddām, quod ſcribere non debeo, in mentem veniret. Dion Hiſtoricus Titum Imperatorem moriturum dixiſſe, ſe unius rei pœnitere, id verò quid eſſet, nunquam aperuiſſe, ſcribit. Idē D. Ferdinandū Imperatorem dixiſſe multi ſciunt, verùm cùm nemo interrogaret, apertè protuliſſe. Ureret hoc quosdā, continere igitur ſatius eſt. Illud reticere nō debeo, quod crebris ſermonibus ante obitum uſurpavit, inter ſumma beneficia, quæ Deus in gubernatione Imperii conceſſiſſet, primum atque maximum, vero animi judicio, optimaque conſcientia hoc ſe ducere: quòd ad ſedandas diſcordias publicas animum adjeciſſet, & tolerantiæ in religione formulam benigniſſimus Deus ſibi in mentem dediſſet. Eſt in vivis Joannes Nævius, vir integerrimus, qui à Sereniſſimo Archiduce,

ducc Ferdinando nobis in valetudinis Cæsareæ curatione additus erat, eo præsente mihi legendam dedit, atque ut apertis verbis legerem, jussit, epistolam benè longam sua manu ad Electorem Mauritium multis verbis & sententiis accuratissimè de pace publica, conscientiarum libertate, & Reipublicæ salute scriptam. Hanc, inquam, si Censores quidam viderent, haud dubie animadverterent, quàm insigni, non modo Italus quidam & Gallus, verùm etiam nostri homines, qui de una religione, (cùm nullo unquam tempore non modò in universo mundo, sed ne in una gente quidem una, & per omnia similis sibi religio fuerit, semperque Abelis justi, & Cainica soboles, consimilia illis, quæ principiò facta sunt, fecerint:) clamitant, D. Ferdinandum Sacratissimæ memoriæ Imperatorem injuria afficiant. Sed hos quasi in ulcere ungues non commovere satius est, ne commoti, exulcerata, quæ D. Ferdinandus Imperator sanare studebat, gravius dilacerent. Istos vero ipsos autores esse sermonum omnium, quæ de vobis mitissimis & concordiæ atque tranquillitatis studiosissimis Principibus per Germaniam à improbissimis sermonibus nuper sunt disseminata, nemo nisi qui hæc non alibi, quam in Cainico pectore atque cere-

cerebro naſci poſſe intelligit, dubitare poteſt, vel debet. Quæ autem, malùm, hæc confingendi & conficta ſpargendi licentia? De Alexandri Severi Imperatoris Imperio hoc præconium refertur, fuiſſe illud ἀναίματον. Multò verius de optimi Parentis veſtri Imperatoris Maximiliani ſecundi moderatiſſima Imperii moderatione hoc dici poſſet, niſi fata obſtarent, & non modò furor bellicus, ſed furiæ Theologicæ arma miniſtrarent. Æternus Deus, qui ſuo juſtiſſimo arbitrio Regna diſpenſat, & progeniem juſticiæ atque clementiæ (quibus virtutibus, optimi Principes, proximè ad Deum homines accedere non ignoratis:) obſervantium benignè fortunat, ut David cecinit, vobis & Poſteritati veſtræ placida, felicia (quid autē eſt felix, niſi ſit placidum & moderatum?) omnia concedat: & ut difficultates, quę rebus ruituris, & ad interitum accelerantibus incumbunt, ſuſtinere poſſitis, præpotenti ſuæ fortitudinis manu vos fulciat, ſuſtentet, & defendat. Viennæ,

Idib. Junii.

CIƆ IƆ LXXIV.

Duces

Duces sive Principes Bohemiæ, post & ante assumptum Christianismum.

1. *Czechus*, gentis conditor.
2. *Croccus*, Huic tres filiæ:
3. *Lybussa, Bela, Techa.*
4. *Premislaus*, arator ducit conjugem Lybussam. Ex hoc conjugio
5. *Nezamislius*. Ab hoc
6. *Mnatha*. Hujus filius
7. *Vogenus*. Duo huic liberi,
8. *Uneslaus* & *Vratislaus*, cui Lucensis & Zatecensis principatus destinati. Filius verò Uladislaus à Siderio confossus. Hujus filius septennis Zbislaus à Duringo pædagogo interemptus. Uneslai filius
9. *Crewomyslius*. Hujus
10. *Neclan*. Istius verò duo filii
11. *Hostivitius* & *Mystibogius*, cui Gurimensis attributa ditio, qui à diabolo est suffocatus, superstite filio Radislao Gurimense.
12. *Borivorius*, sed primus Christianus. Huic è Ludmilla Slaviborii Melnicensis filia
14. *Spitigneus*
15. *Vratislaus* & *Boleslaus*. Uratislaus è Drahomira Lucense.
16. *S. Venceslaus* cœlebs.
17. *Boleslaus* sævus, & *Premislava*, quæ fratris Venceslai aurem abscissam ad limen templi repertam arcula incluserat. Boleslaus è *Brenna* genuit Strachyquam monachum Ratisbonæ, post Episcopum Pragensem tertium.

18 *Bo-*

18. *Boleslaus* Pius, Mladam monialem ordinis Divi Benedicti (postea Maria à Pontifice Max. denominata) Dombravam, sive Dambroucam Meschonis Poloniæ Principis conjugem , ex qua natus Boleslaus primus Rex Poloniæ , ab Otthone tertio Imperatore salutatus. Boleslaus ex Hemma è Principibus Saxoniæ

19. *Boleslaum* à consobrino Polono oculis orbatum. Hic

20. *Jaromyrium* , &

21. *Udalricum*, filios habuit. Iste ex Peatrice rustica conjuge suscepit

22. *Bretislaum* primum Marchionem Moraviæ, qui ex Juttha vel Juditha Otthonis Ruffi Cæsaris filia è monasterio Ratisbonensi rapta, genuit

23. *Spitigneum*, Uratislaum Olomuzii dominum & primum Regem, Cunradum Brunnæ dominum, Otthonem Znoymæ dominum, & Jaromyrium Episcopum Pragensem.

Princi-

...cipes Bohemiæ XXIII. numero, Stoymiro fratre ...lai Bilinæ exule in Bavaria, quem Stilfridum vocabant Germani, adnumerato, qui tertium locum obtinuit, licèt citò exauctoratus.

1. CZECHUS.
2. Croccus.
3. Lybussa —— 4. Premislaus.
5. Nezamyslius.
6. Mnatha.
7. Vogenus.

8. Vneslaus. — Vratislaus *Lucensis.*
9. Crevomyslius. — Vlastislaus.
10. Neclam. — Zbislaus.

11. Hostivitius — Mystibogius *Gurimensis.*
12. Boryvorius *primus Christianus* —— *Ludmilla.* — Radislaus.

...4. Spitigneus. 15. Vratislaus. —— *Drahomira Lucensis.* Boleslaus.

16. S. Wenceslaus — 17. Boleslaus *sævus.* —— *Brena.* Premislava.

Strachyquas *Monachus.* 18. Boleslaus *Pius.* —— *Hemma.* Mlada. Dombrava —— *Miesco Poloniæ Princeps.*

19. Boleslaus.
20. Jaromyrus.
21. Vdalricus. —— *Beatrix rustica.*
22. Bretislaus. —— *Iuditha Othonis Cæs. filia.*

Spitigneus 23. *Dux.* — Vratislaus *Olomucii dominus I. Rex.* — Conradus *Brunnæ dominus.* — Ottho *Znoymæ dominus.* — Jaromyrus *Episcopus Pragensis.*

Reges

Reges, Principes & Inter-Reges.

Vratislaus, Conradus, Ottho, filii Bretislai Marchionis primi Moraviæ, Principis Bohemiæ 22.

Conradus Brunnæ dominus, ex Valdburgi ſuſcepit Udalricum & Leopoldum.

Udalricus Vratislaum, cui fuit conjunx Vaſilca, fortaſſis Baſilia Rutheni Principis filia.

Leopoldus Conradum Marchionem, cui tribuitur uxor Palatina Bavarica N. aliis Maria Henrici V. Cæſaris filia.

Ottho Znoymæ dominus, ex N. Belæ VI. in ordine Regis Hungariæ filia, genuit Suatoplucum Marchionem, & Otthonem Nigrum: hic Venceslaum.

Vratislaus diademate regio primus ab Henrico III. Cæſare dicto Seniore cohoneſtatus eſt: hujus uxor prima N. exulem maritum in Hungaria viſitatura cum fœtu in itinere moritur: ſecunda Adelheid, Regis Hungariæ Andreæ filia, ex qua ſuſcepit Bretislaum, Boryvorium, Boleslaum, Judithain Vlatislao I. Principi Poloniæ poſt Reges abrogatos nuptam. E tertia Boleslai Audacis ſive Feri Poloniæ Regis F. Svatava, Uladislaum: N. Vieberti Luſatiæ Marchionis conjugem, ex qua Venceslaus Marchio Luſatiæ, Sobieslaum Principem Lucenſem, & Henricum Epiſcopum Olomuzenſem.

1. Interregnum. 6. Interreges. *Vratislai* ſucceſſores annis 60. dicuntur ſolo Principis titulo regia dignitate neglecta uſi: nimirum Conradus Brunnæ dominus I.

Bretislaus, Vratislai F. II. Boryvorius Vratislai F. III. Suatoplucus Otthonis Znoymæ domini F. IV. Vladislaus Vratislai Regis F. V.

II. Bretislaus è Lucretia Principis Rhenani filia genu-

genuit Vladislaum juvenem, ductorem copiarum in Italia loco patris pro Cæsare.
II. Borivorius ex N. Leopoldi Austriæ ducis sororis ... Jaromyrium VI. Sobieslaus Princeps Lucensis ex Adleida filia Colomanni Regis Hungariæ. Vladislaum, Mariam Leopoldo Duci Austriæ locatam, Sobieslaum, Vdalricum, Venceslaum (qui Spitigneum à Premislao Ottogaro excæcatum) liberos suscepit.

Vladislaus Vladislai F. Vratislai primi Regis nepos, repetita regia dignitate à Friderico Barbarossa Cæsare coronatus, fratres habuit Theobaldum, Italica expeditione in castris Cæsaris mortuum, & Henricum Episcopum Pragensem, & N. Friderici Ducis Bavariæ uxorem. Conjuges duas, Gertrudin Conradi Cæsaris filiam, & Juditham Landgravii filiam. Liberos quinque, Fridericum primum Interregem, qui ex Elizabeth conjuge genuit filiam N. Petro Nepotulo Emanuelis Imp. Constantinop. desponsam: Suatoplucum, cujus uxor fuit N. Geisæ II. Regis Hungariæ filia: Albertum Archiepiscopum Saltzburgensem, Vladislaum Marchionem Moraviæ (& huic filius Vladislaus Marchio:) Premislaum, postea Ottogarum. Vdalricus Sobieslai Lucensis filius, secundus Interrex. Sobieslaus frater, tertius Interrex. Conradus Leopoldi Znoymensis filius, quartus Interrex. Venceslaus Otthonis Nigri filius quintus Interrex. Premislaus Vradislai filius postea Ottogarus, sextus Interrex. Henricus Episcopus Pragensis Vladislai filius Regis frater, septimus Interrex. Vladislaus Marchio Moraviæ, Vladislai Regis filius, octavus Interrex.

II. Interregnum.
8. Interreges.

Premislaus Ottogarus Vladislai Regis filius III. Rex, è Constantia Belæ III. Regis Ungariæ filia, genuit

Venceslaum Ottocarum IV. Regem, & Annam Henrico II. pio, Henrici Barbati Principis Vratislaviæ & Poloniæ filio, qui à Tartaris cæsus est, nuptam. N. filia Otthoni Marchioni Brandenburgensi locata, ex qua Ottho Longus Marchio, comes expeditionis Ottocari in Prussiam. Agnes spreto Friderico II. Cæs. monialis facta. N. filia Udalrico Carinthiæ Principi nupta. Theodorici Marchionis Misniæ F. sterilitatis prætextu repudiavit Premislaus R.

Venceslaus Ottocarus è Kunigundi filia Philippi Cæsaris, ante Otthoni à Vittelspach Palatino pacta, Ottocarum quintum Regem produxit.

Ottocarus quintus Rex Margaretham Henrici VI. Cæsaris viduam, fratris Friderici Ducis Austriæ filiam hæredem, prætextu sterilitatis in cœnobium detrusit, superinducta Kunigundi Roscislai Regis Bulgariæ filia, è qua suscepit Agnetem Rudolpho Duci Sueviæ, Rudolphi Habspurgensis Cæsaris filio nuptui traditam, (hinc natus Joannes Cæsaris Alberti parricida:) & Venceslaum sextum Regem. E concubina Nicolaum Ducem Oppaviensem cum tribus filiabus locatis Vartenbergo, Straconicensi & Cravato Baronibus.

Venceslaus è Juditha Rudolphi Habspurgensis Cæsaris filia genuit Venceslaum septimum Regem, & Juditham Ruperti filii Adolphi Nassovii Cæsaris uxorem. Ex Elizabetha filia Premislai Principis majoris Poloniæ (post Rudolpho miti Alberti Cæsaris filio nupsit) Annam Henrico

ncipi Carinthiæ, & Elizabeth Joanni
Henrici septimi Lucemburgensis F.
ohemiæ Octavo, conjugio traditas pro-
Habuit etiam præpositum Vissegra-
n spurium
es septimus junior dictus, Violam Ducis
minii filiam uxorem duxit: hæc postea Po-
osensi nupsit. Rex Olomuzii à sicario in-
ctus liberis caruit.
icus Carinthiæ Princeps maritus Annæ. *III. Interregnum. Interreges tres.*
olphus mitis Dux Sueviæ.
idericus Dux Austriæ filii ambo Alberti
saris.
es octavus Rex ex Elizabetha genuit Caro-
m (postea IV. Rom. Imperatorem) Premis-
ums (infans hic cessit humanis) Joannem Du-
m Carinthiæ, Comitem Tirolis: demùm
Marchionem Moraviæ, Ejus filii Jodocus Bar-
batus Cæsar designatus, & Procopius Marchio-
nes Moraviæ: Mariam Caroli V. Regis Galliæ
uxorem: Margaretham Ducis Palatini Bava-
riæ Hermanni conjugem, post viduam Casimi-
ro Poloniæ Regi desponsam, sed ante nuptias
mortua: Juditham Friderico Marchione Mi-
sniæ repudiato Joanni II. Regi Francorum
nuptam. E Beatrice Borbonii Ducis filia con-
juge secunda, Wenceslaum Comitem Lucem-
burgensem & Ducem Brabantiæ.
Carolus nonus Rex & Cæsar quartus, quatuor ha-
buit conjuges, Blancam Philippi Comitis Vale-
siæ, post Regis Galliæ VI. sororem: deinde An-
nam Palatini Rheni filiam: tertiò Annam Bul-
conis Ducis Swidnizensis in Silesia filiam. Ex
hac

Vences-

Venceslaus decimus Rex & Cæsar. Extremùm Elizabetham Bugislai Ducis Stetini Pomerani filiam, Casimiri Regis Poloniæ neptim, Ludovici I. Regis Hungariæ consobrinam. Ex hac
Sigismundus undecimus Rex & Imper. & Joannes Lusatiæ Gorliziiq; Marchio. Ex aliis Margaretham Ludovici I. Regis Hungariæ Poloniæq; uxorem, tum Elizabeth Alberti tertii Ducis Austriæ conjugem. Venceslao Regi duæ fuêre conjuges, Joanna Comitis Hollandiæ filia prior: Sophia Palatini Bajoari filia posterior. Totidem Sigismundo: Maria nimirum Ludovici I. Regis Hungariæ & Poloniæ filia hæres: secunda Barbara Hermanni Comitis Ciliæ filia: hinc Elizabeth, quam
Albertus duodecimus Rex & Cæsar, Dux Austriæ, uxorem duxit: ex qua
Ladislaus decimus tertius Rex posthumus. Incidunt
Georgius à Kunstat Podiebradii dominus XIV. Rex, &
Matthias Hunniades XV. Rex Bohemiæ & Hungariæ, nec non Elizabeth Casimiri Regis Poloniæ, & Anna VVilhelmi Ducis Saxoniæ conjuges.
Uladislaus XVI. Rex, Casimiri filius, qui ex Anna Gandala Vascone
Ludovicum XVII. produxit, & Annam
Ferdinandi Austrii, pòst Imp. Rom. Regis XVIII. conjugem. Hujus filius
Maximilianus XIX. ex Maria Caroli V. Rom. Imp. filia
Rudolphum XX. procreavit.

Vratis-

[...]slai primi Regis successores primum In-
[...]gnum constitu[...]unt, qui ut Principes Rem-
[...] publicam Bohemam administra-
runt.

[...]neftris Rex, Vratislai frater.
[...]radus fepti[...]
[...]islaus, Vratislai filius.
[...]vorius, Vratislai Regis filius.
[...]oplucus Otthonis Znoymæ domini fi-
[...]us.
[...]islaus, Vratislai Regis filius.
[...]eslaus, Vratislai Regis F.

[...]us I I. Rex, Vladislai Principis filius,
[...]lai Regis N. Interregnum secundum.
Interreges VIII.

[...]ricus Vladislai Regis F.
[...]ricus Sobieslai Principis F. Vratislai Re-
[...] N.
[...]eslaus, Sobieslai F.
[...]adus Leopoldi Znoymensis F.
[...]ceslaus Otthonis Nigri F.
[...]nislaus Vladislai Regis F. post Rex ter-
[...]us.
[...]icus Episcopus Pragensis Vladislai F.
[...]ladislai Regis frater.
[...]laus Mar[...]hio Moraviæ Vladislai Regis
[...]

[...] Æneas Sylvius: Et hos Regis nomine
[...]isse constat [...] sive quia magis vi quàm ju-
[...]perarunt; siv[...] quòd indultum Imperatoris
Roma-

Romani ſumendæ coronæ more majorum obtinere non valuerunt.

Epiſcopi & Archiepiſcopi Pragenſes.

1. Dethmarus.
2. Adalbertus.
3. Strachyquas.
4. Theodatus.
5. Hellichardus.
6. Iſo.
7. Severus.
8. Jâromyrius.
9. Coſmas.
10. Hermannus.
11. Maynardus.
12. Joannes.
13. Ottho.
14. Daniel à Lippa.
15. Fridericus.
16. Valentinus.
17. Henricus Interr. 7.
18. Daniel.
19. Andreas.
20. Joan. Scholaſticus.
21. Nicolaus.
22. Joannes.
23. Tobias.
24. Joannes.

Ernestus, Archiepiscopus.
Joannes, Post Cardinalis.
Sbinco à Leporibus.
Albicus.
Conradus Westphalus.
Rokizana.

aliorum si qui fuerunt, nulla hoc libro sit mentio.

Ob gentis cognationem & commercia: fœdera pacta & rescissa: connubia contracta: bella in Hungaris & Polonis gesta: & quia multorum Bohemiæ Principum rebus desperatis Hungaria non minus quàm Polonia tutum prębuit asylum, tam qui Hungariæ, quàm qui Poloniæ rerum potiti sunt, ad historiæ perspicuitatem (ut quæ quò locorum referenda sint, constet,) nomina ascribere placuit.

Polo-

Poloniæ, qui Christo nomen dedêre, Principes & Reges.

Mieſcho, aliis Miecislaus I. Princeps Chriſtianus, qui Dombravam Bohemam uxorem duxit, pacto Chriſtianiſmo.

1. Boleslaus Rex I. ab Otthone Cæſare ſacratus.
2. Mieſco, vel Miecislaus Rex.
3. Caſimirus Monach9 Clunienſis in Burgundia.
4. Boleslaus Ferus vel Audax Regno privatus.

Uladislaus Princeps I.

Boleslaus Crivouſtus. Huic filii quatuor, | Sbigneus nothus.

Vladislaus II.
Boleslaus Criſpus, ejus filius
Leſco exauguratus.
Miecislaus ſenex.
Caſimirus.
Leſcus Albus:
Boleslaus Pudicus.
Leſco alter. Hujus frater Lochtecus, alia matre.

5. Premislaus Rex.
6. Vladislaus Lochtecus.
7. Venceslaus Bohemus monoculus.
8. Caſimirus Magnus II.
9. Ludovicus Rex Hungariæ.
10. Vladislaus Jagello Dux Lithuaniæ.
11. Vladislaus Varnenſis.
12. Caſimirus.
13. Joannes Albertus.
14. Alexander.
15. Sigismundus I.
16. Sigismundus II.
17. Henricus Dux Andegavenſis, Caroli IX. Francorum Regis frater, & ſucceſſor, Henrici II. filius.

SERI-

SERIES DVCVM.

SERIES DVCVM.

Duces.

Czechus

1. Croccus.
2. Lybussa.
3. Premislaus
4. Nezamyslius.
5. Mnatha.
6. Vogenus. Voien Crommero. Vorcius
7. Sylvio.
8. Vneslaus.
9. Crevomyslius.
10. Neclan.
11. Hostivitius.
12. Boryvorius, I. Christianus.
13. Stoymirus, Germanis Stilfridus.
14. Spitigneus.
15. Uratislaus.
16. S. Venceslaus.
17. Boleslaus sævus.
18. Boleslaus pius.
19. Beleslaus excæcatus.
20. Hiaromyrius.
21. Udalricus.
22. Bretislaus.
Spitigneus.

SERIES PRINCIPVM, REGVM, ET INTERREGVM.

Uratislaus Rex.

Principes VI.

1. Conra[...]
2. Bretisl[...]us.
3. Boryv[...]us.
[...]lius.

4. Sua-

4. Suatoplucus.
5. Uladislaus.
6. Sobieslaus.
2. Uladislaus Rex.

Interreges. VIII.

1. Fridericus.
2. Udalricus.
3. Sobieslaus.
4. Conradus.
5. Venceslaus.
6. Premislaus postea Rex tertius.
7. Henricus Episcopus Pragensis.
8. Uladislaus.

3. Premislaus Rex, postea Ottocarus.
4. Venceslaus Ottocarus.
5. Ottocarus.
6. Venceslaus.
7. Venceslaus junior.

Interreges III.

Henricus Dux Carinthiæ.
Rudolphus Dux Sueviæ.
Fridericus Dux Austriæ, utriq; filii Alberti Cæs.

8. Joannes Comes Lucemburgensis.
9. Carolus quartus Rom. Imp.
10. Venceslaus Rom. Imp.
11. Sigismundus Rom. Imp.
12. Albertus Rom. Imp.
13. Ladislaus.
14. Georgius à Kunstat Podiebradius.
15. Uladislaus.
16. Ludovicus.
17 Ferdinandus Rom. Imp.
18. Maximilianus II. Rom. Imp.
19. Rudolphus Rex Hungariæ.

VITA

VITA AUTHORIS.

JOHANNES Episcopus natus Pelsinæ, non ignobili Boiemiæ oppido. Fidem vel hoc facit, quod per occasionem honorificentissimam illius habet mentionem, cùm alibi, tum Hussitarum procellis penè obrutæ Bohemiæ: eos mordicus & constanter à patribus acceptam fidei normam retinuisse, nunquam etsi à Ziscone multorum mensium obsidione arctissima premeretur, à fide Regis descivisse asserens: adeo ut digni essent, qui Sigismundo Cæsaris encomio ornarentur. Nomen Pelsinæ in faucibus omnium hæreticorum perpetuò amarescit. Familiæ cognomen cùm adhuc plebeja conditione fruerentur, Sskala fuit: at equestri dignitate auctus, & in nobilium numerum accensus, tum primùm Dubraviski dictus est. In Italiæ Gymnasiis eam operam navavit, ut LL. Doctor renunciaretur. Reversus, Stanislao Thurzoni Episcopo Olomucensi semper consiliis & rebus gerendis præsto fuit. Cum VVilhelmo Barone à Kunstat legationis princeps Barrium profectus, Bonam Sfortiam Regi Sigismundo Poloniæ I. impetravit conjugem. Congressu Regum Poloniæ Sigismundi & Vladislai Hungariæ Bohemiæque cum Maximiliano I. Rom. Imp. anno 1515. ha-
...o, cùm Sigismundus bis in itinere apud Episcopum
...nislaum di... ertisset, colloquio Regis & Episcopi se
...r fuisse, & ... Paulo ante deplorandum regis Ludo-
...in campis Mohazianis interitum Buda eidem
...iscopo se ast... irisse, ipse de se ultimo libro testatur.
...enna cum ci... esset barbaro Turcarum exer-
...u, ductor co... arum fuit Stanislai: Imperatorem vasal-

vasallorum ejus cum auxiliaribus Moravis strenuum gessit. Emicuitque maximè prudentia illius, cùm à morte Stanislai & Zaubeki Episcopatum adeptus, à Divo Ferdinando Cæsare in Silesiam legatus mitteretur Vratislaviam. Non levis controversia inter Bohemos & Silesios oborta erat. Illi è Caroli IV. Cæsaris bulla jus suum contra Principes Silesiæ propugnantes, non licere ulli nisi Bohemo Silesiæ præfecturam gerere. Hi verò genus & dignitatem suam jactare, neque ullo modo passuros exterum rerum summæ apud ipsos præesse, asseverebant. Magna dexteritate sopivit turbas, quæ toti provinciæ extremum minabantur exitium. Deinceps ab eodem Cæsare missus ad Bohemos, cum bello Smalcaldico tota propemodum regio ab ejus se subduxisset imperio, auctoritate sua procerum plurimos, ne conjurationi nomina darent, maturè ab instituto revocavit., socius tum illi à Carolo V. Cæsare Sigismundus Seldius junctus fuit. Etiam victoria de Saxonibus parta, cum Ferdinandus causæ cognitioni perduelles se sistere mandaret, judicii è Silesiis, Moravis, aliarumque gentium jurisperitissimis accersitis, constituti, præses hic Johannes fuit. Ferdinandi justam indignationem mitigavit: & cùm plurimi plectendi essent, ut vitæ, fortunis, & immunitatibus eorum parceretur, qui sibi insontes viderentur, deprecatus est. Feriari si quando à Repub. datum est, ad solita studia animum revocavit. Scripsit Commentarium insignem in quintum Davidis Psalmum: Verba mea auribus percipe Domine, &c. Deinde libellum de Piscinis, & hunc Historiarum Bohemiæ in lucem edidit. Domi militiæque impiger, se & sacrorum peritum, naturalis philo-

Philosophia non . . . . dem, historiarum verò cognitione omnes cives suos & populares antecelluisse, perpetuis lucubrationum suarum monumentis testatum abundè fecit. Vix integrum decennium Episcopatum gessit. Apoplexia mortuus anno salutis MDLIII. VIII. Id. Sept. Sedem concessit posteris Marco, quem Gulielmus nobili VVizhoviorum gente ortus sequutus, hunc Johannes Grodecius Silesius excepit, VI. Januarii nuper extinctus. Heredem Johannes scripsit ex sorore nepotem VVenceslaum Sskalam Dubratviskium, cui arcem Blansko cum ditione emtam cum supellectile libraria & argentaria dederat.

Hæc ex relatione Magnifici D. D. Hanussii Haugiazii, Baronis à Biskupiz Augustalis apud Moravos Apochrysiarii deprompta sunt: qui cùm prima adolescentiæ tyrocinia apud Episcopum ageret, majorem voluminum partem sua manu se exarasse professus, virum perpetua memoria dignum suo preconio fraudare noluit.

VITÆ FINIS.

HISTORIÆ BOHEMICÆ LIBER PRIMUS,

JOANNE DUBRAVIO AUTHORE.

SUMMA PRIMI LIBRI.

PROPOSITIO operis. Situs, ambitus, fines, oppida, fluvii Bohemiæ, deliciæ soli, ritus, mores, primordia gentis: Ubi Slavinorum omnium luculenta descriptio Occasio migrationis Croatarum in Bohemiam. Zechius patria ob homicidium extorris in Bohemiam cum Lecho fratre profugit. Hic in Poloniam gentis auctor. Polonorum & Bohemorum hi quasi indigetes Dii. Democratia ejusque incommoda. II. Princeps Croccus vates. Slavinorum cultus sacer. Suatovitus Rugiorum idolum. Croccus Rempubl. apud Polonos legibus exornat. In illius memoriam Cracovia extructa. Filiæ Crocci Bela, Tescha, Lybussa divinatrices magæ. III. Lybussa patri surrogatur. Traducitur muliebris dominatus. Apologus Aesopico similis de Rege ranis dato Deo auctore Principes creandi.

Proportio operis.

PRincipum Regni Bohemiæ, ipsorumque Regum nomina, ac mox facta illustria commemoraturo, jam inde à principio repetendum videtur de situ Bohemiæ, ejusq; dotibus, deque incolarum moribus atque origine, & ad quem modũ Bohemi reipublicæ præfuerint, priusquam sibi aut Principes aut Reges adscíscerent. Nimirum ita magis plana apertaque erunt omnia,

omnia, quæ deinceps de illis ipsis Regibus proditurí sumus. Nam vel inde statim argumentum decerpere licet, quantum illi ipsi Principes, vel Reges magnitudine animi viribusque excelluerint: Quòd quum valentissimis atque bellicosissimis, & per discordiam morum, atque linguæ, inimicissimis interjecti essent nationibus, nihilominus tamen regionem à majoribus suis partam atque relictam non solum perpetuo incolumem retinuerint, sed quod eandem etiam finitimis præterea trophæis ac triumphis exornatam, multarumque provinciarum adauctam, ad posteros suos velut per manus transmiserint. Idque eo potissimum tempore, quo Germani Cæsaribus, Pannones Regibus, Poloni qua Principibus, qua Regibus, (ut cum aliàs maximè) florebant. Sed ista suis locis tempestivius narrabuntur. Nunc quod ad situm, finesque Bohemiæ attinet, dicemus. In Germania sita est Bohemia, ea fines ab ortu Solis ad Marcomannos & Quados, ab occasu ad Noricos protendit. Meridionalem ejus plagam Pannonia superior, nunc Austria dicta, occupat; sicut Saxonia & Misnia, Septentrionalem. Universam Hercynia sylva perpetuo ambitu cingit, clauditque circum undique ad Amphitheatri faciem. Unde æqua ei ferè longitudo atque latitudo, atque utraque paulò amplius ducentis millibus passuum extenditur. Carolus Bohemiæ Rex, qui deinde imperio etiam orbis præfuit, in regiones illam duodecim descripsit, quarum uni duntaxat vocabulum a flumine Vultavia, quod Pragam interfluit, indidit: reliquas undecim ab oppidis cognominavit. Sed nulla eorum adeò aspera prolatu habentur, ut nisi Bohemus sit, aut sermonis Bohemi

Situs Bohemiæ.

Bohemiæ regiones XII.

gnarus, ægrè illa alio ore enunciaverit. Inter oppida Bohemiæ insigniora numerantur, Marcomanniam versus, quæ hodiæ Moravia appellatur, Mutha. Chrudima, Hradecium Reginæ, Pardubicium, Lytomissium. Inde à limite Noricorum, quos Bavaros cognominant, Glatovia, Domazlicium, Misa, Tachovia, eminent. Ab eo verò latere, quod ad Austriam spectat, locum primum obtinet Buduicium, Crumlovia, Trebonia, Hradecium Henrici, Sicut à Misnia, Pons, Cadana, Chomutovia, Austia. Nam Quadis, nunc Slesitis, Hiaromirum, Glacium, Curia, & quædam alia oppida proximant. Introrsus porrò celebrantur, Cuthna, Colonia, Pelsina, Verona, Zatecium, Launa, Lana, Lytomericium, Taborium. Cæterum omnibus antestat Praga, tanta magnitudine urbs, ut una tres amplissimas urbes complectatur, Veterem, Novam, & tertiam, quam Parvam vocant, à duabus prioribus, flumine Vultavia disjunctam. Ædificia in singulis, tam privata, quàm publica, dignitatis plena & magnificentiæ. Duas præterea possidet arces, alteram Vissegradum appellant, quondam Regum sedes, nunc bellorum civilium injuria, vasta, & penè desolata. Contrà, *illa* altera arx, quæ minorem Pragam despectat, quemadmodum dicitur, ita jure optimo haberi debet, Regia. Quippe, non arcis modò, sed urbis potius speciem repræsentare videtur, tantùm videlicet loci mœnibus, ædificiisque occupat. Palmam inter publica opera ferunt, Templum, & Palatium illud Caroli, cujus statim mentionem fecimus, hoc Vladislai Regis nuper vita functi opus. Quantum autem inter urbes Praga, tantum inter flumina Albis flumen (ut rectè Tacitus ait) inclytum & notum

Vrbes Bohemiæ.

Praga regni caput.

Albis fluvius, Labe Bohemis.

notum supereminet. Sed hoc idem Tacitus, de illo, parum exploratè, quod in Hermunduris oriri addiderit. Non enim apud Hermunduros Albis, sed apud Bohemos oritur, in montibus, quos illi ipsi Bohemi Cerconessos appellant, Septentrioni obtentos, & Moravis vicinos. Ex quibus ille profluens, magnam Bohemiæ partem, ac ferè meliorem irrigat: & postquam cæteros indigenas fluvios, nempe Vultaviam, Egram, Sasavam, Giseram, Misam exhausit, auctior aquis factus, inde ad Misnios & Saxones, postremò in Oceanum, nomine ubique suo evolvitur, Salmone pisce inprimis fœcundus. At minores in Bohemia fluvii, rivulique, alicubi ramenta auri provolvunt, alibi conchulas alunt, è quibus uniones eruuntur. Fontes autem calidi, aliquot in locis erumpentes, non modò lavandi voluptatem, sed auxilia etiam medendi hominibus afferunt. Porrò ipsum solum adeò frugum ferax & copiosum est, ut & has vicinis quoque regionibus largè suppeditet. Vina tamen parcius exhibet, & quæ nata ibi sunt, languidiora apparent, quàm ut ætatem bene ferre queant. Contra croco in Bohemia sato insunt cuncta, quæ in peregrino pretiosa habentur, succus, color & odor: jam illa rara, ac prorsus beata telluris dos, quòd ex venis ejus tanta ubertate argentum affluit, ut nisi parum aliquid silicis ad eas venas se admisceret, nihil extra argentum haurires, cum alibi argentariæ valde dites esse perhibeantur, in quibus metalla, quarta sui aut quinta, vel cum felicissimè, media parte argentea inveniuntur. Quin aurum quoque ipsum tale statim, quale nativæ venæ ferunt, in puteis effoditur, qui de loco Gilora cognomen suum trahunt. Tenet fama

Fluvii Bohemiæ.

Dotes & deliciæ soli Bohemici.

Regibus Bohemiæ sæpius inde allatas fuisse micas aureas puti auri, quarum singulæ pondo denum librarum graves erant. Sed nec vilioribus metallis destituitur, nempe stanno, plumbo, ære, ferro. Ostentatque præterea carbunculum, calaim, amethistum, ex cotibus suis metallicis abruptum. Ceterùm secundum metalla non alia res magis Bohemos, quàm piscinæ quæ Cyprinos pisces alunt, locupletat, id quod aliàs ostendimus edito de piscinis libello. Nunc mores incolarum reddentur. Igitur ut verba ad compendium conferam, tum morum, tum ipsius habitus, quem corpore Bohemi præ se ferunt, leo animalium generosissimus, cujus syderi Bohemi subjacent, quasi quandam imaginem exprimere videtur, si vel celsam Bohemorum proceritatem, vel latum & validum pectus, vel rigidam fulvisque comis vestitam cervicem: si deinde vocis sonum arduum, si oculos micantes, si robur & fiduciam virium intueri volueris. Solet item leo contemptu in alia animantia, & nonnullo fastu turgere ægreque exarmari, præsertim si per ferociam eum aggrediare. Nec ab hac parte Bohemus degenerat, sed contemptum libenter erga alios verbo factoque ostentat suum, ipsamque adeò arrogantiam, incessu, gestu, pompa prodit. Est & feroculus cum fastidiose tractatur, insuper ausis perinde ut leo promptus, atque in his exequendis firmus & validus, interim tamen ambitiosus & gloriosus. Rursusque, uti leo, cibi avidus, atque in eo condiendo instruendoque immodicè effusus: vicini præterea Saxones eundem docuerunt nocturno certare mero, putere diurno. Sed neque in cæteris quoque moribus Bohemi longe à Germanis divortunt

Natura moresque Bohemorum.

propter

propter eandem vicinitatem. Hactenus de natura & moribus: sequitur gentis origo, in hunc usque diem per incerta aut per fabulas evulgata. Nam quid fabulosius, quàm originem referre velle ad divisionem confusionemque linguarum, quæ tunc facta fuisse dicitur, cum in solo Babylonio turris Babel ædificaretur. Nam si vetus origo placuit, utique turri illa vetustior Adamus omnium gentium communis parens erit. Quare nugis omissis, veram narrationem de origine Bohemorum, qui hac ætate Bohemiam incolunt persequamur, si paucis ante indicaverimus, unde natum sit Bohemiæ vocabulum: Non aliunde videlicet, quàm à Bojis, gente Gallica, ad mutandas sedes facili. Lege Livium ab urbe condita libro quinto, de transitu in Italiam Gallorum. Ibi clarè scriptum invenies, Belloneso Gallo Italiam, Segoneso autem fratri ejus sortibus datos Hercyneos saltus fuisse. Quo verò pacto ii Alpes transgressi in Germaniam pervenerint, ex istis Julii Cæsaris verbis liquere cuilibet potest. De Helvetiis enim loquens, Bojos inquit, qui trans Rhenum incoluerant, & in agrum Noricum transierant, Noriamque occupaverant, receptos ad se socios asciscunt, hodieque Noria ab ipsis Bojis cognominatur Bojaria, vel ut nunc placet, Bavaria. His astipulatur Cornelius Tacitus, libro de moribus Germaniæ ita scribens: *Igitur inter Hercyniam sylvam Rhenumque, & Mœnim, amnes Helvetii, ulteriora Boji, Gallica utraque gens tenuere. Manet adhuc Bojemi nomen, significatque loci veterem memoriam, quamvis mutatis cultoribus,* haud dubiè ipsis Suevis, quos postea Boji inde expulerant, sicuti Noricos ex Noria. Quippe Sue-

Gentis primordia.

Etymon populi Bohemi.

Suevos non modo extra sylvam Hercyniam, sed intra quoque ubi nunc Bohemia est sita habitasse, Author est Strabo. Idemque locum ipsum Bojohemum nominat, & ibidem Marobodui Regiam fuisse scribit. Maroboduus enim ejectis Bojis, Marcomannos, seque & regiam suam in Bohemiam transtulit, de qua rursus re sic Tacitus: Præcipua Marcomannorum gloria, viresque, atque ipsa etiam sedes, pulsis olim Bojis, virtute parta. De eadem re verba etiam Velleji Paterculi, qui Tyberio imperante historiam suam edidit, huc reponemus. Nihil, inquit, erat in Germania, quod vinci posset, præter gentem Marcomannorum, quæ Maroboduo Duce excita sedibus suis, atque in inferiora refugiens, cinctos Hercyniæ sylvæ campos incolebat. Ac paulò post: Sentio, inquit, Saturnino mandatum, ut per Catthos, excisis continentibus Hercyniæ sylvis, legiones Bojohemum, id regioni quam incolebat Maroboduus nomen est, ipse à Carnunto, qui locus Norici regni proximus ab hac parte erat, exercitum, qui in Illyrico merebat, ducere orsus est. Hæc Vellejus. Sed jam satis explorata vocabuli origine, ad primordia, & incunabula gentis Bohemæ, ut res & veritas se habet, stylum convertamus. Sarmatia igitur illa, quam Ptolemeus ab ortu Lacu Mæotide, & Tanai, ab occâsu Istula, à septentrione Oceano Sarmatico, à meridie Carpathiis montibus terminat, omnium gentium, quas nunc Sclavinas vocant, communis quondam patria fuit. Ipsæ porrò gentes varia sunt sortitæ vocabula: nam aliæ earum Hyrri, aliæ Scyri, aliæ Syrbi, aliæ Venedi appellabantur, de quibus in hunc modum Plinius libro quarto, capite tredecimo, ubi de insulis Septentrionalis Oceani agit:

Sarmatia omnium Slavinarum gentium parens ceu equus Trojanus,

agit: Sevo, inquit, mons ibi immensus, nec Ripheis jugis minor, immanem ad Cymbrorum usque promontorium, efficit sinum, qui Codanus vocatur, refertus insulis, quarum clarissima Scandavia est incompertæ magnitudinis. Ac mox deinde: Quidam hæc habitari Istulam usque fluvium à Sarmatis, Venedis, Scyris, Hyrris tradunt. Nam de Syrbis libro sexto commemorat, quoniam propius ad Mæoticas gentes accedunt. Vetus autem omnium Sarmatarum mos erat Pomponio Mela Autore, statis perpetuisque non uti sedibus, sed ut invitavere pabula, vel ut cedens & sequens hostis exigebat, ita res, opesque secum trahere solebant, castra semper habitantes, bellatores, liberi, indomiti. Proinde nihil mirum, si Augusti jam Cæsaris tempestate in Thracia, ut scribit Strabo, promiscuè cum Thracibus vixerint, si deinde littora Oceani, paludesque, & eas regiones, quas Vandali, populus quondam Germaniæ tenuerant, occupaverint, nomenque sibi ex devicta gente, ut fieri interdum solet, adoptaverint, pro Venedis, sive Vendis, Vandalos se cognominantes: illoque cognomine Gallias, Hispanias, & ipsam Africam penetrantes, in qua usque ad Justiniani Cæsaris tempora, regnum sibi constituerant, hodieque cognomen Vandalorum in regionibus, quas initio propius Oceanum ceperunt, retinent. At Syrbi, superiore & inferiore Lusatia occupata, Lusatios se nunc appellant. Hyrri verò, & Scyri, vagam diu mercenariamque militiam, interdum etiam Alanis & Gotthis permixti militabant, donec cum cæteris Sarmatis in Illyria & Histria sedes suas figerent. Placuit deinde, vicitque apud illas gentes novum Slova-

Venedi in Vandalos, Syrbi in Lusatios, Hyrri in Illyricos transiêrunt.

Etymon Sclavinorum.

Slovanorum vocabulum, ex commercio unius linguæ natum. Id enim Slowo apud Sarmatas, quod verbum apud Latinos personat. Quoniam igitur omnes Sarmatarum nationes, latè jam tunc, longeque, per regna & provincias sparsæ, unum tamen eundemque sermonem, atque eadem propemodum verba sonarent, se uno etiam cognomine Slovanos cognominabant. Ab ipsa præterea gloria, quæ apud illos Sláwa appellatur, Slowútnii dicti. Græci hoc cognomen, postquam vim vocabuli non intelligerent, in Sclavenos, Itali in Sclavos detorserunt: Latini deinde Illyrios vocare cæperunt. Ex hac gente Divus Hieronymus prognatus, suis popularibus vetus novumque Testamentum sermone vernaculo interpretatus est, Gratiano & Theodosio Imperium administrantibus: Illaque interpretatione, in hanc usque diem Illyrii tum in hymnis divinis, tum in sacrificiis utuntur, ut mirer extare, qui prodant Sclavenos, sub Mauritio demum Cæsare Illyriam invasisse, occupasseque. Ex Illyria igitur, quæ modò Croatia cognominatur, Bohemi isti novitii ad hunc modum prodierunt: Czechius Croata, erat domi, & nobilitate & factione potens: is apud suos, fortè, an consulto, cædem insignem fecit: cujus nomine reus, ac citatus, die constituta ad causam dicendam non venit, acrius hinc urgentibus eum adversariis, ac magna parte Croatiæ jus suum adversus contumacem armis exequi parante, non expectavit Czechius, dum in ultimum discrimen salutem suam adduceret, sed amicorum parens consilio, se in viam per tempus dedit, eo prorsus animo, ut pro vetere patria novas sibi quæreret sedes, quæ perfugium, simul & domi-

S. Hieron. Stridonensis Slavus.

ἀφορμὴ migrationis Croatiorum in Bohemiam. Czechius gentis conditor & Lechus frater.

domicilium exuli forent. Migravit unà frater Czechii nomine Lechus, & cum utroque cognati affines, amici, clientesque & vernulæ, quos uxores atque liberi, ac cætera hominum ingens turba, ad simul proficiscendum parata, longo ac frequenti agmine subsequebatur, eo itinere, quod per Valeriam regionem, inter Danubium & Dravum fluvium sitam, & à Croatis tum possessam, illos usque ad Pannoniam superiorem Moravis vicinam deducebat. Cum igitur in Moraviam divertissent, & illam jam pridem à gentibus suis, quemadmodum & Saxoniæ bonam partem occupatam reperissent, paululum substiterunt. Interim Moravi peregrinationis causa cognita, hospites & populares suos docent, haud procul regionem distare, quam Germani Bœheim vocatent, ab eisdem Germanis quondam habitatam, nunc vastam penè & desertam, nisi quod Vandalorum nonnulli, & ipsi populares per Tuguria sparsi illam incolerent. Aut igitur hanc illis regionem, aut nullam aliam, ad capiendas sedes, quas non armati, sed togati quærerent, appositissimam videri. Hæc dicta eo proclivius approbavit Czechius, quod in eo statu res suas conspiciebat esse sitas, ut non legere conditiones, sed oblatas accipere magis conveniret. Redintegrato itaque itinere recta per Hercynium jugum vadens, se in Bohemiam, cum bona ubique pace insinuavit. Ibi quacunque ibat, aspectus fidem faciebat eorum, quæ auribus paulo ante acceperat, incultam videlicet, desertamque esse Bohemiam, à pecudibusque, & armentorum gregibus potius, quam ab hominibus obsessam, adeò bene multi in illa greges pecudum, rarissimi autem incolarum appa-

A Moravis in penitiorem Bohemiam Czechius deducitur.

apparebant. Incolæ ſanè inculti, intonſi, ac planè paſtores: ii ignotæ primo gentis adventu perculſi erant, mox audita vernacula lingua, intellectoque hoſpites non hoſtes adveniſſe, mutuam ſalutationem fecerunt, hoſpitaliaque dona hoſpitibus miſerunt, lac, caſeolos, carnem, ducesque itineris dederunt; qui eoſdem hoſpites in Bohemiam interiorem deducerent. Cum perventum eſſet ad montem, inter duo flumina Albin, & Vultaviam aſſurgentem, (incolæ Rzip vocant, quaſi tu ſpeculam dicas, quoniam inde ſubjecta monti planicies, latiſſime perſpeculari poteſt:) ad eum ſtatim montem conſcendit Czechius, perluſtransque oculis nunc cœlum & aerem ſalubrem, nunc terram ubere gleba conſpicuam, nunc ſylvas & nemora paſcuis idonea, nunc flumina aquis & piſcibus redundantia, tacitum gaudium celare diutius nequivit, ſed manibus in cœlum ſublatis in hanc vocem erupit: Dii (inquiens) veſtram fidem, quantis me, fratremque meum bonis, quantis amicos noſtros commodis beatis, ſi hanc patriam nobis perpetuam efficitis. Poſt hæc cæſis quas ſecum adducebat victimis, ſacrum ſuo more facit, deſcendensq; rurſus in plana, ſimul univerſos pari gaudio implet, ſpe allata finiendæ tandem vagæ peregrinationis, ſede nimirum certa & ſtabili reperta. Mox univerſos adhortatur ad ædificia & tecta conſtituenda, & inprimis, ut ſe ad agros excolendos converterent, ne ritu ferarum, venatu tantummodo & carne vitam tolerare inhumanam cogantur. Croatæ erant tam ædificare, quam agros colere docti: itaque pro ſe quiſque animo alacri operam pollicetur. Nihilo tamen ſecius circuire ſingulos Czechius, operisque intereſſe, & inſtare, ac promptos qui-

quidem laude, segnes verò castigatione, ad perficiendum quod inceptum erat, perurgere, quoad agris, pratis, ædificiis cultior Bohemia videretur. Auctis indies magis ac magis habitatoribus, ex frequenti tum Vandalorum, tum Damlatarum in Bohemiam, tanquam in locum à bellis pacatiorem migratione Lechus frater, ambiguum, invidia an æmulatione, ut & ipse forsitan novæ regionis, nationisq, Author haberetur, Czechiũ adit, rogatq;, ut per eum sibi liceat cum iis, qui sua sponte sequi voluerint, alias ad habitandum sedes vestigare, quas si non invenerit, ad fratrem se reversurum promittit. Quo facilè impetrato, montes transcendit Aquilonem versus, perveniensque in illa loca, quæ inpræsentiarum, partim à Slesitis, partim à Polonis obtinentur, pari ac frater felicitate illa novis cultoribus complet, adhibetq; eandem curam, meditationem, diligentiam in agris, & ædificiis constituendis. Sed nec alia atq; Czechius animi moderatione, adversus suos utitur, æquo similiter cum suis jure, & sine ulla dominatus ambitione vitam transigens. Cujus rei causa, utrumq; gens sua post mortem obitam æterna consecravit memoria. Quippe in hunc usque diem Bohemi se à Czechio, Czechios, Poloni autem à Lecho, Lechitas, utriq; conditores suos agnoscentes, appellant. Defuncto sine liberis Czechio, Bohemi ex vetere gentis instituto, popularem statum amplectuntur. Quale autem institutum hoc fuerit, Procopius in historia sua Gothica commemorat. Sclavinorum inquiens nationes, non ab homine aliquo uno regi, sed jam inde ab antiquo, plebeja, communiq; libertate vivere, & idcirco de rebus omnibus, quæ cogitatu factuve graviores occurrunt, communiter delibe-

Lechus à fratre secedit.

Bohemorum & Polonorum dii indigetes.

Δημοκρατία apud Sclavinos.

rare. Actum certe, in novo videlicet adhuc populo, Bohemis eo facilius persequi hoc institutum licebat, quod nemo unus inter illos emineret, ut præ cæteris ad illum regimen deferendum esse videretur. Dein quod nihil supererat de quo valde certarent, aut in factiones discederent, cum in promiscuo usu illis essent penè omnia. Alebat denique mutuam inter illos concordiam, quod nullis adhuc externis nationibus, quæ aut lingua, aut moribus essent discordes, immixti, sed gente, & sermone, & institutis pares Bohemiam inhabitabant, in eaque societate, & inter se conjunctione, quam inter similes natura conciliare solet, magno cum consensu acquiescebant. At posteaquam alienigenæ paulatim in Bohemiam allabi, aliiq; eorum communem agrorum, & aliarum nonnullarum rerum usum irridere, alii à plebeja gubernatione abhorrere, agrestemque incolarum vitam fastidire cæperunt, sensim etiam æquabilis ille, popularisque in Bohemia status labascere cæptabat. Amat enim varietatem, rerumq; mutationem, varium & mutabile vulgus. Et quoniam raro usu venit, ut sine aliqua rerum interturbatione, benè in republica constituta immutentur, turbari tunc, & misceri cuncta malis concionibus, turbulentes cætibus, & rixosis contentionibus videres, dum alteri de vetere statu retinendo, alteri de abrogando rixantur, intereaq; reverentiam adversus magistratum exuunt, metum judiciorum deponunt, leges populares contemnunt: Contra audaciæ & cupiditati frena laxant, quid per jus non licet, audacter ac cupidè peragentes, invicem se deprædantes, invicem ferientes & cœdentes, atque ut uno velut fasce multa complectar, latrocinium ibi constituentes, ubi

πᾶσαι μεταβολαὶ τῶν πολιτῶν θανατόφοραί.

paulò

paulò ante publicum consilium fuit. Quibus malis tandem defatigati, victique, rursus animum ad reparandum reipublicæ statum convertunt. Et cum democratia non placeret, respicere Monarchiam, qualis sub Czechio fuerat, incipiunt. Croccus tunc erat, in quem oculos suos omnes conjecerant, idoneumque esse putabant, qui in locum Czechii succederet, quoniam ante alios boni, justique viri speciem præseferebat, sermoneque comis & affabilis habebatur, ac multitudini maximè gratus ex opinione divinitatis, quam ex divinatione augurioq; collegerat. Non secus enim ad eum viri, mulieresq; affluebant, ac si adfluerent ad Apollinis oraculum. Et quanquam gratuitam, non autem quæstuariam divinationem faceret, sine quæstu tamen illa ei non erat, ultrò consultoribus stipem obtrudentibus: qua ille auctus, prædium sibi Crocci cognomine ædificavit, haud procul à Stebna pago, quo postea animi venationisque causa Principes Bohemiæ frequentissimè secedebant: In eoq; prædio suo Croccus tantisper habitavit, dum ad eum regimen deferretur. Non videlicet, ut ad Principem, qui ex arbitrio suo imperaret, sed ut ad Prætorem, qui ex æquo & bono jus diceret. Nondum enim ullæ scriptæ extabant leges, sed id habebatur inter plebiscita, quod consuetudo & mores populi approbaverant. Hunc denique majorum suorum usitatum in judicando morem Croccus percipuè retinendum putavit, nihil quidquam de illo immutans, imò ut illum magis adhuc confirmaret, quotiens litem cogniturus pro tribunali assideret, neminem quenquam, nisi usu, & experientia, talium morum peritum in consilium advocavit. Sæpius tamen res controversas componebat, quam judicabat, quia

II. Croccus populari spreto imperio ad ducale fastigium evectus. Numen ut Czechus Romulus.

magis aliquanto transactio popularis esse, quam judicium videbatur. Cæterum valde superstitiosus Croccus erat, ut qui fontes, & lucos pro diis coleret. Sed non ab re fuerit, posteaquam in superstitionem gentis incidimus, breviter explicare, quam olim opinionem de Deo conceptam Sclavinorum natio habuerit. Igitur rursus à Procopio ea, quæ super hac re scripsit, ex Historia Gothica mutuabimur. In hanc itaque sententiam Procopius: Sylvas Sclavini, & Nymphas colunt, & Dæmones alios, iisq; sacrificia faciunt, & inter sacrificandum vaticinantur. Habent præterea lege cautum, à majoribusque traditum, ut inter numerum Deorum, unum illum, qui sit fulminis fabricator, dominum omnium rerum, ac solam Deum esse credant, illiq; boves, & hostias ejus generis alias mactent. Fortunam verò quid ea sit, nec sciunt, nec vim ullam in homine habere fatentur. Sed quando, vel domi morbo languentibus, vel foris in prælio periclitantibus mors imminet, jubentur pro incolumitate sacrificare, habentque persuasum, per sacrificia salutem sibi redemptum iri. Atque hæc vetus quidem eorum superstitio. Successit deinde nova, Carolo Magno rerum potiente, victoreque Saxonum, & in his Sclavonorum quoque, quos Rugianos cognominant. Placuerat victori, ut gens victa, cultui præterea & sacris ritu Romano peragendis animos dederet, ac cum cæteris Saxonibus ad sanitatem paulò ante ab eodem Carolo revocatis, ut templum divi Viti, maxima tunc in veneratione apud illas nationes habiti, tributis coleret. Pendebant Rugiani templo tributa, quoad incolumis viveret Carolus: ipso mortuo nec tributa dare, nec cultum retinere Roma-

Religio sive cultus Sclavinorum veter.

Vitus tutelaris Rugiorum in Suatovitum mutatus.

num volebant, sed domi sibi fanum, & in eo simulachrum constituentes, stipem quotannis viri mulieresque, unum quisque eorum per capita nummum fano inferebant. Et cum tributi reddendi nomine à finitimis appellarentur, contentos se esse domestico, & Vito, & tributo, respondebant. Huic simulachro Suatoviti, hoc est divi Viti, vocabulum indiderant. Effigies erat quadrifrons, qualis olim Jani apud nonnullos, ut circumstantes ab omni fani parte, conspectu simulachri perfruerentur. Dextra cornu, leva arcum gestabat, proximè suspensa erant, ensis, frenum, sella, juxtaque candidus equus stabulabatur simulachro consecratus: eum sacerdos fani alebat, seque & populum opinione implebat, quasi Suatovitus, equo illo adversus religionis suæ hostes militaret. Sæpe enim idem sacerdos, anhelantem adhuc & sudantem, à nocturna exercitatione diluculo cum spectatoribus ostendebat, sacraque Suatovito, vino & placenta faciebat: vinum pridie solemniter in cornu, quod dextra gerebat, infusum, si postridie integrum sine ulla diminutione manebat, bonum incrementi liquidarum fluentiumq; rerum illius anni eventum significari dicebat: malum verò si quid de vino fuerat sua sponte diminutum. Habuit & placenta, à sacerdote & populo comesa, sua præsagia, futuram ejus anni frugum copiam, aut inopiam præsagiens. Eratque sacrificium utrumque ad mores gentis prorsus appositissimum, siquidem in hunc usque diem Sclavini placentis & vino nimium delectantur, tractantque libenter arma & belligerantur, simulachrum illud vetus bellicosum armisq; instructum imitantes. Diu hæc superstitio, & cultus ejusdem simulachri, etiam inter Bohemos

Idoli Suatovitis figura & ritus colendi.

superest, nisi ut quoque cumulus imperii muliebris accedat? Quanto honestius est viros regi à viris, id quod & natura & mores gentium approbant, quam turpiter subjici fœminæ, ad pensa inter puellas dispensanda, quam ad negotia virilia tractanda magis idoneæ. Adhæc Lybussa, ut erat animo masculo prædita, ingenueque & libere educata: Quo pacto (ait) id quod nata sum negare ego possim aut debeam? Planè ita est ut dicis, mulier sum ego, sed ad quam tu quoque cum cæteris jurisdictionem transtuleris, non eo utique, ut ex tua libidine, sed ut ex æquitate jus æquabiliter dicerem, proinde aufer hinc intempestivam contumeliam, & vince si potes argumentis, injuriam tibi à me esse factam. At ille furibundus, minitabundusque è conspectu se proripit, nec abiens destitit dominatum muliebrem, ut præposterum, traducere multis rursus mutationis rerum cupidis. Quo illa cognito & prætcrea comperto, quod viri novarum rerum studiosi in arcem, Lybus nomine, (quam ad Albim fluvium ubi nunc Colonia est sibi Lybussa construxerat,) venturi essent, intromitti venientes jubet, ac prior ipsa loqui incipit inquiens: Dabitis mihi hanc veniam viri Bohemi, si antea, quam vos audiam, defensionis meæ rationem putem habendam; ita enim uti faciam non magis innocentia mea, quam pudor vester flagitare videtur. Nam si ego indigna honore cuiquam vestrûm esse videor, quia puella nata sum, vobis profecto erubescendum, qui ultro insignia honoris ad puellam detuleritis. Sin plus valuit qualis qualis existimatio nominis mei, cujus gratia me publico magistratu condecorandam putaveritis,

Excusatio Lybussa.

meus

meus iste jam pudor meaque culpa fuerit, si impositam mihi a vobis personam, non ea qua debeam virtute sustineam. Hic verò ego nullius libentius quam vestram imploro conscientiam. Nemo enim est vestrûm qui nesciat, quemadmodum me in magistratu gesserim, geramque, non aliter videlicet ac pater meus se gessit, qui jus æquabile perpetuo coluit, deditque sedulam operam, ut pari inter vos jure, ita ut cives inter cives vivere convenit, viveretis, sed nec aliter justus haberi potuisset, nisi ad hunc modum in officio suo se gessisset. Nec item ego successione justi patris in Magistratu digna eram, si injusta sequi, gratiamque cujusvis æquitati anteferre voluissem: sed hæc voluntas justitiæ paternæ mutandæ nec nunc mihi adest, nec unquam aderit, vobis autem dispiciendum est, situe vobis omnibus propter unius iniquitatem & importunitatem, præsens rerum status commutandus. Reticentibus ad hæc cæteris, iterum is qui Author seditionis fuit, Lybussæ sic insultat: Annon animadvertitis, inquit, *Seditio adversus Lybussam.* cives, quam invita de lætioribus pascuis bucula ista decedat, sed jam vi inde exturbanda est, si sua sponte loco suo concedere viro alicui Principi noluerit. Nihil hac voce deterrita Lybussa, rursum cum viris, sed jam per apologum agit, inquiens: Mares quondam columbi dicuntur in comitiis suis *Apologus similis Aesopico de ranis petentibus abs Iove Regem. Vide Phædrum.* Principem sibi palumbem fœminam delegisse, celeriterque commutata sententia imperium eidem abrogasse, quod imperii mollioris indulgentiorisq; sub muliere turbam tæderet, illudque mox ad accipitrem tanquam natura & sexu ferociorem transtulisse: porro accipitrē imperio in columbos accepto, planè virum se erga illos demonstrasse,

assultu, raptu, laniatu, qualem morem in hunc usq; diem posteri accipitris obtinerent in obvias columbas alis & unguibus involantes, easque discerpentes. Ne quid igitur simile columbarum ex mutatione Magistratus Bohemis eveniat, ipsis quam maxime intentis oculis, re adhuc integra esse videndum, ne post rem malè actam, sero facti pœniteat. Cum per hæc quoque surdis narraret fabulam, jamque insuper metueret ne arbitrio concionis Princeps, qualem ipsa minimè cuperet, declararetur (talis verò erat qui Caurimensi vico præfuit, proximus dignitate à Crocco,) orare institit, ut diis potius quam hominibus authoribus, vir aliquis in Bohemia Princeps crearetur. Orationi assentientes reverti postridie omnes ad audiendum oraculum, quod dii per nocturna sacrificia propitiati de futuro Principe ediderint, jubet.

Deo Auctore Principes creandi.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER SECUNDUS.

SUMMA SECUNDI LIBRI.

IV. Premislaus (Promethea dixeris) aruspex agricola in maritum & dominatus consortem à Lybussa adoptatus. Equi indicio deprehensus super vomere prandens. Præsagia de incrementis & duratione imperii Bohemici. Praga condita, etymon, & augurium de illius urbis potentia. Vlasta amazon. Conspiratio muliebris. Prælium atrox. Asylum mulieribus constitutum. Dolus in amatorios adolescentes. Stiradius fraude circumventus, crudele fœminarum subit supplicium. Immanis amatorum in infan-

infantes sævitia. Ars arte deluditur. Milada VVissegradi convivii prætextu cum complicibus necatur. Vlasta prælians succumbit. Septenne puellarum imperium. Fodinas metallicas primus indagavit Premislaus. Moriturus crepidas & peram sacris coronationis usibus posteris dicavit. V. Nezamislus (Epimetheus) huic Gurymensis est æmulus. Cruenta acie captus truncatur nare & auribus. Salinæ repertæ & invidia amissa. VI. Mnatha venator. Familia Versovicensis cæteris illustrior. Ambit principatum: suo se jugulat re comperta gladio. Mentio Caroli Magni ac bellorum cum Saxonibus & Hunnis gestorum. VII. Vogenus Martialem dixeris. Impubi tutor Robovitius Versovicensis datus. Senem opulentum è sublimi dat præcipitem. Vissegrado excludit Vogenum. Fugit ad Zatecenses: affectat urbis dominium. Populatur Lucenses. Legatū Principis capite truncat. Expugnatur latronum receptus: ipse sibi laqueum innectere cogitur. Prima Misnensium prædonum in Bohemiam irruptio. Streka arx illis objicitur: ea direpta à Misnensibus. Vogenus Moravorum compescit incursiones. Saxones Misnis conjunctos ingenti clade afficit. Lipniciam & Betoviam arces Moravorum succendit & diripit profligato eorum exercitu. VIII. Vneslaus fratri Vratislao Lucensem & Zatecensem regiones concedit. Suppetias uterque ferunt popularibus contra Carolum Cæsarem. IX. Crevomyslius (cerens in vitium flecti) metallorum plus justo indagator. Hormirii lepida fabella.

POstridie mane ad horam reversis omnibus (excitaverat enim per tempus omnes desiderium cognoscendi Principis, quem fata Bohemis destinassent:) Lybussa in medium eorum cum puellis progreditur, & an pridianum mentis

Suevos non modo extra sylvam Hercyniam, sed intra quoque ubi nunc Bohemia est sita habitasse, Author est Strabo. Idemque locum ipsum Bojohemum nominat, & ibidem Marobodui Regiam fuisse scribit. Maroboduus enim ejectis Bojis, Marcomannos, seque & regiam suam in Bohemiam transtulit, de qua rursus re sic Tacitus: Præcipua Marcomannorum gloria, viresque, atque ipsa etiam sedes, pulsis olim Bojis, virtute parta. De eadem re verba etiam Velleji Paterculi, qui Tyberio imperante historiam suam edidit, huc reponemus. Nihil, inquit, erat in Germania, quod vinci posset, præter gentem Marcomannorum, quæ Maroboduo Duce excita sedibus suis, atque in inferiora refugiens, cinctos Hercyniæ sylvæ campos incolebat. Ac paulò post: Sentio, inquit, Saturnino mandatum, ut per Catthos, excisis continentibus Hercyniæ sylvis, legiones Bojohemum, id regioni quam incolebat Maroboduus nomen est, ipse à Carnunto, qui locus Norici regni proximus ab hac parte erat, exercitum, qui in Illyrico merebat, ducere orsus est. Hæc Vellejus. Sed jam satis explorata vocabuli origine, ad primordia, & incunabula gentis Bohemæ, ut res & veritas se habet, stylum convertamus. Sarmatia igitur illa, quam Ptolemeus ab ortu Lacu Mæotide, & Tanai, ab occasu Istula, à septentrione Oceano Sarmatico, à meridie Carpathiis montibus terminat, omnium gentium, quas nunc Sclavinas vocant, communis quondam patria fuit. Ipsæ porrò gentes varia sunt sortitæ vocabula: nam aliæ earum Hyrri, aliæ Scyri, aliæ Syrbi, aliæ Venedi appellabantur, de quibus in hunc modum Plinius libro quarto, capite tredecimo, ubi de insulis Septentrionalis Oceani agit:

Sarmatia omnium Slavinarum gentium parens ceu equus Troianus,

agit: Sevo, inquit, mons ibi immensus, nec Ripheis jugis minor, immanem ad Cymbrorum usque promontorium, efficit sinum, qui Codanus vocatur, refertus insulis, quarum clarissima Scandavia est incompertæ magnitudinis. Ac mox deinde: Quidam hæc habitari Istulam usque fluvium à Sarmatis, Venedis, Scyris, Hyrris tradunt. Nam de Syrbis libro sexto commemorat, quoniam propius ad Mæoticas gentes accedunt. Vetus autem omnium Sarmatarum mos erat Pomponio Mela Autore, statis perpetuisque non uti sedibus, sed ut invitavere pabula, vel ut cedens & sequens hostis exigebat, ita res, opesque secum trahere solebant, castra semper habitantes, bellatores, liberi, indomiti. Proinde nihil mirum, si Augusti jam Cæsaris tempestate in Thracia, ut scribit Strabo, promiscuè cum Thracibus vixerint, si deinde littora Oceani, paludesque, & eas regiones, quas Vandali, populus quondam Germaniæ tenuerant, occupaverint, nomenque sibi ex devicta gente, ut fieri interdum solet, adoptaverint, pro Venedis, sive Vendis, Vandalos se cognominantes: illoque cognomine Gallias, Hispanias, & ipsam Africam penetrantes, in qua usque ad Justiniani Cæsaris tempora, regnum sibi constituerant, hodieque cognomen Vandalorum in regionibus, quas initio propius Oceanum ceperunt, retinent. At Syrbi, superiore & inferiore Lusatia occupata, Lusatios se nunc appellant. Hyrri verò, & Scyri, vagam diu mercenariamque militiam, interdum etiam Alanis & Gothis permixti militabant, donec cum cæteris Sarmatis in Illyria & Histria sedes suas figerent. Placuit deinde, vicitque apud illas gentes novum Slova-

Venedi in Vandalos, Syrbi in Lusatias, Hyrri in Illyriam transierunt.

Etymon Sclavinorum.

Slovanorum vocabulum, ex commercio unius linguæ natum. Id enim Slowo apud Sarmatas, quod verbum apud Latinos personat. Quoniam igitur omnes Sarmatarum nationes, latè jam tunc, longeque, per regna & provincias sparsæ, unum tamen eundemque sermonem, atque eadem propemodum verba sonarent, se uno etiam cognomine Slovanos cognominabant. Ab ipsa præterea gloria, quæ apud illos Sláwa appellatur, Slowútnii dicti. Græci hoc cognomen, postquam vim vocabuli non intelligerent, in Sclavenos, Itali in Sclavos detorserunt: Latini deinde Illyrios vocare cœperunt. Ex hac gente Divus Hieronymus prognatus, suis popularibus vetus novumque Testamentum sermone vernaculo interpretatus est, Gratiano & Theodosio Imperium administrantibus: Illaque interpretatione, in hanc usque diem Illyrii tum in hymnis divinis, tum in sacrificiis utuntur, ut mirer extare, qui prodant Sclavenos, sub Mauritio demum Cæsare Illyriam invasisse, occupasseque. Ex Illyria igitur, quæ modò Croatia cognominatur, Bohemi isti novitii ad hunc modum prodierunt: Czechius Croata, erat domi, & nobilitate & factione potens: is apud suos, fortè, an consulto, cædem insignem fecit: cujus nomine reus, ac citatus, die constituta ad causam dicendam non venit, acrius hinc urgentibus eum adversariis, ac magna parte Croatiæ jus suum adversus contumacem armis exequi parante, non expectavit Czechius, dum in ultimum discrimen salutem suam adduceret, sed amicorum parens consilio, se in viam per tempus dedit, eo prorsus animo, ut pro vetere patria novas sibi quæreret sedes, quæ perfugium, simul & domi-

S. Hieron. Stridonensis Slavus.

ἀφορμὴ migrationis Croatiorum in Bohemiam. Czechius gentis conditor & Lechus frater.

domicilium exuli forent. Migravit unà frater Czechii nomine Lechus, & cum utroque cognati affines, amici, clientesque & vernulæ, quos uxores atque liberi, ac cætera hominum ingens turba, ad simul proficiscendum parata, longo ac frequenti agmine subsequebatur, eo itinere, quod per Valeriam regionem, inter Danubium & Dravum fluvium sitam, & à Croatis tum possessam, illos usque ad Pannoniam superiorem Moravis vicinam deducebat. Cum igitur in Moraviam divertissent, & illam jam pridem à gentibus suis, quemadmodum & Saxoniæ bonam partem occupatam reperissent, paululum substiterunt. Interim Moravi peregrinationis causa cognita, hospites & populares suos docent, haud procul regionem distare, quam Germani Bœheim vocarent, ab eisdem Germanis quondam habitatam, nunc vastam penè & desertam, nisi quod Vandalorum nonnulli, & ipsi populares per Tuguria sparsi illam incolerent. Aut igitur hanc illis regionem, aut nullam aliam, ad capiendas sedes, quas non armati, sed togati quærerent, appositissimam videri. Hæc dicta eo proclivius approbavit Czechius, quod in eo statu res suas conspiciebat esse sitas, ut non legere conditiones, sed oblatas accipere magis conveniret. Redintegrato itaque itinere recta per Hercynium jugum vadens, se in Bohemiam, cum bona ubique pace insinuavit. Ibi quacunque ibat, aspectus fidem faciebat eorum, quæ auribus paulo ante acceperat, incultam videlicet, desertamque esse Bohemiam, à pecudibusque & armentorum gregibus potius, quàm ab hominibus obsessam, adeò bene multi in illa greges pecudum, rarissimi autem incolarum appa-

A Moravis in penitiorem Bohemiam Czechius deducitur.

apparebant. Incolæ ſanè inculti, intonſi, ac planè paſtores: ii ignotæ primo gentis adventu perculſi erant, mox audita vernacula lingua, intellectoque hoſpites non hoſtes advenisſe, mutuam ſalutationem fecerunt, hoſpitaliaque dona hoſpitibus miſerunt, lac, caſeolos, carnem, ducesque itineris dederunt; qui eoſdem hoſpites in Bohemiam interiorem deducerent. Cum perventum eſſet ad montem, inter duo flumina Albin, & Vultaviam aſſurgentem, (incolæ Rzip vocant, quaſi tu ſpeculam dicas, quoniam inde ſubjecta monti planicies, latiſſime perſpeculari poteſt:) ad eum ſtatim montem conſcendit Czechius, perluſtransque oculis nunc cœlum & aerem ſalubrem, nunc terram ubere gleba conſpicuam, nunc ſylvas & nemora paſcuis idonea, nunc flumina aquis & piſcibus redundantia, tacitum gaudium celare diutius nequivit, ſed manibus in cœlum ſublatis in hanc vocem erupit: Dii (inquiens) veſtram fidem, quantis me, fratremque meum bonis, quantis amicos noſtros commodis beatis, ſi hanc patriam nobis perpetuam efficitis. Poſt hæc cæſis quas ſecum adducebat victimis, ſacrum ſuo more facit, deſcendensq; rurſus in plana, ſimul univerſos pari gaudio implet, ſpe allata finiendæ tandem vagæ peregrinationis, ſede nimirum certa & ſtabili reperta. Mox univerſos adhortatur ad ædificia & tecta conſtituenda, & inprimis, ut ſe ad agros excolendos converterent, ne ritu ferarum, venatu tantummodo & carne vitam tolerare inhumanam cogantur. Croatæ erant tam ædificare, quam agros colere docti: itaque pro ſe quiſque animo alacri operam pollicetur. Nihilo tamen ſecius circuire ſingulos Czechius, operisque intereſſe, & inſtare, ac promptos

qui-

quidem laude, segnes verò castigatione, ad perficiendum quod inceptum erat, perurgere, quoad agris, pratis, ædificiis cultior Bohemia videretur. Auctis indies magis ac magis habitatoribus, ex frequenti tum Vandalorum, tum Damlatarum in Bohemiam, tanquam in locum à bellis pacatiorem migratione Lechus frater, ambiguum, invidia an æmulatione, ut & ipse forsitan novæ regionis, nationisq; Author haberetur, Czechiũ adit, rogatq;, ut per eum sibi liceat cum iis, qui sua sponte sequi voluerint, alias ad habitandum sedes vestigare, quas si non invenerit, ad fratrem se reversurum promittit. Quo facilè impetrato, montes transcendit Aquilonem versus, perveniensque in illa loca, quæ in præsentiarum, partim à Slesitis, partim à Polonis obtinentur, pari ac frater felicitate illa novis cultoribus complet, adhibetq; eandem curam, meditationem, diligentiam in agris, & ædificiis constituendis. Sed nec alia atq; Czechius animi moderatione, adversus suos utitur, æquo similiter cum suis jure, & sine ulla dominatus ambitione vitam transigens. Cujus rei causa, utrumq; gens sua post mortem obitam æterna consecravit memoria. Quippe in hunc usque diem Bohemi se à Czechio, Czechios, Poloni autem à Lecho, Lechitas, utriq; onditores suos agnoscentes, appellant. Defuncto ne liberis Czechio, Bohemi ex vetere gentis instiato, popularem statum amplectuntur. Quale aum institutum hoc fuerit, Procopius in historia a Gothica commemorat. Sclavinorum inquiens tiones, non ab homine aliquo uno regi, sed jam le ab antiquo plebeja, communiq; libertate vie, & idcirco de rebus omnibus, quæ cogitatu fave graviora occurrunt, communiter deliberare.

Lechus à fratre secedit.

Bohemorum & Polonorum dii indigetes.

δημοκρατεία apud Sclavinos.

rare. Ac tum certe, in novo videlicet adhuc populo, Bohemis eo facilius persequi hoc institutum licebat, quod nemo unus inter illos emineret, ut præ cæteris ad illum regimen deferendum esse videretur. Dein quod nihil supererat de quo valde certarent, aut in factiones discederent, cum in promiscuo usu illis essent penè omnia. Alebat denique mutuam inter illos concordiam, quod nullis adhuc externis nationibus, quæ aut lingua, aut moribus essent discordes, immixti, sed gente, & sermone, & institutis pares Bohemiam inhabitabant, in eaque societate, & inter se conjunctione, quam inter similes natura conciliare solet, magno cum consensu acquiescebant. At posteaquam alienigenæ paulatim in Bohemiam allabi, aliiq; eorum communem agrorum, & aliarum nonnullarum rerum usum irridere, alii à plebeja gubernatione abhorrere, agrestemque incolarum vitam fastidire cæperunt, sensim etiam æquabilis ille, popularisque in Bohemia status labascere cæptabat. Amat enim varietatem, rerumq; mutationem, varium & mutabile vulgus. Et quoniam raro usu venit, ut sine aliqua rerum interturbatione, benè in republica constituta immutentur, turbari tunc, & misceri cuncta malis concionibus, turbulentes cætibus, & rixosis contentionibus videres, dum alteri de vetere statu retinendo, alteri de abrogando rixantur, intereaq; reverentiam adversus magistratum exuunt, metum judiciorum deponunt, leges populares contemnunt: Contra audaciæ & cupiditati frena laxant, quid per jus non licet, audacter ac cupidè peragentes, invicem se deprædantes, invicem ferientes & cœdentes, atque ut uno velut fasce multa complectar, latrocinium ibi constituentes, ubi paulò

πᾶσαι μεταβολαὶ τῶν πολιτειῶν θανατοφόροι.

paulò ante publicum consilium fuit. Quibus malis tandem defatigati, victique, rursus animum ad reparandum reipublicæ statum convertunt. Et cum democratia non placeret, respicere Monarchiam, qualis sub Czechio fuerat, incipiunt. Croccus tunc erat, in quem oculos suos omnes conjecerant, idoneumque esse putabant, qui in locum Czechii succederet, quoniam ante alios boni, justique viri speciem præseferebat, sermoneque comis & affabilis habebatur, ac multitudini maximè gratus ex opinione divinitatis, quam ex divinatione augurioq; collegerat. Non secus enim ad eum viri, mulieresq; affluebant, ac si adfluerent ad Apollinis oraculum. Et quanquam gratuitam, non autem quæstuariam divinationem faceret, sine quæstu tamen illa ei non erat, ultrò consultoribus stipem obtrudentibus: qua ille auctus, prædium sibi Crocci cognomine ædificavit, haud procul à Stebna pago, quo postea animi venationisque causa Principes Bohemiæ frequentissimè secedebant: In eoq; prædio suo Croccus tantisper habitavit, dum ad eum regimen deferretur. Non videlicet, ut ad Principem, qui ex arbitrio suo imperaret, sed ut ad Prætorem, qui ex æquo & bono jus diceret. Nondum enim ullæ scriptæ extabant leges, sed id habebatur inter plebiscita, quod consuetudo & mores populi approbaverant. Hunc denique majorum suorum usitatum in judicando morem Croccus præcipuè retinendum putavit, nihil quidquam de illo immutans, imò ut illum magis adhuc confirmaret, quotiens litem cogniturus pro tribunali assideret, neminem quenquam, nisi usu & experientia, talium morum peritum in consilium advocavit. Sæpius tamen res controversas componebat, quam judicabat, quia magis

II. *Croccus populari spreto imperio ad ducale fastigium evectus. Numen ut Czechus Romulus.*

magis aliquanto transactio popularis esse, quam judicium videbatur. Cæterum valde superstitiosus Croccus erat, ut qui fontes, & lucos pro diis coleret. Sed non ab re fuerit, postea quam in superstitionem gentis incidimus, breviter explicare, quam olim opinionem de Deo conceptam Sclavinorum natio habuerit. Igitur rursus à Procopio ea, quæ super hac re scripsit, ex Historia Gothica mutuabimur. In hanc itaque sententiam Procopius: Sylvas Sclavini, & Nymphas colunt, & Dæmones alios, iisq; sacrificia faciunt, & inter sacrificandum vaticinantur. Habent præterea lege cautum, à majoribusque traditum, ut inter numerum Deorum, unum illum, qui sit fulminis fabricator, dominum omnium rerum, ac solum Deum esse credant, illiq; boves, & hostias ejus generis alias mactent. Fortunam verò quid ea sit, nec sciunt, nec vim ullam in homine habere fatentur. Sed quando, vel domi morbo languentibus, vel foris in prælio periclitantibus mors imminet, jubentur pro incolumitate sacrificare, habentque persuasum, per sacrificia salutem sibi redemptum iri. Atque hæc vetus quidem eorum superstitio. Successit deinde nova, Carolo Magno rerum potiente, victoreque Saxonum, & in his Sclavonorum quoque, quos Rugianos cognominant. Placuerat victori, ut gens victa, cultui præterea & sacris ritu Romano peragendis animos dederet, ac cum cæteris Saxonibus ad sanitatem paulò ante ab eodem Carolo revocatis, ut templum divi Viti, maxima tunc in veneratione apud illas nationes habiti, tributis coleret. Pendebant Rugiani templo tributa, quoad incolumis viveret Carolus: ipso mortuo nec tributa dare, nec cultum retinere Roma-

Religio sive cultus Sclavinorum acer.

Vitus tutelaris Rugiorum in Suatovitum mutatus.

num

num volebant, ſed domi ſibi fanum, & in eo ſimulachrum conſtituentes, ſtipem quotannis viri mulieresque, unum quiſque eorum per capita nummum fano inferebant. Et cum tributi reddendi nomine à finitimis appellarentur, contentos ſe eſſe domeſtico, & Vito, & tributo, reſpondebant. Huic ſimulachro Suatoviti, hoc eſt divi Viti, vocabulum indiderant. Effigies erat quadrifrons, qualis olim Jani apud nonnullos, ut circumſtantes ab omni fani parte, conſpectu ſimulachri perfruerentur. Dextra cornu, leva arcum geſtabat, proximè ſuſpenſa erant, enſis, frenum, ſella, juxtaque candidus equus ſtabulabatur ſimulachro conſecratus: cum ſacerdos fani alebat, ſeque & populum opinione implebat, quaſi Suatovitus, equo illo adverſus religionis ſuæ hoſtes militaret. Sæpe enim idem ſacerdos, anhelantem adhuc & ſudantem, à nocturna exercitatione diluculo cum ſpectatoribus oſtendebat, ſacraque Suatovito, vino & placenta faciebat: vinum pridie ſolemniter in cornu, quod dextra gerebat, infuſum, ſi poſtridie integrum ſine ulla diminutione manebat, bonum incrementi liquidarum fluentiumq; rerum illius anni eventum ſignificari dicebat: malum verò ſi quid de vino fuerat ſua ſponte diminutum. Habuit & placenta, à ſacerdote & populo comeſa, ſua præſagia, futuram ejus anni frugum copiam, aut inopiam præſagiens. Eratque ſacrificium utrumque ad mores gentis prorſus appoſitiſſimum, ſiquidem in hunc uſque diem Sclavini placentis & vino nimium delectantur, tractantque libenter arma & belligerantur, ſimulachrum illud vetus bellicoſum armisq; ſtructum imminentes. Diu hæc ſuperſtitio, & ...tus ejus ſimulachri, etiam inter Bohemos viguit.

Idoli Suatovitii figura & ritus colendi.

viguit, donec Divus Wenceslaus, Principem Boheмiæ agens, impetratis ab Othone Cæsare Divi Viti reliquiis sanctum Virum, idolo profano abolito, venerandum Bohemis exhibuit. Sed ne sic quidem memoriam Suatoviti delere ex mente Bohemorum quivit: quippe nunc quoque nullam magis solemnem Bohemi salutationem habent, quam eam, quæ fit sub Viti nomine: excepturi enim vel sospitem, vel amicum, vel intimum quenquam peregre advenientem, Vitei Vitei ingeminant, sospitati, quasi à Suatovito concessæ, ita congratulantes, quia fortè ita evenit ut peste circum vicinos increbescente, ipsi duntaxat, qui Suatovitum colebant, à contagio integri & incolumes permanserint. Sed ut jam à diverticulo in viam redeamus, tanta cum laude & gloria Croccus rempublicam Bohemiam administravit, pagisque illam arcibusque, & aliis novis ædificiis ampliavit, inventis tunc fortè in fluminibus auri ramentis, ut non solùm domi apud suos, sed foris etiam apud Polonos gratiosus fuerit, adeo ut Poloni ad eum legatos mitterent oratum, ne gravaretur in Poloniam venire, ibi quoque statum reipublicæ, & controversias hominum compositurus. Venit ille, veniensque ita est functus officio suo, ut Poloni, in honorem ejus, arci novæ & oppido, cui tunc primum fundamenta ad Vistulam flumen posuerant, Croccoviæ vocabulum inderent. Nulla Crocco virilis sexus proles fuit, sed moriturus tres à morte sua filias superstites reliquit, omnes (ut ipse erat) fatidicas, vel magas potius, qualis Medea & Circes fuerant. Nam Bela natu filiarum maxima, herbis incantandis Medeam imitabatur, Tetcha natu minor, carminibus magicis

Primo congressu Bohemorum salutatio.

Croccus Solonis vel Lycurgi munere apud Polonos perfunctus.

Croccovia in Polonia origo.

Filiæ Crocci seu Sibyllæ, Bela, Tetcha.

gicis Circem reddebat. Ad utramque frequens multitudinis concursus fieri, dum alii eorum formam sibi & amores conciliare, alii cum bona valetudine in gratiam redire, alii res amissas recuperare cupiunt. Qua arte ita Belam excelluisse ferunt, ut proverbii vice, in re inventu prorsus difficili jactaretur: ne Belam quidem reperire id posse, quod sit perditum: hæc arcem Belinam, illa altera, arcem Thetin, ex mercenaria pecunia (nihil enim gratuitò faciebant) ædificandam curavit. Liberalior in hac re Lybussa natu minima apparuit, ut quæ à nemine quidquam extorquebat, & potius fata publica omnibus, quàm privata singulis præcinebat: qua liberalitate, & quia non gratuita solùm, sed etiam minus fallaci prædictione utebatur, assecuta est, ut à viris comitia prætoria habentibus, in locum patris Crocci subrogaretur. Vetus autem mos etiam Germanis fuit, ut mulieribus fatidicis summos haberent honores. Etenim scribit Tacitus, se, cum Vespasianus Cæsar imperium obtineret, vidisse, Germanam Velledam diu apud plerosque Germanos Numinis loco habitam, ne quis, ut rem novam miretur, si Bohemi Lybussam vatem suam sibi præposuerint. Numini enim hoc magis, quam homini datum est. Ergo etiam multò tolerabilius vatem illam, quam judicem tolerabant. Lis fortè ditiori cum tenuiore de finibus agrorum inciderat, eamque litem ambo in foro Lybussæ persecuti sunt, in quo pa-
am convictus ditior, injuriæ illatæ est condem-
atus. Non tenuit is infra dentium septum ira-
undiæ vocem, sed ad suos comites versus, quo-
sque tandem, inquit, una muliercula tot viris
ultabit? non satis aliunde nobis dedecoris super-

III. Lybussa imperio præficitur.

Traducitur γυναικοκρατεία.

ſupereſt, niſi ut quoque cumulus imperii muliebris accedat? Quanto honeſtius eſt viros regi à viris, id quod & natura & mores gentium approbant, quam turpiter ſubjici fœminæ, ad penſa inter puellas diſpenſanda, quam ad negotia virilia tractanda magis idoneæ. Adhæc Lybuſſa, ut erat animo maſculo prædita, ingenueque & libere educata: Quo pacto (ait) id quod nata ſum negare ego poſſim ant debeam? Planè ita eſt ut dicis, mulier ſum ego, ſed ad quam tu quoque cum cæteris juriſdictionem tranſtuleris, non eo utique, ut ex tua libidine, ſed ut ex æquitate jus æquabiliter dicerem, proinde aufer hinc intempeſtivam contumeliam, & vince ſi potes argumentis, injuriam tibi à me eſſe factam. At ille furibundus, minitabundusque è conſpectu ſe proripit, nec abiens deſtitit dominatum muliebrem, ut præpoſterum, traducere multis rurſus mutationis rerum cupidis. Quo illa cognito & prætcrea comperto, quod viri novarum rerum ſtudioſi in arcem, Lybus nomine, (quam ad Albim fluvium ubi nunc Colonia eſt ſibi Lybuſſa conſtruxerat,) venturi eſſent, intromitti venientes jubet, ac prior ipſa loqui incipit inquiens: Dabitis mihi hanc veniam viri Bohemi, ſi antea, quam vos audiam, defenſionis meæ rationem putem habendam: ita enim uti faciam non magis innocentia mea, quam pudor veſter flagitare videtur. Nam ſi ego indigna honore cuiquam veſtrûm eſſe videor, quia puella nata ſum, vobis profecto erubeſcendum, qui ultro inſignia honoris ad puellam detuleritis. Sin plus valuit qualis qualis exiſtimatio nominis mei, cujus gratia me publico magiſtratu condecorandam putaveritis,

Excuſatio Lybuſſæ.

meus

meus iste jam pudor meaque culpa fuerit, si impositam mihi a vobis personam, non ea qua debeam virtute sustineam. Hic verò ego nullius libentius quam vestram imploro conscientiam. Nemo enim est vestrûm qui nesciat, quemadmodum me in magistratu gesserim, geramque, non aliter videlicet ac pater meus se gessit, qui jus æquabile perpetuo coluit, deditque sedulam operam, ut pari inter vos jure, ita ut cives inter cives vivere convenit, viveretis, sed nec aliter justus haberi potuisset, nisi ad hunc modum in officio suo se gessisset. Nec item ego successione justi patris in Magistratu digna eram, si injusta sequi, gratiamque cujusvis æquitati anteferre voluissem: sed hæc voluntas justitiæ paternæ mutandæ nec nunc mihi adest, nec unquam aderit, vobis autem dispiciendum est, sitne vobis omnibus propter unius iniquitatem & importunitatem, præsens rerum status commutandus. Reticentibus ad hæc cæteris, iterum is qui Author seditionis fuit, Lybussæ sic insultat: Annon animadvertitis, inquit, cives, quam invita de lætioribus pascuis bucula ista decedat, sed jam vi inde exturbanda est, si sua sponte loco suo concedere viro alicui Principi noluerit. Nihil hac voce deterrita Lybussa, rursum cum viris, sed jam per apologum agit, inquiens: Mares quondam columbi dicuntur in comitiis suis Principem sibi palumbem fœminam delegisse, celeriterque commutata sententia imperium eidem abrogasse, quod imperii mollioris indulgentiorisq; sub muliere turbam tæderet, illudque mox ad accipitrem tanquam natura & sexu ferociorem transtulisse: Porro accipitré imperio in columbos [illegible]co, planè virum se erga illos demonstrasse, assul-

Seditio adversus Lybussam.

Apologus similis Æsopico de ranis petentibus abs Iove Regem. Vide Phædrum.

assultu, raptu, laniatu, qualem morem in hunc usq; diem posteri accipitris obtinerent in obvias columbas alis & unguibus involantes, easque discerpentes. Ne quid igitur simile columbarum ex mutatione Magistratus Bohemis eveniat, ipsis quam maxime intentis oculis, re adhuc integra esse videndum, ne post rem malè actam, sero facti pœniteat. Cum per hæc quoque surdis narraret fabulam, jamque insuper metueret ne arbitrio concionis Princeps, qualem ipsa minimè cuperet, declararetur (talis verò erat qui Caurimensi vico præfuit, proximus dignitate à Crocco,) orare institit, ut diis potius quam hominibus authoribus, vir aliquis in Bohemia Princeps crearetur. Orationi assentientes reverti postridie omnes ad audiendum oraculum, quod dii per nocturna sacrificia propitiati de futuro Principe ediderint, jubet.

Deo Auctore Principes creandi.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER SECUNDUS.

SUMMA SECUNDI LIBRI.

IV. Premislaus (Promethea dixeris) aruspex agricola in maritum & dominatus consortem à Lybussa adoptatus. Equi indicio deprehensus super vomere prandens. Præsagia de incrementis & duratione imperii Bohemici. Praga condita, etymon, & augurium de illius urbis potentia. Vlasta amazon. Conspiratio muliebris. Prælium atrox. Asylum mulieribus constitutum. Dolus in amatorios adolescentes. Stiradius fraude circumventus, crudele fœminarum subit supplicium. Immanis amatorum in infan-

infantes sævitia. Ars arte deluditur. Milada VVissegradi convivii prætextu cum complicibus necatur. Vlasta prælians succumbit. Septenne puellarum imperium. Fodinas metallicas primus indagavit Premuslaus. Moriturus crepidas & peram sacris coronationis usibus posteris dicavit. V. Nezamislus (Epimetheus) huic Gurymensis est æmulus. Cruenta acie captus truncatur nare & auribus. Salinæ repertæ & invidia amissa. VI. Mnatha venator. Familia Versovicensis cæteris illustrior. Ambit principatum: suo se jugulat re comperta gladio. Mentio Caroli Magni ac bellorum cum Saxonibus & Hunnis gestorum. VII. Vogenus Martialem dixeris. Impubi tutor Rohovitius Versovicensis datus. Senem opulentum è sublimi dat præcipitem. Vissegrado excludit Vogenum. Fugit ad Zatecenses: affectat urbis dominium. Populatur Lucenses. Legatū Principis capite truncat. Expugnatur latronum receptus: ipse sibi laqueum innectere cogitur. Prima Misnensium prædonum in Bohemiam irruptio. Streka arx illis objicitur: ea direpta à Misnensibus. Vogenus Moravorum compescit incursus. Saxones Misnis conjunctos ingenti clade afficit. Lipniciam & Betoviam arces Moravorum succendit & diripit profligato eorum exercitu. VIII. Vneslaus fratri Vratislao Lucensem & Zatecensem regiones concedit. Suppetias uterque ferunt popularibus contra Carolum Cæsarem. IX. Crevomyslius (cereus in vitium flecti) metallorum plus justo indagator. Hormirii lepida fabella.

POstridie mane ad horam reversis omnibus (excitaverat enim per tempus omnes desiderium cognoscendi Principis, quem fata Bohemis destinassent:) Lybussa in medium eorum cum puellis progreditur, & an pridianum mentis

mentis rigorem flectere viri nollent, principio interrogat. Respondentibus, nolle, tum deinde illa, quod bonum ait faustumque & felix sit: Dii mihi maritum, vobis Principem dant, Premislaum nomine. Obstupefacti ad nomen & hominem sibi ignotum, rogant Lybussam, ubinam gentium vir ille vitam coleret? Virum esse indigenam Lybussa respondet, & si præterea fortunam quoque viri scire cupiant, planè esse colonum & rusticum. Cæterum utriusque rei causa Diis esse gratiam habendam, prioris, quod oves vernaculas domestico pastori, non autem lupo externo committendas decreverint: posterioris, quod summum honorem ad infimam eoque minus insolescentem hominis sortem transtulerint, eidemque concesserint facultatem per sortes futura prædicendi. Ejus adeo hominis si maturo conspectu perfrui concupiscerent, mature esse deligendos legatos, qui illum adeant, Principemque consalutatum in arcem Vicegradum deducant. Deligunt continuò legatos viros primores decem, quibus ad Lybussam adductis, ostendit eis Lybussa equum suum, instrato & sella constratum, mandatque, ut decem equum sua sponte vadentem legati tanquam comites assectarentur, de via in nullam partem deflectentes quoad pervenerint ad aratorem ad mensam ferream prandentem. Quo demum viso salutatoque, injungit, ut eundem aratorem Principem appellarent, indutumque purpura & calceis quos dabat, ut rectà in arcem Vicegradensem adducendum curarent. Legati mandatis à Lybussa acceptis, equi vestigiis insistunt quacunque præiret, nec jam sine tædio, quippe paulò minus quinquaginta millia passuum pedibus emensi erant,

cum

IV. Premislaũ in maritum & potestatis consortem asciscit Lybussa.

Premislaus arator equi Lybussæ indicio deprehenditur.

cum ecce tibi equus, ut est ventum ad ripam fluvii Belinæ, quo loco pagus Stadicius visitur, subito se de via in agrum convertit, recens tunc & pro meliori parte proscissum, pergitque recto gradu ad aratorem, ac proximè accedens, poplites ei una cum cervice, quasi venerabundus submittit. Sedebat immotus arator in stiva, atrumque panem & caseolum de vomere, mensæ vicem fungente sustollens arrodebat, tantisper, dum legati mandata Lybussæ exequerentur, eumque Principem consalutarent: inde confestim exurgens, stimulum colurnum, qui juxta aratrum jacebat arripit, vaditque ad boves suos, qui proxime pascebantur, ambo candidi, nisi quod maculis fulvis alicubi aspersi fuerunt: eos boves stimulo illo exstimulat, facessite hinc, dicens, sudoris laborisque socii, retroque unde venistis protinus devolvamini. Atque illi repente ambo ex oculis in tenuem evanescunt auram, mox stimulum ipsum plantæ modo in terram pangit, qui puncto item temporis in Corylum coaluit, ternis ramis frondentem, quorum duo illico exaruerunt, at tertius nuces etiam avellanas ostendit. Ab his tandem præstigiis ad legatos versus, cedamus inquit, parcamusque Numinibus ab aratro nos ad solium Principale vocantibus. Quam vellem tamen, cuperemque ut paulò seriushuc advenissetis, tum videlicet, cum veru actum exarassem, majora omnino tunc imperii olim incrementa forent, etiam si præsentia boni consulere jure optimo debeamus. Quo finito vestitum obsoletum rusticanumque deponit, ac se purpura & calceis à Lybussa missis induit, lautiorque jam inde equum conscendit, Vicegradum iturus ad celebrandas nuptias, & ad

Præsagia de incrementis & duratione imperii Bohemici.

ad capeſcendum in Bohemos imperium. Cum paulum proceſſiſſet, heu mihi, inquit, manticulam in qua obſonium inerat, & carbatinas quibus calceatus eram, charas mihi exuvias, mecum auferre oblitus ſum, redeat oro unus aliquis in agrum & ad me utraque referat. Qui retulit, quid eſt, inquit, Princeps, cur tanti tu æſtimes vilem perulam & agreſte calciamentum, abjicienda mea opinione utraque potius, quam oculis alicujus ingerenda, niſi rideri ob hæc à ſpectatoribus, quam celebrari mavis? Immo celebrabor per iſta inquit, magis, quam deridebor, ſi fortunæ meæ ad poſteros monumentum reliquero, quo ſubmoniti ſucceſſores Principes, minus olim intumeſcant. Valde enim inſolens Princeps fuerit, quiſquis crepundiis originis ſuæ tam agreſtibus conſpectis, tumorem animi & inflationem non ſepoſuerit. Captus tam tempeſtivo reſponſo legatus, pergit inter eundum cætera exquirere. Quorſum videlicet prodigia de bobus, deque ſtimulo tenderent. Illud, reſpondit, ad gloriam ſuam pertinere, quod à bobus ad equos, ut dicitur, tranſcenderit, hoc ad filios quos habiturus eſſet. Ut enim duo rami ex ſtimulo prognati ſtatim aruerunt, ita olim fata duos ſibi filios oſtenſura eſſe tantummodo, ac mox è medio ſublatura. Tertium tantummodo non ſolum ad lætas frondes, verum etiam ad uberes fructus provectum iri. Et ſi veſtro, inquit, interventu aratio non fuiſſet interrupta, ſed abſoluta, futurum ſimul fuiſſet, ut ſtirps mea virilis nunquam apud Bohemos exareſceret. Nunc multa quidem ſæcula illam eſſe duraturam, ad poſtremum tamen occaſuram, cum nepos ultus fuerit avum. Poſt has ſimileſque verborum ambages

Agathocles futilibus cœnabat.

Poſteritas Premislai quamdiu duratura.

ges

ges arci Vicegrado appropinquantibus, viri Bohemi, qui ad Lybussam venerunt, magno alius alium antevertendi studio obviam procedunt, ac pro se quisque gaudium aut officium ostentant: Pari animi alacritate Lybussa eundem excipit, nuptiasque pariter, ut dignum fuit, apparat: atque ita quod nulla ratione, nullaque persuasione consequi potuit, in arte & præstigiis consecuta est, ut imperium in viros mulier continuaret, vocabulum tantummodo Principis inane Premislao relinquens, ipsa vim potestatemque imperii sibi perpetuo usurpabat. Et quoniam parum laxè pro magnificentia habitare in arce Vicegrado sibi videbatur, ad urbem in loco arci propinquo ædificandam animum adjecit, ipsaque constituendis mœnibus & domibus areas atque fines definivit, jussitque prima ædificii exordia architectos sumere eo loci, quo vir quidam colonus dedolaret sibi caudicem. Vadunt architecti mœnium fundamenta designaturi, incidunque in colonum, ramos de trunco desecantem, cum unus aliquis ex illo architectorum numero rogat, quidnam ex trunco adeo curtim detruncato effingere pararet? respondit ille patrio sermone, prah, id est limen, se sibi ad hostiolum suum fingere; quo ad Lybussam relato, illa nomen urbi *Praha* indit, ac sic inter eos qui circumstabant disserit: Quantumvis ipsum limen res contemnenda esse videatur, efficit tamen non raro ut magni Principes impactis in limen pedibus, læsos se esse querantur, ita sperarent fore, ut Majestas & potentia hujus urbis, vel ipsos olim Reges hostilia in eam parantes sit offensura. Accedet & hoc urbis Majestati, quod duos habebit præsides, quorum uterque suo

Praga ortus, etymon & augurium.

cœlum

cœlum divino capite continget. Videre enim mihi visa sum, inquit, geminos olivæ ramos ad aquilonarem urbis partem divinitus enatos, quorum sublimitas usque ad sydera pertenderet. Certam quidem spem omnes qui aderant animo præsumserant, ita videlicet olim fore, ut prædiceret Lybussa, sed nemo tunc intelligebat quinam illi tam insignes viri essent futuri. Post aliquot secula tandem documentis apparuit, visum tale, vaticiniumque, divum Venceslaum, divumque Adalbertum prænunciasse, quorum alter Pragæ ut Princeps, alter ut Pontifex præfuit, atque ambo in cœlum atque inter numina cœlestia relati sunt. Tres filios Lybussa Premislao enixa est, sed duo prærnatura occubuerunt morte: tertius utrique parenti superstes fuit. Paulò ante obitum suum Lybussa discreto per ordines populo, nobilibus quidem Magistratus atque honores capiendi potestatem fecit: colonos verò & opifices intra suam quemq; eorum pelliculam continere se jussit. Obiit autem in arce sua Lybus, ibidemque sepulta est, cujus obitu cura administrandæ reipublicæ tota ad Premislaum est devoluta, virum pariter superstitiosum, ut uxor fuit, eademque superstitione, qua uxor populum regentem, nisi quod paulò ille agrestius.

Mors Lybussa Repub. prius constituta.

Vlasta amazon muliebrem dominatum invehit.

Erat inter alumnas Lybussæ puella quædam Vlasta nomine, præstigiarum patrona, divinationumque conscia peritaque: cujus tutelæ Lybussa moritura puellas, quas gynecæo habuit, una cum ipsa arce Lybus commendaverat. At illa arcis tutelam indepta, ex ea aspirare ad altiora cœpit. Itaque apparato ad certum diem festivo in arce convivio, eodem similes studii audaciæque viragines invitat. Ubi finis edendi factus est, amo-

amotis arbitris, Vlasta sic socias puellas adoritur: Doleo, inquit, meam, vestramque omnium vicem, quod non perinde ut dignitas nostra postulat, jus nostrum contra viros obtineamus, nimium videlicet à morte Lybussæ in ordinem à viris redactæ, quasi simul cum Lybussa omnium aliarum mulierum virtus interiisset, cum ego hic non paucas discipulas adesse videam, magistra etiam Lybussa præstantiores; sed nec ego libenter cesserim eidem Lybussæ de arte, quam de illa didici. Si igitur una Lybussa ingenio, artificioque tantum potuit, ut viros sub jugum suum mitteret, quid illis fiet postea, si nos simul omnes adversus eosdem viros, pro dignitate pristina recuperanda conspiraverimus? Nec est quod rusticum Principem timeamus, rus enim ille merum olet, nec alia ei major, quam de rure cura. Vos modò mihi dextram in hoc date, ne me neve causam vestram, quovis metu objecto prodatis, spondeo fore, ut brevi in viros imperium recuperetis. Dant dextras, oblatamque ab Vlasta potionem medicamento odii in viros temperatam, ordine delibant, remanentque ibidem statim complures, quæ invitatæ advenerant, seque equestri & pedestri, atque aliorum militarium operum meditatione exercent: Inter hæc Premislao dormienti species puellæ per somnum objecta est, dextera pateram gestantis, eamque Premislao propinare gestientis, quam cum ille accipere abnueret, puellam visam esse sanguinem ex eadem patera in terram fundere, malaque multa capitibus virorum canere. Consternatus tali somnio Premislaus, cœtum virorum ad se vocat, præmonetque saluti suæ, rerumque suarum

Somnium Premislai ominosum.

rum ut custodes esse vellent diligentiores, ingens enim exitium eis à puellis, imagine, quam per quietem vidisset, denunciari. Ibi aliqui risu, aliqui convitiis etiam, dicta Premislai insomniaq; prosequi, pars vero puellis insuper applaudere, quod virilia munia fœmineis miscerent. Quo Vlasta accepto, majora indies infestioraque tentare audet, ac modò greges in agris infestare, modò per vias obvios spoliare, modò ipsos agros populari, prædasque omnium in arcem agere, viris etiam tum cuncta ista, vel dissimulantibus, vel negligentibus: donec negligentiam ejusmodi incuriamque, atrocissimum facinus consilio Vlastæ immani commissum viris excuteret. Instruxerat rursus in arce convivium Vlasta, jamque non cœlibes modò puellas, sed ipsas etiam matresfamilias, quibus non admodum cum maritis conveniebat, ad id ineundum invitaverat. Posteaquam satis ex largiore cibo potuque convivium calere visum est, interrogat Vlasta nuptas, liberæ an servæ vivere mallent? libertatem præferentibus, instare eadem multis verbis, fomitemque odii contra maritos illis subministrare, quoad usque intelligeret tanto eas furore, quanto cupiebat in maritos esse incensas: ibi consilium deinde suum aperit, noctemque unam omnibus præstituit, qua somno sopitos interficiant maritos, imperatque ut cæde perpetrata ad se cum spoliis maximè equorum & armorum mox revertantur. Quod ubi est factum, attoniti inopinato parricidio affines cognatique & amici cæsorum, ad Principem cum armis adfluunt, existimantes, promptum illum tanti sceleris ultorem se inventuros: at ille fatis se impediri, quo minus festina-

Conjuratio muliebris.

ret,

ret, ad exigendas de mulieribus pœnas, sed & ipsis affinibus impendere exitium dicebat, si per se ultionem properarent. Tum verò non contemptus modò, sed ingens insuper indignatio adversus Principem fuit, quasi miserias, necem deplorantium, ludibrio etiam magis, quam auxilio dignas putaret. Igitur per se, sine Principe conglobantur, vaduntque indignabundi, pœnas de puellis exacturi: & quacunque incedunt obvios quoslibet agmini suo aggregant, eratque agmen absque certo Duce & signis, prorsus inconditum. Contra Vlasta per turmas composita venerat., primæ turbæ Milada, secundæ Hodeca, tertiæ Suatava, quartæ Radeca, præposita fuit. Ipsa Vlasta cum reliquis agmen claudebat. Cœpto prælio, viri paulisper impressionem sustinuerunt, mox procella equitum à fronte & à lateribus circumfusi in medio turpiter sunt cæsi. Ferunt Vlastam sua manu septem viros validos interfecisse, tantumque sui metum à victoria illa suscitasse, ut cæteri superstites viri multo magis de petendis induciis, quam de bello instaurando fuerint solliciti, interimq; & tributa Vlastæ pendebant. Induciarum tempore Vlasta tumulum ad Vultaviam flumen è regione Vicegradi situm occupat, illoque fossa, aggere, & sepibus communito, asylum mulieribus aperit, ac paulò mox affluente mulierum copia, arcem ibidem ædificat, appellatque Devinany, (quo vocabulo vernacula lingua puellæ cognominantur:) ut invidiam declinaret, quæ sine dubio exortura erat, si suo privatoque potius, quam communi omnium puellarum nomine arcem insigniisset. Vlasta tunc, incultaque circum illam loca erant, & qui agri frumentarii propius apparebant, eos coloni

Vlasta prodit in aciem.

Asylum muliebre.

loni puellis infesti, arabant, frumentumque supprimebant, ne emendi illius potestas puellis fieret. Ut igitur sensit Vlasta se arcem sine commeatu tenere diutius non posse, rumpendas ante tempus inducias disserit, nisi ante tempus fame mori, quam per societatem vivere mallent. Decernitur statim ab universo cœtu puellarum, ut trajecto Vultavia flumine in proxima Principis horrea & armenta impetus fiat. Abripiebantur penè in conspectu Principis frumenta ex horreis, gregesque ex agris abigebantur, vel non auso illo, vel nolente vim puellarum arcere, quasi fata ei nondum faverent. Eò promptius Vlasta pergit insuper ire adversus amicos Principis, ut agros eorum populetur, prædas agat pecorum, & colonos in servitutem adigat, miraturque non plus animi illis, quam Principi ad resistendum adesse. Soli supererant juvenes audaciores, qui interdum postremum puellarum agmen, globis assilirent, lacerarentque. Illis in hunc modum insidias Vlasta instruxit. Componi jussit literas, nominibus puellarum forma præstantium subscriptas, quæ se maritandi desiderio teneri, nec nisi unam Vlastam sibi obstare, quo minus desiderio potiantur, assimularent. Hanc capi aut tolli facile posse, si complures armati nocte illis constituta propius arcem accedant, eamque una cum Domina à se illis traditam accipiant. Lectis hujusmodi literis juvenes, amoribus persequendis, quam dolis effugiendis curiosiores, præstitutam noctem bene multi conveniunt, & usque in vestibulum arcis sine injuria intromittuntur: progressi ulterius, alii eorum de ponte præcipites, alii post vestibulum neci dantur, sine ullo solatio ultionis, quia per cœcas tene-

Stratagema in adolescentes amatores.

tene-

tenebras ulcisci non licebat. Luce orta, primus hujus cædis nuncius ad Stiradium, præcipua authoritate & gratia apud Principem insignem pervenit, quo ille vehementer permotus in conclave Principis irrumpit, & vincente pudorem dolore, Quid est (inquit) Princeps, quod jam amplius expectes, si te neque parricidium muliebre in maritos commissum, neque strages nuper tot virorum, neque hac nocte totidem penè juvenum, ad vindictam sumendam haud commovet? an non cogitas, quo loco sis? quàm sustineas provinciam? non certè eam, ut hîc sedens ariolum nobis agas, sed ne nos consilio in periculis, auxilio in præliis, vindicta in sceleribus admissis destituas: quod nisi nunc feceris, teque à torpore, quo nimis diu intorpescis, excitaveris, scias fore, ut quos tu in præsens deseris, ab eisdem mox, ut deserare. Post hæc dicta abire parantem, retinet Princeps, rogatque ne ipse etiam Stiradius ultro sibi malum accersire velit, fatis reluctando, nec expectando dum illa suo decreto, tempus vindictæ constituant. Rogat ille vicissim Principem, ut desipere desinat, omissoque vano augurio, certa ac sibi suisque conducibilia, cum ratione ut persequatur. Porrò Vlasta à coryceis subauscultantibus, quos mercede corruptos in aula Principis habebat, edocta, quàm malè Stiradius in puellas animatus esset, vi aut fraude quàm primum tollere eum statuit. Prior occasio componendæ fraudis advenit, quam hac ratione composuit: Certior facta daturum se esse in viam Stiradium, ut litibus quarum arbitrium susce-cerat, finem imponeret, ad proximam syl-am, qua ei fuerat eundum, puellam ele-antem, cui Sarca nomen, arbori alligat, juxtaque

Stiradius Principi ignaviam exprobrat.

Stiradius dolo circumventus immane feminarum subit supplicium.

taque laguncul am mulsi plenam, & corniculum venatorium suspendit, monstratque cætera, quemadmodum videlicet illam adversus Stiradium esse oporteat subdolam. Introeunti sylvam Stiradio, Sarca voce clariore quiritari, opemque implorare incipit: ad cujus vocem, cum unus comitum de via deflexisset, ac mox revertens Stiradio renunciasset, virginem esse adolescentulam, & nisi ornatus falleret, genere non ignobilem, quam nescio quis ad arborem loris devinxerit. Non temperat sibi Stiradius, quin ipsemet speculator adeat, visaque adolescentula loramentis circum arborem obligata, authorem injuriæ requirit. Hîc illa lachrymabunda, ad quemnam alium (inquit) mi Domine, hæc injuria, quam ad Vlastam illam mulierum crudelissimam ejusque comites pertineat? Cum quibus ego, quia sceleris societatem contra viros nullo pacto inire volui, multis prius convitiis & probris male accepta, deinde ad hoc, quod vides, exemplum, arbori circumligata sum, sagittis nisi intervenisses peritura: nam in hoc jam arcus intentos nonnullæ habebant, ut in me tela torquerent, sed simulac hinnitum atque strepitum equorum tuorum audivêre, continuo illæ se in pedes dederunt, tanta festinatione, ut & hanc lagenam, & hoc cornu quod in arbore cernis, secum auferre oblitæ fuerint. Fac igitur mi Domine, ut te misereatur puellæ indigna ferentis, indignioraque mox laturæ, si periclitanti per tempus non subveneris, meque parentibus meis non restitueris. Tanta per hæc miseratione Sarca Stiradium implevit, ut suis ipse manibus nodos funium, quibus illa retrorsum innodata fuit, resolveret. Tum perfida Sarca, repente, ut

est

eſt vinculis ſoluta, in terram velut impos animi provolvitur, ac paulatim deinde animum recolligens, ſeſeque attollens, lagunculam depoſcit, quaſi vires corporis ſorbitiuncula mulſi recreatura, nec tamen ipſa quidquam exſorbet, ſed mulſum medicatum Stiradio exhauriendum propinat, intereaque dum is poculo indulget, ipſa cornu inflato concinit, accepto ſigno fraudis conſciæ puellæ, ſubitò è latebris in comites Stiradii effunduntur, ac partem eorum concidunt, partem fugant, dein Stiradium ex potione venefica tam mente quam corpore velut attonitum invadunt, rapiuntque ad ſupplicium, quod rota peragitur, horrendum, atque proxime arcem Vicegradum, confractum membratim corpus, & radiis rotarum inſertum conſtituunt, ut ex conſpectu horrendi ſupplicii dolor Principi increſcat. *Sylva* illa, in qua Stiradius interceptus fuit, in hunc uſque diem Sarca vocabulum à puella *inſidiatrice* retinet. Ac ne quod exemplum ſævitiæ muliebris in ipſarum imperio deſideraretur, ſævitiem adverſus teneram quoque ætatem crudeliter diſtrinxerunt, pueris & adoleſcentibus, quoſcunque nactæ erant, dextræ manus pollices amputando, dextroſque oculos eruendo, ne poſtquam in viros adoleverint, gladios commodè tractare, nevè in arcum aciem intendere poſſent. Hinc tandem à veterno excitatus Premiſlaus, ad referendam Vlaſtæ gratiam cœpit advigilare, placuitque ſuis illam [...]tibus per dolum & inſidias adoriri. Igitur [...]rtum ad illam hominem allegat, qui mitti [...] ſe fide publica unam è ſodalitio puellam ſe[...]ctorum Vlaſtæ maximè conſciam poſtulet. Ve[...] Milada, ea coram queritur Princeps, ſe jam pridem

Sacra ſylva à perfida puella cognominata.

Sævitia in infantes.

Sic ars deluditur arte.

dem tædio dominandi affici, cum ipsa quoque ætas & tempora sibi fuissent ad dominandum accommodatiora. Nunc senem atque identidem languentem quomodo non tædeat ejus dominationis, quæ laborum atque periculorum sit plena? sibi igitur locum paratum esse & provisum, ubi otiosus privatusque, si per Vlastam licuerit, cum suis transigat. Cæterùm de arce Vicegrado, quæ Imperii in Bohemia sedes haberetur, ita secum statuisse atque decrevisse, ut illam sua sponte ad Vlastam transferat, nihil addubitans, quin Vlasta beneficii hujus memor, senem se injuria omni & calamitate unà cum filio adhuc impubere prohibeat. Laudato Principis, confirmatoque consilio, Milada ad Dominam redire festinat, ut lætissimo illam nuncio statim adimpleat, horteturque, ut cœlitùs oblata munera plena statim manu capiat, dilationem enim obesse, quàm prodesse sæpius. Arridens Vlasta, jubet Miladam ea quæ hortaretur, exequi, ac postridie mox cum delecto puellarum globo ad Premislaum reverti, ut possessionem arcis Vicegradensis ab eo acciperet, simulq; sponderet Vlastam in locum patris sibi Premislaum sumere, nec secus filium ejus, quàm fratrem suum curæ sibi perpetuæ futurum. Rediit igitur Milada, multis stipata puellis in arcem, expositisque Vlastæ mandatis, concedi sibi de arce postulabat. Hic valde comiter Premislaus Miladam appellat, rogatque ut antea quàm cessio fiat, ipsa cum toto comitatu secum prandeat. Quo impetrato, multa rursus comitate hilaritateque inter prandendum illam permulcet, usque dum sibi videretur tempestivum esse, destinatas insidias perpetrare. Tum ipse de mensa assurgit, quasi ad

Milada convivii prætextu Vicegradi jugulatur.

si, ad purgandum, sistendumque narium sanguinem, quem sibi largius profluere assimulabat, re vera, ut signum daret armatis ad irrumpendum ex latebris, conficiendumque sanguinarias puellas eodem genere leti, quo ipsæ nuper juvenes fraude ad se illectos confecissent, cæde nimirum, & præcipitio, extra unam ancillam, quæ custodiendis equis relicta, & mox inter primum tumultum elapsa erat, cæteræ omnes chlamydibus nudatæ, vel fenestris dejectæ, vel ferro transfossæ sunt. Celeriter in tanta vicinitate ancilla, quæ fugerat ad Vlastam cum tristi hoc nuncio pervenit. Poscit subito Vlasta equum & arma, jubetque socias itô puellas repente armari, & quà brevissimus per Vultaviam transitus est, illac transire. Cum propius rotam, in qua Stiradius nuper pendebat, accessisset, erumpit continuò ex arce virorum agmen, equis, & clamydibus puellarum, quæ occisæ erant, ita exornatum, ut primo eorum aspectu dubitare cœperit, an vera de nece puellarum ancilla renunciaverit, sed ubi ex propinquiore loco, fraudem subesse virorum personatam cognovit, solita in viros rabie fertur. Cæterùm, vis major penes viros, quàm penes puellas fuit, libenterq; vivam Vlastam intercepissent, sed nequaquam viva capi potuit, tantum animi ad tuendum se, nec aliter quàm pugnando occumbendum superfuit. Occisa Vlasta, cædes inde non pugna fuit: Ita à præpostero Amazonum erubescendoque imperio, Bohemi post septimum tandem annum se vindicarunt: Ac ne quis muliebres pugnas, ut rem vanam fictamque derideat, sciat antiquissimum morem in Sarmatia fuisse, autore Pomponio Mela, ut fœminæ cum viris bella inirent. Idem enim

Vlasta prælians occumbit: tum excussum est puellare jugum.

enim Mela, arcus, inquit, tendere, equitare, venari, puellaria pensa sunt, ferire hostem, adultarum stipendium est, adeo ut non percussisse, pro flagitio haberetur, sitque eis pœnæ virginitas: Ut Spartanos sileam, apud quos similiter virginibus palestra, eurotas, sol, pulvis, labor, militia, in studio fuerunt, prodente Cicerone. Atque Plato ipse, nonne artes gymnasticas, & res bellicas æque mulieribus, atque viris in sua Republica attribuit? ne quis nimis barbarum morem, virgines arma tractare autumet. Sed ut redeamus ad Premislaum, sublatis è medio tumultuosis puellis, magna inde tranquillitate principatum inter viros usque ad mortem administravit, primusque repertis argenti metallis, argentarias in Bohemia coluit. Moriturus, proferri ex arcula sua manticam, & carbatinas, quasi insignem aliquam supellectilem, atque in loco religioso seponi jussit; Non temere alias promendam, palamque spectatoribus ostendendam, nisi in comitiis, creando Principi habendis: Custoditaque est solemniter extrema ejus hæc voluntas, non solum à profanis Principibus, sed deinceps etiam à Christianis Regibus, ut eo videlicet die, quo inaugurabatur Rex, unà cum ipsa corona & sceptro aureis, vilia hæc quoque insignia, sacrorum minister ad aram inferret, Regi illa ob oculos commonendi gratia obtrudens, ut primæ suæ originis memor fortunam reverenter haberet. Sed ut pleraque alia antiquæ consuetudinis non spernandi exempla, sic hujusce moris usurpatio paulatim exolevit. Decessit Premislaus successore filio Nezamislio, quasi tu dicas, hebeti, nullique excogitationi idoneo. Is igitur, ut nomini suo responderet, nihil ipse suo ingenio

Metallorum indagator Premislaus.

V. Nezamislius. F. Epimetheus, pater vero Prometheus.

genio excogitare, nihil sua industria efficere potuit, sed quicquid ageret, id alieno præsidio agebat, prorsus ut solis auribus sapere eum diceres. Et si divinare est, (ut Ausonius dixit) nomen componere, quod videlicet sit morum & ingenii futuri indicium, egregius certè vates haberi debuit Premislaus, qui filio rerum suarum incurioso vocabulum Nezamislii, id est Epimethei, indiderit, cum ipse tanquam providus nomen Promethei possederit. Etenim quem Prometheum Græci, eum Bohemi sua voce Premislaum appellant, rursus quem illi Epimetheum, Bohemi Nezamislium dicunt. Hic tamen ob patris memoriam, favorem ordinum obtinuit, atque ab illis more solenni in arce Vicegradensi Princeps consalutatus est, indignissimè ferente vicino, qui oppidum Gurimense tantum non Principis titulo possidebat. Se enim, quam Nezamislium digniorem esse ad ineundam legitimi Principis dignitatem existimabat. Impetu igitur in agros Nezamislii semel iterumque facto, magnas inde prædas agebat, sperans futurum, ut ille, metu bellorum consternatus, de loco cederet, vitam privatam amplexus. Quod postquam fieri non videt, male facere pergit, hancque maleficii causam prætendit, quasi pater Nezamislii pagum quendam attrectasset, sibique vendicasset, qui pridem in jus, ditionemq; Gurimensem concesserat. Provocavit ad judicium Princeps, sed æmulus provocantem ridebat, ludebatque. Ve[n]iunt tandem ultro Nobilium primores ad Princi[p]em consilii inopem, ei suadentes, ut duce & mili[tib]us lectis ferociam Satrapæ contundat, & rebel[le]m vel ad officium, vel ad pœná pertrahat, se quo[qu]e cum suis affuturos, ubi adesse illos voluerit. Ad locum

Gurimensis æmulus.

locum cui Styrbow vocabulum, copiæ contractæ, præliumque ibidem atrocius initum quàm ut iniri in tanta hominum paucitate deberit, inter affines & cognatos interque cives nuper in Bohemia, velut in una civitate coalitos. Nam omnes, qui in prima acie stabant, occisi sunt, numerus virorum amplius quadringentorum, victa tamen acie Principis, cæteri aut vulnerati, aut elapsi, aut capti. Inter captivos, belli quoque concitator, & author fuit, aliquandiu latitans: deinde cognitus, & ad Principem deductus, quem ille aspicere dedignatus est. Cæterùm Duci certaminis potestatem dedit statuendi de illo pro arbitrio suo. Dux falce serrata, nare & auriculis derasis amputatisque, cum magna ignominia dimittit incolumen. Pax inde tranquilla fuit, sed non otiosa, nobilitate plebeque occupata in ædificandis novis ædificiis, arcibusque & oppidis, aut sylvis radicitùs exstirpandis, agrisque inarandis. Affulserat simul & spes salis inveniendi, quo planè Bohemia caret, jamque inventus fuit fons aquis salsis scaturiens, ad quem multæ operæ, salis coquendi, ac novi oppidi condendi gratia, undatim adfluxerant. Durat in hunc diem oppidum, à sale Slana vernacula lingua nuncupatum. Cæterùm sal brevi tempore evanuit, vel ipsis aquis sua sponte factis insulsis, vel hominum potius culpa, aliorum aliis invidentium lautiorem fortunam, qualiter tunc Zatecenses affecti fuisse dicuntur, per invidiam Slanensibus denuntiantes, ne salinas instituerent, alioqui novum opus se manu violenta inhibituros. Instant operi Slanenses, secumque adversarios congressos, plus quam centum interficiunt. Zatecenses ægritudinem animi ex clade acceptam totum annum dissimu-

Plectitur Gurimensis.

Salina reperta, invidia amissa.

ſimularunt, quo evoluto, ſuo dehinc tempore Slanenſes incautos adoriuntur, cædunt, fugantque, & omnes circum ſalinas demoliuntur, obſtructo fonte ſalis robore lignorum, moleque lapidum, ne qua facultas cuiquam inſtaurandi ſupereſſet, ſimulque oppidum ſtatim occupant, deductis eò colonis ſuis civibus, qui ex frequentia multitudinis civitati ſuæ oneri eſſe videbantur. Nam ex Serbiis gente ſimiliter Sarmatica, qui nunc Luſatii appellantur, pleriq; deſertis in ſuperiore Luſatia jugis montium, ad plana & ſaltuoſa loca, qualia Zatecenſes incolunt, Lucenſes inde cognominati, immigrabant, Nezamislio interim pulchrè ſecum agi exiſtimante, quòd neminem ſibi tam infeſtum cerneret, qui adverſus ſe hoſtilia apertè inceptaret.

Poſt hujus obitum Mnatha filius in legitimo principatu ſucceſſit: haud æquè ac pater ingenio hebes, animoque ſtupidus, ſed neque ille tamen quicquam amplum, atque magnificum ad imperandum attuliſſe viſus, dum in venationibus ſæpius, quàm in ſeriis rebus agendis ſeſe exercet. Tanto namque ſtudio venandi tenebatur, ut triennio continuo poſt adeptum principatum, in ſeceſſu arcis, largam cervorum, aprorum, urſorum, atque aliarum ferarum venationem ſuppeditantis, perduraverit, cura interim ac præfectura Vicegradi, atque etiam juriſdictionis, uni Verſovicenſium (quæ tunc familia dignatione cæteris antecellebat) commiſſa. Cæterùm paulò minus evenit, quin juxta proverbium, ovem lupo commiſiſſe videretur, Verſovicio jam pridem ambiente principis locum, ſi qua ſe occaſio offerret. Obporrò videbatur, aliis abſentiam Principis ...antibus & negligentiam, aliis ſolemnem cauſarum

VI. Mnatha venationibus indulget.

Verſovicenſes affectant principatum.

ſarum cognitionem deſiderantibus, ſineq
non poſſe dicebatur, ut pacatè ſuum quiſqu
prieq; obtineret. Plurimis præterea ad offi
Principis haud pertinere ſuſurrantibus, ut
tas ſuas voluptates communibus utilitatibu
teponeret. Itaque occaſione hac ille uſus, ex
ratos illorum animos magis adhuc lingua ſua
leata exulcerare adverſum Principem pergit,
lis in illum verborum contumeliis parcens, ac
tra de ſe ingentia pollicens ſi Princeps in locu
lius declaratus fuerit. Quo audito, rei novitate
tunc aderant obſtupefacti (nec enim Principis
tationem per querelas ſuas, ſed vitæ illius morui
emendationem exoptabant:) rogitant ad delib
randum ejus diei moram, poſteroque die mane
rediturós ad conſultandum ſuper illo negot
ſpondent. Mora impetrata, extrudunt conteſti
ex numero duos viros præſtantiores, qui curricu
ad Mnatham currant, ipſumque doceant quo
periculo ſita ſit vita & dignitas ipſius, niſi prim
ſtatim luce inſidiis occurrat. Adeſt ille ad tempus
ſeque inter ſuos occultat, ne prius agnoſceretu
quam arcem introiret. Ibi accerſito Verſovitio,
quid hoc rei, inquit, eſt? Nonne ego te præfectum
arcis hinc ſecedens reliqui, fineſque tibi præſcripſi,
quibus intra officium vicarium te contineres? Qua
tu audacia, munera inſuper principalia tibi uſur-
pare auſus es, ut iſtos pro imperio ad te vocares?
novaque cum iis conſilia, novoſque conventus
celebrares? An quia tu Principem tuum per ſum-
mam perfidiã prodere eras promptus, iſtos quoq;
tui ſimiles futuros putaſti? ignarus, quod ſicut ma-
lus niſi male, ita bonus niſi bene agere neſciat.
Quare utrumvis tibi horum elige, ut aut tuo
te

te gladio transfodias, aut acerrimas proditorum pœnas palam subeas. Stringit ille protinus ensem, illoque in conspectu omnium supplicium de se sumit. Cadavere elato seniores populi Mnatham submisse deprecantur, ut in paterna avitaque arce sede resideat, utq; animum & voluntatem ad publica negotia administranda, majore quam hactenus industria curaque convertat, suique adeundi liberiorem potestatem præbeat. Et si quando relaxandi animi cupido interveniat, ut se quidem daret jucunditati, sed caveret ne venationes negotiis seriis anteponeret. Formidabiliores namque instare venationes dicebant, hinc Gallis & Germanis, cum Imperatore Carolo, non Saxones modò, verum etiam Vandalos & Serbios populares suos oppugnantibus: hinc Hunnis, gente omnibus feris ferociore crudelioreque Pannoniam repetentibus. Ab omni itaque parte vigilante opus esse Principe, qui ante tempus prospiciat, ne omnia imparatis veniant agenda. Approbat magis consilium Mnatha, quam exequitur, iterum ad eundem relapsus secessum, ibidemque ex pestilenti tandem lue mortuus, filio adolescentulo hærede relicto, cui Vogeno nomen (bellicum quiddam hoc vocabulum personat) huic tantisper datus tutor, dum posita prætexta, virilem togam sumeret. Rohovitius autem Versovicensis erat, cui tutela illa ac plane totius principatus administratio demandata fuit, opinantibus cunctis talem in administratione officii futurum, qualis in vita privata fuerit, in qua illi ad speciem comitatis, æquitatis, moderationis nihil deerat. Sed non temere à veteribus dictum est, Magistratus indicat virum. Id quod brevi tempore apparuit, ut ille simul omnia male diu dissi-

Versovicensis proditione comperta, suo se jugulat gladio.

Prima Caroli Magni mentio ante quem ambigua ne dicam incerta sunt tam Polonorum quam Bohemorum de suis originibus narrationes.

VII. Vogenus ac si dicas Martialis.

Rohovitius Versovicensis tu-

dissimulata per vitam privatam vitia in magistratu profunderet, agrestem arrogantiam, pervicacem contumaciam, summam iniquitatem & aviditatem, qua succensus, ad patrandum usque cædem intolerabilem exarsit. Senex quidam erat ordinis equestris, amissa uxore, & liberis, viduus orbusq; cæterùm opibus pollens: Hunc sæpius captando blanditiisque, & aliis illecebris venando, cum sese nihil proficere videt, ad cœnam vocat, senem poculis provocat, convivium ad Solis occasum producit, sublataque mensa invitat ad ambulatiunculam, postremo seductum in locum arcis arduum, de saxo agit præcipitem, affingens vertigine ex ebrietate correptum sua sponte decidisse. Sed non latent diu enormia scelera. Ipse namque paulò post semet prodidit, dum à morte interfecti in omnes illius fortunas sua libidine invadit, frustra cognatis & affinibus lamentantibus, quoad rerum omnium potestas in manibus Rohovitii erat. Properatum igitur cum virili toga, qua cum induissent Vogenum proceres, fidem ei suam, ut Principi obligant, & ad sedem Principalem, in arce tunc Vicegradensi positam deducere parant. Arci appropinquantes, portas clausas, quemadmodum aliàs fieri solebat Rohovitio absente, reperiunt. Rati itaque eum abesse, pulsari magno strepitu, portasque aperiri jubent. Ibi tandem Rohovitius de fenestra prospectans caput exerit, voceq; alta exclamat inquiens: Si ut privatus, tutelæque suæ creditus Vogenus veniat, se ut privatum eum admissurum: sin secus, neque de arce, neque de jure suo communi omnium suffragio ad gubernandum regnum sibi acquisito, concessurum. Gliscente verborum contentione, admovet quidam

tor Principi impubi datus.

Senem opulentum è sublimi dat præcipitem.

Principem tam puberem Vicegrado excludit.

dam securim, portasque perfringit, per quas cæteri quoque irruperunt. Ægrè Rohovitius muro clam demissus elabitur, paulisperque in arce quadam sua subsistens, dum comites videlicet contrahit, cum illis ad Zatecenses profugit, adjicitque ad dominandum urbi animum. Quo cives intellecto, renuntiant illi, si ab incœpto non desierit, simili cum præcipitio periturum, atque senex ille ab eo nuper præcipitatus, miserè periit: Non erectis ut aliàs, sed demissis auriculis, ut iniquæ sortis asellus, ista audiens, ejicit se protinus foras, locumque de proximo quam potest ad muniendum idoneum occupat, illumq; cæsis arboribus & vallo, fossaque communit, atque inde in Lucenses hostiliter grassatur, tanta audacia, ut ab ipsis mœnibus pastores cum gregibus ad asylum suorum latronum abigeret, tantoque successu, ut quum à civibus plenis repente portis effusis jam interciperetur, clamitans ille, pugnamque suos iterare jubens, non solum manus civium evaserit, sed occisis illorum centum, & alterum præterea tantum captivorum secum abduxerit. Aliquanto tamen eam rem Vogenus mitius tulit, quam quod legatum suum, contra jus Gentium capite truncaverit, caputque ejus clam ad portas arcis Vicegradensis in mantica suspenderit: Itaque convocatis ad consilium sub-litis armarique, & ad certum diem in armis apparere jussis, ipse quoque Princeps, armatus ante agmen progreditur ad expugnandum Rohovitium: qui cum à pugna, cui se parem esse non videbat, ad obsidionem tolerandam animum convertisset, indignum militibus visum, trahere secum [...]em Principem ad obsidium latronum. Illo [...]o oppido relicto, ipsi duabus ex partibus clau-

Fugit ad Zatecenses

Populatur & sternit Lucenses.

Legato caput præscindit.

clausum intra vallum Rohovitium opp
contendunt, irrito plusquam unum mensem
tu. Eruptione tandem latronum facta, mu
illorum interfectis, milites victores cum vi
vallum penetrant, ibidemq; Rohovitium ca
& ad Principem deducunt, nihil aliud roga
nisi carnifici ut ne traderetur. Concessum u
sibi laqueum indueret, ac se in quercu juxta
posita, suspenderet. In eadem paulò post Reg
Misnii (portio est Saxonum) primi externor
ad populandum Bohemiam, remigio lintriu
scapharum, quas adverso Albi flumine ageb
irruperunt, prædas hominum atque jumentor
ex agris Litomericensibus ac Belinensibus a
gentes: & priusquam oppidani ad arcendam v
advenarum concurrerent, secundo rursus flum
cum præda effugientes. Consilium Principi datu
ut proximè Albim firmam conderet arcem, ex q
inhiberi hostibus licentia navigandi, latrocinar
dique posset. Arci nomen Straka fuit: Sed ut can
à corio nunquam absterrebitur uncto, nisi ei ctur
perfregeris, sic tum Misnii dulcedine prædæ capt
ad degustatum bolum ore semper hiabant. Itaque
omissa navigatione, ad montes & sylvas, subter
quas Albis illic labitur, deflectunt, præmissis ad explorandum suis, sicubi stratis arboribus aut custodiis objectis itinera essent impedita. Fortè in duos sibi obvios illi incidunt, atque utrumque corripiunt, cognitoque ex nova illa arce eos venisse, ambos ad Centuriones suos adducunt. Interrogati seorsim, hæc pariter respondent: Nudius tertius Præfectum arcis ad Vogenum esse profectum, cura arcis quinquagenario cum quinquaginta militibus commissa, reliquam manum esse opificum,
quo-

Laqueo vitam finit Rohovitius

Navalis Misnensiū prædonum in Bohemia prima excursio.

Straka arx latronibus compescendis extructa.

quoniam opus arcis nondum esset absolutum. Læti ex hoc sermone Misnii, continenti agmine prævios illos subsequuntur, jussis ita dispensare iter, ut circiter quartam noctis vigiliam ad arcem pervenire possent. Inde magno tumultu, locum qui nondum obstructus erat, aggrediuntur, opifices semisomnes interficiunt: mox per milites ad resistendum excitatos, vi & ferro sibi viam, usque ad quinquagenarium aperiunt, quem statim captum in Misniam mittunt, direptaque & combusta arce, ad vastandos alios pagos convertuntur, prædamque recuperata navigatione, per Albim ratibus avehunt, brevi tempore ad oppida quoque expugnanda se reversuros palàm denunciantes. Redierat tunc Vogenus ab expeditione contra Moravos facta, qui Bohemiam, similiter atque Misnii, incursionibus ac deprædationibus infestabant, saltusq; similiter & juga montium occupabant, atq; inde in pagos & colonos impetum faciebant. Quem quidem tumultum Princeps interventu suo repressit: sed non plane compressit, quia nusquam in apertum Moravus, aut in aciem descendere voluit. Et Principem illuc reverti res hortabatur, ubi majus periculum imminebat. Novo igitur delectu habito, castra adversus hostes promovet, cum jam illi viribus Saxonum aucti, Lucensium mœnibus insultarent: sed appropinquante Principe obsidionem omittunt, seque ad locum, ad quem Bilina fluvius in Albim influit, conferunt, ut ibi manus cum Bohemis conferant. In duo cornua hostes divisi erant, sinistrum Misnii tenebant, dextrum Saxones, Bohemi utrunque. Dato pugnæ signo fit acris utrinque impressio, & planè moritura dimicatio alteris in alteros, propter mutu-

Capta & direpta arx à Misniis.

Moravos Vogenus reprimit.

mutuum odium, ſine ullo mortis metu ruen
neutrisque loco ſuo demigrantibus. Quo Pri
conſpecto, ſubmittit ad Cadanum, à quo
oppidum Cadana vocabulum obtinet, qui ei
tiet tempus emergendi ex inſidiis adeſſe. Ad
mox ille cum ſuis, ac latera hoſtium invadens,
turbat illorum ordines: non expectant amp
Bohemorum Triarii, qui fuſtuariam inire pugn
ſolent cum flagellis, quibus frumenta in areis
gellant, ſed ſtrepitu ex illorum agitatione comm
to, haud ſine terrore hoſtes adoriuntur, plagas i
gerunt, crura & oſſa comminuunt, ac reliquos
Albim flumen agunt. Non alia ante Bohemoru
pugna adeo atrox fuit, nec ad audaciam Saxonu
retundendam conducibilior. Ab hac cura libera
tus Vogenus, intendit animum in ultionem Mora
vorum, qui paulo minus ſexcentos Bohemos in op
pugnatione arcis Lipnicæ occiderunt, quam arcem
Moravi ſibi in Bohemia in hoc excitaverant, ut
propinquum actutum in illam à prædationibus in
Bohemia factis receptum haberent, illiusque præ-
ſidio plus, quam viribus freti, debachari graſſariq;
indies magis ac magis haud deſinebant, pluri-
mumque Gzaſavienſibus incommodabant. Quo-
rum querelas tam frequentes diutius ferre Prin-
ceps non ſuſtinens, impetum tandem expellendi
Moravos è Bohemia cœpit, veniensque ad Lipni-
cam arcem, eam exercitu circumdedit, ita ut nec
introire, nec exire quiſquam poſſet. Sed neq; ea res
Moravos terret, commeatu abunde inſtructos, &
ad defendendum ſe animo paratos. Jacula hincin-
de telaque volare cœpta, ſed Moravorum ex loco
ſuperiore miſſa, rarò fruſtra cadebant, complu-
resque Bohemos interficiebant; ſimiliter cade-
bant

Cadanus. Saxones & Miſnii memoranda ſtrage affecti.

Expeditio in Moravos

bant, qui succedere vallo, fossamque complere conabantur. Qua re commotus Princeps, ignem jactare in sæpes, arborumque strues, & alia septa lignea jubet, atque illa vento coorto succensa, repente tam validas excitarunt flammas, ut cætera quoq; arcis loca, & ipsa lignea inflammarentur, arderentque intus omnia, adeo, ut qui in arce clausi erant dubitarent, quid peterent, quid vitarent.

Lipnica arx flammis absumpta.

Præstare tandem unus illorum dicit, eruptione facta, vel mori potius per virtutem, quam per ignominiam flammis torreri. Hæc dicentem, atque erumpentem, extra pauculos, qui mox intercepti sunt, sequuntur alii omnes in unum quasi globum conglobati, quia viderant dispersos esse Bohemos, & ad comburendam arcem intentos: Hinc minore cum periculo ac cæde Moravi per vacua penè Bohemorum castra evadunt. Mox tamen Princeps quoque suos in unum contrahit, simulque hortatur, ut instent fugientibus, ultionemque maleficiorum & injuriarum de illis exigant, nec prius finem persequendi, quam in Moravia, faciant: Currentes (quod ajunt) incitabantur, adeò sua sponte ad insequendum prompti erant.

Profligati Moravi.

Quum novissimum agmen assecuti, nonnullos neci dedissent, alii summum collem ad resistendum capiunt. Sed ne in loco quidem superiore consistere illos Bohemi patiuntur: imò dilapsos, per sylvas proximas, usque in Betoviam, arcem in Moravia sitam, insequuntur, atque inde quoque hostes expellunt, arcemq; demoliuntur.

Betovia solo aquata.

Posthac Vogenus pacatiorem Bohemiam habuit. Hic duos post obitum suum filios superstites reliquit, Vneslaum natu majorem, & minorem Vratislaum: huic proceritas corporis, & illi forma Principe digna, plus quàm alteri lenocinari

VIII. Vneslaus & Vratislaus fratres Principatus, huic

 visa

Zatecensis & Lucensis obtigit Regio.

visa est. Sed vicit alter tamen ætatis præro[g]
qua ut prior erat, partes quoque priores in [...]
sione Principatus abstulit. Ac ne quando fr[...]
concordiam individuus Principatus dirime[...]
inter illos hæreditatem dividi placuit, ut se[p-]
trionalis plaga, ad quam Lucensis seu Zate[...]
Regio posita est, Vratislao attribueretur, t[...]
autem reliquam Bohemiam Vneslaus, tan[...]
Bohemiæ Princeps, ut obtineret. Sorte sua u[...]
contentus, fraternam inter se benevolentiam [...]
lebant, mutuaque sibi invicem auxilia præsta[...]
adversus Carolum Cæsarem, Saxones etiam [...]
& Vandalos, ipsosque præterea Bohemos opp[...]
nantem. Vratislao, qui prior decessit, Vlastisl[...]
filius, in Principatu Lucensi hæres fuit, sicut Vn[...]
lao, paulò post mortuo Crevomislius, quasi tu[...]
tine dicas flexanimus, quod à recto animum [...]

IX. Crevomislius ad mala proclivis

flecteret ad curva & obliqua. Sic olim Pertinax C[æ-]
sar Crestologus est appellatus, quod bene dicere[t]
& male faceret. Depravati autem parumque si[n-]
ceri animi Crevomislius adversus Horymiriu[m]
hanc memoriam ad fabulam usque commemora[n-]
dam reliquit. Annonæ fortè caritas tunc invalue-
rat, ejusq; rei culpam vulgo omnes Principi assig-
nabant, quod aratores ab agris colendis, ad metalla
effodienda transferret. Nemo tamen præter Hory-
mirium inventus, qui hanc culpam Principi expro-
brare auderet. Huic cum mox horrea arderent,
juxtaq, schedæ essent repertæ cum hac inscriptione
contumeliosa: Fame pereat, qui inter frugum acer-
vos famem timebat: Quas adeo schedas satis con-
stabat fossores metallorum sparsisse Horymirio
infestos, quasi non solum Principis, sed illorum
quoque lucra intercipere satageret. Igitur tan-

quam

quam incendii reis dicam illis Horymirius scripsit, sed illi conscio Principe ad dolum versi, officinam quandam suam nullius pretii, sua sponte exurunt, accusantque vicissim Horymirium velut inflammatorem manifestarium. Cæteri qui cognitioni interfuerunt, suis Horymirium sententiis absolverunt, solus Crevomislius pravo capitis sui indicio insontem damnavit. Sequitur nunc fabula, quam Historiæ non inseruissem, nisi adeò scriptis aliorum invulgata, fidemque tantam apud Bohemos adepta esset, ut juxta adagium veriora iis, quæ apud Sagram acciderunt, continere videatur. Ferunt igitur Horymirium post damnationem sui precibus egisse cum Principe, ut sibi ante supplicium subeundum, inscendere equum, quem insignem habuit, ac bis terq; intra arcem Vicegradensem, portis arcis occlusis obequitare liceret: atque illum precibus tanquam ludicris & frivolis annuisse. Vadit Horymirius ad sternendum sella equum, & verba quædam ei, ceu auscultanti atq; intelligenti dicit ad aurem. Mox illo inscenso, arcem saltabundus perequitat, tanto equi ardore, ut impetum illius eques ultra non sustinuerit, quo ille à porta usq; ad portã, & ab illa per muros, & flumen transvolavit, insessoré in altera Vultaviæ ripa incolumen sistens, eo loci, quò in hodiernum diem è regione arcis Vicegradensis pagus Zliichow, ab aspersione cognominatus, situs est: quoniam idem equus ad alteram ripam, aqua conspersus hoc verbo Zliichowo, usus fuisse narratur. Id videlicet fabulæ defuerat, ut equus etiam cum suo Horymirio, cui per tempus salutem attulit, loqueretur. Nihil est, quod præterea aliud hic Princeps memoratu dignum gesserit.

Fabella de Horymirio.

HISTORIÆ BOHEMI[C]

LIBER TERTIUS.

SUMMA TERTII LIBRI.

X. Neclan (hebes, obtusus) contra quem Vl[adis]laus patruelis ad fastigium Principatus aspi[rat.] Urbem Cognominem condit. Ferocia Vlastislai [ar]roganti responso respuentis pacem oblatam. [Bellum] ctum cruentum. Sagarum mendacia & im[po]stura. Imbellis Princeps. Siderio à Chayn[a] equiti strenuo suas partes obeundas delegat. V[la]stislaus confoditur. Siderius ab invidis interem[p]tus. Septennis filius Vladislai captus cum Du[ringo] pædagogo in conspectum Neclan adducitu[r.] Vita donatus à Duringo perfido necatur. Flagi[tium] suspendio expiatur. Crasnizius Garimensi[s] Tetrarcha inhiat principatui. Montani elabitu[r] casses. Curimum obsidetur & occupatur. Fugit Crasnitius ad Hormidurum Moraviæ Regem: Impetrat auxilia. Prælium inter Moravos & Bohemos commissum. Profligati Moravi. Crasnitius in acie occumbit: Rex verò peste obit. XI. Hostivitius Princeps, cui frater Mistibogius instinctu Crosmilii Versovicensis bellum indicit. Casinum oppugnat Mistibogius. Luditur opera. Arbitris res commissa, qui controversias sopiunt. Succoslaus Bilinæ præfectus res novas molitur adversus Principem. Ei apponitur Cressus. Milesius Succoslai filius in prælio interfectus. Mystibogius clam conjuratis arma subministrat. Succoslaus arce expugnata à militibus obtruncatur:

tur: tum undis mergitur. Factiosus & seditiosus Versovicensis. Mistibogius exercitum ducit contra Suatoplucum Moraviæ Regem. Hujus filium Suatobogium Arnulphus Cæsare baptismo suscepit. Dono dat annuum boum tributum à Bohemis Cæsaribus pendi solitum. Suatoplucus Nosislaum Mistibogio objicit. Cæsi primò Bohemi, post redintegrato prælio victoria potiuntur. Giula Pannoniæ præfectus Moraviam infestis armis impetit. Fulmine ictus animam reddit. Vagus fluvius Pannoniæ & Moraviæ limes. Mistibogius à Diabolo strangulatus.

X. *Neclan.*

Defuncto Crevomislio filius ipsius Neclan principatu potitur. Neclan autem Bohemis est, vir imbellis, & ad feriendum hebes, ut esse cuneus solet, qui aciem gerit obtusam, & ad findenda ligna ineptam. Ad hunc sanè modum, ingenio animoque degenerem, cum Vlastislaus patruelem suum esse videret, bello terrendum principatumque illi armis extorquendum putavit. Cujus rei gratia, armorum officinas per oppida sua instruit, & undecunque potest artifices opificesque contrahit, atque ex improviso cum armata manu in fines Neclan populabundus insilit, repertoque loco intra duos montes novo condendo oppido idoneo, condere protinus id cœpit, atque ex nomine suo Vlatislaviam vocavit. Pavore Neclan perculsus, duos ex intimis aulicos ad patruelem legat, pacem & mutuam amicitiam oraturos, quos ille quasi exploratum missos, coclites domum remittit, uno utrique effosso oculo. Supervenerunt mox

Vlastislaus ad Principatus fastigium aspirat.

Crudelitas arrogantiæ juncta.

alii, qui iratum muneribus haud spernendi- carent. Sed & illi dicta contumeliosa, minar- plena retulerunt. Sic orationem suam Vlast- finiente, non muneribus, sed toto Principatu- so opus esse, si suam orexim sedare Neclan ve- rit. Strictum deinde ensem per Lucensem re- nem, cum ejusmodi edicto circumferri jubet- mares omnes qui ensis longitudinem corp- proceritate adæquarent, militatum venirent, a- quin ense illo perituri, quicunq; illorum militi- detrectaverint. Ad hoc tam durum asperumq- edictum, cum major quàm animo præcepe- multitudo conveniret, tum quasi de victoria fut- ra certus, multa vana gloriabundus jactat, & i- primis pedites ad barbaram crudelitatem acuit, - jungens, ut nemini prorsus tam in via quàm in ac- parcerent, non seni, non juveni, non puero, no- puellis, quinetiam lactentes infantes ab uberibu- matrum abreptos confoderent, ipsis matribus in hoc duntaxat incolumibus servatis, ut illæ pro infantibus suis catellos Lucensium post hanc victoriam nutrirent. Tum ad equites conversus, abjicite inquit scuta, quibus in fuga & cæde hostium nihil opus est: ac vice illorum, accipitres, falcones, cæterasque aves rapaces in manus sumite, ut illarum ingluviem hostili carne saturetis. Hæc ferox Vlastislaus. At Saga mulier, quam in oppido suo habebat, alium prælii eventum futurum privigno suo canebat, illum clam submonens, ut si domum ex prælio cruento & infausto superstes reverti cupiat, eum qui primus hostium sibi occurrerit, gladio transfoderet, atque utramque ejus auriculam amputaret, secumque celeri cursu domum repetens, ad uxorem suam refer-

Bellum indicit Vlastislaus.

Sagarum ænigmata fallacia.

referret. Habuit tunc & Neclan in exercitu suo Sagam quoque suam, quæ Asello diis suis ad fontem quendam immolato, secunda omnia & prospera divinabat. Cæterum Principem ignavum timidumque, ad aciem ne divinatione quidem sua protrudere valuit: in morem enim soricis in conspectu felis apparere non audentis, in tabernaculo illo, quasi in cavernula sorex delitescebat: propius deinde accedente Vlastislao, atque instantibus omnibus, præsentiamque ipsius multum flagitantibus, Siderium à Chaynovo equitem strenuum, qui æmula facie persimilis habebatur, equo & armis suis armat, magnisque precibus rogat, ut personam & nomen Principis gerat, omnesque Ducis partes in prælio obeat, relaturus ob istud officium honores à se & præmia lauta. Quod est calcar equo sponte currenti. Hæc fuerunt dicta promissaque Principis ad exstimulandum Siderium, ut tanto videlicet promptius libentiusque jussa capesseret, atque omnia in acie præstaret, quæ Ducem strenuum præstare oportet. Prælium in campo Turscho commissum fuit, meliore successu eorum qui scuta retinuerunt, quàm qui illa abjecerunt. Mirabatur simul & indignabatur Vlastislaus, ubi vidit Neclan (hunc enim se videre putabat) quovis aliàs lepore pavidiorem, tunc in prima acie velut leonem versari, in ipsum itaque inflammatus, infestusque hastam dirigit: Cui hastatus occurrit Siderius, Vlastislaumque cuspide transfixum, equo moribundum deturbat. Ab occasu Ducis, tanta repente consternatio, tantusque stupor equos pariter atq; homines Lucenses incessit, ut nec ultra progredi, nec retrò pedem referre pos-

Torpor et ignavia Neclan.

Siderius à Chaynovo suppositi-tius Princeps.

Vlastislaus in acie confossus.

poſſent, à Saga, ſuo quiſque loco ne profugerent, miro ſtupore injecto affixi. Extra unum privignum, qui domum reverſus, non hoſtem, ut opinabatur, ſed uxorem ſuam gladio confoſſam, & auribus truncam reperit, ſeroque tandem agnovit, à noverca nurui infeſta, hanc cædem fuiſſe procuratam, ſiquidem auriculæ illæ, quas ſecum retulit, capiti uxoris admotæ protinus in loco ſuo coaluerunt. In hac pugna Syderius cecidit non tam ab hoſtibus, quàm à ſuis, qui virtuti & gloriæ ipſius invidebant, oppreſſus. Inde porro ad evaſtandam rapinis incendiisque totam Lucenſem regionem itum, urbem namque Zateciam latis foſſis altisque muris tutam, capere non poterant. Sed inſtar urbis captæ erat captivus Vlaſtislai filiolus, apud matronam Vlaſtislai affinem, unà cum pædagogo quodam Duringo interceptus, & ad Principem Neclan adductus. (a) Quo ille conſpecto, cum vix ſeptimum annum ageret, miſericordia puelli motus, reduci continuo eum, curæque illorum reſtitui, quorum tutela ejus à parente demandata fuit, jubet, aſſignatis inſuper agris quibusdam pupillo, ex quibus commodius honeſtiusque nutriretur. Placebant agri Duringo, ſed niſi pupillo ſublato, ſpes aſſequendi illorum nulla adeſtat. Victus igitur agrorum ſacra fame Duringus, nefarium conſilium interficiendi pupilli capit, beneficium Principis ſic interpretans, quaſi

Syderius male re bene geſta muneratus

(a) Zbislaus quibusdam dicitur Comitis Thuringi tutelæ à patre creditus. Hic verò amputato infantis capite truncum ſub glaciem Egræ fluvii condit: caput Principi offert, qui deteſtata illius perfidia, optionem dedit, num proprium in ſe convertere ferrum, aut præcipitem de rupe ſe dare, vel cervicem laqueo frangere velit: extremum elegit.

quasi ille non misericordia, sed metu invidiæ adductus, puero ad tempus pepercerit, cæterum gratiorem illi maturam hostis mortem, quàm longiorem illius vitam futuram. Amputat igitur illi caput, linteoloque involutum, secum ad Principem adfert. Prandebat tum fortè Neclan, cum introgressus Duringus, se quoque ferculum prandenti afferre diceret, non edule quidem, sed tale potius, quale ei solidam in posterum securitatem spondeat. Et cum dicto, amoto linteolo, caput puerile, ita ut adhuc erat cruentum ob oculos prandentis obtrudit. Cruore viso Neclan adeò subito obriguit, ut velut semianimis aliquantisper in mensa jaceret. Recepto dein animo sententiæ eorum subscribit, qui censuerant, & adhoc coegerant Duringum, ut ipse se, versa facie, vultuque ad Duringiam suam, in arbore Alno pensilem faceret, quæ quoad arbor illa steterat, Duringi Alnus dicebatur. Sed ut ille haud absurdè dixit, leone dormiente, mediam illius cervicem vel murem percurrere, ita tunc, Principe per inertiam & ignaviam stertente, multi mures ad rodendum illius Principatum suboriebantur, præter alios Crasnitius juvenis ferox & jactabundus, ac sibi propterea inprimis placens, quod Tetrarcha Gurimensis regionis diceretur, cum interim nihil in arca nummaria possideret nummorum, qui belli nervi sunt, quod ei imminebat, qui ad Principatum alterius per vim eripiendum anhelabat: Vana nihilominus fiducia atque audacia [...]atus, dum sibi persuadet, cum omnium me[...]ulosissimo Principe negotium fore, villas [q]uasdam Principales diripit, & agros quoquo [ve]rsus devastat. Hac indignitate, Montanus vir

Duringi Alnus.

Crasnitius Gurimensis negotium facessit Neclan.

vir ex ordine equestri commotus, adit Principem: si jubes, inquit, hostem ego tuum, aut vivum aut mortuum tibi sistam. Vicinus enim ego illi habito, cognitaque & explorata itinera & omnia diverticula habeo, ad quæ sæpissimè ille divertere soleat. Laudat Princeps, strenuum & promptum militis animum, ac præmia pollicetur, si destinatum facinus peractum fuerit. Montanus cum duodecim viris delectis, in saltum se abdit secundum viam, quam animi laxandi gratia Gurimensis sæpius terere solebat, in appropinquantem subito impetu magnoque clamore insilit. Clientes re improvisa territi, ac suspicantes majores copias intra sylvam latere, fugæ se mandant: interim Gurimensis equum in Montanum concitat, manuque ab illo vulneratus, fugit & ipse, Montanumque se persequentem velocitate equi frustratur. Postquam insidiæ non successerunt, obsidione cingi oppidum Gurimense, quo Crasnitius se receperat, qui præter libidinem dominandi, nullam aliam belli causam habebat, placuit. Missæ à Principe de consilii sententia copiæ, cum prope oppidum castra posuissent, cottidie oppugnationem continenti labore urgebant. Oppidani ubi intelligunt, quintum jam diem tam acriter se ob unum Crasnitium peti, eum silentio noctis per murum demittunt, ac mane ipsi de deditione agunt. Qua non impetrata, muro & turribus præsidio completis, se oppidumque ad octavum usque diem fortiter defendunt: eodemque die tandem victi, ad internecionem à victoribus cæsi sunt, salvis oppidi ædificiis, in quæ nec ferro nec igne sævitum est. Crasnitius in Moraviam ad Regem Hormidurum perfugiens, illius

Montani Equitis frustratur conatus.

Obsidetur Gurimum.

Crasnitius Hormiduro Moravia

illius opem ad recuperandum Principatum amissum, quasi non fecisset, sed accepisset injuriam, *Regi se subjicit.* supplex implorat, persancteque illi jurat, nullum posthac Dominum, nisi Regem Moraviæ se agniturum. Rex qui jam pridem cupiditate regnandi in Bohemos flagrabat, tam equitum quàm peditum catervas (magna ea manus fuit) cum illo in Bohemos mittit. Ultra oppidum Czaslaviam Moravis occurrunt Bohemi, pugnamque illorum excipiunt, violentius instantiusque equitibus pugnantibus, quàm peditibus: non enim diu peditum acies impressionem Bohemorum sustinuit. At equites præliari urgereque Bohemos non ante destiterunt, quàm viderent Crasnitium cum equo *Crasnitius in pugna confossus.* confossum in terram defluxisse. Interea Rex Moraviæ dum retractare arma, viresque reparare studet, peste interceptus moritur. Læto Principe Neclan, fortunæque suæ gratias agente, cujus favore, citra sementem (ut dicitur) citraque arandi laborem omnibus victoriæ commodis frueretur, usque ad exitum vitæ suæ: Hostivitius natu major *XI. Hostivitius Princeps.* filius, in locum patris ab ordinibus suffectus, graviter ferente juniore fratre, cui Mistibogio nomen, quòd in nullam partem Principatus, non ad Lucensem, non ad Gurimensem regionem ascitus fuerit, sed ut planè alienus ab hæreditate præteritus ac neglectus. Sic affecto Crosmilius Versovicensis se in amicitiam insinuat, iram juvenis acuit, cupiditatem inflammat, & ad paternum Principatum assequendum impellit, promittens non hortatorem solùm, verum etiam auxiliatorem cum suis omnibus, tam affinitate quàm familiaritate sibi conjunctis, se futurum. His auditis juvenis hostilem adversus fratrem induit animum, hosti-

Mistibogius fratri bellum movet calidam affundente Versovicense.

hostiliterque cum turba temere collecta agros fraternos invadit. Mox auctis viribus oppidum Casinum, in alto monte situm, unde longe despectus in campos patebat, & receptus in illo tutus esse videbatur, instanter oppugnat. Sed non cunctatur Hostivitius oppidanis laborantibus venire subsidio, virtuteque militum nixus, promiscuam ex gregario milite turbam facilè discutit, fratremque cum Versovicensi in fugam vertit. Apparebat non sublatam per hæc, sed exacerbatam potius inter fratres contentionem, ex qua ad colonos inprimis & agricolas, magnum per populationem agrorum detrimentum redundaret, si nemo esset, qui discordes fratres ad concordiam reduceret. Qua de re Hostivitius admonitus, causam finiendarum simultatum fautoribus concordiæ committit. Illique hac lege rem controversam composuerunt, ut apud Hostivitium, ad quem de jure gentium, tanquam ad seniorem fratrem successio spectaret, Principatus remaneret Pragensis, & interim Mistibogius, tanquam junior, contentus ut esset possessione bonorum quæ Gurimensis possidebat. Quod si Hostivitius prior decederet, frater ut ei succederet, non autem filius: fratre mortuo, ut rursus legitimus succedendi ordo ad liberos Hostivitii rediret, exclusis Mistibogii liberis ad Gurimensem hæreditatem. Finita hoc modo inter fratres offensarum acerbitate, atque utroque sua portione contento, non tenuit se intra fines suos, eodem Versovicense incentore, Sucoslaus Bilinæ præfectus, sed majora quam pro facultate conatus, hostem se Principi denunciat, jactans, se quoque ex eo ligno factum, unde Principes dedolantur. Huic Princeps, Gres-

Lis per arbitros definita.

Sucoslaus Bilinaus Principi insultat.

Cressum audacia parem, opibusque non multo inferiorem adversarium opponit, eidemque injungit, ut damna per latrocinia illata, talione retaliet, & si præterea possit, Sucoslaum quoq; intercipiat. *Cressus opponitur.* Accepto imperio Cressus, possessiones & agros hostis flamma ac ferro populatur, nec prius vastandi finem facit, quàm se ei Sucoslaus cum filio Milesio infestus objicit. Initur prelium utrinq; cruentum; Quippe ex utraq; parte amplius trecenti viri sunt interfecti, & in iis Milesius, nescio tunc patre, existimanteque, quòd se fugientem filius sequeretur. *Milesius Sucoslai filius cæsus.* Necem mox comperta, jurat manes Milesii, capite Principis, ejusque filii morte se expiaturum, simulque injuriam Mistibogii ulturum. Currit ad Mistibogium Versoviconsis, narratoque ei Sucoslai juramento, quo se ad vindicandum ipsius injuriam obstrinxerat, à juvene impetrat, ut tres militum centurias clàm armaret, quas ille per sylvas & diverticula ad Sucoslaum adduxit. Milite accrescente, crevit rursus Sucoslao audacia, nodum tamen ad prælium ineundum, sed incursandos duntaxat agros, maximè circum Budinam, ubi Cressus habitabat, & circum Melnitium, quod oppidum Salinborius incoluit sitos. Uterque horum Principi percharus, ideoque ne desertos auxilio amicos relinquere videretur, impetum Hostivitius caput adoriendæ arcis, in qua im se hostis abdidit, illiusque expugnandæ & evertendæ, ne denuò latronibus receptaculum esse posset. Expugnatis munitionibus, & in iis plerisque militibus ex utraque parte confossis, arx scalis tandem capitur, cum ipso Sucoslao, qui ad Ducem perductus, veniam vitamque, humili, (ex tam inflata arrogantia) degenerique voce precatur: Fa-

ciliore

ciliore in illum Principe, quam futurus erat in Verſovicenſem, qui inter primum tumultum per feneſtram arcis elapſus eſt. Hanc verò in Sucoslaum ſententiam Princeps dictavit ut incolumi vita perpetuo attineretur carcere. At miles cuſtodibus ereptú, in vitam quoq; illius crudeliſsimè deſeviit, manus enim illi pedesque detruncat, totum reliquum corpus in Egram flumen projicit, & ſubmergit. Non ceſſat interim profugus Verſovicenſis furere cum tota gente ſua, Principib9 ſemper infeſtiſſima, rurſusque inter ipſos fratres odia ſerere, ac Miſtibogium ad ſpes & cupiditates novas impellere conabatur. Sed nulla ratione Miſtibogius pellici ad rebellandum denuò fratri potuit, quanquam avidus amplificandi ſui Principatus erat, ſed hanc amplificationem aliunde quàm ex fratris fortunis quærendam ratus, animum ad Moraviam intendit, decerpere aliquid ſibi de illa meditans, Rege præſertim abſente. *(b)* Rex tunc Moravorum Suatoplucus erat, ad Cæſarem (*c*) Arnolphum profectus, cui adeò commendatus fuerat, ut Cæſar filium ejus (*d*) Suatobogium è ſacro fonte lavaverit, transferens in illum hoc boum tributum, quod Bohemi à Carolo domiti, Cæſaribus pendendum receperant. Igitur in fines Moraviæ penetrans Miſtibogius, complures Moravos circum-

Fœdus Sucoslai interitus.

Principes exoſi familiæ Verſovicenſi.

De hoc bello altum apud Hiſtoriographos ſilentium, nec niſi mera conjectura.

(*b*) *Miſtibogius Suatopluco Regi Moraviæ bellum infert, quod in dubium venire poſſit, cum Neclan paulò poſt Hormidurum mortuus ſit: Et Miſtibogius non Suatobogio (qui Hormiduro ſucceſſit) ſed Suatopluco bellum moverit.*

(*c*) *Arnolphus imperare cœpit anno Chriſti 887. mortuus 900. hinc temporum ſeries conjicienda.*

(*d*) *primum Moravorum Chriſtianum fuiſſe Suatoplucum, & è ſorore Arnolphi natum Suatobogium Polonus Scriptor affirmat.*

circumvenit, captosque in Bohemiam abduxit, prædam cum fratre partiens, quam ille Regi mox à reditu suo in Moraviam restituit. Ægrè verò Mistibogius id tulit, quòd frater captivos reddiderit. Inter suos juveniliter hæc jactans: Non tot frater meus Moravos restituere sufficiet, quot ego illorum vel capiam, vel occidam. Sed postquam cognovit copias adversus se in Moravia comparari, suppetias qui ferrent, mitti sibi à fratre postulabat. Hortatur ille fratrem, ne pergat irritare crabrones: satius esse conciliare sibi Regem qui plus posset, quàm illi, cum suo forsan malo repugnare. Ingrata Mistibogio hæc fratris adhortatio fuit. Itaq; ad illos conversus, quos nuper in Moràvia secum habuit, cedimusné? inquit, commilitones Moravis, ceu frater suadet, an potius resistimus illis quos paulò ante vicimus? Cunctis velut una voce respondentibus: Instandum esse cœptis, Moravosque persequendos: dat vela ventis Mistibogius, bonamque pergentibus auram precatur. Nosislaum à vico in Moravia Nosislavia nuncupatum, suis copiis Rex Moraviæ præfecerat, mandavitque ne cui alii nisi Mistibogio, ditioniq; & subditis ejus noceret. Quæ mandata dum exequi parat præfectus, occurrit illi Mistibogius, suis nondum omnibus coëuntibus. Nam & Czaslavienses & Malinenses aberant, & Chrodus miles strenuus, alio itinere cum bona militum manu ibat. Placuit igitur certamen differri, donec convenirent omnes. Contra Mistibogius dicebat, quidquid temporis intercederet, hoc omne victoriam morari, datoque signo prælium incipit, quod quidem Hastati, scutatique parumper sustinuerunt, cæteri cum ipso Mistibogio in fugam vertuntur. Nosislaus

Suatoplucus Moravus Nosislaum Mistibogio opponit.

laus veritus ne ad insidias devenirent, fugientes non est insecutus, sed ad populationem agrorum se convertit, cum postridie tandem Mistibogius collectis ex dissipato cursu militibus, Chrodo quoque sibi adjuncto, non jam ad arbitrium suum tantùm, sed ad cæterorum præterea consilium refert, ut consultent, quænam via ineunda sit ad arcendum hostem, adeò effusè populationem facientem. Conclamant omnes, ignominiam temeritate acceptam, redintegrata cum hostibus pugna esse abolendam. Jussi nocte illa quiescere, ac mane statim corpora cibo curare, ut si longior pugna illos exciperet, viribus sufficerent. Inde classico signum profectionis datum, militibus quadrato agmine incedentibus, ne ad subitum hostium accursum, ordo illorum tam facilè turbaretur. Sed apud hostes ex successu ea negligentia fuit, ut ne speculatores quidem haberent, qui cum silentio explorarent, quid hostes agerent. Turpius igitur quàm pridem Bohemi locis pulsi, fugatique, & omnibus rebus, quas interceperant spoliati sunt. Ex hac quoque pugna Mistibogius captivos ad fratrem misit, brevique plures se missurum gloriabatur, erectus ad spem nuncio turbatæ pacis, quæ aliquandiu tranquilla inter Ungaros & Moravos fuerat, tunc verò illam præfectus Pannoniæ, quem Ungari (e) Giulam vocabant, (nondum enim Reges noverant,) facto in Moraviam per incursiones impetu, turbaverat, unde satis negotii adesse Moravis ad sustinendos vel solos Ungaros, nedum alios insuper hostes irritandos prospiciebat. Hac deniq;

Cæsi primò Bohemi, mox redintegrato prælio victoria potiuntur.

(e) *Giula unus è septem Capitaneis, qui secundò in Pannoniam sunt ingressi habetur Anno mundi* 4706. *Christi* 744. *A morte Attila* 301. *Et hac non quadrans ad Arnolphi Cæsaris tempora.*

denique spe provectus, novam propius Moraviam sibi arcem, vocabulo Oheb, communivit, ex qua in agros hostiles excursiones faceret. Sed non diu Giula Ungarus à tumultu excitato superstes fuit, telo fulminis supernè misso interfectus. Ne igitur posthac Ungari, tam facilè Moraviam incursarent, Suatoplucus Rex, qui satis providens est habitus, primum ad vada fluvii Vagi, qui Moraviam à Pannonia tunc velut limes dirimebat, Castella inædificare, præsidiaque illis imponere, tum deinde montes sylvis desectis sepire, & alibi fossis ac vallo munire, postremò arces & oppida mœnibus cingere, murisque firmare. Atque id tunc maximè facere, cum jam nemo restaret, qui regnum ipsius temere infestaret. Nam Mistibogius quoque, insolito genere mortis animam nuper efflaverat, à Demone sub humana specie ipsum invadente, suffocatus. Atque hoc ex pietate sua, quam Christiana religione eximiè coluit Suatoplucus, tulit solatium, ut videret inimicos suos absq; opera sua, sineque magno detrimento suorum divinitùs fuisse prostratos. Nam adversus Hostivitium Mistibogii fratrem, quanquam & ipsum Ethnicum, adusque tamen vitæ ipsius finem pacem, fidemque servavit incorruptam. Ac tantùm de Principibus, cum Christianismo nullum commercium habentibus.

Mistibogii letum horrendum.

HISTORIÆ BOHEMICÆ LIBER QUARTUS.

SUMMA QUARTI LIBRI.

XII. Borivorius primus Christianus Princeps. Occasio assumpti Christianismi. Methodium & Cyrillum Moraviæ Prophetas audit. Regium titulum Slavini in Moravia à Constantio Pogonato Cæsare Græco acceperunt. Raslaus Moraviæ Rex à Ludovico Cæsare oculis privatus: ab eo Hormidurius, Suatogius, Suatoplucus: cujus sedes Vesprinii. Per dolum Hunni extorserunt Pannoniam. Velegradi regiam condit. Simultates inter Arnolphum Cæsarem & Suatoplucum, eò quod hic plus justo Græcis esset addictus Cæsaribus. Filius Suatoplucus (vel Suatobogius) Cæsare in Normannis bellum gerente vastat Noricum: Sacrilegium in Methodium Præsulem commissum. Proscribitur Suatoplucus à Cæsare, & regiones illius publicantur. A vicinis diripiuntur: ipse heremum ingreditur. Nitria Marcomanni regni umbilico. Arnulphus Phthiriasi obit. Filius Ludovicus à Berengario regno & oculis exuitur. Moraviæ graphica delineatio, cum oppidis, fluviis, terræ bonitate. Borivorius suis invisus ob susceptum Christianismum. Cedit furori conjuratorum ad Suatoplucum confugit. Comitia de novo Principe creando. XIII. Placet Stoymirus frater Sucoslai Bilinæi ab Hostivitio proscriptus. Revocatur ab exilio Bavarico Stilfridus nominatus. Ob linguæ oblivionem privatur dignitate. Armata comitia vincit Borivorii factio. Revocatur secũ adducto Methodio. Ludmilla Principis uxor cum patre totaq; familia sacra tinguntur lympha. Templa sacris usibus eriguntur: scholæ extruuntur. Lingua vernacula in sacris usi Bohemi. Quando ea exolevit consuetudo, & cujus

indultu

*indultu permissa. Methodius & Cyrillus Romanæ mor-
torum accensentur catalogum. Quinquen-
nium sedes vacat. Secundus Johan. Moravus Præ-
sul. Principatu Borivorius abdicat Spitigneo filio
surrogato. XIV. Spitigneus, Deconius & Myrsogu-
bernatores morum additi. E bona indole malus fi-
lius emergit. Protervè patri monenti respondet. Ex
improviso vitam finit. XV. Vratislaus quem Me-
thodius in pietate, Dobrosinus in civilibus erudiit.
Boleslaus natu minimus filiorum Borivoru moritur
infans. Drahomira Lucensis Christianismum polli-
cita conjunx datur Vratislao. Fallit fidem datam.
Venceslaus nascitur. Pietati addictissimus Vratis-
laus. Hunni Germaniam invasuri in transitu Mo-
ravos populantur. Vratislaus exercitum conscribit
adversus Hungaros. Sumptum belli & stipendia
solvunt istu impetrata pace. Henricus Cæsar Saxo
Hunnos profligat. Venceslaum nepotem Ludmilla
avia educandum suscipit neglecto Boleslao. Moritur
Vratislaus. Drahomira Jezabel sacra Christiana
prohibet. Persequutio in Christianos instituta jussu
Drahomiræ. Vatinianum in Christianos odium, &
crudelis Laniena Pragæ patrata.*

MEliore Bohemiæ fato, incrementoq; Bori-
vorius Hostivitio prognatus, regimen pa-
ternum excepit, nec enim diu illud, ut impius &
rofanus, sed uti religioni Christianæ deditus re-
it. Hoc verò modo ille Christianismum subiit: Di-
erterat ad Regem Moraviæ Suatoplucum, partim
fficii, partim amicitiæ paternę confirmandæ gra-
a, venitq; eo fortè die & tempore ad Regem salu-
ndũ, quo ille à SS. Dominicæ cœnæ convivio, in
ulam reversus, mensæ accumbere suæ parabat. (a)

XII. Borivorius primus Christianorum Bohemiæ Ducum.

G 4 Reddi-

*(a) Incidisse ferunt in Arnolphi Cæs. imperium & Michaelis IV. Por-
rogeniti Græci Cæsaris ætatem. Volaterranus hoc contigisse ait, anno
risti 998. sed falsò, cum antè sit Arnolphi memoratum sæculum.*

Occasio assumpti Christianissimi à Borivorio.

Reddita igitur salute Rex: Ignoscas (inquit) Boheme hospes, quòd ad prandium hoc nostrum in præsentiarum non invitêre, nec enim fas est, nec jura Christiana sinunt, revertenti à mensa vivi Dei, eum convivam habere, qui mensæ Deorum mortuorum accumbere, deque illorum sacrificiis participare soleat. Proinde si tibi nostra convivia arrident, fac ut simul tibi nostra etiam arrideat religio. Ac tum demum noster eris, & valde gratus conviva. Pupugerunt ista animum Borivorii, sed magis adhuc eidem cogitationem de mutanda superstitione injecerunt honores ab Arnolpho Cæsare ipsi Suatopluco habiti, posteaquam religione Christiana incitatus fuit. Nam tanta inde Arnolphus benevolentia, tantoque favore Suatoplucum prosecutus est, ut in gratiam ejus venire in Moraviam ad diem non gravaretur, ad quem invitatus erat, ut filiolum suum è sacro fonte levaret. Ubi hac præterea in illum usus est liberalitate, ut tributum illi attribueret, quod Princeps Bohemiæ Cæsari tunc pendebat. Cum itaque non solùm honorificam Borivorius, sed etiam fructuosam videret esse religionem Christianam, ad illam vehementer aspirare cœpit: Sed meliore mox Spiritu afflatus fuit, quum Divum Methudium, Divi Cyrilli collegam, ambos Moraviæ & primos Antistites, de fide & religione Christiana disserentem audivit; alios videlicet honores, & alia præmia cultoribus illam suis polliceri, neutiquam fluxa & caduca, sed planè stabilia atque æterna, si quis illa per baptismum, qui fidem perficit, consummaverit. Adfuit Spiritus sancti gratia, animumque Borivorii luce fidei Christianæ sic illustravit, ut ibidem statim, cum bene multis suis clientibus, aqua salutari à Metho-

Divi Methudius & Cyrillus Borivorium sacro fonte abluunt.

Methodio tingeretur : deinde uxor quoque ejus, cui Ludmillæ nomen, in Bohemia ab eodem tincta fuit, & magnus præterea Bohemorum utriusque sexus numerus ad baptismum adfluebat.

Sed quoniam mentio regni Moraviæ incidit, prius invenias, qui tibi regnatum esse in Moravia dicat, quàm qui ostendat, unde Regia Majestas in Moraviam à Sclavinis tunc possessam, se insinuaverit, forsitan alienum à proposito non fuerit, præsenti narratione adjungere ea, quæ super hac re vel legimus, vel accepimus. Qua tempestate Constantius, cui Pogonato ex barba cognomen fuit, imperium apud Græcos obtinebat, Bulgari rerum novarum cupidi, ascitis in belli societatem Sclavinis popularibus suis, impetum in Thraciam fecerunt. Utrisque Constantius cum exercitu robusto, ad locum quem Honglon vocant, maturè occurrit pugnandi avidus, si pugnæ copia facta fuisset. Verùm enim Bulgari juxta ac Sclavini pugnam extrahere, seque loco & castris munitis continere malebant: interim occasioni intenti, si videlicet aliqua ex contemptu sui, quia laterent, negligentia ad Cæsarianos transiret. Ubi illa apparuit, castris patefactis incautos Cæsarianos assiliunt, fugant, concîdunt, eoque Constantium redigunt, ut de Mysia præterea illis concedere cogeretur, quam d inhabitandum Bulgari sibi delegerunt: perasis Sclavinis, ut ipsi Pannoniam occuparent, jam idem Hunnorum discessu, nuperrimè autem varum in Italiam migratu, desertam. Septem lavinorum nationes in exercitu uno tunc fuis, Pannoniamque & Moraviam ad incolendum cupasse dicuntur. His simul omnibus, cum non imperii Regium placeret, nec inveniretur

Origo Regni Moraviæ.

Flavius Heraclius Constantinus V. Pogonatus, regnavit anno Christi 670. obiit 686.

Principe Moraviæ alius dignior qui regnaret, s
lum potissimè regnare, & posteros ejus jusserun
Nonnullorum tamen nomina interciderunt, cre
do quòd nulla insignis res per illos gesta fuerit, au
nullus extiterit author, qui illa comemoranda re
ceperit. Pòst interjecto annorum fermè (*b*) sexa
ginta spacio, nomen Regis (*c*) Raslai, quem pro
pter fœdera violata, Ludovicus Imperator exocu
lavit: (*d*) dein Hormidori, & Suatobogii, ac maxi
mè Suatopluci, inclaruit, qui citra & ultra Danubi
um latissimè regnavit. Id temporis Vesperini in
Pannonia ferè assiduè morabatur, cùm Hunni ad
invadendam denuò, repetendamque Pannoniam,
quam à morte Attilæ annis tercentis destituerant,
impetum cœpissent, legatos Vesperinum ad Suato
plucum præmittentes, cum munere & precibus.

Munus

(*b*) *A morte Pogonati ad mortem Ludovici senioris Regis Germaniæ, (obiit is anno Christi 878.) qui Raslaum luminibus orbum reddidit, intercedunt anni 190. Auctor sub Barbato Moravos regnare cœpisse: sexagesimo pòst, Raslaum regnasse perhibet. Davus hic sum non Oedypus. Hungari Suatoplucum in secundum ingressum locant, qui fuit anno Christi 744. tum à Pogonato erunt anni 58. quod magis ad mentem Auctoris (num ad veritatem dubito) facit, quia missus faciendus erit Ludovicus.*

(*c*) *Raslix non à Ludovico Imperatore Pio, sed ab ejus filio Ludovico Rege Germaniæ, qui cum Marcomannis plurima dicitur gessisse bella, (hic etiam Germanicus dictus; pater Carolomanni & Caroli crassi:) oculis est privatus. Perperam nonnulli hic tribuunt Ludovico Balbo Pii Cæs. F. cùm Balbus Caroli Calvi fuerit filius.*

(*d*) Reges *Moraviæ*:
- *Raslaus.*
- *Hormidorus.*
- *Suatobogius.*
- *Suatoplucus, hujus filius Suatobogius, postea verò Suatoplucus dicitur, nisi duos illi fuisse dixerimus.*

Munus erat, equus candidus, freno, ſella phaleris, auro radiantibus inſtratus. Preces verò erant, ut Hunnis domo extorrib⁹, aliquis in tam amplo Regno angulus, quem incolerent, attribueretur. Rex multitudinis Hunnorum ignarus, ratusq; opiliones quàm milites eſſe, qui ſibi locum aliquem ad paſcendum in Pannonia, campis ſpacioſiſſima quærerent, accepto equo, precibus legatorum annuit. Petunt rurſum legati, ut pro tam pretioſo equo, ipſis liceat avulſum terræ Pannoniæ ceſpitem ſecum auferre, atque ad ſuos illum perferre. Ad hæc ſubridens Rex, quidni liceat, inquit, vili ceſpite pretioſum mutare equũ? Nec enim ſuſpicabatur quidquam legatos per dolum agere, ſed mox inſidioſa patuit legatio, Hunnis, poſtquam ingreſſi ſunt fines Pannoniæ, non amplius angulum aliquem, ſed ſimul univerſam Pannoniæ terram à Suatopluco repetentibus, tanquam ab ipſis unius equi pretio emptam, ejusque rei apud ſe extare pro arrhabone ceſpitem jactabant. Septem Hunnorum agmina incedebant, & in ſingulis terdena millia inerant: ut non modò, non opponere ſe illis, ſed ne oſtendere quidem Suatoplucus auderet. Fugiebant ſimul plurimi ſubditorũ, regemque trans Danubium cedentem, vel anteibant, vel ubſequebantur. Ipſe Rex majore nobilioreque arte Regni ab Hunnis ſpoliatus, quanquam reliuam Pannoniam, inter Vagum & Danubium oſitam, adhuc in officio retineret, non in illa tamen, ſed apud Moravos, in oppido Velegrado, regiam ſibi & poſteris conſtituit. Quonam modo Ioravi Regnum adepti ſint, hactenus dicta ſufficiunt. Nunc eadem narrationis ſerie dicenm, ad quem modum illud amiſerint. Inceſſe-

Suathem ſimpliciter Vngarici annales vocant.

Danubii verticibus ſubmerſum in fuga Vngarici annales produnt.

Regni decus omiſſum in Moravia.

Simultates inter Arnolphuum & Suatoplucum.

cesserat post longam, & mutuam benevolenti[am] quæ inter Suatoplucum Regem, & Arnolph[um] Cæsarem, usque ad arma simultas, contentioq[ue] accusante fidem Regis Cæsare, quasi magi[s] Constantinopolitanum, quàm ad Romanorũ [res]piceret Imperatorem: Rege contrà se defende[nte] atque dicente, convenire officio suo, ut Maje[sta]tem Græci quoque Cæsaris debito honore co[n]servet, à quo Majores olim sui, regni decus, i[p]deinde fidem Christianam acceperit, habeatq[ue] in hunc diem bonam regni sui partem ad Dacia[m] pertinentem, cum finibus imperii illius tanqua[m] vicini conjunctam. Sed hæc contentio, extinct[o] Suatopluco, simul extincta est citra pulverem & sangvinem. Atqui major deinde, filio Suatopluc[o] regnante, simultas recruduit, posteaquã ille capt[o] ad insidiandum tempore, quo Arnolphus Nortmannis subdomandis implicitus erat, Noricum magna vi externorum quoque equitum populabundus ingressus est, magnaque cum præda & spoliis, magno Cæsaris dedecore, domum ultus rediit. Accessit ad audaciæ illius cumulum, insolentissimus in præsulem sacrificantem insultus, Methudius Præsul erat, divis postea adnumeratus, ad quem Rex miserat, ne prius sacra obiret, quàm ille à venatu reverteretur. Expectat Præsul plus satis temporis, dein meridie jam instante, ac magna plebis multitudine (quia morę longioris tædebat) dilabente, neglecto Regis imperio ad aram se recipit, sacraque more solemni facere incipit. Ecce tibi Rex, turba venatorum, canumque grege stipatus in templum insilit, ad aramque cum ingenti strepitu, boatuque & latratu se applicat, ac ægrè manus violando Præsule abstinet. Cæterùm

Suatoplucus ultimus Rex Moraviæ.

Sacrilegium in Præsulem commissum.

omnia

omnia quæ in ara deposita erant, sacra profanaque
disturbat & disjicit: Hunc tantum Dei verius quàm
sui contemptum, ipse Præsul Deo vindicandum
reliquit, ac inde protinus in Bohemiam migravit.
Nec longè aberat detractæ religionis suæ vindex
Deus, sicut nec Cæsar contemptæ suæ dignitatis,
sed uterque per tempus suum, à contemptore eam
pœnam exegit, qua subdomantur superbi & impii.
Nam Cæsar regnum illius per edictum publicavit,
deditque illud diripiendum vicinis gentibus, Un-
garis, Polonis, Austriacis, reliqua pars quæ nunc
extat, ultro se fidei potestatique Bohemorum per-
misit. At misericordiæ plenus Deus, qui non vult
mortem peccatoris, sed magis ut convertatur &
vivat, de Rege multarum gentium, humilem ino-
pemque sibi fecit Heremi cultorem, ad montem
i Sempor vocabulum, quem tres duntaxat
eremitæ, vitam aridam, duramque viventes, in-
lebant, iis Rex quartus additus, nemini con-
ernalium de tolerantia patientiaque concessit,
nisi ante extremum diem, quis esset, se illis
didit, à quibus etiam Nitriæ in Pannonia con-
s fuisse dicitur, & donec appareret conditoriū
elogium insculptum habuisse fertur, Regem
aviæ Suatoplucum, in medio regni sui sepul-
jacere. Tam latè olim, tamque longè pro-
abat Moravia, quàm veteres Marcomanniam
bant, quia fines Germaniæ, qua Danubio in
oniam pergitur, terminabat. Quippe Ger-
Marck, limes dicitur, atque inde Marco-
i limitum finiumque accolæ appellati. De
s Arrianus historicus, in commemoratione
aniæ: Earum gentium inquit, postremi sunt,
ac Marcomanni, deinde Iaziiges, Sar-
mata-

Regnum Moraviæ publicatum potestate imperatoris vicinis prædæ fit.

Sempor, mons ingens editus ad Nitriam. Suatoplucus eremita.

Moraviæ regiones & nomen à Mora fluvio.

matarum gens, post hos Getæ, deinde Sa
tarum magna pars. At inpræsentiarum, quo
circumscriptos Mora fluvio habet fines, ab eo
fluvio incolæ Moravi, & ipsa regio Moravia ap
latur, quam & hic pro statu præsenti, statim re
sentabimus, si ad hoc unum prævertamur, q
ad vindictam Dei in eos pertinet, quicun
Majestatem illius consimili modo læserint. Ar
phus enim Cæsar, qui Suatobogium propter te
ratam ab ipso religionem, fideique erga se vio
tionem, nullo ferè negotio, sed tantùm edi
promulgato, ex tam inclyto (ut diximus) illu
Regno deturbavit: Idem post multas alias, cu
summa laude partas victorias, quando animum
ipsas rapinas, templorumque, ac templis dese
vientium spoliationes convertit, facinusque quo
in alio ultus est, ipse imitandum susciperet, justa
manifesta Numinis ira, non multum dissimili quo
que pœna est punitus. Quemadmodum enim Re
gia in Moravia potestas, in Suatobogio, ita Imper
Majestas, quam tunc Galli sibi usurpabant, in Ar
nolpho defecit, qui etsi filium (e) Ludovicum
haberet, (quem ad spem Imperii enutriverat,) sed
& is quoque dum patri succedere conatur, Veronæ
captus, & à Berengario, ad quem Itali summam
Imperii detulerant, interfectus est. Ipse præterea
Arnolphus pater, fœdo mortis genere, quo olim
Sylla Dictator, nempe pediculari, obiit. Sequitur
jam de Moravia, quam, ut nunc se habet, tribus e
partibus juga montium, aut sylvæ, saltusque aut
fluvii

Aliàs uterque in baptismo semper Suatoplucum nominat.

Moravia descriptio.

(e) *Ludovicus IIII. Arnolphi. F. ultimus è Caroli Magni linea recta, obiit Ratisbonæ anno 911. Sed Ludovicum Bosonis Regis Provinciæ filium, Regem Italiæ Neapolim, Ludovici IV. Imperatoris, Veronæ Berengarius abdicare coegit, tum oculis regnoque privavit.*

fluvii limitant: ab Oriente ab Hungaris, ab Occidente à Bohemis, à Septentrione à Slesitis. Nam à Meridie Austriam versus plana est, & alicubi Thaysa flumine, alibi rivo quodam ignobili ab illa dirimitur. Amnium in Moravia Princeps, Mora habetur, qui Olomucium Principem civitatem circumfluit, & ab illa in Pannoniam defluens, in Danubio se tandem suis & adventitiis aquis auctus exonerat: Nam & Nigrim & Suitavam, qui Brunnam civitatem dignitate proximam Olomucio: dein Thaysam, qui Znoymam, obitu Sigismundi Cæsaris memorabilem, postea Iglam, qui Iglaviam præterfluit, Mora recipit, ac Danubio mox reddit. Cæterùm Odera fluvius, haud procul Olomucio ortus, suo vocabulo usque in Oceanum delabitur. Sunt qui illum à Ptolemeo Viadrum vocari autument. Nostrates Oderam nuncupant, ab aucupib. vocabulo mutuato, qui speculas avibus speculandis captandisq; constitutas, Odri appellant, hodieque hujuscemodi speculæ in Moravia ad fontẽ Oderæ ab Aucupibus constituuntur. Sed nec Hanam præterire libet, quamvis tenuibus interdum aquis fluentem, attamen eos agros rigantem, quib9 non alii in Moravia sunt, à frumento fertiliores, ita ut frumentarii coloni, à largo frumenti velut ubere, jure suo illos, Sumen Moraviæ appellent. In illis præterea sæpius quàm in aliis nummismata Marci Antonini, Commodiq; & aliorum nonnullorum Cæsarum, tam aurea, quàm argentea exarantur. Quæ sane, fidem bellorũ cum Marcomannis olim in Moravia gestorũ, manifestam faciunt. Hoc verò jam mirabitur aliquis, & est profectò admiratione dignum, inveniri in Moravia Thus, & Myrrham,

non

Fluvii & urbes.

Odera fluvius unde dictus.

Hana Sumen Moraviæ.

Nummi aurea.

Thus ex Myrrha muniam rectius dixeris, vel electro quid cognatum.

non ex arbore desudante, ut alibi, lectam; sed è so lo terræ erutam, uno tantum diu in loco, cui Gr disco nomen, in quo ad hunc diem Thus, non so lum id quod masculum vocant à similitudine te stium, sed quod alia præterea virorum mulierum membra ostentat, effoditur. Nuper autem Ven ceslaus, vetere procerum familia, eorum qui Quercu cognominantur clarus, dum in agro su Sterenbergensi fundamenta aggeri piscinario molitur, corpus hominis integrum invenit, quoq nihil nisi Myrrha erat, quam ille per amicos distri butam, nostri quoque etiam tum privati memor, nos plus media parte lacerti humani donavit, quo aliquoties pro suffitu usi sumus. Regionis positio, quatenus interius patet, campestris, campique sunt molli & pingui solo, ideoque segetibus valde idonei, sicut colles vinetis, propter terram vineis magis quàm in Bohemia amicam; itaque & ubertate & bonitate vini antecellit. Culta verò tota, cultoribusque adeò referta est, ut nullum gregibus armentorum, quæ nisi in solitudinibus commodè pasci nequeunt, locum reliquerit. De cætero Moravi sermone, ritibus, moribusque, perinde morati ut Bohemi sunt. Nunc ad Borivorium in Bohemiam redeamus, malè à Bohemis ob novam religionem acceptum. Nam plerique ne aspicere quidem eum dignabantur, & quoties spectandum se offerret, præsenti vultus demittebant. Alii tacitè prætereuntem execrabantur, major denique populi pars, alium Principem deligendum, istum verò è Bohemia pellendum, censebat. Tantum odium animis in religionem Christianam imbiberant. Nihil eorum nescio Borivorio: Nihil enim eum celabât Slaviborius Melnicensis, qui ei socer erat,

Borivorius domi exosus ob dogmatis Christi professionem.

Slaviborius Melni-

ac

ac tunc Ludmillam filiam, Borivorii uxorem, unà cum parvis liberis in domo sua custodiebat. Hujus hęc sententia fuit, ut tempestati ad tempus cederet Borivorius, seque rursus in Moraviam ad Regem Suatoplucum, etiam tum superstitem conferret. Rex causa reditus intellecta, pecuniam, arma, milites, quibus perfidos puniat, seque in locum pristinum reponat, ultrò offert. At magis Borivorius Methodio Præsuli obsequitur, ad patientiam parumper tolerandum invitanti. Interim Bohemi Principe exulante, inter se turbulentissimè agere, sine metu, sine lege vivere, alii alios pulsare, spoliare, interficere, multi per vias impunè grassari, quando nemo existeret qui autoritate principali injurias prohiberet. Coit tandem Senatus Bohemorum, & de Principe vel revocando, vel novo deligendo consilium iniit: paucis revocari Borivorium placuit, cæteris omnibus vociferantibus, ab aratro potius rusticum quemvis, quàm Borivorium, Deorum ipsorum contemptorem ad Principatum vocandum esse. Gliscente contentione, ac nemine alteri de ambitione concedente, unus aliquis Stoymirum nominat, quem Hostivitius Princeps in exilium ad Bavaros egerat. Frater hic Sutoslai Bilinæ quondam Tyranni fuit, magnoque tunc potentioris factionis consensu, Princeps Bohemiæ declaratus est. Eunt in Bavariam qui quærant, percunctentur, investigent, ubinam locorum lateat. Ægrè inventus, propterea quod Bavari eum non Stoymirum, sed mutato nomine, Stilfridum appellabant. Ac jam tredecimus ab exilio eius circumvolutus erat annus, quo in tempore, usum quoque loquendi vernacula Bohemorum lingua

...censis pater Lumillæ conjugis Borivorii suadet genero exilium.

Popularis licentia, nisi frenetur Principis auctoritate damnosa.

XIII. *Stoymirus exul in Bavaria.*

planè amiſerat, ſed neque illa loquentes intellex-
Exauctoratus. rat. Brevi itaque menſium intervallo, faſtid
illum Bohemi, velut mutum & ſurdum Principe
eodem unde venit ad Bavaros extrudunt, ornatu
quibusdam munuſculis. Majore dein frequen
Pragam ad comitia conveniunt, & inde à mœn
bus ad campum ſecedunt, quaſi liberius absq
plebe promiſcua, alienisque arbitris de Princip
Comitia campeſtria & armata. dicendo tractaturi. Sed jam adverſa Borivorii fa
ctio conſpiraverat, occulteque armata venerat, u
dato ſigno impetum in illos faceret, qui Borivori
ſtuderent. Ea re Slaviborius comperta, fautore
Borivorii præmonet, ut ſuccincti clàm ferro, ad
dimicandumque parati in campum diſcendant.
Quò poſteaquam ventum eſt, verba primus facit
ad concordiam propenſa, rogans amicè omnes, ut
omiſſis altercationibus, uno omnes ſuffragio Prin-
cipem nominarent, qui de domo eſſet Principum,
ſermonisque Bohemi non ignarus, ne ut modò ac-
cidit, Domino muto ſervire Bohemos pudeat,
tædeatque. Et quoniam nota res, etiamſi mala
fuerit, ipſo jam proverbio dicatur eſſe optima, ſibi
videri, commodiſſimum fore, ut Princeps Bori-
vorius, qualis qualis ſit, tanquam omnibus notiſſi-
mus revocetur: Exclamat conjuratorum ſignifer,
fiat in partes diſceſſio. At is qui proximus ei ad-
ſtabat ex factione Borivoria, faciam inquit, ut ſta-
tim, quò velis nolis diſcedas, exertoque gladio, ca-
put illius abſcindit. Ingruunt cæteri, feriunt, pel-
lunt, proterunt adverſarios, & ad extremum com-
Reducitur Borivorius. pellunt revocationi ſubſcribere: Ita Borivorius
dignitati ſuæ, poſt decimum menſem reſtitutus,
ſecum in Bohemiam Præſulem Methodium ex
Moravia abduxit, ut ab impietate, quos poſſet, ad

pie-

pietatem converteret, eosque in consortium Ecclesiæ sanctæ adscriberet: Quorum Ludmilla Borivorii uxor, prima erat, dein liberi utriusq; , mox etiam Slaviborius cum tota familia sacro lavacro est ab eodem Methodio tinctus. Defectu templorum uni Deo consecratorum, sparsim tunc Methodius per ædes profanas rem divinam faciebat, semenq; verbi Dei disseminabat, haud tanto profectu, auctuque, inter raros & dispersos, quanto fieri poterat in cœtu multorum: sed nec tanta dignitate in angulis, quanta in templis sacrorum illi, sacrificiorumque obeundorum potestas fuit. Non cunctatus igitur Borivorius, ad templum Pragæ ædificandum curam adjecit, conductisque operis, fundamenta templo sub titulo divæ Virginis, in loco maximè conspicuo, quem Curiam Lætam vocabant, ponere jussit. Extruxit deinde in arce Vicegradensi sacellum divo Clementi, cujus corpus Cyrillus Antistes ex Chersoneso Pontica in Moraviam attulit, ac deinceps Romam secum extulit, clarum miraculis ac venerandum, ideoque templo à Borivorio decoratum. Alterum idem mox sacellum divo Petro & Paulo ducibus ad Christianismum, doctoribusque gentium, in colle Zyderaso à Pragensibus dicto, exædificavit: atque in omnibus istis locis sacris, sacerdotes à Methodio Præsule consecratos constituit, illisque stipendia de ærario suo dari jussit. Scholas præterea instituit, in quibus Scholastici Latinis literis discendis, à Bohemis prius planè ignoratis, vacarent. Nascitu[illegible] interim Borivorio ex Ludmilla filiolus, no[illegible] Boleslaus, Methodioque Præsuli tin[illegible] ungendusque offertur. Ibi Bohemi [illegible] adoriuntur, ab ipso exigentes, ne

Multi à Methodio baptizantur.

Templa extruuntur.

Schola constituta.

Boleslaus filius Borivorii baptizatur.

 sermo-

ſermone Latino, quem non intelligerent, ſed B[illegible]
hemo ſibi uſitato ſacra & ſacramenta perage[illegible]
Hanc rem ille Romam ad Cyrillum Collegam,
que is ad Nicolaum Romanun Pontificem retu[illegible]
Ambo Collegæ ob eam relationem, non Ponti[illegible]
modò, ſed frequenti etiam Patrum concilio de[illegible]
dendos ſe propinaverunt: Cum ecce tibi, *de in*
proviſo vox hæc ſua ſponte, in tali frequentia i[illegible]
ſonuit: Omnis ſpiritus laudet Dominum, *& om*
nis lingua confiteatur eum. *(f)* Qua voce percu[illegible]
ſus Romanus Pontifex ſecundum petitionem
Bohemorum reſpondendum Cyrillo duxit. Cæ-
terùm, non intra multos annos, mos ille vernacul[illegible]
inter ſacra cantandi viguit, abolente illum rurſus
Pontifice Romano, cum daret Bohemis Anti-
ſtitem, (Nam diu ſatis Bohemi, à privatis ſa-
cerdotibus, ſacrorum religionisque diſciplinam
percipiebant:) eidemque præſcriberet, ne à ri-
tu ceremoniisque, & cantu Romano ullam
in partem devium ageret. Non autem ſoli Bohe-
mi & Moravi, ſed præterea in Myſia Bulgari, *(g)*
& horum populares Gazari, doctrinæ iſtorum du-
orum Moraviæ Pontificum, Cyrilli & Methodii,
acceptum referre debent, quòd ſint Chriſtiani,
neutri horum tamen in ſede ſua Pontificali mori
contigit, ſed uterque Romam ſecedens, ibidem
vitam cum morte commutavit, ibidemque in nu-
merum divorum relatus eſt. Interim in Moravia,
annis quinque, Interpontificio durante, tandem
Joan-

(f) *Nicolaus Magnus Rom. P. M. incidit in annum Chriſti 858. in Ludovici III. ætatem, tertium inquam, ab Arnulpho*

(g) *Anno Chriſti 860. Bulgari religionem acceperunt, 30. annis pòſt alii Slavi, Suatopluco vel Suetopilo Rege. Blondus.*

Joannes Moravus in locum Methodii cooptatus XIII
est. Sed novus subitò metus Borivorio injectus
est, ne denuò res sua tumultu aliquo interturbare-
tur. Non enim tacito murmure solùm Idolatræ,
verum etiam aperto clamore, significabant, se mu-
tationem religionis, sed nec Principem illius au-
thorem, diutius laturos, qui inter sacella & aras
cum Sacerdotibus delitescens, præ illis cætera
omnia susq; deq; habenda duceret. Itaq; offeren-
dum ille ratus, quod forsan amissurus erat, vocat
ad se in arcem Vicegradensem ordines, illisque
coram Principatu se abdicat, & ad Spitigneum fi-
lium natu maximum, cum ipsa arce illum defert: XIV. Spitigneus à parent[illegible]
Additi juveni rectores, Detonius & Myrso, viri à
fide & prudentia, religioneque sibi probati, qui il-
lum patriis virtutibus & bonis moribus regerent.
Borivorius se cum uxore Ludmilla ad arcem cui
Tetin vocabulum, contulit, Paulo Sacellano se-
cum pertracto, quem secundum Præsulem, ante
alios sacerdotes pietatis & religionis ergò suspexit.
Porrò Spitigneus Principatum ingressus, permo-
destè se, atque civiliter erga omnes gessit, ab o-
mnibusq; laudem ex eo, & charitatem consecutus
est: Parentes præterea, hac re inprimis sibi arctius
devinxit, quòd religionem illorum imitatus, loca
quoq; religiosa frequentanda & condenda susci-
peret. Nam templum divo Petro & Paulo in oppi-
do Budeco, non longè à Praga sito, condidit, jux-
taque ludum literarium aperuit, celebritate stu-
diosorum omnibus tunc aliis antecellentem. Sen- Indoles optima in vitiosos erupit mores.
sim deinde sui arbitrii factus, plura jure suæ pote-
statis, quàm de sententia tutorum agebat, ac
sæpius religioni adversos, quàm illius cultores
in consilium vocabat. Nihil adhuc tamen si-

 nistri

nistri de filio parentibus suspicantibus, donec ve-
niens in arcem Tetinensem Spitigneus patrem &
matrem salutaturus, ipse se proderet, quàm con-
stanter, quamq; sincerè religionem susceptam co-
leret. In discessu namque patre filium adhortante
ut Christianos de meliore nota sibi commendato
haberet, illorumque numerum ut indies adauge-
ret, & quos ei adjutores publicorum negotiorum
dederit, ne quid temere sine illis transigeret; re-
spondit contumacius filius: Æquè ditioni suæ sub-
jectos esse qui non Christiani, atque illi qui Chri-
stiani dicerentur, proin æqualiter utrosque augeri
decere, ut decus Bohemiæ frequentia habitatorum
exaugeatur. Videant autem Detonius, & Myrso,
ut intra modum suum se contineant, parendo po-
tius Domino suo, quàm illi leges aliquas præscri-
bendo: præteriisse enim tutelæ illorum tempus.
Hoc tam acerbo responso parentibus reddito, di-
scedit Spitigneus, ac statim in via morbo tentatur,
& post diem octavum in arce Vicegradensi mori-
tur. Corpus ad divæ Virginis tumulatum. Revo-
cabatur ad principatum Borivorius, quoniam alter
ejus filius Vratislaus impar oneri ferendo propter
ætatem adhuc teneriorem esse videbatur. Sed ob-
tinuit Borivorius ut idem Vratislaus succederet,
quem ipse suis præceptis institutisque formandum
recepit. Atque ut prætereà in absentia patris habe-
ret, quorum authoritate in officio religionis con-
tineretur, egit cum Methodio Præsule, ut quoties
à divinis negotis vacare liceret, juvenis modesti-
am, religionemque & fidem corroboraret. Dein
Drobosino affinitate sibi connexo, injunxit, ne
à latere filii discederet, sed præsens semper il-
lum

Protervus & insolens erga parentem.

XV. Vratislaus.

Methodius & Drobosinus rectores.

lum submoneret, quid sequi in vita adhuc lubrica, quidve fugere oporteat. Intervenit iis luctus Borivorio & Ludmillæ, humano more lugentibus, filioli Boleslai occubitum, auxit dolorem orbitatis metus, cum solus ex liberis Vratislaus superesset. De danda igitur ei uxore maturè deliberant, atque ita secum decernunt, non aliam esse dandam, nisi Christianam. Sed prævaluit sententia amicorum, ut Drahomiram Lucensem, qua domi nulla genere illustrior, nec forma præstantior inveniebatur, (nondum enim extra Bohemiam Principes matrimonia contrahebant,) uxorem duceret, præsertim spondentem, quòd à Catechismo ad baptismum ventura esset, sed tam Catechistas, quàm sponsores audacter ut mulier fefellit. Siquidem longè sæviorem, immaniorem que in Christianos, quàm Jezabel in Prophetas se exhibuit. Borivorius nuptiis filio celebratis, ad otium & rerum divinarum contemplationem in arcem suam reversus, ibidem templum Archangelo Michaeli, alterum Ludmilla divæ Catharinæ dicavit. Ac semel tantùm deinceps filium invisens, ut nepotem suum Venceslaum, quem Drahomira enixa est, conspiceret; eademque opera, ut puerperæ animum obstinatum, si qua ratione posset, induceret ad deponendam superstitionem. At illa ad dolos, ceu ad proprias mulierum malitiosarum artes conversa, moras doli plenas nectebat, Borivoriumque spe inani lactabat, donec is ægritudine, velut somno pressus, obdormiret in Domino, & in æde à se recens condita, atque Methodio Præsule consecrata, ritu Christiano funeraretur. Namque Principes Idolatræ omnes, sepultura asini

Drahomira Lucensis Vratislai conjunx aliena à Christianismo.

Venceslaus Vratislai F.

asini, ut ait Propheta, in locis profanis sepeliebatur. Vratislaus igitur, patre & Præsule, qui Romam abierat, destitutus, pleraque matris Ludmillæ consilio, ac præcipuè ea quæ ad religionem pertinent, administrabat, rem Christianam magno studio amplificans, ipsosque Christianos ab omni periculo tutos reddens, cohibita ante alios Drahomira uxore, Christianis infestissima, ne quid apertè cum suis in illos auderet. Apposuerat insuper Ludmilla nurui custodes, qui vel occultas insidias observarent, si quas illa adversus cultores pietatis strueret. Ergo tali securitate oblata, religiose, non solùm intra mœnia Pragensia, sed extra etiam per vicos & pagos largè diffundere, largasque aquas ad baptismum quotidie affluentibus suppeditare. Denique Vratislaum incitare, ut templum sub nomine divi Georgii, in monte qui Pragæ minori imminet, à fundamentis excitaret, ampliterq; illud dotaret. Longo dein satis tempore, domi forisque rebus quietis, subitò nunciatur, Hunnos vel ut nunc vocant, Hungaros, dum Alemaniam, Saxoniamque petunt, in fines Moraviæ deflexisse, ibidemque incolas populatione, & omni rapinarum genere miseranda calamitate affecisse. In re adeo inopinata haud potuit Vratislaus per tempus occurrere, opemque ferre Moravis, sed paulò post contractis in Bohemia copiis, Moravos quoque armatos se expectare jussit, ut communibus viribus, minore cum periculo hostem invaderent, vindictamque de injuria illa ab illo caperent. Agmina ducentibus in Pannoniam, Legati Hungarorum in via se offerunt, (abhorrebant videlicet, in discessu suorum à bello Ungari,) Vratislaum magnopere orantes ne longius cum exercitu suo progrediatur,

Vratislai religiosa pietas.

Bellum Hunnorum adversus Saxones.

diatur, paratos se esse ad damna sarcienda, quæ ipsis ignaris sint Moravis illata à popularibus suis, quos illi ad Germanos, non autem Moravos vexandos miserint. Jussi pecuniam adnumerare, qua & stipendium militi exolvi, & res quæ inter populandum amissæ erant, redimi possent: tum Moravis quoque imperatum, ut sylvas Pannoniæ adversas succiderent, viarumque aditus omnes extra unam militarem includerent, ne sic impunè hostis incautos assultaret. Interim Hungari in Germanica expeditione, multo suorum sanguine audaciam suam expiaverunt. (h) Siquidem Henricus Saxo, quem sibi Germani, quemadmodum Itali Berengarium, creaverant Regem, ingenti clade, strageque illos affecit, ac magna ex parte insolentes illorum in Germaniam excursiones coercuit, repressitque. Domi forisq; rebus compositis, Ludmilla Vratislai mater, per speciem visitandi salutandiq; Drahomiram nurum suam, Pragam adiit, Revera ut alterum filiorum (duos enim habebat Venceslaum & Boleslaum) sibi dari nutriendum impetraret. Cui cum oblata esset tam à patre, quàm à matre legendi, utrum accipere vellet, potestas, Venceslaum, in quo melior indoles meliorque spes elucebat sibi adoptavit, aluitque deinceps pro suo, præceptorem ei adjungens Paulum sacrificulum suum, virum opinione sanctitatis celebrem. Hic domi aliquandiu puerum docuit, post author fuit, ut Budecum, de quo oppido nunc diximus, ad Nycenum Presbyterum ludi illic magistrum mitteretur, inquiens, majores ibi eum in literis

Educatio S. Venceslai.

(h) *Henricus Anceps Imp. appellatus anno 919. obiit 936. Victoria celebris adversus Hunnos ad Mersburgum Saxoniæ oppidum, ubi 40. millia Hunnorum cæsa perhibentur.*

teris & disciplinis Christianis profectus facturu
inter multos condiscipulos Christianos: Nam i
præcipua cura erat aviæ, ut nepos Christianam
ligionem ante omnia disceret coleretque: Obi
Mors Methodii & Cyrilli. rant tunc Romæ ambo Moraviæ Præsules, & Cyr
lus & Methodius, claraq; in obitu, & post eum sa
ctitatis suæ ediderunt miracula, quæ mox illos
catalogum Sanctorum retulerunt. Memor igitu
Vratislaus beneficiorum, quæ sancti viri in paren
tes suos, seq;, & totam gentem suam contulerun
memoriæ huius voluit & apud posteros extar
monumentum. Nempe templum sub nominibu
illorum consecratum, quod ipse in eo loco ædifi
cavit, quem Boleslaviam, ex Boleslai filii ejus no-
mine, in hodiernum diem appellant, atque inde
brevi tempore migravit ad Dominum. corpore ad
divi Georgii relicto, in quo templo sepeliri illud
moriens jusserat. Ac nunc quoque illic jacet, lapi-
deo Mauseolo conditus. Marito funerato filiisque
Drahomira marito extincto in Christianos persecutionem instituit. adhuc ætate imbecillioribus, Drahomira regimen
invadit, ac statim odium in Christianos malè diu
dissimulatum detegit, edicto proposito, ut templa
Christiani occluderent, à cultu ceremoniisque ab-
stinerent: Sacerdotes populum ne docerent, nec
ludimagistri discipulos. Secus facientibus carcer,
exilium, mors denunciata. Pragæ magistratus im-
mutati, & pro Christianis idolatræ crudelissimi
substituti, quorum instinctu clam, palamque, ac
semper impunè, fidei cultores indignè tractaban-
tur, occidebanturque. At si quis ex Christianis vel
se defendendo, unum illorum aliquem interfe-
cisset, pro uno in decem capita animadvertebatur.
Prætor Pragensis minister Sed ne hac quidem pœna inexplebilis Drahomiræ
feritas sarciri potuit, nimia cupiditate ardente pel-
lendi

lendi delendique quàm primum omnes Christianos. Accito igitur sævissimo in Christianos cive, quem Pragensibus prætoris loco præfecit, execrabile illi desiderium animi sui indicat, illudq; ab illo expleri, dolo aut vi impense rogat, pretium operæ bene navatæ amplum promittens. Reversus ille domum, magnam vim armorum occultè ad se, ab seditiosis & facinorosis hominibus comportari, ipsisque ad diem certum adesse injungit. Ea re quocunque modo prodita, in ancipiti Christiani erant, cederene malo, an illi resistere deberent: confirmato tandem ad resistendum animo, & ipsi clam in loca oportuna gladios & arma inferunt. Hostium amplius sexcenti, istorum quadringenti convenerant, primumque domos suas ab impugnatione hostili propugnabant, mox eruptione facta, per cuneos ordinati, impetum in hostes circa domos dispersos faciunt. At illi numero majore nixi facilè in unum conglobantur, ad utrorumq; clamorem, vulnera, cædem, undiq; concurritur, & ab utraque factione pugnatur acerrimè. Cadunt utrinque & hinc & illinc crebri, forumque & vici & plateæ sangvine fœdantur, victoria tamen certaminis penes Christianos fuit. In hoc certamine ab utraque parte octingenti desiderati sunt. Drahomira ex crudelitate in crudelitatem muliebri impotentia ruens, posteaquam primæ insidiæ eventu suo caruerunt, novas rursus per eundem prætorem, aut verius carnificem, suum adornat, illisque viam ipsam præstruit, dato publicè mandato, ne quis intra urbem cum telo gladiove ambularet, sed arma quisque sua, ut in domum prætoriam inferret, repetiturus illa, ubi evidens cujusque necess-

crudelitatis Drahomira.

necessitas postulaverit. Christiani etsi perfidi Drahomiræ semper haberent suspectam, ne tam mandata illius contemnere viderentur, arma in l cum deferunt, ad quem adversam quoque facti nem deferre conspiciebant. Interim quies & p insidiosa urbem tenebat, donec maturum Chr stianos adoriendi tempus se offerret. Ad hoc fa cinus patrandum, nox multa à Prætore delecta, n in die, uti nuper, tumultus fieret in populo, mu tiq; percussores circum domos Christianorum dispositi: alii præterea in subsidiis occultè ac sine strepitu collocati. Tum quibus præceptum datum erat, in domib9, cubiculis, lectulis, Christianos semisomnes, seminudosque plures quàm tercentos obtruncant. Læta vehementer hac clade Drahomira, sed nec dum satiata, reliquis insuper Christianorum qui superfuerant, improbam ingluviem quærebat implere. Denuò igitur sanguinario Prætori suo dat negotium, ne quem Pragæ Christianum incolumem relinquat, sed clam, palamq; obvios quosque sine ullo discrimine, ut de medio tollendos curet. Ille sicariis & carnificibus ferro succinctis stipatus, per forum incedere, nulli Christiano obvio parcere, adeoque omnes terrere, ut foro abstinere cogerentur. Hac necessitate coacti, enses & tela quæ celaverant, domique suæ quisque sibi retinuerat, rursus ad tuendum se promunt; mori pugnando, quàm in tanto metu domi residendo vivere præoptantes. Ubi igitur multos simul in publicum cum telis, Prætor furibundus prodire videt, exclamat magna voce, reos esse crimine læsæ Majestatis Christianos, qui mandata Drahomiræ transgressi essent, ideoque morte dignos, atque omni supplicio. Et cum dicto concitat turbam in

Chri-

Christianos, qua illi disjecta, dissipataque fugientem Prætorem usque in domum illius persequuntur, ibidemque, serò licet, confodiunt. Si parens Drahomiræ occisus fuisset, majorem ipsa dolorem accipere non potuerat, quàm accepit ex nece ministri crudelitatis suæ, omniumque scelerum conscii, quæ in Christianos ipsa designavit, vel adhuc designare cogitavit, modò diutius carnifex ille perdurasset incolumis. Quasi igitur intempestivè ablatum, tanto dolore, plangoreque, ac tanta indignatione prosequebatur, ut cum Christianos, qui Pragæ erant, perdere nequisset, ad incendenda, perdendaque illorum templa manus admoverit, subjecto igne templo Teynensi, mox divi Georgii, in quo maritum ejus sepultum esse diximus. Tum verò secundum tam impia, tamque immania matris facinora, Venceslaus, qui hactenus, ne in Principatum succederet, ætatis studiorumque excusatione utebatur, aviæ maximè hortatu, pollicentis, se quoq; curarum nepotis fore participem, magno omnium assensu, regimen in Bohemos sucepit.

Prætor interfectus.

Templa Christianorum succensa.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER QVINTVS.

SUMMA QUINTI LIBRI.

XVI. S. Venceslaus principatum init. Boleslao portio hæreditatis trans Albim assignatur. Religioni est addictissimus Venceslaus. Ludmilla sicariis submissis à Glote in templo interficitur. Vltio divina in parricidas. Vindicta neglectus in Venceslao. Radislaus Gurimensis Tetrarcha insultat Venceslao. Duel-

lum:

lum. Auxilium cœlitùs missum Venceslao. V... datur Radislao, inque integrum restituitur. ... tho Vormaciam ad conventum Imperialem Vence... laum evocat. Prodigium in consessu Principu... Divorum petit à Cæsare reliquias. Rex salutat... Abnuit. Tributum Carolinum remissum: insig... illi collata. Sanctæ Ludmillæ translatio. Ae... divo Vito extructa. Moraviæ & Ratisbonæ Antis... tes in Bohemia sacris præsunt. Drahomira in s... cerdotes impia, è contrà Venceslaus beneficus. Ven... ceslaus celebs perpetuò. Boleslao filius nascitur. In... vitatur ad natalitia Venceslaus. Trucidatur à fra... tre orans in templo. Strachyquas à terrore convi... vii dictus filius. Daniæ Regis somnium. XVII. Bo... leslaus sævus amicos fratris potissimum sacerdote... persequitur. Terræ hiatu absorpta Drahomira. Necis auctores divinitùs puniti in perpetuam generationem. Prodigiis territus Boleslaus de sævitia nonnihil remittit. Ottho Cæsar Hunnos ad Augustam ad internecionem cedit. Senem operas serviles detrectantem obtruncat Boleslaus. Ottho Cæsar Boleslaviam obsidet. Supplex Boleslaus pacem certis conditionibus impetrat. Translatio corporis Divi Venceslai additis miraculis. Emeranus Ratisbonensis Episcopus Venceslai templum sacrat. Strachyquas illi traditur erudiendus. Dombravam filiam Meschoni Poloniæ Principi pacto Christianismo despondet. Hungari Moravia, Bohemiaque vastatis Austriam & Styriam petunt, illic profligantur. Moravi venas metallicas & argentarias diripiunt. Mulctantur à Boleslao. Deliberatio de Episcopatu Pragam invehendo. Schismata Pontificum obstiterunt.

Ad

XVI. Sanctus Venceslaus.

AD tollendam fraternam discordiam, quam plerumque inter fratres bona individua suscitare solent, in ipso statim principatus introitu decernitur, ut Boleslao fratri juniori pars aliqua hæreditatis assignetur, finesque utriusque ditionis constituantur. Boleslavia ei assignata est, cum territorio suo ultra Albim, ita ut Albis fluvius citra ultraque terras finiret. Mater juniorem filium moribus suis congruentem secuta est: Venceslaus Principis thronum solus Pragæ obtinuit. Alius fortasse mutato honore, id quod subinde usu venire videmus, mores quoque aucta dignitate & potentia immutaret: at Venceslaus ab omni ambitione invictus, demissius penè Princeps, quàm privatus agebat, aliquantoque diligentius observabat, ne quid de instituto prioris vitæ apud aviam transactæ intermitteret. Nam & noctibus intentius quàm prius ad psallendos psalmos, laudesque Deo dicendas utebatur, & dies per plura pietatis officia transigebat, crebrius in funus prodeundo, languentes invisendo, laceros nudosque convestiendo, pauperes alimentis sustentando. Instituerat præterea sibi inediæ ac vigiliæ quoddam, quasi cum avia, certamen, experiri satagens, ipse, an illa sæpius jejunaret, pervigilaretque. Interim Drahomira dirumpi præ invidia, secumque nefaria adversus socrum meditari, quòd illa majore gratia apud Venceslaum, quàm ipsa mater polleret, religionemque Christianam nimis prolixè proveheret. Nec longius nefariè meditata perficere distulit, quàm invenit cædis perficiendæ audaces sicarios. Instante exitũ die, quem Ludmilla futurum divi-

Boleslao fratri hæreditatis portio tributa.

Volaterranus duos fratres Caino & Abeli comparat.

Venceslai pietas.

divinitùs præviderat, vocat ad se clientulos omnes, mercedemque cuique suam dissolvit: Et præterea quicquid in penu, in cella, in horreis, in loculis redundaret, id sua manu in sinus, usúsque pauperum transfudit. Post hæc remotis arbitris, ac solo adhibito Paulo sacerdote, ante aram provolvitur, factaque exomologesi de manu ejusdem sacerdotis, sacrosanctum vitæ accipit viaticum, mox inde fini suo propitium Deum exorat, cum ecce tibi eadem hora submissi à nuru, Thomas & Gumo, non tam genere, quàm scelere nobiles, in sacrarium irrumpunt, ac velo, quo sancta vidua caput velatum habuit, elisis faucibus prostratam suffocant. Non defuere qui Venceslaum ex cæde aviæ vehementer perturbatum ad ulciscendum inflammarent. Alii, si ipse ulcisci nollet, sibi hanc dari provinciam deposcebant. Utrosque ille, quàm potuit, gravissimis verbis corripuit, quòd aliena à pietate erga qualemcunque matrem, aliena deinde à modestia, & tolerantia Christiana suadere auderent, ignari, aut parum memores, quid ore suo dicat Dominus: Mea ultio est, & ego retribuam illis in tempore. Quemadmodum evenit, anno nondum revoluto, ut ambo sceleris ministri, non solùm miserè, sed etiam notabiliter extinguerentur: notam videlicet uterque suam ad posteros transmittens. Nam cùm alter eorum barba rutila insignis, alter malè pedatus esset, non aliter nati natorum, & qui hodie nascuntur ab illis, vel ruffescunt, vel à pedibus laborant: nam utraque familia apud Bohemos etiam nunc extat. Cæterùm impiæ matri ideò impunitas diuturnior concessa videbatur, ut filii pietas, quò diutius illam mater insectaretur, hoc clarior evaderet. Tametsi alios quoque præter ipsam

Sancta vidua Ludmilla à Thoma & Gumone submissis à Drahomira in templo necatur.

Nulla necis maternæ ulciscendæ libido.

Sicariis divinitus inflicta pœna.

ipsam matrem, molestos sibi infestosque habuit, quasi parum idoneus ad exequenda Principis munia, quæ exequi, non per sacra & ceremonias, sed magis per arma & acies oporteret. Ante alios autem Radislaus Gurimensis Princeps, Mistibogii filius, hac vana spe inflabatur, quasi solo armorum terrore Venceslaus expugnari posset. agros ejus incursare, armatosque illi viros ostendere incipit: nec ullos legatos de pace agentes audire vult: imò quo magis Venceslaus paci studuit, eò majorem etiam suspicionẽ pavoris adversario faciebat, adeo ut superbissimè tandem Venceslao responderet: Se, nisi tradito sibi totius Bohemiæ Principatu, ab armis non discessurum. Coactus igitur à suis Venceslaus, militem atque aciem contra Radislaum instruit: vidensque omnino jam sibi dimicandum esse, classicum cani vetat, priusquam ipse Radislaum alloquatur. Data alloquendi potestate, Si aliter, inquit, nisi prælio res pacificari nequit, cur non potiùs sine magna aliorum clade, sine multo insontum sangvine, ipsi inter nos singulari certamine decernimus? victoriæ permissuri, uter utri justiùs imperare debeat. Perinde quasi jam manibus victoriam Radislaus teneret, conditione proposita lætari, instareque, & ad pugnam ineundam festinare. Loriculam super cilicinam vestem indutus, parvoque ensiculo succinctus erat Venceslaus, cum in arenam prodiret. At Radislaus cataphractus hastatusq;, cum longa insuper machæra contra sese inferebat, erecta utrimq; acie velut ad novæ rei spectaculum. Novum enim esse videbatur, ut ipse Venceslaus pro imbelli habitus, componere se cum bellatore auderet. Ubi sub ictum ventũ est, alter signo crucis frontem pingit, alter hastam vibra-

Radislaus Mistibogii Gurimensis F. adversus Venceslaum insurgit.

Monomachia Radislao oblata.

Prodigium. vibrare festinat, idemq; subitò Angelos videt, atq hanc vocem velut ab homine promptam, ponè se exaudit: Ne feri. Ac nemine conspecto, qui illam promserit, vim Numinis, favore propitio Venceslaum prosequentis veritus, humi procumbit: veniam audaciæ exposcit, seque potestati victoris permittit. Allevat prostratum Venceslaus, dataque venia, & dignitate ei restituta, monet ut contumaciam in obsequium debitum vertat, ne post gravius ab irato Numine plectatur. Hæc in Germaniam celeriter nunciata, aulam Cæsaris, apud alios admiratione, apud quosdam irrisione affecerunt. Ottho tunc regnabat, qui Germanorum primus coronam Cæsaream legitimè sibi traditam in Germaniam intulit, vir illo honore, ob celebrem pietatem & raram in bellis felicitatem non indignus, nec alienus à Venceslao, propter eximias ipsius virtutes: & qui una cum aliis Germaniæ Principibus, Majestatem Cæsaream officiose comiterque conservabat. Is Ottho deliberandi causa, diem ad conveniendum Principibus Vormaciam edixerat, quò ubi Venceslaus quoque evocatus sine ulla dilatione venisset, dicitur, postridie dum solemne sacrificium cunctantius sacerdos facit, ipse similiter cunctantius curiam introiisse, eamque moram, quasi ex ambitione nata fuisset, Principes adeo ægrè tulisse, ut conspirarent, ne quis ipsorum venienti assurgere, neu supra se locum considendi dare vellet. Persuasum deniq; Cæsari fuisse, ut sine ullo honore Bohemum, velut arrogantem transmitteret. At Cæsar ex conspectu duorum Angelorum, qui Venceslaum in curiam deducebant, subitoque ibidem disparuerant, obstupefactus, Throno exilit, adversum vadit,

Ottho Magnus Aucupis F. imperare capit anno 936. fuit Magni ducis Saxoniæ nepos.

Venceslaus Vormaciam ad Imperialia proficisci. tur comitia.

Secundum prodigium.

vadit, ipsumque Venceslaum tantum non adorat, ac manu mox sua ad subsellia perductum, assidere sibi proximum jubet. Cæteris vehementer factum admirantibus, Cæsar facti causam aperit, vicissimque miratur, quod nemo præter se quisquam Angelos, tam clarum manifestumque sui spectaculum exhibentes, oculis suis aspexerit. Hic Moguntinus Pontifex, se quidem nihil planè vidisse inquit, cæterum horrore quodam se perfusum fuisse confitetur, ac tunc demum famæ quoque nuper invulgatæ, quemadmodum videlicet interventu Numinis ab hostis impetu servatus fuerit Venceslaus, fidem se habere, quando in præsens paria Numina eundem à calumnia vindicaverint: quare inde simul universi errati veniam deprecantur. Cæsar præterea hunc tam liberalem hospiti habuit honorem, ut potestatem ei petendi concederet, quicquid petendum sibi à Cæsare putaret. Existimabat autem Cæsar, gloriosa eum & ambitiosa petiturum. At is brachium divi Viti ex Gallia, sub Ludovico pio Corbejam in Saxoniam translati, magnaque religione in Bohemia culti: dein Sigismundi quoque Burgundiæ Regis, propterea quod Vandalicæ nationis fuerit, reliquias sibi dari postulavit. Ad quæ postulata Cæsar subridens, feres tu, inquit, primo quoque à reditu nostro in Saxoniam tempore, quas habere cupis reliquias: interim dona Cæsare digna à nobis accipe, Regium inprimis decus quo te ex dignitate tua meritò decoramus, deinde (a) tri-

Sacras reliquias Venceslaus petit.

(a) Superius ab Arnulpho in Moravia Reges translatum esse tributum dictum. De eo conjectura potius, quam certa scientia ariolari quid licet. Ajunt quotannis boves centum & viginti, Item argenti postulati quinquaginta pondo, eo quod Romano Imperio Ducatus Bohemiæ subjectus esset, pendere coactos, Argenti puri 150. Marcas censent.

Rex salutatur, tributo absolvitur, insignia donantur.

tributo absolvimus, quod Carolus quonda
vendum Cæsaribus instituerat. Jussit post
& insignia sua Venceslaum ferre, fuscam aq
in clypeo candido. Facilè hoc, & illud alteru
tributo amplexus est Venceslaus, sed idem
suum diademate cingi, seque Regem inungi
Rex à suis appellari, nullo pacto sustinuit: q
quam à Cæsare, atque ab aliis Regibus, & Prin
bus, Rex in epistolis salutaretur. Allatis ex Sa
nia sanctorum corporum Pragam reliquiis, V
ceslaus omnia alia ædificia missa faciens, appli
architectum manus ad ædem divo Vito design
dam, construendamque imperat. Subjiciens,
gnissimum esse, ut profanis ædificiis sacra antev
tant. Cæterùm antequam illa inchoata erat, j
in templo divi Georgii à patre suo extructi V
ceslaus locum sepulchro, in quod avia Ludmi
transferretur, delegerat, simulq; absolverat, ita
nihil jam reliqui superesset, nisi ut translatio fun
ris ex arce Thetin, in arcem Pragensem à sacerd
tibus perageretur. Avertere unus aliquis ab insti
tuto Venceslaum cupiebat, inquiens, jam pride
corpus aviæ computruisse, quandoquidem plu
triennium esset, cum illud terra obrutum jaceret
proin nimis seram fore ejus corporis translatio-
nem. Excipit Venceslaus, & si quidem jam in
pulverem sit redactum, vel ipsum pulvisculum
perferri ad me cupio: sed contrà fortasse eveniet,
ac tu mi pater autumas: fac modò ut desiderio
meo unà cum cæteris morem geras. Paret ille, seq;
suis collegis addit comitem, usque ad locum ubi
sepulta erat Ludmilla: sepulchro recluso, nares sta-
tim omnium odor perfudit suavissimus, adhucque
suavior arcula reclusa, in qua corpus tabe incor-

Abnuit regiam dignitatem.

Delubra extructa.

Translatio corporis D. Ludmillæ.

ruptum,

ruptum, integrumque jacebat, nisi quòd parum quiddam ei de naso decerpserat arculæ tabella confracta, quam incuriosè quidam tractaverat. Igitur læti re præsenti sacerdotes, feretrum subeunt, corpusque miraculis clarum, quo jubet Venceslaus deportant, conduntque. Sed enim Architecti quoque in templo divi Viti proximo operas urgent, ut opus celerius excrescat, festinante Venceslao ad novi templi dedicationem, sanctarumque reliquiarum consecrationem. Ac tunc primùm creandi Pontificis mentio orta: siquidem nullus ad eam usq; diem Pontifex in Bohemia creatus erat, sed principio Moraviæ Antistes, postea ex Bavaria Ratisbonensis, officio Pontificali apud Bohemos fungebatur. Idem Ratisbonensis in Moravia quoque aliquandiu faciebat, quamdiu videlicet vacua sedes ibidem suo Præsule fuerat, nempe annis quinque & triginta. Quanquam igitur Venceslaus Ratisbonam pro Pontifice, (divus Wolffgangus tunc Pontifex ibi erat,) qui templū divo Vito destinatum in arce Pragensi dedicaret, suos quosdam miserit, non ideo tamen curam remisit quærendi viam, qua facillimè ad inducendum Pragam Præsulem, ut instituerat, pervenire posset, sed has ejus pias curas, sicut plerasque alias ad religionem pertinentes, mater nimis impia interturbare non destitit. Pari modo, ut mater, Boleslaus filius moratus, armatusque ad turbandam, & oppugnandam fratris pietatem fuit. Nam si aliàs unquam educatio ostendit, quantum momenti afferat ad ingenerandos hominibus mores, tum certè in illis duobus alumnis, ex iisdem parentibus progenitis mirificè demonstravit. Nam Venceslaus à Ludmilla muliere religiosa eductus à puero

dus Præsu-dus Ratisbonensis in Bohemia & Moravia.

Divus Wolffgangus Episcopus Ratisbonensis.

Educationis fructus.

puero fuerat, omnibus pietatis, & cujusvis terea virtutis numeris vir absolutissimus e sicut è diverso Boleslaus tum impius, tum f tum indomitus & violentus: quia Draho quæ Boleslaum aluit, comparibus vitiis infe ma erat, paratissimaque per quamlibet occ nem, incrementa bonæ religionis impedire, a tissimum in sacerdotes desævire, quasi penes culpa resideret, quod disciplinæ (ut ipsa dice ignavissimæ deditus Venceslaus, majorem d noctisque partem, circum sacella & aras alias ceremonias, quam in negotiis seriis, & ad Prin pem prrtinentibus contereret: quodque illor ipsorum sacerdotum instinctu, neque reverenti ergá matrem, neque charitatem erga fratrem co tinuaret. Itaque custodes plagosi per vias a positi erant, qui ictu plagarum sacerdotes proh berent, quo minus Venceslaum per quotidiar officia adire possent. Qua de re factus certior d vus Wolffgangus, venire in Bohemiam ad dedi candú templum supersedit, hac excusatione usus tanquam brevi futurum esset, ut Antistes Praga inauguraretur. Cæterum nec Venceslaum favorem erga sacerdotes, cultumque, nec vicissim illi officium solitum, qualicumque injuria accepta, interrumpi sibi permiserunt. Furente indies magis ac magis Drahomira, cum quotidie fermè audiret, tanti esse Venceslaum in sacerdotes obsequii, ut ipse suis manibus vinum inter sacra, libaque & thura illis subministraret, ut identidem illos domi quemque suæ inviseret, necessariisque rebus ante tempus succurreret, utque à servitute profana multos redimeret, & ad servitia Dei illos converteret. Ut denique noctu plerumq;

Boleslaus matrisat.

Implacabile in sacerdotes Boleslai odium.

Venceslai benignitas.

rumque, vel in ipsa hyeme nudis incederet pedi-
bus ad templa, in quibus pervigilia celebrabant
sacerdotes. Ferunt Podivinum, qui intimus *Podivinus Venceslao intimus.*
Venceslao, & assiduus comes fuerat, malè ali-
quando à frigore & nivibus acceptum fuisse,
quamquam ipse calceatus, Ducem suum discalcea-
tum subsequeretur, rursus tamen subito incaluis-
se, cùm primum videlicet pedes suos, quemad-
modum jussus erat, vestigiis Ducis impresserit.
Paulisper inter hæc suam rabiem Drahomira re-
misisse videbatur, postquam certior facta erat,
Venceslaum tædio vitæ aulicæ & curarum publi-
carum, circumspicere locum sepositum, in quem
cum sodalibus divi Benedicti cucullatis, ipse
quoque sodalis futurus diverteret. Nam & Ro-
mam ad Pontificem suos jam misisse inaudierat,
qui peterent, ut illius authoritate liceret, in Bohe-
mia ejusmodi sodalitium institui. Sed dum Roma-
nus Pontifex legatos diutius propter domesticas
seditiones retinet, dumque interim Venceslaus
de consuetudine sua, deque sacris & ceremoniis
nihil quidquam intermittit, non sustinens ulte-
riorem dilationem impatientissima mulier, conce-
ptum jampridem de tollendo Venceslao parrici-
dium exequi properat. Natalis tunc dies infantu-
li, recens ex Boleslao editi se obtulerat, ad hunc *Boleslao infans natus.*
simul concelebrandum mater juxta atque Boles-
laus frater verbis suavissimis Venceslaum invi-
tant, gaudio ipsorum communi oblatum esse tem-
pus dicentes, quo tota domus Principalis meritò
gaudere debeat, nato ex Boleslao Principe, qui
spem successionis in Principatu Bohemiæ conti-
nuaret. Siquidem Venceslaus præter aliam rebus *Venceslaus*
in aliis continentiam & continentia, constantiaq; perpetuam serva-

virginitate celebris. servatæ quoque in omne ævum suum virgin suæ clarus fuit: Et Boleslaus tunc primum esse incepit, producto ad spem successionis fi Hoc igitur modo invitatus Venceslaus, ta *Invitatur Venceslaus ad Natalitia.* multo satis tempore, à quovis, matris fratr contubernio se removisset, attamen, ut antiq servaret morem suum, nemini cuiquam, non lum natura conjunctissimis, officium suum d gandi, ad natalitia se Boleslaviam venturum diem recepit. Interimque in cubiculum seced quos fidelissimos habuit, secum ad fenestram se cit, jubetque eos in atrium Pauli Presbyteri, quentia Sacerdotum refertum despicere: ac m altè suspiria ducens, quam cuperem inquit, van videri augur, utinamque fiat, ut irritum venti cum auferant meum augurium, videre tamen m jam videor, eum locum, qui mea cura, tanto sac *Præsagia de cæde sacerdotum.* dotum cœtu, quantum cernitis celebratur, pau post discessu hinc meo, repente desertum iri, ca dem videlicet Sacerdotum futuram per ista divi nans, quæ illis ab interitu suo immineret. Cæterum qui tunc præsentes aderant, non intelligebant quorsum dicta hæc tenderent. Podivinus tamen scopum conjectura attingebat, cum Ducem suum revocare à proposito Boleslaviam eundi tentaret, sed incassum. Olim namque pro religione & pietate Venceslaus, nullum periculum, nullum casum, nullum vitæ discrimen sibi vitandum putavit, ideoque die lustrali appetente, nihil amplius moratus, quam dum se apud Sacerdotem expiat, dum aræ adstat, dum sacrosanctum delibat libum, extremum salutis viaticum; inde continuo Boleslaviam *Boleslaviam profectus Venceslaus.* petit. Sed neque Boleslaus procrastinat fratri ire obviam, eum complecti, gratulari adventui com-

posita

posita adulatione. Convivio dein mater adhibita, quanto magis ad omne facinus exercita erat, tanto blandius hospitem filium habuit, traxitque in seram noctem convivium. At Venceslaus, quanquam intelligeret quò tenderent blanditiæ, & quamobrem produceretur convivium, non tamen omisit, quin de media nocte surgens, iret in templum, ut orationes solitas Deo optimo commemoraret. In ea re occupatum invadit Boleslaus frater, à matre ad scelus vigilantiore excitatus, ac primo ab ictu suo frustratur, ense sibi de manibus ob insperatum stuporem elapso, mox redeunte animo & furore, quem sceleris participes clientuli extingui non patiebantur, ictum repetit, ac facilè inermem fratrem, patienterque plagam excipientem, interficit: dissimulataque nece mane statim filium lustrat, nomenque ei inter lustrandum, Strachyquas, à terrore convivii mutuato vocabulo, quod ipse terribile parricidio effecerat, indit. Adeo gloriari in malitia etiam sua gestiebat, qui potens erat in iniquitate: nescius adesse Deum bonis omni tempore, tum in vita tum in morte, quemadmodum illustrissimo tunc patuit exemplo. Eadem quippe nocte Rex Daniæ (vide quanto intervallo à Bohemia semotus:) per quietem se admonitum oraculo testatus est, ut martyris Venceslai in Bohemia à fratre obtruncati, memoriam sibi colendam susciperet, id quomodo ab ipso factum, cerimoniæ, sacerdotes, templum in Dania divo Venceslao dedicatum declarant: Ut interim alia penè infinita miracula data opera transeamus, partim quia nota & illustria, partim quia [illegible]cantata à nostratibus, diebus penè omnibus [illegible]tur.

Venceslaus à fratre in templo orans trucidatur.

Strachyquas filius Boleslai.

Somnium Regis Daniæ.

XVII. Boleslaus, parto audacia & scelere Prin-

Boleslaus Sævus.

Principatu, audacter etiam illum, & non sine scelere ab initio gessit, idq; non obscurè. Siquidem clara voce, omnibus qui aliqua cum divo Venceslao familiaritate conjuncti erant, ac præcipuè sacerdotibus, quicumque sua sponte Bohemia non decederent, carcerem, exilium, cædem denunciavit. Adjecit mater, ne cæsi terræ mandarentur, sed abjecti ut in campis jacerent, esca dilanianda canibus, alitibusque. Intra breve igitur tempus vaticinium divi Venceslai completum fuit, vaticinantis, fore ut à discessu suo, atrium Pauli presbyteri sacerdotibus vacuum redderetur. Correptus inter præcipuos ad supplicium Podivinus quoque, totum biennium in furca sub dio pendens, nulla tabe violari, nedum corrumpi conficique potuit, donec post haustam terræ hiatu Drahomiram, sepeliretur. Nam quò manifestior graviorque pœna appareret, quæ meritò de crudelissima atque impiissima muliere exigenda fuerat, eo loci, quo adhuc insepulta jacebant ossa occisorum sacerdotum, terra sua sponte dehiscens, vivam Drahomiram, unà cum curru, & qui simul vehebantur, absorbuit, auriga solò incolumi, qui ad aram juxta sitam, (nunc haud extat) equo desiliens accurrit, cum fortè tintinnabulum tinnire audisset, ut corpus Domini adoraret, execrante illum Drahomira omnibus maledictis. Quare locum eum etiamnum, ut execratum, funestumque declinant viatores, qui arcem Pragensem ab occidentali plaga petunt. Quanquam terra eodem loci in statum pristinum cohæserit. Puniti & illi divinitùs, qui Boleslaum affectati, gladios etiam suos adversus divum Venceslaum strinxerunt: pars enim eorum mente alienata, in rabiemq; versa, præcipites ex alto deorsum

Podivinus laqueo plectitur.

Drahomira terra hiatu absorpta.

Necis conscii omnes divinitùs puniti.

orsum se dabant: quidam in eos gladios, quos nudaverant, incubuere. Adhæc, templi paries, quem propè occisus fuit divus Venceslaus, velut cædis ipse quoq; conscius, aut potius, ut testis foret sceleris sempiterni, nulla ullius opera abstergi cluique potuit à cruore, quo respersus ex corpore divi Venceslai fuerat. Hæc tandem tot prodigia, tamq; varia supplicia, Boleslaum exterruerunt, ut mitius deinceps cum Christianis agere, sævitiamque suam adversus illos remittere inciperet. Accessit præterea novus ex Cæsare Otthone terror, minitante fratricidii ultionem, cùm primum Hunnicum bellum confecisset. (b) Quippe Hunni ex Pannonia usque in Sueviam progressi, urbem Augustam obsidione premebant, tanta suorum multitudine, ut dubitaverit Ottho, prodirene in aciem contra tantas copias, an castris se tenere securius fuerit: sed dubitantem Vldricus, Augustæ Præsul, in Divorum numerum postea relatus, indicto unius diei jejunio, ad ineundam pugnam impulit: certam ei victoriam (si pugnaverit) promittens. Nec fefellit, tantam enim inter Hunnos stragem Ottho edidit, ut Lycus Augustanus fluvius, mutatis in cruorem aquis, alveum suum fœdaverit. Capti in eadem pugna duo Hunnorum Duces, supplicia crucibus luerunt. Ex Cæsarianis maximè insignis Conradus, Otthonis gener cecidit. Atque hoc interim spatio, quod per moras hujusce prælii inter-

Prodigiis territus de sævitia remittit Boleslaus.

(b) Bellum hoc incidit in annum 954. vel 955. ubi Leel & Bulcha Duces Hungari ab Henrico Bavaro suspendio necati, licet Hungari annales ante Otthonis tempora evenisse dicant sub Conrado Vormaciense, quem patrem (perperam) statuunt Conradi Galiqui Imp. Occubuere Conradus sapiens Dux Francorum. Burkardus Dux Sueviæ è Lud-[illegible] Otthonis, sagitta trajectus.

interjectum fuit, Boleslaus, vicum quem inhabitabat, foſſis, vallis, mœnibus cingendum, muniendumque ſuſcipit, & quo celerius ſuſceptum opus perficiat, vicinæ nobilitati injungit, ut certum quisque paterfamilias colonorum ſuorum numerum operi continuando attribuat. Cœpit abnuere operam ejusmodi ſenex quidam nobilis, inquiens: Exemplum ſe à majoribus non accepiſſe, ut ædificandis muris operam aliquam locaret, ſed ut potius pro ſalute Principis in campo, & in ipſa acie ſive eques, ſeu pedes dimicaret. Hic ſævus Boleslaus (ſic jam is paſſim cognominabatur:) ſolita ſævitie incenſus: At ego, inquit, nunc ſtatim exemplum in te ſtatuam, quo cæteri admoniti diſcant parere Principibus, non autem imperia illorum contemnere, ſtrictoque gladio miſerandum ſenem confodit, ac denuo vicinis injungit, ut juſſa obedienter faciant. Operi abſoluto, cinctoque oppido, nomen Boleslavia manet. Huic oppido cum Ottho appropinquaret, miſſis obviam legatis Boleslaus pacem magnis precibus cum ipſis oppidanis cœpit petere. Valde præciſè Ottho eis reſpondit, aliter pacem coire non poſſe, niſi dedito ſibi fratricida Boleslao. (c) Porrò Boleslaus, omnibus rebus ad ſuſtinendam obſidionem neceſſariis, frumento, pecore, telis, armis, viris inſtructus in oppido erat. Non ita Cæſar foris commeatu abun-

Crudelis Boleslaus.

(c) Bogislaum Bohemie Ducem ſibi reluctantem perdomuiſſe Otthonem Hungarus inquit. Proditione Tugemiri Ducis pecunia corrupti totam ditionem Slavorum citra Odram in poteſtatem Caſaris veniſſe, Polonus ſcriptor aſſerit. Germani totos 15. annos duraſſe: ſæpe intermiſſum rurſus repetitum bellum. Diuturnitate fractum Boleslaum in Imperii fidem conceſſiſſe prodiderunt memoria.

abundabat, vacuis ubique ex vicino horreis, & pecoribus in sylvas longius abactis. Unde paulò post factum, ut Cæsar ob rerum penuriam mutata duriore sententia, animum ad molliora inflecteret. Cum igitur denuo Boleslaus, quanquam satis ut dixi instructus, conscientia tamen scelerum timidus, gratiam Cæsaris ambiret, pacemque oraret, eam his tandem legibus impetravit.

Prima erat, ut commissa piacula omnibus modis expiaret. *Conditiones pacis Boleslao proposita.*

Altera, ut exules Christianos revocaret ab exilio.

Tertia, ad tributum nuper remissum, denuo exsolvendum reciperet.

Ultima, ut eadem conditione atque cæteri Germaniæ Principes, in nomen Cæsaris juraret. Obsidione soluta, Boleslaus suis præcipit, ut è conspectu suo sepulchrum & corpus Venceslai removeant, idq; noctu, per multas tenebras Pragam transferant, occulteque sine arbitris condant in æde divi Viti ab eodem Venceslao ædificata. Graviter nimirum ferebat signa & prodigia, identidem ad corpus sanctum, nunc in cæcos, nunc in claudos, nunc in surdos edi: putabatque fore, ut illo ad divi Viti sepulto, Vito etiam potius, quàm Venceslao miracula edita attribuerentur. Sed vide, ut se innocentia & sanctitas, ut denique ipsa veritas contra astum, & improbam calliditatem perfacilè defendant. *Fratris & in cadaver invidia.* Plaustro corpus impositum fuit, jussusq; auriga quantum posset accelerare, ut ante lucem è Boleslavia Pragam perveniret. At aurigam magis equi, quàm ipse equos regebant, itaq; cum primo ad amnem cui Rochetnicze vocabulum, aquis redundantem, deinde ad Vultaviam ad- *Translatio S. Venceslai.*

adhuc redundantiorem ventum esset, non ponte, ut ille volebat, sed plena alveo, utrumque amnem equi transeunt, pedibus tantum non siccis, mox ultra Vultaviam ad carcerem arci Pragensi subjectum, immobiliter subsistunt, nec inde ulla vi se amoveri patiuntur, nisi die clarissimo, cùm jam multorum aliorum spectatorum oculis res esset testatissima, corpus divi Venceslai Vectores vehere, id quod obstinatè prius illi negabant, quàm vincti ad unum omnes è carcere illo dimissi fuissent. Corpus præterquam quod à corruptione post triennium incolume repertum est, insuper etiam omnibus vulneribus erat percuratum, una tantùm auricula capiti defuerat, eam Premislava Venceslai soror ad limen templi, in quo occisus frater erat inventam, arcula clausam habuit. Cæterùm re, ut gesta fuit cognita, ne quid de corpore sancto desideraretur, eandem statim Pragam misit, statimque illa capiti suo adhæsit. Ab isto dein tempore Boleslaus desiit cum numine fraterno luctari. Imò rogatus à sacerdotibus, quos de exilio revocaverat, ut templum Pragæ, in quo divus Venceslaus requiescebat, consecrari pateretur, adeo se facilem ad exorandum illis præbuit, ut de fisco suo pecunias in viaticum addiderit, quo lautius Emeranus præsul, è Ratispona Pragam deduceretur. Et prætereа filium Strachyquatem, postquam paulò adolevit, imbuendum bonis artibus, & religiosis disciplinis, Ratisponam ad eundem præsulem misit, relicto domi juniore filio Boleslao, quam ut hæredem Principatus alebat. Ipse denique totam vitam, paulatim civilioribus moribus, humanioribusque mutare aggressus est, ac sic jam Christianismo affectus esse videri voluit, ut filiam suam, nomi-

Nusquam alibi hujus fit mentio.

Strachyquas Emerana præsuli Ratisbonensi erudiendus traditur.

Boleslaus domi educatur.

Dombravam filiam Micislaus Poloniæ Princeps pacto Christianismo uxorem ducit an. 965.

nomine Dombravā, despondere Principi Poloniæ
Meschoni, alia conditiõe noluerit, nisi ut ante spō-
salia ejurata veteri superstitione, ritu Christiano ille-
tingeretur. Nam idem Boleslaus ab infantia pro-
tinus, Vratislai patris cura, tinctus erat, sed ne quid
dignum baptismo faceret, mala educatio perfidæ
matris in causa fuit. Vix enim verbis exprimi po-
test, quantum refert à quibus, & quo quisque mo-
do fuerit educatus. Inter hæc non mediocrem hinc
Boleslao formidinem incusserunt (*d*) Hungari
latè depopulata Moravia, unde proximus in Bohe-
miam patet excursus, quem se illi facturos uti mi-
nabantur, ita re ipsa mox approbarunt. Ad eum
cohibendum duos exercitus Boleslaus comparat:
Alterumque ad oppidum Czaslaviam: alterum ad
arcem Ohebum collocat, atque fossis cingit, sudi-
busque præacutis adversus equestrem Hungaro-
rum impetum munit. Extrahere illi in apertum
Bohemos, frequenti assultu crebraque telorum
jaculatione nitebantur: sed Bohemi tela excipere,
obsiderique cum pedestri exercitu, quam contra
tantam vim equitum, cum pauxillo equitatu in
aciem descendere malebant, donec tædio mo-
ræ Hungari ad populandam Austriam, & in-
de ad Carinthiam deflecterent. Ubi à Prin-
cipibus illarum Alpium, Gotefrido, Er-
hardo, Tyrolo, & à Gregorio Aquilejensi
Pa-

Bellum Hungaricum.

*(d) Hungari Moravia & Bohemia hostili manu vasta-
tis citra Danubium arma verterunt, Carniolam, Styriam
& Carinthiam invaserunt. Dum eorum incursiones Gothe-
fridus Moraviæ Dux, & Eberhardus Carinthiæ Princeps cum
Gregorio Aquilejensi Patriarcha coercere nituntur, acerri-
mam pugnam [illegible] conseruerunt: ibi quamvis plurimi ex Hungaris
occubuissent, [illegible] desideratis tamen Ducibus, profligatoque Patri-
archa [illegible] fugato exercitu præda onusti, direptis tri-
[illegible] victoria in Pannoniam rediere.*

Patriarcha male mulctati, retrò ad ſedes ſuas cum ignominia redire coacti ſunt. Cum qua item Moravi redierunt, qui in Bohemiam ad intercipiendos puteos venis argenteis ſcatentes de improviſo venerant, & amplius ſexaginta puteorũ foſſores occiderant, cadaveribus illorum in cavernam quandam metallicam projectis. Subito namque & tumultuario milite Boleslaus ſubmiſſo, majore Moravorum ſtrage cladem ſuorum rependit, & reliquos in turpem fugam vertit. At illi argento, quaſi Loto deguſtato, nec cæde, nec contumelia abſterreri potuerunt, quin ad dulcem fructum in Bohemia colligendum reverti feſtinarent, adjunctis duobus equitum millibus, quos ex Hungaris in ſocietatem prædæ ſibi conſociaverant. Primo & altero prælio cum Bohemis occurrere auſis inito, cum in utroque ſuperiores evaſiſſent, gloria elati, nuncios utrique & literas ad ſuos mittunt, invitantes ad prædam participandam, & ad novas in Bohemiam colonias deducendas. Interimque ipſi novum ſibi, proximè Curimenſe oppidum, Caſtellum condunt, ac in tantum cives pavorem adducunt, ut pedem porta efferre non auderent, præſertim Principe ipſorum nuſquam apparente, nec quoquam exiſtente qui docere poſſet, quidnam cum illo actum fuerit, aut ubinam locorum perierit. Boleslao itaque ſe dediderunt, & ab eodem ſuppetias ſibi ferri petierunt. In procinctu erat tunc Boleslaus, copiasque trifariam diviſas habebat, tribus conſtitutis ducibus, qui agmina ducerent, carris ab utroq; latere circundata, præcedentibus ac ſubſequentibus equitibus, ut ſi qua per viam impoſita eſſet dimicandi neceſſitas, pugnam expedito exercitu ſubiret. Qua nuſquam in itinere ob-

Bellum Moravicum ob fodinas argẽtarias.

Curimenſes Boleslao ſe dedunt.

oblata, ad castra hostiũ propius castra sua metatur, & omnes milites intra carrorum ambitum continet, ab iisque fossas cæcas, viis transversis, in quas Hungari equites præcipitarentur, fieri jubet. Ipse cum trecentis equis locum insidiis aptum occupat. Hungari cum ipsis Moravis multitudine & recentibus victoriis sibi fidentes, aciem priores ostẽderunt: quam ubi duces agminis Bohemorum conspexerunt, portam decumanam recludunt, & per illam equitem pediti mixtum in hostes emittunt, qui à primo statim impetu, ut moniti erant, retrò in castra notis viis se referũt. Hærent à tergo, cedentibus Bohemis, Hungari, & cum ipsis equis hauriuntur à fossis, cratibus & straminibus intectis ibidemque plurimi opprimuntur. Adest mox & Boleslaus cum suis, lateraque Moravorum inve-
ctus, turbat ordines illorum, & dissipat: perterri-
isque tam equitibus quàm peditibus, adeo instat,
ne ad oppidum quidem nuper à se extructum
spicerent, sed fuga sibi utrique salutẽ quærerent.
pidum receptum ac solo æquatum, securèque
e metalla circa Lipniziam & Zdiaram, atque
Moraviæ vicina loca ab opificibus scruta-
tur.

Hungari cum Moravis à Boleslao sternuntur.

Orta tunc primum post victoriam illam satis
am, à Bohemis Christianis Episcopi mentio,
slao coram memorantibus, tum indecorum
um indignum videri, ut Moravi, Bavarique &
i, ac cæteri finitimi suum domi haberent E-
m, cuius præsentia atque authoritate, reli-
tus & retineretur, & amplificaretur: so-
iam, in tanto jam fastigio collocatam,
lut altero dignitatis oculo, carere, ac
am ad alienos Pontifices prospe-
ctare,

Deliberatio de Episcopo in Bohemiam adducendo.

ctare, quoties Pontificalia in Bohemia essent obeunda. Quo audito Boleslaus interrogat; Quonam id pacto fieri queat, ut Pontifex in Bohemia constituatur? Edoctusque viam à Christianis, Legatos ad Romanum Pontificem mittit oratum, ut ædem Divi Viti in arce Pragensi sitam, Præsulis honore sublimem facere dignaretur. Sed ille tunc rerum status Romæ erat, eaque ambitione atque æmulatione Pontifices inter se agitabant, ut alii alios sede deturbarent, urbeque fugarent, alii captos aut in vincula, aut in cœnobium conjicerent, alii nec mortuis sepultisque parcerent. Quipppe Stephanus in Formosum mortuum tanta rabie desæviit, ut cadaver ejus sepulchro eruerit, erutumq; in Tyberim projecerit. Hoc verò omnibus quasi solemne erat, ut posterior prioris acta rescinderet. Quę partim videntes, partim audientes Legati, inanes reverti, quàm dubia incertaque de institutione Præsulis futuri ad Principem referre maluerunt.

Schismata dissidiaque Pontificum. Stephanus Papa VI. Vixere circa annum 885.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER SEXTUS.

SUMMA SEXTI LIBRI.

XXVIII. Boleslaus Pius. Strachyquas Monachus fit. Aureum sacerdotum seculum. Mlada, post Maria, soror, Romam profecta monialis jus nominandi Præsulis à Pontifice fratri impetrat. Dethmarus Saxo primus Episcopus Pragensis: secundus Adalbertus anteà Voytichius Slavonici Lybicensis Comitis filius. Ab inimicis fidei malè accipitur. Prælio commisso Christiani superiores evadunt. Strachyquats Episcopatum resignare vult. Hic reji-

rejicit. Adalbertus Roma fulmen Pontificium in Bohemos procurat. Crabrones irritat. Fratres illius quinque jugulantur, quod ille Missam celebrans Romæ vidit. Strachyquas Episcopus Pragensis tertius. A dæmone inaugurandus occiditur. Revocatur Roma Adalbertus. Divertit cum Gaudentio ad Stephanum Hungariæ Ducem, quem baptisat & Regem salutat. Eidem Cæsar sororem locat. Hinc sex comitibus in Bohemiam proficiscitur Adalbertus. Pluvia sub ingressum: hinc ortum adagium ominosum. Brounoviensem Abbatiam è patrimonio extruit. Anastasius Episcopus Strigoniensis ex hoc contubernio. Nova conspiratio in Christianos. Velitantia certamina. Auxilio Judæorum pagani cæduntur: quibus ob rem bene gestam synagoga conceditur. Adalbertus transit ad Polonos cum Gauden-o. Hunc Gneznæ Episcopum constituit, ipse in -russiam contendit. Pecudibus illic concionatur. -artyrium subit. Gneznæ corpus redemptum & -ultum miraculis claruit. Ottho tertius Cæsar re-onis ergo Gneznam proficiscitur: votum solvit. -phanus Rex Hungariæ Adalberto Strigonii basi-m erigit. Hemma Princeps Saxoniæ conjunx -eslai. Theodatus Saxo sextus Pragensis Episco-. Socii Brounovienses vitam asperam & solita-m eligunt. Mescho Poloniæ Princeps eos venera-. Interfecti à prædonibus. Boleslaus Rex Poloniæ -lao Bohemo avunculo bellum indicit Versovi-instinctu. Silesiam Glaziumq; vastat. Do-eversus Voldimarum Russiæ Principem ho-cit. Boleslaus Bohemus damna ulturus -m deditione occupat. Cracoviam urbi præ-phans domum revertitur, primus -oniæ salutatus. Polonus frustra Craco-ionem molitur.

XIX. Boleslaus cæcus, avarus, imbellis. Digressio de Electoratus institutione. Bersomitus Crasota filius. Cracovia ob negata stipendia in Poloni potestatem venit. In Silesia occurrit Polono Bohemus. Astu colloquium instituitur. Cracoviensi convivio Bohemus oculis privatur, consiliarii trucidantur. XX. Hiaromyrius patre inepto ob cæcitatem Principatus excipit habenas. Cochanus Versovicensis fraudis auctor sese insinuat Hiaromyrio: venationibus indulget Princeps. Cochanus prætextu venationis Principem arbori alligatum, telis confodere incipit unà cum suis gentilibus. Hovora venator ex improviso supervenit. Liberationem Princeps divo Johanni Baptistæ & Hovoræ acceptam refert. Hinc Baronis titulum ab Henrico Cæsare impetrat à Quercu: prædia donat: summum Bohemiæ venatorem constituit. Tredecim Versovicenses vita mulctati. Polonus Boleslaus Vdalrico Principis fratri custodes ponit in aula Cæsarea, ipso assentiente Cæsare. In Bohemiam exercitum ducit Polonus. Pragam occupat Hiaromyrius, Vissegradi sesquiennium tolerat obsidionem. Vdalricus delusis custodibus evadit in Bohemiam. Cochanus Vdalrico recuperationem Pragæ spondet. Stratagema usurpatum in recuperatione urbis. Cochanus Polonum Ducem salvum dimittit. Lis de Principatu inter fratres. Vdalricus fratrem Hiaromyrium luminibus privat, & ineptum Reipublicæ administrandæ facit consilio Cochani. Solus rerum potitur.

Post

POst Boleslaum sævum, Boleslaus natu minor filius cognomine Pius, quia major Strachyquas, Ratisbonæ in cœnobio attonsus, bardocucullum induerat, Princeps declaratus est. Hujus inter alia pietatis opera, non ultimo sanè loco numeraveris viginti templa à fundamentis excitata, singulaque cerimoniis, sacerdotiis, censu & agris exculta dotataque. Haud aliter igitur sacerdotibus id temporis usu venit, ac venire gallis solet gallinaceis, qui in primo gallicinio, alta etiamtum & opaca nocte, rarioribus in locis, & valde pauci numero perstrepunt, at iidem aurora appropinquante, certatim omnes, quisque in corte sua, plausu, alis, concentu, personant: Ita Sacerdotes aurora illis sua, ex propitio Boleslao resplendente, multi simul per multa templa matutinas Deo laudes alacri voce psallebant: nec jam alia re ulla magis in politia sua, quàm Præsule egere videbantur.

Boleslaus Pius Strachyquas ad D. Emeranum Ratisbonæ fit Monachus.

Erat Boleslao soror, cui Mlada nomen, virginitate & religione conspicua: ea ubi cognovit Othonis Cæsaris authoritate ac Majestate Romæ pacata esse omnia, certumque tandem & legitimum ibidem extare Pontificem, de fratre impetrat, ut sibi Romam (unde in Bohemiá manavit Christiana religio,) invisere liceat, & quando ab alio, quam à Pontifice Romano Antistes Pragæ institui nequeat, se quoque id effecturam, ut citra cunctationem ille instituatur, recipit. Romam igitur veniens, in hospitium Sanctimonialium, sectam divi Benedicti affectantium se contulit: longè enim lateque ejus sectæ laus tunc diffusa erat, multique religiosi tam ex virili, quàm ex muliebri sexu nomina illi dabant. Sed nec Mlada dare suum

Mlada soror Romam proficiscitur, Maria à P. M nuncupata.

nomen

Monialis fit ordinis Benedictini. Iohannes Papa IX anno 897.

nomen diutius morata est, quàm ut edisceret ea, quæ ante sectæ professionem, ediscenda fuerant. Instante die quo virgo nobilissima capi, flammeoque velari à Pontifice debuit, venit ad tempus in templum Ioannes Pontifex Romanus, qui sibi ultro capiendi velandique illam munus desumpserat. Cæterùm cum enunciare nomen Mladæ, tanquam Barbarum nequivisset, vocabulo id Mariæ permutavit, Mariaque inde ab omnibus, quæ prius Mlada, vocabatur. Ac Pragam reversa,

Auctoritas Boleslao præsulis creandi concessa. Dethmarus Saxo, Canonicus Magdeburgensis fit Episcopus Pragensis. Voytichium Sclavico patre Stresilava matre natum.

virginem vestalem, apud ædem Divi Georgii virginibus vestalibus dicatam, egit, obtulitque fratri Diploma, quo idem Ioannes Romanus Pontifex nominandi Pragæ Præsulis Boleslao potestatem faciebat. Atque is Dethmarum quendam è Saxonia oriundum, in eademque Saxonia sacris & religione, apud sodales Magdeburgenses initiatum, de sententia omnium sacerdotum primum in Bohemia Antistitem nominavit, curæque habuit, ut solemniter, & more aliorum in Germania Pontificum, à Moguntino Præsule, tanquam suo Metropolite, inauguraretur, utque Regalia (quemadmodum vocant) ab Otthone Cæsare acciperet. Novo Præsule instinctore, Slavonicus, Libicensis Comes, (sic enim qui vicariam Principis jurisdictionem regionatim per arces, vel oppida administrabant, tunc appellabantur, ut nunc quoque apud Hungaros Comites vocantur, & apud Polonos Palatini:) filium suum Voytichium, egregia indole juvenem, quem in aulam Cæsaris mittere destinarat, mutata sententia Magdeburgum misit, ut ibi eisdem institutis & præceptis, in eodem quo Dethmarus cœnobio edoctus erat, imbueretur. Ea nam que tem-

tempeſtate cœnobitæ non minus in erudiendis diſcipulis, quàm cerimoniis procurandis occupati fuerant. Imò pleraque cœnobia id erant tunc, quod nunc ſunt Gymnaſia. Præfuerat urbi Magdeburgenſis Præſulis nomine Adalbertus, quem primum omnium Ottho Cæſar Metropoliten ibi inſtituit, virum à commendatione virtutum celebrem. Huic cum Voytichius ab omni item virtute commendatus eſſet, ſolemni more eum in religione Chriſtiana confirmat, & pro Voytichio, nomine ſibi ignoto, Adalbertum eum ſuo vocabulo appellat, ſicque deinceps nominatus eſt. Accidit fortè ut è ludo literario domum revertenti, Dethmarus Pragenſis Pontifex vita decederet, continuò Boleslaus Princeps, manus Adalberto injicit, & fruſtra tergiverſantem, Pontificem magno collegii ſacerdotum aſſenſu declarat, ac non multo poſt Veronam ad Otthonem Cæſarem ire jubet, regalia jura petiturum. Graviſſimè antea Dethmarum Chriſtianæ religionis hoſtes ferebant, multò nunc gravius Adalberto ſuccedente commovebantur, veriti ne hic Pontifex, quantò neceſſitudinibus, nobilitateque & gratia apud Principem præpolleret, tantò faciliùs omnem illorum ſuperſtitionem deleret. Nam præter cætera, non minor in ſermone ejus, quàm in vita gravitas inerat, ac cenſoria prorſus objurgatio, cum majore libertate conjuncta, quàm ut illam delicatiores aures ferre poſſent. Quare etiam pleraque nobilitas, dum impietatem ſuam infamari, dum crebra divortia, & mox nova conjugia damnari, dum barbarum, in emendis vendendisque Chriſtianis ſervitiis morem traduci, ægrè ſuſtinet, inſidias illi

Adalbertus I. Archiepiſcopus Magdeburgi ab Otthone conſtitutus.

Voytichius, nomine mutato Epiſcopus fit Pragenſis.

Severus in vitiis taxandis Adalbertus.

illi tendere, quibus ſemel iterumque interceptus, ac ludibrio habitus, reculis inſuper ſuis deſpoliatus eſt. Ad cohercendam ejusmodi licentiam audaciamque hominum malè feriatorum, cum Boleslaus cohortes aliquot Chriſtianorum contraxiſſet, interceſſit Adalbertus, ſeque quamvis excipere fortunam, ſubireque vim atque injuriam malle dixit, quàm ut Chriſtianum ſanguinem cum profano miſceri videat. Quo audito Boleslaus, cohortes dimittit, ac paulò poſt plures majoresque cogit. Tanta enim adverſæ factionis indignatio contra Boleslaum, qui Chriſtianos armaverat, coorta fuit, ut furor ejus & vis ex Lucenſibus maxime conflata, niſi prælio inhiberi haud potuerit. Auxerat hoſtium animos locus, quem ſibi ad Ægram flumen, non longè à Stranovo egregiè munierant, indeque multum Chriſtianis Albim accolentibus incommodabant. Ad hunc locum infeſtis ſignis convenientibus, pro ſe utrique alteri alteros laceſſere, commiſſaque acri pugna, & multis utrinque proſtratis, ad extremum Chriſtiani palmam obtinuerunt. Hæc dum geruntur, Strachyquas frater Boleslai, ex Ratisbona Boleslaviam, ac mox cum eodem fratre Pragam venit. Hujus domi ſuæ copiam nactus Adalbertus, multis coram verbis conqueritur de gente, nimis adverſus pietatis ſtudia contumaci. Tentanti enim ſibi conantique omnia, per quæ indomiti ſubdomari debuerint, non modò conatum ſibi non ſucceſſiſſe, ſed etiam ob illum ſe in tantum veniſſe multorum odium, ut aliqui nihil libentius agant, quàm quòd nomen ſuum adlatrent, & execrentur: nonnulli perniciem inſuper ſibi planè moliantur. Quòd ſi Strachyquas ea, qua eſt exiſtimatione & authoritate propter fratrem Princi-

Prælium inter Chriſtianos & Ethnicos commiſſum.

Adalbertus Strachiquati

em apud Bohemos, in locum suum succe- *Episcopa-*
nil se addubitare, quin plus ille uno nutu *tum offert.*
àm ipse vel sexcentis verbis, ad sanandos
variis implicitos proficiat. Hæc loquens
statim ei insignia Pontificatus, nempe in-
& pedum ultro exhibet, oratque ut Ponti-
Pragensem libens volensque agat. Rejicit à
edum cum infula, & velut indignabundus:
nè inquit animi levitate præditus tibi esse vi- *Abnuit.*
ut quam mihi semel sumpsi personam, eam
ere nequeam? Ego verò illam & retinebo
etuò, & tanti Capitium meum, quo caput &
m amictum vides faciam, quanti tu Pontifica-
tuum habitum. Ad hæc ingemiscens divi-
sque Adalbertus, Magno, inquit, cum dolore *Præsagi-*
tibi dico frater, Honorem hunc ultro à me *um.*
atum, quem nunc valde respuis, posthac non si-
maximo tuo malo requires. Atque inde Adal-
rtus, quemadmodum jam pridem destinaverat,
esentiam sui Bohemis irreligiosis, & ad se oppri-
endum paratis, subducens, Romam paucis con- *Romam it*
is petit, ibique à Pontifice impetrat, ut Bohe- *Adalber-*
os jugum Christi palam executientes diris de- *tus.*
oveat. Ad hanc execrationem adeo exarserunt, *Excommu-*
t cum de absente Adalberto ultionis pœnas, quas *nicati Bo-*
ellent, exigere non possent, impetum in fratres *hemi.*
ejus germanos facerent, & simul quinque nume-
ro, per rixam a se de industria excitatam interfece-
runt: Sobieborium, Spitimirum, Prebislaum, Bo- *Fratres*
ritam, Gzaslaum. Tradunt Bohemorum annales, *Adalberti*
Adalbertum, cum eo fortè die quo fratrum occi- *necati.*
sorum exequiæ in Bohemia celebrarentur, solem-
ne sacrum Romæ Pontifice Romano præsente
faceret, seque ut fieri solet, post calicis sublevatio-

 nem,

nem, ad ſilentium vita functorum memoriæ dedicatum, tacitus componeret, amplius duas horas, haud ſecus quàm ſtipitem aræ affixum ſtetiſſe immotum, fuiſſeque ob tam inſolentem moram à Pontifice correptum. Ad hæc illum reſpondiſſe, ſe interea dum ad aram tam diu ſtaret, in Bohemia exequiis fratrum ſuorum interfuiſſe, ac dum Romam ad rem divinam peragendam redire feſtinat, alteram è duabus chirothecam, ibidem in Bohemia ad feretrum reliquiſſe. Deliria illum fundere cæteris exiſtimantibus, Pontifex, qui bona multa, miraque prædicari de Adalberto inaudiverat, iſtam rem inquiſitam noluit omittere. Compertoque ita ut narrabat, illam ſe habere, chirothecamque relatam: alteri quam retinuerat planè reſpondere, in admirationem verſus, Adalbertum cœnobio ſancti Alexii accuratè commendavit. Quo Romæ abſente, erupit tandem latens Strachyquatis deſiderium potiundi Epiſcopatus Pragenſis, non audente Boleslao votis ejus refragari, ne honori fratris invidere videretur. Datis itaque literis tum ad Otthonem Cæſarem, tum ad Præſulem Moguntinum, inaugurari illum poſtulat. Quod munus dum Præſul Moguntinus obit, illeq; ſe ante aram de more proſternit, continuò invadit eum malignus, vexatque, & eo usque concutit, donec ex ore ſpumabundo animam extrudit. Ex hoc tam horribili & prodigioſo caſu, non minus Boleslaus quàm Moguntinus exterritus, uterque ſuos Romam ad Adalbertum allegat, qui ei reditum in patriam celerem, ad recuperandum Pontificatum perſuadeant. Illoque Romæ manendi propoſitum retinente, cum ſodalibus, quorum ſodalitia profeſſione etiam religionis ap-

Strachyquas abſente Adalberto ambit Epiſcopatum.

Inaugurandus III. Epiſcopus Pragenſis à dæmone ſtrangulatur.

pro-

probavit, ambo rursus per Legatos Romanum Pontificem aggrediuntur, orantes ut vel invitum Roma extrudat ad Ecclesiam suam Adalbertum, si benè consultum Bohemis, qui Romanam religionem affectantur, velit. Cessit tandem authoritati Pontificis Romani Adalbertus, discedensque Roma cum Gaudentio, quem loco fratris habuit, Anconam divertit. Ibique conscensa navi, Segniam in littore Dalmatico positam appellit, atque inde se in Pannoniam insinuat, à præfectis adhuc, quos Capitaneos vocabant, gubernatam: Quorum præcipuus nomine (*a*) Stephanus erat. Hunc ubi in humanitatem propensum, atque erga Christianos satis hospitalem, & præterea linguæ Sclavonicæ haud ignarum accepit Adalbertus, deflexit in aulam ejus, habitaque una & altera de fide & baptismo concione, adeò attentum facilemque ad suscipiendum Christianismum expertus est, ut brevi temporis intervallo tingi, cum plerisque aulicis suis optaverit. Hinc à baptismo Pontifex Romanus coronam ei Regiam detulit; & Cæsar sororem suam eidem nuptum dedit. Adalbertus comitatu auctior factus,

In Bohemiam extruditur invitus Adalbertus.

(*a*) *Stephanus natus dicitur anno* 990. *vivo patre Geisa ab Adalberto baptizatus, rudimentis pietatis imbutus, & communibus procerum Hungariæ suffragiis non ut pater, Dux, verùm Rex salutatus, quod aliqui ad annum* 1001. *alii ad* 1006. *referunt. Pater Geisa obiit* 997. *anno, quadriennio post Astricus, postea Anastasius Archiepiscopus Colocensis Benedicti VII. P. M consensum impetravit, quod ad annum* 1001. *accedit. Cæsar autem Henricus II. qui & Sanctus, ut Bambergensis & Claudus dicitur, sororem Giselam conjugem illi dedit. Hunc Pontificem duplicis crucis insigne tradidisse Stephano (à sequentibus usurpatum Regibus,) eo quod & Rex & Apostolus esset Hungarorum, auctor Decreti Pannonici asserit.*

factus, nam sex præterea fratres contubernales, ex contubernio ad divum Alexium Roma digressi, ipsum apud Hungaros assecuti sunt, nec divelli ab eo ullo modo potuerunt. Cum iis igitur Bohemiam ingressus, quæ summa tunc ariditate ob inopiam cœlestium aquarum laborabat, tanta repentè imbris copia ad introitum eorum cœlo se effudit, ut pleraque loca planiora stagnaverint; Hoc alii religioni patrum tribuebant, alii in Monachorum suggillationem vertebant. Estque hodie in ore Bohemorum velut adagium, ut si fortè obvios in itinere habeant viros religiosos, dicant: Pluvia haud dubiè pluet, posteaquam Monachi peregrè ambulant. Cæterùm idem Adalbertus majore honore à Boleslao excipi non potuit, quàm est post reditum exceptus, locoque suo, & bonis quibusdam paternis restitutus. Ea ille bona paulò post in officia pietatis distribuit, & unà cum Boleslao Principe cœnobium, quod Brounoviam vocant, ædificavit, ac munificentissimè dotavit, deductis in contubernium sodalibus, quos ex Italia secum adduxit: illique nomine Abbatis præposito Anastasio, qui posthac apud Hungaros Strigoniensem egit Pontificem, viro tantæ sanctitatis & virtutis, ut mortuum discipulum precibus suis à morte excitaverit. Sæpius in hoc contubernio Adalbertum, quàm in domo sua Pontificali reperisses, adeò moribus & natura cum sanctis illis patribus congruebat. Sed nec Boleslaus à consuetudine illorum abhorrebat, festis præsertim diebus, spontè veniens, (ut bonis mos est) ad bonorum convivia, quæ à precibus illi incipiebant, & cum precibus finiebant, magna cum

Brounoviensem Abbatiam Adalbertus è Patrimonio fundat.

Anastasius.

cum modeſtia & diſciplina, atque abſtinentia ciborum. Atque hîc rurſus odium impiorum, adverſus utrumque recruduit. In Boleslaum, quaſi religioni Chriſtianæ plus æquo deditum: in Adalbertum, velut cenſoria objurgatione vehementer in eos acerbũ, qui diem Dominicum non ſanctificarent, ſed operis commerciisque profanis, & negotiationibus illum polluerent: Aut qui matrimonia ſine auſpice ſacerdote contraherent, illaque divortiis pro libidine quiſque ſua diſturbarent. Quare denuò inita conjuratione, impii in montem non longè à Praga ſecedunt, excurſiones ex illo populationesque in Chriſtianos facientes, & aliquoties levibus cum milite Boleslai pugnis decertantes, nunquam tamen pelli de monte potuerunt. Inclinante tandẽ autumni tempore, ac jam noctibus frigidioribus inſtantibus, & hoſtibus ad ignes faciendos magis, quàm ad vigilias obeundas intentis, Chriſtiani, admixtis ſibi Iudæis, incautos ex inopinato adoriuntur, à fronteque & à tergo in quoscunque incidunt eos obtruncant. Inſigniores in fugam effuſi, tenebris & ſylvis tegebantur, ſed ibi quoque pleroſque Iudæi deprehenderunt, interfeceruntque, ac permiſſu Pragenſium, Synagogam inde Pragæ ſibi conſtituerunt. Ergo rurſus poſt novam cædem, inſons & incruentus Adalbertus, invidiæ cedendum, alioque demigrandum ſibi putavit. Sub hac namque lege, Roma ſe à ſummo Pontifice extrudi ſuſtinuit, ut ſi morum patriæ inſolentium tæderet, ſibi vertere ſolum, ibique munere Pontificio defungi liceret, ubi ex functione ſua fructus aliquis pietatis legi poſſet. Animis itaque ſuorum, quos Brounoviæ relicturus erat, prius confirmatis, inde continuò cum fratre Gauden-

Conſpiratio Ethnicorum in Chriſtianos Iudaeorum auxilio ſopita.

Synagoga Iudaeis conceſſa.

Adalbertus in Poloniam. Razimum Poloni dicunt.

dentio ad Polonos, Christianismo nuper initiatos se confert, quibus in religione corroboratis, ac Gaudentio (quemadmodum orabant) Præsule illis Gneznæ relicto, ipse ad vicinos Prussios iter vertit. Nihil ea tempestate Prussiis, aut si mavis Prutenis crassius, nihilque indocilius apparebat, adeò ut pingui eorum, & ad audiendum, intelligendumque Evangelium, hebeti aure offensus Adalbertus, novos sibi in grege armentorum & pecudum quæsierit auditores. Atque res tum dictu mira contigit, ut starent arrectis auribus boves, equi, asini, capræ, sues, & quasi bene per Adalbertum monita sentirent, intelligerentque nutu illa capitum approbabant. Cum interim Prussii, brutis illis magis bruti, tam inusitato spectaculo non modò ad nullam pietatem flectebantur, sed etiam ad summam per hæc crudelitatem efferati, sanctum virum septem spiculis adorti sunt: nec satis habuerunt totidem vulneribus senile corpus confodere, nisi insuper etiam caput mortui amputarent. Boleslaus Poloniæ Princeps, ex sorore Boleslai Bohemiæ Principis prognatus, cum precibus non posset, pretio à truci gente corpus redemit, illudque Gneznæ sepulturæ tradidit: Adeò non vulgaribus clarum miraculis, ut (*b*) Ottho tertius, qui eodem tempore Imperio præfuit, voti reus factus ob recuperatam valetudinem, quam Adalberto acceptam retulit, Gneznam ad sepulchrum

Martyrium Adalberti Fischusii in Prussia incidit in annum 988. aliis 997. Hic verò est annus mortis Geisa, cui interfuit Adalbertus.

(*b*) *Ottho Ruffus Cæsar sepulcrum Adalberti invisit, quo tempore Boleslaum Poloniæ Principem amicum Romani Imperii & Regem salutavit, tradita in uxorem Rixa Hezzonis Ernfridi filia à Sorore Machtildi nepte sua Miecislao filio Boleslai. Ejus beneficio Polonia esse capit regnum, quod & Hungaris nonnulli tribuunt, qui licet antea titulum usurparint, tamen post Otthonem confirmavit Henricus Sanctus, Anno 1001. quo etiam Romæ obiit Ottho.*

rum ejus adierit, gratiasque Deo egerit, qui per Sanctos quoque suos miracula inter homines ederet: atque inde passim apud cæteros quoque Germanos, Adalbertus inter Divos haberi cœptus est. Porrò Stephanus Pannoniæ Rex, Strigonii in arce sua Regia, primus ei templum constituit, addiditque templo Pontificem, ut diximus Anastasium, quem Adalbertus contubernio Brounoviensi præposuerat. At Boleslaus domi adnitente uxore Hamma, quam ex domo Principum Saxoniæ sibi matrimonio conjunxerat, Theodatum, origine etiam Saxonem, ac tunc Otthonis Cæsaris à sacris & ab epistolis assiduum, Adalberto Successorē dedit. Præter Anastasium autem & Gaudentium, alios insuper sex contubernales Brounovia habuit, uti vitæ sanctimonia celebres, ita celebritate hominum minimè gaudentes. Illi igitur desiderio solitudinis, (quum migrandi ex Bohemia in Poloniam consilium cœpissent) occiso Adalberto, ad Gaudentiū diverterunt, cupidissimum illos penes se retinendi, nisi quòd cupidius illi secretum sibi dari ostendique petebant. Evictus precibus Gaudentius, deduci illos in locum planè solum, longèque ab hominib. semotum jubet. Nacti illi quem optabant secessum, in eo tuguriolum, & juxta sacellum ex lignis coagmentatū sibi cōstituunt. Nomina contubernalium: Matthæus, Benedictus, Ioannes, Isaac, Christianus, Barnabas. Frugalitatis omnium istorum, innocentiæque & continentiæ atque vigiliarum indicium hoc fuerit, quòd non solùm ab injuriæ noxa, sed ab omni prorsus specie mala abstinuerint, quòd famem sæpius pane solo, rarò olere adjuncto, quod sua sibi manu severant legerantque, explebant, sitim au-

Pari auri pondere cadaver redemit Otho III.

Theodatus Saxo IV. Episcopus Pragensis.

Brevanovienses heremita.

tem aqua ſemper ſedabant, quòd à pecunia poſſidenda ita temperaverint, ut ne teruncium quidem in zonis ſuis, aut marſupiis ſuis poſſidere vellent: quòd denique ſtratis humi in matta ſcirpea corporibus cilicio veſtitis, ſomnum ante mediam noctem interruptum habuerint, & quaſi jam aurora illis illuxiſſet, reliquum noctis dieique perpetuò in hoc vigilaverint, ut Deum peccatis hominum offenſum, aſſiduis deprecationibus placarent. Nam ipſi ita propitium illum habebant, ut morbo impeditos homines, aut à malo dæmone obſeſſos, ſola oratione percurarent, liberarentque. Quoniam autem rumor jam pridem de bona iſtorum vitæ conſuetudine, ad Meſchonem Principem Poloniæ pervenerat, invaſit eundem Meſchonem cupido videndi & alloquendi viros ex rumore ſibi laudatos. Vbi igitur ad latebras eorum pervenit, ſumotaque affectantium turba, ipſe cum pauciſſimis ſacellum, in quo ſacros pſallebant hymnos, introiit, offuſa ſubitò oculis & animo ſuo religione, perinde eſt permotus, atque ſi introiiſſet penetrale numinum, non hominum. Denique illos velut præſentia numina veneratus eſt, tractavitq; liberaliter à pecunia, quam abiens illis etiam invitis reliquit, præſidium futurum inopiæ, quam ſumam adeſſe cernebat. Sed enim illi, qui non adumbratam, non coactam, ſed ſolidam, atque ultroneam colebant paupertatem & continentiam, magisque pietatis officiis quàm ullis divitiis diteſcere quærebant, accerſito Barnaba, quem panis & olerũ diſpenſationi præfecerant, tollere eum exitialem pecuniam, & ad Meſchonem continuò referre jubent. Abeunte Barnaba ſuperveniunt latrunculi quidam, & in tugurium nocte irrumpunt, quæ-

Miracula.

Bolislao Regi Meſchonis F. Poloni hoc tribuunt.

quæſitaque inibi, & non inventa Principis pecunia, iram & furorem in cædem inſontium virorum convertunt, occiſi ad unum omnes, ac ſolus Barnabas per abſentiam incolumis eſt ſervatus, cum magno animi ſui dolore, quod præſens eandem cum interfectis martyrii palmam aſſecutus non fuerit. Nihilominus ſui ſimilis permanens, vitam quam cœpit colere puram inculpatamque, ad fatalem usque exitum non deſiit. Poſt quem in tumba Gneznæ, in quam ante ſe interfecti ſodales elati ſunt, conditus eſt, (c) otium tum à proditionibus ſatis diutinum fuit, cum rurſus Verſovicenſes diu intermiſſam domi in Principes ſuos conjurationem, foris apud Polonos illam inſtaurarent, nacti Boleslaum Polonum, qui nepos ex ſorore Boleslai erat, novis ſuſcipiendis conſiliis aptum. Novum videlicet prorſus fuit, ut nulla accepta injuria cognatus, novum contra cognatum ſuum bellum tentaret, quod majores ſui nunquam tentare voluerunt. Perſultans itaque Sileſiam, quum ad fines Bohemiæ, qua parte Glacenſe oppidum, Sileſiam à Bohemia dirimit, perveniſſet, regionemque illam hoſtiliter diripuiſſet: miſit Boleslaus queſtum illatas injurias, repetitumque res ablatas. At Polonus Regno novo ferox, per contemptum renunciat, principia iſta eſſe dolorum, quæ nimis intempeſtivè deplorarentur: reducit nihilominus tamen omnes inde copias, adeò celeriter, ut fugæ ſimilis diſceſſus ejus videretur. Subitò videlicet illi hoſtis in Regno exortus eſt, Voldimirus Ruſſiæ Princeps, qui expugnata arce Premislavia, *Ann.1008.*

Martyrium.

L in

(c) Vniverſam hanc belli Polonici hiſtoriam patriarum rerum ſcriptor longè aliter refert ſuggillato etiam Ænea Sylvio & Hageco, quos hic auctor imitatus eſt.

in totam mox Rudimensem Regionem imminebat. Boleslaus occasione temporis usus, expeditionem in Poloniam suscipit, Cracoviam rectà contendit, sperans quod accidit, se illam præsidio desertam inventurum, quippe nullum intus præsidium Polonus reliquerat, jubens se subsequi, in quocunque aliquid roboris inerat. Eò magis timidos cives Bohemi perterrent, ignem, cædes, rapinas minitantes, nisi confestim sese dederent. Aperiunt illi portas, Legatosq; de deditione mittunt. Accepta Cracoviæ possessione, ac locis quibusdam urbi vicinis Boleslaus potitus, omnibus his Crasotam, exercitus sui Antesignanum, virum manu, & consilio promptum, cum valido præsidio commeatuqe copioso præficit, jubetque advertere, ne quid novi oneris civibus, aut colonis imponatur, neve illis à militibus noceatur, pro ingenio Præsidum illis fortunam esse, si videant æquum & humanum Præsidem, haud gravatè illos jugum ferre: Contrà si acrius insolentiusque agi secum experti fuerint, jugum excutere, cornuaque attollere eosdem solere. Posthæc magna cum gloria domum redit, quòd primus omnium fines Bohemiæ usque in Poloniam propagaverit, quodque primus non solùm Bohemiæ, sed insuper Poloniæ quoque Princeps salutatus fuerit. Polonus tot incommodis à Bohemis & Russis, aut, ut nunc vocant, Ruthenis, acceptis, cum Valdimiro fœdus init, ac de recuperanda Cracovia sollicitus, curam omnem ad pellendos inde Bohemos convertit: idque facilè futurum docet, nullo Bohemorum exercitu ibi existente, sed præsidio tantùm urbi relicto, eoq; infirmo. Quòd si etiam validum foret, ignominiæ tamen tollendæ causa, ne videlicet

Cracoviam Boleslaus occupat, præficit Crasotam.

pul-

pulcherrimam totius Poloniæ urbem Bohemus diutius possideat, etiam difficilia aggrediunda, atq; omnia alia commoda negligenda esse. Adstrepente turba, mœnibus Cracoviæ appropinquat: intra quæ jam Crasota stationes, vigilias, aliaque diurna ac nocturna munia distribuerat, funditores & sagittarios in muris constituerat, aciemque eruptioni & pugnæ, si illa opus foret, composuerat, dato omnibus præcepto, ne quis injussu suo de statione sua se commoveret. Adequitant propius Poloni, ea audacia obsessos in prælium elicere cupientes, sed pars illorum telis, pars saxis obruta, cæteros ab assultu temerario cautiores reddiderunt. Tentant rursus per cuneos & turmas oppugnationem, secumque scalas ferunt, sed rursus multis cum vulneribus, multaq; cum cæde depulsi retrocedunt: facta mox in illos nocturna eruptio, tota illorum castra clamore tumultuque, ac tanto errore perturbavit, ut ab hostibus in semetipsos averterentur, mutuaque inter se cæde caderent: nullus enim Dux, nullus ordo, nullus certus exhortator aderat, sed omnia per tenebras, sors apud Polonos agebat. At Bohemi ordinibus rectoribusque distincti, suo insuper claro symbolo ab alienis distinguebantur, ne quem alium nisi hostem ferirent, neve diutius, quàm signum receptui datum esset. Tum verò Polonus, postquam segniorem infelicioremque oppugnationem quàm futuram speravit, videt, nec ullam spem deditionis, urbe, & milite, & frumento, ac reliquo commeatu abundante, moram in tædium vertens, quippe nihil Polonis ad exequendam longiorem obsidionem pigrius, tædiosiusque, illam in præsens omnium voluntate omittit, castraque dissolvit.

Cracoviam strenuè recuperare Rex Polonus studet.

Crasota strenuè rem gerit.

Scripserat ad Boleslaum Crasota, si majora sibi auxilia è Bohemia submitterentur, confidere se ultra acquisitos Gracoviæ litimes, aliquid præterea finium adjicere posse. Rescripsit paucis Boleslaus, Christianum esse, quod adest boni consulere, alienis abstinere. Tu igitur rectè feceris, si parta tueberis, alienam messem non messueris. Non enim te neque subsidio, neque annona, quoties usu venerit, egere sinemus. Post hæc brevi de hac vita migravit ad Dominum, magno suo desiderio apud omnes ordines relicto: quoniam sicut dicebatur, ita verè pius fuerit. Huic filius nomine item Boleslaus successit, eo ferè tempore, quo in Germania comitia Cæsari creando, ex nova Romani Pontificis sanctione indicta fuerunt. Nam cum antea imperium velut hæreditarium Cæsares sibi vendicabant, intra domum quisq; suam hæredem summæ potestatis sibi quærentes, consultius, reique publicæ Christianæ conducibilius visum est, ut imperaturus omnibus, ex Principibus omnibus unus ad imperandum maximè idoneus deligeretur. Pontifex igitur Gregorius quintus, & Ottho tertius Cæsar, ambo Germani, sibique invicem cognatione innexi, ac pariter in hoc proni ut honor summæ dignitatis in Germania perpetuò resideret, ad id efficiendum hac arte usi sunt, ut Electores numero sex, omnes Germaniæ Principes nominarentur: Italis facilè assentientibus, atque etiam cupientibus, ut Cæsar tanquam Imperii Pontificis Romani æmulus, quàm longissimè ab Italia amoliretur: Gallis verò iniquissimo ferentibus animo, quòd nulla illorum ratio habita fuerit, quorum Imperium antiquius erat, oblitis credo, quòd simul cum stirpe Magni Caroli, magnitu-

Modestia Boleslai Bohemi.

Regnasse dicitur annos 32.

XIX. *Boleslaus III. cæcus.*

Electoratus institutio.

gnitudo quoque Cæsarei nominis apud illos desierit. Additus tamen sex illis Principibus posthac Rex Bohemus fuit, Elector septimus ad tollendam discordiam, quæ inter pares numero, pari suffragio concurrente, nonnunquam intercedebat. Sed ad rem. Non erat cordi Boleslao militia, partim ut tumultuosa, dein ut sumptuosa, præsertim in eroganda pecunia astricto tenacique. Appellabat sæpius eum Præfectus Cracoviæ, cum per internuncios, tum postremò per filium suum Bersomitum, ut stipendium præsidio, utque subsidia nova mitteret, quoniam non una jam calamitas accepta esset ingruentibus Polonis, sed præterea plerique militum oppressi. At ille, ne arcam ære exinaniret, curaque se prægravaret, moras nectere, diemque de die trahere, donec Cracoviam, & quod in illa præsidium erat, amitteret. Serò tandem ad sua tuenda, expeditionem in Slesiam sumere coactus est. Polonus initio statim Principatus Boleslai, mores ipsius & animum ad cavendos dolos simplicem, credulumque à Cochano Versoviense, qui in Bohemia habitabat edoctus, ea præ cæteris cogitare, quibus per astum Boleslaus caperetur. Ergo antequam hostile quidquam vel prædando, vel populando facerent Bohemi, Polonus Legatos ad Boleslaum mittit, qui commemoratis quæ incommoda, quas impensas & rerum jacturas bellum præcipuè longum afferat, inducias paciscantur, eamque Boleslao offerant conditionem, ut ad quemcunque Principem vellet, ad eum arbitria pacis deferret: aut si ipse cum illo transigere mallet, ut in colloquium, habitu pacato & sine turba veniret. Pactis induciis deligitur colloquio locus, ad quem cum convenissent, & uterque

Boleslaus avarus, iners & imbellis.

Ob negata stipendia Cracoviam amittit.

Tocharem Bonfinius vocat.

Dolus Poloni in Bohemum. tabernaculum suum constituisset. Venit Polonus ad Bohemum, ore bona verba ferens, sed mente prava struens, quæ tamen exequi tunc non potuit. Igitur compositis ibi hac lege rebus, ut ne alter alterum bello deinceps lacesseret, sed quemadmodum cognatos decet, ut perpetuam inter se gratiam & amicitiam colerent; instat blandissimis verbis Polonus petere, ne gravetur Boleslaus Cracoviam non amplius quartum inde lapidem distantem, se conferre, ibique hospitem & convivam suum agere. Plerisque suspecta hæc invitatio erat, suadebantque Boleslao, ut sobrium & cautum se ad credendum Polono præstaret. Aderat ibidem Cochanus Versovicensis, castra Boleslai affectans, quo facilius eum per obsequium falleret. Hic multa oratione fidem Poloni tutatus, eò ad extremum rem adduxit, ut palam ille Boleslao dextram, fidei pignus daret, promitteretque se incolumem eum à se ex convivio dimissurum, & quasi salvis induciis, inviolatoque jure hospitii, & promissi vinculo facere videretur, integro quidem corpore & vita, sed admota oculis lamina ignita, exoculatum abire inde permisit. Huicque tam Barbaræ perfidiæ, hanc præterea crudelitatem, in eos, qui illum tanquam perfidum cavendum consuluissent, adjecit, ut jugulatos muris præcipitaret, sperans per tale facinus, quemadmodum illum Versovicenses inflabant, Principatu se Bohemiæ potiturum; nec enim Boleslaus luminibus orbus, ad regendos Bohemos idoneus amplius videbatur. Quod ipse sua quoque sponte agnoscens, simul atque domum suis deducentibus reversus est, continuò Hiaromirium natu majorem filium, in solio suo, approbantibus cunctis ordinibus, collocavit. Ipse dein-

Oculis privatur Bohemus à Polono.

XX. *Hiaromirius patri fi-*

deinceps vitam privatam, solitariamque unà cum uxore egit, donec ex animi & corporis ægritudine consumptis viribus, exoptata morte expiravit. Cochanus spe sua dejectus, quam magnam aluerat, si Polonus Bohemiæ Principatum fuisset consecutus, cœpit illius perfidiam & scelus apud novum Bohemiæ Principem fictis verbis acriùs traducere, quàm si alius ex animo insectatus fuisset, ut per hunc fucum proditionem obtegeret, seque in aulam & familiaritatem Hiaromirii insinuaret. Simili Hiaromirius ac pater ingenio erat, simplici videlicet ac minus callido, quàm ut fucata à sinceris internosse posset, eoque similiter etiam insidiosa assentatione illusus & captus est in ipsa venatione, cui multum indulgebat, venatoremque suum, vel seriis actionibus intervenire patiebatur, dummodo nuntium afferret, lautam præsto esse venationem. Hovora venatori nomen erat. Hunc igitur Versovicenses ad se familiariter invitant, festivamque ei in sylvis suis cervorum & aprorum copiam ostendunt, non dubitantes, quin re ex Hovora cognita, Princeps ei rei primum, quemadmodum evenit, prę verti cuperet. Cochanus deductoris sibi officium sumpserat, tanquam aliis in lustrandis ferarum lustris peritior. Ubi ad lustra ventum est, & alii venatorum plagis furcillatim explicandis, alii canibus copulandis, ad suaque loca deducendis occupati essent, Hovora omnibus præposito, Cochanus interim Principem à turba per sermonem de venatione institutum in sylvam interiorem abducit, nactusque idoneum sceleri perficiendo locum, validior imbecilliorem equo deturbat, nec exurgere deturbatum antea patitur, quàm alii conscii,

Simplex Hiaromirius.

Ovarus Bonfinio.

qui à tergo cunctātius ſubſequebantur accurrerēt, ii loris, quæ ſecum geſtabant confeſtim expeditis, Principem & Dominum ſuum, in modum contemptiſſimi ſervuli arctis revinciunt, vinctumque ad quercum deligant ſeminudum, ne à ſcopo corporis tela aberrarent. Ipſeque primus in illum arcum ſuum Cochanus tetendit, ac primus telum ſuum in eundem intorſit: depromebant mox item alii quoque Verſovicenſium ſagittas quiſque ſuas ad jaculandum, cum ecce tibi Hovora improviſus adeſt, obſtupefactusque horrendo ſpectaculo, repentè ad venatores cum magna voce revolat, Principem per inſidias interceptum interfectumque eſſe clamitans: concurritur undique ab omnibus, feſtinaturque ad comprehendendos inſidiatores, ſed antevertit fuga Cochanus captivitatem, xiij. tamen alii Verſovicenſes comprehenſi duro clauduntur carcere. Atque ibidem ſimul hæc res mira accidit: Quòd Hiaromirius, qui multis telis confixus, ac pro mortuo à tortoribus relictus erat, ſoſpes & incolumis repertus fuerit; ipſe divo Ioanni Baptiſtæ ſalutem acceptam referebat, cum enim ſtatim ſibi ab invocato numine ipſius adfuiſſe, atque ut innoxia tela corpori infigerentur, ſanctis manibus moderatum fuiſſe, affirmabat, juſſitque eodem loci aream pro templo ſub titulo divi Ioannis ædificando, deſignari. Habuit & Hovoræ fideli clientulo hunc honorem, ut eum præfectura venatoria ejusque poſteros, & inſuper agris & pagis circum Stembnam ſitis honoraret, primumque inter Bohemos authoritate Cæſaris Henrici ad eum procerum gradum proveheret, qui nunc Barones à Quercu in Bohemia apellantur. De Verſovicenſibus interceptis ſumptum ſuppli-

Verſovicenſes prætextu venationis Principem arbori alligatum ſpiculo trajicere volunt.

Tocharum aliqui vocant.

Vulnera divinitus ſanata.

Origo illuſtris familiæ Baronum à Duba in Bohemia.

ſupplicium, ſinguliqne eorum ſecuri percuſſi ſunt. Ipſe Cochanus ſcelerum caput in Poloniam transfugit, ut ibi Polonum doceret, ſua ſuorumque gentilium opera aſſe factum, ut Hiaromirius vel jam ſit mortuus, vel brevi moriturus. Intereſſe unicum Udalricum ſucceſſorem, nunc in aula Cæſaris degentem, ad quem ſi in tempore Legati cum lautioribus donis mitterentur, Udalrici quoque potiundi ſpem non defuturam: quo ſublato, ſecurum deinceps illum, otioſumque in utramque aurem dormire poſſe. Probato Boleslaus vehementer conſilio, eodem tempore copias in Bohemiam deducendas contrahit, & Legatos ad Cæſarem proficiſci jubet, qui per inſimulationem rebellionis ſeditionisque, tradi ſibi in cuſtodiam Udalricum poſtulent. Cæſar Henricus tametſi aliàs integer, ac pietate inſignis haberetur, tamen acceptis tunc muneribus, tale quiddam paſſus eſt, quale de Iove cantatur, in hunc modum: Placatur donis Iuppiter ipſe datis. Cæterùm hactenus precibus Poloni ſubſcripſit, ut ipſe in aula ſua cuſtodes ſuos Udalrico adderet, non autem ut eum in manus Poloni traderet. In via jam Boleslaus erat, Bohemiæque appropinquabat, cum reverſi à Cæſare legati, captum Udalricum ei referunt, atque hæc magno cum gaudio ab illo ſunt accepta, ſed illud rurſus non ſic æquis auribus de Jaromirio auditum, quòd emerſiſſe è malis, paratusque ad defendendam Pragam, ad quam Polonus totam belli tempeſtatem convertebat, eſſe diceretur. Ex finibus igitur Bohemiæ, ut longè lateque terrorem Pragenſibus incuteret, Polonus in itinere viros, caſtellaque temerè munita capit, prædamq; pecorum, & aliarum rerum agreſtium diripit, ac militi diſtri-

Tredecim Verſovicenſium ſupplicio extremo affecti.

Conſilium de exſcindenda ſtripe Principum Bohemiæ.

Boleslaus Rex Poloniæ in Bohemiam exercitum ducit.

diſtribuit, propiusq;, mœnia accedens, nullam felicem arborem, aut novam vinearum conſitionem integram relinquit. Poſt unum tandem menſem, Praga ei proditur, ſalvo dimiſſo præſidio, quod Jaromyrius urbi impoſuerat, illiusque bonam partem in arcem Vicegradum traduxerat, in qua obſidionem Polonorum amplius ſeſquiannũ toleravit. Interea Udalricus, cuſtodes apud Henricum fruſtratus, in Bohemiam occultus venit, caſuque dum per viam errat, in arcem Bercovicenſis, qui mox in eundem honoris gradum, ad quem Hovora effectus eſt diverit, ibique alios nonnullos equeſtris ordinis viros reperit. Qui omnes ad inſperatum Udalrici adventum gaudio elati, ſalutem ei & libertatem gratulabantur, bene ſperare jubentes: ſalvo enim Udalrico cætera quoque futura ſalva. Atque inde curas inter ſe partientes, quem quiſque neceſſarium, aut notum habebat, cum illo rem communicabat, familiamque quiſque ſuam domi armabat. Hæc quanquam ſecreto agerentur, aderat tamen Corycæus qui quæ acta dictaque ſunt, ſubauſcultans, Cochano illa renuntiavit, jampridem indignanti, non haberi ſui eam à Polono rationem, quam expectaverat, ſed Polonos ſibi ferè in omnibus præferri, cum ipſe tamen Pragam ei intra unius menſis ſpatium aſſeruerit, contra illi alterum jam annum, unam oppugnent arcem, nec hactenus expugnare poſſint. Rurſus igitur mutato animo, ad ſpem novam perfidam inflectit mentem, ac ſine mora certum quendam fidumque hominem, ad Udalricum mittit, per quem clàm nuntiat, conſilium recuperandæ Pragę ſe habere, idque exequi & perficere velle, ſi præſentis beneficii, quàm veteris in Principes injuriæ

Praga capta.

Obſidio Wiſſegradenſis,

Udalricus Jaromyrii frater in Bohemiam venit.

Verſipellis Aerſovicus.

juriæ Udalricus memor esse maluerit. Quo is audito stabat perplexus, acciperetne oblata à proditore, quæ non ex recta voluntate proficiscerentur, an planè rejiceret beneficium, cujus mox authorem fieri puderet. Donec Bercovicensis in aurem illi vetus verbum insusurrat: malum malo mederi interdum expedire. Facta igitur fide Cochano, pollicetur oblivisci præteritorum, & si promissa apparuerint, gratum præterea ac memorem se erga illum futurum, velle tamen ex internuncio intelligere viam consilii ejus ad recipiendam Pragam, quam cum tanta Polonorum multitudine possideret Polonus. Tum ille consilium aperit, ita videlicet, Cochanum composuisse cum pastore, quo Pragenses in pecoribus ad pascua propellendis uterentur, ut ad diem ad quam tu venires, locumque urbi proximum, cum manu aliqua fallendo hosti apta occupares, solitò maturius pellendo ille instaret pecori, & postquam ad portam veniretur, segnius ut gregem exigeret, moras de industria nectendo, signumq; aliquoties inflato corniculo pastorali dando, ad quod tu ex insidiis occurreres, portæque tibi apertæ appropinquares. Nam quod ad Ducem & milites Polonos atinet, utrosque maximo apud Pragenses laborare odio, illum propter arrogantiam & immodesta imperia, istos propter insolentiam, libidines, rapinas, & quotidianam temulentiam: occasione itaque tantum (inquit) fuerit opus levi civibus, ad deturbandos Praga Polonos. Talibus persuasus Udalricus, lætusque de numero militum, qui illi in dies singulos accrescebant, festinemus, inquit, O socii, ad redimendos nostros ab inimicis nostris, sed dispersi per multos tramites meliùs latebimus, quàm si uno

Consilium de Praga à Polonis recuperanda.

si uno agmine transierimus: satis est nos proximè urbem conjungi. Probato consilio diversi abeunt per loca cuiq; nota, atque omnes illic tandem congregantur, ubi nunc Cœnobium Strahoviense Pragæ imminet, tunc sylva ingens & densa erat. Cochanus simulac Vdalricum adesse cognoscit, fidem servat, bene mane pastorem cum grege extrudit, portam reserat, classicum intonat, Vdalricum unà cum suis Pragam intromittit, ac omnia in urbe tumultu & clamore complet, vociferari vulgò jubens, fugate, pellite, ferite Bohemi Polonos. Interim tamen mores quoque suos ipse retinet, quibus in utramque partem nutabat, claudicabatque: Subitus namque, ac velut ex motu illo vehementer perculsus, Polono adfuit, illumque somno adhuc deditum excitavit ad celerem fugam incitans, priusquam vel opprimeretur vel caperetur: deduxitque usque ad vicinam portam, atque inde cum plerisque equitibus citra ullam injuriam emisit. Sed & reliquam multitudinem magis irrisu contumeliisque ac verberibus, quàm cædibus Pragenses insectabantur. Praga recuperata, fratribusque sibi invicem rem bene gestam gratulantibus, ac in fraternum contubernium coeuntibus, repentè inter eosdem exoritur dissidium, dum uterque sibi Imperium in Bohemos vendicat. Jaromirius tanquam senior, Vdalricus tanquam victor, aderatque sua utrique factio ad eundem scopum tendens, ut quando lis jure nequeat, pugna transigeretur. Utrisque pertinacissimè Theodotus Pragensis Pontifex obstitit, donec utrosque in sententiam suam adduxit, ut Principatus inter duos fratres æqua portione, parique jure divideretur. Hoc priusquam esset perfectum, adit

Praga astu Versoviensis Bohemo restituitur.

Dux Polonus evadit.

Iurgium inter fratres de Principatu.

Vdal-

Vdalricum secretò Cochanus, eumque talibus affatur verbis: Vide etiam atque etiam Princeps, quid agas, in quale & quantum periculum te conjecturus sis, si consortem Principatus admiseris: jam olim omnium ore celebratum esse scis, nullam regni fidam esse societatem. Quæ autem vita est semper timere, semper sibi cavere, nec ullo tempore tutò vivere? Quin tu igitur aliquid excogitas, quo modo solus sine æmulo regnes. Agedum inquit Udalricus, ostende nunc ipse tu modum expediendæ ejusmodi curæ. Non moratur Cochanus: Erue, inquit, oculos æmulo, una hac opera te quoque cura omni eruisti. Impium primò & nefarium (ut erat) Cochani consilium Udalrico visum, deinde superante Regni cupiditate, eademq; omne discrimen inter fas & nefas auferente, Jaromirio manus Udalrici jussu injectæ ad excludendos oculos, quibus exclusis, simul quoque ab administrando Regno Jaromirius exclusus est, ac solus inde regnavit Udalricus. *Jaromirio oculi à fratre eruti.*

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER SEPTIMUS.

SUMMA SEPTIMI LIBRI.

XXI. Udalricus Beatricem rusticam uxorem ducit. Bretislaus primo anno nascitur. Ab Helichardo Episcopo baptisatur. Boleslaus Poloniæ Rex Glacium tentat. Peste rejicitur. Moraviam populatur. Deinde Prussios petit & Saxones. Reconciliatur Hiaromyrio fratri. Æquo jure à fratribus Bohemia administratur. Lis de decimis inter agricolas & Epi-

tem aqua ſemper ſedabant, quòd à pecunia poſſidenda ita temperaverint, ut ne teruncium quidem in zonis ſuis, aut marſupiis ſuis poſſidere vellent: quòd denique ſtratis humi in matta ſcirpea corporibus cilicio veſtitis, ſomnum ante mediam noctem interruptum habuerint, & quaſi jam aurora illis illuxiſſet, reliquum noctis dieique perpetuò in hoc vigilaverint, ut Deum peccatis hominum offenſum, aſſiduis deprecationibus placarent. Nam ipſi ita propitium illum habebant, ut morbo impeditos homines, aut à malo dæmone obſeſſos, ſola oratione percurarent, liberarentque. Quoniam autem rumor jam pridem de bona iſtorum vitæ conſuetudine, ad Meſchonem Principem Poloniæ pervenerat, invaſit eundem Meſchonem cupido videndi & alloquendi viros ex rumore ſibi laudatos. Vbi igitur ad latebras eorum pervenit, ſum̃otaque aſſectantium turba, ipſe cum pauciſſimis ſacellum, in quo ſacros pſallebant hymnos, introiit, offuſa ſubitò oculis & animo ſuo religione, perinde eſt permotus, atque ſi introiiſſet penetrale numinum, non hominum. Denique illos velut præſentia numina veneratus eſt, tractavitq; liberaliter à pecunia, quam abiens illis etiam invitis reliquit, præſidium futurum inopiæ, quam ſum̃am adeſſe cernebat. Sed enim illi, qui non adumbratam, non coactam, ſed ſolidam, atque ultroneam colebant paupertatem & continentiam, magiſque pietatis officiis quàm ullis divitiis diteſcere quærebant, accerſito Barnaba, quem panis & olerũ diſpenſationi præfecerant, tollere eum exitialem pecuniam, & ad Meſchonem continuò referre jubent. Abeunte Barnaba ſuperveniunt latrunculi quidam, & in tugurium nocte irrumpunt, quæ-

Miracula.

Bolislao Regi Meſchonis F. Poloni hoc tribuunt.

quæsitaque inibi, & non inventa Principis pecunia, iram & furorem in cædem insontium virorum convertunt, occisi ad unum omnes, ac solus Barnabas per absentiam incolumis est servatus, cum magno animi sui dolore, quod præsens eandem cum interfectis martyrii palmam assecutus non fuerit. Nihilominus sui similis permanens, vitam quam cœpit colere puram inculpatamque, ad fatalem usque exitum non desiit. Post quem in tumba Gneznæ, in quam ante se interfecti sodales elati sunt, conditus est, (c) otium tum à proditionibus satis diutinum fuit, cum rursus Versovicenses diu intermissam domi in Principes suos conjurationem, foris apud Polonos illam instaurarent, nacti Boleslaum Polonum, qui nepos ex sorore Boleslai erat, novis suscipiendis consiliis aptum. Novum videlicet prorsus fuit, ut nulla accepta injuria cognatus, novum contra cognatum suum bellum tentaret, quod majores sui nunquam tentare voluerunt. Persultans itaque Silesiam, quum ad fines Bohemiæ, qua parte Glacense oppidum, Silesiam à Bohemia dirimit, pervenisset, regionemque illam hostiliter diripuisset: misit Boleslaus questum illatas injurias, repetitumque res ablatas. At Polonus Regno novo ferox, per contemptum renunciat, principia ista esse dolorum, quæ nimis intempestivè deplorarentur: reducit nihilominus tamen omnes inde copias, adeò celeriter, ut fugæ similis discessus ejus videretur. Subitò videlicet illi hostis in Regno exortus est, Voldimirus Russiæ Princeps, qui expugnata arce Premislavia, in

Martyrium.

Ann. 1008.

L

(c) Vniversam hanc belli Polonici historiam patriarum rerum scriptor longè aliter refert suggillato etiam Ænea Sylvio & Hageco, quos hic auctor imitatus est.

in totam mox Rudimensem Regionem imminebat. Boleslaus occasione temporis usus, expeditionem in Poloniam suscipit, Cracoviam rectà contendit, sperans quod accidit, se illam præsidio desertam inventurum, quippe nullum intus præsidium Polonus reliquerat, jubens se subsequi, in quocunque aliquid roboris inerat. Eò magis timidos cives Bohemi perterrent, ignem, cædes, rapinas minitantes, nisi confestim sese dederent. Aperiunt illi portas, Legatosq; de deditione mittunt. Accepta Cracoviæ possessione, ac locis quibusdam urbi vicinis Boleslaus potitus, omnibus his Crasotam, exercitus sui Antesignanum, virum manu, & consilio promptum, cum valido præsidio commeatuqe copioso præficit, jubetque advertere, ne quid novi oneris civibus, aut colonis imponatur, neve illis à militibus noceatur, pro ingenio Præsidum illis fortunam esse, si videant æquum & humanum Præsidem, haud gravatè illos jugum ferre: Contrà si acrius insolentiusque agi secum experti fuerint, jugum excutere, cornuaque attollere eosdem solere. Posthæc magna cum gloria domum redit, quòd primus omnium fines Bohemiæ usque in Poloniam propagaverit, quodque primus non solùm Bohemiæ, sed insuper Poloniæ quoque Princeps salutatus fuerit. Polonus tot incommodis à Bohemis & Russis, aut, ut nunc vocant, Ruthenis, acceptis, cum Valdimiro fœdus init, ac de recuperanda Cracovia sollicitus, curam omnem ad pellendos inde Bohemos convertit: idque facilè futurum docet, nullo Bohemorum exercitu ibi existente, sed præsidio tantùm urbi relicto, eoq; infirmo. Quòd si etiam validum foret, ignominiæ tamen tollendæ causa, ne videlicet

Cracoviam Boleslaus occupat, præficit Crasotam.

pul-

pulcherrimam totius Poloniæ urbem Bohemus diutius possideat, etiam difficilia aggrediunda, atq; omnia alia commoda negligenda esse. Adstrepente turba, mœnibus Cracoviæ appropinquat: intra quæ jam Crasota stationes, vigilias, aliaque diurna ac nocturna munia distribuerat, funditores & sagittarios in muris constituerat, aciemque eruptioni & pugnæ, si illa opus foret, composuerat, dato omnibus præcepto, ne quis injussu suo de statione sua se commoveret. Adequitant propius Poloni, ea audacia obsessos in prælium elicere cupientes, sed pars illorum telis, pars saxis obruta, cæteros ab assultu temerario cautiores reddiderunt. Tentant rursus per cuneos & turmas oppugnationem, secumque scalas ferunt, sed rursus multis cum vulneribus, multaq; cum cæde depulsi retrocedunt: facta mox in illos nocturna eruptio, tota illorum castra clamore tumultuque, ac tanto errore perturbavit, ut ab hostibus in semetipsos averterentur, mutuaque inter se cæde caderent: nullus enim Dux, nullus ordo, nullus certus exhortator aderat, sed omnia per tenebras, sors apud Polonos agebat. At Bohemi ordinibus rectoribusque distincti, suo insuper claro symbolo ab alienis distinguebantur, ne quem alium nisi hostem ferirent, neve diutius, quàm signum receptui datum esset. Tum verò Polonus, postquam segniorem infelicioremque oppugnationem quàm futuram speravit, videt, nec ullam spem deditionis, urbe, & milite, & frumento, ac reliquo commeatu abundante, moram in tædium vertens, quippe nihil Polonis ad exequendam longiorem obsidionem pigrius, tædiosiusque, illam in præsens omnium voluntate omittit, castraque dissolvit.

Cracoviam strenuè recuperare Rex Polonus studet.

Crasota strenuè rem gerit.

Scripſerat ad Boleslaum Craſota, ſi majora ſibi auxilia è Bohemia ſubmitterentur, confidere ſe ultra acquiſitos Gracoviæ litimes, aliquid præterea finium adjicere poſſe. Reſcripſit paucis Boleslaus, Chriſtianum eſſe, quod adeſt boni conſulere, alienis abſtinere. Tu igitur rectè feceris, ſi parta tueberis, alienam meſſem non meſſueris. Non enim te neque ſubſidio, neque annona, quoties uſu venerit, egere ſinemus. Poſt hæc brevi de hac vita migravit ad Dominum, magno ſuo deſiderio apud omnes ordines relicto: quoniam ſicut dicebatur, ita verè pius fuerit. Huic filius nomine item Boleslaus ſucceſſit, eo ferè tempore, quo in Germania comitia Cæſari creando, ex nova Romani Pontificis ſanctione indicta fuerunt. Nam cum antea imperium velut hæreditarium Cæſares ſibi vendicabant, intra domum quisq; ſuam hæredem ſummæ poteſtatis ſibi quærentes, conſultius, reique publicæ Chriſtianæ conducibilius viſum eſt, ut imperaturus omnibus, ex Principibus omnibus unus ad imperandum maximè idoneus deligeretur. Pontifex igitur Gregorius quintus, & Ottho tertius Cæſar, ambo Germani, ſibique invicem cognatione innexi, ac pariter in hoc proni ut honor ſummæ dignitatis in Germania perpetuò reſideret, ad id efficiendum hac arte uſi ſunt, ut Electores numero ſex, omnes Germaniæ Principes nominarentur: Italis facilè aſſentientibus, atque etiam cupientibus, ut Cæſar tanquam Imperii Pontificis Romani æmulus, quàm longiſſimè ab Italia amoliretur: Gallis verò iniquiſſimo ferentibus animo, quòd nulla illorum ratio habita fuerit, quorum Imperium antiquius erat, oblitis credo, quòd ſimul cum ſtirpe Magni Caroli, magnitu-

Modeſtia Boleslai Bohemi.

Regnaſſe dicitur annos 32.

XIX. *Boleslaus III. cæcus.*

Electoratus inſtitutio.

gnitudo quoque Cæſarei nominis apud illos deſierit. Additus tamen ſex illis Principibus poſthac Rex Bohemus fuit, Elector ſeptimus ad tollendam diſcordiam, quæ inter pares numero, pari ſuffragio concurrente, nonnunquam intercedebat. Sed ad rem. Non erat cordi Boleslao militia, partim ut tumultuoſa, dein ut ſumptuoſa, præſertim in eroganda pecunia aſtricto tenacique. Appellabat ſæpius eum Præfectus Cracoviæ, cum per internuncios, tum poſtremò per filium ſuum Berſomitum, ut ſtipendium præſidio, utque ſubſidia nova mitteret, quoniam non una jam calamitas accepta eſſet ingruentibus Polonis, ſed prætcrea plerique militum oppreſſi. At ille, ne arcam ære exinaniret, curaque ſe prægravaret, moras nectere, diemque de die trahere, donec Cracoviam, & quod in illa præſidium erat, amitteret. Serò tandem ad ſua tuenda, expeditionem in Sleſiam ſumere coactus eſt. Polonus initio ſtatim Principatus Boleslai, mores ipſius & animum ad cavendos dolos ſimplicem, credulumque à Cochano Verſovicenſe, qui in Bohemia habitabat edoctus, ea præ cæteris cogitare, quibus per aſtum Boleslaus caperetur. Ergo antequam hoſtile quidquam vel prædando, vel populando facerent Bohemi, Polonus Legatos ad Boleslaum mittit, qui commemoratis quæ incommoda, quas impenſas & rerum jacturas bellum præcipuè longum afferat, inducias paciſcantur, eamque Boleslao offerant conditionem, ut ad quemcunque Principem vellet, ad eum arbitria pacis deferret: aut ſi ipſe cum illo transigere mallet, ut in colloquium, habitu pacato & ſine turba veniret. Pactis induciis deligitur colloquio locus, ad quem cum conveniſſent, & uterque

Boleslaus avarus, iners & imbellis.

Ob negata ſtipendia Cracoviam amittit.

Tocharem Bonfinius vocat.

Dolus Poloni in Bohemum.

tabernaculum ſuum conſtituiſſet. Venit Polonus ad Bohemum, ore bona verba ferens, ſed mente prava ſtruens, quæ tamen exequi tunc non potuit. Igitur compoſitis ibi hac lege rebus, ut ne alter alterum bello deinceps laceſſeret, ſed quemadmodum cognatos decet, ut perpetuam inter ſe gratiam & amicitiam colerent; inſtat blandiſſimis verbis Polonus petere, ne gravetur Boleslaus Cracoviam non amplius quartum inde lapidem diſtantem, ſe conferre, ibique hoſpitem & convivam ſuum agere. Plerisque ſuſpecta hæc invitatio erat, ſuadebantque Boleslao, ut ſobrium & cautum ſe ad credendum Polono præſtaret. Aderat ibidem Cochanus Verſovicenſis, caſtra Boleslai aſſectans, quo facilius eum per obſequium falleret. Hic multa oratione fidem Poloni tutatus, eò ad extremum rem adduxit, ut palam ille Boleslao dextram, fidei pignus daret, promitteretque ſe incolumem eum à ſe ex convivio dimiſſurum, & quaſi ſalvis induciis, inviolatoque jure hoſpitii, & promiſſi vinculo facere videretur, integro quidem corpore & vita, ſed admota oculis lamina ignita, exoculatum abire inde permiſit. Huicque tam Barbaræ perfidiæ, hanc præterea crudelitatem, in eos, qui illum tanquam perfidum cavendum conſuluiſſent, adjecit, ut jugulatos muris præcipitaret, ſperans per tale facinus, quemadmodum illum Verſovicenſes inflabant, Principatu ſe Bohemiæ potiturum; nec enim Boleslaus luminibus orbus, ad regendos Bohemos idoneus amplius videbatur. Quod ipſe ſua quoque ſponte agnoſcens, ſimul atque domum ſuis deducentibus reverſus eſt, continuò Hiaromirium natu majorem filium, in ſolio ſuo, approbantibus cunctis ordinibus, collocavit. Ipſe dein-

Oculis privatur Bohemus à Polono.

XX.

Hiaromirius patri ſimilis.

deinceps vitam privatam, solitariamque unà cum uxore egit, donec ex animi & corporis ægritudine consumptis viribus, exoptata morte expiravit. Cochanus spe sua dejectus, quam magnam aluerat, si Polonus Bohemiæ Principatum fuisset consecutus, cœpit illius perfidiam & scelus apud novum Bohemiæ Principem fictis verbis acriùs traducere, quàm si alius ex animo insectatus fuisset, ut per hunc fucum proditionem obtegeret, seque in aulam & familiaritatem Hiaromirii insinuaret. Simili Hiaromirius ac pater ingenio erat, simplici videlicet ac minus callido, quàm ut fucata à sinceris internosse posset, eoque similiter etiam insidiosa assentatione illusus & captus est in ipsa venatione, cui multum indulgebat, venatoremque suum, vel seriis actionibus intervenire patiebatur, dummodo nuntium afferret, lautam præsto esse venationem. Hovora venatori nomen erat. Hunc igitur Versovicenses ad se familiariter invitant, festivamque ei in sylvis suis cervorum & aprorum copiam ostendunt, non dubitantes, quin re ex Hovora cognita, Princeps ei rei primum, quemadmodum evenit, prę verti cuperet. Cochanus deductoris sibi officium sumpserat, tanquam aliis in lustrandis ferarum lustris peritior. Ubi ad lustra ventum est, & alii venatorum plagis furcillatim explicandis, alii canibus copulandis, ad suaque loca deducendis occupati essent, Hovora omnibus præposito, Cochanus interim Principem à turba per sermonem de venatione institutum in sylvam interiorem abducit, nactusque idoneum sceleri perficiendo locum, validior imbecilliorem equo deturbat, nec exurgere deturbatum antea patitur, quàm alii conscii,

Simplex Hiaromirius.

Ovaras Bonfinio.

qui à tergo cunctãtius ſubſequebantur accurrerẽt, ii loris, quæ ſecum geſtabant confeſtim expeditis, Principem & Dominum ſuum, in modum contemptiſſimi ſervuli arctis revinciunt, vinctumque ad quercum deligant ſeminudum, ne à ſcopo corporis tela aberrarent. Ipſeque primus in illum arcum ſuum Cochanus tetendit, ac primus telum ſuum in eundem intorſit: depromebant mox item alii quoque Verſovicenſium ſagittas quiſque ſuas ad jaculandum, cum ecce tibi Hovora improviſus adeſt, obſtupefactusque horrendo ſpectaculo, repentè ad venatores cum magna voce revolat, Principem per inſidias interceptum interfectumque eſſe clamitans: concurritur undique ab omnibus, feſtinaturque ad comprehendendos inſidiatores, ſed antevertit fuga Cochanus captivitatem, xiij. tamen alii Verſovicenſes comprehenſi duro clauduntur carcere. Atque ibidem ſimul hæc res mira accidit: Quòd Hiaromirius, qui multis telis confixus, ac pro mortuo à tortoribus relictus erat, ſoſpes & incolumis repertus fuerit; ipſe divo Ioanni Baptiſtæ ſalutem acceptam referebat, cum enim ſtatim ſibi ab invocato numine ipſius adfuiſſe, atque ut innoxia tela corpori infigerentur, ſanctis manibus moderatum fuiſſe, affirmabat, juſſitque eodem loci aream pro templo ſub titulo divi Ioannis ædificando, deſignari. Habuit & Hovoræ fideli clientulo hunc honorem, ut eum præfectura venatoria ejusque poſteros, & inſuper agris & pagis circum Stembnam ſitis honoraret, primumque inter Bohemos authoritate Cæſaris Henrici ad eum procerum gradum proveheret, qui nunc Barones à Quercu in Bohemia apellantur. De Verſovicenſibus interceptis ſumptum ſuppli-

Verſovicenſes prætextu venationis Principem arbori alligatum ſpiculo trajicere volunt.

Tocharum aliqui vocant.

Vulnera divinitus ſanata.

Origo illuſtris familiæ Baronum à Duba in Bohemia.

ſupplicium, ſinguliquе eorum ſecuri percuſſi ſunt. Ipſe Cochanus ſcelerum caput in Poloniam transfugit, ut ibi Polonum doceret, ſua ſuorumque gentilium opera aſſe factum, ut Hiaromirius vel jam ſit mortuus, vel brevi moriturus. Supereſſe unicum Udalricum ſucceſſorem, nunc in aula Cæſaris degentem, ad quem ſi in tempore Legati cum lautioribus donis mitterentur, Udalrici quoque potiundi ſpem non defuturam: quo ſublato, ſecurum deinceps illum, otioſumque in utramque aurem dormire poſſe. Probato Boleslaus vehementer conſilio, eodem tempore copias in Bohemiam deducendas contrahit, & Legatos ad Cæſarem proficiſci jubet, qui per inſimulationem rebellionis ſeditionisque, tradi ſibi in cuſtodiam Udalricum poſtulent. Cæſar Henricus tametſi aliàs integer, ac pietate inſignis haberetur, tamen acceptis tunc muneribus, tale quiddam paſſus eſt, quale de Iove cantatur, in hunc modum: Placatur donis Iuppiter ipſe datis. Cæterùm hactenus precibus Poloni ſubſcripſit, ut ipſe in aula ſua cuſtodes ſuos Udalrico adderet, non autem ut eum in manus Poloni traderet. In via jam Boleslaus erat, Bohemiæque appropinquabat, cum reverſi à Cæſare legati, captum Udalricum ei referunt, atque hæc magno cum gaudio ab illo ſunt accepta, ſed illud rurſus non ſic æquis auribus de Jaromirio auditum, quòd emerſiſſe è malis, paratusque ad defendendam Pragam, ad quam Polonus totam belli tempeſtatem convertebat, eſſe diceretur. Ex finibus igitur Bohemiæ, ut longè lateque terrorem Pragenſibus incuteret, Polonus in itinere viros, caſtellaque temerè munita capit, prædamq; pecorum, & aliarum rerum agreſtium diripit, ac militi

Tredecim Verſovicenſium ſupplicio extremo affecti.

Conſilium de exſcindenda ſtirpe Principum Bohemiæ.

Boleslaus Rex Poloniæ in Bohemiam exercitum ducit.

distribuit, propiusq;, mœnia accedens, nullam felicem arborem, aut novam vinearum consitionem integram relinquit. Post unum tandem mensem, Praga ei proditur, salvo dimisso præsidio, quod Jaromyrius urbi imposuerat, illiusque bonam partem in arcem Vicegradum traduxerat, in qua obsidionem Polonorum amplius sesquiannũ toleravit. Interea Udalricus, custodes apud Henricum frustratus, in Bohemiam occultus venit, casuque dum per viam errat, in arcem Bercovicensis, qui mox in eundem honoris gradum, ad quem Hovora effectus est diverit, ibique alios nonnullos equestris ordinis viros reperit. Qui omnes ad insperatum Udalrici adventum gaudio elati, salutem ei & libertatem gratulabantur, bene sperare jubentes: salvo enim Udalrico cætera quoque futura salva. Atque inde curas inter se partientes, quem quisque necessarium, aut notum habebat, cum illo rem communicabat, familiamque quisque suam domi armabat. Hæc quanquam secreto agerentur, aderat tamen Corycæus qui quæ acta dictaque sunt, subauscultans, Cochano illa renuntiavit, jampridem indignanti, non haberi sui eam à Polono rationem, quam expectaverat, sed Polonos sibi ferè in omnibus præferri, cum ipse tamen Pragam ei intra unius mensis spatium asseruerit, contra illi alterum jam annum, unam oppugnent arcem, nec hactenus expugnare possint. Rursus igitur mutato animo, ad spem novam perfidam inflectit mentem, ac sine mora certum quendam fidumque hominem, ad Udalricum mittit, per quem clàm nuntiat, consilium recuperandæ Pragę se habere, idque exequi & perficere velle, si præsentis beneficii, quàm veteris in Principes injuriæ

Praga capta.

Obsidio Wissegradensis, Vdalricus Jaromyrii frater in Bohemiam venit.

Versipellis Aersovicus.

juriæ Udalricus memor esse maluerit. Quo is audito stabat perplexus, acciperetne oblata à proditore, quæ non ex recta voluntate proficiscerentur, an planè rejiceret beneficium, cujus mox authorem fieri puderet. Donec Bercovicensis in aurem illi vetus verbum insusurrat: malum malo mederi interdum expedire. Facta igitur fide Cochano, pollicetur oblivisci præteritorum, & si promissa apparuerint, gratum præterea ac memorem se erga illum futurum, velle tamen ex internuncio intelligere viam consilii ejus ad recipiendam Pragam, quam cum tanta Polonorum multitudine possideret Polonus. Tum ille consilium aperit, ita videlicet, Cochanum composuisse cum pastore, quo Pragenses in pecoribus ad pascua propellendis uterentur, ut ad diem ad quam tu venires, locumque urbi proximum, cum manu aliqua fallendo hosti apta occupares, solitò maturius pellendo ille instaret pecori, & postquam ad portam veniretur, segnius ut gregem exigeret, moras de industria nectendo, signumq; aliquoties inflato corniculo pastorali dando, ad quod tu ex insidiis occurreres, portæque tibi apertæ appropinquares. Nam quod ad Ducem & milites Polonos atinet, utrosque maximo apud Pragenses laborare odio, illum propter arrogantiam & immodesta imperia, istos propter insolentiam, libidines, rapinas, & quotidianam temulentiam: occasione itaque tantum (inquit) fuerit opus levi civibus, ad deturbandos Praga Polonos. Talibus persuasus Udalricus, lætusque de numero militum, qui illi in dies singulos accrescebant, festinemus, inquit, O socii, ad redimendos nostros ab inimicis nostris, sed dispersi per multos tramites meliùs latebimus, quàm si uno

Consilium de Praga à Polonis recuperanda.

si uno agmine transierimus: satis est nos proximè urbem conjungi. Probato consilio diversi abeunt per loca cuiq; nota, atque omnes illic tandem congregantur, ubi nunc Cœnobium Strahoviense Pragæ imminet, tunc sylva ingens & densa erat. Cochanus simulac Vdalricum adesse cognoscit, fidem servat, bene mane pastorem cum grege extrudit, portam reserat, classicum intonat, Vdalricum unà cum suis Pragam intromittit, ac omnia in urbe tumultu & clamore complet, vociferari vulgò jubens, fugate, pellite, ferite Bohemi Polonos. Interim tamen mores quoque suos ipse retinet, quibus in utramque partem nutabat, claudicabatque: Subitus namque, ac velut ex motu illo vehementer perculsus, Polono adfuit, illumque somno adhuc deditum excitavit ad celerem fugam incitans, priusquam vel opprimeretur vel caperetur: deduxitque usque ad vicinam portam, atque inde cum plerisque equitibus citra ullam injuriam emisit. Sed & reliquam multitudinem magis irrisu contumeliisque ac verberibus, quàm cædibus Pragenses insectabantur. Praga recuperata, fratribusque sibi invicem rem bene gestam gratulantibus, ac in fraternum contubernium coeuntibus, repentè inter eosdem exoritur dissidium, dum uterque sibi Imperium in Bohemos vendicat. Jaromirius tanquam senior, Vdalricus tanquam victor, aderatque sua utrique factio ad eundem scopum tendens, ut quando lis jure nequeat, pugna transigeretur. Utrisque pertinacissimè Theodotus Pragensis Pontifex obstitit, donec utrosque in sententiam suam adduxit, ut Principatus inter duos fratres æqua portione, parique jure divideretur. Hoc priusquam esset perfectum, adit

Praga astu Versoviensis Bohemo restituitur.

Dux Polonus evadit.

Iurgium inter fratres de Principatu.

Vdal-

Vdalricum secretò Cochanus, eumque talibus affatur verbis: Vide etiam atque etiam Princeps, quid agas, in quale & quantum periculum te conjecturus sis, si consortem Principatus admiseris: jam olim omnium ore celebratum esse scis, nullam regni fidam esse societatem. Quæ autem vita est semper timere, semper sibi cavere, nec ullo tempore tutò vivere? Quin tu igitur aliquid excogitas, quo modo solus sine æmulo regnes. Agedum inquit Udalricus, ostende nunc ipse tu modum expediendæ ejusmodi curæ. Non moratur Cochanus: Erue, inquit, oculos æmulo, una hac opera te quoque cura omni eruisti. Impium primò & nefarium (ut erat) Cochani consilium Udalrico visum, deinde superante Regni cupiditate, eademq; omne discrimen inter fas & nefas auferente, Jaromirio manus Udalrici jussu injectæ ad excludendos oculos, quibus exclusis, simul quoque ab administrando Regno Jaromirius exclusus est, ac solus inde regnavit Udalricus. *Iaromirio oculi à fratre eruti.*

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER SEPTIMUS.

SUMMA SEPTIMI LIBRI.

XXI. Udalricus Beatricem rusticam uxorem ducit. Bretislaus primo anno nascitur. Ab Helichardo Episcopo baptisatur. Boleslaus Poloniæ Rex Glacium tentat. Peste rejicitur. Moraviam populatur. Deinde Prussios petit & Saxones. Reconciliatur Hiaromyrio fratri. Æquo jure à fratribus Bohemia administratur. Lis de decimis inter agricolas & Epi-

& Episcopum. Versovicenses suspecti, Lithomiriziüm oppidum muniunt. Syba venenatum telum in cubiculum Vdalrici irrito eventu torquet. Latet auctor. Bretislao pater Moraviam regendam tradit sub Marchionis titulo. Expeditio Bretislai in Poloniam felicibus auspiciis. E manubiis Ungaricis Reheradense cœnobium erigit. Iuttam vel Iuditthami Otthonis Cæsaris filiam à monialibus Ratisbonæ rapit, Conjugem ducit. Bellum conflatum inter Henricum II. Imperatorem & Bohemos. Jutta Cæsarem cognatum placatum reddit elusis juramentis. Spitigneus nascitur Bretislao. Bellum Henrici Cæsaris in Hungaria Bretislai ope confectum, restituto Petro Rege pulso ab Aeba. Albertus Bavarus primus Austriæ Marchio. Vdalricus moritur.

XII. Bretislaus victor. Iaromyrii ad Vdalrici cadaver contra Versovicenses querimonia. Cochanus Iaromyrium interficit. Deprehensus plectitur diro supplicio. Mescho Poloniæ Rex Boleslai F. mortem obit. Casimirus Meschonis F. Monachus Cluniacensis. Vindictæ avidus Bretislaus fecialem ad Polonos mittit. Iniquum fert responsum. Bellum denunciat. Expeditio Bretislai in Poloniam, Cracoviam, Sydecam, Gnesnam occupat. Hic Sanctorum corpora & Ecclesiæ thesauros aufert. Innumeros abducit captivos. Præter dictas urbes Posnaniam & Vratislaviam nondum emensa æstate expugnat. Accusatur Bretislaus apud tres Pontifices, à Casimiro apud Cæsarem. Huic arrogans satis datum responsum. Bannus Imperii in Bretislaum. Bellum indictum. Cæsaris copiæ deletæ. Saxones meliore fato præda onusti domos repetunt. Procopius Belinæ Comes ob rem malè gestam crudele subit supplicium. Casimirus Polonus ope Cæsaris in paternum deducitur Regnũ.

Ob

Ob Casimiri votum solutum (Cluniacensis jam fuerat Monachus,) jejunia, & tributum à P.M. Polonis indicta. Cæsar Pragam obsidet. Conciliatur Severi Episcopi intercessione Bretislaus. Penduntur 150. argenti libræ, & solennis promittitur obedientia. Ad Casimirum Polonia transit sola Vratislavia excepta. Ea pacto annuo tributo quoque Casimiro restituta. Hieronymus primus Episcopus Vratislaviensis. Latrones Vngaros binis præliis superat Bretislaus annuente Andrea Rege Vngariæ. Divi Procopii vita & ἀποθέωσις. Borimiri9 Versovicensis semina jacit dissensionum inter Bohemum & Polonum: Triginta comitibus crucis adiit supplicium. Pax perpetua inter Polonos & Bohemos sancita. Moritur Bretislaus quinque filiis superstitibus. Moribundi oratio & suprema voluntas de successione. Omnes Bohemiæ Principes victoriis superavit.

NE is absq; uxore planè solitarius ageret, initio statim Principatus, animum ad matrimonium appulit, sed aliquandiu incertum, undenam conjugem sibi peteret, quandoquidem externa in Germania, in qua magnam ætatis partem contrivit, nescio quare non satis placebant Gynæcea, & domi nulla talis extabat sponsa, cum qua pro dignitate sponsalia contrahi posse viderentur. Evenit fortè, ut à venatu revertens, incideret in puellam rustici cujusdam hominis filiam, linteolorum tunc sordes ad fontem eluentem, hujus specie pellectus, adequitat propius, illamque intuens alloquitur familiarius, ac mox cœco adeò carpitur igni, ut nec dignitatem eam, quam sibi paulò ante in consilium de uxore ducenda advocaverat, respi-

XXI. Vdalricus.

Bozenam vel Bocenam rusticam coniugem ducit.

respiciendam, nec quenquam prorsus hominem sibi audiendum putaverit, qui aliter quàm per nuptias hujusce puellæ, ignem haustum exstinguendum suaderet. Jocatus inter dissuasores, se una nocte effecturum, ut quæ heri virgo rustica fuerit, eadem cras fieret Princeps mulier, quoniam Principis uxor eadem gauderet cum marito dignitate. Extra aulam tamen, impar hoc conjugium suggillatione haud carebat, præsertim in cœtu matronarum nobilium, procaciter ignobilitatem Beatricis (id nomen sponsæ erat) incessentium. Sed brevi à nuptiis tempore, Beatrix tantum generosæ indolis specimen, tum morum elegantia & modestia, tum verborum comitate & civilitate, tum vita denique casta & pudica ostendit, ut non in minorem sui admirationem, quàm prius invidiam, matronas etiam nobilissimas converterit. Ea primo statim matrimonii anno filiolum peperit, quem Helichardus Pragensis Pontifex, qui in locum Theodati cooptatus est, aquis lustravit, tinxitque Chrismate, ac nomine Bratislai tinctum nominavit, ipso parente accessione filii adeo exhilarato, ut diem lustricum publico convivio, choræis, hastarum concursu, donativo concelebraverit. Interrupit mox hæc gaudia molestus nuncius, Boleslaum Poloniæ Principem aucto exercitu revenire nuncians, rectaque Glacium petere, cui municipio Udalricus virum fortem & strenuum, cognomine Valdecum præfecerat, illique robustum addiderat Præsidium. Horum virtute, obsidio, cui ferociter Poloni instabant, sustentabatur, quoad pestis castra illorum tam exitiosa invaderet, ut intra dies decem, paulò minus, bis mille Polonorum prostraverit.

Dotes Beatricis.

Bratislaus nascitur. Helichardus V. Pragæ Episcopus.

Polonus Glacium obsidet.

Valdecus miles.

Pestis sternit Polonos.

verit. Qua clade perterritus Boleslaus, mutat locum, seque cum armatis in Moraviam, nihil in tali tempore hostile metuentem, transfert. Ibique pleraque ædificia & agros, aut vastat, aut occupat: denique Bohemos, qui auxilio missi ab Udalrico temerè occurrere ausi fuerunt, inito cum iis certamine fugere coegit. Ipse dein Prussiæ tumultu domum revocatus, bellum adversus Prutenos, & vicinos Saxones suscepit. Paulatim inde animum Udalrici subire cœpit pœnitentia admissi in Jaromirium facinoris, simulque desiderium crescere, quovis modo pro illata fratri injuria satisfaciendi, quando res in integrum restitui non potuit. Dat itaque non obvio cuique amico, sed ipsi Helichardo Pontifici negocium, ut hanc causam de reconciliando sibi fratre meditandam, & quàm primum conficiendam suscipiat, se paratum esse inquiens facere, quicquid faciendum sibi Pontifex injunxerit, etiamsi ante pedes fratris stratum jacere oporteat, se libenter, dummodò pacatum, sibique reconciliatum illum habeat, prosternere velle. Moverunt ista Jaromirium, movit insuper ipsiùs Pontificis oratio apta misericordiæ concitandæ, & dolori consolando, ita ut se idem Jaromirius frater non admodum difficilem ad ignoscendum exhiberet. Communi inde duorum consilio administrata est Respublica Bohema, atque utrumque Præsul orat, ut litem decimarum cognoscant, cognitaque, id quod æquum fuerit pronuncient adversus eos, qui nô expectato decumano, pro sua libidine manipulos ex agris amovent, avehuntq;, aut planè integris decimis Pontificem fraudant. Principes altera quoq; audita parte, quæ item palàm de decumanis querebatur, quòd post

Pestis sternit Polonos.

Moraviam populatur.

Interventu Episcopi fratres Principes reconciliantur.

Controversia de decimis de-

finita inter Episcopum & agricolas.

rupta demum in agris, aut à pecoribus depaſta frumenta, ad exigendas venirent decumas. Litem ita moderati ſunt, ut aratoribus permitterent manipulos ex agris in aream tempeſtiviter aſportare, ſed his duntaxat, qui cum Pontifice juſto pretio, aut certis in ſingulos actus, & jugera frumenti menſuris decidiſſent. Eadem lege in Moravia in Pontificatu Olomucenſi, quem Helichardus unà cum Pragenſi procurabat, decimas exegiſſe dicitur. Sæpiùs poſt hæc à Bohemis ſubmonitus Udalricus fuerat, ut expeditionem in Poloniam ad vindictam de Boleslao ſumendam faceret, ob multas & inſignes illatas injurias, atque cæteris illam inſigniorem, quòd parentem Principem orbare luminibus per ſummam perfidiam auſus fuerit, ſemper illo vel diſſimulante vel fruſtrante monitores. Autumant aliqui, pudorem Udalrico obſtitiſſe, quo minus id in alio damnare properaret, quod ipſe in fratrem admiſiſſet. Vix alios obſequioſiores, quàm Verſovicenſes tunc habebat, ſed nullis etiam minus, quàm illis ſe credebat, memor proverbii, Lupos pilum mutare, non morem. Itaque à Syba Verſovicenſi, fiducia familiaritatis magnopere contendente, ut convivio ſuo Princeps intereſſet, negavit palàm illi dicens: Nonne apud Sapientem legiſti; Melior eſt buccella ſicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum jurgio? ſecura enim mens, quaſi juge convivium. Perculſus inexpectato reſponſo Syba, tacitus inde ad Berſoslaum Verſovicenſem abiit, apud quem conqueſtus eſt graviter de ignominia à ſupicioſo Principe, non ſibi ſolùm, ſed toti præterea familiæ illata: ſubjunxit Berſoslaus: Caveat ſibi ut velit Princeps, etiam qui cautè vivit, cautus non raro decipitur. Nos

Ulciſci non vult Udalricus patris injurias à Polonis illatas.

Syba Verſovicenſis taxatur Scommate.

modò

modò ne nobis desimus. Placere autem sibi ante omnia ad arcendam Principis vim, si quando illa ingruat, Lythomirium oppidum suum, ut muro ac mœnibus, communi omnium gentilium ope atq; opera muniatur. Id quod magno studio Versovicenses persecuti sunt. Inter hæc properat ut Udalricus per insidias vita privaretur. Solitus erat de nocte frequenter solus vigilare, ac deinde percursis Psalmis & Hymnis, lumine extincto somnum repetere. Talem ejus consuetudinem observans insidiator, nocte quadam scalis fenestræ admotis, intentoq; arcu, sagittam toxico tinctam in Udalricum detorquet, ita proximè caput volantem, ut capillos ejus perstringeret. At ille subitò, candela de mensa projecta una cum candelabro, per tenebras se in lectulum suum recipit absque strepitu & ullo clamore. Mane scalæ sunt inventæ, & sagitta parieti infixa. Cæterùm proditor vel studiosissimè quæsitus, inveniri haudquaquam potuit. Suspicio tamen omnibus inerat, scelus tantum, ad neminem quenquam alium, nisi ad Versovicenses pertinere. Adolescebat tum Bretislaus, adolescentiamque suam per liberales mores, & magnificum animum ita patri approbabat, ut is non expectato diutius, quàm dum virilem togam indueret filius, Moraviam inde continuò illi Marchionis titulo administrandam commendaverit. Nam antehac à Præfectis Moravia regebatur: Sed ex re magis esse visum est, quando hinc Polonus, hinc Hungarus hostis instaret, ut Marchio illam, tanquam dignitate & authoritate privatum quemvis magistratum antecellens, regeret. (*a*)

Machinationes in Vdalricum.

Syba venenatum telum torquet in Vdalricum irrito eventu.

Bretislaus I. Marchio Moraviæ.

(*a*) *Filii Ladislai Calvi patrui sancti Stephani, à cujus morte Petri & Abæ (qui & Ovo & Albuinus dicitur,) sævitiam metuentes in Moraviam, hinc in Poloniam exulatum profecti sunt.*

Porrò Hungari, infesto suo in Moravos animo fugam Andreæ, Belæ, Laventhæ, qui sobrini Stephani Pannoniæ Regis erant, prætendebant, ægre ferentes, quòd à Moravis illi à fuga & exilio reciperentur. At Poloni, sine ullo prætextu hostes sese fatebantur, ac sæpius Moraviam incursabant, sarcire in illa jacturam, quam nuper in Bohemia acceperunt cupientes. Prius igitur insolenti eorum cupiditati obviam eundum putabat Bretislaus: nec distulit itionem, cum primum se copia eundi obtulit. Poloni adventu Bretislai cognito, in sylvas se abdunt, succisisque circum sylvæ marginem arboribus, Bohemos aditu arcent. Sed tanta juveni Duci superfuit audacia, ut cuncta transiliret obstantia, seque in sylvas penetrare ad persequendos hostes omnium primus ausus fuerit, sequutaque est hanc audaciam ea fortuna, ut citra sui suorumque sanguinis effusionem victor evaserit, adeò videlicet hostibus septo (cui fidebant) interrupto, nulli nisi ad ineundam fugam supererant animi: tot ex fuga tamen, tamque frequentes capti & retracti sunt, ut per centurias divisi, æstimatique centuriatim Hungaris velut pecora divenderentur. Præter nobiles captivos, quos ad patrem in Bohemiam Bretislaus misit, atque ille ambiguum, cui gratificaturus rursus in Poloniam eos gratuito remisit, cætera præda fruenda militibus relicta. Hinc majoribus peditum, equitumq; copiis ex Bohemia accitis se firmans Bretislaus, Pannoniam seditionibus domesticis perturbatam ingreditur, & quantum inter flumina Vagum & Danubium spatii fuit, plana loca omnia populatur. Veniensque ad Danubii ripam è regione Strigonii, ibi demum turmas Hungarorum & cohor-

Expeditio Bretislai in Polonos felici successu.

Vile Polonorum pretium.

Petrus & Abba de Regno certabant.

hortes, ſed in altera ripa, conſpicatur. Neutris ad trajiciendum lintrium copia præſto fuit, itaque vano invicem terrore aliquandiu ſe deterrentes, poſt retro pedem utrique ferre: Ac Bretislaus quidem cum tanta præda, ut & militi ex illa, & architectis atque operis, à quibus Monaſterium Regradenſe in Moravia ædificandum conductum erat, ſatis fieret. Nactus inde otium Bretislaus, de ducenda uxore cum pauciſſimis deliberabat, utque ſciret unusquisque quid ſibi in deliberando eſſet ſequendum, ad patris exemplum ſe initurum conjugium negavit, non quòd matris pœniteret, ſed ſuam cuique ineſſe dicebat peculiarem voluptatem, qua quisque duceretur, præſertim in uxore deligenda. Sanè ſibi nullum niſi illuſtriſſimum placere matrimonium. Hic aliis, alios in Germania Principes, quibus filiæ eſſent nubiles, à nobilitate & dignitate celebrantibus interpellat aulæ Magiſter, in hæc verba: Si illuſtriſſima quæritur ſponſa, quid Cæſaris filia illuſtrius? Supereſſe Juttham Otthonis Cæſaris, cui Ruffo cognomen, filiam forma & cæteris naturæ bonis dotibus egregie dotatam, ſed ad quam arduus & difficilis eſſet aditus, quoniam clauſam eam clauſtris, virgo veſtalis, tanquam affinem Ratisbonæ attineret. Nihil arduum amanti videbatur, aliam tamen quàm amoris cauſam peregrinationi deſtinatæ obtendebat, nimirum religioſam, quaſi videlicet religionis gratia reliquias divi Wolfgangi Ratisbonæ ſitas inviſurus eſſet, ideoque & perſonæ religioſæ, & pauci Comitum, qui præſenti noſſent ſervire ſcenæ, à Bretislao in viam aſſumpti erant. Salutatis à primo Ratisbonam ingreſſu reliquiis divi Wolfgangi, cætera deinde urbis templa per ſimilem

Regradenſe cœnobium è manubiis Hungaricis.

Bretislaus animum ad ducendam uxorem adjicit.

Juttha vel Juditha Otthonis III. Imp filia Ratisbonæ apud moniales educatur.

religionis fucum venerabundus obibat, donec ſe in loca ſecluſa,in quibus ſacratis Deo virginibus ipſa Juttha ab affine educabatur,inſinuaret. Ampla enim donaria templo illi Bretislaus conſecraverat. Proximus conclavi, in quo puellæ diverſabantur, hortus erat deambulatorius, in hoc Juttham à cœna ambulantem arripit,ſecumque ad fores,volentem an invitam pertrahit, ut equo ad hoc præparato imponat. Ferunt uno gladii ictu ferream catenam foribus oppoſitam eum diſſecuiſſe, atque omnes fruſtra habuiſſe, qui ſe cum rapta fugientem perſecuti erant. Pro patrono, clientuli nonnulli, & comites in ipſa urbe comprehenſi, pœnas ſupplicio exſolverunt, quanquam ſanctè juraſſent, culpæ ſe non eſſe conſcios. Inter hæc Bretislaus die noctuque fugæ inſiſtens, rectà curſum in Bohemiam ad ipſum parentem direxit, expoſitaque re,ut geſta erat,facilè obtinuit,ut in manus ſuas, auſpice Helichardo Pontifice,Juttha ſolemniter veniret. Sed enim Cæſar (*b*) Henricus ejus nominis ſecundus, raptæ cognatus, facinus tam audax tanta indignatione accepit,ut jusjurandum concipere non dubitaverit,ſe non ante exercitum ſuum è Bohemia reducturum,quàm in medio Regni loco ſolium ſuum conſtitueret. Jurat item magno animo Bretislaus, ignem ſe in mediam Germaniam tam proximè Regiam Cæſaris illaturum, ut ſplendore illius & luce, oculi Cæſaris perſtringantur. Bello & copiis utrinque conflatis, Udalricus ante profectionem ægritudine cor-

Juttham Bretislaus vi rapit.

Raptum Jutthæ Cæſar ulciſci ſtatuit.

(*b*) *Secundus dicitur hic Henricus Niger juxta* It*alorum ſupputationem, qui Aucupem quòd* I*taliam non adierit, è catalogo* I*mperatorum excludunt, & S, Henricum vel Claudum primum conſtituunt.*

correptus domi manere cogitur, valde invitus & anxius, eò quòd timebat, ne ſe abſente filius audaciæ nimius, aliquid pœnitendum committeret, ſi ſe temerè ſexaginta lectis millibus, quæ Cæſar in Bohemiam ducebat, objiceret. Simili cura Juttha pro marito erat ſollicita, & magis aliquantum anxia, quòd propter ſe præſens bellum videretur eſſe ſuſcitatum. Ea igitur Udalricum adit, & ſi ille ſibi permittat, ut marito inſcio in Cæſaris Caſtra transeat, pacem ſe inde relaturam recipit. Amplexus nurum ſocer conſilium ejus laudat, adjunctisq; deductoribus jubet dextro pede ire atque redire. Ubi ad Cæſarem deducta eſt, manibus gravidum uterum complexa lachrymansque orare incipit, ut priorem apud ſe Cæſar potioremque honeſtatis cognatæ ſuæ, ejusque quod in utero geſtaret cauſam, quàm injuriam à Bretislao acceptam duceret. Neque enim ſibi jam integro ſtatu, pudoreque ſalvo, reditum in paternam domum patere, neque partum mereri, ut aliter quàm deceat in lucem edatur, aliove vocabulo, quàm quòd ex legitimo naſcitur matrimonio, appelletur. Si maritus affinitate Cæſaris indignus ſibi contigiſſet, nullum prorſus verbum pro indigno facturam fuiſſe, ſed Cæſari libenter permiſſuram fuiſſe, ut dolorem ſuum injuriamque cognatæ ſuæ, ad deſtinatam vindictam perduceret. Nunc palam eſſe quanta nobilitate & potentia Bretislaus inter Principes polleat, tanta procul dubio, ut ſi Ottho pater viveret, generum ſibi hoc digniorem deligere vix potuiſſet. Se quidem non contendere, quin melius à principio fuerit, ſi nutu Cæſaris, aſſenſuque Principum neceſſariorum nuptiæ coiiſſent, cohæſiſſentque, ſed poſtquam aliter

Juttha Cæſarem cognatum placatura in caſtra proficiſcitur.

Simile de raptu Sabinarum legitur.

casus tulit, nec infecta fieri queant quæ jam facta sint, clementiam Cæsaris invocare, misericordiamque implorare, atque per cœlestia numina omnia, veniam audaciæ, pacemque se obsecrare. Et ad cognatos Principes, nondum detersis ab oculis lachrymis, conversa, supplex singulos nominatim appellat, ut pro se quisque quantum potest iratum mitiget Cæsarem. Prono ad preces Jutthæ Cæsari, jusjurandum obstabat, quo se alligaverat, non excessurum Bohemia, antequam in medio regni sede posita consideret. Sed reperti sunt interpretes, qui dicerent, perinde togatum Cæsarem, atque armarum, implere jusjurandum. Ergò pace data, acceptaque, Boleslaviam, quæ umblicum terræ obtinet, inermis ingreditur, sedetq; velut victor in sella Regia. Pulchrè item Bretislaus juramentum suum vel implevit, vel elusit, dum ignem in solo Germanico Cæsare prospiciente, tuguriis aliquot subjicit, & paucos agellos proculcat, quorum detrimenta ære mox adnumerato resarcit. Porrò Juttha paulò post confectam pacem, nova Udalricum lætitia afficit, dum eum ex patre filio duntaxat unicò florente, avum præterea virili edita prole facit. Nepoti nomen Spitigneo inditum, lustrico die, quem obivit Iso in pontificatu Helicharco succedens, vir genere & vita clarus, ipsaque canitie venerandus, nec minus laudandus à bona consuetudine, qua consuevit obvios quosque mendicos, minimum quatuor in singulos dies, epulis suis alere. Sanè Bretislaus, concesso à patre reditu cum uxore, & recens nato infante in Moraviam rediit, ibique audito, bellum à Cæsare Hungaris, propterea quot Regem suum

Veniam impetrat.

Eluduntur juramenta utrinq;.

Bretislai filius, Spitigneus in lucem editur. Iso VI. Episcopus Pragensis.

ſuum (c) Petrum regno expuliſſent, parari, comparat & ipſe pro exule Rege copias, easq, cum Cæſarianis ad Rabum fluvium, propè Jaurinum fluentem conjungit. Auctus tunc aquis Rabus, progreſſum in ulteriorem ripam, ubi hoſtis erat, per aliquot dies impediebat, tandem vado reperto, tranſeunt flumen, primò auxiliarii Duces, Bretislaus cum Moravis, & Albertus cum Bavaris, dein Cæſar cum reliquo exercitu. Quibus conſpectis appropinquat continuò hoſtis, (Abam vocabant, qui eum ſibi pro Petro Regem conſtituerant:) ſignumque ſuis dat, ut antequam caſtra metaretur Cæſar, prælium per turmas inciperent. Concurrunt inter ſe equites Hungari, pelluntque retro ii qui cum Aba erant, illos qui Petrum aſſectabantur. Non deeſt perſequentibns Aba, ſed veſtigiis illorum aſſiduus inſiſtit cum tota equitum multitudine, quæ tanta ei ſuperfuit, ut præter frontem Cæſarianorum, latera inſuper & tergum circumfunderent. In extremo periculo Cæſariani erant, ſi non Bretislaus, apertis ad torquenda tela militi ſagittario locis, proturbaſſet non ſemel ingruentem multitudinem, donec bona pars equitum favore Petri, Abam in prælio deſtitueret, mox etiam fugientem occideret. Tam magna autem cæde, præſertim Bavarorum militum, præſens victoria Cæſari conſtitit, ut cædis locus, amiſſorum Bavarorum vocabulo, hodie quoque inſignis perduret. Aba interfecto, factionem ejus ſecuti

Anno 1042. vel 1044. 4. Iulii.

Werlorn Bayer vveſtnemeth, ac ſi dicas, perditio Germanorum.

(c) *Petrus è ſorore ſancti Stephani, patre Wilhelmo, fratre Sigiſmundi Regis Burgundiæ natus, ſecundus Rex Hungariæ, ob tyrannidem Regno pulſus. Et Aba maritus ſororis divi Stephani ſuffectus.*

ſecuti uno conſenſu omnes ad Cæſarem legatos mittunt, ſeque imperata facturos dicunt. Imperat ille, ut Albam, cui Regali cognonomen, conveniant, ibique in obſequia Regis Petri, more ſolemni jurent. Ab utroque Bretislaus, & Cæſare & Rege liberaliſſimè habitus, donisque ingentibus onuſtus, cum hac præterea ſpe dimittitur, tanquam majora expectare deberet. Grati etiam adverſus *(d)* Albertum erant, qui jacturam militum inſigniorem fecerat, data ei dono regione, quam de ſuperiore Pannonia avulſerant, ipſe Auſtriam poſteà vocavit, eamque Marchionis titulo obtinuit. Miſerat Udalricus ad Bretislaum literas, ut ſi ſe adhuc ſuperſtitem videre cuperet, adventum accelераret, ſed antevertit mors, ſuſtulitque prius de medio Udalricum, quàm Bretislaus ex Moravia ad Bohemiam veniret. Exequiis tamen interfuit unà cum Jaromirio patruo, audivitque caſum ſuum priſtinum ad feretrum miſerantem, in hæc verba: Non tibi, inquit, mi frater, hanc culpam attribuo, quòd orbus luminibus vitam infelicem vivo, quin potiùs ut in pace æternum quieſcas, Deum deprecor. Nec enim ad te hoc tam atrox facinus, ſed ad execrandos Verſovicenſes pertinet, qui cum me interficere non poſſent, quod morti proximum eſt, adempta dulciſſima luce, perpetuas mihi tenebras execrabili perſuaſione obtruſerunt. Apprehenſa dein Bretislai manu, fili, inquit, quem ego nunc omnibus coram in locum patris coopto, ipſe de omni Princi-

Mors Udalrici.

Invectiva in Verſovicios.

XXII. *Bretislaus.*

(d). Albertus Bavarus (ſoror ejus nupta fuit Petro Regi) qui & Bambergenſis Leopoldi. F. Alberti N. Otthonis III. pronepos, primus Marchionatus Auſtriæ titulo & provincia ab Hungaria reſecta donatus.

Principatus administratone ultrò tibi concedens, fac ut olim tam patris, quàm meam tui patrui vicem doleas, digna à proditoribus pœna exacta. Hæc celeriter ad Cochanum perlata, acerrimum Jaromirii hostem, tantum illi furorem concitarunt, ut Bretislao præterea cœdem minatus fuerit, velut ipse deinceps in vacuum Principatum successurus, tanta dementia senis animum occupavit. Exploratum igitur habens locum, in quam quotidie ad requisita naturæ Jaromirius secederet, spiculatorem in insidiis collocat, qui per obscæna cuspidem adigeret. Hoc scilicet ad vitam cæcitate deformem Jaromirio deerat, ut mori etiam nisi turpi cœde ei nō contingeret. Latuit author cœdis tantisper, dum spiculator pretio fraudatus promisso, illum tandem impunitate concessa proderet, minasque Cochani indicaret, quibus Bretislao quoque perniciem minitabatur. Juvenis promptus velocibus continuò mittit, qui Cochanum volentem aut nolentem adducant, inficiantemq; facinus per spiculatorem reum convincant. Nec uno supplicio contentus, primum nares amputari, mox oculos erui, deinde umbilicum præcidi, atque omnia intestina extrahi, mergiq; aliquoties non tamen submergi, postremò caput collo jubet decollari. Conversus inde ad conciliandum sibi popularium favorem, paci faventium, urbanam Pragæ quietem per triennium toleravit, nullis se temerè nisi civilibus negotiis officiisque, perinde ut Udalricus pater facere consueverat, implicando. Decedit interim (e) Mescho

Cochanus Jaromirium interficit.

Pœnas luit proditionis.

(e) *Conrado Saliquo Imperatore ob imbellem inertiam Miecislai Regis Poloniæ plurimæ provinciæ ad Pomeraniam & Saxoniam, Marchiamque Brandenburgensem, ad littus Balthicum Romano Imperio vectigales factæ sunt.*

Meſcho Poloniæ Princeps adverſo rumore, tanquam per ſegnitiem & ignaviam regiones aliquot Vandalicas, à majoribus ſuis virtute & induſtria partas, turpiter amiſiſſet. Lætus audivit Bretislaus inertiam Principum, imbelleque otium palam ab omnibus damnari, anſamque inde arripuit quietis abrumpendæ, quam cum gravi tædio jampridem ſuſtinebat: & quanquam diceret, multò gratius ſibi futurum fuiſſe, ſi a Boleslao ſuperſtite, pœnas exoculati per fraudem avi exegiſſet, tamen ne hoc quidem ingratum fore, ſi vel paulò ſerius juſta in conſcios vindicta apparuerit. (*f*) Sine Principe tunc Poloni adminiſtrabant Poloniam, non hæredis defectu (nam Meſcho Caſimirum filium ſuperſtitem reliquerat:) ſed quòd nemo ſciret, ubinam gentium is Caſimirus ætatem degeret. Degebat autem apud Gallos in ſodalitio Cluniacenſi abſtruſam, quoniam cucullatus, & in Diaconum attonſus eſſet. (*g*) Bretislaus igitur, abſente Principe, ad præfectos Polonos mittit fecialem, qui res avi ſui à Boleslao in Polonia interceptas, repetat. At illi arroganter feciali reſpondent, ſe tunc demum, poſt reſtitutam Polonis Pragam, de reſtituendis Bretislao rebus cogitare velle, nunc cogitandi otium non eſſe. Ab hoc reſponſo Bretislaus delectum habere, militemque ſtatim ad arma vocare properat. Et quo citius conficiatur, funem ex ſubere in torquis modum intortum, circum vicos

Bellum Bretislai in Polonia: Ann. 1038.

(*f*) *Ob impotentem Rixæ matris dominatum Polonia uterque pulſi. Caſimirus Lutetiæ artibus liberalibus addictus, poſt in Burgundia ad Cluniacum ordinis D. Benedicti fit Monachus.*

(*g*) *Avita bona Bretislaus à Polonis repetit: incongruo accepto reſponſo bellum parat.*

vicos & pagos ferri jubet, cum hac denunciatione: Suſpendio illum periturum, quisquis idoneus militiæ repertus, illam obire detrectaverit. Major etiam quàm uſus poſcebat, militum numerus, hoc metu propoſito, infra breve tempus contractus fuit: domique ſunt relicti inhabiliores, & tantummodo ſelectiores ſtipendia facere juſſi. Cum iis Bretislaus per ſtrages, magis tamen pecorum & ædificiorum, quàm hominum Cracoviam usque, nemine ſibi obſtante penetravit. Nec Cracovia diu obſidionem ſuſtinuit. Cæterùm poſt deditionem quoque factam, obtinere non potuit, ut ædificia illa, in quibus à Boleslao ipſi avo eruti oculi fuerant, ne à milite demolirentur. Inde iter factum ad arcem Sydecam, in quam nobilitas deſerta urbe perfugerat, qui arcis ſitum perſpecturi antecedebant, revertentes docuerunt: Egregiè quidem illam, & natura & opere contra quoslibet repentinos impetus eſſe munitam, ſed circumvallari eandem poſſe, ideoque videri expugnabilem. Accedit propiùs Bretislaus, eademque contemplatus quæ ſpeculatores, foſſa, vallo, caſtellis arcem circumvallandam decernit. Crebris hoſtes eruptionibus opus ne fieret prohibere conabantur, ſed omnibus eorum conatibus parvo Bohemi negotio occurrebant, partimque trucidabant, & partim vivos capiebant. Opere nondum abſoluto, exoritur nox ventis & pluviis tempeſtuoſa, atque ita obſcura, ut vix proximum quisque videre poſſet. Non prætermittit arcis Præfectus occaſionem, ſe hujuscemodi noctis opportunitate ad fugam capeſcendam utitur, fugitque cum pauciſſimis conſciis. Mane fuga Præfecti invulgata, tanta deſperatio omnium animos invaſit, ut protinus

Inficiatur Cromerus, aſſerit & Bonfinius.

ad

ad Bretislaum mitterent, qui se paratos esse de arce cedere, & quæ imperaverit facere, diceret. Imperat ut arce & armis traditis decedant, inermesq; ab exercitu ne recedant, priusquam Gnesna, Polonis metropolis reciperetur. Plerique eorum fidei immemores à Castris se subduxerunt, ex quibus retracti duo Versovicenses, jam olim profugæ, gladio percussi sunt. Cæteri Poloni sub custodibus asservati, spectatores calamitatum esse cogebantur, quas oppidani castalanique amissis omnibus bonis sustinebant: complura enim oppida & castella, ante deditionem à Gnesnensibus factam, capta & direpta ferunt. Gnesnæ imprimis de corporibus divorum Adalberti, Gaudentii, Christini, aliorumque ipsius sodalium, tollendis deliberabatur. Causam deliberandi præbuerunt extracti templis pro mortuis, ii qui temerè manus admovere sepulchris Sanctorum tentaverant. Post multam deliberationem, Severus Pontifex Pragensis, in locum Isonis cooptatus, & tunc expeditionis Bretislai comes, supplicationem & jejunium triduanum indicit, abhibitisque deinceps Sacerdotibus, citra cujusque noxam (*h*) corpora inde omnia aufert. Aufert mox item Bretislaus donaria templi pretiosissima, crucem auro, magnitudine, pondere insignem, nempe libras auri tercentas librantem; tandem auri tres tabulas ex ara sublatas habebant, & præterea gemmas & uniones auro cariores, quanquam ne ab argenteis quidem inauratisque vasis, & simulachris est temperatum. Nam

Arcis Sydeca deditio.

Gnesna capta.

Severus VII. Episcopus Pragensis.

Thesauri Gnesnensis Ecclesiæ in Bohemiam asportati.

(*h*) *Gaudentii corpus supposititium pro Adalberti corpore ajunt (hoc enim templi custodes defoderant,) Bohemos accepisse Poloni scribunt.*

Nam reliquorum ornamentorum, quibus templa Gnesnensia liberalitate multorum Principum erant exornata, non facilè quis numerum inierit: multò adhuc difficilius captivorum, quibus Bohemiam ubique locorum refersit, assignavitque nonnullis propè sylvam incultam, quam Cirinam vocant, ad colendum, & areas ad ædificandum, miscellaneamque turbam reliquam Hungaris in servitutem distraxit: sanctas autem reliquias, & alia templorum spolia pretiosiora partim in arcem Pragensem, partim Boleslaviam, partim etia n in Moraviam deportanda curavit. Atque in tanta victoria hoc sibi præclarum inprimis putavit, quòd quatuor insignes urbes Gnesnam, Cracoviam, Poznaniam, Vratislaviam non tota æstate transacta expugnasset. Post tam gravem acceptam plagam Poloni, magno cum gemitu & querelis in unum locum congregantur, sed non una eademq; omnes sententia. Nam alii Romanum Pontificem, alii Cæsarem, alii Casimirum hæredem sibi futurum constituebant vindicem. Ut igitur singulis factionibus satisfieret, deliguntur qui Romam, qui ad Cæsarem, qui ad Casimirum investigandum eant. Stephanus Præsul Gnesnensis delectus, qui causam Romæ ageret, egitque illam acerrimè, atque ita peregit, ut damnato non solùm Bretislao, sed etiam Severo Pragensi Antistite, juberet Romanus Pontifex, quæ ex Polonia avecta, & asportata erant, ea suis templis restitui statim omnia. Provocat Bretislaus ad alterum Pontificem, à quo malè similiter acceptus, mox ad tertium (nam tres eodem tempore Pontifices (*i*) Roma-

Sors iniqua Polonorũ.

Præpostera cura.

Quatuor insignes urbes brevi subegit tempore.

Vindice destituti Poloni.

(*i*) *Schismate decimotertio Benedictus IX. Sylvester* III. *Joannes XX. Contra hos Papa factus Gregorius* VI. *ab anno* 1032, *usque ad annum* 1045.

Romanum Pontificatum sibi per seditiones usurpabant, Benedictus Sylvester, Gregorius) quos ad extremum omnes Bretislaus, præda retenta frustratus est. Severus interim absolutus, cum ostenderet alienæ, non suæ culpæ, reum se subjici. Sed Bretislao, posteaquam Casimirus in Gallia inventus fuit, casumque Regni sui apud Henricum Cæsarem deplorasset, idem Henricus, gravior ultor, spoliorumque exactor imminebat, exasperatus tum contumacia, quòd ad causam dicendam vocatus Bretislaus parere contempserit, tum literis ejusdem Bretislai asperius scriptis, ut in quibus inerat Cæsarem insolenter facere, qui nova, libertatique contraria, adversus Bohemiæ Principes imperia incipiat; nunquam antea neque auditum, neque factum à Cæsaribus fuisse, ut juberent causam Principes Bohemiæ dicere, de præda per victoriam intercepta: sed quemadmodum belli, hostibus suis inferendi, ita prædæ seu retinendæ, seu dispensandæ arbitrium semper penes ipsos victores fuisse. Quòd ad Polonos attinet, authores illos injuriæ faciundæ extitisse, ideoque pœnas, & meritas, & justas sibi tandem exolvisse, quas jamdudum avoque patrique suo exolvere debebant. (k) Atqui Henricus legem à Conrado Cæsare, socero suo paulò ante obitum promulgatam, in hanc ferè sententiam pro se habuit: Princeps Imperii, quisquis es, pacem colunto, juri & legibus obtemperanto, nec ullo pacto otium Imperii turbanto, quique non paruerit, capitale esto. Ex hac igitur lege Cæsar, Principes & urbes Imperii contra Bretislaum, tanquam publi-

Henricus Cæsar Casimirum defendendum suscipit.

Contumax & protervus Bretislaus.

(k) *Conradus Saliquus pater non socer fuit Henrici.*

publicæ quietis turbatorem armat, divisisq; bifariam copiis, cum altera parte copiarum ipse Bavariam, cum altera Bernardus Saxoniæ Princeps bello clarus, per Misniam procedit. Ad eum modum & Bretislaus vires suas dispertit, seque Cæsari, Procopium Belinæ comitem Bernardo opponit, mandatque ut in sylvis loco iniquo & impedito Saxones adoriatur. Nam ipse etiam idoneum insidiis, in sylva Hercynia, & montibus Bavariæ incumbentibus locũ occupavit, eumq; cæsis circum castra arboribus undiq; munivit, ut si insidiis deprehensis, impetus aliquis in castra factus esset, ei faciliùs opposito vallo, & lignorũ congerie obsisti posset. At Cęsariani fisi multitudine, inexploratò, & cũ magno Bohemorum contemptu sylvas transibant, antecedentibus Badensi, & Vasserburgensi Ducibus. Quod ubi Bretislaus animadvertit, passus est bene multos ita incuriose incedentes præterire; mox deinde signo ad erumpendum suis dato, interruptos, disjunctos & à mutuo auxilio destituos assilit, atque ingentem Germanorum stragem edit. Adeò enim adversa sibi omnia hostes, in sylva ramis densissimis clausa, habuere, ut neque plures simul ordinem tenere, neque se invicem confirmare, neq; longas hastas protendere, neque prospicere potuerint, quid à quaque parte caveri oporteret. Itaq; in tanta eorum perturbatione, magnoque pavore, facile Bretislao erat, velle suũ pro arbitrio exequi. Ipse Cæsar cum paucis retrocedens, vehementer erubuisse dicitur, quòd victum se videret ab hoste, quem ipse non vidisset. Aliquantò meliùs Princeps Saxoniæ rem suam gessit, reducto in Saxoniam non solum incolumi, sed etiam præda onusto Saxone. Idque Procopii culpa commissum esse argue-

Otthardum alii dicunt.

Bretislaus Procopium Saxoni objicit, ipse Cæsarem aggreditur.

Badensis & Wasserburgensis Duces.

Primam Cæsaris expeditionem interclusa obseptaque sylvarum succisione itinera reddidere invia.

Saxo felicius dimicavit.

arguebatur, quod nec in ſylvis nec in apertis campis hoſti ſe ille objicere auderet. Objectus itaque idem carnifici eſt, primò excæcandus, tum deinde manibus atque pedibus truncandus, poſtremò ſubmergendus in flumine Belina, ad quod immoto agmine ſubſtiterat. Vix potuit gravior pœna proditioni conſtitui, quàm eſt conſtituta tunc pavori. Sed impavidus & audacis animi Dux noluit niſi audaces habere tribunos militum: oderatque deſertores non minus quàm proditores. Porrò Cæſar impatientius indies fugæ dedecus ferens, Duces denuò accerſire, novaque ſibi & domi & foris parare auxilia adverſum Bretislaum feſtinat, eoque celeriùs Caſimirum Polonum in patriam deducendum, additis aliquot cohortibus & turmis curat, ut is Regno maturius inito, maturius etiam ſubſidio veniat in Bohemiam. Sacris ut dictum eſt initiatus, & veſte religioſa veſtitus Caſimirus fuerat: ſed interveniente Romani Pontificis aſſenſu, ſacram perſonam profana mutavit, nihil ſibi de priore ſtatu retinens, niſi conſuetudinē attondendi decurtandiq; capillos, cum alii Poloni ſic paſſim cæſariati ambularent, ut cincinni dorſa illorum qualiter mulierum flagellarent. Permanet in hunc uſque diem apud Polonos jejunium, & tributum à Romano tunc Pontifice ad expiandam religionem à Caſimiro profanatam inſtitutum. Nam & jejunatur ab illis in ſingulos Mercurii dies & quotannis ab unoquoq; ſolvitur (l) denarius, qui ſancti Petri cognominatur. Sed ut ſtatim memini, Cæſar doloris impatientia bellum renovare feſtinabat, repara-

Procopii formidinis atrox pœna.

Pontificis indulgentia Caſimirus cucullum exuit.

(l) *Confertur alenda perpetua Lucerna in æde D. Petri Romæ, denarius Polonus S. Petri dictus.*

paratoque jam & adaucto exercitu, iter in Bohemiam, præmissis latè exploratoribus, & insequentibus agminibus, diligentius quàm nuper munitus faciebat: mirabaturque neminem adesse uspiam, qui sibi ut nuper transitum per sylvas & montes inhiberet. In plano deinceps & aperto, factus ab incolis certior, evictum Bretislaum quorundam precibus, qui & dignitate & consilio præpollebant, ut tuta magis aliquando, quàm semper audacia consilia caperet, propterea in campum apertum non venire, quòd Pragæ mœnibus magis, quàm aciei sideret, Prigam ire contendit, mılleque passibus castra à mœnibus ponit: & antequam propiùs accedit, semel iterumque per turmas equitem divisum ad experiendum, qualem in resistendo Bohemi animum haberent, præmittit: & posteaquam accipit, neque vires, neque audaciam hostibus deesse, toto cum exercitu muris appropinquat, pedestrique simul & equestri acie instructa, copiam pugnandi Bretislao facit, eo intra mœnia novis circum munitionibus communita sese continente, denunciat Severo Pontifici, cui paulò ante regalia obtulit, ut fidei nuper præstitæ memor, ad se ex urbe in castra veniat: Venit ille Bretislai permissu, seque apud Cæsarem incusantem, quòd arma cum hoste imperii consociasset, vi & necessitate excusat. Mox in partem seductus, & à Cæsare de his quæ ille scire voluit interrogatus, ita solerter ad omnia respondit, ita crimina Bretislao objecta prudenter diluit, ita certa ratione difficultatem expugnandæ Pragæ approbavit, ut Cæsar verbis ejus placatus, diceret: Fac ut dignum esse Majestate nostra, & Principis tui existimatione videbitur. Reversus ille Bretislao

An. 1052. Praga obsidetur ab Henrico Cæsare.

Episcopum memorem jurisjur. Cæsar evocat.

lao persuadet, utilius esse amico quàm inimico frui Cæsare, mulctarique aliqua portione prædæ, quàm de summa rerum periclitari. *(m)* Mille igitur & quingentis argenti libris, atque solemni obsequio, quod Principes Cæsari exhibere solent, pax & amicitia redempta fuêre. Conciliatus & Romanus Pontifex Bretislao erat, ipso voto quod de instituendo sacerdotum collegio & templo Boleslaviæ ex manubiis Polonicis ædificanda voverat, absolveratque. Interea temporis cuncta ferè in Polonia ad Casimiri reditum mutata erant. Polonis videlicet à Bretislao domi tumultu Hungarico impedito, ad præsentem Casimirum certatim desciscentibus, paucæ retentæ in Slesia à præsidio Bohemorum arces, & ex urbibus sola Vratislavia, quam ut rursus assequeretur Casimirus, ne stipendiarii quidem & vectigalis Principis conditionem sustinere gravabatur, vectigal Bretislao in singulos annos auri triginta, argenti centum libras appendebat. Caruit Pontifice illa tempestate Vratislavia, idque solùm ei ad cæteram urbis magnificentiam defuerat. Ut igitur de Pontifice quoque gloriari posset Casimirus, de sententia suorum Præsulum sedem Ricinensem transtulit Vratislaviam, jussitque ibi Hieronymum non amplius Ricinensis, sed deinceps Vratislaviensis Pontificis titulo præsidere. Hoc verò negotii Bretislao cum Hungaris erat: Crebris excursibus populationibusque vexabant Moraviam, agrestesque ex illa familias, una cum pecoribus abducebant, latè

Tributarius Bretislao ob Slesiam Casimirus.

Ricinensem sive Smogoroviensem Episcopatum Vratislaviam transtulit Casimirus.

(m) Coegit pristinum solutis tributis jugum Bohemos subire. Hunc Henricum dicunt alii 500. Marcarum argenti & boum vectigal primum Bohemis imposuisse ob concessam illis Moraviam.

latè diffuso terrore per equites, quorum illis copia aderat, & Moravis inopia: ideoque ad Bretislaum confugerunt, auxiliares equites petitum. Atque ipsemet auxiliator illis advenit. Et quoniam (n) Andreas tunc apud Hungaros fama inclutą regnabat, propterea quòd Hungaros, relicta superstitione, ad quam major pars illorum redierat, coegerit Christianam religionem rursus colere: An igitur ipsius voluntate & assensu maleficia illa in Moravia fierent, per legatos explorari placuit. Andrea renunciante, nec suam in hoc, neque publicam culpam esse, quòd nonnulli, qui se quotidianis latrociniis alunt per Moraviam grassentur, proin se non impedire, quo minus Bretislaus periculi suorum habeat rationem, puniatque Latrones pro arbitrio suo. Velegradi erat Bretislaus, cum prædatores Moraviam ingressi, suo illam more prædari inciperent, haud procul à Velegrado. Ibidemque statim illorum turmis occursum est, & inito prælio equestri, atque ducentis in illo Hungaris interfectis, reliqui fugam ad montes adornant. Mox aucto illi numero infestiores redeunt, cæde & incendiis obvia complentes. Ergò etiam prælium acrius quàm nuper fuit, ut in quo mille ducenti hostium deciderunt, & Bohemorum atque Moravorum non nisi centum desiderati. Ita latrocinii externi factus finis, & Bretislaus ad pietatem versus Reygradense cœnobium pridem inchoatum, tandem absolvit. Per idem tempus Procopius pietate, atque innocentia vitæ adeò claruit, ut penatibus divis adnumeraretur. Patria ei Bohemia,

Reygradense cœnobium absolvitur.

(n) *Andreas Rex Hungariæ cœpit regnare Anno* 1038. *Stipulato paganismo regnum consequutus Andreas. Post ad verum Dei cultum reversus, latrociniis infestam reddidit Hungariam.*

mia, & parentes item Bohemi erant, à prima statim pueritia solliciti, ut filius ipsorum Christiana disciplina imbueretur, cumque studia tunc ad religionem conducentia, non apud alios in Bohemia, nisi apud viros sacris initiatos vigerent, puerum collegio sacerdotum in arce Vicegradensi erudiendum obtulerunt. Postquam adolevit, ingeniumq; & mores collegio sic approbavit, ut idoneus haberetur, qui collegarum numero adjungeretur, maluit sodalem, in sodalitio Brounoviensi, quàm collegam in collegio Vicegradensi agere. Captus deinde amore vitæ solitariæ, Brounovia relicta, speluncam quandam Sasavæ flumini incumbentem, larvisque & lemuribus infamem sibi inhabitandam delegit, eam simul atque subiit, continuò omnes illæ terribiles visu formæ dilapsæ sunt, haud secus, ac dilabi solent tenebræ luce immensa, unaq; etiam metus est depulsus ab accolis, qui adire specum sibi metuebant. Igitur cognoscens Procopius frustra secretum à se, fugamq; hominum quæri, occultandi sui finem fecit, ac paulò post, suæ sectæ assectatores in contubernium contrahens, sacra cum illis, & munus vigiliarum, precumque & jejuniorum obivit, tametsi nihil in juventa ægrius, quàm famem toleraret. Ob quam rem Præside Brounoviensi aliquando indignante, atq; id agente, ut abductum in agrum, jejunare propter cibi inopiam usque ad horam præstitutam cogeret, Procopius famelicus conspecta arbore corno, suspirare intimis pectoribus, conqueriq; de hyeme incipit, per quam videlicet fieret, quò minus id temporis corna esui matura reperiret. Induit subitò ad suspiria ejus arbor & folia & fructus, convertitque rei novitate in se omnium oculos: sed &

Divi Procopii vita & ἀναθίωσις.

Proco-

Procopium mirabantur, tam avidè in oblatos fructus invadentem: atque ab eo tempore indulgentiùs in continuandis jejuniis est habitus, donec processu temporis & ætatis, rabidam orexin consilio atque ratione summoveret, abstinentiamq; deinceps sic coleret, ut illius exemplum seipsum aliis præberet. Non solum autem superstes, verùm etiam in sepulchro dormiens multa & præclara edebat miracula. Bretislaus eo loci, quo jacebat, memoriæ ejus templum excitavit, addiditque illi sodales cœnobitas. Post supplicium de Cochano sumptum, Bormirius Versovicensis, ad vetus familiæ suæ asylum in Poloniam penetraverat, motum aliquem novum ibi adversus Bretislaum concire cupiens: quod ubi efficere haud potuit, manum latronum satis validam in Polonia excitat, ut prædatum secum illam in agros Bohemiæ, juxta Glatium sitos adducat. Non carebat suspicione Casimirus, quasi eo conscio aut dissimulante, Poloni fines Bohemiæ incursarent. Eò magis Bretislaus instare, ut absque dilatione exercitus in Poloniam scriberetur, sed obtinuerunt seniores, priusquam id fieret, ut legati ad Casimirum irent, qui dedi sibi latrones ad supplicium postularent, quod si recusatum fuerit, bellum apertum denunciarent. Casimirus legatos benignè ac lautè tractavit, & hactenus illos apud se retinuit, quoad Bormirius Versovicensis, cum aliis triginta antesignanis Cracoviam adduceretur. Tum ad legatos: Cras, inquit, non verbis, sed re ipsa suspicionem de me conceptam revincam, testibus oculis vestris, quibus plus quàm auribus, credi solet. Jubetque luce orta statim captos omnes in conspectu illorum crucibus suffigi, inter quos altissimus

Bormirius Versovicensis turbas in Polonia ciet.

Legati ad Casimirum Versovicenses postulatum.

Versovicensis cum triginta complinibus furcam subiit.

Perpetua inter Polonos & Bohemos pax sancita.

pendebat Bormirius. Ad vitam præterea suam Casimirus obtulit pacis inter Polonos & Bohemos conditionem, si vicissim Bretislaus ad supremum vitæ diem pacem se servaturum promitteret. Accepta conditio est, præsertim illam offerentibus iis, qui ingentia nuper incommoda sustinuerant, & utrinque fideliter custodita fuit. Cæterùm alibi à Bretislao otii impatientissimo, belli materia quæsita & inventa est, lacessentibus denuò Hungaris, Regi quoque suo etiam tum rebellibus, quòd ad Scythicam reverti superstitionem prohiberentur: tempestivum itaque visum, instaurare protinus in tales expeditionem: & si non fuerint in Moravia reperti, in Hungaria illos esse vestigandos & subdomandos, interceptis illorum quoque domiciliis, per impietatem profanatis, & locis præterea aliquibus Moraviæ vicinis, quæ illi olim Moravis per vim, aut fraudem avulserunt. Ad id usque temporis Bohemi suo Marte, suisque viribus bella gerebant. *(o)* Bretislaus primus fuit, qui in hac ultima sua expeditione contra Hungaros equitatu prævalentes suscepta, equites sibi ex Germania mercede conduxit, & ad oppidum Chrudim, parvo à Moravia intervallo distante, secum abduxit: quos dum ibidem cum alio exercitu hilaris & lætus recenset, ac postea liberalius cœnat, seque plusculum invitat, ferventissima per noctem febre

(o) *Bretislaus subacta Polonia ter Pannoniam dicitur invasisse, neque mediocria damna intulisse, sed tertiò ingressus repentina febre correptus pedem referre coactus est.*

Bretislai filii
- *Spitigneus.*
- *Vratislaus.*
- *Conradus.*
- *Otho.*
- *Iaromirius.*

febre corripitur: Quæ poſtquam æſtum non remittit, ſed capitis inſuper & pectoris dolores acres commovet, finem vitæ adeſſe ſentiens, attollit oculos, videnſque præter filios ſuos coràm, alios quoque frequentes proceres de ſalute ſua omnes ſollicitos, laudato officio, jubet illos bene ſperare. Pro me enim uno, inquit, etiamſi ego vobis nunc auferar, quinque filios, Spitigneum, Vratislaum, Conradum, Otthonem, Jaromirium vobis ſuperſtites relinquo: hi facilè deſiderium mei levare poterint. Sed illud potius vobis curandum, omniq; ratione providendum erit, ut ea quæ nunc eſt inter fratres conjunctio, concordiaque, poſt obitum quoque meum perduret inviolata. Nam quæ ſit illorum ætas videtis, ea nimirum, quæ ſive publico, ſive privato muneri obeundo, jam pridem habilis habetur, extra unum Jaromirium, in quem Pædagogus adhuc ſuo fungitur officio. Ut igitur nullus de hoc metus ſit, ne quid per imbecillitatem ætatis novi moveat, ita valde metuendum, ne majores natu fratres, dominandi cupiditas transverſos agat, fraternamque violet benevolentiam, ſi fortè unusquisque ad Principatum aſpirare, quàm alii loco cedere contenderit, immemor verborum Domini, dicentis: Omne regnum in ſe diviſum deſolabitur. Sed quanquam meliorem ego ſpem mihi de filiis meis ſpondeam, ipſos videlicet ſua ſponte ab omni diſſidio domeſtico eſſe temperaturos, cum omnes rem maximè impiam eſſe ſciant, fratrem fratri moliri inſidias, tamen mutua defenſio multò mihi tutior videtur, ut in qua multi, quæ in rem communem ſint conſulere, vique majore malum arcere poſſint, ſi absq; aſſentatione æquos & juſtos conſiliarios, defenſoresque communiter

Morituri Bretislai oratio.

Ad concordiam exhortatur liberos.

præstiterint. Cujusmodi ego cum vos fore confidam, occultare præsentibus nolo, quale decretum quondam inter filios decreverim. Nihil utique novi, aut insoliti statuens, sed quod ordo primùm naturæ, dein jus Gentium præscribit, id confirmans. Nempe, ut ex filiis, ne alius ad paternam Regni successionem, nisi natu maximus provehatur: cæteri fratres, sorte quisque sua contenti sint. Juramento à cunctis in hoc decretum præstito, tum Bretislaus, Spitigneum eis Principem totius Bohemiæ nominat, atque inter alios fratres Moraviam in hunc modum dividit. Vratislao Olomucensem, Conrado & Ottoni, Brunnensem ac Znoymensem regionem attribuit. Jaromirium verò ad ludum literarium amandat, eique successionem Pontificatus Pragensis destinat. Quibus sic compositis, animaque in manus Domini commendata, emittit spiritum. Corpus inde Pragam à filiis relatum, & in arce Pragensi ad Sanctum Vitum conditum. Nullus in rebus bellicis ex Bohemiæ hactenus Principibus, Bretislao par fuit. Nullus enim tam fœliciter adversus Cæsarem & Germanos rem suam gessit. Nullus tam latè Hungariam ad usque arcem & oppidum Strigonium vastavit, tamque crebris & variis præliis ipsos Hungaros afflixit, nullus Poloniam, ita ut ipse, debellavit, & ad tributum Bohemis pendendum redegit. Domi item in administranda Republica habitus clarissimus.

Hæreditas principatuum inter fratres divisa.

Bretislai encomium.

HISTO-

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER OCTAVUS.

SUMMA OCTAVI LIBRI.

XXIII. Spitigneus μισογέρμανος. Intra triduum Germanos solum vertere mandat. Neque matre & Vestali Comitissa exceptis. Occasio hujus in Germanos odii. Mater Juditha Petro Regi Ungariæ nubit: eo mortuo in Moraviam ad alios filios revertitur. Cœnobium Prak ad Znoymam erigit. Tercentum nobiles Moravos ob Germanismum spoliat & carceribus addicit. Inhumanus in fratres. Vratislaus major in Hungariam fugit. Cunradus & Ottho Pragam abducuntur aulicis ministeriis destinati. Conjunx Vratislai gravida in maritum susceptam indignationem excipit. Belinæ præfecto custodienda traditur. A Severo Episcopo corripitur durius. Dimittit Vratislai conjugem incolumem. Hæc maritum conventura, abortu facto, in itinere expirat. Andreas Rex Hungariæ sororem Adleidam Vratislao conjugem tradit. Spitigneus Princeps fratribus reconciliatur, restitutis bonis, somnio ejusq; interpretatione per Episcopum facta, territus. Bretislaus filius natus Vratislao ex Adleida. Severus Principum victus precibus renunciat Episcopatum Olomucensem Johanni. Vidua petit audiri à Spitigneo. Sat memorandum facinus. Pragæ templum condit.

XXIV. Vratislaus. Dividit inter fratres Moraviam. Iaromyrius minimus se neglectum queritur. Spes Epi-

Episcopatus Pragensis ipsi injicitur. Placatur: post habitu rejecto ad ingenium redit. Copiis Boleslai Audacis Regis Poloniæ adjutus fratrem Principatum obtinentem impetit irrito conatu. Mors Adleidæ conjugis Vratislai. Vratislaus primæ conjugis carcerem ulciscitur in præfecto. Deliberatio de successore Severi in Episcopatu. Jaromyrius invito Principe palmam obtinet. Vratislaus Suatavam Poloniæ Regis sororem conjugem tertiam ducit. Silesiæ descriptio. Jaromyrius Gerardus dictus confirmatur ab Henrico Cæsare per Moguntinum Archiepiscopum. Repetit à Johanne Olomucensem Episcopatum. Hinc dissensionum longa series. Excommunicatur. Romam citatur. Monasterio mancipatur. Mathildis in gratiam Pontificis reponit Gerardum. Bella parricidialia in Germania, inter Cæsares Henricos patrem & filium. Henrico à Pontifice exauctorato sufficitur Rudolphus. Eo caso Henricus filius. Patri ob Lusatiam stipulatam Vratislaus: filio Henrico Leopoldus Austriæ Marchio auxilia tulêre. Leopoldus Moraviam infestis signis invadit. Profligatur à Vratislao. Hic Henrico patri ad Rhenum suppetias fert. Simultates inter Cæsarem & Vratislaum. Pater carceri Leodiensi à filio inclusus moritur. Boleslaus Ferus Rex Poloniæ à Pontifice Maximo Regno privatus ob necem divi Stanislai. Vratislaus cum fratre Gerardo Episcopo animadvertit in Magos & Judæos.

XXIIII. Spitigneus μισογέρμανος.

QUemadmodum parens inter filios hæreditatem distribuerat, sic partem quisque suam ab ipso funere adiit, totum autem Bohemiæ Principatum Spitigneus solus possedit, à puero statim hominibus Germanis infestissimus, tum verò adepta nocendi quo-

quoque poteſtate, adeò in illos implacabilis, ut contra ſententiam virorum primorum, exemplum inſolens deteſtantium edictum proponeret, quo intra triduum Germani omnes è Bohemia pellebantur. Ac ne reſpicere perſonas, matremq; (*a*) ſuam ab aliis ſecernere videretur, illam quoq; in Germaniam, ſalvis rebus ſuis reverti jubet. Reſtabat virgo veſtalis divo Georgio in arce Pragenſi conſecrata, nobilibus in Germania parentibus orta, quippe parentes ejus ea dignitate fuerunt, quam nunc Comites uſurpant, quæ religione ſe tutam exiſtimans, abitionem etiam poſt edictum diſſimulabat. Hîc ille atra bile percitus, denunciari protinus virgini jubet: Niſi ante noctem cœnobio egreſſa fuerit, nihil poſthac illi adverſus Imperium Principis aut flammeum, aut velum profuturum. Cauſam tam intemperantis denunciationis, ex hac offenſa ferunt obortam: Muro cingendam arcem Bretislaus conduxerat, metirique ſe præſente ſpacium illius juſſerat, cum Spitigneus filius, etiam tum adoleſcentulus adeſſet. Metienti Clybanus proximè cœnobium obviam fuit, qui curſum funiculi à via detorquebat, quoniam parens furno parci injunxerat. Quo paulùm progreſſo Spitigneus ſubſiſtens, Clybanum invadit, illumque vi ſua demolitur, his præterea verbis inſultans: Non amplius Germana hæc ſanctimonialis toſtas ex hoc Clybano edet placentas. Ad quæ illa commota: Videte, inquit, robuſtum Bohemum, quàm ſtrenuum facinus deſignarit, fictilem unus ſolus fornaculam diruit, quam vix tres validiſſimi juvenes Germani proturbaſſent, dignus ſcilicet ob hanc

Edictum contra Germanos ut triduo ſolum vertant, ne matre quidem excepta.

Origo implacabilis adverſus Germanos odii.

(*a*) *Conjunx Vratislai gravida, carceri traditur, Leſcaarae, tam dura & immani cuſtodia ſervata dicitur, ut alternatero uterque noctu pede uno compede conſtringeretur.*

Iudith Bretislavidua Petro Regi Hungariæ nubit. Pruk monasterium Iudith condit. Anno 1059. Iudith mortua.

hanc victoriam corona triumphati. Arriserat dicenti Iudith mater, quæ tum præsto fuit, & perinde atque illa sanctimonialis filium offenderat, tanquam parum Bohemis propitia. Iudith tamen à filio contempta Petro Regi Hungariæ, nuper ab incolis Regno pulso denupsit, ac post ejus obitum in Moraviam se ad alios suos filios contulit, pietati & religioni ibi dedita. Hujus pietatis ejus hoc est monumentum, quòd nunc Lucense Cœnobium appellant, insigne opibus juxta Znoymam situm, sed id suo post tempore ædificatum. At in præsens Spitigneus cum accepisset, apud Moravos se malè audire propter edictum contra nationem Germanam promulgatũ, ultioni intentus trecentos simul viros nobiliores acciri ad se nominatim ex Moravia imperat, qui sibi ad oppidum Chrudimum occurrant. Faciunt imperata Moravi, ad unumque omnes protinus capiuntur, & per municipia diligenter custodiendi traduntur, armis & equis spoliati, quos Spitigneus suis distribuit, atque cum illis & reliquis copiis Moraviam ingressus est. Cujus adventu Vratislaus conterritus, Olomucioque diffisus, quò frater iter suum converterat, ad Pannoniam transfugit, hospitaliter à Rege exceptus. Quàm verò ægrè Spitigneus tulerit, fratrem sibi elapsum fuisse, vel hinc conjectura capi potest, quòd neque in uxorem ejus, quæ tunc gravida Olomucii relicta fuit, apertisque ultro portis, Levirum intra mœnia recepit, clementem, humanumque se exhibuit, sed illam quoque velut captivam, Belinæ præfecto custodiendam vinciendamque attribuerit. Unde tanta insuper Conradum ipsum, & Otthonem trepidatio occupavit, (nulla enim provisa habebant præsidia; quæ

Trecentos Moravos spoliat Spitigneus.

Vratislaus frater profugus ad Regem Hungariæ Andream.

fratri ſic ſubdolè cum Moravis agenti opponerent:) ut ambo ſpontaneam illi facerent deditionem, ſed juſſi ſunt cum illo Pragam ire, venientesque iſtic miniſteriis aulicis alligati ſunt, Ottho quidem venationibus, Conradus verò regalibus epulis præficiuntur. Inter hæc Severus Pontifex idoneum tempus adeundi Principis nactus, ejuſmodi verbis illum compellat: Officii ſui eſſe, ut Principem ſubmoneat, ſi quid ab illo geſtum videat, quod pios multorum animos offendat, deque Principis exiſtimatione multum detrahat: Videri autem plerisque hanc impietatis inſignem eſſe notam, quòd matrona illuſtris, culpæ nullius conſcia, quòd uxor fratris ejus, quòd partui propinqua, ſordido, ſeque indigno carcere detineatur. Quid enim indignius quàm Principem mulierem ſervili cuſtodia contineri? Plurimũ ſanè intereſſe inter viros ac fœminas, ab illis ſæpius miſericordiam ſine reprehenſione ſubtrahi poſſe: at mulierem calamitoſam, niſi propitius quis reſpexerit, à nemine unquam laudabitur. Nihil autem Principi in vita contingere poſſe felicius, quàm laudem & charitatem ſubditorum ſuorum asſequi. Hæc enim vera ac propemodum ſola haberi præſidia vitæ, ſine metu à Principibus degendæ: ac nulla re alia ſic illa comparari, uti manſuetudine morum & facilitate, ipſi quoque Domino adeò perplacente, ut dicat: Miſericordiam volo potius quàm ſacrificium. Ab eodemque Spiritu præterea doceri nos, ut ad hunc modum deprecemur Deum: Cum iratus fueris, miſericordiæ recordaberis: quantò magis homines meminiſſe oportere, ut miſericordiam hominibus ſui ſimilibus, depoſita indi-

Invectiva oratio Severi adverſus Principem Epiſcopo digna.

Relaxata Vratislai conjunx Severi & optimatum intercessione exacto mense edito fœtu immaturo, maritum petitura in itinere animam efflat.

indignatione tribuant. Mitigatus per hæc Spitigneus, vinctam exolvi jubet, concessa ei facultate vel manendi in Bohemia, sumptum Principe in res necessarias suppeditante, vel accepto viatico abeundi quò placeret. At illa cum rectà in Pannoniam ad maritum nimis per viam ire festinat, concusso ex itinere utero, subsistere in Moravia cogitur, nec ultra triduum vitam illic prorogat. Quo Vratislaus comperto, non solùm uxorem sibi, verùm etiam id quod in illa conceptum erat simul interiisse, aliquot dies clausus intra cubiculum, ingentem luctum continuavit. Per eos tandem, quos Rex de suis consolatores submiserat, in conspectum Regis adductus, ab ipso Rege admonetur, ne doleat, neve animo succumbat propter casum, qui jam erigi in pristinumque statum restitui nequeat. Sperandum esse vivis, auctorique vitæ fidendum. Hæc tristia illum brevi, lætioribus mutaturum: se verò interim curaturum de matrimonio renovando, deque urbe Olomucio recuperanda. Utriusq; rei paulò post Vratislaus compos factus est. Nam sororem ei suam Rex, Hungaris assentientibus, despondit. Nomen illi Adelheida fuit, & Spitigneus non expectans, dum armis Hungaricis frater in Moraviam reponeretur, ex familiaribus amicis duos ad illum allegavit, qui de reconcilianda fraterna gratia agerent, simulque pollicerentur omnium quæ ablata illi in Moravia fuissent in solidum restitutionem. Hi responsum jussi referre: Ita demum Vratislaum promissa fraterna rata habiturum, posteaquam viderit duos quoque reliquos fratres in bonorum possessionem reductos. Animum hæc Spitignei suspensum reddebant, in diversasq; illum sententias tra-

Adelheidam filiam Andreas Rex Vratislao desponsat.

Reconciliatur fratri Principi Vratislaus.

trahebant: modò enim placuit Moraviam rursus inter omnes fratres dividi, modò utilius securiusq; esse videbatur, ut ipse Conradi atque Otthonis portionem sibi retineret. In hoc cogitationis æstu fluctuanti, dicitur, per quietis speciem Divus Vitus se obtulisse videndum, gravique ac severo illum sermone corripuisse, quòd odium implacabile adversus necessitudines foveret: Nihilo lenior in subditos, quos sævè, & atrociter, avarèque tractaret, in foribus adesse vindictam, quam, nisi resipuerit, Dominus illi retribueret. Consternatus hoc tam tristis somnii aspectu, Severum Pontificem accersiri jubet, metumque nocturnum, & curam præsentem suam eo coram explicat. Ille cœlitùs demissum Numen affuisse interpretatur. Nec enim ad bonam frugem, nisi bonum quoque Angelum convertere homines solere, idcirco Deo gratias agendas pro munere hoc gratuitæ misericordiæ suæ, parendumque esse divinis monitis, quorum contemptus nunquam sine certa pœna transmittitur. Mirabilis subitò facta est in Spitigneo metamorphosis, heri lupus rapax, hodie adeò mansueta ovis, ut vellus sibi sua sponte avelli sustinuerit. Vocatis enim continuò fratribus suis, Conrado atque Otthone, simpliciter illis atque apertè peccatum suum indicat. Se, inquiens, cupiditate plura habendi, ambitioneque latius dominandi, bonis illos à patre assignatis nuper intervertisse: nunc pœnitentia gestorum immutatum, utrique quod suum est, fraternè reddere, fraternaque deinceps omnes fratres suos benevolentia prosequi velle. Æquè miti ac benigno mox animo scripsit ad municipia, ut laxatis custodiis, liberos Moravos qui nuper capti erant, redire in Moravi-

S. Vitus Spitigneo in somnis apparet.

Severus Episcopus somnii interpres.

E lupo in ovem mutatur Spitigneus.

Pœnitudine ductus omnibus satisfacit.

ravi-

Bretislaus Vratislai F. ex Adelheida Hungara, è qua Iudith & Ludmillam dicitur suscepisse.

raviam sinerent. At Vratislaum Olomucii in domicilio suo invisere dignatus est ipso natali die, quem filiolo ex Adelheida nato, ritu Christiano per baptismum celebrabat. Filium à fonte Severus Pontifex suscepit, nominavitq; eum avito nomine Bretislaum. Postquam satis epulatum, satisque convivatum erat, Vratislaus adjunctis sibi Conrado & Otthone fratribus (nam ipsi quoque convivæ aderant:) Severum orare incipit, ut una uxore contentus, cum altera divortium faciat. Nonaginta enim propemodum annis ambitu Pragensium Antistitum, Olomucensis Ecclesia suo sponso caruit, dum utrumque sibi Pontificatum Pragensis Episcopus usurparet. Atque hanc inprimis Severus tunc excusationem habuit, cur non statim petitioni subscribere posset, quoniam vetus res, non autem nova intercederet, quæ sine collegii Pragensis sententia confici à se solo nequiret. Non cessabat urgere Vratislaus, jam Spitigneo quoque adjutore, ut de jure interim suo Severus decederet, cætera se cum fratre Principe in Bohemia curaturum. Dat manus tandem Severus, Pontificatumque Olomucensem ad Joannem, quemadmodum Vratislaus petebat, transfert, sibique Pragensem retinet: Pragamque inde Principem suum comitatur indies magis ac magis apud plebem gratiosiorem, quando neque illius commoda negligeret, sed perinde adversus infirmos atque supremos æquitatem præ se ferret. Cui rei hoc vel præcipuum exemplum in procinctu erat jam equo insidens, ut destinatum iter prosequeretur: Equitanti occurrit quædam vidua, vociferans rogansque, justitiam sibi contra adversarium, multò se potentiorem administrari. Expectare Princeps illam,

Severus Pragæ Episcopus Olomucensem victus Principum precibus Iohanni resignat.

Clemens in viduam Princeps.

lam, dum reverteretur, jubet. Contra illa, moram hanc ſibi periculoſam allegat, quoniam vadimonium in proximam horam promiſſum ſit, quod deſeri ſine jactura cauſæ ſuæ nequeat, profectionem autem absque quovis detrimento poſſe differri. Ablegat illam Princeps ad alios judices ordinarios. At illa exclamat: Male rem ſuam procuraturam, ſi alii illam, quàm ſuo judici, ſibi à Deo conſtituto commendaverit. Victus hac voce, equo deſcendit, cognitionique amplius duas horas vacat, ac demum poſt ſententiam latam, interruptum Boleslaviam iter continuat. Appetente mox feſto die translationi Sancti Venceslai dedicato, Pragam reverſus, ut vidit ad ſepulchrum tantam domeſticorum, advenarumque frequentiam confluxiſſe, quantum locus ille propter ſui anguſtiam capere non potuerat, religione tactus, quòd laxiora ipſe Palatia, quàm Divi templa haberent, novo operi excitando curam intendit, dirutoque ſacello utroque, quorum alterum divo Vito, alterum divo Adalberto conſecratum fuerat, aream longè ampliorem menſus, omnibus tribus in illa, unum ſatis magnificum ſuperſtruxit templum. Cui quo minus faſtigium, tectumque imponeret, mors interceſſit. Hanc pulchram ſibi memoriam apud ſuperſtites, relinquens, quòd malè probatos ab initio mores bene verterit, cum plerumque alii Principes in deterius mutent vel bene cœptum vitæ inſtitutum. Pragam à funere Spitignei Vratislao, Conrado, Otthone convenientibus, in eo conventu ab omnibus ordinibus Vratislaus poſt Spitigneum natu maximus Bohemiæ Princeps declaratur, & ab eodem Moravia, inter duos juniores fratres ſic bifariam dividitur: Regio

Templum auguſtum Pragæ exædificat.

XXIV. Vratislaus.

illius Orienti expoſita, in qua urbs Olomucium ſita eſt, & circum montes ac ſylvæ venandi copiam ſuppeditant, Otthoni tanquam venationibus dedito, fruenda conceditur. Illa altera occidua, cum Brunna pariter & Znoyma; Auſtriæ proxima, Conrado linguæ Germanicæ gnaro defertur. Nec multo poſt Jaromirius quoque ſupervenit, invidiosè, iracundeq; cum fratre expoſtulans, nullam ſui ab illo in diſtributione Moraviæ habitam rationem, quaſi ipſe non ſuus hæres, ſed alienus eſſet, quem præterire liceret, æquè eodem ſe parente, atque Vratislaus, & cæteri fratres prognatum eſſe, cur æquam cum aliis portionem accipere non debeat? præſertim cum ſciat, à parente Moraviam trifariam fuiſſe diviſam, ut illam tres, non autem duo fratres poſſiderent. Unde hanc fratri authoritatem in ſuum fratrem, ut ei jus ſuum in bonis paternis adimat, niſi patrem quoque ſimul ei auferre velit. Provocat item Vratislaus ad parentem, ejusque ultimam voluntatem, qua voluit, decrevitque, ut pars hæreditatis Jaromirio Dominus eſſet. Ideoque literis datum imbuendum, ut aptus olim idoneusque hæres in domo Domini factus, æternam aſſequeretur hæreditatem, interimque oppido Hradecio, cum illius commodis frueretur; ſed nec oppidum hoc, nec fructum ejus illi ſe auferre, imò auctum potius majore cenſu, illud ei in manus tradere. Quum per hæc placare iratum non potuerit, literas dat ad Conradum & Otthonem, ut Pragam ſtatim veniant. Unaque cum illis rurſus Jaromirium adoritur, ſed jam precibus cum eo agens, ut ne contra voluntatem patris niti vellet, quam ſemel approbavit. Eadem Conradus atque Ottho precantur, & inſuper bona fide pollicen-

Moravia inter fratres diviſa.

Iaromirius fratrum minimus admitti vult ad hæreditatem.

licentur, neminem in Pontificatu Pragensi, Severo ætate tam grandi, nisi Jaromirium successurum. Hac spe delinitus, persuaderi sibi patitur, ut ad tertium sacerdotii gradum ab eodem Severo promoveatur. Sed brevi posthac juvenis, ad juvenile & inconstans rediit ingenium, ut eum facti hujus pœniteret, quòd Levita fratrum suasu factus fuerit. Abjecta igitur veste talari, derasoque toto planè capite, non tantùm vertice, sagum induit, tonsusque se clàm in aulam Regis Poloniæ Boleslai, cui Audax cognomen, subducit. Ibi militem libentius & aulicum, quàm domi altaris ministrum agere sustinens: aulicamque mox audaciam, impetrato à Boleslao tumultuario milite usurpans, terrere Vratislaum, Bohemiæque appropinquare ausus est. Sed hanc ejus temeritatem Vratislaus parvo negotio repressit, fugientemque insequutus est usque in Poloniam. In qua edoctus, Regem ipsum celeritate miranda, cum magnis copiis adventare, exposcentibus qui cum ipso erant viris præstantioribus, retro pedem retulit, majore exercitu, si opus foret, Polono occursurus. In reditu mors eum Adelheidæ uxoris excepit, tristis illa quidem propter multa ei solatia domestica erepta, sed æquiore tamen lata animo, quia suo tempore à Domino præfinito venerat, quam intempestiva illa prioris uxoris, injuria hominum ante tempus ei ablatæ. Ad quam injuriam ulciscendam, quum intentus esset, occasio hæc se ei obtulit. Pragam ad Severum Præsulem venit Præfectus ille Belinæ, qui uxorem Vratislai parum decorè, parumque reverenter vinctam, in arce sua attinebat, petitum, ut novum templum, in fundo suo juxta Belinam fundatum solemni more Præsul dedicaret,

Spes injecta Iaromurio Episcopatus Pragensis.

Habitu Levitico repudiato, aulicus fit Boleslai Audacis Regis Polonæ.

Lacessit Vratislaum.

Mors Adelheidæ conjugis.

Ann. 1062.

quo facilè impetrato, vadit protinus ad Principem, existimans offensæ oblitum, posteaquam ejus nulla tam diu fieret memoria, ad eandemq; illum dedicationem, verbis valde supplicibus invitat. Paucis ille respondet: Veniam, inquit, & quod facto opus erit, faciam. In meliorem quàm dictum erat sensum hæc accipiens Præfectus, domi lautè prandio apparato, cum magno gaudio Principem expectat: verùm ille post dedicationem templi à Severo perfectam, oppidum Belinam intrat, jubetque Severum, prandium quod Præfectus foris ad templum apparaverat, prandere. Ipse clausis portis oppidanos in domum prætoriam contrahit, acceptoq; ab illis fidei juramento, novum eis Præfectum (ipsi Comitem vocabant) instituit. Is erat Cogeta Wyssebórius, parenti Vratislai Bretislao percharus. Huic injunctum, ut illico mittat, qui dejectum loco Præfectum comprehendant, vinctumque ad Principem adducant. At lictoribus antevertit amicus quidam Præfecti, in aurem illius, mensæ etiamtum assidentis, insusurrans: Ademptum illi esse cum oppido magistratum, & mox affore qui illum capiant. Expavefactus inopino illo nuncio, surgit continuò à mensa, seque abdit in abstrusum locum, ac proxima nocte de consilio Severi fugam instruit, atque ita supplicium evadit. Bona tamen illius à Vratislao proscripta sunt, quorum meliorem partem Sacerdotia tenuiora abstulerunt. Nam ipse Princeps in usum suum ex illis ne teruncium quidem convertit. Non enim avaritia, sed dolore accensus, ad persequendam ultionem advenerat. Comperto deinde Polonos denuò adversus Bohemos in Slesia grassari, decernit & ipse dele-

Cogeta Wisseborius Belinæ præficitur.

Crudelitatem in conjugem patratam ulciscitur Vratislaus.

delectum militum, eisque oppidum Glacium nominat, ad quod præstituto die conveniant. Nam hoc oppidum in Slesiam totum prominet, utpote ultra Bohemiæ montes in plano situm, quondamque numeratum inter Slesiaca oppida, quibus tunc magna ex parte Poloni dominabantur, assiduò satagentes, ut Glacio quoque rursum potiri possent. In hoc oppidum castris prius circummetatis divertenti Vratislao, nuncius affertur, Severum diem suum obiisse, vacareque Pontificatum Pragensem. Eodem tempore Conradus & Ottho, de hac ipsa morte certiores facti, expeditum Jaromirii familiarem, cursim in Poloniam currere hortantur, dantque eidem occultas literas ad fratrem Jaromirium perferendas. Quibus perlectis, citò equo in Moraviam ad fratres suos devectus: coram, inquit, quem quæritis adsum. At illi sago exutum, induviis rursus Sacerdotum eum induunt, barbaque & corona abrasa, nitidum ad Vratislaum Glacium deducunt, rogantes in demortui Pontificis locum eum suffici. Nihil minus Vratislao placebat, quàm ut frater suus, tam vita quàm studio à religione adversus, Pontifici Severo, divinarum rerum sacræque disciplinæ observantissimo succedere deberet. Sed ne ipse sibi suo responso majorem conciliaret invidiam, hanc rem ad cæteros ordines, qui extra mœnia in castris erant rejicit. Veniensq; postridie manè ad castra, de substituendo novo Pontifice ad consilium Procerum, equitumq; & sanioris populi partem refert. Proposito illis, Præsuleq; nominato equestris ordinis Lanesio Saxone, quem à sacris Sacellanum habuit, nuperq; propter bonas literas ac mores probatos, eundem Lythomerciensi Ecclesiæ præposuit: Cōtra pro Jaromirio acri-

Ad Glacium Vratislaus exercitum cogit adversus Polonos.

Mors Severi Episcopi.

Ambit Jaromirius.

Vratislaus Lanesium Saxonem evehere studet.

acriter contendebant fratres Principis Conradus & Ottho, tanquam consponsores pro hac successione, si præmoreretur Severus. Gliscente utrinq; altercatione, dum alteri Lanesium approbant, alteri Jaromirium præferunt, assurgens Cogeta Visseborius, Viderint, ait illi, quid agant, qui Bretislai acta facere irrita conantur, quibus is, præter filios, etiam subditos suos sibi obligavit, ut operam Jaromirio in Pontificatus successione, cujus gratia ad Scholas relegatus fuerit, navarent. Se memorem promissi, tam patri mortuo, quàm filio superstiti fidem integram servare, atque à Jaromirio stare velle. Excipit Zatecensis Præfectus aliquanto ferocius: Videte, inquit, viri Bohemi, quid inter Spitigneum paulò ante defunctum, & Principem hunc nostrum intersit: ille multum in hoc providisse existimatus, ideoque summè à vobis laudatus est, quòd Germanos Bohemiâ expulerit, aliquando Bohemis exitio futuros, si invalescerent: iste secundum à se locum, huic nescio cui Germano ultrò defert, ut dum unum, plus etiam quàm fratrem suum honorat, cæteros Germanos ad reditum in Bohemiam invitet, quemadmodum fieri quotidie, aulamque Principalem compleri illis cernitis: adeò scilicet à Principe nostro amamur, ut vix locum in aula illius honestum obtineamus. Jam verò & Sacerdotes illi domestici tantum sordent, ut nullum eorum dignitate majore putet dignum. Quum si vel Jaromirius non extaret, complures alii reperiantur, qui huic Saxoni genere, disciplina, pietate vel pares, vel longè superiores sint, & perinde pariter, aut magis etiam idonei ad Pontificatum gerendum, si modò suis à Principe qui externis favor adesset. Sed faveat quis-

Impedit Visseborius.

faveat quisque cui velit, se posteaquam in causa præsente, decus patriæ, dignitas Jaromirii, fides sua quam Bretislao obstrinxerit, periclitentur, mori malle, quàm causam hanc deserere. Apparebat exstrepitu utriusque factionis, rem ad seditionem & arma venturam, si non Vratislaus discessu concilium turbulentum diremisset, ac per internuncium renunciasset, se de sententia sua non Visseborii, neque Zatecensis Præfecti metu cedere, sed Conradi atque Otthonis fratrum gratia hoc facere, ut Jaromirius tantopere exoptatum munus sibi habeat. Ac mox in aliorum contemptum, cum Boleslao Poloniæ Rege de fœdere ineundo agit, illudque per instauratum tertiò matrimonium, Sorore Regis, cui Suatava nomen, uxore ducta, compositis prius quibusdam in Slesia rebus confirmat. Locus monet, ut de hac ipsa Slesia, quæ jam pridem tota sub imperio Bohemorum constituta est, pauca dicamus. Hæc quondam à Quadis sicut Moravia à Marcomannis regnabatur, Quados autem Cornelius Tacitus inter Germanos numerat, illisque ad memoriam usque suam, Reges ex Gente ipsorum mansisse scribit. Manserunt tamen & postea, ut Marcellinus longo post tempore refert, de Constantino Imperatore loquens: Perrexit, inquit, in Regna Quadorum, qui Sarmatis locorum confiniis & feritate junctissimi sunt. Quadis sangvine regio ortus juvenis Zizais nomine, pacem impetravit, redditis prius captivis, & datis obsidibus. Meminit præterea Araharii Quadorum Regis, veniam similiter ab eodem Constantino petentis. Tandem Lechus frater Czechii, de quibus ante dictum est, in illam regionem penetrans, Poloniam campestri planicie, quam

Jaromirius Episcopatu potitur. VIII. Episcopus Prag.

Suetochna Boleslai feri Poloniæ Regis soror Vratislao nubit.

Silesiæ descriptio.

Quadi.

quam vernacula lingua Pole dicimus, appellavit. Duravitque illi hoc vocabulum, quamdiu ſub ditione Polonorum erat. Poſtremò Bohemi illam nacti, quum vidiſſent, præter Polonos, Miſnios quoq; ac Pomeranos, Marchitasq;, & aliam miſcellaneam turbam illò velut inſerpere, paulatimq; irrepere, à ſerpendo Sleſitas nativo ſuo ſermone appellare cœperunt. Nunc Sleſitæ vocari malunt, patriamq; Sleſiam: cujus olim termini, quemadmodum item Moraviæ, ſpacioſiſſimè diffundebantur: at in præſens, non ultra bis centum paſſuum millia in longitudinem porriguntur. Latitudo verò circiter octoginta millia continet. Regionem Odera nobilis fluvius, qui in Moravia haud procul ab Olomucio fontem ſuum habet, perlabitur: nobiliſſimamq; illic urbium Vratislaviam alluit, ac ſuo nomine mare Baltheum irrumpit. Ager illi frumenti & pabuli ferax, ſed vinum & crocum ferre contumax: quoniam utraque non amant cœlum ſolumque aſperius, rigidiusque. Gens ad arma prompta, bellisque gerendis idonea: in præſentia verò ad liberales quoque diſciplinas, & literas eleganter pertractandas, egregiè appoſita, nec tot Principibus, quot ante ſæpius inter ſe diſſidentibus obnoxia: ideoque minus timida ne multitudo Imperatorum juxta vetus proverbium, Cariam perdat. Hactenus de Sleſia. Nunc ad Jaromirium in Bohemiam revertemur: Qui ut Pontifex eſt nominatus, id ſtatim egit, curavitque ut inauguraretur & confirmaretur, utrumque horum Henricus Cæſar, ejus nominis tertius, Pontifice Romano contempto, violenter ſibi uſurpavit, unde primus etiam Imperatorum poſt Arcadium diris Pontificiis eſt petitus: Moguntiæ eo tempore

Sleſia etymon à ſerpendo.

Odera.

Vratislavia.

Bellicoſi Sleſii.

Henricus Cæſar Jaromirium confirmat.

Cæſar

Cæsar erat, cum se Jaromirius ab illo confirmari, suamque dignitatem Pontificiam consumari oraret. Quo impetrato, dat ille inaugurandi negotium Moguntino Præsuli, qui mutato nomine Gerardum pro Jaromirio nuncupavit, remisitque inauguratum Pragam ad oves suas pascendas, antea commonefactum, ut offensarum acerbitate deposita, mutuam cum Vratislao fratre suo benevolentiam coleret. Bene aliquandiu inter illos conveniebat, sed posteaquam Gerardus avaritia succensus, ambire Olomucensem præterea Pontificatum cœpit, prætextum habens, quòd Severus in damnum successoris nihil potuerit in conjunctione Pontificatuum demutare, Vratislao contradicente, patrociniumque Joannis Episcopi Olomucensis suscipiente, rursus ex hac contentione nova simultas coorta est, quam mox Gerardus exacerbavit, verberibus mulctato Joanne, quòd sibi de Pontificatu Olomucensi cedere noluerit. Hanc tam insignem injuriam Vratislaus unà cum Joanne, Romam ad Pontificem Romanum referendam censuit. Relator futurus erat sacrificulus Joannis, vir industrius, ac sæpe in curia Romana versatus: sed & illum Gerardus per insidias literis & viatico spoliatum, additis plagis pessimè accepit. Legat demum Vratislaus suos legatos melius quàm prius comitatos: atque ii Romam incolumes pervenientes, isthic obtinent, ut senatusconsultum fieret in ipsorum sententiam de (*b*) Rudolpho Gardinale Pragam mittendo, qui præsens cau-

Gerardus Geboardus aliis dictus.

Invito Vratislao Ioannem Olomucensi Episcopatu deturbare conatur.

(*b*) *Rudolphus Apochrysiarius à Gregorio* VII. *Papa missus, Praga Geboardo sacris interdixit. Romam evocatus Mathildis patrocinio, in cujus genus sanguinem maternum referebat, abrogato anathemate in pristinam dignitatem Pontificis auctoritate restitutus est.*

causam controversam, tanquam judex cognosceret, dijudicaretque. Veniens ille citat Gerardum ad causam dicendam, ac semel iterumque, & tertiò per contumaciam apparere detrectantem, ab officio Pontificali suspendit. Edicitur protinus ab aliis sacerdotibus, ad factionem Gerardi pertinentibus, velut justitium. Nam & templa passim clauduntur, & sacrificia intermittuntur, cum hac denunciatione, non prius se ad illa redituros, quàm censuræ vinculum adversus Gerardum laxatum fuerit. Irritatus audacia illorum Cardinalis, ferit contumaces omnes anathemate. Nec urgere illos, devovereque desinit, quàm jurejurando Gerardus, de se Romæ sistendo promittit, venitque ad vadimonium promissum, sed in causa cecidit, relegatus in cœnobium, ut privatam cum contubernalibus vitam viveret, postcaquam Antistitis munere defungi, aut nescierit, aut noluerit. A quo sodalitio paulò post certior factus adesse Romæ (c) Mathildim, quæ gratia & authoritate apud Romanum Pontificem, ante alias Italiæ motronas, præpolleret, quam quidem Gerardus pro cognata sua agnoscebat, quando ut ipse, ita illa quoque generis sui originem ad Cæsares Germanos referret. Illam continuò precabundus adit, rogans, ne se in periculo positum illa ope sua apud Pontificem destitueret. Mathildis necessitudine, quæ sibi cum Gerardo intercederet, com-

(c) Gothofridi Lotharingi uxor Beatricis filia, & Henrici Nigri è sorore neptis. Beatrix enim Bonifacio Hetruriæ oriundo, viro quondam potentissimo nupserat. Mathildis cum Godefrido Luca, Parma, Reggio ac Mantua (Mutinæ) imperavit. Item eam partem Hetruriæ ac Umbriæ quod Petri patrimonium appellamus, hanc quoque possedisse & Ecclesiæ legasse tradunt.

comperta, benignis verbis recreatum, secum ad Pontificem adducit, factaque perblanda oratione, pristinum fortunæ habitum cognato impetrat. Tragico per idem tempus facinore domus Cæsarum exagitabatur, filio cum patre, ac vicissim patre cum filio belligerante. Initium belli parricidalis & causam, insectatio Pontificum, religionisque contemptus præbuit, quem Henricus tertius præ se tantum ferebat, ut Sacerdotia pro libidine sua institueret ac venderet, adulterinos Pontifices Romam induceret, schismata suscitaret, bellaque impia conflaret. Itaque Saxones insolentiam ejus non ferentes, Rudolphum è sua gente, Cæsarem à se declaratum ei opponunt. Quo victo ac profligato, in ejus locum Henrici filium, & ipsum nomine Henricum sufficiunt. Hujus factionem Leopoldus Austriæ Marchio, (utendum est enim usitatis vocabulis:) plurimum fovit. Sicut Vratislaus patris Henrici, à quo bonam Lusatiæ partem mercedis loco adeptus est. Cæterùm Leopoldus, ut Imperatori suo studium suum, lacessito Vratislao magis approbaret, Moraviam persultat, ac omnē circum Znoymam regionē devastat. Conrado, qui tunc Brunnæ erat, objicere se tantæ multitudini non auso, ægro id animo Vratislaus accepit, fratrique rescripsit, ut comparatas cum Otthone in Moravia copias habeat, illò deducendas, quò mox jusserit. Ipse domi robur militum sex millium deligit, parique corporum & animorum robore, duo millia Bavarorum Ratisbonæ, apud urbis illius Præsulem, Leopoldo infestissimum contrahit, sibique Conradum & Otthonem in Austria occurrere jubet. Præceperat jam Leopoldus castris suis locum, in eoque se usque ad Vratislai conspectum tenebat: visa dein

Bellum inter Cæsares Henricos III. & IV. patrem & filium. An. 1077. Rudolphus creatus: coronæ Pontifex Gregorius VII. ascripsit: Petra dedit Petro: Petrus diadema Rudolpho. Victus Rudolphus dextra præcisa ad Elysium, An. 1080. Mersburgi sepultus.

Austrius filio, Bohemus patri (pacto Lu-

ſatia præmio) opem ferunt.

dein acie ejus, in qua Bavari ad dextrum cornu, Moravi ad levum, mediusque cum Bohemis Vratislaus ſtabat, inſtructus & ipſe ſuo ordine pergit obviam, protractoque aliquamdiu certamine, & compluribus utriusque partis hinc & inde cadentibus, avertitur tandem Auſtriaca acies. Ipſe denique Leopoldus ſalutem ſuam fuga redemit, caſtris ad diripiendum victoribus relictis. Hic eſt ille Leopoldus, qui cum parente ſuo Alberto, Hungaris eam Pannoniæ ſuperioris portionem ademit, quam nunc Auſtriam vocamus, tunc Marchiam orientalem appellabant, illamque ſibi ac poſteris ſuis propriam dicavit. Victor Vratislaus ad Henricum ſeniorem in Germaniam tranſit, in qua plena omnia armis invenit, cum pro ſe uterque pater filiusque contenderent, atq; ille inferioris Germaniæ Principes, hic Francones & Saxones armaret, cum quibus præter parentem, communem etiam patriam ferro & flamma popularetur. Ad Rhenũ tandẽ convenere, cujus ripa in citeriore filius, in ulteriore pater caſtra metatus eſt. Et quanquam alveus alti fluminis obſtaret, quo minus impia ſigna acie concurrerent, per turmas tamen qui Rhenum lintribus trajecerant, plus quàm civili inter ſe prælio confligebant: non cives ſolùm cum civibus, ſed ipſi etiam affines cum affinibus, cognatique cum cognatis hoſtiliſſimè præliabantur. Tanta tunc Germanos ſitis ſanguinem ex ſuo corpore hauriendi invaſerat, tardos interim ad bella externa ſuſcipienda, ad quæ illos tunc Chriſtiani variis in Oriente cladibus fatigati, aliquotq; præliis à Sarracenis & Turcis infracti, aſſiduis precibus, cęterum fruſtra, vocabant, ut periclitan-

Auſtrii Moraviam incurſantes à Vratislao fuſi.

Albertus qui in reſtitutione Petri Regis Hungariæ Auſtriam adeptus: Fulmen & terror Hungariæ nominatus.

Ad utramque Rheni ripam pater et filius pro Imperio decertaturi caſtra locant.

clitantibus succurrerent. Quum igitur usque ad tædium, alteri juxta Rhenum, alteros sine copia pugnæ respectarent, affertur Vratislao, pabulatores Germanos, inter pabulandum invasisse Bohemos, & complures illorum per summam injuriam sauciasse. Eam injuriam Vratislaus ad Cæsarem refert, negligenterque, ut sibi videbatur, ab illo habitus, commeatum abeundi petit, subvereri se assimulans, ne qua seditio, aut inter militem Germanum & Bohemum contentio in castris otiosis exoriatur. Imò, inquit Cæsar, nobis quoque hæc stat sententia, ut in præsens castra solvamus, nulli usui idonea, posteaquam pars adversa flumen trajicere non audet. Ita sine prælio utrinque discessum. *Simultates inter Cæsarem & Vratislaum*

Haud diu latuit Henricum juniorem, per cujusmodi dissidium à patre suo Vratislaus diverterit. Ante igitur quàm interrupta coiret gratia, Vratislaum, cujus inprimis præsidio fultus pater staret invictus, magnis & multis honorum divitiarumque pollicitationibus occupat, si patre deserto, suas partes tuendas susciperet, aut si id grave ei videretur, ut bello saltem præsenti supersedeat. Instaurabant enim tam pater quàm filius bellum, in quo victus tandem, & in potestatem filii pater redactus, Leodii pedore carceris miseram exhalavit animam, piis tunc omnibus asseverantibus, tam gravem, tamq; manifestam pœnam, Deum vindicem ab Henrico, tanquam erga matrem Ecclesiam impio exegisse. Nam sub idem tempus hic ipse Deus justissimus, impietatem Boleslai Poloniæ Tyranni, qua se, per insectationem sui Pontificis S. Stanislai, dein per necem ejusdem parricidialem impiaverat, justa evidentiq; vindicta ultus est, Regno illi per Rom. Pontificẽ adempto, actoq; in exilium *Henricus filius Vratislaum ad se pellicere conatur.* *Cæsar pater carcere Leodiensi extinguitur.* *Anno 1106.* *Boleslao Poloniæ Regi & successoribus ob necem*

S. Stanislai Regnum abrogatum.

lium & in tantam amentiã dejecto, ut vagus ſylvas pererraret: à ſuis denique canibus devoratus eſſe traditur. Sanctitatis porrò divi Stanislai, inauditum prius, tunc verò à cunctis, qui in aula regia aderant, oculis conſpectum, hoc argumentum fuerit, quod Petrum quendam triennio exacto vita functum, ſepultumque ad ferendum veritati teſtimonium contra Regem, jus Eccleſiæ oppugnantem, ad vitam revocaverit, deductumq; ſua manu ante tribunal Regium conſtituerit, pavitante quidem ad vocem ejus effero Rege, nô tamen vitia ingenii emendante: quanquam & Vratislaus, & uxor ipſius Suatava, quæ Boleslai ſoror erat, invitare illũ ad meliorem frugẽ non deſtiterint. Idẽ Vratislaus, Gerardo Præſuli, ac fratri ſuo auxilio fuit, in abolendis tollendisq; Magorum portentis artibusque maleficis, quas tunc multi viri mulieresque nimis licenter exercebant, mentes hominum faſcino turbantes, boumque & pecudum lac, ſegetemq; alienam pellicientes, atq; ipſa interdum elementa dæmonum violentia concutientes, per quæ imprudens vulgus à ſincera in Deum ſide evertebatur. Nec tamen aliter Gerardo malis obviam ire, quàm per cenſuram Eccleſiaſticam licebat: eam illi non pluris quàm plumbeum gladium æſtimabant. Ergo nõ ferrum tantùm, ſed ignem præterea & aquam Vratislaus maleficis admovit, aliosq; ſecuri feriri, alios flammis exuri, Sagasque nonnullas aquis ſubmergi juſſit: atque hac animadverſione in authores amplius centum diſtricta, reliquos deſinere artem vetitam damnatamque metu ſimilis pœnæ coegit. Mox etiam Judæos exterruit, gentem perinde ac Magos ad malefaciendum, præſertim Chriſtianis, factam, recenſum illorum

Inquiſitio in Magos primum eccleſiaſtica poſt etiam criminalis & civilis exequutio.

Iudæi ad certum numerum redacti.

illorum per domos Pragæ agens, & ad certum numerum illos redigens, superfluis Bohemia expulsis, ne malis dolis, fraudeque & fallaciis, ac funesto inprimis fœnore, regno suo subjectos trucidarent.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER NONVS.

SUMMA NONI LIBRI.

Vratislaus regium decus ab Henrico Cæsare Moguntinis comitiis adeptus. Coronatur Pragæ cum conjuge à Gilberto Trevirense Archiepiscopo. Gerardo à Cæsare adjicitur Olomucensis Episcopatus. Insolescit Gerardus. Aemulus illi à Rege fratre datur. Collegium siquidem Canonicorum Pragæ instituit: ejus Præpositus & cancellarii Regni dignitate cohonestatus. Lusatii inclinant ad Saxones, Vt in officio retineantur, mittitur Bretislaus filius cum Alexio strenuo milite. Conflictus Saxonum & Misnensium cum Bohemis. Interfecto Alexio Bretislao saucio cruentam reportant victoriam Bohemi. Lotharius vindex ex Italia. Infensus Vratislao ob antecessorem Henricum Cæsarem, cujus beneficio tenebat Lusatiam: huic Lotharius factus erat supplex. Deprecatur culpam vel potius excusat factum Vratislaus, & sic lis dirempta. Ottho frater Vratislai obiit filiis Suatopluco & Otthone relictis. Hæres vult esse Rex ipse. Cunrado fratre assentiente Gerardus in possessionem pupillos locat. Gerardo à Rege objicitur Venceslaus litem moturus

de Episcopatu Olomucensi. Gerardus Romam ad Pontificem profecturus Strigonii moritur. Rex Pragensem Episcopatum ab Olomucensi in perpetuum separat. Exuit patrueles Olomucio. Substituit Bretislaum filium. Oppugnat Cunradum fratrem Brunnæ. Desiderius assentator aulicus jussu Bretislai necatur. Valdpurgis Conradi conjunx marito veniam impetrat. Bretislaus rebellis patri. Conciliatur per Conradum. Diffisus paternæ benevolentiæ ad Ladislaum Regem Hungariæ confugit, benignè illic habitus cum proscriptis compluribus. Vratislaus præterito rebelli, contumacique filio, Cunradum fratrem successorem designat: illi quatuor liberorum tutelam commendat. I. Cunradus primi Interregni primus à Rege Princeps septimestris. Udalrico & Leopoldo filiis Znoymam & Brunnam assignat. Episcopus Cabilonæus impostor. II. Bretislaus secundus à Rege Princeps auxilio Ladislai Regis Hungariæ patriæ Principatum repetit. Filiam Principis Rhenani ducit. Relapsi Bohemi ad Paganismum. Cosmæ Episcopi exhortatio ad Bretislaum. Decretum contra gentilismum. Bellum contra Vladislaum primum Poloniæ Principem ob non soluta annua vectigalia. Nemine adversante pervastata Silesia revertitur. Sacri milites multa nefariè in Bohemia agunt. Vladislaus Polonus in Moraviam Boleslao filio damnis damna æquat. Moraviam populatur. Ulciscitur illatas injurias Bretislaus capta & direpta Briga. Post Camineciam condit arcem munitam. Pecunia debita numerata Polonus pacem impetrat. In Lusatiam Versovicenses exulatum deportati. Mulsat Bretislaus Iudæos prætextu Apostasiæ. Exuit Brunna & Znoyma Cunradi filios. Præfecit fratrem Berivorium. Illi in Austriam profugiunt.

fugiunt. Pax æterna ſancita. Filii Cunradi Moravia pulſi. Rex oppidum à Gotfrido Marchione pignori accipit: hinc ex Moravia prædas agit. Udalricus capitur. Glazii carceri committitur. Rezium expugnatum à Bretislao & Godefrido reſtitutum. Borivorius ſororem Leopoldi Auſtrii conjugem ducit. Peſtis atrox. Bretislaus ad conventum Imperii Ratisbonam proficiſcitur. Feudum accipit. Borivorius ſucceſſor inſtituitur. Boleslaus Polonus Vladislai filius ad avunculum Bretislaum venit, illic aulæ fit magiſter. Reverſus à venatione Princeps à Loreco Verſovicenſe ſagitta confoditur. Ipſe per avia fugiens, præceps gutture fracto, quoque animam efflat.

TEmpus (*a*) hoc narrationis ſequentis inſigne erit, reſtituta Bohemis Moravisque Regia dignitate, qua ab exceſſu Suatopluci in Moravia regnantis, carebant. Et quanquam Ottho Cæſar, uti diximus, ſua ſponte rurſus illam divo Venceslao detulerit, delatam ille tamen, uti vir ſanctus, & ab omni ambitione prorſus alienus, uſurpare abſtinuit, ſolito Principis Bohemiæ titulo contentus. Cæterum (*b*) Henricus poſt obitum patris ſui, celebrem Principum conventum Moguntiæ celebrans, ſecumque

 repu-

(*a*) *Vratislaus primus Bohemiæ Principum ab Henrico IV, (ſi Aucupem excluſeris aliàs V.) in Regem Bohemiæ evectus Comitiis Moguntiæ celebratis Anno 1086. XVI. die Iunii Poloniam quoque illi tributam tam Hungari quàm Germani annales perhibent, quod veriſimile ob exauguratio-nem Regis Boleslai.*

(*b*) *Henrico qui Leodii obiit in carcere coronationem acceptam referunt, quod temporibus magis quadrare videtur, non filio, ut auctor putat. Hic Senior eſt dictus.*

reputans, qua potentia, quas regiones, quos populos Vratislaus regeret, nempe Bohemos, Moravos, Slesitas, Lusacios, à quibus majus periculum, quàm ab aliis nationibus esset pertimescendum: quoniam Germanis permixti, ipsam Germaniam inhabitarent: ideoque paci & concordiæ subditorum consulens, securiusque ac firmius vinculum ad illam conservandam esse ducens, si beneficio potius, quàm Imperio sibi Bohemiæ Principes obligaret, accitum in medium Principum, sua voce Bohemiæ Regem Vratislaum declarat, mandatq; Gilberto Treverorum Præsuli, ut eundem more aliorum Regum solemni, una cum uxore Pragæ inungat, & coronet. Ibidem in Gerardum quoque fratrem Vratislai beneficium egit, Pontificatum Olomucensem, Joanne tunc mortuo, cum Pragensi denuò conjungens, illumque Gerardo conferens eadem licentia quam paulò ante in patre detestatus, & bello persecutus est, quod Romano Pontifice spreto, Præsules pro sua libidine instituerit. Cæterum Gerardus tam latam ditionem assecutus, nequaquam ulterius se intra officii debiti regiones continuit, adversus Regem adeò insolens, ut ne rogatus quidem in curiam ad consultandum, aut in templum ad rem divinam peragendam, si Rex ibi aderat, venire voluerit: non quod ulla nova injuria ab illo fuerit lacessitus, sed tantum vetus valuit simultas, memoriaque favoris, quem Rex Joanni Olomucensi Præsuli, quoad vixerat perpetuum exhibuit, ut se Gerardus quoque pertinacem fratri exhiberet inimicum. Sed quæ Vratislao magnitudo animi inerat, risu magis quam stomacho ejusmodi fratris insolentiam transmittebat, rationem interim tamen

Gilbertus Trevirensis Archiepiscopus Regem cum Regina coronat Pragæ.

Henricus Olomucensem Episcopatum Pragensi conjungit.

Gerardus Episcopus in Regem fratrem protervus.

men dignitatis suæ habens. Nam in altera urbis arce, quam (c) Vissegradensem vocant, templum omnibus sacerdotalibus officiis, dignitatibusque & privilegiis æque insigne instituit, atque erat illud alterum in arce sancti Viti, solo Pontifice excepto, in cujus locum, authoritate Pontificis Romani, Præpositum substituit, qui dum sacra facerent, non ipse tantùm, sed etiam cæteri illius administri pontificalibus infulis ornati incederent. Additus Præposito Magistratus, ut Archigrammateum regni, nunc Cancellarium appellant, ageret, & cum illo honor Principalis ne in hac quoque parte multum Pontifice inferior esset. Quoties igitur cumque solemnis feriarum dies occurreret, non ad Pontificem, sed ad Præpositum sacrificia peragentem Rex divertebat, hocque modo artem fratris, arrogantiamque arte sua eludebat. Ad alia mox intentus, quæ post mortem Henrici Cæsaris, sub Lothario Principe Saxoniæ, Imperii successore in Lusacia inciderant, Syrbiis in illa, vel ut Germani cognominant, Vandalis res novantibus, ac magis ad Saxones, quàm ad Bohemos respectantibus, posteaquam Saxonem Cæsarem nacti erant. Ad hos compescendos, arcemq; Gnosdecam ab illis dirutam, rursus instaurandam permuniendamque Vratislaus filium Bretislaum cum Alexio rerum militarium perito, mittit. Haud procul à Gnosdeca vicus erat, Kylebus dictus, frequens habitatoribus, qui ante alios munitionem ædificiumque arcis impediebant.

Aemulus Gerardo objectus VVissegradensis Præpositus qui etiam Cancellarius declaratus.

Luderus Rex Rom. salutatus An. 1125.

Lusatii à Vratislao ad Saxones inclinant.

Bretislaus Regius puer ad eos compescendos proficiscetur.

(c) *Permissu Alexandri III. Papa Vratislaus collegium Canonicorum instituit Vvissegradi: ad cujus ædificationem suis humeris duodecim terræ cophinos gestasse dicitur.*

Hunc cum duo juvenes Bohemi equestri genere nati, sine ullo maleficio præterequitarent, coorti in illos vicani, ambos crudeliter interficiunt, crudelia invicem à Bohemis passi, ferro & igne, agrorumque vastatione. Qua de re Misnenses & Saxones, Lusaciis finitimi commoti, clam exercitum conflant, observantque Bohemorum itinera, ut securos negligentesque per opportunitatem invadant. Opportunitas assiliendi illos adesse visa est, ad flumen quod illi trajiciebant, præmissis curribus præda onustis, solutisque ordinibus, & interim Bretislao exutis armis in flumine natanti. Anni enim tempus calidissimum erat, ipseque juvenis, quo minus Soli ac pulveri assuetus fuit, eò molestius tædia æstus, atque viæ ferebat. Natantem ut vidit Alexius, protinus misit qui illum commonefaceret: Non esse isthic Bohemiam, in qua tuto lavari nudarique liceret, sed Lusaciam ad omnem malefaciendi occasionem intentam, in qua inermem apparere haud expediret. Ferociter ad hæc juvenis, se inquit, domi mansurum fuisse, si ab hoste sibi timeret: sed nihil mirari, si Alexius senecta exanguis, & perinde trepidus, verba item metu senili titubantia loquatur, oblitus domestici Proverbii, quo juvenes & strenui Bohemi uterentur, dicentes: Qui sibi à strepitu timet, is ab ingressu sylvæ sibi temperet. Vix hæc renunciata sunt Alexio, cum ecce tibi turma equitum hostilis à tergo erumpit, agmenque ultimum Bohemorum assilit. Confirmat Alexius suos, detractaque una & altera cohorte, cum parte equitum ad occurrendum hostibus properare jubet. At illi metu de industria simulato, retro sensim cedunt, Bohemosque ad vallem supinam, in qua insidiæ instru-

Alexius monitor.

Egregia Bretislai indoles.

ctæ erant, pertrahunt. Ibi circumventos magnaq; ex parte cæsos, fugientes reliquos, cum omnibus suis copiis, usque ad flumen persequuntur, impetum illorum Alexio fortiter sustinente, quoad Bretislaus jam armatus, cum cæteris suis cohortibus subsidio venit. Ejus interventu acerrima pugna instaurata est: Saxonibus victoriæ instantibus, contra Bohemis, sanguine Saxonum occisis per insidias popularibus suis parentare conantibus. Ad extremum, interfecto etiamtum Alexio, maximum incitamen ad prælium continuandum, victoriamq; hostibus extorquendam Bretislaus præbuit, in prima acie versans, primusque se casibus & periculis objiciens, dum culpam temeritate sua contractam, delere, vel vitæ jactura parat. Victoria igitur adeò cruenta fuit, ut ipse etiam levum humerum graviter saucius, corpore suo sanguinem profuderit. Deniq; Rex parens illam, ut funestam potiùs quàm lætam habuit propter Alexium amissum. Lotharius, qui tunc in Italia erat, cognito, quæ se absente in Saxones gesta essent, domum redire ad ultionem de Bohemis sumendam properat, reversusque Legatos Vratislai domi reperit, qui ad se purgandi Regis ipsorum gratia venerant, dicentes: Non imperio aut voluntate Regis commissum esse cum Saxonibus prælium. Nec enim adversus Saxones, sed adversus Lusacios à Rege exercitum missum esse, per quem rebelles ad officium & obedientiam revocarentur: Unde vero acciderit, ut se hisce rebus Saxones immiscuerint, Regem in hunc diem satis admirari non posse, quando nulla à Bohemis injuria offensi fuerint, nullamque causam habuerint,

Alexius occumbit.

Praeclarum reimilitaris specimen Bretislaus edidit.

Vratislaus Cæsarem placare vult.

rint, cur ultrò ipſi primum inſidiis, mox aperto Marte Bohemos invaſerint, magnamque illorum ſtragem ediderint cum magno Regis dolore. Sed neq; doloris magnitudine Vratislaum adeo commoveri, ut ab officio in Cæſarem amico deficiat, modò Cæſar priſtinum animum retineat, ſuoſque à maleficiis arceat. Tardius accepta ſatisfactio, propterea quòd Vratislaus (d) Luſaciam beneficio Henrici Cæſaris poſſidebat, quem (e) Lotharius etiam mortuum oderat, memor ignominiæ qua ab illo affectus erat, dum ad gratiam recuperandam aliter non admitteretur, niſi pedibus nudus, ſaccoque indutus ante Henricum procideret, veniamque læſæ fidei peteret. Rebus tandem cum Lothario compoſitis, rurſus domi Vratislaum fraterna excepit diſcordia. Obierat diem ſuum Ottho Marchio Olomucenſis, (f) duosque filios Suatoplucum & Otthonem ſuperſtites reliquerat: Horum Gerardus tutela ſuſcepta, jus hæreditatis contra Vratislaum, qui ſibi ſucceſſionem vindicabat, tutabatur, ſubſcribente Conrado: induxeratque ambos in urbis & aliorum bonorum poſſeſſionem. Ob hanc rem Vratislaus indignatione motus, Venceslaum quem à ſacrificiis habebat, æmulum fratri comparat, qui illum de Pon-

Venceslaus Gerardo de Epiſcopatu Olomucenſi litem movet.

(d) Lotharius adhuc Dux Saxonum (eam provinciam Henrici V. beneficio poſſidebat) rebellis Cæſari fit. Attamen cum Mathildi Angla Moguntiæ nuptias celebraturus Cæſar Lotharium ſupplicem longa cinerea veſte indutum, belliq; moti culpam deprecantem admiſit, illique ignovit data fide. à qua paulo poſt ſe avertit.

(e) Luſatiam non hujus quinti, ſed quarti ſenioris beneficio poſſidebat Vratislaus, ut Auctor paulo ante eſt teſtatus.

(f) Otthonis filios Gerardus Olomucio præficit contra Vratislaum, aſtipulatore Cunrado.

Pontificatu Olomucensi submoveat. Variæ hinc cogitationes Gerardi animum diversa agitantem, sollicitum habebant. Viribus enim ad resistendum fratri se imparem agnoscebat, & ad Cæsarem iter præclusum erat: quoniam Lotharius omnia jura(g) libertatesque Pontificias Romano Pontifici restituerat. Romam igitur queribundus ire parat, itinere in Pannoniam deflexo, ut inde mari Adriatico in Italiam transiret: sed vix æger Strigonium attigit, ibique ex eadem ægritudine vitam finivit suam: à cujus exitu nihil prius habuit Vratislaus, quam ut Olomucensem Episcopatum à Pragensi disjungeret, suo utrique urbi Episcopo peculiari in perpetuum assignato. Pragensem tunc Cosmam nominavit, virum senecta & disciplina venerabilem, ac eodem tempore Decanum, ut vocant, in collegio sacerdotum agentem: deditque Olomucensi collegio potestatem, quem vellet Pontificem sibi legendi. Delegerunt ex corpore suo Andream familia Dubravicia ortum in Moravia nobili. Curam deinde ad expellendos Olomucio filios Otthonis fratris, Suatoplucum & Otthonem convertit, eisque in administranda urbe Bretislaum filium substituit, quem mox secum Brunnam ad oppugnandum Conradum duxit. Ibi dum copias per stationes dividit, atque suum cuique locum attribuit, Desiderius in aula præcipuus, qui Regem cum Bretislao comitabatur, pro consueta libertate & familiaritate, Memineris, inquit, ò Rex, ut ca-

Cosmus IX. Episcopus Pragensis.

Andreas Dubravius Episcopus Olomucii.

Patrueles Olomucii possessione (substituto Bretislao filio) exigit.

(g) *Bernhardi Clarevallensis Abbatis hortatu. Sub hoc Lothario & Gratianus Pontificum Decreta compilavit.*

Conradus frater Brunna obsidetur. ſtra Bretislai ad ripam fluminis conſtituas, ne ei deſit copia natandi, præſertim in tam fervido calore. Senſit morſum Bretislaus, indigniſſimeque tulit, patre coram ſibi exprobratum eſſe veterem in Luſatia natatum, tacitus tamen dolorem tunc devorabat, poſtquam viderat parentem dicto Deſiderii arridere. *Desiderius Colax aulicus.* Cæterum ad ſuos reverſus palam indignari, malaque multa dicere in caput Deſiderii, atque illo die præ ira cœna abſtinere, ubi paulum inde per noctem illa reſedit, mane ad Conradum patruum ex ſuis fidum quendam occulte mittit, qui injuriam ſibi à Deſiderio illatam deploret, conſiliumque requirat, quid ſit opus facto. Ille ſe eadem flamma ardere, qua aduſtus eſſet Bretislaus reſpondet, ac niſi illa quamprimum una cum flammivomo (quem Deſiderium eſſe volebat, præſentis belli facem,) extincta fuerit, Vratislaum ab incendio, quo ambo ipſi tandem comburantur non ceſſaturum. *Desiderius interfectus.* Maturat hinc Bretislaus Deſiderium de medio auferre, interficiendi ejus conſilio cum tribus tantum inito, quorum uni mandat, ut ad ſe Deſiderium accerſat, dicatque ſibi eſſe opus eo convento. Venit ille Derſimirio ſodali ſuo duntaxat comitatus, nihil videlicet ſiniſtri de Regulo ſuſpicans, atque ille non longe ſeductum verbis ejusmodi invadit: Quod ego ſcelus tantum in te admiſi, ut me idoneum putares, quem ore tuo mordaci nuper læderes? an tibi aſſentatori impudentiſſimo alia ratio aucupandi gratiam apud parentem, quàm per contumeliam filii defuit? quem ego! ſed non es dignus ut gladio meo pereas; chirotecaque in vultum illius projecta, quod ſignum erat, ut tum illum percuſſores adorirentur: Redeuntem ad Derſimirium, multis in via vulneribus con-

confodiunt, interficiuntque. Currit ad Regem Dersimirius, illumque de eo, quod accidit edocet, vehementerque adversus filium concitat, ita ut statim ad se vocari illum jusserit, haud dubie pœnam condignam ab illo exacturus, si non ille hoc futurum præsentiens se subduxisset, castraque sua ultra flumen transtulisset, ut ipsas quoque aquas, si qua vis subito ingrueret, pro munimento haberet. Sed ab insequendo filio parens consilio procerum est revocatus, consulentium in aliud tempus ultionem esse differendam, & in præsens ad id quod instaret prævertendum. Ac paulò post Regi nunciatur, adesse Valpurgim Conradi uxorem, plenamque mœrore aditum ad Regem petere. Quæ ubi in tabernaculum Regium deducta est, talia supplex, lachrymansque precata esse dicitur, ut ad mitiora flecteret Rex animum: non enim alienum, sed fratrem esse, ac jam solum eum reliquum superesse quem oppugnaret, nullius planè delicti reum, nisi peccatum sit, mutuo se diligere fratres, hoc namque adhuc bello huic prætendi, dignum videlicet Conradum esse, qui omnia extrema cum domo sua sustineat, propterea quod in Otthonis fratris, quàm in Regis amicitiam propensior fuerit, novum prorsus crimen, ac nova querela, quæ de remissiore inter fratres charitate queritur, cum non remissius amare, sed odisse fratrem, culpa tandem & crimen habeatur. A quo crimine, quantum maritus suus alienus sit, vel ipso Rege teste comprobari posse, qui Conradum ad omne officium, tum intra, tum extra Regiam exequendum, semper promptissimum habuerit: Sed non esse mirum, si fraternam benevolentiam lingua mala verterit in odium, quando filium etiam à patre distrahere

Rex offensus.

Valpurgis Conradi conjunx iram deprecata marito veniam à Rege impetrat.

here potuit. Et quis jam ſcire poteſt, quonam uſque deinceps progreſſa fuiſſet, ſi vindex malorum Deus iter illius non interrupiſſet? Sublato diſſidiorum Authore, ut tanto celerius domeſtica inter ſuos rediret concordia, quam ut Rex amplecteretur, fratremque & filium pluris, quàm occiſum delatorem æſtimare vellet, proſtrata in genua per miſericordiam Dei ſupplex cœpit deprecari. Allevat Rex deprecantem, jubetque tam Conradum, quàm Bretislaum ad ſe acciri: Et illum quidem benigne appellat, veniamque liberaliter concedit: filium autem, cum hoc dicto à ſe dimittit: rectè an perperam feceris, olim ſenties. Ergo Bretislaus quum haud ſublatam, ſed dilatam potius iram paternam ſecum ruputat, ſolutis caſtris à Brunna, in oppidum Hradecium Bohemiam verſus divertit. Eodem ſecuta eum bona pars militum, quorum numero indies ſingulos accreſcente, ita ut jam ter mille ſub ſignis armatos haberet, ſigna tollere, rectaque Pragam illos petere mandat, veniensque ad fluvium Rokytnice dictum, qui mœnia præterfluit, hæc dicenda patri, Conrado præſenti committit: Adeſſe, quem abſentem tantopere circummiſſis etiam exploratoribus requireret, proinde ipſe quoque propius accederet, ut pœnas de filio, ſi quas promeruit, exigeret. Ad hæc tam impia, tamq; inſolentia filii verba tantum pater exarſit, ut niſi Conradus frater ſe extemplo interpoſuiſſet, nihil moræ inerat, quin totius urbis vires ad ruinam filii convertiſſet. Nec amplius tamen quicquã Conradus tunc apud Vratislaum, quàm olim Joab à Davide, in cauſa Abſolonis filii rebellis impetravit. Similiter videlicet Rex ad preces ejus reſpondit, dicens: Revertatur filius

Bretislaus patri minimè fidit.

Bretislaus laceſſit patrem, in eum contumelioſus.

Ignoſcit filio pater.

filius in domum suam, & faciem meam ad præsens ne videat. At ille omnia domi suspecta habens, in Pannoniam ad Regem Ladislaum, cognatum suum conferre se maluit, à quo in gratia & honore habitus, lautissimisq; alimentis atque stipendiis sustentatus, hoc insuper obtinuit, ut cæteris quoque comitibus suis à Vratislao proscriptis agri, etiamsi non culti, omnes tamen immunes ab Ladislao assignaretur, in loco ultra Vagum flumen Moraviæ proximo, quem Banovo appellant. Elapso deinde satis longo tempore, ut Vratislaus animadvertit, filium non solum de contumacia nihil remittere, sed magis adhuc insolescere, invitato rursus Pragam Conrado, in celebri ordinum conventu successorem sibi eum in regno declarat, eidemque filios suos reliquos, Boleslaum, Borivorium, Vladislaum, Sobjeslaum diligenter commendat, Bretislao per silentium transmisso. Igitur Bohemi Vratislao ad ædem divi Petri Vicegradensem, ab ipso conditam funerato, regièq; sepulto, Conradum inde Regem suum salutant, paulò plus quàm septem Menses regnantem, & idcirco propter vitæ brevitatem, nulla re ad posteros memorabili, insignem: nisi quis memoria dignū putaverit, quod illo vivente, Robertus quidam, qui se Episcopum Cavalonensē mentiebatur, Bohemiam, Cosma nondū inaugurato, adveniens, plurimos per sycophantiam, perque sacrilegium, ære multo circumduxerit. Nam ejusmodi nundinas sacrorum instituerat, ut in illis nulla sacramenta, nisi cum licitatione venderet, licitatoresque ex suis apposuit, meros Æruscatores, ac perinde atque ipse erat, homines profanos. Ergo post discessum ejus clandestinum, impostura tandem patefacta, expiare Cosmas necesse cuncta habuit,

S. Ladislaus Bretislaum exulem recipit cum toto comitatu. Substituto fratre Conrado & excluso filio Bretislao, Vratislaus moritur.

Neque Conradus neq; Bretislaus, neq; succedentium post Principum quisquam usq; ad Vladislaum, regium nomē usurpavit, ducis tantum usi nomine.

Conradus Septimestris Princeps I. à Rege. *Robertus Episcopus Cabilionens. impostor.* *Bretislaus ope Ladislai Regis Hungariæ patriæ dominatui restituitur. II. à Rege Princeps.*

buit, quæ impius ille & sacrilegus profanaverat. Porro Conradus filiis duobus relictis, Udalrico & Leopoldo, inter quos Brunnam & Znoymam æqua portione diviserat, vita excessit. Ambigebant diu ordines, num Bretislaum ab exilio ad regnum paternum revocarent, ut cujus etiamtum veteres mores suspectos habebant, an domi potiùs eligerent unum aliquem ex fratribus ejus, qui regnaret. Accepto mox deinde, Bretislaum magno Hungarorum comitatu, quem ei Rex Ladislaus addiderat, finibus Bohemiæ appropinquare, sine ulla amplius dubitatione Legatos conciliandi favorem illius gratia, obviam longissimè mittunt, qui advenientem cum debita honorum obsequiorumque appellatione exceptum, Pragam deducerent. Ibi præter omnium opinionem Bretislaus Regiam administrationem modestissimè iniit, ac tantam omnibus benignitatem exhibuit, ut in convivio, quod per triduum cum ordinibus celebravit, ad nullam perpetuò mensam assideret, sed singulas obiens, singulis præsentiam sui communicaverit, alios convivarum perblandè compellans, nonnullos poculorum insuper invitatiunculis provocans, denique summos, medios, infimos civilissimè tractans. Et cum cœlebs tunc adhuc esset, convivæ epularum hilaritate, Principisque comitate provecti, ad vota & preces convertuntur, rogantes Principem, ut solitariam vitam, & perinde inamœnam, conjuge accepta mutaret. Id quod brevi ab illo factum est: nam Lucretiam Principis Rhenani filiam duxit uxorem. Cætera in Bohemia tranquilla erant, nisi quod ad vomitum superstitiosi rursus revertebantur, Lares & Lemures colentes, victimasque tum ad fontes, tum ad lucos &

Popularis Bretislaus.

Lucretia conjunx.

com-

compita mactantes, aliaque Magorũ maleficia exercentes, per quæ plurimi à vera Religione avertebantur. Hæc Cosma gravi cum querela Principi suggerente, & præterea commemorante, quæ quantaq; mala ad religionis innovationem in Pannonia nuper acciderint, dum multi ibi nobiles ignobilesque, sacri profanique, & inter illos aliquot Pontifices, à Christianismo descire nolentes interfecti fuerint; (h) postremo ipsi Reges Petrus & Andreas, qui ruenti ad impietatem populo, inter initia non statim obstiterant, infeliciter occubuerint: decernit edicto Princeps, ut religionis novatores omnes, viri fœminæque, intra certum tempus regno expellantur. Ad hæc instituit, eodem Cosma suggestore, ut Parochi oppidatim, vicatimque domum cujusque oppidani, cum hymnis ac Divorum reliquiis, in pervigilio natalis Domini introirent, notarentque diligenter eos, qui cum veneratione ad ferendum signo S. Crucis osculum accederent, Christianos se esse agnoscentes, aut tanquam inimici Crucis accedere contemnerent, vel se inde furtim subducerent, quos deinde Princeps, vel ipse Præsul puniebat. Scripsit hinc militem Bretislaus, quem adversus (i) Vladislaum Poloniæ Regem, debitum annorum duorum tributum non persolventem, (mille argenti, & tri-

Defectio Bohemorũ ad idolatriam.

Edictum contra idolatras, & inquisitionis ritus.

(h) *Ob Petri tyrannidem Andreas è Polonia exul accersitus ab Hungaris, concesso paganismo regnum impetravit. Tum Gerardus Episcopus Chanadiensis, Bistricus & Beneta Episcopi cum multis millibus Christianorum martyrium subiere. Licet Regnum adeptus cruentum revocavit decretum. Rex uterque violenta morte periere.*

(i) *Primus Poloniæ à Regibus Princeps Boleslai feri exaugurati filius, regio non usus titulo, sed Principis & hæredis Poloniæ. Iudith soror Bretislai ex Hungaria illi conjunx erat.*

& triginta auri drachmæ fuerunt) in Poloniam duceret. Ad Hradecium oppidum, juxta Albim situm lustratus exercitus est, & inde porro in Slesiam, Polonis tunc subjectam, abductus ad arcem, cui Beceri vocabulum, unde populari Slesia à Bohemis cœpta, secundum Oderam flumen, usque Glogoviam, tanta populatione, ut in medio locorum intervallo, neque jumentum, neq; hominem facilè reperires. Duos deinde menses prope Glogoviam stativa habita, ut si quis ex Polonia ultor se offerret, copia illi dimicandi haud deesset. Nemine comparente, cum longè majoribus spoliis quam census erat debitus, in Bohemiam est reditum. Hac enim ratione Bretislao properante, quod à Cosma Præsule, cui se absente regni commisit regimen, acceperat, (k) peregrinos homines, qui peregrè ad recuperandam terram sanctam per Bohemiam proficiscerentur, parum se in obvios quovis in loco, imò etiam in vicis repertos, Hebræos gerere, ut quos invitos ad baptismum pertraherent, nonnullosque occiderent pervicacius renitentes. Ad eam vim comprimendam opus esse præsentia armati Principis. Multos namque mortales, ex omnibus fere nationibus, pia arma indutos, per diversa itinera ad ferenda Christianis in oriente, contra Sarracenos dimicantibus subsidia, festinare dicebat: sed non omnes ubique locorum piè agere. Cæterum antequam Bretis-

(k) *Petrus Heremita Gallus è Palestina reversus Urbano P.M. nomine divi Petri injungit, ut concilio Claromontano in Arvernis habito sacrū bellum indicet. Postea nomen dedit & Godefridus Biloneus Anno 1095. Godefridus iter ingressus 15. Augusti, Ladislaus Rex Hungariæ expeditionis caput morte est prævéntus. Hunc Sultanus Nicea concidit cum toto exercitu.*

tislaus rediisset, jam peregrini milites in Pannoniam concesserant, aliique terra per Thraciam & Macedoniam, alii mari Adriatico Constantinopolim petebant. Inter hæc Vladislaus Polonus, Boleslaum filium adhuc tyrunculum armat, rectore ei dato militiæ gnaro, qui illum ad Moraviam modis omnibus vastandam, quibus nuper Slesia vastata fuit, deduceret. Rector jussa Regis promptius accepit, quàm executus est, non ausus ultra extremos Moraviæ fines, & Slesiæ conterminos progredi, ne quis fortè intra penitiorem Moraviam casus juveni regulo contingeret, ob quem ipse quantumvis insons, noxæ dederetur. Paucis itaq; pagis incensis, pecoribusq; abactis retrahit copias, ac patri filium quasi victorem restituit. At Bretislaus intimam rursus Slesiam percursat, similemque priori calamitatem incolis, cis ultraque Nysam fluvium incolentibus affert. Ac mox arcem Brigam, ripæ Oderæ impositam, cum ipso oppido vi accipit, militique illam diripiendam demoliendamque tradit. Ipse haud procul inde novam sibi construit arcem, indito illi nomine Camence, (nunc ibi cœnobium visitur:) sparsoque rumore, se ex ea arce castra Vratislaviæ esse admoturum. Unde multum Vratislavienses territi, multis cum Vladislao precibus agunt, ut vel periculum quod imminet ab illis amoveat, vel cum Bretislao, tanquam affine suo in antiquam redeat concordiam. Soror enim Bretislai Judith nomine, Vladislao matrimonio conjuncta fuit, ex quo prognatus est Boleslaus. Cæterum Versovicenses nequaquam abstinere potuerunt, quin inter affines & cognatos discordias sererent. Misit tamen in præsens Vladislaus pacis conciliandæ Legatos,

Vratislaus filio & Sececho Palatino Cracoviensi par pari refert.

Bretislaus ulciscitur injurias.

Cis Bardum.

atque illi rem turbatam prius in tranquillum conferre nequiverunt, quàm collata & adnumerata fuisset pecunia, qua uno & altero anno pensionem interruptam sarciret. Ante castra soluta Bretislaus, Mutinam Versovicensem ad se in tabernaculum sevocans: Si pro perfidia tua, ut dignus es, te tractare deberem, jam dudum nec oculi, nec ipsum caput tibi superesset, sed ut cognoscas quantum mihi à carnificina meorum abhorreat animus, per me licet ut vivas quoad poteris. Cæterùm cave, ne unquam amplius in Bohemia appareas, datisque deductoribus, qui eum in Syrbiam Lusatiæ regionem exulatum deducerent, ipse bona ejus, quæ in Bohemia possedit, fisco addixit. Pari domi severitate adversus Bosejum Versovicensem usus est, quem una cum uxore & duobus filiis, Pragæ navi impositum, & per Vultaviam in Albim transvectum, secundo dein flumine in eandem Syrbiam perducendum curavit, bonis similiter omnibus mulctatum. Ambo hi exules, non diu post ad vetus Asylum suum in Poloniam se contulerunt. Atqui Bretislaus fiscum suum ex bonis confiscatis tumescere animadvertens, pinguiore adhuc farctura illum infarciendum ratus, thesauris Judæorum manus injicit: Illorum quoque perfidiam accusans, quod abolito baptismo, ad Hebræismum reverterentur, aditque sine sacris, ut ille dixit, hæreditatem illorum offertissimam. Posthæc Moraviam petens, sibique Borivorium fratrem adjungens, ac multos præterea comites, quasi filios Otthonis Olomucii invisurus, cum quibus sibi bene conveniebat, de via recta in aliam declinavit, quæ Brunnam ferebat, ut Leopoldo & Udalrico filiis Conradi improvisus superveniret, utrique jam-

Tributo penso placatur Bretislaus.

Versovicenses deportari jubet in exilium Lusatium.

Ad Polonos illi confugiunt.

Expilat Iudæos Bretislaus.

Conradi filios exosos habet.

jampridem infenſus, velut ſibi ad obſequium contumacioribus. Eo metu Principibus ſuis ex arce dilapſis, Brunnenſes urbis portas Bretislao illicò aperiunt. Nec is ultra ibi moratus, quam ut curam urbis Borivorio permitteret, hinc properus fugientes patrueles Znoymam úſque inſequitur: illò namque ex fuga ſe contulerant, atq; illic etiam defenſione omiſſa, quia nullum præſidium nec commeatus aderat, in Auſtriam profugiunt, ſeque fidei Gotthofridi Auſtriæ Principis committunt. Bretislaus Znoyma quoque Borivorio attributa, Olomucium tandem divertit, expectans ibi tempus, quod inſtabat ad fœdus cum Rege Hungarorum Collomanno feriendum. (*l*) Sic enim inter ipſos convenerat, ut ad limites Regni Hungariæ certo die uterque appareret, atque uterque bona fide mutuam pacem amicitiamque paciſceretur. Hæc pactio, pacificatioque ultra fluvium Oſtrova, in loco cui Lutzko nomen, peracta fuit. Cæterùm Udalricus & Leopoldus, dum vitam in Auſtriam vagam, certæq; habitationis incertam prætendunt, à Gotthofrido obtinent, ut eis arcem Moraviæ proximam, quam Rax vocant, tenui accepta pecunia oppignoraret. Ex hac arce toti Znoymenſi regioni plurimum rapinis & ſpoliis incommodabant, audacibus quibusque prædonibus in ſocietatem prædarum aſſumptis, donec Udalricus incautiùs obequitans, à Moravis interciperetur. Hujus conſpectu Bretislaus data opera vitato, jubet captum in arcem Glacenſem accuratè cuſtodiendum ſeponi, contineriq;. Non ideo minus Leopoldus cœpta proſequebatur,

Brunna & Znoyma ejicit.

Borivorium fratrem ſubſtituit.

Colloquiũ Bretislai cum Colomanno Rege Hungariæ.

Conradi filii ex arce Rax Moraviam populantur.

(*l*) *De hoc Hungari ne γ ϱũ quidem, ſed colloquium habitum & affinitatem contractam referunt cum Boleslao Duce Poloniæ.*

batur, ultra etiam Znoymam, in bonis Borivorii grassatus, pernegante Gottofrido id suo fieri assensu nutuque. Nam & pecuniam se Leopoldo rursus obtulisse, ut sibi de arce cederet, ac nisi illa restituta esset, Austria se illi amicitiaque sua interdixisse dicebat. Cæterùm Leopoldum omnia illa valde contemnere. Quæ ubi vera esse Bretislaus comperit, Gottofridum ab omni cura sollicitudineque jubet esse vacuum, se enim suo milite impensisque suis effecturum, ut arcem ab illo recuperatam sibi habeat: vaditque ad illam oppugnandam, majore militum nixu & conatu, quàm effectu, propter ingentem vim telorum tormentis excussorum, in eos qui arcem subire audebant, vulneratique retro cedebant. Imperat Bretislaus cruces passim erigi, suppliciumq; infame omnibus obsessis, nisi ultro sibi ab illis arx dedita foret, denunciari. Sed has quoque minas, ignominiæ quàm periculi propiores spernentibus, iterum testudine ex suis facta, in montem arcis succedit, vallumque & sepes vi summa diruit, sed iterum jaculis & saxis, telisque repellitur: potiorem deinde salutis suorum, quam festinationis suæ rationem habens, copias cum Borivorio filio dividit, obsessosque opere militari circumvallare parat, ita ut omne illis effugium adimat. Obsidione durante, in eam cibi inopiam obsessi venerunt, ut frumento omni & pecore absumptis, equina carne famem extremam tolerare necesse habuerint. Oportunè tandem coorti imbres, aquas fluminis, quod subter arcem fluit, in tantum auxerant, ut summas illæ ripas transcenderent, pellerentque milites ad mutanda stationibus loca. Ibi Leopoldus scapham piscatoriam

Retium à Bretislao expugnatur.

Leopoldus clam fuga elabitur.

toriam nactus, illa quam longiſſimè poteſt avehitur. Mox pedibus ad clientem ſibi fidum de via deflectit, ibi ſe ad tempus occultans. Clamorem cæteri tollunt, quibus fugæ ſpes nulla erat, deditionemque arcis ſpondent, ſi incolumni corpore inde abire liceat: Ergo propere, inquit Bretislaus, ab arce & oculis noſtris malè meriti faceſſant, ne ſi tardaverint, comprehenſi pœnis debitis involvantur. Ita recepta arx, & Gotthofrido reſtituta fuit. Cum eodem affinitas per Borivorium contracta, dum is patruelis ejus, nempe Leopoldi Auſtriæ Principis nuper mortui, ſororem ſibi matrimonio jungit. Nuptiæ Znoymæ apparatu Regio celebratæ. Grave inde tempus ex peſtilentia fuit, ſequenti hyeme luem tanto promptius per contagia vulgante, quanto contagium facilius in hypocauſtis vaporariisque, ex promiſcua cohabitandi conſuetudine contrahitur, ut alter de altero venenum lethale hauriat. Quo quidem tempore Coſmas quoque Pragenſis Pontifex in adverſam valetudinem incidens, ſpiritum ſuum in manus Domini depoſuit. Ei ſucceſſorem Princeps cum collegio ſacerdotum, Hermannum dedit, quem Vratislaus Rex à ſacris miniſtrum habebat, dein templo Boleslavienſi eundem præpoſuerat, unde ad Pragenſem cathedram translatus eſt. Neque multò poſt (*m*) Cæſar, appetente feſto die Paſchæ, conventum Principum Ratisbonæ celebraturus, inter cæteros Bretislaum etiam ad eam celebritatem invitavit. Is Borivorium præterea fratrem & Hermannum deſignatum Pontificem ſibi adjunxit, ibatque mille amplius

Borivorius ducit Leopoldi Auſtrii filiam.

Peſtis.

Hermanus X. Epiſcopus Pragenſis.

(*m*) *Lotharium hunc fuiſſe Cæſarem ſuſpicio eſt, quia illius ante quoque facta mentio.*

plius delectis equitibus, unoque colore vestitis comitatus. Propinquanti Ratisbonæ Cæsar ter mille ferè passus obvium se in itinere obtulit, manuque desilire equo paranti injecta, eques equiti dextram porrigit, ac comiter salutat, receptumq; intra secures suas, sibi proximum adequitare jubet. (n) Actum dehinc inter alia negotia publica, ut Bretislaus solenni Principum Electorum more, Cæsareæ Majestati solitum honorem haberet. Allata mox vexilla regni & provinciarum, quarum Dominus ac Princeps erat Bretislaus, ipseq; Cæsar corona & sceptro ornatus in throno Cæsareo sublimis residens, Regalia (quæ vocant) per vexilla Bretislao, Hermanno autem Pontifici per sceptrum in manus oblatum distribuebat. Ac ne vacuus inde Borivorius inhonoratusque discederet, approbat diplomate suo Cæsar fraternam hanc inter ipsos compositionem, ut si quid humanitus Bretislao, priusquam Borivorio eveniret, tutela liberorum Bretislai, Regni successio, ad neminem quenquam, nisi ad Borivorium pertineret. (o) Gratissimus in reditu ejus adventus in Bohemiam, Boleslai Poloni ex sorore nepotis fuit, eò maximè quod non invitatus, sed sua sponte, nec ut hospes tantùm, sed ut aulicus futurus veniret. Concesserat filio

Bretislaus à Cæsare investitur Principatu Ratisbonæ.

Borivorius Cæsareo privilegio Bretislai hæres instituitur.

(n) *Aut honores hi ab Henrico V. filio sunt Bretislao delati: unde vocis affinitate Henricum V. dicunt Vratislao regiam concessisse dignitatem.*

(o) *Polonus scriptor inquit, Bretislaum conspectum nepotis è sorore Boleslai desiderantem eò venisse Boleslaum, paucos dies commoratum arce Cæmenicia donatum, paulò post ad patrem fuisse reversum.*

filio pater Vladislaus roganti, ut paulisper secederet, vitamque & mores aliarum quoque gentium introspiceret. Atque ille ad Bretislaum cognatum suum in Bohemiam se contulit, mansitque in aula ejus aulæ magister, qui tunc magistratus apud Bohemos honorificentissimus erat. Sed ut non solum honore, sed censu quoque antecelleret Boleslaus, vectigal, quod ex Polonia adferebatur, ad eundem in solidum detulit. Brevi tamen post, Vladislao adversa valetudine graviter laborante, in Poloniam est revocatus. Ex comitibus ejus nobilioribus, Lorecus tantum Versovicensis in Bohemia substitit, literis Bosegii & Mutinæ exulum, de quibus diximus, retentus, ut haberent per quem Bretislao insidiarentur, bonaque ab eo intercepta recuperarent. Secessu inprimis Stebnensi Bretislaus utebatur, quoties venationi sibi indulgendum putavit. Tunc verò ipso quoque tempore provocante, (instabat enim Natalis Domini dies:) venationi intentus, Stebnam maturè cum venatoribus venire occupat, venaturque unum & alterum diem hilaris & securus. Ac rursus ad tertium diem venatum educit omnes, permanetque in sylvis à mane usque ad crepusculum noctis, ita ut necesse habuerint lucernas & faces accendere, qui Principem, necubi oberraret, in pagum deducebant: nihil minus quoquam tunc illorum, quàm de insidiatore cogitante, cum subitò Lorecus clam de latebris erumpens, venatoribus se, quasi unus ex illis esset, immiscet, Principemque à tergo cum arcu tacitus affectatur: & antequam pagum pertingeret, vi tanta in illum sagittam dirigit, ut in alteram corporis illa partem transvolaret. Delabitur

Fatalis Bohemiæ Principibus Versovicensis familia.

Lorecus Versovicensis inter venandum sagitta trajicit Bretislaum.

inde sensim equo Princeps, largumque ex vulnere cruorem effundit. Cujus sistendi gratia ipsumque in pagum deferendi, aliis circumstantibus, alii sceleratissimum tortorem persequebantur; quem tandem in quodam prærupto viæ loco, in quem per tenebras unà cum equo cecidit, invenerunt. Cervix equi fracta fuit, ipse ense confossus, suane manu, an casu de vagina ense decidente non satis apparuit. Porrò Bretislaus ad usque tertium diem vitam produxit suam, multò interim plura de regno Dei, quàm de regno Bohemiæ cum præsentibus commentatus. Ad extremum Presbytero advolutus, factaque exomologesi, ab eodem pane vivo pastus, sacroque oleo perunctus, cum hac voce Domini ad eundem Dominum emissa: In manus tuas Domine, commendo spiritum meum, expiravit. Corpus ejus Pragam ad ædem divi Viti elatum, ibidemque solito Principum more sepultum.

Lorecus quoque confossus.

Ottho Marchio Olomucensis { *Suatoplucus*, *Ottho* }

Vratislaus { *Bretislaus*, *Borivorius*, *Vladislaus*, *Sobieslaus* }

Conradus { *Vdalricus*, *Leopoldus.* }

HISTO-

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER DECIMVS.

SUMMA LIBRI DECIMI.

Borivorius tertius à Rege Princeps: filios Conradi in integrum restituit. Udalricus toti inhiat provinciæ: Prensat aulicos, ipsum denique Cæsarem. Optio datur Bohemis. Amici reducunt Udalricum: qui viso Borivorii adversario agmine, fuga sibi consulunt: hinc conatus Udalrici fracti. Restituuntur duo Versovicenses ægrè assentiente Borivorio. Bellum in Polonia inter Boleslaum distortum & Sbignæum nothum filios Vladislai Principis. Borivorius & Suatoplucus spurio favent. Muneribus placati reducunt exercitum. Suatoplucus à Borivorio muneribus acceptis fraudatus aspirat ad Regnum. Prehensat potiores Bohemorum procerum etiam ipsos Pragenses: Pragam obsidet irrito conatu: vulpina omissa leoninam induit. Fingit Budivoius per Hiruinum, Versovicenses (qui Pragam strenuè contra Suatoplucum defenderant,) prodituros Borivorium. Jussi puniri Boleslaviam ad fratrem Principis transeunt, Ingens conjuratio adversus Borivorium. Fugit in Poloniam Sobieslao fratrum minimo spontaneo comite, Suatoplucus Regnum vacuum occupat. IV. Suatoplucus à Rege Princeps Bohemiæ. Othoni fratri Olomucium tradit: patruelibus Znoymam & Brunnam restituit. Borivorius Cæsari fit supplex. Citatur Suatoplucus. Reducitur à Saxonibus Borivorius. Obstat Otho Suatopluci frater. Pragenses alieni à Borivorio: omnia reperiens adversa exilium Poloni-

lonicum repetit. Episcopus Bambergam concedit. Suatoplucus jus suum ære redimit apud Cæsarem: Non est solvendo. Ottho frater traditur obses. Judæos, ecclesiasticos & mercatores expilat. Filius Suatopluci Bambergæ baptizatur. Pecuniam debitam Cæsar remittit, & Otthonem dimittit. Bellum Cæsaris in Hungaria. Suatoplucus in commilitium accersitus. Nihil actum. Borivorius à factione Versoviecensi revocatur absente in Hungaria Suatopluco. Invectiva in Versovicensem, quam sequutum extremum supplicium cum totius familiæ internecione. Ultum veniunt Hungari à Moravis acceptas injurias Duce Suatopluco. Is sese opponit. Lævus à ramo illi excutitur oculus. Repetit Hungariam: diripit vicos & oppida celebria, prædasque agit Suatoplucus. Colomanni Regis Hungariæ bellum sopitum. Expeditio in Poloniam cum Cæsare. Glogovia urbs ab utroque obsessa. Suatoplucus à Sicario in castris Cæsaris occiditur. Solvitur obsidio dilapso milite Bohemo. Comitia Pragæ prætoria habita. Irrita habetur Cæsaris, qui fratrem Otthonem suffecerat in castris electio. V. Vladislaus à Rege Princeps Bohemiæ. Otthonem patruum Marchionem Moraviæ constituit. Hic Episcopo Olomucensi Cremsirium vendidit. Borivorius repetit Bohemiam à fratre. Ad comitia Ratisbonam profectu-rus occasionem præbet Borivorio clam Pragam ingrediendi. Revertitur. Confligit feliciter cum Venceslao filio Egberti Marchionis Moraviæ. Ottho tria milia Moravorum affert auxilio. Suspectæ vires Otthonis. Episcopus ad Cæsarem ablegatur nomine Vladislai. Cæsar in Bohemiam venit. Lusatius custodia traditur. Borivorio adduntur custodes. Deliberatio de Principe. Vladislaus Otthoni præ-

prælatus, Suffragatore Episcopo. Ottho locupletior redditur donatione bonorum patrui Leopoldi. Vladislaus junior Bretislai filius auxiliares copias ducit pro Cæsare in Italiam. Vladislaus Versovicensem ignominiosè multat, & prætorem Pragensem insolito contumeliæ modo afficit.

POst Bretislai cædem, Borivorius jam antea Princeps & à fratre, & à Cæsare designatus, Pragæ solemniter honorem iniit, non tam jure, quam multorum favore. Quippe Udalricus Conradi filius, quantum ætate illum, tantum jure antecellebat. Quare ut ejus quoque benevolentiam, sponte oblato beneficio conciliaret, laxatis vinculis liberum ex arce Glacensi abire jubet. Mox Leopoldum fratrem ejus ab exilio revocat, atque utrique Brunnam in Moravia, & Znoymam, quas urbes ipse possidebat, restituit. Grata in præsens, sed non diu, hæc beneficia, præsertim Udalrico, qui toti regno inhiabat, persuasusque, nisi auro præsente non admodum se in aula Cæsaris proficere aliquid posse, ad congerendum undecunque aurum partim ex tributis, tum à Danistis studium convertit, ac deinde auro argentoq; refertus, Ratisbonam ad Cæsarem vadit, illum deprecaturus, ut mutaret sententiam, quam contra ætatis prærogativam, contraq; jus Gentium de successione principatus ad Bretislai importunas preces censuerat. Ubi ille immotus decreto suo nititur, in eodemque animi habitu diutius permanet, Udalricus interim, nunc eos qui aures, tum qui oculi & lingua Cæsaris dicerentur, postremò ipsum Cæsarem, tamquam caput inaurat, à quo etiam tandem impetrat jus legi-

Borivorius III. à Rege Princeps.

Ad Seniorem jure pertinebat principatus

Udalricus solutus carcere.

Udalrici ambitio inexplebilis.

Corruptus Cæsar auro favet Udalrico.

Udalricus cum exercitu Bohemiæ Principatum aggreditur.

legitimæ suæ successionis, sed hac conditione, ut liberum sit Bohemis, aut Udalricum, aut Borivorium habere Principem, utrum videlicet horum magis idoneum, habilemque approbaverint. Aderant tunc Principes nonnulli Ratisbonæ, propinqua necessitudine cum Udalrico conjuncti (maternum enim genus ab illis ducebat,) cum idem Udalricus se magnificè jactaret, de studio & favore Nobiliorum in Bohemia, ac diceret, adventu tantum suo, illoque maturo opus esse, cætera in proclivi fore, sed absque amicorum subsidio armato, vanam videri illò profectionem. Pollicentur quidam eorum auxilia, & præstant; Udalricus verò Freysingensis Præsul, & Fridericus sororis ejusdem Præsulis maritus, ac Sigardus à Sala Comes, per se quisque sui agminis Ducem profitentur: quibus accessit Leopoldus frater Udalrici, cum valida Moravorum manu. Isque cæteros in Bohemiam deduxit, ad locum, in quo Melina oppidum jacet. Haud procul indè Borivorius ex duobus collibus, multò validiorem, tam ex Bohemis, quàm Moravis exercitum ostendit: siquidem ambo ex Moravia fratres, Suatoplucus & Ottho patrueles Udalrici, à parte Borivorii cum suis stabant. Ad quos proximè adstantes se reflectens Borivorius, vos, inquit, inter vos judicate, uter tenacius securiusque equum teneat: is ne, qui per frenum, an qui per caudam illum retinet? qualis est Udalricus, qui caudæ Principatus manum admovit, cum ipsa cauda mox occasurus. Porrò Germani Principes tanta multitudine Bohemorum, quantum ex adverso cernebant, territi, Udalricum infestius interrogant, ubinam essent Bohemi illi Nobiliores, qui ipso duntaxat viso,

Borivorius resistit.

ceu

ceu jactabat, se officiaque sua ad ipsum conferrent? Ecce videre se eos, viderique invicem, nec tamen quenquam movere loco suo, sed omnes pugnæ signum expectare, ut jam non solùm decepti, despectique abs te, sed proditi etiam esse videamur, nisi nos ex hoc periculo in tutum reduxeris. Frustra Udalricus excusationem orditur, frustraque retinere diutius amicos conatur, præsertim Freysingensem Præsulem, qui proxima statim nocte desertis castris, rebusque suis in illis relictis omnibus, per calles saltuosos in vicum, qui Haber dicitur, evasit. Hinc metus in omnes & fuga aliorum quoque sine sarcinis & impedimentis, ut Bohemi prædam nacti, à consectandis fugientibus abstinerent. Sed ne sic quidem integri omnes incolumesque aufugere potuerunt, pars à militibus levioris armaturæ, pars ab agresti turba oppressi, aut spoliati. Ex eo tempore neque tantum animi, neque virium colligere Udalricus quivit, ut Principatum Bohemiæ palàm invadere auderet. Multum etiam Borivorio tunc molesti Boscjus & Mutina Versovicenses erant, dum aliquoties reditum ab exilio sibi denegatum, pertinaciter obtinere contendunt; non per propinquos & affines suos modo, verùm etiam per aulicos insigniores, ægerrimè id ferente Principe, quòd cum paulò antè clamarent ferè omnes, crucifigendos esse Principum parricidas, nunc extare non paucos, qui cum patria, bona quoque illis reddi postulent. Ibi ex intimis nonnemo propiùs accedens, Tu igitur, ait, Princeps, ut lupum circumerrantem plagis irretias, ultro illum cibo oblato inescabis? ut verò hostes tuos in potestatem tuam redigas, non illis patriam cum patrimonio

Deseritur à suis Vdalricus.

Profligati Germani.

Versovicenses duos in integrum restituit.

nio restitues? iis tandem victus, reverti utrumque ex Polonia in patriam permittit, alterique eorum oppidum Mutham, & alteri Lithomeritium restituit. (*a*) Per id tempus in regno Poloniæ, res admodum commotæ erant, fratribus inter se de hæreditate paterna contendentibus. Duos filios Uladislaus Rex sospites reliquit, Boleslaum legitimè natum, & Sbigneum nothum, quem pater adeò sibi charum habuit, ut æqua penè regni portione illum cum legitimo filio exæquaret. Dissidio hinc orto, atque utroque ad arma spectante, & bellum Sbigneus factione apud Polonos inferior, à Bohemis & Moravis auxilia emercatur: Borivorius, Chlumetium, Suatoplucus, qui Moraviam obtinebat, suum quoque tribunum militum copiis suis præfecit, jamque ambo illi viribus conjunctis progressi usque ad oppidum, quod Byton Poloni vocant, fuerant, cum Boleslaus Legatos ad Borivorum mitteret, petitum: Ne se, sororis ipsius nepotem, dum alieno gratificari studet, iret oppugnatum. Si quam injuriam vel privatim, vel publicè se accepisse Sbigneus existimaret, legibus illam, non autem armis persequendam duceret. Paratum esse Boleslaum judicio,

Chlumetius.

(a) Bellum exitiale inter Boleslaum Crivoustum (hoc cognomen habuit , quia carbunculus ei ab ineunte adolescentia os distorserat ,) & Sbigneum fratrem nothum. Hunc perhibent Borivorio persuasisse, ut sub tempus nuptiarum Boleslai ditionem invaderet. Suos ad cognatum bellum segnes reperit Borivorius. Itaque instituto destitit. Anno sequenti Boleslaus ultum injurias Zelislaum mittit in Moraviam. Prælia committit cum Suentopulco, ubi anceps fuit victoria, nisi quod Zelislao manus præcisa : tertiam expeditionem ipse Boleslaus suscepit , & prædam magnam abduxit. Ita Polonus.

dicio, judicibusque parere. Ad hæc Borivorió respondente: Non ampliùs in potestate sua se habere milites, qui in Poloniam abierint: Legati munera promunt, multamque pecuniam per Grabissium, & Protivitium, à consilio Principi proximos adnumerant, per illam denique impetrant, ut Chlumetium cum Bohemis ex Polonia revocaretur. Revocat mox & Suatoplucus suos, expectatque, dum in communionem eorum, quæ allata dona erant, ipse quoque admitteretur: ubi nihil ultro à Borivorio sibi offertur, appellare eum incipit, & postquàm ne appellando quidem aliquid extorquere potest, avaritiam Borivorii detestatus, viamque sibi ad Principatum Bohemiæ sternere aggreditur, summo cum studio id agens, ut quos audacia & manu promptiores ex Bohemis esse noverat, eos sibi largiendo, pollicendoque adjungeret. Ascivit præterea Pragensium quoque nonnullos, quos sibi opportunos fore credebat, per quos facilius urbem reciperet. Pragam enim recta petere, tanquam Regni caput destinabat, peregitque destinata, sed non quo speravit successu. Quanquam enim Borivorius adventum Suatoplucì hostilem altè dissimulaverit, præsidium tamen militum delectorum occultè præparaverat, quod arci Vicegradensi, in quam se concluserat, & urbi, quam Hermanno Pontifici tuendam commendavit, per tempus imposuit, atque ita defectio urbana, quàm Suatoplucus expectabat, intercepta fuit. Indè placuit trajecto Vultavia flumine, minorem urbis partem, ac perindè infirmiorem aggredi, sed illa quoque strenuis defensoribus munita erat, qui hostes à porta & muris longiùs propellebant. Ergó desperata Suatoplucus urbis

Avaritia insimulatur Borivorius.

Suatoplucus affectat Principatum.

Pragam tentat frustra.

urbis expugnatione, retro in Moraviam agmen reducit, Borivorio aliquatenus cum insequente, mox deinde subsistente, dum ne suis quidem omnibus satis fidit. In Moravia consilio Suatoplucus advocato, queritur de fortuna parum prospera, deque illis, qui ipsum fefellerunt. Interea tamen animum adipiscendæ Bohemiæ avidum occultare nequit, sed apertè consilium modumque requirit illius consequendæ. Budivoius, Hiruini filius, usu rerum, factisque cæteros antecedere videbatur. Is orsus infit dicere: Longiùs hoc abs te, ô Princeps, abscedat, ut plaga una, nec magna accepta, animo protinus concidas. Usitatus hic fortunæ ludus est, quem inter homines, præsertim in alea Martis ludere illa soleat, ut nunc istum, nunc illum victorem faciat, ita ut non valdè tutum sit, res nostras fortunæ casibus permittere, nisi arte casus corrigere quis sciat, quemadmodum vulpem hanc artem probè nosse constat, qua adversus lupum viribus multò præstantiorem sæpissimè præpollet. Hujus itaque induendum esse exuvium, posteaquàm Leonis non profuit, & fraude potiùs, quàm vi, Principatu Borivorium evertendum. Si hanc curam Princeps sibi delegaverit, curaturum se, ut rectè curatam esse illam gaudeat. Utraque ille manu Budivoium complexus, toto inquit, pectore curam mei trado tibi, memor, gratusque olim erga te futurus. At ille Hiruinum, veterem Borivorii aulicum, hominem versipellem subornat, qui lamentabundus, queribundusque in Bohemiam proficiscens, Borivorio inopinanti se offerat, cum istiusmodi adversus Suatoplucum querela, quasi satis non habuerit, carcere, vinculis, fame, tenebris

Budivoius vulpinam induere Suatoplucum jubet.

Hiruinus histrionem fabula gerit veterator insignis.

nebris in eum sævire, ob nullam prorsus noxam. Sed quantum in illo erat, dederat insuper eum exoculandum, si ab hoc supplicio ope divina liberatus non fuisset. Hanc tam insignem injuriam cum privatus ipse ulcisci nequeat, se ad Borivorium confugisse, venisseque, ut ei proditores nominet, quorum consilio, conatuque Suatoplucus eum subvertere parat, cognito periculo, sperare se, Borivorium, vicem primum suam, deindè clientuli quoque sui doliturum, vindicaturumque. Jussus deindè erat nominare proditores, Boseium & Mutinam Versovicenses nominavit, qui in defendenda Praga, egregiam paulò antè operam Borivorio navarunt, etiamsi favoris magis ostentatione id, quàm ullo in Principem amore fecisse viderentur, quoniam omnes Principes familia illa pessimè oderat. Facilè igitur inter suspectos invicem, per hanc fallaciam nova rursus inimicitia conflata fuit credulo Borivorio, tanta indignatione in Versovicenses inflammato, ut comprehendi illos statim, inauditosque puniri mandaverit. Sed illi de instanti periculo vitæ præmoniti, ad Uladislaum cum fratre Borivorio discordem, Boleslaviam se subduxerunt. Initaque mox unà cum Suatopluco tam prævalida contra Borivorium conjuratio est, ut nisi is fuga in Poloniam conjuratos prævenisset, captus ab illis erat. Sobieslaus frater minimus natu, fugæ comes sua sponte fuit. Vacuum indè Principatum Suatoplucus occupavit, Uladislao tanquam seniori de loco ei concedente, sponsoremque se pro eodem Hermanno Præsuli, & aliis Bohemiæ Proceribus, qui parere ei dedignabantur, faciente, Eum nihil horum mutaturum, quod ad dignitates & Magistratum

Defert falsò Versovicenses.

Versovicenses ad Vladislaum Borivorii fratrem confugiunt.

Borivorius cum fratre in Poloniam fugit.

illorum pertineret, sed & beneficia atque privilegia omnia servaturum omnibus, quæ quisque à Borivorio haberet. Auctus Suatoplucus in Bohemia possessionibus, Otthonem fratrem in Moravia Olomucio præfecit, ademptamque Borivorii invidia Brunnam & Znoymam Udalrico, Leopoldoque patruelibus reddidit. Sed non diu Borivorius in Polonia commoratus, suasu Boleslai Regis affinis sui, in Germaniam ad Cæsarem proficiscitur, ut nomen Suatopluci, de injuria sibi illata, deque fraude & perfidia deferret, reditumque sibi ad pristinum honorem impetraret. Auditus est propitio Cæsare, datæque sunt ad Suatoplucum literæ asperiùs scriptæ, si se ad dicendam causam in curia Cæsaris non sisteret. Hæ literæ ubi palàm recitatæ fuerunt, magna Nobilium pars nequaquam Suatopluco suadere, ut se arbitrio Cæsaris committat, suas leges, suaque jura Bohemos habere. Si quid Borivorius judicio experiri velit, id domi eum, non autem foris, agere debere, ne libertas Bohemorum prodatur. Annuit his Suatoplucus, justaque sibi & æqua illa, quæ dicerentur, videri ait, sed ne cujus tamen, aut cladis, aut calamitatis, propter absentiam sui author existat, vel cum periculo suo Cæsarem adire velle Hoc tantum rogare Bohemos, intereà dum ipse revertitur, Ottho frater ut regnum administraret. Infenso Cæsar vultu advenientem Suatoplucum excepit, nec incustoditum reliquit. Cæteris, qui unà venerant Proceribus, severè injunctum, ut Borivorium Principem suum Pragam reducant, rursusque illum in sedem suam reponant. Additæ Borivorio Saxonum cohortes adversus vim populari um, sed parùm profuturæ contra copias Otthonis,

Suatoplucus Moravus quartus à Rege Principatus Bohemici moderatur habenas.

Borivorius suasu Boleslai Poloni Suatoplucum Cæsari defert.

Citatus Suatoplucus apparet.

quas

quas à Chlumeco ultra montes ad arcem usq; Doninam Borivorio obviam perduxerat, ut cum eo dimicaret, si in eo loco Borivorius deprehensus fuisset. Sed is cum suis per noctem in aliam tutiorem regionem divertit, indeq; maximis itineribus Pragam venire antevertit. Sed & hanc urbem sic erga se affectam reperit, ut nec cum illa, nec sine illa vivere lætus posset. Adeò subita ibi rerum omnium mutatio fuit, adeoque rursus Suatoplucus cum factione sua invaluit, ut tanquam valentiori Borivorium imbecilliorem succumbere, & ad Poloniã in exilium reverti oportuerit. Ipse quoq; Hermannus Præsul, inter multos ac varios timores sollicitus incertusq;, cujusnam partes sequi magis conducibile foret, nam concordiam inter tam discordes componi posse desperabat, à tumultibus tandem præsentibus se subducere, quàm illis temerè immisceri maluit, Bambergam, ad Præsulem Bambergensem secedens. Pragam revertentem Suatoplucum Cæsarei sunt comitati, qui pactam ab eo pecuniæ summam Cæsari referrent. Sed tanta ærarii inopia erat, tamque steriles arcas Principis amici possidebant, ut paulò dimidio ampliùs, quam pactum erat, solvere pretium Suatoplucus potuerit. Datus igitur Ottho frater Cæsari obses, donec reliquum, quod defuerat, repræsentaretur. Hinc se ad rapinas Suatoplucus vertit, à Judæis promiscuè & Christianis, colonisque & mercatoribus nova exigens tributa, mox à locis cum prophanis, tum sacris, aurum & argentum per exactores sacrilegos extorquens ac Cæsarem interim prolationibus lactans, trahensque, & ad extremum debito illum fraudans, dum eum ad diem filii sui lustricum invitat:

De restitutione Borivorii factum decretum.

Alienos suorum reperit Borivorius animos, eoque voluntarium subit exilium.

Episcopus turbis cedit.

Suatoplucus pactam Cæsari pecuniam exoluturus nihil intentatum relinquit.

si non sui ipsius, at Legati præsentia illustrandum. Jubet Cæsar puerum tingendum, si viam tolerare queat, Bambergam deferri. Quò ubi allatus est, ipse Cæsar illum de fonte sacro suscipit, debitumque paternum ad illum transferens, suis muneribus expensum fert, simulque Otthonem obsidem in Bohemiam liberum remittit, cum hoc Hermannus quoque Præsul reversus Pragam est. Cæterùm brevi pòst Cæsar, exstimulantibus illum Germaniæ Principibus, adversus Hungaros, à quibus in expeditione nupera, orientem versus facta, (b) hostiliter essent hospitati, Suatoplucum in comitium vocat, ne videlicet per omnia gratuitò debitum à Cæsare donatum auferret. Quippe militia ejusmodi sine gravibus impensis iniri non poterat. Sic igitur instituta fuit in Hungariam profectio: Cæsar cum nationibus Germanis, terra Danubioque ad expugnandum Posonium, arcemque illius oppidi transibat. Suatoplucus cum Bohemis & Moravis ultra Vagum fluvium progressus, Nitriam vi cœpit, & prætereà mille equites subsidio venientes per insidias oppressit. At Cæsar in obsidione arcis Posoniensis, cum à Julio mense usque ad Septembrem nullo profectu, sed magno cum tædio perdurasset, illa tandem omissa, missum quoque exercitum fecit: revocans & Suatoplucum à populationibus, quas ultra citraque Vagum in obvios Hungaros exercebat. Duobus curam tutelamque regni se ab-

Filius Suatopluci Bambergæ baptizatur debito remisso & obside restituto.

Suatoplucus militiæ socius Cæsari in Hungariam.

Domi interim omnia turbata.

(b) *Colomannus bello sacro milites cum Godefrido Bolonæo profectos inhumaniter acceperat, cum ex suo ingenio eos metiens prædatum proficisci suspicaretur. Alii referunt non milites ultum venisse Henricum Cæs. sed auxilia tulisse Almoni Duci, quem exegerat frater Colomannus: Cæsarem eos mutuò absque cæde vel prælio reconciliasse.*

absente Suatoplucus crediderat, in altero fidem secutus, in altero perfidiam metuens, si inhonoratum publico honore relinqueret. Horum Vaceco fidelis permansit, contra Mutina Versovicensis, veteres mores suos nequaquam immutavit, sed clàm in Poloniam ad Borivorium mittens, adesse occasionem patriæ repetendæ ei significavit, modò cum manu vel modica veniat, quam facile à Rege Poloniæ obtinere queat: nam Principe absente, armatos in Bohemia nullos apparere, nec esse, qui sine consensu ipsius armare illos audeat. Satis benè copiis instructus Borivorius in Bohemiam venerat, sed dum in obsidione Glacensi moram inutilem inanemque protrahit, affertur ei, Suatoplucum ab expeditione Hungarica domum cum exercitu festinare, ut Polonos à finibus Regni depellat. Jam enim is rescierat, indice Vacecone, quid Mutina per proditionem machinatus fuerit. Ac statim certiorem de ea re Cæsarem fecerat, qui juratus promisit, communem sibi hanc injuriam cum Suatopluco fore, sicut communis expeditio in Hungaria fuerit, brevique tempore communi quoque Marte adversus Polonum vindicandam. In Moravia igitur exercitus parte dimissa, cum reliqua in Bohemiam Suatoplucus revertebatur: cui Vaceco ad oppidum Lythomislicnse occurrit, felicem ei reditum gratulatus, & invicem à Principe cum hilari vultu salutatus. Venit deindè obviam & Mutina, ad Castellum nomine Vratislaviam, à Lythomislio sesquitertium lapidem in colle situm, parantique adire & salutare Principem, responsum datum: In crastinum deferre Principem vespertinas salutationes. Vesperi enim castellum in-

Vasconem alii.

Versovicensis Proditor.

Borivorius absente Suatopluco Bohemiam repetere nititur.

Vaceco damni à Polonis illati culpam in Mutinam confert.

ingrediebatur. Non omnibus hæc dilatio placuit, aderantque suasores, qui Mutinæ suaderent, ut se per tempus subducet, non expectato die crastino. At ille hora fatali, hoc est, pœna peccati à DEO destinata, ad supplicium illum trahente, neglecta suadela, mane apparuit, venitque in cœtum Procerum, quem Princeps in conclave coëgerat, idemque audientibus omnibus: Ades ne? inquit, bone vir, quem propter nimiam bonitatem, est planè mirum, quòd terra te tamdiu sospitem sustineat, talem ac tantum litium, turbarumque inter Principes satorem, tamque levissimum ab alio in alium transfugam, ut alios eluderet, alios perderet. Quali arte, quantum iste excelluerit, nece Bretislai optimi Principis, deindè Borivorii exilio, declaratum est. Sed hoc nondum omnibus notum, quid nunc me absente designaverit, qualemque gratiam mihi retulerit pro honore sibi à me habito amplissimo, ita ut regno præficeretur, nempè talem, ut me, regnumque meum, unà vobiscum Polonis prodiderit: quibus nisi per tempus occurrissemus, planè perieramus. Si te, perditissime, omnium, atque ingratissime, non reverentia in Principem tuum, non memoria beneficii ab illo accepti, neque jurisjurandi, fidei nomine in hoc tuo magistratu præstiti, neque infamiæ prætereà dedecus, quod ex proditione contractum, maculam etiam posteris relinquit ineluibilem, at saltem metus DEI, apud Reges quoque terræ omnes terribilis, qui ab officio desciscunt suo, revocare te à tanto scelere debuit. Sed quid ad Versovicenses de metu DEI hominumque, quibus hæc velut ingenita audacia cordi est, nihil pudere, omnia audere,

Invectiva vehemens in totam Versovicensium (sive Ravitarum aliis) familiam.

audere, & non solùm prodere, insidiasque struere, sed etiam occidere Principes suos, quasi DEUS nunquam soleat in authores perfidiæ vertere pœnas perfidia dignas, qui per Spiritum suum prædixerit: Foderunt foveam, & inciderunt in eam: qualis nunc quidem casus, tibi tuorumque capiti adeò instat, ut verear, ne omnes boni à me serius, quàm quisquam crudeliùs, me in te, tuosque animadvertisse dicere ausit. Hæc intonans segregat se à cœtu præsenti, atque intromissi, qui foris stabant lictores, Mutinæ manus injecêre, simulque duos ipsius filios ad supplicium rapuerunt. Capti ibidem Uneslaus, & Domaslaus fratres germani, ac Boreconis filii de eadem Versovicensium familia, omnes securi à carnifice percussi, bonaque publicata. At Boseium Versovicensem, qui ætate & opibus præibat, ac tum Vratislaviæ cum aliis non aderat, clari nobilitate viri, Hermannus, Vacula, Carassus interficiendum sibi sumpserunt, fortunis interfecti inhiantes. Prandebat cum uxore Boseius in vico suo Lubicio, unaque horum filius mensæ assedit, cum cibi administer è fenestra prospectans, cernere se ait globum equitum, celeri gradu rectà vicum petentem. Nihil mali suspicans Boseius, Nostrates, inquit, ab expeditione Pannonica forsan revertuntur, meritoque domum quisque suam revisere festinant. Sed illi, ut erant armati, magno strepitu tumultuque cœnaculum irrumpunt, ac primus omnium Carassus ensem stringit, cognatum suum Thomam à Boscło repetens, quem is occidisse ferebatur. Interpellans Borichius Bosei filius: Aufer, inquit, vim & clamores, & si quid tibi rei nobiscum est, de hac judicio, Principe coram,

Iugulatur à carnifice Mutina cum duobus filiis.

In totam Ravitarum gentem sevitum.

contende, transfigit continuò Borichium Caraſſus, & alius Boſcium, ita, ut mariti ſanguine uxor conſpergeretur, & ſine vulnere corrueret in menſam. Fit indè impetus in omnia bona, quæ percuſſores inter ſe diſtraxerunt: Poſtremo in teneram quoque & innocentem ætatem ſævitum, ex vetere quodam dicto de lupis uſurpato: Haud magis parcendum eſſe, quàm lupis, ad quos interficiendos cum ipſis etiam catulis, olim præmio invitabantur. Præmium occiſi catuli una drachma erat, ſicut adulti lupi interempti, duæ drachmæ. Sed hæc quis niſi impius & immanis, qualis Herodes fuit, in quosvis homines, nedum in pueros jugulandos detorſerit? Nam Cæſar Auguſtus tametſi ethnicus, hanc tamen Herodis immanitatem, qua filium quoque ſuum inter alios infantulos occidi juſſerat, deteſtans: Maluiſſem, inquit, Herodis me porcum eſſe, quàm filium: Sicut enim à cibo porci, ita à nece quoque illius ſibi Judæi temperant. Ex tanta Verſovicenſium clade, pauci reliqui ſuperſtites, fugam in Poloniam ad vetus ſuum perfugium adornarunt. Non autem ab urſo, ut quidam opinantur, ſed à naſſa piſcatoria, quam Bohemi **Wrſſe** nominant, (quippe hanc pro inſigni nobilitatis ſuæ oſtentabant,) fuerunt Verſovicenſes cognominati. Interim Hungari damnorum memores, quæ nuper Duce Suatopluco à Bohemis & Moravis ſuſtinuerunt, tribus agminibus in Moraviam ingreſſi, multò infeſtiùs illam pervaſtant: nam ſuper cætera mala, igne etiam in vicos & pagos deſævierunt. Quæ quidem res ad arma rurſus Suatoplucum excivit: quibus arreptis, ultum ire Moravorum de-

Crudelitas in infantes Herodis comparanda.

Nomen unde natum.

Ulcum injurias Hungari in Moraviam excurrunt.

detrimenta, cum ipsis etiam Moravis, quibus Ottho frater præfuit, accelerat, propius ad saltum accedentibus, ultra quem Hungari non longè abesse dicebantur, nocte illum transire, ut prima luce improvisi Hungaris supervenirent, placuit. Accidit autem in ipso saltu, ut ramus arboris, à præcedente equite adductus, ac repente laxatus, levum Suatopluci excuteret oculum. Cujus tum damno, tum dolore commotus, regredi in apertum coactus fuit, militibusque retrocedentibus, ibi citra saltum proximo loco, Otthonem considere, eumque locum castris communire, atque omnes in eo copias continere adversus futuros casus jubet. Cæterùm ultro hostes lacessere vetat: ipse Olomucium ad Medicum defertur. Una tantum hostium turma saltum superare, ac se duntaxat ostendere ausa, mox intra eundem saltum se recepit, nec ampliùs hostium quisquam apparuit. Reversus tandem & Ottho in urbem suam Olomucium, nondum plaga oculi fratris percurata, sed jam dolor molestus esse desiit, paulatimque cicatrix obducebatur, sanitatem vulneris adfore prænuncians. Qua recuperata, etiamsi Autumnus tunc præcipitaverat, omittere tamen haud potuit, quin instauraret adversus Hungaros hostilem profectionem, Ducem illius seipsum constituens, omnesque milites Brodam, cognomine Hungaricam, tendere jubens. Atque indè finibus Moraviæ transgressis, novam civitatem (sic Hungari vocant,) diripit, arcemque illi vicinam, ac dein alteram quoque diruit, circumque omnia Ternaviam tenus evastat. Tum se vis magna equitum per multos globos ab Hun-

Suatopluco levus excutitur oculus, ea propter remissum bellum in Hungaria.

garis diſpartita, de longinquo oſtendit, ac mox Bohemis infeſta appropinquavit. Contra illam Suatoplucus aciem, clypeis haſtis denſam, curribusque circum latera ſeptam oppoſuit. Ingruunt ſæpiùs hoſtes, aciem perrumpere tentantes, ſed telis & ſagittis non ſine illorum ſtrage repelluntur. Succeſſit item proſperè una atque altera Equeſtris eruptio, qua pauci Bohemorum Equites, ſed benè omnes armati, plurimos Hungarorum inermes Equites neci dederunt. Atque ita Hungari magna parte amiſſa ſuorum, partim etiam hyemem non tolerantes, diſſipantur in pagos & vicos. At Bohemi magna præda potiti, cum Suatopluco, ceu victore, domum læti revertuntur: Finem deindè mutuis cladibus deprædationibusque mors Colomanni Hungarorum Regis impoſuit. Indè Suatoplucus Polonos ſtatuit petere, adverſus quos Cæſar promiſſi memor, ſuum quoque exercitum ex Germania ſuperiore, inferioreque conflatum, in Sleſiam adduxit: quippe Sleſia tunc Polono adhuc parebat, ac Bohemis tantummodò ſtipendiaria erat. In hanc Cæſar ingreſſus, Caſtello Lybus dicto potitur, illoque donat Pontificem Magdeburgenſem, expeditionis participem. Expugnat & Suatoplucus, qua ibat via, arcem Geram, amiſſo ad illam milite manu ſtrenuo, cujus morte commotus, arcem ſolo adæquat, ac ſe cum ipſo Cæſare ad oppugnandam Glogoviam mœnibus, arce, flumine Odera munitam convertit. Inerat præterea validiſſimum ex Polonis & Sleſitis præſidium, tum etiam commeatu copioſo abundabat; & acceſſerat Boleslai Poloni adhortatio, ut forti animo cives obſidionem paterentur, brevi enim ſe cum

Suatoplucus prædas agit in Hungaria.

Mors Colomanni Regis Hungariæ.

Anno 1109.

Bellum Cæſaris Henrici V. in Polonia.

cum omnibus ſuis copiis ſubſidio affuturum. (c) Quibus rebus freti Glogovienſes, Germanis, Bohemisque portas occludunt, perque muros & turres, tela, ſaxa, & defenſores diſponunt. Admovent nihilominùs, tum Cæſar, tum Suatoplucus mœnibus propius caſtra, & indè machinis tormentisque atque inprimis arietum pulſu muros civitatis quatiunt, ac labefactant: ſequiturque lapidum ruinam, miles ſcutis & galeis tectus, ſed haud minus ſegniter indè ab obſeſſis rejicitur, ab illisque murus per noctem ſtatim firmiùs, quàm integer erat, reficitur. Hoc ne ſæpiùs fieret, placet Cæſari, nullum obſeſſis dari otium, ſed diem noctemque continuari oppugnationem, non in uno, ſed pluribus in locis, ut ad omnes incluſos, metus, vigiliæque & laſſitudo perveniret. Quo facto perturbati oppidani, ad Suatoplucum mittunt, qui eis inducias quinque dierum impetret, intra quos ſi Boleslaus Rex ſubſidio obſeſſis non venerit, deditionem urbis facturos. Haud procul indè Rex aberat, acceptoq; de induciis internuncio, & quomodo antè alios Suatoplucus magis importunus, & gravis obſeſſis immineret, inito prius de Suatopluco per inſidias tollendo, cum Geſcone Verſovicenſi, cui Tiſtæ cognomen, occulto conſilio, ſe mox in conſpectu hoſtium dat, turmasque illis Equitum more Sarmatico ſparſas & vagas oſtentat, per quas avertere illos ab oſidione cupiebat. At

Alias Ioannes Ciſtes, Eques Bohemus, gente Ravita.

(c) Longè aliter rem geſtam Scriptor Polonus recenſet. Moderatiùs Germani Cæſarem (dicunt) Suantopulco ſocio rentaſſe Polonos, qui tributa Imperio ex pacto & obligatione debita (tempore Otthonis tertii, & per Caſimirum Monachum renovata tempore Conradi & Henrici II.) Impp negabant, ſed quod dilapſis ob cædem clandeſtinam ſui Ducis Bohemis, diffideret reliquis copiis, abduxiſſe exercitum ab obſidione urbis Glogoviæ conſilio Vipperti, Com. ſu Groicenſis, & cum Polonis tranſegiſſe.

At contra Cæsariani aciem juxta mœnia stationariam ei objecerant, ad quam invadendam, parum potens ille erat. Fortè eo die Suatoplucus in castris Cæsaris apud ipsum Cæsarem cœnaverat, clientibus ibi expectantibus, dum reducendi patroni sui officio fungerentur. Inter quos insidiator quoque à Versovicensi submissus erat, sed in quem nec oculos, nec animum quisquam intenderat, cum sceleratus ille telum Suatopluco à tergo per corpus adegit, omnesque se insequentes celeritate equi frustratus est. Ita Suatoplucus magno Bohemorum luctu ac mœrore in castris expiravit. Corpus in Bohemiam translatum, & in cœnobio Cladronensi, quod ipse excitaverat, & ampliter dotaverat, est per Bohemos conditum. Nam nullis persuasionibus, nullaque ratione Cæsar efficere potuit, ne ab obsidione Bohemi discederent, quanquam Principem illis Otthonem, Suatopluci fratrem, quem Authore Vaccecone in castris sibi legerant, confirmasset, sed nihilo secius, tam castra quàm obsidio ab illis soluta sunt, Cæsare quoque inde per indignationem abeunte. Primum in comitiis Principalibus locum inter primates Bohemos, Hermannus Pontifex, & Fabianus Palatii arcis Vicegradensis tunc Palatinus, obtinebant: Hi deplorata in concione Suatopluci cæde sicaria, Principeque indigna, haud minore dolore questi sunt de electione in castris facta contra majorum instituta, moremque veterem, dein contra jusjurandum, quo fidem suam Vladislao obligaverunt, ne ad alium, quàm ad ipsum, post obitum Suatopluci, Principatum deferrent: quoniam ipse olim, absque ulla controversia de illo, ipsi Suatopluco concesserit. Huc flectentibus non solùm ordi-

21. Septembris dicitur confossus.

Otthonem fratrem Suatopluco sufficit Cæsar, quod irritum habent Bohemi.

ordinum præstantiorum, sed etiam popularium animis, ipse etiam Ottho cum aliis, Vladislaum Principem salutat, & cum multo honore magnisq; muneribus in Moraviam ab eo remittitur. Ab hoc Otthone, quem alii Nigrum cognominabant, Joannes Episcopus Olomucensis, à prominente aqualiculo, Ventricosus appellatus, Cremsirium pro mensa sua, suorumque successorum emit, pagum quondam humilem ac deformem, postea à Brunone Olomucensi Præsule in formam oppidi transformatum, mœnibusque cinctum, & arce auctum, cujus ædificium inpræsentiarum quoque reformatur. Porrò Borivorius hactenus exilium quietè tolerans, comperta Suatopluci nece, & successione fratris sui junioris, consulenteque Vigberto Lusatiæ Marchione, cui soror Borivorii nupta erat, Vladislaum per legatos, quorum præcipuus Hrabissius fuit, adit, per illos Principatum suum repetens, quo per vim ac fraudem à Patruele suo esset spoliatus, & quem ipse frater natu minor, præter jus gentium, præterque legem avitam, sacramento Bohemorum confirmatam sibi usurparet. Hac re ab Vladislao ad consultationem dilata, Hrabissius Pragæ apud sibi familiares, miserando casum Borivorii, fortunamque ejus & calamitatem deplorando, ubi mollibus auribus illa accipi sensit, de accipiendo clam in urbem suo tempore Borivorio egit. Responsum hinc ab Vladislao hujuscemodi retulit: Non esse rem privatam, quam Borivorius peteret, sed ad universi populi suffragium illam pertinere. Proin haud ab uno fratre, sed ab omnibus ordinibus Principatum esse ambiendum, quoniam id demum firmum, stabileque futurum fuerit, quod communi consi-

Vladislaus quintus à Rege Princeps Bohemiæ.

Cremsiriũ Olomucẽs Episcoporum sedes.

Borivorius per legatos repetit principatũ.

Responsum non iniquum.

Vladislaus ad comitia profecturus locum dat Borivorio clam Pragam ingrediendi.

consilio decretum erit. Inter hæc à Cæsare Vladislaus, ad concilium Principum, incunte novo anno Ratisbonæ celebrandum evocatur. Cum jam in itinere esset, Pelsinamque in pervigilio Natalis Domini perveniret, ut ibi mane veram lucem, quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum, solemnibus ceremoniis adoraret: eodem die Borivorius Pragam à suis intromissus est, pavida, & adeò consternata plebe, ut præ metu adhuc incerto domos relinqueret, fugaque sibi salutem bona illius pars quæreret. Ubi dein vox insonuit, Borivorium advenisse, non ut cuiquam noceat, sed ut pace omnium Principem locum jure sibi debitum recipiat, tumultus sedari cœptus, fugaque cessabat. Hermanno Præsuli custodes additi, ne elaberetur, id quod facere parabat, ne alium dicere Principem, quam statim dixit, cogeretur. Nam Fabianus, qui eadem timebat, tempori abscessit, priusquam in arce Vicegradensi præsidio vacua interciperetur. Ferunt abeuntem dixisse: O dignam miseratione Bohemiam, quæ inter tantam Principum multitudinem miserè distraheris, numerabatque plus minus viginti, tum in Bohemia, tum in Moravia, ejusdem stirpis Principes, non quidem omnes adultos, sed jam tamen, vel in hac tenera ætate, æmulationem inter se, & contentionem meditantes. Vladislaus cognita proditione, ad Cæsarem rescribit, illi significans quid sibi acciderit, illumque rogans, ut boni consulat absentiam sui, fraude inimicorum procuratam, ut, dum in via est, absentem Principatu intervertant, literæ ad Cæsarem Pelsinæ scriptæ. Quadringentos equites secum illò adduxerat itineris comites, cum qui-

Vladislaus ex itinere revertitur.

quibus citus Pragam remeans, ut inimicis ante corroboratam potentiam occurreret, ducentos præterea obvios contraxit. Ita cum ſexcentis equis ad recuperandam Pragam redibat. Mox territus ad portam in minore Praga ſibi clauſam, ad aliam portam, quæ in arcem divi Viti ducit, Breunoviam appellabant, equum ſuum reflectit, compellans nominatim illius cuſtodes, ne fidem nuper ſibi datam exuerent, ſed aperta porta ſe ut in arcem intromitterent. Illis obſtinatè tacentibus propter metum Hrabiſſii, qui arci præfuerat, trans torrentem Bruſcam tentoria figit, miſſis circum undique ad excitandos ad arma nobiles ignobilesque. Qui ſupercilium montis imminentis occupaverant, vident pulverem non ſua ſponte, ſed ex agmine procedente latius excitatum, currunt ex iis aliqui exploratum, Vladislaone, an Borivorio copiæ auxiliares adventarent. Et comperto Venceslaum Luſatium Vigberti filium, cum mille propemodum equitibus Borivorio venire ſubſidio, ad pugnam ſuos vocant. Vladislao pugnam renuente, hucque potius animum flectente, ut ſine certamine cognatus ſuus à præſenti ferendo auxilio averteretur, imbelle viſum Vladislai conſilium Detrichio Stroſſio, itaque ſuis ſe juſſis ſequi, prælium manu ſua incipit. Ad quod mox & Vladislaus magno curſu cum cætero equitatu fertur, ſeq; Detrichio adjungens, ac dextra enſem ſtriſtum tenens, videbis, inquit, & hoc ferrum meum, non ſegnius quàm tuum de hoſte triumphaturum, ſubditisque equo calcaribus, in mediam hoſtium aciem ſatellitum fortiſſimis ſe conſequentibus, ruit, cædemque illorum & ſtragem ante ſe facit,

Excluditur Praga Vladislaus.

Venceslaus Vigberti Marchonis Luſatiæ F. opem fert Borivorio.

Detrichius Stroſſius Venceslaū profligat.

donec

donec ad fugam Venceslai in re militari adhuc Tyrunculi, tota inclinaret adversa acies, passimque ex illa cæteri quoque se fugæ mandarent. Venceslaus ad Hrabissium in arcem perfugit, ab eodem & complures alii ex fuga recepti, servatique: nec enim longè ab arce locus pugnæ distabat. Læto propter victoriam Vladislao, adventus quoque Otthonis erat, cum tribus millibus Moravorum ad opem ferendam venientis, ita ut obsideri jam posset arx Vicegradensis, in quam se Borivorius receperat. Accessit lætitiæ cumulus ex Hermanno Præsule, qui cum medius animo inter duos fratres fuisse videretur, custodes frustratus, & in castra Vladislai perfugiens, apertè declaravit se proniorem esse Vladislai partibus. Cum hoc consultanti Vladislao super rebus præsentibus, responsum datum: Magis adhuc, quam Borivorii, Otthonis vires cavendas esse, ne sub hac specie auxilii validioris, quam ipse instructus esset, de Principatu periclitaretur: nihil enim fidum sincerumque à Vacecone exspectari debere, qui nuper Otthonem Principem legerit, nunc ejus copiis omnibus præfectum agat. Id verò & tutum & salutare sibi consilium videri, ut ad Cæsarem eant confestim legati, opem adversus instantia imploraturi. Rogat, & impetrat Vladislaus, ut ipse Hermannus, addito sibi ex proceribus Sesema collega, ad Cæsarem ire pergat. De profectione Cæsar tunc in Italiam cogitabat: ne igitur post discessum suum turbarum aliquid in Germania, & seditionum relinqueret, ita, quemadmodum Hermannus orabat, affuturum se in Bohemia, turbataque compositurum, recepit. Interim Dipoldum & Berengerum Marchiones præire jubet, qui Cæsaris nomine Regu-

Ottho Moravus auxilio est Vladislao.

Episcopus factioni Vladislai favet.

Episcopus suspectus habet vires Otthonis.

Episcopus ad Cæsarem nomine Vladislai proficiscitur ad disceptationem causa.

Regulis denunciarent, incœpto abſiſterent, depoſitisque armis ad oppidum Hermanni Præſulis, quod Rokyzanam vocant, Cæſari ut occurrerent. Borivorium filius Vigberti Venceslaus comitatus eſt, hunc inauditum Cæſar corripi mandat, quod contra pacem publicam ex Luſatia & Saxonia, bonam militum partem in Bohemiam deduxerit. Additi mox & Borivorio cuſtodes, quòd vi, quàm jure de Principatu certare maluerit. De Vladislao dein & Otthone, quem Cæſar Bohemis Principem confirmaverat, deliberatum, uter alteri præferri deberet. Suffragio tandem Hermanni, Principale punctum Vladislaus abſtulit. Ottho verò bonis in Moravia auctus, quæ Leopoldus Udalrici frater, ante obitum ſuum poſſederat. Sed nec Cæſar ſui tunc oblitus, egit cum novo Principe, ut ſibi in Italiam eunti tercentos equites cataphractos adjiceret. Illis Vladislaus juvenis Bretislai filius præfuit. At ſenior Pragam reverſus, de conjuratis quæſtionem haberi, deque convictis ſupplicium ſumi imperat. Captus inter alios Borivorii clientes, Geſco, filius Tiſtæ Verſovicenſis, atque omnibus opinantibus, Principem ab illo mortem acerbiſſimam exacturum eſſe, dimiſſus eſt incolumis, erutis prius tamen oculis, & naſo amputato ignominiæ cauſa, qua Prætorem item urbis Pragenſis inſignitè notavit, quippe in equum ſtrigoſum impoſitum, & poſt tergum illius vetulũ canem alligatum, per Circum juſſit circumduci, lictore barbam ejus manu tenente, quam dein cum mandibula abſcidit, & columnæ in medio Circi poſitæ affixit, extra mœnia Prætore extruſo in exilium.

Venceslaus Luſatius comprehenſus, cuſtodia Borivorio addita.

Vladislaus à Cæſare confirmatus.

Auxilia decreta Cæſari in Italiam profecturo ad diadema ſuſcipiendum.

Geſco Verſovicenſis & prætor Pragenſis ignominioſè multati.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER UNDECIMUS.

SUMMA LIBRI UNDECIMI.

Sobieslaus fratrum minimus Polonis adjutus Bohemiam invadit. Reprimuntur præda recepta. Suatava mater Sobieslaum Principi reconciliat. Conceditur illi fruenda Lucensis regio. Ottho convivii prætextu capitur: in carcerem Crevoclatensem abducitur suspectus de ambitu. Colloquium Stephani secundi Regis Hungariæ cum Vladislao Duce. Zolthus ambos committit Principes suspicione repletos. Hinc prælium atrox. Zolthi supplicium. Fœdus ictum. Sobieslaus ducit sororem Regis Stephani. Vladislao Bretislai filio ex Italia redeunti equestres instituti ludi. Semina dissensionum falsarumque suspicionum à susurronibus jacta inter Vladislaum & Sobieslaum. Vaceconem tanquam delatorem Sobieslaus interficit magno Principis dolore. Fugit Sobieslaus ad Marchionem Lusatiæ affinem: ab Erknbergo capitur: scribæ ope evadit: Marchionis Lusatiæ consilio Cæsarem compellat: repellitur cum Marchione intercessore. Otthonem, conjugis suæ & illius (sorores erant) intercessione pristinis restituit bonis & dignitati. Borivorium fratrem Regni consortem admittit. Terræ motus Tridenti. Vultaviæ exundatio insolens. Ruina arcis Vicegradensis lævo omine. Perperam accipitur, quòd Borivorius favet Germanis: Ne occul-

occulta odia in manifestum erumpant incendium in Bavariam Borivorius, pòst in Hungariam (ubi fato fungitur) concedit. Germano Episcopo & Judæo quæstore instituto Vladislaus offendit proceres. Judæus baptizatus aram Christianam noctu demolitur. Punitur cum cæteris Judæis. Sobieslaum Vladislaus à matre exoratus successorem instituit moriturus. Sobieslaus sextus à Rege Princeps Bohemiæ. Ottho Vicegrado non cedit, nisi omnium suffragio audiat Sobieslaum electum. Spoliatur Ottho Brunnensi regione: ea Vratislao Vdalrici filio restituitur. Monasterii Tralizensis fundatores. Ottho ad Lotharium Cæsarem questum confugit. Cæsar in Bohemos. A Sacellano Sobieslai Duci Venceslai hasta munito profligatur exercitus Cæsarianus. Captivis restitutis pax facta. Sobieslaus Cæsari auxilia pollicetur adversus Conradum & Fridericum competitores. Cum Bela cæco rego Hungariæ fœdus init Sobieslaus. Vratislaum Brunnæ Dominum capit: Venceslao Otthonis filio Olomucium donat: Bambergam cum Cæsare obsidet: Bavariam deprædatur: spoliis opimis onustus revertitur. Lotharius baptismo filii sui (cui Vladislao nomen) interest, & confirmat Lusatiæ donationem. Cunradus Marchio capitur: Vicegradi detinetur. Insidiæ in Sobieslaum detectæ. In conspirationis auctores severè animadversum. Religio percellit Sobieslaum ob sublatos insidiatores. Episcopus Pragensis Hierosolyma reversus innocens neque conjurationis conscius deprehenditur. Absolvitur & restituitur Episcopatui. conradus & Vratislaus carcere liberantur. Venceslaus Otthonis filius Sobieslao charus: Arcem suam templo Divo Venceslao construendo donat.

Cæsari Sobieslaus Romam ad coronam suscipiendam proficiscenti 300. equites addit Jaromirio Borivorii filio Duce. Certamen inter Bohemos & Germanos de stativis. Belæ cœco regi Hungariæ auxilia mittit contra Boleslaum Polonum, qui Borichium Colomanni spurium in regnum Hungariæ intrudere conabatur. Conradus Polonorum sternit exercitum. Bela sororem Cunrado offert. Sobieslaus triennii neglecta tributa à Polono repetit. Hic salse oratores mordet. Bohemus in Silesiam, Moraviam petit Polonus cum exercitu. Damna utrinque data. Lotharius Cæsar intercedit. Induciæ triennales constitutæ, pax post perpetua Glazii sancita. Nuptiæ Cunradi cum Belæ sorore. Vratislai cum Vasilia Ruthena, Mariæ filiæ Sobieslai cum Leopoldo Austriæ Duce. Sobieslaus vacat urbibus condendis & exornandis. Lotharius Cæsar moritur. Cunradus succedit. Astipulatur illi Sobieslaus. Proscriptus Henricus Bavarus competitor. Vladislaus Vladislai fratris filius à Cæsare successor instituitur. Gertrudis soror illi à Cæsare conjunx datur.

Sobieslaus fratrum minimus bellum Vladislao movet auxiliis Polonicis.

VLadislaus perfidia infidelium, quanta potuit indulgentiæ, sæveritatisque moderatione punita, fideique & constantiæ de se bene meritorum gratia liberalissimè per opes & honores relata, vitam deinceps quietam, securamque se in Principatu victurum sperabat. Sed hæc spes eum celeriter fefellit, nihil cogitantem de Sobieslao fratre natu minimo, qui se quondam Borivorio exilii comitem ultro præbuerat, & hactenus apud Polonos

lonos latuerat. (*a*) Hic ſimul ac factus eſt certior, Borivorium, non potentia adverſariorum, ſed Cæſaris ſententia in cauſa ſua cecidiſſe, vinctumque attineri, haud amplius deliteſcendum ratus, apertè ſibi Principatum, auxiliatore Boleslao Poloniæ Principe, vindicare parat. Multa fortè ſecuritate & comitate Vladislaus Pragæ convivium in die divi Venceslai, cum proceribus celebrabat, cum repentinus ac trepidus irrupit nuncius, inquiens: Tu hic Princeps lætus in arce conviv aris, foris autem coloni tui omnia triſtia à Polonis in agros inſultantibus perpetiuntur. Conſternati ad hunc nuncium convivæ omnes, convivium diſturbant, & domum quiſque ſuam ad induenda arma properant, armatique ad flumen Cydlinam, prope pagum, quem incolæ Luczka vocant, conveniunt. Polonus ad dolum verſus, quo ſe circumventurum Bohemum exiſtimabat, pacem bello obtendit, ſe inquiens, non ut hoſtem, ſed ut arbitrum pacis & concordiæ inter fratres, cognatosque ſuos conciliandæ, ſi ſibi conveniendi ſeorſum & colloquendi cum Vladislao poteſtas data fuerit, ingreſſum eſſe Bohemiam. Reſpondet Vladislaus: Si cognitioni cauſæ Boles-

Anno 1111. *ſive MCXI. 8. die Octobris.*

Polonus arbitrum ſe ſimulat.

(*a*) *Moleſte ferens* Boleslaus *Polonus Borivorii circumſcriptionem, motusque Sobieslai fratris exulis precibus, cum Henricus Cæſar Romam coronatum profectus eſſet, in Bohemos ducit exercitum. Promiſſis autem legatis poſtulat à Vladislio dimiſſionem Borivorii, & ut ſe arbitrum in conſtituendo Principatu ſuſcipiat. Recuſat Vladislaus, & ad arcendam vim Boleslai ſeſe comparat. Itaque deſperata pacificatione Polonus* Bohemiæ *oram eam, quæ cis Albam eſt, ferro & incendiis vaſtavit: Bohemumque ſua defendentem commiſſo ad Cidlinam amnem prælio, profligatum in fugam vertit, & mox cum magna præda & ſpoliis hoſtium propter anni tempus in Poloniam ſe recepit. Polonus ſcriptor.*

leslaus, concordiæque faciundæ vacare cupiat, arma ponat, togatusque ad colloquium amicum veniat. Dolo non ſuccedente, aciem Boleslaus inſtruit, & poſtquam detrectare pugnam Bohemos, vires majores expectantes videt, trans Albim agmina ad uberiores populandos agros ſecum rapit, prædaque & ſpoliis onuſtus, atque inultus, retro ad Poloniam cedebat. Inſequitur Polonos cedentes Uladislaus, uſque ad flumen, vocabulo Trutnovo, quod hi primi tranſibant, qui ſpolia aut vehebant, aut portabant, vel ante ſe agebant. Citra flumen ſteterant Boleslaus à ſiniſtro, Sobieslaus à dextro cornu ad vim arcendam compoſiti. Vladislaus brevibus milites alloquens, extollit Germanos, & levat Polonos, ſimul ſubmonens, quomodo multi tamen Germani, paucis Bohemis nuper in pugna ſuccubuerint. Hunc verò hoſtem, cum illo, ſicut nec multitudinem multitudini, comparandam eſſe. Hic rurſus Detrichius ante ſignum pugnæ datum, in aciem Sobieslai inſilit. Cujus impetum Sobieslaus, multa invicem illata cæde, robuſtiſſimè ſuſtinuit, vulnere dein accepto, laborem non ferens, ſuo diſceſſu, non ſuam modò, verùm etiam Boleslai turbavit aciem, ſecumque fugere compulit, præda omni victoribus relicta, quàm Vladislaus inter Polonos ſpoliatos diſtribuit. Ne tamen à maleficio intactam Poloni, vel poſt fugam relinquerent Bohemiam, Glacium prætereuntes, ædificiis quæ circum mœnia erant, ignem ſubdunt, unde mox totum municipium arſit. Hanc porrò inter fratres germanos tam cruentam diſcordiam, mater Suatava, Latinè Beatricem dicas, multis cum lachrymis accipiens, & ſi tam ætas quàm voluntas, jam pridem eam à peregrinatione

Confligunt cum Polonis Bohemi.

Sobieslaus in prælio ſaucius.

Anno 1114.

Gloſcum exuſtum.

Suatava mater fratrum conciliat animos.

tione dehortarentur, cura tamen & sollicitudo reconciliandorum aliquando filiorum (nam Borivorius aliam parentem habuit,) tanta adfuit, ut illam vel ultima senectute imbecillem, de Moravia in Bohemiam pertraheret. Quid faceret Vladislaus filius pietate in matrem, & amore insignis? nisi ut delicta à fratre in se admissa, parentis misericordiæ condonaret, illumq; statim ab exilio revocaret. Data est Sobieslao reduci Lucensis regio, ut ex ejus fructibus atque redditibus, tanto vitam lautiorem, quàm unquam prius in Bohemia viveret. Haud longum inde ei rursus ab æmulo otium fuit Otthone, non utique per arma, sed per quandam contumaciam insolescente, dum ex prisca consuetudine ad concilium in Bohemiam evocatus, aut venire contemnit, aut veniens tanto stipatus satellitio apparet, ut non solùm Principi gravem molestumq; se reddat, sed præterea totam Concionem mala suspicione impleat. Addebant delatores se ex ore Otthonis audivisse jactantis, nulli nisi Cæsari se debere ullum obsequium, cum tamen ad Principem Bohemiæ pleno jure, non autem ad Cæsarem ipsa Moravia pertineat. Talibus igitur commotus Vladislaus, non ad concilium Pragam, sed ad convivium Hradetium, ad Albim positum, Otthonem familiariter invitat, illudq; tribus diebus, traducto ad hilaritatē ab omni severitate animo protrahit. Quarto demum die abire parantem retinet, contumaciæque arguit, & quædam alia suspiciosè magis, quàm criminosè objicit. Aderant tamen, qui (ut Principi placerent,) luminibus continuò privandum Otthonem censerent. At ille, procul hinc à me, inquit, ut æmulari velim facinus, quod in

Ex Adelheida Hungara sicut & Bretislaus natus.

Sobieslao traditur Regio Lucensis.

Ottho Marchio Moraviæ Vladislao contumax.

Convivio exacto capitur Ottho.

garis dispartita, de longinquo ostendit, ac mox Bohemis infesta appropinquavit. Contra illam Suatoplucus aciem, clypeis hastis densam, curribusque circum latera septam opposuit. Ingruunt sæpius hostes, aciem perrumpere tentantes, sed telis & sagittis non sine illorum strage repelluntur. Successit item prosperè una atque altera Equestris eruptio, qua pauci Bohemorum Equites, sed benè omnes armati, plurimos Hungarorum inermes Equites neci dederunt. Atque ita Hungari magna parte amissa suorum, partim etiam hyemem non tolerantes, dissipantur in pagos & vicos. At Bohemi magna præda potiti, cum Suatopluco, ceu victore, domum læti revertuntur: Finem deindè mutuis cladibus deprædationibusque mors Colomanni Hungarorum Regis imposuit. Indè Suatoplucus Polonos statuit petere, adversus quos Cæsar promissi memor, suum quoque exercitum ex Germania superiore, inferioreque conflatum, in Slesiam adduxit: quippe Slesia tunc Polono adhuc parebat, ac Bohemis tantummodò stipendiaria erat. In hanc Cæsar ingressus, Castello Lybus dicto potitur, illoque donat Pontificem Magdeburgensem, expeditionis participem. Expugnat & Suatoplucus, qua ibat via, arcem Geram, amisso ad illam milite manu strenuo, cujus morte commotus, arcem solo adæquat, ac se cum ipso Cæsare ad oppugnandam Glogoviam mœnibus, arce, flumine Odera munitam convertit. Inerat prætereà validissimum ex Polonis & Slesitis præsidium, tum etiam commeatu copioso abundabat; & accesserat Boleslai Poloni adhortatio, ut forti animo cives obsidionem paterentur, brevi enim se

Suatoplucus prædas agit in Hungaria.

Mors Colomanni Regis Hungariæ.

Anno 1109.

Bellum Cæsaris Henrici V. in Polonia.

cum omnibus ſuis copiis ſubſidio affuturum. (c) Quibus rebus freti Glogovienſes, Germanis, Bohemisque portas occludunt, perque muros & turres, tela, ſaxa, & defenſores diſponunt. Admovent nihilominùs, tum Cæſar, tum Suatoplucus mœnibus propius caſtra, & indè machinis tormentisque atque inprimis arietum pulſu muros civitatis quatiunt, ac labefactant: ſequiturque lapidum ruinam, miles ſcutis & galeis tectus, ſed haud minus ſegniter indè ab obſeſſis rejicitur, ab illisque murus per noctem ſtatim firmiùs, quàm integer erat, reficitur. Hoc ne ſæpiùs fieret, placet Cæſari, nullum obſeſſis dari otium, ſed diem noctemque continuari oppugnationem, non in uno, ſed pluribus in locis, ut ad omnes incluſos, metus, vigiliæque & laſſitudo perveniret. Quo facto perturbati oppidani, ad Suatoplucum mittunt, qui eis inducias quinque dierum impetret, intra quos ſi Boleslaus Rex ſubſidio obſeſſis non venerit, deditionem urbis facturos. Haud procul indè Rex aberat, acceptoq; de induciis internuncio, & quomodo antè alios Suatoplucus magis importunus, & gravis obſeſſis immineret, inito prius de Suatopluco per inſidias tollendo, cum Geſcone Verſovicenſi, cui Tiſtæ cognomen, occulto conſilio, ſe mox in conſpectu hoſtium dat, turmasque illis Equitum more Sarmatico ſparſas & vagas oſtentat, per quas avertere illos ab oſidione cupiebat. At

Alias Ioannes Ciſtes, Eques Bohemus, gente Ravita.

(c) Longè aliter rem geſtam Scriptor Polonus recenſet. Moderatiùs Germani Cæſarem (dicunt) Suantopulco ſocio tentaſſe Polonos, qui tributa Imperio ex pacto & obligatione debita (tempore Otthonis tertii, & per Caſimirum Monachum renovata tempore Conradi & Henrici II.) Impp negabant, ſed quod dilapſis ob cædem clandeſtinam ſui Ducis Bohemis, diffideret reliquis copiis, abduxiſſe exercitum ab obſidione urbis Glogoviæ conſilio Vipperti, Com.tis Groicenſis, & cum Polonis tranſegiſſe.

At contra Cæsariani aciem juxta mœnia stationariam ei objecerant, ad quam invadendam, parum potens ille erat. Fortè eo die Suatoplucus in castris Cæsaris apud ipsum Cæsarem cœnaverat, clientibus ibi expectantibus, dum reducendi patroni sui officio fungerentur. Inter quos insidiator quoque à Versovicensi submissus erat, sed in quem nec oculos, nec animum quisquam intenderat, cum sceleratus ille telum Suatopluco à tergo per corpus adegit, omnesque se insequentes celeritate equi frustratus est. Ita Suatoplucus magno Bohemorum luctu ac mœrore in castris expiravit. Corpus in Bohemiam translatum, & in cœnobio Cladronensi, quod ipse excitaverat, & ampliter dotaverat, est per Bohemos conditum. Nam nullis persuasionibus, nullaque ratione Cæsar efficere potuit, ne ab obsidione Bohemi discederent, quanquam Principem illis Otthonem, Suatopluci fratrem, quem Authore Vacecone in castris sibi legerant, confirmasset, sed nihilo secius, tam castra quàm obsidio ab illis soluta sunt, Cæsare quoque inde per indignationem abeunte. Primum in comitiis Principalibus locum inter primates Bohemos, Hermannus Pontifex, & Fabianus Palatii arcis Vicegradensis tunc Palatinus, obtinebant: Hi deplorata in concione Suatopluci cæde sicaria, Principeque indigna, haud minore dolore questi sunt de electione in castris facta contra majorum instituta, moremque veterem, dein contra jusjurandum, quo fidem suam Vladislao obligaverunt, ne ad alium, quàm ad ipsum, post obitum Suatopluci, Principatum deferrent: quoniam ipse olim, absque ulla controversia de illo, ipsi Suatopluco concesserit. Huc flectentibus non solùm ordi-

21. Septembris dicitur confossus.

Otthonem fratrem Suatopluco sufficit Cæsar, quod irritum habent Bohemi.

ordinum præstantiorum, sed etiam popularium animis, ipse etiam Ottho cum aliis, Vladislaum Principem salutat, & cum multo honore magnisq; muneribus in Moraviam ab eo remittitur. Ab hoc Otthone, quem alii Nigrum cognominabant, Joannes Episcopus Olomucensis, à prominente aqualiculo, Ventricosus appellatus, Cremsirium pro mensa sua, suorumque successorum emit, pagum quondam humilem ac deformem, postea à Brunone Olomucensi Præsule in formam oppidi transformatum, mœnibusque cinctum, & arce auctum, cujus ædificium inpræsentiarum quoque reformatur. Porrò Borivorius hactenus exilium quietè tolerans, comperta Suatopluci nece, & successione fratris sui junioris, consulenteque Vigberto Lusatiæ Marchione, cui soror Borivorii nupta erat, Vladislaum per legatos, quorum præcipuus Hrabissius fuit, adit, per illos Principatum suum repetens, quo per vim ac fraudem à Patruele suo esset spoliatus, & quem ipse frater natu minor, præter jus gentium, præterque legem avitam, sacramento Bohemorum confirmatam sibi usurparet. Hac re ab Vladislao ad consultationem dilata, Hrabissius Pragæ apud sibi familiares, miserando casum Borivorii, fortunamque ejus & calamitatem deplorando, ubi mollibus auribus illa accipi sensit, de accipiendo clam in urbem suo tempore Borivorio egit. Responsum hinc ab Vladislao hujuscemodi retulit: Non esse rem privatam, quam Borivorius peteret, sed ad universi populi suffragium illam pertinere. Proin haud ab uno fratre, sed ab omnibus ordinibus Principatum esse ambiendum, quoniam id demum firmum, stabileque futurum fuerit, quod communi consi-

Vladislaus quintus à Rege Princeps Bohemia.

Cremsiriũ Olomucii Episcoporum sedes.

Borivorius per legatos repetit principatũ.

Responsum non iniquum.

Vladislaus ad comitia profecturus locum dat Borivorio clam Pragam ingrediendi.

consilio decretum erit. Inter hæc à Cæsare Vladislaus, ad concilium Principum, ineunte novo anno Ratisbonæ celebrandum evocatur. Cum jam in itinere esset, Pelsinamque in pervigilio Natalis Domini perveniret, ut ibi mane veram lucem, quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum, solemnibus ceremoniis adoraret: eodem die Borivorius Pragam à suis intromissus est, pavida, & adeò consternata plebe, ut præ metu adhuc incerto domos relinqueret, fugaque sibi salutem bona illius pars quæreret. Ubi dein vox insonuit, Borivorium advenisse, non ut cuiquam noceat, sed ut pace omnium Principem locum jure sibi debitum recipiat, tumultus sedari cœptus, fugaque cessabat. Hermanno Præsuli custodes additi, ne elaberetur, id quod facere parabat, ne alium dicere Principem, quam statim dixit, cogeretur. Nam Fabianus, qui eadem timebat, tempori abscessit, priusquam in arce Vicegradensi præsidio vacua interciperetur. Ferunt abeuntem dixisse: O dignam miseratione Bohemiam, quæ inter tantam Principum multitudinem miserè distraheris, numerabatque plus minus viginti, tum in Bohemia, tum in Moravia, ejusdem stirpis Principes, non quidem omnes adultos, sed jam tamen, vel in hac tenera ætate, æmulationem inter se, & contentionem meditantes. Vladislaus cognita proditione, ad Cæsarem rescribit, illi significans quid sibi acciderit, illumque rogans, ut boni consulat absentiam sui, fraude inimicorum procuratam, ut, dum in via est, absentem Principatu intervertant, literæ ad Cæsarem Pelsinæ scriptæ. Quadringentos equites secum illò adduxerat itineris comites, cum

Vladislaus ex itinere revertitur.

qui-

quibus citus Pragam remeans, ut inimicis ante corroboratam potentiam occurreret, ducentos præterea obvios contraxit. Ita cum ſexcentis equis ad recuperandam Pragam redibat. Mox territus ad portam in minore Praga ſibi clauſam, ad aliam portam, quæ in arcem divi Viti ducit, Breunoviam appellabant, equum ſuum reflectit, compellans nominatim illius cuſtodes, ne fidem nuper ſibi datam exuerent, ſed aperta porta ſe ut in arcem intromitterent. Illis obſtinatè tacentibus propter metum Hrabiſſii, qui arci præfuerat, trans torrentem Bruſcam tentoria figit, miſſis circum undique ad excitandos ad arma nobiles ignobileſque. Qui ſupercilium montis imminentis occupaverant, vident pulverem non ſua ſponte, ſed ex agmine procedente latius excitatum, currunt ex iis aliqui exploratum, Vladiſlaone, an Borivorio copiæ auxiliares adventarent. Et comperto Venceslaum Luſatium Vigberti filium, cum mille propemodum equitibus Borivorio venire ſubſidio, ad pugnam ſuos vocant. Vladiſlao pugnam renuente, hucque potius animum flectente, ut ſine certamine cognatus ſuus à præſenti ferendo auxilio averteretur, imbelle viſum Vladiſlai conſilium Detrichio Stroſſio, itaque ſuis ſe juſſis ſequi, prælium manu ſua incipit. Ad quod mox & Vladiſlaus magno curſu cum cætero equitatu fertur, ſeq; Detrichio adjungens, ac dextra enſem ſtrictum tenens, videbis, inquit, & hoc ferrum meum, non ſegnius quàm tuum de hoſte triumphaturum, ſubditiſque equo calcaribus, in mediam hoſtium aciem ſatellitum fortiſſimis ſe conſequentibus, ruit, cædemque illorum & ſtragem ante ſe facit, donec

Excluditur Praga Vladislaus.

Venceslaus Vigberti Marchonis Lusatiæ F. opem fert Borivorio.

Detrichius Stroſſius Venceslaū profligat.

donec ad fugam Venceslai in re militari adhuc Tyrunculi, tota inclinaret adversa acies, passimque ex illa cæteri quoque se fugæ mandarent. Venceslaus ad Hrabissium in arcem perfugit, ab eodem & complures alii ex fuga recepti, servatique: nec enim longè ab arce locus pugnæ distabat. Læto propter victoriam Vladislao, adventus quoque Otthonis erat, cum tribus millibus Moravorum ad opem ferendam venientis, ita ut obsideri jam posset arx Vicegradensis, in quam se Borivorius receperat. Accessit lætitiæ cumulus ex Hermanno Præsule, qui cum medius animo inter duos fratres fuisse videretur, custodes frustratus, & in castra Vladislai perfugiens, apertè declaravit se proniorem esse Vladislai partibus. Cum hoc consultanti Vladislao super rebus præsentibus, responsum datum: Magis adhuc, quam Borivorii, Otthonis vires cavendas esse, ne sub hac specie auxilii validioris, quam ipse instructus esset, de Principatu periclitaretur: nihil enim fidum sincerumque à Vaceçone exspectari debere, qui nuper Otthonem Principem legerit, nunc ejus copiis omnibus præfectum agat. Id verò & tutum & salutare sibi consilium videri, ut ad Cæsarem eant confestim legati, opem adversus instantia imploraturi. Rogat, & impetrat Vladislaus, ut ipse Hermannus, addito sibi ex proceribus Sesema collega, ad Cæsarem ire pergat. De profectione Cæsar tunc in Italiam cogitabat: ne igitur post discessum suum turbarum aliquid in Germania, & seditionum relinqueret, ita, quemadmodum Hermannus orabat, affuturum se in Bohemia, turbataque compositurum, recepit. Interim Dipoldum & Berengerum Marchiones præire jubet, qui Cæsaris nomine Regu-

Ottho Moravus auxilio est Vladislao.

Episcopus factioni Vladislai favet.

Episcopus suspectus habet vires Otthonis.

Episcopus ad Cæsarem nomine Vladislai proficiscitur ad disceptationem causæ.

Regulis denunciarent, incœpto absisterent, depositisque armis ad oppidum Hermanni Præsulis, quod Rokyzanam vocant, Cæsari ut occurrerent. Borivorium filius Vigberti Venceslaus comitatus est, hunc inauditum Cæsar corripi mandat, quod contra pacem publicam ex Lusatia & Saxonia, bonam militum partem in Bohemiam deduxerit. Addici mox & Borivorio custodes, quòd vi, quàm jure de Principatu certare maluerit. De Vladislao dein & Otthone, quem Cæsar Bohemis Principem confirmaverat, deliberatum, uter alteri præferri deberet. Suffragio tandem Hermanni, Principale punctum Vladislaus abstulit. Ottho verò bonis in Moravia auctus, quæ Leopoldus Udalrici frater, ante obitum suum possederat. Sed nec Cæsar sui tunc oblitus, egit cum novo Principe, ut sibi in Italiam eunti tercentos equites cataphractos adjiceret. Illis Vladislaus juvenis Bretislai filius præfuit. At senior Pragam reversus, de conjuratis quæstionem haberi, deque convictis supplicium sumi imperat. Captus inter alios Borivorii clientes, Gesco, filius Tistæ Versovicensis, atque omnibus opinantibus, Principem ab illo mortem acerbissimam exacturum esse, dimissus est incolumis, erutis prius tamen oculis, & naso amputato ignominiæ causa, qua Prætorem item urbis Pragensis insignitè notavit, quippe in equum strigosum impositum, & post tergum illius vetulũ canem alligatum, per Circum jussit circumduci, lictore barbam ejus manu tenente, quam dein cum mandibula abscidit, & columnæ in medio Circi positæ affixit, extra mœnia Prætore extruso in exilium.

Venceslaus Lusatius comprehensus, custodia Borivorio addita.

Vladislaus à Cæsare confirmatus.

Auxilia decreta Cæsari in Italiam profecturo ad diadema suscipiendum.

Gesco Versovicensis & prætor Pragensis ignominiose multati.

occulta odia in manifestum erumpant incendium in Bavariam Borivorius, pòst in Hungariam (ubi fato fungitur) concedit. Germano Episcopo & Judæo quæstore instituto Vladislaus offendit proceres. Judæus baptizatus aram Christianam noctu demolitur. Punitur cum cæteris Judæis. Sobieslaum Vladislaus à matre exoratus successorem instituit moriturus. Sobieslaus sextus à Rege Princeps Bohemiæ. Ottho Vicegrado non cedit, nisi omnium suffragio audiat Sobieslaum electum. Spoliatur Ottho Brunnensi regione: ea Vratislao Vdalrici filio restituitúr. Monasterii Tralizensis fundatores. Ottho ad Lotharium Cæsarem questum confugit. Cæsar in Bohemos. A Sacellano Sobieslai Duci Venceslai hasta munito profligatur exercitus Cæsarianus. Captivis restitutis pax facta. Sobieslaus Cæsari auxilia pollicetur adversus Conradum & Fridericum competitores. Cum Bela cæco rego Hungariæ fœdus init Sobieslaus. Vratislaum Brunnæ Dominum capit: Venceslao Otthonis filio Olomucium donat: Bambergam cum Cæsare obsidet: Bavariam deprædatur: spoliis opimis onustus revertitur. Lotharius baptismo filii sui (cui Vladislao nomen) interest, & confirmat Lusatiæ donationem. Cunradus Marchio capitur: Vicegradi detinetur. Insidiæ in Sobieslaum detectæ. In conspirationis auctores severè animadversum. Religio percellit Sobieslaum ob sublatos insidiatores. Episcopus Pragensis Hierosolyma reversus innocens neque conjurationis conscius deprehenditur. Absolvitur & restituitur Episcopatui. Conradus & Vratislaus carcere liberantur. Venceslaus Otthonis filius Sobieslao charus: Arcem suam templo Divo Venceslao construendo donat.

Cæsari Sobieslaus Romam ad coronam suscipiendam proficiscenti 300. equites addit Jaromirio Borivorii filio Duce. Certamen inter Bohemos & Germanos de stativis. Belæ cæco regi Hungariæ auxilia mittit contra Boleslaum Polonum, qui Borichium Colomanni spurium in regnum Hungariæ intrudere conabatur. Conradus Polonorum sternit exercitum. Bela sororem Cunrado offert. Sobieslaus triennii neglecta tributa à Polono repetit. Hic salse oratores mordet. Bohemus in Silesiam, Moraviam petit Polonus cum exercitu. Damna utrinque data. Lotharius Cæsar intercedit. Induciæ triennales constitutæ, pax post perpetua Glazii sancita. Nuptiæ Cunradi cum Belæ sorore. Vratislai cum Vasilia Ruthena, Mariæ filiæ Sobieslai *cum Leopoldo Austriæ Duce. Sobieslaus vacat urbibus condendis & exornandis. Lotharius Cæsar moritur. Cunradus succedit. Astipulatur illi Sobieslaus. Proscriptus Henricus Bavarus competitor. Vladislaus Vladislai fratris filius à Cæsare successor instituitur. Gertrudis soror illi à Cæsare conjunx datur.*

Sobieslaus fratrum minimus bellum Vladislao movet auxiliis Polonicis.

VLadislaus perfidia infidelium, quanta potuit indulgentiæ, sæveritatisque moderatione punita, fideique & constantiæ de se bene meritorum gratia liberalissimè per opes & honores relata, vitam deinceps quietam, securamque se in Principatu victurum sperabat. Sed hæc spes eum celeriter fefellit, nihil cogitantem de Sobieslao fratre natu minimo, qui se quondam Borivorio exilii comitem ultro præbuerat, & hactenus apud Polonos

lonos latuerat. (*a*) Hic ſimul ac factus eſt certior, Borivorium, non potentia adverſariorum, ſed Cæſaris ſententia in cauſa ſua cecidiſſe, vinctumque attineri, haud amplius deliteſcendum ratus, apertè ſibi Principatum, auxiliatore Boleslao Poloniæ Principe, vindicare parat. Multa fortè ſecuritate & comitate Vladislaus Pragæ convivium in die divi Venceslai, cum proceribus celebrabat, cum repentinus ac trepidus irrupit nuncius, inquiens: Tu hic Princeps lætus in arce convivaris, foris autem coloni tui omnia triſtia à Polonis in agros inſultantibus perpetiuntur. Conſternati ad hunc nuncium convivæ omnes, convivium diſturbant, & domum quiſque ſuam ad induenda arma properant, armatique ad flumen Cydlinam, prope pagum, quem incolæ Luczka vocant, conveniunt. Polonus ad dolum verſus, quo ſe circumventurum Bohemum exiſtimabat, pacem bello obtendit, ſe inquiens, non ut hoſtem, ſed ut arbitrum pacis & concordiæ inter fratres, cognatosque ſuos conciliandæ, ſi ſibi conveniendi ſeorſum & colloquendi cum Vladislao poteſtas data fuerit, ingreſſum eſſe Bohemiam. Reſpondet Vladislaus: Si cognitioni cauſæ Bo-

Anno 1111. *ſive* MCXI. 8. *die Octobris.*

Polonus arbitrum ſe ſimulat.

(*a*) *Moleſte ferens* Boleslaus *Polonus Borivorii circumſcriptionem, motusque Sobieslai fratris exulis precibus, cum Henricus Cæſar Romam coronatum profectus eſſet, in Bohemos ducit exercitum. Promiſſis autem legatis poſtulat à Vladislao dimiſſionem Borivorii, & ut ſe arbitrum in conſtituendo Principatu ſuſcipiat. Recuſat Vladislaus, & ad arcendam vim Boleslai ſeſe comparat. Itaque deſperata pacificatione Polonus Bohemiæ oram eam, quæ cis Albim eſt, ferro & incendiis vaſtavit: Bohemumque ſua defendentem commiſſo ad Cidlinam amnem prælio, profligatum in fugam vertit, & mox cum magna præda & ſpoliis hoſtium propter anni tempus in Poloniam ſe recepit. Polonus ſcriptor.*

leslaus, concordiæque faciundæ vacare cupiat, arma ponat, togatusque ad colloquium amicum veniat. Dolo non ſuccedente, aciem Boleslaus inſtruit, & poſtquam detrectare pugnam Bohemos, vires majores expectantes videt, trans Albim agmina ad uberiores populandos agros ſecum rapit, prædaque & ſpoliis onuſtus, atque inultus, retro ad Poloniam cedebat. Inſequitur Polonos cedentes Uladislaus, uſque ad flumen, vocabulo Trutnovo, quod hi primi tranſibant, qui ſpolia aut vehebant, aut portabant, vel ante ſe agebant. Citra flumen ſteterant Boleslaus à ſiniſtro, Sobieslaus à dextro cornu ad vim arcendam compoſiti. Vladislaus brevibus milites alloquens, extollit Germanos, & levat Polonos, ſimul ſubmonens, quomodo multi tamen Germani, paucis Bohemis nuper in pugna ſuccubuerint. Hunc verò hoſtem, cum illo, ſicut nec multitudinem multitudini, comparandam eſſe. Hic rurſus Detrichius ante ſignum pugnæ datum, in aciem Sobieslai inſilit. Cujus impetum Sobieslaus, multa invicem illata cæde, robuſtiſſimè ſuſtinuit, vulnere dein accepto, laborem non ferens, ſuo diſceſſu, non ſuam modò, verùm etiam Boleslai turbavit aciem, ſecumque fugere compulit, præda omni victoribus relicta, quàm Vladislaus inter Polonos ſpoliatos diſtribuit. Ne tamen à maleficio intactam Poloni, vel poſt fugam relinquerent Bohemiam, Glacium prætereuntes, ædificiis quæ circum mœnia erant, ignem ſubdunt, unde mox totum municipium arſit. Hanc porrò inter fratres germanos tam cruentam diſcordiam, mater Suatava, Latinè Beatricem dicas, multis cum lachrymis accipiens, & ſi tam ætas quàm voluntas, jam pridem eam à peregrinatione

Confligunt cum Polonis Bohemi.

Sobieslaus in prælio ſaucius.

Anno 1114.

Gloſcum exuſtum.

Suatava mater fratrum conciliat animos.

tione dehortarentur, cura tamen & sollicitudo reconciliandorum aliquando filiorum (nam Borivorius aliam parentem habuit,) tanta adfuit, ut illam vel ultima senectute imbecillem, de Moravia in Bohemiam pertraheret. Quid faceret Vladislaus filius pietate in matrem, & amore insignis? nisi ut delicta à fratre in se admissa, parentis misericordiæ condonaret, illumq; statim ab exilio revocaret. Data est Sobieslao reduci Lucensis regio, ut ex ejus fructibus atque redditibus, tanto vitam lautiorem, quàm unquam prius in Bohemia viveret. Haud longum inde ei rursus ab æmulo otium fuit Otthone, non utique per arma, sed per quandam contumaciam insolescente, dum ex prisca consuetudine ad concilium in Bohemiam evocatus, aut venire contemnit, aut veniens tanto stipatus satellitio apparet, ut non solùm Principi gravem molestumq; se reddat, sed præterea totam Concionem mala suspicione impleat. Addebant delatores se ex ore Otthonis audivisse jactantis, nulli nisi Cæsari se debere ullum obsequium, cum tamen ad Principem Bohemiæ pleno jure, non autem ad Cæsarem ipsa Moravia pertineat. Talibus igitur commotus Vladislaus, non ad concilium Pragam, sed ad convivium Hradetium, ad Albim positum, Otthonem familiariter invitat, illudq; tribus diebus, traducto ad hilaritatē ab omni severitate animo protrahit. Quarto demum die abire parantem retinet, contumaciæque arguit, & quædam alia suspiciosè magis, quàm criminosè objicit. Aderant tamen, qui (ut Principi placerent,) luminibus continuò privandum Otthonem censerent. At ille, procul hinc à me, inquit, ut æmulari velim facinus, quod in

Ex Adelheida Hungara sicut & Bretislaus natus.

Sobieslao traditur Regio Lucensis.

Ottho Marchio Moraviæ Vladislao contumax.

Convivio exacto capitur Ottho.

Boleslao Polono deteſtatus ſum, qui (*b*) Sbigneum fratrem ſuum, ne eſſet ad regnandum appoſitus, crudeliter excœcavit: ſatis ego tutus ab inſidiis patruelis fuero, ſi carcere clauſum continuero. Juſſitque eum ad arcem Crevoclatam deduci, in qua ferè triennium adhibitis cuſtodibus aſſervabatur. Apud Hungaros illa tempeſtate Stephanus, Colomanni filius, regnum obtinebat: Is bello ſibi tam à Græcis, quàm à Polonis impendente, fœdus cum Uladislao feriendum in animum induxit, miſſis, qui locum ad fines Hungariæ, ad fluvium, cui Olſena vocabulum, colloquio delectum eſſe, ſeque illò venturum, ſi ibidem Uladislaus præſto fuerit, ſignificarent. Accepta utrinque conditione, uterque benè comitatus ad tempus adfuit, placuitque ſeorſum à multitudine inermes colloqui. Erat tunc Hungarus quidam, ſermonis Bohemi gnarus, Soltham vocabant, depravata mente hominem, qui cum in utriſque caſtris liberè verſaretur, Stephanum Regem, Uladislaumque mutua ſuſpicione implevit, quaſi per ſimulationem colloquii alter alterum circumvenire cogitaret. Itaque in armis uterque ſuos eſſe mandat, nec ideò minus ad colloquium veniunt. Paulò pòſt Uladislao inſuſurratur, equites Hungaros propiùs Bohemos accedere, ſagittiſque eos ad pugnam laceſſere. Omiſſo colloquio Uladislaus ad ſuos accelerat, jam tela in Hungaros retorquentes, ſed nondum loco ſe moventes, extra Sobieslaum fratrem & Vaceconem, qui Moravis præfuit, hi ambo proximum ſaltum inſederant,

Colloquium Stephani II. Regis Hungariæ cum Uladislao ad Orſonam amnem.

Soltha atrociſſima cujuſque diſcordiæ ac ſeditionis artifex per facinorum gravitatem in Bohemiam relegatus, falſa Regem cum Duce implet ſuſpicione, veluti ad ſeditionem humanam tantum natus.

(*b*) *Sbigneum Spurium poſt multa in fratrem Boleslaum diſtortum commiſſa facinora alii morte multatum, alii luminibus privatum ex conſilii ſententia aſſerunt.*

rant, ut ex insidiis hostem adorirentur. Uladislaus repentè arma indutus, classicum cani, & ad pugnam progredi imperat, ei se Hungarorum multitudine tanta vi opponente, ut illam non sustinentes Bohemi pedem referre inciperent. Hic Sobieslaus, cum Vaccone è saltu magno boatu erumpunt, ad quem Stephanus Rex primùm, mox Laurentius Archiepiscopus Strigoniensis terga vertunt: deindè & residui funduntur, castrisque exuuntur cum Abacis aureis argenteisque. Comprehensus inter alios impostor, qui in fraudem Hungaros Bohemosque illaqueaverat, atque vinctus ad Regem Strigonium perductus est, ut arbitrio suo Rex, ab authore infaustæ & inexpectatæ cladis ultionem exigeret. Quatuor equis ad singulas manus pedesque alligatis, in quatuor partes illum distrahendum dilacerandumque tradidit: cœptumque inde fœdus cum Uladislao, per Legatos absolvit, contracta insuper affinitate, per sororem suam Sobieslao fratri Uladislai desponsam. Rediit eodem tempore Uladislaus de Italia, multum à Cæsare ex virtute & industria commendatus. Itaque rebus lætis undique affluentibus, lætitiam Principes per convivia, choræasque, & ludum hastarum agitare, in quem ipsi quoque armati cum hastis progressi sunt, non inanibus, quæ ad levem ictum statim frangantur, sed solidis, & prægrandibus, ac singulis toto certamine durantibus, qualibus Galli & Germani inter se concurrere solent. Quippe ex tali concursu bellicæ rei usum convalescere putant, atque utrique originem ejus ludi ad se retrahunt, de quo aliquando Legatus Turcæ ad Matthiam Regem Pannoniæ missus,

Bonfinius Decadis II. lib. 6. rem gestam luculenter enarrat.

Repressis tamen Bohemis à lano Brosa filio & Palatino, & castra recepta cum thesauris, inquit Bonfinius.

Soltha Supplicium.

Vladislaus juvenis Bretislai F. ex Italia reversus.

Ludi equestres tripudiaque Pragæ celebrata.

Hastarum concursus cujus usus.

hanc tulit sententiam. Neque seriò, neque ludo satis consulisse authorem illius pugnæ, minus enim negotii quàm serium exigit, & plus periculi, quàm lusus postulat, concursionem illam hastarum exhibere. Ad hæc Rex (nam & ipse sæpius in hanc arenam descendebat:) Te, ait, tua tuosque, nos nostra delectant. Sed inter Principes tunc quibus Vaceco immixtus erat, Sobieslaus palmam sibi in eo ludicro comparaverat, præmiumque victori propositum, monile gemmatum abstulit. Ægre contingit, ut sine invidia laudem quis inveniat, præsertim in aulis, ubi invidia, & assidua ejus comes calumnia regnum possident. Nam si quando unus & alter se ibi offerant, qui ad altiorem locum sua virtute aspirare student, continuò decem contra se calumniatores ingerunt, qui per invidiam alterius & calumnias crescere satagunt. Calumniæ initium adversus Sobieslaum ex monili, quod collo suspensum gerebat, ortum, quasi illo exprobraret Uladislao casum, quo unà cum equo à Sobieslao in arena proturbatus ceciderat, alii fictas voces afferebant, quasi de se magnificè, contemptim autem de Uladislao loqueretur, quod neutiquam fieret, si fide sincera cum fratre in gratiam reversus esset. Hæc cum negligi ab Uladislao viderent, versi ad Sobieslaum identidem eum monent, ut sibi caveat, ne in eundem quem Ottho, carcerem conjiciatur: in eandem enim suspicionem per Vaceconem eum venisse, quasi res novas contra fratrem machinaretur. Vocat interim Uladislaus ad se fratrem, ut Pragam veniat, magnum negotium esse dicens, quod cum illo de bonis in Moravia ab Udalrico recens mortuo possessis, tractare cupiat. Inerat & metus, &

Sobieslaus victor in ludicro certamine.

Artes aulicæ.

Conflatur invidia Sobieslao, ob humi stratum fratrem Ducem in hastiludio.

& ſpes animo. Cæterùm prævalente ſpe, quæ ad aſſequenda bona affulſiſſe videbatur, dat ſe absque cunctatione in viam, ſed equitibus trecentis ſuccenturiatus, quorum ducentos Pragæ appropinquans, nemus proximum inſidere juſſit, ipſe reſiduum numerum ſecum ducens, arcem Vicegradenſem introiit, confectoque ex re ſua cum fratre negotio, Vaceconem appellat, ut ſe revertentem extra mœnia tantum deducat, eſſe quod per otium alloqui eum vellet. Secutæ ſunt per viam collocutiones cum Vacecone familiariſſimæ uſque ad inſidioſum nemus. Ibi de itinere Sobieslao paulùm deflectente, accurrunt percuſſores, & Vaceconem, nullius ejus criminis, quo inſimulabatur conſcium interficiunt, magno Principis dolore, pro magnitudine favoris, quo vivum proſequebatur, tanquam virum conſilio & manu promptum. Miſſi igitur continuò, qui Sobieslaum de via retraherent, ſed cum pares ei viribus non eſſent, inanes redierunt. Hinc Uladislaus indignabundus prorupit in vernaculum proverbium, ab iis, qui judicandis rebus præſunt, in hunc modum uſurpatum: Nimis impatientem eſſe moræ judicem, qui tempus mulctæ ſibi debitæ expectare nequeat. Cæterùm huic mulctæ Sobieslaus antevertere cupiens, in Luſatiam ad Vigbertum affinem ſuum remeabat, adverſa tempeſtate, qualem videlicet depinxit ille, qui dixit: Incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdim. Nam Scylla ei erat arx in Luſatia, Donina dicta, ad cujus ſaxa hac fraude inductus impegit. Fit ei obvius Erkenbertus, illi arci à Cæſare præfectus. Is notitia & familiaritate anteà intercedente, rogat de Sobieslao, unde veniat, & quò pergat, re planè cogni-

Vaceconem benè de tota regione meritum Duci charum per inſidias Sobieslaus obtruncat.

Sobieslaus in Luſatiam fugiens, ab Erkenberto capitur.

cognita (nihil enim eum de sua fuga celaverat,) hoſpitalibus verbis liberaliter invitat ad arcem, venientemque non ut hoſpes, ſed ut hoſtis plenus perfidia & avaritia accipit, quippe commodi ſui reſpectu, quod à Uladislao tanquam Principe fœliciore expectabat, hunc infœlicem in carcerem compegit. Ac mox ad firmiorem arcem à Vigberto longiùs diſtantem tranſtulit, appoſito ei cuſtode Scriba ſuo, cui magnam fidem habebat. Et fieri potuit, ut ille in tenui fortuna exiſtens Domino item tenui fidelis fuerit, tunc certè ad ſpem opimiorem per ingentia Sobieslai promiſſa erectus, mutatusque, ſpem illam pinguiorem fieri ſterili antepoſuerit, unà cum Getrichio quodam, in quem vicaria tuendæ arcis cura incubuerat. Hic tres equos ad fugam adornavit, at Scriba perfractis in feneſtra cancellis, primum Sobieslaum, dein ſemet ab alto demiſit, atque omnes tres ad Vigbertum incolumes perveniunt. Apud quem conſilio de fortunis Sobieslai inito, cenſuit Marchio, adeundum eſſe Cæſarem, ad quem & ipſe literas ſuas commendatitias affini ſuo dedit. Quibus in aula recitatis, offenſus Cæſar, quòd Vigbertus, cui ipſi deprecatore vel maximè opus eſſet, propter multa facinora per audaciam deſignata, adeò impudens fuerit, ut locum ſibi pro altero quoque apud Cæſarem deprecandi eſſe putaverit. Brevibus itaque Sobieslaum abſolvit, dicens, ut ibidem rebus ſuis conſuleret, ubi hactenus conſuluit à fratre per diſcordiam disjunctus. Ergo ad veterem ſuum in Polonia nidum Sobieslaus rurſus convolavit. Hinc Uladislaus, qui ad id temporis inexorabilis in cauſa Otthonis apparuit, precibus tandem uxoris ejus ſuæque, (nam ſorores

Carcerem Ekenbergi Sobieslaus corruptis cuſtodibus evadit.

Cæſaris opera fruſtra implorat.

Ipſi patrono opus, quem defenſurum parat.

Polonia exulum Bohemiæ Principum extremum perfugium.

ger-

germanæ erant,) mitior in eum factus, exemptum captivitate, libertati, bonisque omnibus, quæ antehac in Moravia possedit, benignè restituit: cum magna hæc quidem multorum commendatione, sed multo magnificentiùs atque liberaliùs, mox à pluribus testimonium recepit, quando Borivorium fratrem, tanto tempore vagum & egentem, in participatum regni ultrò assumpsit, partito cum eo ad hunc modum regno, ut partem illam Bohemiæ, quam Albis flumen dirimit, meridiem versus, sibi retineret: Alteram ad Septentrionem sitam, Borivorio attribueret, cum eodem regimine ita communicato, ut non duos per partes, sed unum diceres regere universa, adeò unica inter fratres concordia, unicusque consensus, tum in consiliis, tum in jurisdictione uno tenore administranda inerat. Par item voluntas in augenda quoque religione, cultoribusque ejus adfuit, utroque videlicet æquo animo ferente, ædes sacras ab altero in portione sua, vel condi, vel absolvi, donationesque in illas fieri. Nam Uladislaus cœnobium nomine Cladronam nuper à Suatopluco inchoatum, additis aliquot pagis & possessionibus, ditioni Borivorii subjectis absolvit. Ac rursus Borivorius, vectigal Pragæ in læta, ut vocant curia, pro appensione rerum promercalium institutum, Sacello Pragensi à se instaurato, consensu utrinque mutuo, applicavit. Principum exempla, Wilhelmus & Hermannus natu fratres, dignitate Comites à Sulcebacho imitati, & ipsi in eadem Bohemia cœnobium amplum, & lautum, indito illi Wilhelmi cognomine erexerunt. Plerisque enim in locis ejusmodi tunc fortuita inciderant, quæ mentes à pietate non alienas, admonere

Otthonem conjuges in gratiam reponunt.

Borivorium fratrem Imperii consortem assumit.

Summa inter fratres concordia, & Ecclesiarum dotandarum studium.

Sulzbachii Comites Monasterium fundant.

Terremotus Tridenti.

nere religionis potuerint. Et ut longinquiora prætereantur, intra vallem Tridentinam tantus terræ motus extitit, ut montes circumjectos concusserit, multaque in illis ædificia prostraverit.

Aquarum exundatio.

Domì verò ea fuit aquarum redundantia, ut Vultavia fluvius, decem cubitis supra pontem Pragensem, qui tunc ligneus adhuc erat, exundaverit, pluresque circum pagos, cum ipsis paganis submerserit. Cæterùm Borivorio imminentem denuò casum, ruina muri arcis Vicegradensis, in quam concessu Uladislai migraverat, certo paulò pòst eventu denunciavit, quasi ad hoc arce sua sponte patefacta, ut novæ discordiæ aditum ad ipsum Borivorium præberet, per quam is rursum loco suo deturbaretur: quod quidem biennio nondum transacto perfectum est arte eorum, qui ex dissidio Principum compendia sua quærebant.

Ruina arcis Vicegradensis ominosa.

Piscatorum more, qui aqua turbata lucrum amplum è piscium copia sibi promittunt.

Enimverò arte opus erat, ad excitandum inter fratres adeò concordes odium, ubi non aliud Borivorio objici potuit, quàm quòd Germanos magis, quàm Bohemos fovere videretur, quoniam aulam ejus Germani potissimùm frequentabant, indignantibus maximè Bohemis, illis, qui cœco sui amore nimiùm laborabant, præ se alios intemperantiùs contemnentes. Aucta indignatio ex voce Borivorii improvida, qua cuidam submonenti, ut parcius natione illa uteretur, respondit, prius Vultaviam pisces, quàm se Germanos deserturum esse. Ergò Bohemi paulatim ab illo dilabi, clam mordere, palàm occursum fugitare, Germanos malè tractare, ad omnia ista Uladislao dissimulante, sensimque familiaritatem fraternam & benevolentiam diffluente. Ante igitur, quàm per diffutam gratiam Borivorius inanis excideret, via-

Φιλαυτία Bohemorum.

Germanis favet Borivorius, eapropter malam gratiam init.

viatico satis lauto contracto, fratreque insalutato, primam exilii sibi sedem in Bavaria delegit. In qua cum Uladislaus brevi post tempore filiam suam Friderico, Bavariæ Principi despondisset, inde secedens in Pannoniam ad Regem Stephanum perfugit, ibique vitæ suæ finem fecit. Corpus in Bohemiam translatum, atque in æde Pragensi funeratum. Decessit Hermannus quoque Pontifex Pragensis gravi cum gemitu, quod majorem vitæ partem à Pontificatu suo in aulis Principum, quàm in templo Domini contriverit. Potuisse enim se multis Principum ac Procerum vitiis cupiditatibusque obviam esse, si functione sua pontificia, sicut oportuit, usus fuisset. At aulicus fastus, licentiam peccandi illorum potiùs aluisse, quàm extinxisse, dum inter alios per adulationem & ambitionem Principibus jucundus, quàm severus esse studuerit, atque hanc ante alias noxam, ut DEUS per misericordiam suam expungeret, se supplicem vehementer deprecari ajebat. Huic successorem Uladislaus, Maynardum natione Germanum, sed Borivorio semper probatum Sacerdotem nominabat, refragante diu multumque Bohemia nobilitate, quæ Bohemum malebat habere Episcopum. Ad extremum tamen suffragio Sacerdotum accedente, Uladislaus victor evasit. Cæterùm non ita multò pòst rursus vehementer ordines offendit, Jacobo quodam Hebræo Quæstore constituto, vectigalibusque omnibus exigendis, ac ipsi principali fisco præposito, indignum videlicet, intolerandumque ordinibus videbatur, Judæum inter Christianos tam insigni officio debere fungi. Ergò Uladislaus, ut hac invidia hominem levaret, illi persuadet, ut salutari Chri-

Borivorius primum in Bavariam, pòst in Hungariam fugit.

Hermannus plus in curia, quàm rostris versatus.

Maynardus XI. Episcopus Pragensis.

Quæstor Hebræus fisci Præfectus.

Christianorum lavacro tingeretur, promitque simul edictum, quo multa singulis irrogabatur, qui post baptismum, serio aut joco Judaismum illi opprobrarent. Hac re ferox ille factus cornupetam induit bestiam, in Christianos obvios parata tollens cornua, ut illos malè feriret. Interim placidissimum atque humanissimum se exhibens popularibus suis Judæis, inter quos assiduus versabatur, ut qui de grege recutitorum, quàm tinctorum esse malebat. Ignominia igitur stimulante, quòd Judæus in aula Principis, Christianos honore anteiret, dant se aulici sagaciores ad explorandam vitam illius, tandemque una quadam nocte illum in synagoga, quæ nuper in sacellum conversa erat, deprehendunt, aram ab Hermanno Pontifice constitutam & consecratam suis manibus demolientem, ossaque & cineres sanctos pedibus conculcantem, ac mane statim injectis catenis, vinctum ad Principem adducunt flebili voce misericordiam implorantem, suasque opes omnes Principi ultrò offerentem, modò ne corpore pœnas lueret. Jussus in carcere attineri, donec cæteri quoque Hebræi, centum auri, & ter mille pondo argenti appenderent, atque inde regno expulsus est. Aliquoties aliàs Uladislaus adversa valetudine tentabatur, à quali tunc fortè etiam in Stebnensi secessu correptus fuit. Eodem anno stella crinita apparente, quæ mortem Principibus minitari solet: quo metu adducta uxor Uladislai, scribit ad sororem in Moraviam, ut virum suum Otthonem ad visitandum ægrum Principem incitet, præsentem dicens faciliùs de successione transigere posse. Nam post dissidium cum Sobieslao factum, non alium, quàm Otthonem

Baptizatur in gratiam Ducis.

Apostata suis ædibus aram demolitur.

Multa pecuniaria.

Cometes.

Conjuges Otthonem, Mater Sobieslaum hæredem flagitant.

nem successorem sibi destinabat, idque adeò in ægritudine quoque sua, Otthone coram præ se ferebat. Cum rursus mater Suatava, morbo filii cognito, quoquo modo per senectam valuit, Pragam supervenit, ut iterùm bonam inter filios gratiam conciliaret. Tantum ætas, reverentiaque, & pietas materna potuerunt, ut Vladislaus moriens, Sobieslaum fratrem, Otthone præterito, successorem nominaret. Vladislaus, Henricus, Theobaldus filii, paternum funus, adusque Cœnobium Cladronam prosequuti sunt, ibidemque patrem sepelierunt. Quum ad ineundum Principatum Sobieslaus Pragam venisset unà cum uxore, cui nomen Adelheida, quæ intereà dum ipse exulabat, in Pannonia apud patruelem morabatur, Ottho ei prius de arce Vicegrado non cessit, quàm comperit, principalibus Comitiis, illum tanto omnium ordinum consensu Principem declaratū fuisse, ut arcem se diutius retinere posse diffideret. Qua relicta in Moraviam anxius, minaxq; redibat, tanquam brevi ulturus hanc injuriam, quòd sibi, qui ætate prior esset, Sobieslaum natu minorem Bohemi anteposuissent. Ejusmodi minis occurrendum Sobieslaus ratus, confirmato paululum Dominatu, copias armat, subitaque in Moraviam irruptione adeò Otthonem deterret, ut defensione omissa, spem omnem fortunarum suarum in Cæsare Lothario, ad quem confugiebat, reponeret. Sobieslaus Brunnam, & alia quædam bona Otthoni adempta, Vratislao tanquam legitimo hæredi attribuit: quippe Vratislaus filius Udalrici erat, ad quem Brunnensis regio pertinebat, in qua cum fratre Leopoldo insigne cœnobium, quod Trebicium vocant, condidit, monumentum

Sobieslaus VI. à Rege Princeps Bohemiæ, à Bohemis in præjudicium Otthonis electus.

Ottho à Sobieslao oppressus Lotharii Cæsaris implorat opem.

Leopoldus & Vdalricus fratres Monasterii Trebicensis fundatores.

pietatis erga DEUM suæ. Ottho Cæsare in conventu Principum Ratisbonæ reperto, causam suam publicè agit, Cæsarisque inprimis opem, adversus illatam sibi à Sobieslao & Bohemis injuriam submissè implorat. Non erat Lotharius Bohemis valde propitius, propterea quòd illi Henrico Cæsari, ad opprimendum se in Saxoniam aliquoties imminenti, auxiliares copias nunquam denegabant, bonamque Lusatiæ partem sibi avulserant, ac nuper etiam arcem Doninam, per Uladislaum occupaverant, eò proclivius Ottho, quod optaverat, obtinuit, ut Cæsar in Bohemiam, superata sylva Hercinia cum valido exercitu, deductore Otthone penetraret. Castra Cæsaris ad Chlumecum vicum posita, à quo loco, millibus passuum non ampliùs octo, Sobieslaus cum suis copiis distabat, mirante audaciam ejus Cæsare, quòd contra tantam suorum vim, quæ tam equite, quàm pedite longè superior erat, auderet se in campo opponere, cum vix illam intra mœnia clausus munitissima posset sustinere. Et sanè res admirabilis tunc accidisse fertur. Dubiis enim Bohemis an manus in acie cum Germanis conferre deberent, prodiit in medium Sobieslai Sacellanus cum hasta divi Wenceslai, quam secum attulisse somnio monitus dicebat, illaque sublata, ac manu dextra vibrata, exhortatus Bohemos ad fortitudinem capessendam, præibat ante alios in aciem hostium, eumque Bohemi, velut divinitùs oblatum victoriæ Ducem, alacri animo secuti, stragem Germanorum insignem ediderunt, occisis pauló minus quingentis Germanis ingenuis, inter quos Hartungus Holsatiæ Comes erat, ibidemque ipse Ottho cecidit. Capti autem sunt Alber-

Cladem insignem Lotharius Cæsar in Bohemia accepit.

Sacellanus cum hasta Wenceslai.

Ottho, cujus bellum gerebatur, interiit.

Albertus Brandenburgensis Marchio cum Præsule quodam Germano, & tribus opimis Patribus, quos Syro vocabulo Abbates vocant, cum interim tres duntaxat Bohemi Equestris Ordinis desiderati sint. Memoriam tam inclytæ victoriæ Sobieslaus, dedicata divo Wenceslao Corona, auri duodecim, & argenti octoginta pondo, additoq; militi donativo, liberaliter celebravit. Quin ipse quoq; Cæsar adeò tunc affuisse prælio numen sensit, ut brachia sua contra torrentem illius dirigere, novumq; rursus excitare bellum noluerit, sed ad Sobieslaum miserit, qui ei pacem & benevolentiam Cæsaris offerrent, si captivos sine pretio remitteret: quod quidem ille non solùm extemplo præstitit, sed insuper spopondit, auxilio se Cæsari adversus æmulos illius, Conradum & Fridericum Imperium ambientes, futurum. Et quo expeditius, securiusque promissis stare posset, ad feriendum cum Bela, Rege Hungarorum, affine suo, quem (c) Stephanus Rex luminibus privavit, fœdus, ultra Brodam ejus oppidū in Moravia situm profectus est. In digressu Brunnam deflectens, Uladislaum, Udalrici filium, comprehendit, ob inquietum animum sibi suspectum, ac primò in arcem Jaromiriam, dein ad Doninam custodiendum detrudit: Wenceslao autem Otthonis filio, Olomucium restituit. Posthac rogatu Cæsaris, ad oppugnandam Bambergam, partes foventem (d) Conradi & Friderici, qui ex sorore Henrici Imperatoris prognati, Imperium ambiebant,

Paci Cæsar animum advertit.

Fœdus cum Hungaris pangit Sobieslaus.

Patruelem Vratislaum carceri addicit.

(c) *Colomannus pater Almum cum Bela filio luminibus privavit, non Stephanus Colomanni F.*

(d) *Conradus & Fridericus patrueles Duces Sueviæ & Franciæ Orientalis bellum de Imperio Lothario moverunt. Sopitum industria sancti Bernardi, Abbatis Clarevallensis.*

bant, ſe contulit: tranſiensq; flumen quoddam in Bavaria, parum abfuit, quin ab aquis vehementioribus abſorberetur, equus tamen ſuper quem ſedebat, ſubmerſus eſt. In tertium menſem obſidio dilata eſt, quàm Bamberga recepta fuit, cunctationem hanc afferentibus validiſſimis præſidiis ex Suevo, & Francone urbi impoſitis. Inde diverſis itineribus Cæſariani Bohemique ad populandos Bavariæ agros, ſe Danubio tenus effundebant. In eo itinere, viginti loca munita à Sobieslao ſunt disturbata, direptaque, ac miles cum ingenti præda domum reductus. Ipſe verò Lotharium hoc beneficio adeò ſibi devinxit, ut in fines Bohemiæ ad luſtricum diem filioli, cui Uladislao nomen inditum, veniret, ibidemque donationem de Luſatia, quam eidem Uladislao, Vigberti filius à liberis orbus, faciebat, authoritate Cæſarea confirmavit. Pòſt Sobieslaus Glacium ſeceſſerat ſpecie inſtaurandi oppidi, quod ab igne & ruinis deforme jacebat, ſed potior cauſa ſeceſſus illius fuit, ut ex vicino Moraviæ oppido, improviſus Conrado, Leopoldi filio, qui propter captum Uratislaum patruelem ſuum turbare quietem in Moravia deferebatur, ſuperveniret, itumque in delatorum ſententiam, ut incautus comprehenderetur, inauditusque Pragam, in arce Vicegradenſem cuſtodiendus, mitteretur. Atque hinc in cædem ejus à conjuratis properabatur, conductique duo robuſti juvenes erant, qui revertentem per viam, ſuo tempore locoq; interficerent. Sed ut dicitur, induſtriũ adjuvat Deus, providentiam videlicet ſuggerens provido, quid cavere aut circumſpicere debeat, ut tum Sobieslao evenit diligenter reſpicienti, quinam ſe aſſectarentur, viſisque duobus ſibi ignotis propius ſe

Bamberga à Lothario oppugnata.

Cæſar adeſt baptiſmo filii Sobieslai, ratam habet Luſatiæ donationem.

Conrado, Leopoldi filio, ſtruuntur inſidiæ.

Palam fiunt inſidiæ Sobieslao ſtructæ.

inge-

ingerentibus, Deslaum comitem proximè aſtantem interrogat: Noſſetne ambos illos, vel illorum alterum? Neutrum reſpondente: Quî ſcimus, inquit, annon tendant inſidias illi? corripiq; ſtatim, & ad ſe adduci jubet. Fugit alter in propinquum nemus, tegique arboribus & occultari ſtudet, ſed canes veſtigiis inſiſtentes latratu illum ſuo produnt. Ita uterq; ad Sobieslaum pertractus, ſua ſponte confitentur, pretio à Miroslao & Streſemirio fratribus, materno genere Verſovicenſibus, corruptos, propoſitum interficiendi Principis habuiſſe. Aderat in comitatu Miroslaus, accerſitusque in tabernaculum Principis venit, audacter confutans, ut vana & falſa, quæ ab improbis, ut dicebat, & nullius pretii hominibus ſibi fratrique ſuo, qui ante biduum diſceſſerat, objicerentur. Placuit diſquiſitionem hanc Pragam differri, interimque indicibus manicas & compedes injici, ac Miroslao cuſtodes apponi. Præibantque alii ad Streſemirium comprehendendum, atque ubi magna præterea nobilium Procerumque frequentia in arce Vicegradenſi præſto fuit, queri Sobieslaus de fortuna ſua incipit, velut multò domi, quàm foris calamitoſiore. Nam præter exilii tædium, nihil inſuper mali ſe foris ſuſtinuiſſe, at domi in tantum pelagus ſe periculorum incidiſſe, ut nullam inde ſpem enatandi ſine fidelium præſidio, ſibi futuram videat: ad eos igitur tanquam ad anchoram ſe confugere, ſalutemque ſuam illis commendare, quos & inquiſitores & judices ita delegerit, ut nihil planè ad gratiam aut odium, ſed quod juſtum & dignum videbitur, in hac cauſa conſtituant. Adhibita primùm de omnium ſententia duobus illis ſicariis tormenta, ad ex-

Miroslaus & Streſemirius fratres.

Deplorat vicem ſuam Sobieslaus.

Inquiritur in conſcios conjurationis.

extorquendam evidentiorem veritatem, & an perſeverarent in Confeſſione ſceleris ſui, eorumque, à quibus ad tale ſcelus perpetrandum præmio ſollicitati fuiſſent. Quibus ad ultimum uſque ſupplicium obſtinatè perdurantibus, introductus deinde Miroslaus eſt judicibus torturam ei remittentibus, ſi ultrò conſcios nominaret, ſcenamque totius conjurationis cum fide explicaret: Atque ille ſine cunctatione, *(e)* Bretislaum, Conradi nepotem, mali authorem nominat: ſeque ab eo per Boleſam Internuntium, in ſocietatem factionis ter invitatum fuiſſe, affirmat, terque abnuiſſe. Poſt hunc Borichium, Principis Sacellanum, ad ſe veniſſe, execrantem Sobieslai ſævitiam & ſuperbiam, quam exerceret in patrueles ſuos, contemptu, carcere, bonorum privatione, dicentemque: Qui ſuis non parcit, is parcet alienis? præſertim eminentioribus, ditioribuſque? ſed ne tum quidem conjurationi ſubſcripſiſſe. Poſtremò ab eodem Borichio deductum eſſe ad Maynardum, Præſulem, ejusque pollicitationibus tandem ſuccubuiſſe, pollicentis ſe effecturum, ut ſe fratremque ſuum Streſemirium, Bretislaus regimen nactus, Satio & Lithomiritio oppidis donaret. Nominati præterea ſunt Crevoſudus, Vicemilus, Henricus, neceſſitudine cum Miroslao conjuncti, atque in omnes gravi ſupplicio eſt animadverſum. At Borichius ad perpetuum carcerem detruſus, abſente Maynardo, ac ſepulchrum tunc Domini Hieroſolymis inviſente. Sed nec Bretislaus

In conjuratos ſupplicio ſævitum.

(e) Bretislaus quis ſit, vel cujus Conradi nepos, fax conſpirationis vel caput, is excæcatus, quonam ſit referendus in Principum ſerie, nec ex præcedentibus, neque ex ſequentibus colligi poteſt.

tislaus impunitus, ut cui oculi eruti fuêre: Sobieslaum à tanto periculo liberatum, tanta religio invasit, ut supplicatum DEO, votaque suscepta eidem persolutum, per omnia Pragæ templa nudis pedibus, apertoque capite ambulaverit: mendicis ubique largam stipem porrexerit, sacris supplex interfuerit, ac domi apparato convio, pauperes mensa participaverit. Renovata ab eodem in arce Vicegradensi ædes divi Petri novis picturis, novoque pavimento ex quadris lapidibus substrato, jactaque mox fundamenta cœnobio Siloensi, & sacellum divi Gregorii in monte Rip cognominato, denuò restauratum, quod denuò etiam Henricus Sobieslai frater, à pueris statim religioni sacrisque à patre destinatus, & posteà Episcopus Olomucensis creatus, dedicavit. Maynardo ex transmarinis locis jam reverso, quem Sobieslaus ad Archiepiscopum Moguntinum, tanquam judicem ipsius legitimum, ire ad purgandum crimen objectum coegit, submissis ex aula sua accusatoribus: qui cum in nulla re magis, quàm in Miroslai testimonio niterentur, produxit contra Maynardus complures idoneos testes, qui facilè damnati Miroslai dictis fidem abrogarent. Omnibus namque in Bohemia notum erat, Miroslaum propter perfidiam, à præfectura nobilioris arcis, quam Maynardus possidebat, fuisse depulsum, ut non fuerit mirum, si in exulcerato animo resideret ea cupiditas, Præsuli vel per falsum crimen nocendi. Nam & Borichius Miroslao intimus, conscium illum insidiarum esse pernegabat, quî ergo fieri poterat, ut proditori oppida pro scelere nefario promitteret? Ideoque causa diligenter cum aliis tribus Præsulibus cognita,

Detecta conspiratione religiosus Sobieslaus.

Henricus Episcopus Olomucensis.

Calumnia à Miroslao in Episcopum efficta.

Purgat se Maynardus.

Absolutus à Moguntino Episcopus.

Moguntinus Maynardum absolvit, commendatumque Sobieslao, cathedræ suæ restituit. Soluti per idem tempus Uratislaus & Conradus claustris, quibus attinebantur, bonaque illis reddita sunt. Validissimus tamen omnium in gratia Principis Wenceslaus, Otthonis filius, Olomucio dominans habebatur, propterea quòd ingenio quietus, obsequio fidelis, ac tanta pietate insignis esset, ut majorem arcis suæ, melioremque partem divo Wenceslao consecrare, in animum induxerit. Cum festo quodam die aspexisset ædem divi Petri in suburbanis, pro Præsule & Collegio Sacerdotum exstructam, capacem tantæ multitudinis, quæ illò confluxerat, non fuisse, sed nec humilis locus tantum dignitatis, quantum sublimis habere videbatur: Idcircò conductis, qui profana ædificia in arce demolirentnr, novam aream futuro templo dedicavit, spatioque pro fundamento dimenso, in illo unà cum Henrico Præsule, ac patruo suo, angularem lapidem posuit. Et quanquam absolvere tantum opus per immaturam mortem haud potuerit, reliquit tamen Henrico pecuniam ad perficiendum ædificium abundè respondentem. Dedicationi novi templi Sobieslaus & uxor ejus interfuere, pretiosaque ad altare dona obtulêre. Ad hæc Præsul Henricus impetravit, ut liceret ei corpus divi Christini ex Bohemia illò transferre, cujus tanquam numine præsente, locus ille angustior venerabiliorque redderetur. Instruebat Cæsar in Italiam profectionem rogatu Innocentii Romani Pontificis, à quo imperialem accepit Coronam. Quo igitur instructior existeret, præter cæteros à Sobieslao quoque petebat subsidium, qui trecentos illi armatos equites,

Wenceslaus Marchio Olomucensis arcem suam sacris usibus destinat.

Bratislaus, Marchio, Gnesna id abstulerat cum Adalberti & sociorum corporibus.

Duce Jaromirio Borivorii filio, misit. Fortè in via, dum adhuc agmina dissolutè vadunt, accidit, ut Jaromirius locum stativis apud flumen occuparet, de quo cum Germani cum pellere certarent, ad manus & gladios ventum est, ac nisi magister militum Cæsaris intervenisset, cædes insignis patrata fuisset. Occisi nihilominus duodecim equites Bohemi, ex Germanis autem octoginta. Rixæ hujus Author Lotharingi Principis præfectus fuit, ibidemque in conspectu omnium capitali supplicio punitus. Egebat hoc ipso tempore Bela quoque Rex Pannoniæ, affinitate Sobieslao innexus, ope Bohemorum adversus Boleslaum Poloniæ Principem, acriter ei cum Polonis & Ruthenis instantem, dum (f) Borichium affinem item suum, sed quem Hungari nothum esse dicebant, imponere ipsis Hungaris pro Rege contendit, excluso Bela luminibus capto, ac semel jam in prælio, quod in Sepusiensi campo initum erat, malè à Polonis accepto, quoniam non omnes Hungari bene Regi Belæ volebant. Adjuvandum itaque illum, à suis etiam desertum Sobieslaus ratus, copias tam in Bohemia quàm in Moravia contrahit, eisque Conradum Znoymæ Principem præponit, mandans, ut se cum Belæ copiis conjungeret. At Conradus in itinere certior factus, Polonos non longè à Moravia eos agros incursionibus vexare, qui ultra Vagum flumen, quo in loco Ilava sita est,

Innocentius Papa II. Jaromirius Cæsari Comes in Italiam.

An. 1132.

(f) Borichius matre Russa Colomanno repudiata post repudium natus, genuinus Polonis censebatur Colomanni filius. Hunc Boleslaus (cujus sororem Poloni dicunt Stephanum habuisse) restituere conabatur contra Belam cæcum, Almi fratris Colomanni filium, ab Hungaris Regem constitutum.

eſt, recta ad hoſtem pergit, trajectoque confeſtim flumine, Polonos diſperſos aggreſſus fundit fugatque, ac victorem demum ſe ipſi Belæ offert, adeo hac victoria læto, ut ſororem ſuam cum opima dote Conrado deſponderit, nuptiis in aliud tempus dilatis. Nec interim Sobieslaus ferias agere, ſed ferox infeſtusque Vratislavienſem in Sleſia regionem perſultare, quod ei jam à triennio per Boleslaum non ſolveretur tributum ex Vratislavia debitum. Subdebat ſtimulos ludicrum reſponſum, Legatis hanc cauſam apud Boleslaum agentibus redditum, Boleslao per ludibrium ita reſpondente: Se exiſtimaſſe Legatos idcirco ad ſe miſſos eſſe, ut pretium referrent alimoniæ, qua plus triennium exul Sobieslaus in Polonia ſuſtentatus fuerit, non autem ut inde quicquam auferrent, cum antea è Gneſna atque aliis ſacris profaniſque locis tantum abſtulerint Bohemi, ut in hunc diem illata damna reſarciri nequeant. Cæterùm mox cognito, quæ in Sleſia tum adhuc Polonia cognominata, deſignaverit Sobieslaus, colligit & ipſe tumultuarium militem, eumq; in Moraviam mittit, ut totidem plagis affligeret Moravos. Ergo multò quàm prius infeſtior Sobieslaus, Sleſiam repetit duobus exercitibus, duobusque itineribus, altero Bohemi, altero Moravi ibant, pro ſe utrique itinere ſuo maleficia quanta poterant facientes: Et poſtquam conjuncti ſunt, totum illum tractum, qua Odera ambit, in tantam vaſtitatem adducentes, ut ex trecentis pagis & vicis, ne unus quidem ſuperfuerit integer reliquus. Tanti Boleslaum conſtitit cavillus, quo facetus videri adverſus Sobieslaum volebat. Atque hinc cum inter diſcordes ſibique invicem adeò implacabiles,

Sobieslaus Belæ eſt auxilio.

Sobieslaus pacta tributa à Polonis repetit

Cedimur & totidem plagis conſumimus hoſtem.

An. 1134.

les, nullus mutui belli finis expectaretur, & Cæsar Lotharius auxilio utriusque ad sedandos Italiæ varios & graves motus opus haberet, utrumque Bambergam vocat, ut dissidentes in veterem gratiam restituat. Sed mirum in modum Boleslaus abalienato animo erat à Sobieslao: illudque multum præterea illi doluit, quòd Cæsar jusso sibi assidere Sobieslao in ordine aliorum Principum, ei seorsim è regione subsellium apposuerit: id namque ille in deteriorem vertit partem. Quando igitur pax inter illos conciliari non potuit, induciæ in triennium utrinque pactæ sunt, Polonusq; ære, Bohemus autem milite Cæsaris expeditionem fecere expeditiorem. Sed ea mox Boleslai animum subiit pœnitentia rejectæ pacificationis, ut nec tertium mensem à reditu in Poloniam transire passus fuerit, quin ultro per Legatos suos Sobieslaum occuparet, atque eum ad pacem perpetuo confirmandam invitaret; pollicitus hujus rei gratia se venturum è Vratislavia ad oppidum Sobieslai Glacium, ibiq; ex bona fide omnes offensiones coram depositurum. Lætus adventu hospitis non expectati Sobieslaus, convivium solemne apparat, quale veteres Charistia appellabant, cui præter cognatos & affines nemo interponebatur: Nam ii fautores concordiæ inter se optimi, ut penitus sibi ac domesticè noti arctaq; naturæ necessitudine impliciti. Adhibitæ eidem convivio erant mulieres Principes, virginesque; quarum pulcherrima, Vasilca Rutheni Principis filia habebatur, ex cujus crebro aspectu Vratislaus Sobieslai patruelis, tacito vulnere saucius, palam dein stipulatus est, ab eo unde ducenda erat, eam in matrimonium

Lotharius Cæsar inter Polonum & Bohemum Principes arbitrum agit.

Triennales induciæ.

Glacii pax perpetua sancita.

Basilia Ruthena Vratislao desponsa.

monium ductum iri. Ita convivii illius hilaritate, non modò simultates & contentiones cum Polonis sunt sublatæ, verum etiam cum Ruthenis notitia, & nova affinitas contracta fuit. Nuptias deinde primum Conradi cum sorore Belæ Regis, tum ipsius Vratislai cum Vasilca, ac mox filiæ Sobieslai Mariæ, quam filio Leopoldi Austriæ Principi desponderat, magno apparatu pompaque & luxu, lautas cum Principe suo Bohemi læti celebrant, languente tunc Maynardo Præsule, nec tamen in ægritudine sua abstinente ab Æsopi apologis, Olim, inquiens, ranæ in gaudium effusæ gestiebant, auditis Solis nuptiis, extra unam vetustiorem, quæ se, genusque suum miserans, O infœlices, ait, nos, quæ cum unius Solis radios ægrè sustinemus, quo modo æstum illius feremus si filios genuerit? Hæc nugans, jocansque paucis post diebus morbo premente, vitam cum morte commutavit, eique Joannes Ecclesiæ Vicegradensi præpositus successit. Exin Sobieslaus ad ædificia versus, arcem Prindam, Tachoviamque oppidum reædificat, & novum in eadem regione oppidum, Mysæ vocabulo condit. Ipsam verò Pragam non solum domibus, & insulis lapideis, vicisque ac plateis saxo constratis, sed legibus etiam & libertatibus, qualibus ante se nullus Principum, excolit. Inde secedens in Lusatiam superiorem, Gorlitium igne exustum instaurat, Budissinam vetustate squalentem renovat, ac nonnullas arces viduæ Vigberti, dotis nomine oppignoratas, soluto ei pretio redimit. In discessu per sylvam transeunti, tantus repente ventus incubuit, ut radicitus evulsas arbores in terram prosterneret, ex qua ruina septem itineris comi-

Nuptiæ paratæ.

Maynardus ludibundus moritur.

Johannes XII. Episcopus Pragensis.

Sobieslaus Pridam ornat, Mysam condit.

Turbo insignis.

comites amisit, nec ipse robore cadente intactus, nam plagam à casu illius in læva manu accepit. Majore tamen animi dolore tangebatur ex nuntio mortis Lotharii, bene ac liberaliter de se meriti, quanquam multi alii Principes, vel ante illum proximum, vel mox post illum mortem oppetierint, quorum de numero fuerunt Ludovicus Rex Galliæ, Henricus Rex Britanniæ, Leopoldus Marchio Austriæ. Ex Electoribus verò Imperii Albertus Moguntinus Archiepiscopus, & Bruno Coloniensis. Ipse Cæsar Tridenti morbo correptus, inter valles Tridentinas in casa ignobili vita functus est. Corpus per Augustam Vindelicam, ac dein per Franconiam in Saxoniam, unde origo ejus, delatum, atque in cœnobio recens ab ipso exstructo, ipsiusque nomine appellato, sepeliri placuit. In duas inde factiones Germaniæ Principes divisi fuere, altera Henricum Lotharii generum, Saxoniæ & Bavariæ Principem, altera Conradum Suevum, Henrici Cæsaris sororium destinabat successorem. Hæc eadem non expectato comitiorum die, qui indictus de more fuerat, Confluentiam se cum nonnullis Electoribus contulit, ibique Conradum nominavit Cæsarem, & mox in loco solito coronam capiti ejus induit. Missique continuo in Bohemiam qui Sobieslaum verbis Conradi rogarent, ut nominationi, coronationique subscriberet, relaturum illum perliberalem gratiam, vel modio olim remetiendam. Subscribit promptè ille, ac invicem magnifica de se pollicetur, præcipue adversus (g) Henricum nimis impotentem, & prop-

Proceres multi ea tempestate extincti,

An. 1138. 6. *Decemb. Luther vel Lotharius Cæsarea.*

Conradus Friderici Ducis Sueviæ F. Cæsar designatus Confluentia. An. 1139.

(g) *Henricus Superbus Saxoniæ & Bavariæ Dux, maritus Gertrudis, filia Lotharii, Imperii competitor.*

& propter nimias opes insolentem. Ab hoc Saxones animis & armis stabant, damnantes adversariorum suffragia, quasi fraudulenta & subreptitia, quibus alieno in loco & tempore suffragati Conrado fuerint, ita ut Conradus necesse habuerit armis vicissim causam suam propugnare. Denuo igitur Sobieslaum precibus fatigat, ut honorem suum & dignitatem, cujus approbator fuerat, adjutor quoque illius retinendi fieret. Scribitur properè à Sobieslao miles, & per Misniam in fines Saxoniæ deducitur, quam jam Conradus duobus exercitibus diversis vagatus locis, vastare cœptabat. Idem faciebat Sobieslaus cum suo tertio exercitu. Saxones trifariam distracti, atque per hæc incerti, cuinam parti magis conduceret occurrere, unis enim castris omnes immixti erant, in quibus ne à tot hostibus opprimerentur, ad urbes & arces munitas se referunt, indeque post longam deliberationem, Legatos communi consensu ad Conradum mittunt, veniam rebellionis deprecantes, ipsumque (*h*) Henricum in potestate ejus futurum, cum insignibus, quæ regalia vocant, apud ipsum à Lothorio deposita promittentes. Difficilimè hæc conditio à Conrado est accepta, qui totam statim cum Henrico Saxoniam suæ ditioni adjungere cupiebat, sed instantibus aliis Principibus, conventum omnibus celerem Bambergam decernit. (*i*) Ad quem cum venisset Henricus, in conspectum

Sobieslaus pro Conrad. Cæs. exercitum ducit in Saxon.

Saxones Conrado supplices.

(*h*) *Imperialia insignia à Socero Lothario accepta apud se retinuerat, gloriatus se neminem præter se iis ornandum perpessurum.*

(*i*) *Proscriptus est Henricus, Saxonia Alberto Urso Marchioni Brandenburgensi, Bavaria verò Leopoldo Austrio uterino fratri tradita à Cæsare.*

n Conradi non est admissus, sed paulò post
omnibus bonis, quæ se à mari Saxonico,
ue ad mare Adriaticum possidere jactabat, fuit
scriptus. Hic est ludus fortunæ, quæ magnos
que & præpotentes Principes pro pila habet,
datatim inter mortales ludit, nunc dando,
c jactando, nunc mox data eripiendo. Venc-
isthæc etiam Sobieslao tunc in mentem, qua
ritus, ne alius post obitum suum quàm vellet
cipatum acciperet, Vladislaum fratris sui Vla-
i filium, secum ad Conradum, magna sibi
dentem adduxit: Nullum, inquiens, Cæsar
ficium in præsentia majus dare mihi potes,
n si me, adhuc superstite, Vladislaum hunc ex
e meo nepotem, mihi successorem declarave-
uod ut facias, non minus tua, quàm mea in-
se arbitror, olim namque hac disciplina à me
tus est, ut Cæsari quæ sua sunt libenter red-
mihi quæ mea sunt, quoad vixero, ne detra-
Conradus cognita Sobieslai tam amica erga se
tate, sic talem animum amplexus, sic exoscu-
est, ut contentus non fuerit votum ejus ratum
tnq; habere, sed quo testatior omnibus, atque
rior gratia sua in Bohemos fieret, sororem in-
suam Gertrudim Vladislao conjugem dedit,
q; beneficio præter spē auctos, cum maxima
à se domum ad penates remisit, Sobieslao
ac non diu superstite. Nam cum in arcem
lam suam juxta Hradecium oppidum sitam,
dine & destillationibus laborans secedit,
controversiam inter Henricum Olomu-
n Præsulem, & Vratislaum Brunnen
Marchionem, de vico, cui Blansco no-
componit, vicumque Præsuli adjudicat, in
le mox ædem divo Martino suscitat, au-
gescen-

Vladislaus Vladislai F. successor Sobieslao à Cæsare instituitur, data illi sorore Gertrude conjuge.

Definita lis inter Episcopum & Marchionem de vico Blansco.

gescente capitis, corporisque imbecillitate, Pragam se deportari, Henricumque consequi jubet. Quo simul cum uxore Adelheida, & tribus filiolis Sobieslao, Udalrico, Venceslao præsentibus, Vladislaum his paucis admonet, ut recordaretur, quod suum erga illum studium, quæ indulgentia, qui amor fuerit, talis nimirum, ut major ne à parente quidem in filium unicum proficisci potuerit, qualis is fuit, quo ipse vivus adhuc, sanusq; illum in consortium Imperii in Bohemos admiserit, junioremque senioribus etiam patruelibus antepofuerit. Hac utique spe, gratum sperans eum futurum, gratiamque sibi uxorique suæ & libris olim relaturum, idque porrò non sperare modò, sed planè confidere ita facturum eum esse, ideoque magna cum fiducia se, in tutelam ejus & fidem, uxoris liberorumque suorum salutem, & dignitatem committere, ac ultimum illi, cæterisq; omnibus Vale dicere. Quibus cubiculo digressis, juxta divi Jacobi præscriptum, convocat Presbyteros, qui super se orent, seque ungant oleo Domini, & in templo Vicegradensi, proximè patris sepulchrum condant, Principem tam pace, quam bello in paucis clarissimum.

Successori Vladislao tutelam liberorum mandat.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER DUODECIMUS.

SUMMA LIBRI DUODECIMI.

Vladislaus Princeps postea Rex secundus. Solitudo nobilium cùm magistratum iniret, & sacramentum exigeret fidelitatis. Suspicio. Cunradus caput adversæ factionis. Consilium prudens de connivendo Henrici præsulis. Cunradus Belæ auspi-

auspiciis Vladislaum profligat. Vladislaus cum fratre Henrico ad Cæsarem. Canradus Praga exclusus sacra delubra arcis incendio absumit. Lotharius in Bohemiam profectus omnia pacata restituit Vladislao. Suspectos à functionibus civilibus amovet. Bellum Cunrado movet, Bela jam mortuo. Eludit. Patrueles alii conciliantur. Syon cœnobium. Præmonstratensis ordo seminarium Episcoporum Olomucensium. Vladislaus corrigit magistratus, causis, earumque dijudicatione ad se translata. Episcopi censuram in sacerdotes agunt. Henricus domi parum proficiens, Pontificem adire cogitat. Deflectit ex itinere, concordiam pariturus inter Vladislaum & Cunradum. Spoliatur viatico à Cunrado. Persequitur Romanum iter. Eugenius Papa Guidonem Legatum mittit coercitum licentiam sacerdotum. Puniuntur sacerdotes. Cunradus excommunicatur: censuram Ecclesiasticam spernit. Vladislaus obsidet Cunradum Znoymæ: pellitur Cunradus. Henricus Præsul montem Oliveti monasterium Lithomislii condit. Cunradus in gratiam à Cunrado Cæsare recipitur, nomine dato sacræ militiæ. Bellum sacrum Cæsaris Cunradi, Regum Galliæ, Hispaniæ & Angliæ. Manuel Græcus Cæsar prodit exercitum. Cunradus Cæsar à reditu conatur in Poloniæ Regnum restituere Vladislaum à fratribus exactum. Boleslaus Crispus Cæsarem ludificatur. Christiana conjunx Boleslai Polonis infensa & iis quoque exosa. Mors Cunradi Cæsaris turbat transactiones Polonicas. Gertrudis quoque Bohema soror Conradi Cæsaris moritur: ita etiam Episcopi Pragæ & Olomucii humanis cessere. Cæsari Conrado Fridericus Barbarossa, Episcopis alii sufficiuntur.

U Cæsar

Cæsar iturus in Italiam Vladislaum constituit vicarium. Nuptiis cum Beatrice Burgunda celebratis. Vladislaum Regem Bohemiæ declarat, illique Judith filiam Landgravii conjugem tradit. Comes est Cæsari expeditione suscepta contra Insubres. Non æquos domi habet censores ob coronam susceptam, conjugium contractum, & militiam externam. Excusatio vere heroica. Verona omissa Rex Brixiam occupat. Brixiani coguntur auxilia conferre Cæsari contra Mediolanenses. Nobiles Bohemi vadum reperiunt in fluvio Abdua & primi transeunt. Pontem sternunt pulsis Mediolanensibus pontis custodiæ relictis. Laudenses accusant Mediolanenses: hi verò veniam supplices à Cæsare petunt. Anshelmus Ravennas Episcopus Mediolanensibus adversatur: hostes declarantur Imperii. Crudelitas patrata in Ekberti comitis aulæ præfectum à Mediolanensibus. Cingitur obsidione Mediolanum. Gualuaginus Angleriæ Comes præfectus Mediolani. Pontifex Mediolanensibus favet. Statius castra Ludovici Palatini invadit: repellitur ab Vladislao Rege. Specula Mediolanensibus erepta Fridericus Regis filius castellum capit. Virginum pudicitiam Rex redimit à milite, & gratis suis puellas inviolatas restituit. Statius erumpit. Confoditur. Bohemi urbis portionem muro conscenso, portis effractis diripiunt. Deliberatio in urbe de deditione. Obstat Gualuaginus, cui adversatur Blateranus. Rege Bohemiæ apud Cæsarem intercessore utuntur. Conditiones propositæ & acceptæ. Triumphans Cæsar ingreditur urbem, sacramentum fidei coronatus solenniter à civibus exigit. Coronam gratitudinis ergo Bohemiæ Regi imponit. Præmia militibus Bohemis distributa. Mutata regni insignia ex aquila in leonem. Fulvus leo in album mutatus cauda bi-

da bifurcata. Jocus. Cui competat auctoritate Cæsarea vis coronandi Regem Bohemiæ. Sobieslaus Sobieslai filius cepit, Rege absente, & diripuit Olomucium. Captus carceri Prendæ mancipatur. Longo post tempore Cæsaris intercessione liberatus. Pons Pragensis ab architecto Itali extructus. Nova Mediolanensium rebellio.

VLadislaus filius Vladislai, qui frater Germanus Sobieslai, natuque major erat, justis Christiano ritu patruo peractis, luctuque posito, solemnia Principatus celebrat, & de more sacramentum fidei à subditis accipit, qui tamen non adeo frequentes convenerant, nec alii eorum nisi tenuiores ac minus potentes. Unde suspicio mox orta, esse aliquos, qui novandis rebus studerent. Cum interim Vladislao clam significatur: Primores à Conrado Marchione corruptos, cœtus inire, consiliaque illos cum eodem Conrado miscere, ut Vladislaum tanquam ætate minorem, ac Cæsaris potius, quam Bohemorum Principem, quando non in Bohemia, sed in curia Cæsaris Princeps sit creatus, throno dejiciant, & in locum ejus Conradum substituant. Territus iis Vladislaus conjurationem (*a*) Henrico patefacit, & quidnam sibi faciendum suadeat, consilium promere jubet. Atque ille censet, dissimulandam magis, quàm invulgandam esse conjurationem, priusquam adversus illam se armatis circumvallaverit. Omnia enim ista, quæ nunc cunctando, secretoque consultando agerent conjurati, missa habituros, ubi intel-

Vladislaus modo Princeps, pòst Rex Bohemiæ secundus.

Adversantem habet Conradum Marchionem Leopoldi F.

(*a*) *Hic est Henricus Episcopus Olomucensis vel Henricus Regis frater, pòst Episcopus Pragensis, ille verò avunculus Regis.*

lexerint conjurationem innotuisse, & apertè ad arma ituros, festinaturosque, ut imparatum opprimant adversarium. De sententia igitur Henrici vocantur Tribuni & Centuriones fideliores, daturque illis stipendium, ut signa armaque, & milites comparent, quanto possunt maturius, secretiusque. Scribuntur item mox literæ ad præfectos Gorlicii & Budissinæ, aliarumque in Lusatia urbium, ut certum equitum numerum conducant. Theobaldus autem Principis frater arci Vicegradensi, & alter frater Henricus, cum præsidio urbi Pragæ præesse jussus: Ipse Vladislaus exercitum ducere instituit. Non latuerunt hæc conjuratos ad omnia semper intentos: cæterùm moram iis Conradus pusillam exhibuit, dum expectat à Bela Rege affine suo subsidium levioris armaturæ equitum. Quo adepto, Pragam properat, ut suum agmen cum consciorum copiis conjungat. Huic Vladislaus ad montem, quem Bohemi Sublimen cognominant, occurrit, infestus infesto, & utroque ad pugnam animato, eoque acrius inter eos pertinaciusque prælium fuit, quod longius, quam in tres horas extraxerant. Jacebant utrinque frequentia cadavera, ac jam Smilo, Beno, & alia conjuratorum capita ceciderant, adhuc tamen de certamine non multum remittebant, inter suos videlicet, sibique invicem notos res agebatur, apud quos æmulatio, audacia, indignatio acriores stimulos ad pervicaciam retinendam, continuandamque habere solent: latitudine postremo, magis quam voluntate ita discessum est, ut Conradus superior esse videretur. Nam campum obtinuit, Vladislao se intra mœnia recipiente. Vastat inde foris idem Conradus agros, ac interim pro supplemento

Detecta conjuratio clam habetur.

Bellum civile & quidem parricidale.

Conradus victor.

mento militum ad Otthonem fratrem suum in Moraviam, alios in Hungariam ad Belam mittit. Cogitat similia Vladislaus, de supplendis augendisq; viribus, atque ubi domi, unde numerus integresceret, nihil excogitare potest, paucis comitatus, & inter illos Henrico Præsule, vadit ad Conradum Cæsarem opem imploraturus. Ad Vladislai discessum, omissa populatione agrorum Conradus, Pragam propius accedit, collustrans loca omnia, si qua aditus ad arcem Vicegradensem, vel ad urbem majorem pateret. Ubi occlusa cuncta videt, arcem alteram minori *Pragæ* imminentem obsidet, crebris stationibus dispositis, quæ à commeatu obsessos prohiberent. Inter hæc rumor de adventu Cæsaris, deque ingentibus ejus copiis increbrescere, cui ille tamen non prius fidem habuit, quam certi homines, ejus rei causa exploratum ab eo missi, referrent, verum esse rumorem. Hinc ex ira, velut in furorem versus, impiam atq; sacrilegam mentem ad incendenda & spolianda arcis templa concitat, telaque depromit, quæ flammam inclusam alunt, quam tandem arcu excussa, vibrataque evomunt, ubi tectis adhæserint, quæ scandulis intecta sunt, qualia tunc utriusque templi erant, tam ad divum Vitum, quam Georgium. In hoc flamminicæ mulieres, in tantam ab igne consternationem venerunt, ut sui quoque, nedum rerum aliarum, oblitæ, projectis flammeis & velis, ne agnoscerentur, ex arce profugerint ad montem Petrinum arci proximum, & inde ad ripam Vultaviæ in casulam quandam, in qua tantisper delituerunt, dum Cæsar, expulso Conrado, Pragam ingressus, & à Gertrude sorore honorificentissimè exceptus, cuncta in Bohemia pacata

Vladislaus ad Cæsaris opem confugit.

Conradus Pragam obsidet.

Cæsar in Bohemiam

Conradus templa succendit.

redderet ac tranquilla, Vladislao in suum locum statumq; restituto. Qui eos statim omnes, qui aliqua conjurationis suspicione laborabant, magistratu & honoribus exuit, aliis hac dignitate investitis, qui fidem integram salvamque retinuerunt. Et quoniam Bela tunc vivere desierat, tempestivum ratus, pœnas à seditioso patruele persequi, Moraviam ad oppugnandum Znoymæ Conradum iter maturat. Verum ille diffisus mœnibus posse in illis resisti, arces munitas percursat, hincq; & inde volitans, Vladislai vires eludebat, magis quam retundebat, quanquam magno colonorum suorum detrimento, quorum agros ad omnia loca, ad quæ confugiebat, milites subsequentes deprædabantur. Consultius Ottho & Vratislaus egere, qui Henrico Præsule usi deprecatore, gratiæque conciliatore, ab injuria & maleficio illæsi permanserunt. Intermissa dein rerum aliarum cura, Vladislaus ad instauranda sacra ædificia, fœdè nuper à Conrado Pragæ desta, animum intendit, largè suppeditans operæ pretium, ut lautiora quam prius erant, illa resurgerent: novumq; mox Cœnobium in deflexu montis Petrini ex mulctatitio ære, quo nonnulli conjuratorum mulctati sunt, ædificandum curavit, vocabulo ei indito Montis Syon, propter quandam similitudinem situs, cum monte illo qui in Oriente Syon appellatur, ad quem prope accedere istum, Henricus Præsul qui viderat, dicebat: Hodie Strahoviam vocant. Cœnobitæ à Principio statim ex sodalitio Præmonstratensium deducti, cujus Author Præmonstratus quidam, religione celebris, vitaque & habitu candidus fuisse fertur: ejusque exemplo multi tunc candidam vestem cum moribus candidis induebant: in qua & Henri-

Cæsar Vladislaum restituit.

Vindictam molitur Vladislaus contra Conradum.

Diruta à Conrado templa restaurat, & Syon monasterium condit. Præmonstratensis religio. Strabovia.

Henricus, quanquam Præſul, conſpici, cultumque hujuſce religionis imitari ſtuduit. Imò aliquamdiu Strahovienſe cœnobium, velut ſeminarium Epiſcoporum Olomucenſium erat, unde in Moravia Epiſcopi plantabantur. Eadem porrò pietate Gertrudis erga muliebrem ſexum, qua maritus ſuus in viros, admonita fuit, ut & ipſa monumentum virginibus relinqueret, quod candidatas ex amictu commonefaceret, ut puram caſtamque vitam cum ſanctis precibus Deo perpetuo exhiberent. Locus Doxanum appellatum, cœnobiumque ibi benè dotatum, ne per egeſtatem ad malas artes indotatæ puellæ adigerentur. Jam hoc etiam, ſecundum religionis curam, pulchrum & laude dignum Vladislai inſtitutum, quo multas cauſas, avaritia, fraude, injuriaque judicum, vel magiſtratuum, aut comperendinatas, aut injuſtè damnatas, ad cognitionem ſuam revocabat, jusque ex æquo partibus, ac maturè juſtitiam cuique ſuam adminiſtrabat. Laborabant idem, quod ipſe Princeps, ambo Præſules, Ottho Pragenſis in Bohemia, & Henricus Olomucenſis in Moravia, ut leges ſacerdotibus dictas, & ab illis per ſummam vitæ licentiam atque libidinem neglectas, ad ſuum ſtatum reducerent. Ad hunc namque modum vivebant, ut ægre aliquem, præſertim inter paganos, ſacerdotes inveniſſes, qui ſe lupa, concubinaque infamem cum inceſtis liberis non faceret, Dominis plerisque, quorum in pagis ſacerdotia gentilitia erant, lenocinio ejusmodi ſupparaſſitantibus potiùs, quam ab illo coercentibus, dum utilitatem ſuam ante publicam honeſtatem habent. Igitur

Gertrudis Doxanum monaſterium condit.

Rex magiſtratus emendat.

Clerus examinatus à Præſulibus.

Ottho XIII. Epiſcopus Pragenſis.

Olomucensis auctoritatem Pontificiam ad reformandum clerum petit.

cum nulla domi remedia apparerent, quæ hanc lucem tollere aut levare possent, Henricus ultro se offert, Romam iturum ad pastorem & curatorem animarum sacerdotum. In procinctu erat ut abiret, cum eum quidam à Conrado submissi adeunt, multis orantes verbis, ne se in tam longinquam peregrinationem daret, priusquam disjunctos improbitate hominum Vladislaum, & ipsum Conradum fœdere rursum pristinæ benevolentiæ conjungat: neminem enim hominum existere, qui id commodius præstare perficereque valeat, quando alias nullus tanta gratia, & Authoritate apud Vladislaum polleat. Henricus sincerè ista dici existimans, candidè etiam respondet: Cur hoc inquiens, quod petitur, Conrado non gratificer, etiamsi longius de via mihi deflectendum videam? Pergenti in Bohemiam ad Vladislaum, assequitur eum ipsemet Conradus haud procul à Lithomislio, ad villam quæ de mensa, ditioneque Episcopi erat. Vocat hospitem ad cœnam Henricus, nescius lupum venisse, qui se agnum vellere aureo spoliaret, quod pro viaticulo corrasum fuit. Nam mane tandem insidiæ patuerunt, quas viator quidam obvius, agnito Episcopo, indicavit dicens, Saltum proximum ab equitibus esse obsessum, alicui omnino insidiantibus, se circiter duodecim illorum vidisse intentos ad incursandum. Jubet protinus Henricus retrocedere suos. At Conradus subitò exiliens à tergo instat, & quemcunque comprehendit, sternit. Consistunt cæteri, & se ad defendendum convertunt. Ibi Henricus spatium elabendi nactus, se intra sylvam abscondit solus sine ullo comite, ipso etiam equo à se extruso, delituitque eodem loco

Romam profecturus Episcopus detinetur, Conradum Vladislao conciliaturus.

Spoliatur Episcopus à Conradi Satellitibus

loco totum illum diem ac noctem insequentem. Postero die à Colono lignatum profecto repertus, plaustroque rustico impositus, Lithomislium est devectus, paucis ex suis incolumibus inventis: cæterùm pecuniis rebusque suis omnibus amissis. Actum & de vita erat, si potestas assequendi ejus Conrado data fuisset, tam is agresti odio adversus Præsulem & affinem suum laborabat, nulla causa alia, nisi quòd Vladislai Principis sui partes constanter fovebat. Celeriter hujus tam acerbæ injuriæ Nuntius ad Vladislaum perlatus est, atque is sine ulla mora ex aula sua Equites mittit, qui ad se Pragam Henricum deducant, ut communem hanc sibi cum ipso injuriam, communi consilio ulciscendam capiat. Sed Henricus remissa in præsens omni ultione, novo rursus viatico, novisque Comitibus se instruit, ad cœptum Romam iter ad Eugenium Romanum Pontificem continuat, qui audita querela Henrici, Legationem de sententia Patrum decernit, nominato statim Legato Guidone, qui unà cum Henrico in Bohemiam iret, ad explorandam, puniendamque tum improborum Sacerdotum vitam, tum atrocem ipsius injuriam. Legatus Pragam veniens, cum ad omnia, in quæ agenda incubuerat, Vladislaum sibi adjutorem adscisceret, facilè ejus auxilio consecutus est, ut citati ordine Sacerdotes, coram adesse, rationemque vitæ suæ reddere cogerentur. Dein pro nequitiæ licentia, alii exilio, alii carcere puniti, nonnullis interdicta sacrorum administratio fuit. Ipse verò Conradus pro contumacia sua, & crimine, diris Pontificiis est proscissus, quas cum nihili penderet, imò præterea Legato insultaret, quasi execratio ejus, non solùm de spoliis Henrici nihil

Elabitur Episcopus.

Vladislaus honesto Comitatu Episcopum deduci jubet.

Eugenius Papa III. Anno 1145.

Guido, Legatus Pontificis, censuram agit in Sacerdotes.

Excommunicatur Conradus. Id ille floccipendit.

ſibi detraxerit, ſed inſuper orexim accenderit ad devorandas etiam Legati fortunas, ſi quas præda dignas ſecum habeat. Ergo ad ſedandam Conradi tam rabidam latrocinandi eſuritionem, Vladislaus pro verborum anathemate, vim armorum iterum ad Znoymæ mœnia ei obtrudit, ſed aliquanto acriore, quàm nuper, ſtudio capiendæ urbis imminens. Nam ut militem quoque ad perſeverantiam obſidionis confirmaret, pro Concione prædæ militum urbem futuram pronunciavit, ſi per vim capta foret. Hoc terrore cives perculſi, quorum cuſtodiæ porta, qua ad Auſtriam reſpicit, commiſſa fuit, ſignum deditionis ex muro oſtendunt, portamque, recepti in fidem, aperiunt. Reſtabat arx urbi contigua, atque loco æquo planoque ab urbe, modica intercedente foſſa, ſepoſita. Juſſus miles fimo, rudere, lignis atque aliis rebus obviis foſſam complere, muroque ſcalas admovere, præterquam irrito vitæ etiam multorum adverſo labore.

Znoyma à Vladislao obſidetur Conradus.

Aderat namque præſens Conradus, voceque ſua commilitones ad fortiter tuendam arcem incitabat. At ubi tandem faces & tela ignita eſſent ingeſta, arxque tota fumo & flamma permixta arderet, Conradus per interiorem arcis, ſecluſioremq; portulam elapſus, victori de arce quoque ceſſit. Henricus interim Præſul cœnobium Lithomislii à ſe in periculo votum, quali ſe forma in Oriente vidiſſe meminerat, ædificare pergit, vocatque illud rurſus ex ſimilitudine ſitus, montem Oliveti, Vladislao non ſolùm factum ejus approbante, ſed etiam de ſuo largiente agros & pagos, unde Cœnobitis DEO conſecratis, vitæ neceſſaria largè ſuppeditarentur. Vago tunc errabundoque per Auſtriam & Bavariam Conrado, quoad perſuaſione quorundam

Vrbs capta, ex arce elabitur Conradus.

Mons Oliveti Cœnobium Lithomislii.

dam ad Cæsarem Conradum perfugeret, symbolū crucis militibus tunc per Germanias distribuentem, quos secum in (b) expeditionem Hierosolymitanam ducere statuerat: ad illam cum aliis obeundam, cum sibi promptam voluntatem Conradus adesse, sed ei voluntati difficultatem afferre præsentem suam egestatem diceret, rogaretque Cæsarem, ut ille primùm veterem sui offensionem ex memoria deponeret, deinde authoritate sua, ut hanc quoque recentem dissensionem, quæ inter ipsum & Vladislaum intercessit, placandam susciperet, quando ipse culpam sua stultitia contractam, expiare per tam longinquam militiam paratus sit, faciliùs à Cæsare in gratiam receptus, quàm ab Vladislao bonis restitutus est. Ad eam autem diem, nulla à Christianis expeditio in Orientem delectu, apparatu, copiis, Ducibusque illustrior facta fuit. Inter Duces Cæsar Conradus erat, & præterea Reges tres Regnorum opulentissimorum, Clarissimorumque Ludovicus Galliæ, Alphonsus Hispaniæ, Henricus Angliæ. Dein miles delectus ex unaquaque natione præcipuus, non è vulgarium solùm militum numero, verùm etiam nobilissimus quisque dignitate, genere, factisque, passim nomina in hanc militiam dabat, ultroque insignia crucis induebat. Porrò copiæ terra mariq; tantæ, tamq; terribiles, ut cum Xerxis terrore, quem adventu suo Græcis olim obtulit, conferri potuerint, utinamque ipse quoq; exitus par non fuisset, quanquam diversa clade: quip-

Conradus nomen dat sacra militia.

(b) Expeditio Hierosolymitana Lucio & Eugenio Pont. Max. Procurata maximè vero à sancto Bernardo, Abbate Clarevallense. Anno 1146. Nomina dedere potissimi orbis Christiani Monarchæ.

quippe exercitus Xerxis virtute hostium cecidit: at isti fraude & scelere (*c*) Manuelis Constantinopolitani Cæsaris prostrati sunt, dum perfido Græculo credunt, promittenti se commeatum illis abundè submissurum, si trajecto Bosphoro, ad obsidendum Iconium divertissent. Commeatu deficientibus (vide summum scelus,) farinam gypso immixtam, in castra mittebat, ex qua panis factus, tantam hominum stragem edidit, ut vix decimo milite superstite, retro in Thraciam Cæsar inglorius redierit. Gloriari videlicet in cruce Domini, non autem in brachio suo oportuit, ut olim fecisse Constantinum, legimus, qui primus inter Cæsares signum crucis ad militaria vexilla, quæ Cæsarem præcedebant, transtulit: hac pietate ductus, ut milites symboli crucis admoniti, Crucifixum, alienis Diis relictis, adorarent, & ab illo, tanquam in quo solo fortitudo abscondita esset, victoriam adversus impios hostes sperarent. At nostrates milites, rarò aliàs majorem impietatem, quàm sub ostentatione crucis ostendere solent, non minùs Christianos quacunque incedunt, quàm Ethnicos, infortunio mulctantes: ergo etiam opere digna præmia plerumque referunt. (*d*) Cæsare in regressu Poloniam pertranseunte, ut Vladislaum Poloniæ Principem, à fratribus suis regno proturbatum in locum, quem amisit, repone-

Taxantur milites nostri seculi.

(*c*) *Manuel Comnenus sororem uxoris Conradi Cæsaris habuit conjugem, quàm Irenen dicunt, proditoria perfidia veneno immissum exercitum concidit livore ductus Imperatoris Occidentis.*

(*d*) *Henricus V. sororem Boleslao Distorto, filiam Christinam Vladislao filio conjuges tradidit. Hic à fratribus regno ejectus ob affectatam portionem reliquorum fratrum, faces addente Christina conjuge, de cujus superbia multa Scriptor Polonus.*

poneret, occurrit ei Vladislaus cum Bohemorum copiis auxiliariis, quarum studium, Christina Vladislai Poloni conjunx, quæ pariter, ut Vladislai Bohemi uxor, de domo Cæsaris erat, se marito suo adjunxit. Boleslaus Crispus, qui Principatum invaserat, postquam imparem se agnovit, ut cum duobus exercitibus acie decerneret, nullum certum locum castris capere, sed huc illucque cum expeditis equitum turmis, haud tamen longè ab hostibus, volitare, ut pabulatores anteverteret, commeatuque illos fraudaret, non omissa interim actione, qua cum Cæsare per Internuncios agebat, de reconcilianda cum fratre gratia. Volebat Cæsar, ut ante omnia spoliatus in integrum restitueretur: at Boleslaus ei nonnullas arces in Slesia possidendas, donec de controversia in conventu omnium in regno Poloniæ ordinum decideretur, obtrudebat. Atque hæc conditio, ut prævaleret, tædium longioris militiæ in causa fuit, cujus Germanos memoria prioris famis jamdudum tædebat. Sed nec in conventu transigi negotium potuit, non tam Vladislao, quàm Christina uxore, apud Polonos implacabili odio laborante, propter fastidium ejus gentis, quàm sic fastidiosè despiciebat, ut ne Ministerio quidem ullo in aula sua Germanis referta, dignos duceret, sed abigendos eos ab illa curaret, quasi agrestes, inconcinnosque, & haris potiùs ob sordes, uti dicebat, quàm aulis aptiores. Quo minus tamen rursus expeditio in Poloniam instaurata fuerit, nihil aliud, quàm obitus Conradi Cæsaris immaturus illam interpellavit. Excessit paulò pòst Gertrudis ejusdem Conradi soror, Vladislai conjunx, & ad cœnobium Doxanum à se ædificatum elata est.

An. 1149. Ab hoc omnes Silesiæ Principes prodière.

Restitutionem Vladislai frustra urget Cæsar.

Fastus Christinæ.

Anno 1152. Gertrudis, conjunx Vladislai, moritur, & frater Cæsar.

Atque

Daniel Lippanus 14. Episcopus Pragensis.

Atque ut mœror ſuccederet mœrori, eodem anno Ottho Pragenſis, & Henricus Olomucenſis Præſules è vita migravêre. Illi Daniel è familia Procerum à Lippa, huic Joannes ſuffectus, hanc ipſam religionem, quam Henricus profeſſus, & à ſacris ejus perpetuus.

Fridericus Barbaroſſa Cæſ. deſig.

Cæſarem porrò Germani Fridericum, Conradi ex Friderico fratre nepotem, cui Ænobarbo cognomen, quoniam barba rutila conſpicuus eſſet, in Comitiis Francfordiæ habitis, declararunt, Vladislao inter primos Electores ei ſuffragante, tanquam affinî ſuo, & præterea tanta amicitia & familiaritate conjuncto, ut prima in Italiam (Coronæ Imperialis capiendæ gratia, qua ab Adriano Pontifice Romano donatus eſt,) profectione, Vicarium eum Imperii in Germania reliquerit, rediensque teſtimonium ei benè adminiſtratæ Provinciæ prolixè perhibuerit.

Vicarius Imperatoris Vladislaus.

Adrianus Papa IV.

Beatrix Reginaldi Comitis Veſontionis in Burgundia filia.

Nuptiæ Ratisbonæ celebratæ.

Mox vocatum ad nuptias, quas cum Beatrice ex Burgundia adducta celebraturus erat, hunc ei dein honorem ultrò habuit, ut eum avito more, poſt tam longum Interregnum, Bohemiæ Regem coronaret, data in matrimonium viduo filia Landgravii Principis, cui Judith nomen erat. Quare ut viciſſim gratus Vladislaus appareret, ſocium belli, quod Cæſar adverſus Mediolanenſes geſturum ſe denunciavit, ſe exhibet.

Bellum Cæſaris adverſus Mediolanenſes.

Offenderant tunc vehementer Cæſarem Mediolanenſes, dum per Inſubriam eunti, Dertonam velut obicem opponunt, ut progreſſum in Italiam longiorem impediant. Sed Cæſar Dertona obſeſſa, & vi tandem capta, iter magnis viis Romam continuavit. Ibi rurſus Mediolanenſes tumultum in urbe excitant, Romanosque ad arma conciunt, qui ſolennia Diademati imponendo peragi non ſinant.

Facta

Facta cædes utrinque, Cæsare victore, non tamen victoria ista contento, sed omni præterea studio ad id incumbente, ut ab ipsis quoque periculi & cædis authoribus debitas pœnas repeteret. Id demum magni interesse, ad conservandam Imperii dignitatem inquiens, si impunè illam nullus tentare, nedum lædere audeat: comprobantibus dictum Germaniæ Principibus, & (e) Rege quoque Daniæ cum illis in commilitium consentiente. Vladislaus non ita æquos sibi domi assensores reperit, plerisque non minori iracundia, quàm invidia frementibus, quòd Princeps de paucorum consilio res arduas & publicas, ubi sibi placeret, tractandas, conficiendasque susciperet. Non esse privati consilii, Principem matrimonia foris inire, regium diadema capessere, externis bellis subscribere. Iis permotus Vladislaus, concilium Pragam indicit, & in illo cum ordinibus expostulat, quòd tam faciles aures calumniatoribus præbeant. Quid enim aliud, quàm meram esse calumniam, carpere maledico dente, quæ nulla satis queas voce pro dignitate laudare, qualia sunt, Regium decus in regnum rursus invectum, & illustres multorum Principum affinitate nuptiæ, in quibus acquirendis conciliandisque jure utique suo, se primas in deliberando partes debuisse obtinere: dein unius Cæsaris ea in re judicium pluris se facere, quàm innumeræ multitudinis. Quòd verò sine publico consilio auxilia eidem Cæsari obtulerit, in causa partim ingenuum metum fuisse, verentem ne si cæteris novo honore prælatus, qui se præsente sub-

Vladislaus, Rex Bohemia, coronatur à Friderico Cæsare Anno 1158. data conjuge Iudith, Landgravii filia.

Obtrectatores experitur Rex Vladislaus, quorum calumniis respondet.

(e) *Sueno, Rex Daniæ, Erici quinti filius, vel Canutus Nicolai nepos, qui de regno Friderici tempestate certabant.*

ſubſidia promptè pollicebantur, ipſe ultimus in eo officio exhibendo appareret, tum ignaviæ, tum ingratitudinis damnaretur: partim etiam laudis & gloriæ ex rebus bellicis aſſequendæ, magis tunc memorem fuiſſe, quàm legum domeſticarum. Nulli tamen per hæc neceſſitatem militandi impoſitam, maneant licet domi reſides, maneant item ſenes, modò ne obſtrepant iis, qui claſſicum vel externum & longinquum audire geſtiunt. Annuente Concioni Principis Daniele, Præſule, & Gervaſio, Vicegradi Præpoſito, ac tunc Magiſtratu inſigni, quem Cancellarium vocant, pudor chlamydatos purpuratosque militiam detrectandi ſubiit, quam adeò promptè togati aſſumpſerant. *Vladislaus in Italiam.* Paululùm Vladislaus iter antevertit, priuſque ſuperatis Alpibus Veronam, quàm Cæſar venit. *Veronenſes ſe dedunt.* Cives Veronenſes, ubi colonos ſuos in agris à Bohemis deprædari cognoſcunt, mittunt, qui Vladislaum doceant, ſe cum ipſis agris in fide & poteſtate eſſe Cæſaris, eoque tutela magis dignos, quàm ulla injuria. Cæterùm, ſi populari, prædasque agere libeat, Brixiam illi eſſe deflectendum, civitatem Cæſari perindè atque Mediolanum rebellem. *Brixianos adoritur.* Vladislaus acceptis deductoribus, Brixiam populabundus proficiſcitur, admirantibus primùm civibus, quòd ab ignoto ſibi hoſte, per abſentiam Cæſaris nimis audacter vaſtarentur: mox eruptionem in illum facientibus, ſed ferocius, quàm conſtantius, ſemel videlicet iterumque ad primum ſtatim impetum intra mœnia repulſi. Adventabat interim Cæſar validiſſimis Germanorum ſtipatus copiis, rectaque viam Brixiam verſus dirigebat. *Ottho Cardinalis Brixianos ad deditionem hortatur.* Ibi Ottho Cardinalis mœnibus cum aliis incluſus, facta utrinque æſtimatione

tione virium ex duplici pugna, in quarum utraque Bohemi superiores evaserunt, commodissimum esse statuit, ante Cæsaris præsentiam, muris adhuc ædificiisq; integris de pace cum Vladislao Rege per Danielem Pragensem Præsulem agere. Legatos Daniel, qui ad se venerant, ad Regem adducit, pollicentes deditionem se Cæsari, imperataque facturos, si æqua & tolerabilia imperarentur. Rex datis induciis, se pacis deprecatorem apud Cæsarem futurum æquissimum spondet, accipitque interea cum exercitu suo à civibus gratuitum commeatum. Vix fides à Cæsare nuntio habita, nuntianti tam parvo negotio Brixiam ad officium esse redactam. Ergo nihil aliud imperatum, nisi ut nobilissimus quisque civium ad obsidendum Mediolanum Cæsarem comitaretur, quo minus reliqua multitudo domi remanens novandis rebus studeret. Inde ad Abduam flumen, aquis tunc ex solutis nivibus supra ripas restagnantem, & pontem à Mediolanensibus interruptum ostentantem, ventum: castraque in loco ponti vicino posita, ut decrescentibus aquis, quàm primum fieri posset, ille reficeretur. Longior hæc mora visa est, quàm ut illam diutiùs sustinendam putaret. Odolenus impiger juvenis, patreque in Bohemia nobili prognatus, cui ex vico, quem possidebat, Chyssio cognomen erat, is tentorium suum ingressus, repertoque ibi Bernardo Lubnensi contubernali suo, ipsum talibus compellat: Quàm diu hic per otium ignavissimum residebimus? quasi sedendo aut jacendo dormiendoque invenire vada queamus? Quin si quid animi nobis generosi inest, equos potius inscendimus, & per invia, perviaque fluvium istum trajicimus,

Brixia recepta.

Abdua trajectus.

mus, gloriamque nobis immortalem comparamus. Ad hæc Bernardus: Ecce me tibi, inquit, promptum, paratumque, duc quò vis, ducem comes ſequar, quocumque locorum duxeris. Ille oram ripæ legens, ubi tandem aquas latiùs diffuſas, & in illis algam fluviatilem in longum ſupernatantem conſpicit, aut hic vadoſus, inquit, erit amnis, aut nullo alio in loco: & cum hoc dicto aquas uterque ingreditur ſatis vadoſas ad medium fluminis alveum, ulterius natare aliquantisper ambos oportuit, natatu ſic commodo, ut per eandem rurſus viam retrò ſatis commodè renatarent, bonum lætumque Regi ſuo nuntium afferentes, poſſe tranſiri flumen vel à pedite, ſi ad ſuſtinendum ejus impetum, uno duntaxat in loco equites oppoſiti fuerint. Seorſum à Cæſare ſuo Rex caſtra longiore intervallo metatus erat, ut Bohemis cum Germanis rixandi occaſionem eriperet, eoque faciliùs Cæſarem, exercitumque ejus de tranſitu fluminis celavit, adeò, ut cum præter expectationem omnium in altera ripa viſus eſſet, ſpeciem hoſtium in auxilium Mediolanenſium adventantium præbuerit, per ſigna demum agnitus, quæ in prælio tumultuario explicaverat, ab iis concitato, qui in ſtationibus juxta ripas, in hoc diſpoſiti ſtabant, ut Cæſarem prohiberent, ne pontem reficere poſſet. Sed illi, ut alacriter occurrerant, ita turpiter mox fugerant deſertis omnibus ſtationibus. Nacti igitur liberum ab hoſtibus tempus tàm Bohemi, quàm Germani, à ſua utrique ripa, ad reparandum pontem ſummo ſtudio, laboreque intenti erant, cum denuo Mediolanenſes, auctis multum copiis, Bohemos invadunt, prælioque ad ſesquihoram ancipiti, ſtabilique illos premunt,

Bohemi Cæſare neſcio amnem trajiciunt.

Pons ſtratus.

munt, dein resistere amplius nequeuntes, turbatis ordinibus rursus per fugam dissipantur. Multi in ipsa quoque fuga cæsi, & plus quàm septuaginta cives nobiliores ex fuga retracti sunt. Ita pons, nemine deinceps impedire auso, absolutus, & Cæsar sine suo labore insigni præda est potitus. Nam omnes illos captivos Rex, muneris loco Cæsari repræsentavit. Laudum appropinquantibus, viginti fermè millium passuum à Mediolano distans oppidum, obviam se effundunt Laudenses, ore habituque luctuoso, ruinam oppidi nuper à Cæsare instaurati, fortunasque suas à Mediolanensibus direptas, præterea, quod arma cum defectoribus consociare noluerint, lugentes deplorantesque. Adsunt & Mediolanenses Legati, haud multum dispari habitu, pœnitentiam admissorum simulantes, veniamque per omnia humana atque divina, nixi genibus deprecantes, seque ad satisfactiones, & conditiones quascunque ferret Cæsar, offerentes, tam submisè, tamque suppliciter, ut cum Rege Bohemiæ plerosque Germaniæ Principes ad misericordiam impetrandam flecterent. Exeuntibus de curia, ut mandatum erat Legatis, assurgit Anshelmus Ravennæ Archiepiscopus, qui ante alios Mediolanensium mores exploratos habere putabatur, & ad Cæsarem conversus, Studiosè cavendum esse, ait, ne versipelles isti & subdoli, per fictos & simulatos sermones in aures tuas se insinuent, vetus enim ingenium, quale Polypus habere dicitur, Mediolanenses obtinere, ut quoties metus adsit, urgeatque, mutent in obsequia colorem, illo absente evanescenteque, protinus revertantur ad mentem perfidam, & contumacem, rebellemque: Proin si

Rex Cæsari captivos donat.

Laudenses & Mediolanenses Legatis supplici vultu illi pœnam exposcunt, hi veniam.

Anshelmus Ravennæ Episcopus Mediolanensib. asper.

Imperio tuo Cæſar, ſi Inſubriæ & Lombardiæ quieti benè conſultum velis, non molliter indulgenterque, ſed in virga ferrea illos rexeris, ut aliquando intelligant, ſentiantque, ſuperbiam illorum, & inſolentiam, majores eſſe, quàm fortitudinem. Eadem Papienſes Cremonenſesque, & cætera vicinæ civitates fremunt, rogantque Cæſarem, ut officio fungatur ſuo, in chamo & freno maxillas illorum conſtringendo, ne Cæſare abſente, appropinquare & mordere audeant Imperio illius obedientes. Tum ille uſurpato tunc Cæſaribus more, Chyrotheca manu detracta, & in medium projecta, hoſtes Imperii denuò Mediolanenſes declarat, jubetque Legatos eorum illa hora caſtris diſcedere. Erat in caſtris Eckebertus Comes, neceſſitudine propinqua cum Cæſare implicitus: hic dum non expectato profectionis ſigno, cum trecentis equitibus hoſtiles incurſat agros, in inſidias præcipitatur, intempeſtivasque juvenilis audaciæ luit penas, unà cum Præfecto Ravennatium, & ipſo ſatis juvene, circumventus interfectusque. Utrumque proceritate corporis antecellebat, qui aulicis Eckeberti præfuit, pariterque, ut Dominus ſplendidè armatus erat, Hunc eſſe ipſum Comitem victores exiſtimantes, incolumen Mediolanum pertrahunt, turbæq; aliquamdiu illudendum propinant, mox militibus verberandum obtrudunt, ac poſtremò carnifici membratim diſcerpendum tradunt. Tam indignum, tamque atrox & immane Cæſariq; contumelioſum facinus, tanta indignatione, tantaque ulciſcendi libidine non ſolùm Cæſarem, ſed præterea cæteros quoque Principes accendit, ut nihil aliud cuperent omnes, quàm ut omnium maximum

Hoſtes Imperii Mediolanenſes & rebelles declarantur.

Comes Ecbertus occiſus.

Crudelitas Mediolanenſium.

mum viciſſim Mediolanenſibus dolorem inurerent. Itaq; nulla mora appropinquandi mœnibus illorum facta. Sicque per viam inſtructi, compoſitique ibant, ut confligere cum hoſte, quocunque in loco eſſet obvius, exoptarent. At ille mœnia non egrediebatur. Partiri igitur copias per ſeptem Duces placuit, ut ſeptem urbis portis totidem caſtra cum ſuis Ducibus opponerentur. Prima Regi Bohemiæ attributa fuit. Altera Ludovico Rheni Palatino, Imperiique Electori. Tertia Rudolpho Coloniæ, & Anshelmo Ravennæ Archiepiſcopis, Papiæque & Cremonæ auxiliis. Ad quartam Henricus, Saxoniæ & Bavariæ Princeps, cum utriusque gentis hominibus eſt collocatus. Ad quintam Otthones duo Rhenani Principes, & milites ex Gallia, quam Ciſalpinam vocant, poſiti. Sextam autem Conradus Princeps Rotenburgenſis, cum Hugone Montisferrati Marchione, adjunctis inſuper Veronæ & Brixiæ auxiliis, obtinuit. Septimam verò, quam Romanam appellant, Cæſar oppugnandam recepit. Ad hunc ferè modum, numerumque pro multitudine civium, ſociorumque & aliorum mercede conductorum, ipſi Mediolanenſes ad ſingulas portas diſpoſitos, diſtributosque habebant defenſores. Quibus omnibus præfuit Gualuaginus, Angleriæ Comes, vir tum genere, tum factis clarus. Confirmabat præterea fiduciam Romanus Pontifex, qui tametſi propalam neque hujus neque alterius partis ſtudium præſeferret, occulto tamen conſilio Mediolanenſes juvabat. Sic igitur, ut diximus, urbe ſeptenis caſtris circumvallata, quies parumper fuit, dum Cæſar poſitis ante oculos mœnibus, in re præſenti meliùs de obſidione deliberat,

Obſidetur undique Mediolanum, ad ſingulas portas Duces diſpoſiti.

Gualuaginus, Angleriæ Comes Dux Mediolanenſium.

Alexander Papa III.

berat, & cives in eruptionem intenti, nihil nisi opportunitatem insiliendi expectant. Ea ubi adesse in castris Ludovici Palatini visa est, in quibus remissius negligentiusque custodias obibat miles, arripit illam Statius, civis Mediolanensis, seque porta divi Dionysii, quam curabat, improvisus in Germanos effundit. Jam totis penè castris illis victor Statius volitabat, cum adversi tandem casus nuntius, ad Vladislaum proximè degentem venit. Qui nihil moratus, subsidio laboranti Ludovico accurrit, cæsoque sua manu Statii signifero, ordines illius turbat, & cum plurium clade redire intra mœnia compellit. Tentaverunt mox alteram Mediolanenses eruptionem adversus Henricum Saxonem, & dein tertiam contra Otthones, sed non eo, quo prius successu, Germanis cautioribus ex alieno periculo factis: interim tamen admirantibus, cum nullus in urbe tam editus locus appareret, unde prospectus in omnia ipsorum castra esset, ut nihilominus obsessi, nunquam nisi per occasionem benè gerendæ rei erumperent. Cognito tandem ex captivis, molem proximè stativa Cæsaris erectam, vulgo arcum Romanum dictam, hanc illis prospiciendi facultatem præbere, speculatoresque ibi latere, qui certo signo civibus ad erumpendum dato, rursum per tempus illos in tutum revocarent. Ad eam molem illis intercipiendam Cæsar bis, & militem, & machinas admovit, utroque conatu irrito, quoniam cives, quo plus huic loco timebant, eo majore vi eundem propugnabant. Quæ tamen res magis Cæsarem irritavit, quàm deterruit ab oppugnatione, quàm tertiò hac ratione iniit: Jussit in singulis castris ad arma conclamari, tumultumque in-

Statius sternit Germanos: repellitur à Vladislao.

Arcus Romanus speculæ usum præbuit.

insignem concitari, ut metu ambigui periculi cives distracti, ad mœnia totius urbis potiùs, quàm ad unam molem tuendam averterentur. Quo facto potitur illa Cæsar, suorumque præsidio eandem firmat. Amissa specula Mediolanenses, tardiores ad excursiones faciendas reddebantur, intus excubiis sine ulla quiete intenti, ne qua hostis ad ipsos penetraret, qui dormientes cum ipsorum malo excitaret. Inter hæc tædio otii, Fridericus Regis Vladislai filius, parentem orat, ut sibi permissu ejus, cum certo militum numero prodire liceat ad expugnandum castellum quoddam, in quo vis magna frumenti inesset. Facta eundi potestate, juvenis, quo alacriore milite uteretur, prædam illi, si captum fuerit castellum, distribuendam promittit omnem, ignarus multas puellas ejusdem castelli mœnibus esse inclusas, quas parentes affinesque villulis & pagis diffisi, in illo, tanquam loco munitiore concluserant. Quo capto milites, cum cætera præda, puellas quoque ad sacram ædem confugientes reddi sibi postulabant, ut in servitutem illas pretio distraherent. Provocat juvenis ad sententiam parentis, qui ne fidem filii militibus factam læderet, néve rursus captarum pudorem proderet, quàm pulchram, quàm liberalem, atque ante alias regiam decrevit sententiam, dicens: Se pretium puellarum militibus daturum, suòque ære illarum pudicitiam redempturum, videret modò filius, ut illas à contumelia quorumvis prohibeat, parentibusque & cognatis gratis omnes restituat. Cæterùm hoc inprimis malè habebat Mediolanenses, quòd cessantibus eruptionibus, in conspectu illorum, hostes, vineas & hor-

Fridericus, Vladislai Regis filius, castellum expugnat.

Heroicum tam patris, quàm filii factum.

hortos bellè cultos devastarent, arbores felices passim succiderent, villas magnificè exstructas diruerent. Igitur multi simul in forum provolant, Statiumque tanquam cæteris audaciorem circumsistunt, rogantes, signum eruptioni ut daret, omnes, quos adesse cerneret, vel extrema omnia subire malle, quàm tam fœdæ vastitatis spectatores vivere. Cras ille mane redire eos jubet, ordinibusque trifariam dispartitis, tribus portis contra hostem egreditur, & quia improvisus apparuit, non parvum hostibus terrorem incussit, quo repente excusso, erupit pariter dolor & pudor, quòd non totis viribus, sed raris tantùm ordinibus ad pugnam lacesserentur, quam pugnam tamen magno animo Mediolanenses sustentabant, tantisper, quoad Statius pugnabat, ubi mox ille hasta graviter ictus cecidit, tanta circa fuga & trepidatio fuit, ut nullo etiam persequente, fugam usque ad portas continuarent. In hac trepidatione, res opportuna videbatur, scalis muros tentare, quas Chaustnicus, ordinis equestris Bohemus, in hunc usum sepositas præparatasque habuit, ut per illas, nudatis fortè stationibus, ut tum accidit, muro conscenso, aliquem demitteret, qui porta ad turrim, quam marmoream cognominant perfracta, cæteris Bohemis aditum in urbem patefaceret, dum ipse quos potest in altum pertrahit. Benessius Lubnensis perforandis foribus, securiq; dissecandis operam suscepit, & illam peregit. Clamor protinus ab ingressu Bohemorum, domos civium diripientium, totam urbem pervasit, & ex omni loco armatos excitavit, sic illis resistentibus Bohemis, ut salva præda incolumes ad castra reverterentur. Paulatim inde primores civitatis malis fatigati, remit-

Statius in castra Cæsaris eruptionem facit.

Occumbit Statius.

Bohemi portam occupant, cum præda salvi in castra revertuntur.

remittere animos, reprimere in Germanos iracundiam, redire ad sanitatem & officii rationem, salutisq; magis tandem ducere quam frustra contra stimulum jactare calces. Sed obsistebat vehementer pacis actionibus Gualuaginus metu amittendæ dignitatis, ad quam per tumultum armorum pervenerat. Eum igitur de Senatus authoritate Guido Blateranus ætate gravis venerabilisque senator in curiam advocat: & si quæ consilia, aut pellendorum hostium, aut belli cum aliqua spe ducendi habeat, promere jubet, adjiciens, iturum universum Senatum, in unius sententiam, si per eam in libertatem, pro qua certat urbs asseri potest: Sin id fieri posse in præsens non videat, Respublica in ultimum casum planè inclinata, ne rationes privatas communibus anteponat, sed tempori potiùs, id est necessitati, quæ ad deditionem faciendam urgeret, dum adhuc tempestivum est, ut pareat. Hactenus enim dubio Marte certatum fuisse, ut non tam desperatione rerum extorta, quàm ex officio debito esse oblata præsens deditio videri debeat, cui hæc insuper tempestivitas accederet, quod Anshelmus, nomini Mediolanensium inimicissimus, pacisque disturbator acerrimus sit mortuus. Mortuum autem hominem, ceu inter ipsos Italos jactatur, non solere bella amplius suscitare. At interim extare Principes omnes, qui nuper ad misericordiam, pacemq; ineundam per Legatos Mediolanenses moti erant, quos & nunc posse commoveri, si novo quodam velut miserationis vento, per novos oratores excitandæ misericordiæ peritos, afflati fuerint. Nam quod ad te Gualuagine, inquit, pertinet, qualiscunque futura erit Respublica, utique dedita melior, quam capta præsertim

Guido Blateranus suadet deditionem contra Gualuaginum.

νεκρὸς ὐ δάκνει.

Homo morto non fa guerra.

tim

tim à crudelissimis, nationique Italicæ infestissimis hostibus, tu in illa, perpetuo omnium nostrorum consensu, dignitatem tuam incolumen obtinebis. Quo ille audito, dicere contra aliquid, aut de belli rationibus differere supersedit, inquiens, se in potestate Senatus, sive pacem, sive bellum decreverit, fore: in hoc tantùm hærere, utrum magis in rem conduceret, ad Cæsaremne statim Legatos mittere, an potiùs deprecatorem prius aliquem ad illum allegare, qui ex feroci faceret mitiorem. Ad quam rem appositissimus illi Rex Bohemiæ esse videbatur. Ad eum igitur Senatores Mediolanenses quatuor, commeatu impetrato in, castra veniunt, & ante pedes ejus procidentes, manus tendunt, orantque ut patrocinium ipsorum de concilianda apud Cæsarem pace suscipiat, ad quaslibet conditiones accipiendas paratos esse, ne pulcherrima totius Insubriæ civitas, cum tanta multitudine civium, miserandum in modum cadat, deleaturque. Largiter olim, ac multò gravius nempe adversus ipsum Deum Ninivitas peccasse, veniam tamen admissorum cum salute civium civitatisque impetrasse, ubi eos scelerum pœnituit: ut nunc ipsos perfidiæ, rebellionisque pœnitet pudetq; & piget. Rogare itaque per misericordiam Dei, qua nihil in homines benignius, Regem, ut publicam Mediolanensium fortunam miseraretur, ipsosque apud Cæsarem in gratia reponeret, gratiam pro gratia relaturus. Rex postulata Mediolanensium ad Cæsarem refert, atque ille Senatu Principum convocato, quid de his postulatis fieri placeat, sententias ordine rogat. Ad pacem fastidio longioris obsidionis, majore Principum parte tendente, Cæsar, quanquam invitus, & ipse coactus est illam appro-

Mediolanenses Rege Bohemiæ deprecatore & intercessore utuntur apud Cæsarem.

Deliberatio Cæsaris.

approbare: complures enim Principes, sumptu suo, non autem Cæsaris stipendio in ea militia merebant, quare suum etiam arbitrium in illa facienda valere aliquantum voluerunt. Hæ autem conditiones à Cæsare Mediolanensibus oblatæ sunt: Ut trecentos obsides darent. Ut Laudensibus de omni injuria illata satisfacerent. Ut Palatia Mediolani, & quæcunque præterea Cæsarum alia ædificia illorum violentia, aut negligentia collapsa instaurarent. Ut captivos Papiensibus & Cremonensibus sine mora gratuitò restituerent. Ut ne amplius civitatibus, oppidis, castellis ditioni Cæsareæ subjectis ullo maleficio nocerent, nevè domi Senatores ex corpore suo quenquam, nisi voluntate assensuque Cæsaris deligerent. Præfectum denique ne alium haberent, quam eum, quem Cæsar in singulos annos urbi præficeret. Cum his conditionibus Pragensis & Bambergensis Antistites, ut illarum interpretes populo quoque fierent, (nam uterque sermonis Italici gnarus erat,) Mediolanum missi, retulerunt ab omnibus illas esse acceptas. Quos mox consequuti sunt duodecim urbis Senatores, pœnitentium habitu, saccis induti, pedibus nudi, mœrore obscuri, facie & barbis squalidi, strictosq; singuli enses collo suo succollantes, quasi statim decollandi. Hoc enim gestu in genua procubuere, collaque velut ad feriendum sustulere, diuque sic ad geniculati prostratique durabant, antequam Cæsar claves portarum urbis, per quas sui, urbisque meram ac plenam possessionem offerebant, ab illis reciperet, attinuitque eosdem in castris, donec ipse Triumphantium more urbem ingrederetur, Senatoribus ceu captivis ante currum actis, Gualuagino per tempus mœnibus effugien-

Conditiones pacis proposita Mediolanensibus.

Triumphans Fridericus Mediolanum ingressus.

fugiente, ne quod nollet spectaret, aut ignominiæ alicujus particeps fieret. Postridie ejus diei Cæsar, insigni equo paludatus, assumptaque corona auro & gemmis resplendente, quam ei Rex Angliæ dono miserat, Templum, in quo Archiepiscopus urbis sacra solemnia obibat, introiit. Quo peracto, Senatores cum magna civium multitudine, quæ præsto erat, jurare fidei sacramentum adacti sunt, se fideliter omnia facturos, quæ Cæsar imperaverit, nec unquam defecturos ab imperio illius. Post hæc capite deposita corona, illam ad Regem Bohemiæ transfert, inquiens: Ad te Vladislae coronæ hujus decus, donumque jure pertinet, qui præsentis victoriæ & caput, & pes fueris. Sed & cæteros Principes pro merito quemque suo lautè remuneravit. Archiepiscopo verò Coloniensi permisit, ut trium Magorum corpora inde Coloniam Agrippinam deportaret. Ex eodem templo Vladislaus candelabrum æreum adfabre factum, quod Solomonis fuisse fertur, largitione Mediolanensium, cum decies præterea mille nummis aureis, Pragam ad ædem sancti Viti asportavit, donatis largè quoque ante discessum militibus suis, qui Abduam flumen primi transierunt: tum qui murum conscenderant, dein qui portam reserarunt, aut armillis, aut torquibus, aliquos etiam novis insignibus; & quo præcipuè honore milites gaudent, equestri aurataque dignitate. Nam & ipse Rex insignia regni vetera, nempe Aquilam atram, permutare cum Leone fulvo passus est, quoniam Leoni majus quàm Aquilæ fortitudinis signum inest. Acciditq; res tum ridicula, pictore fortè Leonem in vexillo ita adpingente, ut caudam intra fœmora sulcaret, quasi cauda planè truncus, quem Bohemi

Sacramentum fidelitatis exigit Cæsar.

Honor Regi à Cæsare habitus.

Militibus præmia distributa.

hemi intuentes, Et ubinam cauda? inquiunt, nonne hæc Simiæ turpis bestiolæ, magis quàm generosi Leonis imago? rursusque Aquilam contempto hujuscemodi Leone requirebant. Quo Cæsar comperto, in risum solutus, pingi Leonem album in vexillo rubro jubet, non una tantùm, sed caudis duabus in altum porrectis conspicuum, qualem in hunc diem Bohemi præferunt. Diplomaque ejusdem Cæsaris aureo signo obsignatum, in archivis asservant, in quo planè disertèque nominantur, à quibus Rex Bohemiæ coronari debeat. Nam antehac Moguntinus Archiepiscopus id munus sibi arrogabat. Verba Cæsaris ex diplomate descripta, huc reposuimus: Sicut itaque celebratio & impositio coronæ nostræ non debet fieri nisi per manus Archiepiscoporum: ita præfato Duci Bohemiæ, à nullo hominum Circulus imponatur, nisi à dilecto nostro Daniele venerabili Pragensi Episcopo, Joanne Olomucensi Episcopo. Quod si fortè Olomucensis defuerit, nihilominus Pragensis, pro sede & dignitate excellentiori, vices compleat amborum. Similiter autem Olomucensis, si fortè Pragensis defuerit. Eumque adeò morem sic perpetuum incorruptumque Bohemi vel hodie retinent, ut dum nuper Ludovicus Pannoniæ Rex, Diademate quoque regni Bohemiæ inaugurandus esset, ejusque rei gratia, duo fratres Germani Tursones, Joannes Vratislaviensis, Stanislaus Olomucensis Episcopi, Pragam venissent, cuperetque Stanislaus natu junior, Joanni tanquam fratri seniori de loco functioneque sua concedere, vehementer proceres nobilitatis resistebant dicentes, ubivis alibi in locis privatis se facilè sustinere posse, ut fra-

Insignia regni Bohemia mutata.

Cui concessa sit auctoritas coronandi Regem Bohemia.

fratres inter se ætatum, officiorumque & honorum discrimina usurpent, at in publico munere defungendo, publicum decus personarum à majoribus acceptum, non esse commutandum. Vladislao Pragam cum ingenti gloria reverso, significatur, ipso absente, Sobieslaum filium Sobieslai Principis, tumultu in Moravia suscitato, urbem Olomucium fœdè direptam occupasse, occupatamque in hanc diem possidere. Majorem hæc indignationem quàm curam injecerant, Rege indignante, quòd labore & itinere defesso, ne domi quidem requiescere liceret. Ut igitur hac modestia quamprimum levaretur, cum tumultuario milite in Moraviam pergere accelerat, positisque ante Olomucium castris, in tantum pavorem Sobieslaum conjicit, ut desperata defensione, nihil aliud à Rege per Otthonem & Conradum patrueles petierit, quàm ut sibi una saltem arx in Bohemia attribueretur, quæ vagum tecto reciperet, ac rerum egentem aleret. Datum responsum, curaturum Regem, quum in Bohemiam redierit, ut Sobieslaus ibidem arcem consequatur. Ea arx Prinda fuit, in quam captus vinctusque deductus est, & per longum annorum spatium custoditus, priusquam ope Cæsaris libertati restitueretur. Adduxerat secum Rex architectum ex Italia, fabricandis pontibus egregium, jam dudum meditans, ponte lapideo Vultaviam prope mœnia majoris minorisque Pragæ, latè exspatiantem conjungere. Firmitatis inprimis, & utilitatis, dein venustatis quoq; habita ratione, quæ quidem omnia ad extremum consequutus est, artificio & diligentia architecti, qui ita ut opportuit, factum, & curatum opus dedit, quatuor & viginti pilas, forni-

Sobieslaus Sobieslai Principis F. Olomucium diripit.

Prinda arce captivus includitur.

Pons Pragæ supra Vultaviam mirandi operis extructus.

fornicesque in latitudine complexum. Sed interim dum fundamenta adhuc illius jaciuntur, nova rursus Mediolanensium rebellio, Vladislao, ab ipso Daniele *Præsule*, quem sibi multis officiis Cæsar commendatum in Italia retinuerat, significatur.

Boleslai Distorti filii.	*Vladislaus II.* *Boleslaus Crispus.* *Miecislaus Senex.* *Casimirus.*

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER TREDECIMUS.

SUMMA LIBRI DECIMI TERTII.

Daniel Episcopus Pragensis mittitur ad Regem auxilia accersitum contra Mediolanenses. Decernuntur auxilia ductoribus Friderico filio & Theobaldo Regis fratre. Bex bellum Hungaricum suscipit. Occasio belli. Præfertur ab Hungaris Stephanus Belæ, Stephano Geysæ filio. Hujus mater Vladislaum petit adjutorem, pacto filiæ matrimonio cum SuatoplucoRegis filio, adjecta dote satis ampla. Manuel Constantinopolitanus Imperator Stephani Belæ partes fovet. Pugna commissa. Græculi Hungarorum gens bellicosa & Albanorum Rokitha miles Bohemus conciliationi studet. Jus Imperatoris Græci in Reges Hungaros. Bohemus successionem non ætatem urget. Causa potitur. Congressus Imperatoris cum Rege. Friderici filia desponsatur, Petro nepotulo Manuelis. Reginæ Hungariæ munificentia. Mediolano Judæorum ope potitur.

potitur Cæsar. Excidium urbis. Gualuagini pœna. Theobaldus Regis frater in Italia militiam continuat. Daniel Episcopus apud Cæsarem manet. Fridericus revertitur. Odia inter Cæsarem & Pontificem, Cæsarianis & Pompejanis similia. Alexandria extructa. Theobaldus & Episcopus in Italia moriuntur. Albertus frater Regis fit Archiepiscopus Saltzburgensis. Rex ob senium deses Vogislaum onerum non honoris participem facit: apud monachos Strahovienses solitarius degit. Ob invidiam Vogislaus à Suatopluco Regis filio pugione vulneratur. Spontaneum subit exilium Suatoplucus, expiatum facinus. Rex Fridericum filium successorem designat, regni administratione prorsus abdicata. Patri & filio duobus servire regibus molestum esse ajunt Bohemi. Vdalricus Sobieslai filius, fratris Sobieslai decennalem carcerem remitti postulat à Cæsare. Hic ab Vladislao non impetrat. Noribergam Rex evocatur. Dimittit liberum Sobieslaum. Hic non satis acceptus Friderico Regis filio. Suspicionibus utrumque replent gnathones aulici. Sobieslaus aulam Cæsaream in Fridericum commovet. Vladislaus à Cæsare filii Friderici in regno confirmationem petit: haud æquum fert responsum. Cedit Rex cum conjuge in Lusatiam. Fridericus à Sobieslao pulsus, ad Hungariæ Regem Belam fugit. Quarto post menſe Rex fato functus: præfuit regno 35. annos. Interregnum. *Fridericus I. Interrex. Vladislaus secundus, Sobieslaus frater tertius. Præfectum Prindæ, sub cujus custodia fuerat asservatus, sua manu jugulat: facti pœnitet, quod publica pœnitentia testatum facit. Gualuaginus carcerem Germanicum*

nicum effugit : concitat Insubres. Genua rebellis. Udalricus auxiliares copias Cæsari ducit. Bohemi rapaces Ulmæ & in Alpibus palantes occiduntur. Genua subacta. Exiguo comitatu redux Udalricus. Domi in desertores animadversum. Bellum Henrico Austriæ cum Conrado Znoymæ Marchionibus. Sobieslaus huic favet. Austrius profligatus è ponte decidens cervicem frangit. Causa mortis à Cæsare in Sobieslaum transfertur. Emericum Regem Hungariæ fratri prodit Sobieslaus : citatur : morbum simulat. Fridericus Princeps declaratur: Pragæ recipitur, Sobieslaus in Lusatiam. Popularis Fridericus cum conjuge. Cæsar Fridericum in Germaniam evocat. Sobieslaus nova domi molitur. Redeuntem Fridericum profligat conciso exercitu, tam Cæsariano quàm Bohemo. In Cæsaris contumeliam Germanum cataphractum terra obruit. Reparato prælio Sobieslaus ad Pragam sternitur : manu Friderici vulnus accepit, in exilio moritur. Ob rem bene gestam copias auxiliares præmiis afficit Fridericus.

PApiæ tum Cæsar hyemabat, nequaquam otio deditus, sed rerum suarum satagens, id curabat, ut prætores in suum nomen juratos, per civitates Insubriæ, Lombardiæque constitueret, factiones in illis comprimeret, judicia ad leges revocaret, omnemque denique armorum in utraque regione causam, tumultumque tolleret. Ejusque rei gratia Legatos ad singulas civitates insigniores mittebat. Qui Mediolanum diverterant, ut viderunt Gualuaginum revocatum, restitutumque in Senatu Principis authoritate præsidere, ad Se-

natum se, à Cæsare institutum, ajunt, & ad Prætorem urbis missos, ac præterea ad neminem alium. Si Senatus ipsis legitimus datus fuerit, mandata se Cæsaris expositures: sin id minus fiat, reversuros unde venerint. Magnus ex hoc animorum motus factus, non in curia modò, verùm etiam in foro, ita ut parum abfuerit, quo minus Legati à promiscua turba lapidarentur. Qua re plurimum offensus Cæsar, delectum rursus per Germaniam & Italiam habet, ut redintegrato bello, perfidiosos, insidiososque & fallaces cives quàm accerrimè persequatur, sevocatoque Daniele cum eo agit, ut negotium suscipiat, eatque in Bohemiam ad persuadendum Regi suo, ut vel ipse sociam militiam repetat, vel subsidia se digna in illam suppeditet. Eodem tempore Hungariæ Regina, post obitum Geysæ Regis, vidua cum filio pupillo, cui Stephano nomen, relicta, & ipsa auxilia contra discordes Hungaros, regnumq; ad alterum Stephanum Belæ filium trahentes, ambiebat, affinitatem Vladislao per sponsalia offerens, per quæ filiam suam Stephani sororem, filio Vladislai Suatopluco despondebat cum amplissima dote. In utramque partem nutantem, & utrisque satisfacere cupientem, quando utrobique rem sibi & decori, & emolumento, & præsidio futuram perspiciebat: hanc tandem rationem à Daniele non improbatam, Rex secutus est, ut Fridericum filium, adjuncto ei Theobaldo fratre cum auxiliaribus copiis ad Cæsarem proficisci juberet, ipse curam belli Pannonici in se verteret, quæ magna instabat adversantibus pupillo Hungaris bellicosissimis, qui Czæcli cognominantur, & ab illis stantibus Græcis, qui cum

Mediolanenses denuò Cæsari rebelles.

Daniel Episcopus sollicitat apud Bohemos Cæsari auxilia.

Fuit hæc Miroslai Ruthenorum Principis filia.

Rex filium Cæsari suppetitas allatum mittit, ipse bellum Hungaricum suscipit.

(a) Ma-

a)Manuele Constantinopolitano Imperatore suppetitas ferebant. Hi omnes Tibisco amne trajecto, antequam Vladislaus Hungariam ingressus esset, tantum alteri Hungarorum factioni metũ objecerunt, ut trans Danubium castris motis, ulteriorem ripam ambigui trepidiq; obsiderent. Superveniens Vladislaus hanc illis trepidationem excussit, confirmatis illorum animis robore equitũ peditumq;, quos ex Bohemia & Moravia adduxerat, & ad hoc persuasis, ut in citeriorem ripam ad vetera castra redirent, hostemq; ibi opperiri, vel porrò adversus illum progredi non dubitarent, cum repentè Czæcli, per turmas conglobati, latissimaque fronte explicati, se primi ostendunt, eosque sequebantur, quos Albanesos vocant. In utrosque se Hungarorum equitatus acriter concitat, primoq; concursu

Bellum Vladislao Regia in Hungaria pro Stephano Geysæ II. filio.

(a) Stephanus Bela (quod ex Græcis colligitur annalibus) conjugem habuit Mariam Isaaci fratris Emanuelis Constantinopolitani Imperatoris filiam, ut sit verisimile neptis suæ marito Manuelem auxilia tulisse. Mirum equidem totam hanc historiam alto præteriisse Hungaros annales silentio. Stephano quidem III. Geisæ II. filio fœdus fuisse ictum cũ Emanuele Comneno Græco Cæsare produnt, adversus Venetos ob Illyriam & Liburniam An. 1149. *ubi plurima oppida maritima suam in potestatem Stephanus redegit. Tunc Emanuel (dolorum & perfidiæ officina) cum Alexandro. P. M. summa pecunia ei oblata de recuperando Occidentis Imperio contra Barbarossam egit. Interea Ladislaus Belæ filius imperandi cupidine flagrans sacram coronam surripit, seque verum Regem (suffragantibus illi plurimis Episcopis & proceribus) esse jactitat. Sed post sex menses moritur. Ejus exemplum frater Stephanus imitatus iisdem suffragatoribus coronatus est. Patrui tum insolentiam Stephanus minimè ferendam ratus, prælio decernendum arbitratus est, ubi tanta nobilium multitudo interiisse dicitur, ut nihil eo seculo Hungaris miserabilius acciderit. Victus Stephanus Bela obiit paulò post Anno* 1173. *ante quem & Rex Stephanus obierat: Ne corrivalium Regum bella ferret Hungaria. Nulla tamen hic vel Emmanuelis vel Vladislai fit mentio.*

æquis viribus rem agit, dein adeò impetum remittit, ut nisi agmina illius extrema equite Bohemorum cataphracto firmata fuissent, haud dubium erat, quin fuga & clades ingens accipienda fuerit. Sed ita urgebant Bohemi Moraviq;, & præ se Hungaros agebant, ut nullam nisi in pugna, quam & ipsi fortissimè pugnabant, spem illis relinquerent, donec aversi Czæcli, Græculique retrò ad aciem & castra effuso cursu ferrentur. Stabat enim Manuel acie pedestri instructus ante castra. Instruxerat ex suis quoque Vladislaus similiter suam aciem, similiterq; loco non movebatur, postquam nemo erat qui eum lacesseret, aut quia defunctum se periculo illius diei arbitrabatur. Postero die Rokyta miles Bohemus, jam inde ab expeditione Hierosolymitana à Conrado & Principibus Germaniæ facta, sub Manuele militans, eidemq; ob industriam probatus, specie transfugæ in castra Bohemorum transfugit, perductusq; ad Regem, habere se ait, quæ referenda ad illum, sibi data à Cæsare Constantinopolitano sint. Jussus illa referre: Non, inquit, eo animo se in Hungariam Cæsar venisse dicit, ut litem duorum Regulorum vi & armis dirimat, alioqui tota acie heri certaturum fuisse, si pugnæ avidus esset: sed cum alter illorum in causa regni ad Cæsarem provocasset, æquum judicasse, causam illam à se, cujus intersit esse cognoscendam: complures namque regiones, quæ Imperii Constantinopolitani fuerint, Reges Hungariæ sibi vindicare, si quid interim præter jus ab ullis turbatum sit, id aliorum temeritati assignari debere: nec enim ad nutũ Dominorũ, præsertim in expeditionibus, omnia fieri ab iis, quos secum ducunt. Sed nihil adhuc tamen ejusmodi intercessisse quod impediat, ne contro-

Rokyta Græcum Cæsarem Regi conciliare studet.

Hungari possident multas Græci Imperii provincias.

versia

versia sine sanguinis profusione componatur. Videri autem Cæsari, quòd Stephanus Belæ, uti natu major, Stephano minori debeat anteferri. Hæc tantùm Rex ad ista respondit: Non hîc ætatis certamen, sed successionis esse, quam sibi nemo vindicare, nisi suus legitimusque hæres potest, hac salva, de cætero facilè transigi posse. Quemadmodum mox incredibili utriusq; partis voluntate transactũ est, ut filius Geysæ Regis regnaret, patruus autem portionem, quam sortitus est, sibi retineret. Tantæ autem existimationis apud Manuelem fuit Vladislaus, ut ultrò conspectum congressumque ejus expeteret, cujus voti factus compos, majore adhuc præsentis, quàm absentis admiratione captus est, existimavitque sua necessitudine dignissimum, qua ut in perpetuum sibi suisque illum devinciret, Petro nepotulo suo, Vladislai ex Friderico neptim in matrimonium dari impetraret, Sponsam futuram præsenti statim arrha, nempe purpura, cocco, & gemmis pretiosis subarrhans, sed munificentiã Reginæ Hungariæ, qua erga Vladislaum & Suatoplucum generum suum usa fuit, nullis muneribus potuit exæquare. Porrò Fridericus Cæsar in obsidione Mediolanensi, multò quàm prius terribiliorem, crudelioremq; se urbi exhibere, nulli ejus ædificio parcere, loca sacra profanaq; machinis & tormentis prosternere, nullumq; tempus satis tutum, strata rursus erigere cupientibus pati; neminemq; civium capere, sed confestim obvium quemq; interficere, totus deniq; ad excidium totius civitatis animo obstinato vergere, exclusis omnibus deditionis conditionibus. Per proditionẽ tandem Judæorum urbe potitus, illam diripiendã, exurendamq;, ac solo æquandam militi tradidit, ducto super ruinas

Lis inter Reges Hungariæ amicè composita.

Pax facta fœdera sancita connubiis confirmata inter Græcum Cæsarem & Bohemiæ Regem.

Urbs Mediolanensis à Friderico Cæsare funditus eversa.

An. 1163. nas aratro, sale inſperſo, non ad condendã denuò Mediolanum, ſed ad ſepeliendam, ſolitudineque & ſterilitate damnandam tali ſulco uſus. Gualuaginus Author rebellionis, & dux belli, dum audentius in armis reſiſtit, vulnere accepto interceptus eſt, atq; iræ Cæſaris adhuc flagranti oblatus, triduoque ſub menſa in modum canis detentus, & crebris flagellis cæſus, quarto dein die in Germaniam perpetuo carcere puniendus, ab iis quibus datum negotium, deducebatur. Friderico Bohemo inde amplis variisque cum ſpoliis domum ad parentem remeante, ſed abſq; Theobaldo & Daniele, quorum alter ſua ſponte illic ſubſtitit cupidine militiæ continuandæ captus: at Danielem Cæſar, quoniam ſæpius opera ejus utebatur, à ſe non eſt paſſus abſcedere. Erat enim in multo ſermone, nimia hæc illius in Mediolanenſes ſæveritas, quæ nimium illi negotium allatura videbatur, nimis multis occaſum tantæ urbis, ſævitiamq; in cives deplorantibus, ob eamque rem ad defectionem reſpectantibus. Acceſſit in cumulum ſimultas cum Alexandro Pontifice Romano, & talis propemodum contentio, qualis quondam inter Julium Cæſarem & Pompejum magnum viguit, dum ille ſuperiorem non tolerat, neque hic parem ſuſtinere poteſt, unde compares etiam ferè motus in Republica Chriſtiana exorti. Quippe Cæſar pulſo Roma Pontifice, ut ille olim Pompejo, omnem quaſi Romanæ Eccleſiæ ditionem occupaverat, Alexandroq; legitimo Pontifici æmulũ, primò Victorem: hoc mortuo, Paſchalem: dein Caliſtum, pòſt Innocentium oppoſuit, qui tamen omnes immatura, execrabiliq; propter infamiam ſchiſmatis morte perierunt, ſuperſtite Alexandro, qui exulabundus ad Regem Philippum in Galliam perfugerat,

Fridericus Regis filius domum reverſus: Theobaldus Regis frater & Epiſcopus in Italia manent

Bellum inter Pontificem & Cæſarem ſimile bellis civilibus Cæſarianis & Pompejanis.

Antipapa à Cæſare creati.

Papa fugit in Galliam.

rat. Ibiq; in perfugio Clarimontis concilio habito, Fridericum anathemate feriit, nulloque timore de hac sententia dimoveri potuit. Imò per hanc perseverantiam Cisalpinæ Galliæ populos in tantam libertatis spem erexerat, ut arma resumerent, præsidiaq; Cæsaris ex arcibus illius & munitionibus dejicerent, ac novam urbem conderent, de nomine Pontificis Alexandriam nuncupatam. In quam millia quindecim Colonorum, ex omnibus ejus regionis civitatibus deducta sunt. Talis denique hujus perseverantiæ fuit exitus, ut Cæsar repressa tandem iracundia, cum Pontifice rediret in gratiam, eique omnia Ecclesiæ bona intercepta restitueret, ac communi deinceps consilio Rempublicam Christianam ambo administrarent. Inter quæ, tã Theobaldus frater Vladislai, quàm Daniel Præsul Pragensis, in Italia fato concessere; prius Theobaldus mortuus, aura sibi Italica non valde aspirante, corpus ejus, ut rogabat, Clatoviam Bohemiæ oppidum delatum, in Cœnobioq; conditum, in quo ille sodales Dominicastros instituit. Dein ex peste sævius Romæ grassante, Daniel obiit. Hujus quoq; ossa, sed longiore pòst tempore, ambitu affinium magis quàm religione, Pragam perlata sunt. De successore ejus inter tres ambigebatur, quisnã illorum deligeretur. Petrum & Joannem Bohemi, utpote ambos Bohemos fovebant. Regina autem pro Friderico Saxone, propinquitate quadã sibi conjuncto, acriter certabat: & cùm nullo pacto obtinere posset, ut externus domesticis præponeretur, flexit orationem ad preces, quodq; jure non potuit, per gratiam Friderico impetravit, ut Pontifex inauguraretur: Nam alias hunc bolum omnibus istis filius Regis Albertus eripuisset, si antea non fuisset ad Sal-

Alexandria in perpetuam Friderici Cæsaris ignominiã condita.

Mors Episcopi & fratris Regis in Italia.

Fridericus XV. Episcopus Prag.

Albertus frater Regius Archiepiscopus Salzburgensis.

Salcemburgensem Archiepiscopatum tanquam ad merendam meratiorem invitatus. Paulatim inde Rex ætate ingravescente, curis regni, & laboribus prægravari, secumque meditari de onere tam gravi vel deponendo, vel allevando, idque cum fieri posse, nisi aliquo in sollicitudinis partem admisso, non videret, ad Vogislaum, quem præter cæteros proceres benevolentia prosequebatur, graviorem negotiorum molem convertit, additis cum quibus consilia actionesque communicaret. Ipse extructo sibi in Strahoviensi secessu conclavi, in eo velut in oportuno diversorio cum cœnobitis diversatus est, laudans subinde (*b*) Manuelem Bizantium Cæsarem, quod deposito imperio, vitam monasticam secutus fuerit. Cæterùm brevi tempore Vogislaus, magnam in se multorum, inter quos Suatopluci quoque Regis filii, invidiam conflavit, propter benignum & largum erga se Regis favorem, ex re bene administrata conceptum, adeò ut idem Suatoplucus obvium sibi eum ante cubiculum Regium habens, ejusmodi verbis invaserit: Quousque tandem regnum spoliare per regias largitiones abs te extortas non cessabis? Quoad, inquit, tu Rex designatus non fueris. Quo ille responso irritatus, stringit pugionem, & fugientem in cubiculum, Rege coram, sauciat, nemine in illum injicere manum auso, quanquam Rex comprehendi illum jusserit. Sed nunquam deinde in conspectum Regis Suatoplucus venit, aliquamdiu in Hungaria apud Stephanum Regem, posthac uxore mortua in Bavaria apud Albertum fratrem suum, usque

Rex Vogislao Regni administrationem delegat.

Vogislaus integritate sua Suatoplucum Regis filium hostem habet.

Pugione læditur.

Suatoplucus in exilium concedit.

(*b*) *Manuel imperio cui 38. annos præfuit, sponte relicto, inclusit se in monasterium Pantocratoris, in quo non ita multò post sexagenarius obiit.*

usq; ad exitum vitæ commoratus. At Rex otio, & secessu Strahoviensi, vel primoribus tantùm labiis degustato, abduci ab illo ne hoc quidem incommodo accepto, potuit, sed regno potiùs toto cedere Friderico filio maluit, non omnibus consilium illius comprobantibus: non quòd Fridericus successione parum dignus esset, sed quòd unum regnū, duos Reges alere vix benè posset, quodq; duobus servire Dominis, videretur difficillimū. Atq; in hac hominum distractione, status quoq; regni disturbari cœpit, patris filiiq; authoritate apud subditos indies magis ac magis elanguescente. De qua re certior factus Udalricus, frater Sobieslai, quem in arce Prinda Vladislaus vinctum detinebat, imminere cupiditate ad regnum incepit, Cæsaris maximè gratia fretus, quam sibi assiduitate sua, qua toto decennio, quo frater carcerem trivit, castra illius affectatus fuerit, in tantum conciliavit, ut diceret sua sponte Cæsar, se omnia ejus causa velle, peteret modò, si quid concupisceret: In præsens, inquit, hoc cupio, ut solutum vinculis fratrem videam. Cæsar laudata fraterna pietate, dat confestim ad Vladislaum literas de laxando dimittendoque Sobieslao, non tamen dimittebatur. Dat rursum alteras, ut Norinbergam ad Conventum Principum veniat. Tum ille Sobieslaum missum facere, quàm se de secessu suo movere maluit. Quum sordidatus Pragam adductus esset Sobieslaus veste attrita, barba promissa, capillo deorsum longè dependulo, templum primò honori Domini & amicis ejus consecratum, ingressus ad aras, Deum adoravit, magna spectantium miseratione, qui immundam ejus, & squalidam fortunam miserebantur. Inde ad Regem iter flexit, offensionis culpā deprecaturus, à quo

Fridericum filium Rex vivus successorem declarat, tota illi concessa administratione. Multos offendit.

Vdalricus, Sobieslai frater capti decennium Cæsari servit, liberari petit fratrem. Sobieslaus carcere dimissus.

Gratias Deo, Regi ejusque filio agit ob liberationem Sobieslaus.

à quo leniter & clementer acceptus. Non eadē humanitate à Friderico filio accipi visus est, propterea quòd manum illi, cum fortè ex dolore ejus laboraret, non porrexerit. Tametsi verò satis de illo dolore pluribus constaret, non deerat tamen calumnia, quæ in aulis Regum magna vi regnat, Fridericum insimulans, quòd solutioni libertatique Sobieslai invidens, eaque re tanquàm æmulum aversans, salutare eum manu dignatus non fuerit. Et quasi jam exploratas haberent insidias, orabant Sobieslaum, ut sibi à Friderico caveret, ne ab eo luminibus privaretur. Subducit ille se per tempus, & rectà ad fratrem ire festinans, comitantibus illum nonnullis Bohemis mutationis rerum cupidis, totam Cæsaris aulam fabula confictæ de Friderico suspicionis complet, novamque rursus, tam in Vladislaum, quàm in Fridericum concitat invidiam. Ad hanc sedandam, simulque impetrandum, ut regimen à patre in filium translatum, per Cæsarem confirmaretur, Fridericus Præsul Pragensis, & Vanico Melnicensis Comes oratum missi, aliud exorare nequiverunt, nisi ut Rex Vladislaus, vel ipse regnum continuaret, vel daret liberam Bohemis eligendi successorem potestatem. Non enim dubitabat, quin aut Vdalricum, aut Sobieslaum illi legerent, quos ambos ita sibi fœdere addictos habuit Cæsar, ut quæ ipse vellet, illi facerent. Injunxit tamen utrique, ut Vladislao, eum quem Regem deceret, honorem perpetuo haberent, eidemque omnia liberaliter suppeditarent, quibus ad vitam quam delegit, sustentandam opus foret. Qua conditione tanquam degenere uti ille noluit, sed de ingratitudine Cæsaris & inconstantia inter suos questus, quòd spretis veteribus amicitiis indul-

Calumnia in Fridericum conficta.

Aula Cæsaris concitata adversus Regem & Fridericum.

Fridericum Cæsar confirmare non vult.

Rex concedit è Bohemia in Lusatiam.

indulgeret novis, in Luſatiam ad regionem Budiſinenſem, & ad alios Judith uxoris ſuæ fundos dotales cum gaza regia, Premislaoque & Vladislao filiis migravit, abducens ſecum uxorem quoque Friderici filii, quem petiit, ut & ipſe tempeſtati ad tempus cederet potiùs, quàm pro regno cum multorum bonorum exitio pugnaret. Si ſe auguria non fallerent, augurari diuturna hæc non fore, ipſumque per amicos, quos ſibi nunc incolumes ſervaverit, in ſuum locum cum majore gloria reſtitutum iri. Ita Fridericus, voluntarium in Pannonia apud Belam Regem affinem ſuum ſubiit exilium. At Vladislaus Rex in ſeceſſu ſuo, non ampliùs, quàm menſes quatuor ſuperſtes fuit, ſtudioſiſſimus uſque ad mortem religionis amplificandæ. Nam præter cœnobium Strahovienſe, in quo ſepeliri voluit, Plaſſenſe inſuper & Teplicenſe à fundamentis excitavit, dote omnibus aſſignata, quàm ampliſſima. Hic rebus Bohemis quinque & triginta annis præfuit. Rurſus deinde Interregnum propter crebram Principum mutationem fuit. (c) Nam Udalricus regnum ſibi à Cæſare delatum, celeriter ad Sobieslaum ceu fratrem ætate priorem tranſtulit, & is Principe loco contentus, ad regiam dignitatem nimis ſumptuoſam, præſertim ærario omni pecunia exhauſto, Bohemisque per tributa planè exinanitis, aſpirandum ſibi non putavit. Sed Principatum quoque malo auſpi-

Fridericus ad Belam III. Vngariæ Regem.

Vladislaus Rex religioni addictiſſimus regnavit annos 35. obiit Anno 1174. Interregnum.

(c) *Cum enim Vladislaus Rex ſenio confectus Fridericum filium natu maximum inconſulto Cæſare pro ſe regnum adminiſtrare juſſiſſet, ſucceſſorem ab Imperatore accepit Sobieslaum, Sobieslai filium, quem aliquamdiu in vinculis aſſervaverat. A quò cum ſibi metueret, ſolum vertit cum uxore & liberis, & intra quartum menſem in Germania diem clauſit ſupremum. Sobieslaus regio nomine abſtinens, Principatum paucos annos geſſit.*

Fridericus Interrex I. Vdalricus Interrex II. Sobieslaus Interrex III. sua manu Præfectũ Prindensem interfecit. Pœnitentiam agit.

auſpicio eſt auſpicatus, à cæde Præfecti arcis Prindæ facto initio, quem Pragam ad ſe vocatum, ſua manu interfecit, doloris magnitudinem facinori prætendens, graviſſimè enim Præfectus eum in carcere habuiſſe ferebatur. Sed cum neque hoc prætextum ad abolendam cædis infamiam valere ſenſit, ad publicam uſque pœnitentiam ſe demiſit, Friderico Præſuli ſe proſternens, facinus admiſſum cum gemitu deplorans, Dei miſericordiam communibus cum illo precibus deprecans, cognatis pro homicidio ſatisfaciens, atque ita demum fidem fecit, vi doloris & injuriæ victum ſe peccaſſe.

Gualuaginus carcere elapſus, Mediolanum repetit.

Circa idem tempus Gualuaginus corruptis cuſtodibus è duriſſimo in Germania carcere evolat, habituque ruſticano, ad Inſubriam ſuam redit, incredibili omnium Inſubrium lætitia: quia præter omnem ſpem hoc illis obtigit, ut amiſſum & jampridem à multis deploratum, incolumem reciperent Ducem, ſperantes cætera quoque per illum, quæ deerant, ſe recuperaturos, atque ante alia omnia urbis Mediolanenſis veterem ſtatum, cum nova ejus inſtauratione, ad quam exequendam non cogitatione ille & cura tantum, ſed labore inſuper & impenſa, omnium vicinarum ſociarumque civitatum adeò incubuit, ut brevi opera ejus opus inſigne exſtaret.

Genua Cæſari contumax.

Sed non tamen illud Cæſarem perinde atque ipſa Genua rebellis commovit, ad cujus urbis expugnationem cum Bohemiæ Princeps ex promiſſo de copiis auxiliariis appellaretur, ambo fratres delectum militum habuêre, tardè nomina dantium, quoniam longam, & ſub tenui ſtipendio propter inopiam ærarii, militiam inſtare videbant: donec Udalricus, qui ſe Ducem agmini in Italiam ituro offerebat, ſpem ingen-

Vdalricus auxilia Cæſari fert.

tis prædæ omnibus oſtenderet, ubi primùm Italiam attigerint. Hanc ſpem promptiùs, quàm Ducem ſequentibus, in Bohemia ſtatim rapto vivere incipiunt, eandemque licentiam rapiendi per Bavariam uſque ad Sueviam retinent. Ibi Ulmæ oppido benè opulento dum appropinquant, Legatos oppidani obviam mittunt, Bohemos orantes, ut ſine maleficio & injuria agros illorum tranſeant, id niſi fiat, vereri ſe, ne res ad arma & cædem veniat. At illi, non ſolùm à Legatis, ſed à Duce quoque ſuo eadem prohibente, manus ægrè abſtinent. Conclamatur igitur in oppido ad arma, ſimulque agreſtis turba armatur ad conferendam cum Bohemis pugnam, in qua paulò minùs trecenti Bohemorum deſiderati ſunt. Mox gentes Alpinæ ſimiliter rapinis vexatæ, bonam præterea illorum partem decerpſerunt. Ita adventus Udalrici cum conciſo & lacero agmine, non admodum gratus Cæſari fuit. Perſeveravit tamen Udalricus in caſtris Cæſaris ad tertium menſem, quo poſteaquam Genua capta eſt, accepto commeatu domum inglorius repedavit. Octo enim tantùm comites eum ſunt comitati, cæteris omnibus furtim palamque dilapſis aut occiſis. Qui in Bohemiam profugerant, in eos diligenter inquiſitum, & circiter ſeptuaginta reperti, ſuſpendio vitam omnes finire coacti ſunt. Interceſſerat tunc diſſenſio inter Henricum, Auſtriæ Principem, & Conradum Znoymæ Marchionem, uſque ad mutuas excurſiones, populationesque, in quibus (*d*) Henricus ſuperior habebatur. Sed non deſtituit auxilio Conradum Sobieslaus, amboque Auſtriam ingreſſi, oppi-

Præda dulcedine deliniti Bohemi certatim nomina dant.

Vlma & in alpibus malè multati Bohemi.

Capta Genua Vdalricus cum comitibus reverſus, in deſertores ſeverè animadverſum.

Bellum inter Henricum Auſtrium & Conradum Moravum.

(*d*) *Henricus hic eſt filius Leopoldi, cui Conradus Cæſar Bavariam, ejecto Henrico ſuperbo, tradiderat.*

Sobieslaus Conrado favet. oppidum ibi Rhetium expugnant, diripiuntque, ac terrore & fuga circum omnia complent. Opponit mox illis aciem Henricus, in prælioque malè acceptus, seorsum ab aliis fugæ se mandat, ad arcem suam benè munitam, sed per pontem pessimè concinnatum celerans: quo interrupto cadit cum equo, crureque fracto, tertium post diem ex dolore moritur, magna cum invidia Sobieslai apud Cæsarem & alios Germaniæ Principes. Quam rem ut ex literis amicorum & quibusdam eorum internuntiis accipit Fridericus, erigit animos, seque ad dignitatem recuperandam confirmat, ac mox in Bavariam ad fratrem suum Albertum properat, ut per eum sibi, suaque item opera, favorem & benevolentiam Principum colligat, quos gratia apud Cæsarem maximè polleri sciebat. Interim Sobieslaus aliud facinus Cæsari æquè intolerandum designat. Dissidium inter duos fratres de regno Hungariæ erat: quorum Emericus ad Sobieslaum confugiens, fidem ejus implorabat, ut ejusdem fiducia securus ad Cæsarem perveniret, tanquam ad ultimum Regum Christianorum perfugium. At ille captum hospitem, reduci in Hungariam ad fratrem jussit, quòd certè, ut erat indignum, sic etiam videbatur omnibus, Cæsari præterea minimè talem ferendum, qui ad se cujusquam profectionem impediret, Itaque placuit Sobieslaum ad Concilium Principum vocari. Morbum ille jurare, quàm venire maluit: ideoque præsentis Friderici ratio ibi habita, ad eumque Principatus Bohemiæ à Cæsare per vexilla, more solenni delatus est. Sed quia deerant armati milites, qui eum Pragam deducerent, profectio in aliud tempus dilata fuit. Nam Sobieslaus obsessis omnibus viis

Henricus in ponte captus moritur. Anno 1177. Hic primus fuit primus Dux Austriæ.

Fridericus, regnum repetit.

In aulam evocatur Sobieslaus.

Fridericus investitur regno Bohemiæ à Cæsare.

Sobieslaus impedit Friderici ingressum.

viis ad Herciniam sylvam, qua Fridericus transiturus erat, armis se tueri decreverat. Inter hanc dilationem tædio moræ, miles sine mercede militans de stationibus dissipatur, & concordia, quæ Sobieslao cum Conrado Marchione fuit, repentè scinditur, seque cum Friderico conjungit, jam cum fratre suo Alberto difficultates per viam impeditam omnes superante, Pragamq; iter cœptum magna celeritate continuante. At Sobieslao, non ut dispergere, sic recolligere suos facilè fuit, præsertim adversario nimiùm festinante, ut qui ne ad deliberandum satis temporis concederet, manendumne Pragæ, an illa cedendum esset? divisa enim in utramque partem erant consilia: Et quanquam huc magis inclinantia, ut se mœnibus, & civium erga se studio promissisq; crederet, respondit postremò tamen: Quis mihi hoc præstabit, ut promissio illorum fidem teneat, quorum jam multos video ad Fridericum respicere, ejusque gratiam sequi? Nihilominus uxorem illis suam commendat, quæ rebus suis compositis sequutura erat maritum, in Lusatiam se cum trecentis equitibus conferentem. Absente Sobieslao, Friderici statim factio plus altera potuit, expectavit tamen dum uxor Sobieslai cum suis omnibus commodè urbe excederet, ac deinde mox portas Friderico aperuit, clavesque ad eum tanquam Principem detulit. Ille honorificè civibus appellatis, gratias illis agit, quòd benevolentiam atque officium sibi promptum in urbe aperienda præstitissent, clavesque illis continuò restituit, seque & urbem in illorum fidem committit, atque inde magna frequentia per ingentem gratulationem & lætitiam in regiam deducitur. Ad hunc favorem non retinendum

Conradus Marchio & Archiepiscopus Salzburgensis Friderico favens.

Sobieslaus non fidit Pragensibus.

Sobieslaus in Lusatiam se confert.

Fridericus Praga potitur.

dum

dum solùm, verùm etiam augendum, potestatem mox valde populariter gessit, omnes fovendo, nullum spernendo, etiam eorum, quos sibi sciebat adversos esse. Mariti existimationi Elisabeth uxor in sexu quoque suo bellissimè subserviebat, matronas eadem, qua maritus humanitate & benignitate prosequendo, per easque apud earum viros hoc assequendo, ut contentionem nimis contumacem deponerent, qua contendebant, ne Valentinus, quem ipsa à sacris ministrum habuit, cujusque dignitatem in petendo Episcopatu accuratè commendabat, Friderico demortuo succederet, propterea quod natione Germanus erat. Hic ergo magis humanitas & affabilitas ipsius Elisabeth, quàm Candidati Pontificatus Valentini causa ei apud Bohemos profuit. Redierat hoc tempore Cæsar ex Italia, nimisque intempestivè, nondum videlicet satis ordinatis confirmatisque rebus Friderici in Bohemia. Eundem Fridericum Ratisbonam ad Concilium Principum vocandum curavit. Sed adeò recens beneficium Cæsaris ante oculos obversabatur, ut nisi ingratissimus haberi Fridericus vellet, domi sibi remanere non licuerit. Ibatque ita comitatus, ut ire solent Principes, qui dignitatem suam externis ostentant, non ad invidiam, sed gratiam potiùs conciliandam. Nam gratus ejus adventus tam splendidus Cæsari fuit: sed per illam gratiam longiùs tractus est, quàm putavit, nempe ex Bavaria in Sueviam ad componendas quasdam ibi civitates, quæ Cæsare absente hostilia inter se ceptavêre. Non dormitabat tunc Sobieslaus, sed de nocte etiam vigilabat in colligendo milite collectivo, undecunque contrahendo ad invadendam Pragam, spe illectus, quam ex factio-

Popularis Fridericus & Elisabetha uxor.

Valentinus XVI. Episcopus Pragensis.

Fridericus ad Conventum Imperii Ratisbonam evocatur.

Tentat Pragenses Sobieslaus, sed frustra.

factione ibi à se relicta conceperat, fore ut illa potiretur. Sed ab illa quoque falsus est, mirabiliter utriusque factionis hominibus ad tuendum præsentem statum conspirantibus, dum pariter aversantur crebram Dominorum mutationem, rarenter in meliùs se immutantem. Ne igitur operam planè inanem, cum multitudine conglobata sumpsisse videretur, illam ad intercipiendum Fridericum, proximè sylvam Herciniam viis obsessis ducit. Sed rursus ibi voto frustratus, alia via Friderico insidias vitante, per illam quoque viam eum persequebatur. Trifariam Fridericus divisas copias habuit, seorsum ibant auxiliares Cæsaris copiæ, seorsum item Principum nonnullorum Germaniæ. Ipse verò ex Bohemis & Bavaris ab Alberto fratre submissis, tertium agmen conflatum duxit, superansque Misam flumen, juxta oppidum Beronam fluens, castra in ripa fluminis à Bohemis Lodinice dicti, inter vepreta posuit. Ibiq; eum Sobieslaus assecutus, atque loco ad fallendum apto lætus, & ipse latebras haud inde procul occupat, præmissis speculatoribus ad explorandas Friderici vires. In quos cum exploratores ejusdem Friderici nescientes tam prope Sobieslaum adesse, incidissent, pars eorum major capti, cæteri ad unum interfecti sunt. Ex captivis cognitum, expectare Fridericum Moravos, qui propediem cum Conrado eorum Principe affuturi esse dicerentur. Satis est, inquit Sobieslaus, semel nos à Friderico deceptos fuisse, non est committendum, ut iterum nobis elabatur è manibus, & repentè ante lucem castris Friderici improvisus supervenit. In tam subito & inopinato casu, pauci erant, qui arma corriperent, quibus in hoc uterentur,

Friderico redeunti in itinere insidias locat Sobieslaus.

Sobieslaus Fridericum tripartito agmine proficiscentem ter quoq; profligat.

tur,

tur, ut ne inulti caderent, alii ſicut fieri in magna trepidatione ſolet, ſine ullo certamine per diverſū fuga ferebantur, pertracto ſecum Friderico, ne quid mali per tenebras contraheret: ii de die rurſus aggregati, ad vicum Percice cognominatum, ubi Conradus cum Moravis aderat, conveniunt. At victor Sobieslaus ſuos urgebat, ut præda caſtrorum in præſens omiſſa, eodem impetu, eademque celeritate Germanos à Principibus miſſos aſſilirent. Inventisque caſtris illorum, milite fuga ſimiliter diſſipato, vacuis, ad tertia caſtra, in quibus Cæſariani inerant, die jam diluceſcente veniunt, hos ut viderunt ad reſiſtendum paratos, ſublato clamore, ſumma vi manus inter ſe conſerunt, pugnamque ad horam uſque tertiam ancipiti fortuna producunt, ac tum demum laſſi gravatique labore Germani, loco & caſtris Bohemis cedunt. Captus in pugna eſt Tribunus militum, vir ſtatu corporis ſuper cæteros eminens, eoque procerior viſus, quòd equo prægrandi & cataphracto, ipſe cataphractus inſidebat. Hic cum ad Sobieslaum perductus eſſet, in medio caſtrorum eum ſtatui, & circum tumulum aggeſta manibus militum terra erigi, totumque cum equo adobrui jubet, acceptam à Cæſare injuriam, hac nova calumnia cum crudelitate conjuncta, ſe ulciſci jactans. Extat in hanc diem tumulus ita in plano ibi ſitus, ut congeſtitius non autem à natura factus eſſe videatur. Permiſſa inde militi omnium rerum per omnia caſtra diripiendarum, interque ſeſe partiendarum poteſtas. Quo in negotio, dum alii corpora etiam mortuorum armis aut veſtibus nudant, alii prætere annulos & torques in nudis membris perſcrutantur, alii ciſtas effringunt,

Cataphractum terra obruit Germanum in Cæſaris contumeliam.

Præda militi conceſſa.

gunt, ære sumptuosaque supellectile graves: alii deinde viliora, pro conditione quisque sua sectantur, tantum temporis est consumptum, quantum satis erat Friderico ad instaurandas vires, quas pro tuenda meliùs Praga, raptim ex sponte accurrentibus innovat reficiebatque; duobus autem solùm diebus, quàm Sobieslaus iter Pragam, agmine quadrato antevertit, effundente se obviam multitudine civium armata, præter opinionem frequentiore. Qua Conradus visa, si eandem, inquit, isti ad ineundam pugnam, quam nunc ad arma gestanda alacritatem attulerint, jubeo te Friderice de summa rerum benè sperare, nempe vicisti tanto robore suffultus. Postero igitur mox die, ambo in locum, quem Bohemi Bogissitie vocant, quasi tu Latinè Martium campum dicas, ad lustrandos eosdem cives, atque in cohortes distribuendos descendunt. Ibi aliquot ex iis validæ cohortes decerptæ sunt, reliquus numerus sagittariis adnumeratus, & cæteris ex Moravia & Bohemia militibus immixtus. Adest sequenti die Sobieslaus ex successu minax & ferox, ad eundem campum, noctéque tantum ad quietem suorum interposita, mane aciem ante castra explicat. Similiter Fridericus & Conradus ante mœnia faciunt. Dato utrinque signo, ingentibus animis confligunt acies, modisque omnibus sibi invicem acriter instant, eques equitem, pedes peditem, hastis, pilis, telis, gladiis premens, Sobieslao vociferante, ne ferro parcerent adversus fugaces, aliter nisi cæde fugam talium sisti non posse: Contra Friderico bona spe suos confirmante, si opus perseveranter executi fue-

Pragenses dediti Friderico.

Cruentuum prælium ad Pragam.

fuerint, fore, ut manipuli furum, & latronum, cuneos delectorum militum diutiùs non sustineant. Uxor interibi Friderici Elisabeth, dum ea pugna gliscit, quam ex fenestra prospectabat, allevatis in cœlum manibus, supplex vovisse dicitur templum in eodem campo à se ædificandum, in quo pauperes & egeni hospitio acciperentur, si Christus victoriam marito contulisset. Votumne, an virtus militum, an utrumque in causa fuit, tantam, tamque constantem impressionem amplius sustinere Sobieslaus non toleravit, primusque fugæ exemplum cæteris præbuit: quem Fridericus usque ad pagum Prosyka insequutus, vulnus capiti ejus, non tamen lethale, sua manu intulit, celeritatique equi magis jam, quàm ulli rei fidentem destitit persequi. Exul tandem, extorrisque aliena in terra mortuus est. Post hanc victoriam Conradus amplissimis muneribus à Friderico est remuneratus, bona parte Moraviæ ei adjecta. Munificè item habitus, Wilhelmus dignitate Comes, opibusque in Moravia clarus, idem assiduus Conradi militiæ assectator. Hic est, qui in eadem Moravia cœnobium opulentum condidit, quod Caunicense appellatur: expians delicta, quæ per militiam præcipuè Austriacam deliquit, locis DEO quoque consecratis, flamma & ferro injuriam faciendo. Nec Elisabeth distulit voto se absolvere, quod tunc voverat de extruendo templo hospitali, in quo pauperes hospitaliter tractarentur, cognomine ei indito ex sancti Joannis nomine. Ad hæc Fridericus externorum etiam rationem habuit, ut eis liberalitate sua consuleret, quicunque ex Germania nobiliores sui gratiam magis, quàm utilitatem suam secuti, operam in hoc prælio strenuam

Elisabeth benè precatur marito.

Sobieslaus manu Friderici vulneratus.

Exercitus cæsus.

Conradus Moravia donatus.

Comes Wilhelmus Caunicensis monasterii fundator.

Militibus ampla stipendia assignata à Friderico.

nuam navarunt, optione illis oblata manendi in Bohemia, aut inde abeundi. Qui discedebant, hos præter viaticum sponte datum, equis insuper, vestibusque holosericis, & vasculis ex argento convivalibus, auro inauratis exornatos dimisit. Quibus verò permanere placuit, eis pro dignitate cujusque, aut bonorum partem ab illis, qui in pugna absque liberis ceciderant, relictorum addixit, aut locum in aula eum assignavit, ex quo victusque cultusque, & honos adfluerent. Interim domesticorum quoque curam gerens, non modò, ut benè meritis præmia tribueret, sed malos etiam ut malè afficeret, qui ex fuga recenti in Bohemia constiterant, seque & suos latrociniis alebant. Ad quos excipiendos dispositi equites, ad omnes partes, quascunque petisse videbantur, hoc egerunt, ut qui capi potuére, comprehenderentur, reliquis nulla vagandi, latrocinandique, nec usquam diutius consistendi facultas præbita, donec quocunque impetus quemque tulit, dissiparentur.

Pœna desertorum & prædonum.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER QUATUORDECIMUS.

SUMMA LIBRI DECIMI QUARTI.

Fridericus exactionibus onerat Bohemiam: Notam delet electione fratris in Episcopum Pragensem. Novum odium nobilitatis conflatum ex collatione Magistratuum hominibus Germanis. Conradus Marchio captat occasionem Regni invadendi. Clam agit. Friderico ad Conventum Imperii Ratisbonam evocato, Vicegradum occupat. Pragenses sesquimensem resistentes se dedunt. Cæsar Conradum cum Bohemis proscribit. Palatinus Bavarus mediator.

Superbum accipit responsum. Conradus mansuetior. Pro Tribunali solenne à Bohemis de Friderici restitutione Cæsar exigit juramentum. Hæresis Piccardæ origo & auctores. Petrus Valdensis. Pauperes de Lugduno. Ludovicus, Rex Galliæ, multos interimit. In Bohemiam reliquiæ eorum. Conradus exstimulat Vdalricum & VVenceslaum, Sobieslai filios, contra Fridericum Tumultuario milite collecto Pragam invadunt. Adventu copiarum Friderici dilabitur latrenum cuncus. Novum exigit à nobilibus jusjurandum Fridericus. Fratrem minorem adversus Cunradum (eò se VVenceslaus receperat,) armavit. Betoviam obsidet. Frustratus expectatione revertitur cum exercitu incolumis. Ratiborius Versovicensis gentis suæ ingenium vindicaturus, Principumq; Bohemiæ gratiam demeriturus, collecto equitatu Polonico Premislao adversus Conradum sese conjungit. Cruenta pugna. Victor Premislaus, quod Ratiborio acceptum habetur. Eapropter in gratiam recipitur. Insignia mutantur: pro nassa secures. Prinda donatur, ut fines Germanicos tueatur. Premislao Olomucium assignatum. Cunradus habitu tabellarii fit supplex Frider. Jus eligendi Episcopi Olomucensis, cuinam competat? Saladinus Ægypti Sultanus occupat Hierosolymã. Comitia Noribergæ. Fridericus Cæsar Dux sancti belli. Fridericus Cunradũ mittit. Philippus, Rex Galliæ, & Richardus Angliæ socii belli. Armeniam Cæsar subjugat. Iconiũ capit. Fluvio mergitur. Anglus & Gallus æmuli. Saladini apophthegma. Fridericus moritur, ei suffectus Cunradus IV. Interrex. Henricus, Barbarossæ filius, Siculum Regnum invadit contra Tancredum. Cunradus opem fert: ipse, peste Neapoli moritur cum Otthone patruele. Venceslaus, Otthonis filius, V. Interrex, trimestris à Premislao oppres-

sus, fugit Bambergam ad Cæsarem. Premislaus Vladislai Regis filius, VI. Interrex quadrimestris. Citatur à Cæsare. VVenceslaum reponi mandatur. Redit VVenceslaus. A Marchione Lusatiæ interceptus, vitam in carcere finit. Filium Spitigneum Henrico Episcopo commendat. Henricus, Vladislai Regis filius, & Episcopus & Princeps, Interrex VII. Confirmatur pacta pecunia à Cæsare. Solvendo non est. Purgat latronibus Bohemiam. Premislao, Vladislao fratre, in Marchionatu Moraviæ substituto, ad Lusatium Saxoniam affligentem se confert. Henricus jussu Cæsaris VVilhelmum contra Lusatium & asseclas cum exercitu mittit. Victoriam reportant. Miles coerceri nequit. Emericus, Rex Hungariæ, ad nuptias Henricum invitat. Strigonii fœdus ictum, in reditu Moravicas evadit insidias. Ulciscitur invitus. Severus Sacerdotum censor. Petrus Cardinalis à via lata auxiliator. Tumultus à conjugatis Sacerdotibus ad arma erupit. Puniuntur Sacrifici. De bello ultramarino benignè Cardinalis respondet Henricus. Resignat Principatum fractis è morbo viribus. Premislaus & Vladislaus fratres ei Regnũ eripere conantur. Vladislaus capitur. Henricus Egræ moritur. Vladislaus VIII. Interrex. Premislai sors misera in officinis lapidariis. Morte Henrici Cæsaris exhilaratus, in Bohemiam accelerat. Colloquium inter fratres. Spitigneus Premislaum intercipere conatus oculos amittit. Premislao cedit Vladislaus sola Moravia contentus.

FRidericus post ægrè, ac cum magno rerum omnium suarum dispendio, recuperatum statum suum, in maxima difficultate nummaria constitutus, vulgo ab omnibus Regno subjectis tributum conferendum edicit, datis

Exactiones graves populo Fridericus indicit, publicanis Germanis constitutis.

datis tributis exactoribus plerisque Germanis, qui dum exactiùs, violentiusq; delegato funguntur officio, non minùs invidiæ Principi, quàm sibi contraxerunt, ita ut hæc exactio non valde auspicatum ad Principatum Friderico dederit exordium, passim cum criminantibus, quod à spoliis & rapinis Imperium auspicaretur, qui tamen videri esse vindex raptorum vellet. Restinxerat bona ex parte hanc odii flammam obitus Valentini Præsulis, Friderico apud omnes ordines præ se ferente, quòd neminé ei sufficeret, nisi qui ex parentibus Bohemis esset prognatus. Accidit verò opportunè, ut Henricus, Friderici patruelis, ab ineunte pueritia bonis literis deditus, in iisq; domi apud privatos Doctores diu occupatus, confirmata dein ætate, in Galliam ad Parisiense Gymnasium, maximè tunc inter alia celebre, se contulerit, ut velut ex fonte, non disciplinarum modò, sed etiam virtutum morumque præcepta abundè hauriret. Quo in exercitio compluribus annis versatus est, desiderio tandé patriæ repetendæ tactus, commodissimè ad tempus in illam rediit, suffragio Friderici Pontifex Pragensis declaratus, tanta omnium approbatione, ut summi infimique laudibus Fridericum in cœlum ferrent. Sed rursus odium accensum, jam sola nobilitate iracundia adversus Fridericum inflammata, quòd Magistratum quendam à Bohemis usurpatum, ad hominem Germanum transtulerat. Missi enim confestim à Proceribus & ab equestri ordine, qui cum eo agerent, ne in cooptandis Magistratibus novam rationem institueret, quæ anteà non fuit: nunquam alio tempore curiam non solùm Germanis non patuisse, sed ne in aula quidem commercium illis quondam fuisse: cæterùm Magistratus in Bohemia, neminem nisi Bohe-

Plebs Friderico minimè æqua.

Henricus Lutetiæ eruditus.

Henricus XIII Episcopus Pragensis, Vladislai Regis frater.

Episcopi electione plebem pacavit.

Succenset nobilitas Friderico ob Magistratum Germano collatum.

Bohemum gessisse. Quibus verbis quantò minus ille permovebatur, tantò magis illi æstuabant, nova adversus Fridericum consilia coquentes, haud ignaro Conrado, qui cupiditate Principatus tunc statim flagrare cœpit, quando prælium Sobieslao malè cecidit: sibi autem victoriam illam, non autem Friderico imputabat, seque digniorem honore esse judicabat, ac nihil tunc nisi sibi æquos Judices defuisse querebatur. At nunc ultro oblatos se obviis manibus excipere, & ad judicium illorum libenter se accommodare velle. Postquam id difficilius visum est ad persequendum, neque facultas protinus, ita ut cupiebat, perficiendi negotii dabatur, quoniam Praga à Friderico stabat, & magnus adhuc nobilitatis numerus supererat nullius conjurationis conscius, res tunc ad dilationem perducta est, & melior oportunitas expectata. Quam denuò Cæsar obtulit, nunquam ex Italia reversus, quin Principum conventum indiceret, quia nunquam pax fida diuturnaque ibi durabat. Quin simul etiam Principem Bohemiæ ad publicam deliberationem evocaret, quoties in urbe aliqua Imperii propius Bohemiam sita, Principum Senatum habuit, ut tunc Ratisbonæ contigit. Quo proficiscente cum suis Friderico, nihilque de conjuratione suspicante, emersit adeò subito illa, ut prius Conradus arcem Vicegradum Pragæ occupaverit, quàm eum Pragenses adesse cognoscerent. Hinc civitas vehementer perturbata, civesque non mediocri metu perculsi, neminem apertum hostem videntes cui occurrerent. Sed misit mox Conradus, qui Pragenses certiores facerent, se suffragiis primorum Ordinum Principem Bohemiæ esse declaratum, congruensque videri, ut cum prioribus poste-

Conradus suo Marte victum Sobieslaum jactitans Principatum ambit.

Conradus IV. Interrex.

Fridericus ad conventum Imperii evocatus.

Conradus Vicegradum occupat.

Pragenses pertentat.

posterior quoque illorum calculus consentiat, id, quo promptius factum fuerit, eò propensiorem erga se Principem habituros. Respondent: Principem se habere cui fidem obligaverint suam, quam fallere non deceret. Atque inde eunt ad muniendа urbis loca, & ad præsidia disponenda quibus obsidionem arcerent, quam ad sesquimensem sustinuerunt: quo in tempore nullo apparente auxilio, posthac deduntur. Cæsar Friderici vicem incommodumque pro sua injuria dolens, hujusque sui doloris vehementem concionem apud Principes habens, censuit hostium numero Conradum cum Bohemis habendum. Exurgit Palatinus Bavariæ Princeps Conradi affinis, supplexque orat Cæsarem, ut interea datis ad Bohemos literis authoritatem interponeret suam, dum ipse vadit, reditque ex Bohemia, sperare authoritati Cæsaris audaciam Bohemorum cessuram. At illi auditis à Palatino Cæsaris imperiosis mandatis, quibus ad purgandam causam venire Ratisbonam jubebantur, renunciari jubent: Non ita obnoxiam servituti vitam illos vivere, ut Dei, Papæ, Cæsaris, & Principis sui (hui quot Dominorum) juga ferre illis necesse sit, satis superque esse, Deo servire, & Principi suo. Mansuetius submissiusque Conradus respondit, suamque causam procurandam Palatino affini commendavit. Mox & Bohemos arrogantis ferocisque dicti pœnitentia subiit: siquidem viros sex genere & dignitate primores delegerunt, qui ad deprecandam imprudentiam Legati Ratisbonam irent. Cæsar, qui pro Majestate nominis, vim quoq; Majestatis obtinere voluit, ad vindictam illustrandam erigi Tribunal, & sub dio constitui jubet, quod fieri solet, quoties læsæ Majestatis rei judicio pera-

Mense cum dimidio tolerata obsidione se dedunt Conrado Pragenses.

Proscribit Cæsar Bohemos.

Intercedit Palatinus Conradi affinis.

Bohemi superbe respondent.

Rei Majestatis Bohemi arcessuntur.

peraguntur. Allati præterea erant ſex aſſeres (novum tormenti genus) ad frangendas duras contumacium cervices, ſed ad incutiendum magis terrorem, ut mox apparuit, quàm ad ſupplicium exequendum, hæc ſcæna compoſita fuit. Nam Cæſar in aulam vocatos, ſatis habuit ſæveriſſima oratione objurgare, jusquejurandum ab illis accipere de reſtituendo in ſolidum Friderico intra unum menſem. Cujus rei cauſa Palatinum quoque Bavariæ Principem redire in Bohemiam cum Friderico mandavit, quos Henricus etiam Præſul comitatus eſt, receptis à Cæſare prius more ſolito ſuis regalibus. Hac porrò tempeſtate, (ne quis novam exiſtimet, quia nuper magnum in Bohemia ſumpſit incrementum:) hæreſis Piccardica malo aſtro micare cœpit, plurimum quippe mali Bohemis ſecum invexit, ut res pridem docuit. Auctor ejus Petrus cognomine Valdenſis, natione Gallus, civitate Lugdunus, Vir idiota, indoctus, illiteratus, nec dignus inter ſerios hæreticos numerari, niſi hæreſim ejus poſtea Viclefus Anglus Sophiſticis argumentis condiiſſet. Cæterùm quando nemo hactenus hæreticorum mutus repertus eſt, huic quoque facultas diſſerendi eorum quæ in buccam veniunt, ac præſertim quoties diſſerendum fuit adverſus Eccleſiæ inſtituta, aut in eos qui in poteſtate poſiti ſunt, ſumma aderat. Aderant & opes, unde alere ſuam factionem adhuc tenuem potuit. Ex quibus cum timeret periculum, diſtraxit quas Lugduni habuit poſſeſſiones omnes, partemque de pretio, eodem modo, quo Ananias & Sapphira, ſuis domeſticis ſeponens, alteram pauperibus totam erogavit, ut ſine opibus, quaſi inops abſque ullius

Iurant reſtitutioni Friderici.

Regalia capit Fridericus à Cæſare.

Hæreſis Piccardæ origo, anno 1160.

Petrus Valdenſ. Lugdunenſis.

lius timore, suo ductu arbitrioque viveret, & ubi sibi placeret, ibi habitaret. Placuit autem illi, ea pars Galliæ, quæ Piccardia nuncupatur. In hanc igitur Lugduno migrans cum divertisset, longum post se discipulorum agmen trahens, quos pauperes Lugdunenses cognominabat, celeriter incolas Piccardiæ ita fascinavit, ut & mente, & auribus, oculis quoque cæci evaderent, non juxta disciplinam Christianam, sed juxta concupiscentias suas ambulantes, nimirum cæcorum ducum cæci assectatores. Tam latè hoc malum, tantaque vi per domos etiam nobiles vagatum est, quia tardius ei remedium à Rege Galliæ adhibitum fuit, ut Ludovicus, ejus nominis octavus, post edicta & minas, ad arma postremò venire, insaniamque fanaticorum ferro & sanguinis missione coercere coactus fuerit. Trecentas illorum domus evertit, mœniaque nonnulla solo æquavit: sed nec illi, quos fuga in Germaniam avertit, tutum ibi valde perfugium habebant. Nam Archiepiscopus Moguntinus, ex eorum numero XVIII. vivos comburi jussit, qui rationibus victi, de sententia tamen sua perfida desistere noluerunt. Ergo in Bohemiam tandem reliquiæ illorum confluxerunt, quo sentina omnium sectatorum confluere solet. Sed loco dein suo de Piccardis. Nunc ad Fridericum revertendum, qui magna cura, magnoque sumptu recuperatum Principatum rursus penè amiserat. Tantum Friderici odium, tantaque Conrado vindictæ cupido propter interceptum sibi honorem incessit, ut quanquam vultu & sermone se hilarem ostenderet, intus tamen dolorem coercere non potuit, quin interdum ille erumperet, donec in actum quoque venit, non aperto ipsius conatu, sed tacito

Pauperes de Lugduno

Ludovicus VIII. Rex Galliæ delet Picardos.

Moguntinus exurit, reliquiæ Bohemiam petunt.

tacito instinctu & consilio quo adjuvabat, & adversus Fridericum extimulabat Venceslaum & Udalricum filios senioris Sobieslai. Ambo isti vagam, & alienæ opis indigam vitam ducebant, nunc Poloniam, nunc Hungariam, nunc Moraviam pererrantes, non sine quadam visentium miseratione, qui eos videbant tam diu, tam incerta fortuna miserè jactari. Quare postquam enotuit hoc illos agere, ut Pragam occuparent, quam ante parens eorum habuerat, collecti undique ex statim dictis regionibus gregarii milites, ad illos accurrebant: poteratque capi tunc Praga, si pari celeritate ad illam festinatum fuisset. At cum turba prædæ assueta, in diripiendis pagis & vicis moram protrahit, nactus Fridericus spatium, omnem ex agris multitudinem colonorum, cum ipso commeatu in urbem cogit, diversisque locis in illam, vel ad munienda, vel defendenda mœnia, additis centurionibus, distribuit. Centuriavit mox & cives, regionatimque illis placeas majores attribuit, ut in quacunque parte laboraretur, integris viribus ad ferendum auxilium opponi possent. Misit præterea nuntios in Austriam ad Leopoldum Marchionem (quem sibi nuper in aula Cæsaris pulchrè conciliaverat,) & in Bavariam ad fratrem Albertum, ut sibi subsidio veniant: idque maturè agant: multis enim in rebus se nobilitatem domesticam habere suspectam, vererique ne si tardatum foret, apertè illa deficeret, seseque ad tumultuariam illam manum cum ipso fortasse Conrado adjungeret. Horum igitur maturo adventu, Venceslaus & Udalricus, qui in obsidione tantæ urbis nihil nisi occasionem fraudis & doli quærebant, tanto metu sunt perculsi, ut con-

Conradus Venceslaũ & Vdalricum instigat adversus Fridericum.

Conatus eorum eluditur.

consistere diutius in Bohemia non auderent. Hac nubecula, quæ ventum procellosum minabatur, sine ulla tempestate discussa, ad futuram conservandam serenitatem & tranquillitatem, Fridericus de sententia Leopoldi & Alberti, protinus nobilissimum quemque nominatim evocat, ut Pragam venire properet. Ibi omnes ad novum jusjurandum adigit, non alium se Principem, quàm Fridericum habituros. Quo negotio confecto, Leopoldum & Albertum hospites, longè majorem illis operam pollicitus, domum dimittit, retenta utriusque parte copiarum quæ secum Pragæ hyemaret. Et quanquam exigua portio Autumni superfuerat, ne illam quidem sine ultione transire voluit. Premislaum, fratrem juniorem, turmis & cohortibus instruens adversus Conradum, ad quem se Venceslaus ex fuga receperat, eidemque mandans, ut in regionem Znoymensem profectus, totam Conradi in Moravia ditionem pervastaret. Vadit ille in Moraviam, populabundusque ad arcem usque Bitonam, quæ non longè à Znoyma eminet, pervenit. Hujus capiendæ animo inflammatus, magno illam impetu adoritur, quem tamen *Præfectus*, tum munitionibus arcis, tum forti præsidio fretus, facilè retundebat. Interibi Premislao nunciatur, Conradum subsidio arci longum militum agmen adducere, & ad eum ex via multos armatos aggregari, qui doleant in conspectu suo Moraviam à Bohemis fœdè vastari: proin certum imminere certamen, ad quod ineundum, quando non satis se instructum videret Premislaus, tempori cedendum, quàm temerè resistendum conducibilius duxit, ad fratremque salvis copiis & spoliis

Novum fidei Sacramentum à nobilibus exigit Fridericus.

Conradum fratri Premislao exercitu credito invadit.

Bitonam obsessam metu liberat obsidione Premislaus.

Pra-

Pragam rediit. Ac primo vere cum ſex millibus peditum ; & quingentis equitibus profectionem in Moraviam repetit , Conrado omnibus rebus , externo etiam auxilio ad occurrendum & confligendum parato. Erat ex familia Verſovicenſium , quæ ſolum invita verterat , ſedesque ſibi in Polonia delegerat ; Ratiborius quidam , pollens viribus , manuque promptus , & ob ea Polonis inprimis charus. Is , cùm tam longi exilii ſine, ſua culpa contracti, finem aliquem videre optaret , multa ſuper hoc in animo ſuo ſæpius volvebat , præſente tandem fortuna tumultus Moravici ei oblata , quam quidem fortunam, aut nullam dein aliam ſibi Principem Bohemiæ conciliaturam ſperabat, ſi videlicet cum aliquo emolumento coram illo appareret , ſic illi inſtitit , quoſcumque ex militari nobilitate , vel cognatione, vel amicitia & benevolentia , aut familiaritate erga ſe affectos cognovit , alios precibus in Societatem militiæ, alios ſpe conſequendorum in Moravia ſpoliorum invitabat, donec bene multam equitum Polonorum manum conglobaret , valdeque in tempore cum illa in Moraviam penetraret. Vix enim tribus millibus paſſuum à ſe diſtabant Premislaus & Conradus, uterque ad præliandum compoſitus , cum exploratores Premislao indicant , turmas equitum adventare , & quantum ex habitu & armis cognoſci potuit , videri ſibi Polonos equites eſſe. Terruerat hæc res Premislaum exiſtimantem auxilia illa Conrado in cumulum accedere, ſed iſtum terrorem ſimul atque errorem Ratiborius caſtris Bohemorum appropinquans Premislao ademit , per internun-

Ratiborius Verſovicenſis exul, ut familiæ obliteret infamiam, & reditum in patriam lucretur, Premislao equites Polonos adducit.

Premislao ſe adjungit Ratiborius.

ternuncium ei ſignificans, ſe auxilio exercitui ejus ſua ſponte advenire, nullo prorſus alio præmio invitatum, niſi ut per eum gratiam apud Fridericum recuperet, deinde apud ipſum quoque: quam certè gratiam nullo ſuo vitio, aut ulla mala ſuſpicione, ſed familiæ ſuæ peccato agnoſcat eſſe amiſſam. Cæterùm quàm æquum ſit, majorum delicti pœnas luere poſteros innocentes, ipſe dijudicaverit. Juſſus bonum habere animum, cunctaque ex victoria ſecunda ſperare, ſi illa eventum ſecundum habuerit, caſtra cum ſuis lætus ingreditur. Ubi paucis conſilia de pugna in commune conferentes ad pagum inde Ludomirum, ad quem Conradus caſtra poſuit, inſtructa acie eunt, nullam moram pugnæ Conrado interponente. Pariter itaque clamorem tollunt, pariterque ferrum & tela expediunt, ac pari conditione dimicant, tanta conſtantia, ut nec eques ab equite, nec à pedite pedes, de loco ſuo ſe pelli ſuſtinuerit, ſed quem quiſque eorum dimicans ſemel ceperat, eundem locum moriens obtinuit. Segregat deinde ſuos ab aliis Ratiborius, & transverſam Conradi aciem, in qua Venceslaus erat, quanto maximè poteſt impetu invadit, perrumpitque, nec ſic tamen ibi fuga alicujus viſa, ſed cædes potiùs utriuſque partis aderat, niſi quòd jam adeò perturbati hoſtium ordines viſebantur, ut nullam amplius pugnam redintegrare poſſent. Datum inde à Premislao receptui ſignum, prohibitusque miles reliquias perſequi, excepto Ratiborio, qui Hungaros equites cum ſuis inſequebatur. Quatuor hominum millia, pari propè utrinque clade, in acie cæſa feruntur, inter

Cruenta dimicatio ad Ludomirum.

Victor Premislaus.

inter quos tantus nobilium numerus, ut tædio humandi seorsum singulos, multi simul in unum sepulchrum conderentur. Hoc quoque adjicitur: Tubarum sonitum & clamorem pugnantium, fremitumque equorum, & armorum strepitum, in arce Caunicensi auditum fuisse, quæ plus uno miliari nostrate à Ludomirio distat: Unus autem Ratiborius gratiam benè gestæ rei, à toto Bohemorum exercitu tulit, palàm item ferente Premislao, ejus opera strenua, factum aditum ad victoriam fuisse. Quæ quoniam Friderico valde placuit, eò proclivius actorem illius Ratiborium, in fidem suam & familiaritatem recepit, inducta deletaque omnium injuriarum præteritarum memoria, insignibusque mutatis, ne quid odiosum restaret: Quippe pro Nassa aurea, secures decussatim sibi cohærentes jussus est ipse & posteritas ipsius gestare. Donatus & arce Bavariam prospectante quam Pryndam vocant ut fines Bohemiæ adversus Germanos limitum transgressores tutaretur. Ab hac victoria, quæ cruenta potiùs quàm læta dici debuit, stimuli non deerant, quibus Fridericus adversus Conradum exstimulabatur, ut eum funditus everteret, alioqui nullam inter æmulos pacem futuram, adduci tamen is haud potuit, ut nova calamitate Conradum, sine nova ab eo injuria accepta vellet afficere. Itaque in Moraviam iturus, ut Premislaum fratrem de se benè meritum in possessionem Olomucensis regionis induceret, non solùm inermi, sed exiguo etiam comitatu ad arcem Caunicensem venit, quanquam sic quoque molestus tunc Conrado scrupulus est injectus, & nonnulla dubitatio, quidnam ille de via propius Znoymam defle-

Ratiborio acceptum refertur victoria.

Recipitur à Friderico in gratiam Ratiborius, arce donatus deleta gentis macula: insignia mutantur.

Mansuetus Fridericus.

Premislaum fratrem Olomucio donat.

deflexus portenderet. Nec diu ſe cura illa torquens, mutatur in formam Tabellarii à Palatino Principe ex Germania cum tabellis ad Fridericum miſſi, & ſecretis præterea mandatis. Ad quem perductus, arbitris omnibus ſemotis, Tabellarii perſonam protinus deponit, & Conradi ſupplicis accipit, in poteſtatem ſe patruelis tradentis cum ſuis fortunis omnibus. Hinc tandem offenſionum omnium, ſimultatumque inter illos factus finis: Conrado ad officia exhibenda parato, & Friderico ad referendam gratiam, ultroque benevolentiam oſtentandam prompto. Rediit tunc Conradus in concordiam cum Henrico quoque Pragenſi Antiſtite, qui diſſidii cauſam hanc præ ſe tulit, quòd jam unus & alter Olomucenſis Præſul, ex ea hominum ſecta, quæ Præmonſtratenſis cognomen occupavit, favore & auxilio Conradi fuerit creatus, cum ad Pragenſem Pontificem, ejusque collegium magis quàm ad alium quemvis pertineret nominare Epiſcopos in Moravia, & roborare. Paucis reſpondente Conrado, ſe deinceps nolle in alieno foro litigare, ſed velle potiùs cum Henrico amicis officiis certare. Id verò ab eo precario petere, ne quid novi per ambitionem in deligendo Epiſcopo Olomucenſi inſtitueretur. Cognoverat enim ambitione collegium Pragenſe, non autem virtutis via ad hunc honorem aſſequendum contendere. At ſodalitium Strahovienſe, longè à crimine affectati honoris abeſſe, cum inviti aliquoties ad illum pertraherentur, tamque bona opinio de illius religione omnium erat, ut decem continenti ſerie Præſules, ex cœnobio Strahovienſi in cathedra Olomucenſi ſederint. Triſtia inde luctuoſaque omnibus Chriſtianis nova

Ementito tabellarii habitu culpam deprecatur Conradus.

Conciliatur Henrico Epiſcopo Pragenſi.

Cui competat jus eligendi Epiſcopi Olomucenſis.

nova Friderico ſunt allata, de ingenti Chriſtianorum clade, deque Hieroſolymis à Saladino (a) Ægypti Rege captis profanatisque, ac mox à Cæſare Friderico literæ, nunciique venêre ſignificantes, totius Germaniæ concilium Noribergæ esſe indictum. Quò ſe cum ad diem contuliſſet Fridericus, audiviſſetque Clementis Pontificis Romani Legatos verbis ejus pollicentes omnes vires, fortunasque ſuas, Pontificem ad recuperandam Hieroſolymam eſſe converſurum: ſimulque rogantes Cæſarem & cæteros Principes, ut pro opibus quisque ſuis atque viribus in tam ſanctam expeditionem, vel ſua ipſi nomina darent, vel copias ſuas terra marique auxilio mitterent, diligenter attendebat, quidnam Cæſar ad ea diceret. Atque magnanimus ille manifeſta voce, Ducem ſe omnibus in Aſia militaturis ultro offert. Pleriq; item Principum ſui præſentiam, alii ſubſidia, inter quos Fridericus etiam promittebant. Tum Cæſar, Henrico filio Rege Romanorum deſignato, ne ſe quid ſibi in via præter ſpem accidiſſet, Germania incerto ſucceſſore fluctuaret, paceque inter ſubditos publicè confirmàta per edictum, capitalem pœnam adverſus violatores complexum, atque aliis quæ neceſſaria erant proviſis: erigit ſignum crucis per ſuperiorem inferioremque Germaniam, ad incitandos omnium animos contra hoſtes Chriſtianis infeſtiſſimos. Et cum tempus proficiſcendi inſtaret, ipſe Cæſar cum terreſtribus copiis per Pannoniã Thraciamq; iter faciebat: Conrado ſuo Fridericiq; nomine cum Bohemis & Moravis

Clemens III. Papa.

Fridericus Barbaroſſa Dux ſacræ expeditionis pro recuperatione Hieroſolymæ.

Pax Conſtantina.

Reges Galliæ & Angliæ commilitones.

Aa 2 eum

(a) *Saladinus à Caliphis recens ſubjugata Ægypto, Hieroſolymitanum Regnum evertit Anno 1187. octuageſimo ſeptimo poſtquam à Godefrido in libertatem fuit vindicata anno.*

eum comitante. Philippus autem Galliæ, & Richardus Angliæ Reges, classibus mare Gallicum, Thyrrenumque, sicut Phrysiæ, Flandriæque, & Daniæ populi Oceanum, Itali denique mare Adriaticum transmiserunt. Cæsaris igitur in Asiam cum tanto robore ingressus, læto fortunæ vultu exceptus est. Nam & urbe, quam Turcæ defendebat potitur, & agrum hostium Iconio conterminum fœliciter populatur, & quod fœlicissimum visum, Armeniam minorem in potestatem redigit suam. In hac dum lavendi causa flumen rapidum subit, ingenti omnium luctu (vide fortunæ volubilis ludum!) mergitur. Perstiterant nihilominus in proposito militandi Philippus & Richardus Reges, & quoad concordes manserunt, adeò acriter hostes premebant, ut Saladinus impetum cedendi illis de Regno Hierosolymitano ceperit. Mox dissensione inter illos ex æmulatione orta, dum alter alteri certat anteferri, ac Philippo per simulationem malæ valetudinis in Galliam suam revertente, Saladinus facilè Hierosolymam quoque retinuit, & postremo Richardum, ad quas voluit fœderis conditiones adegit. Idem Saladinus tantum ab inani laude & ambitione remotus, quantum vix ullus tunc Christianus Rex, quod quidem monumento ad memoriam digno testatus est, suos commonefaciens, ut sibi mortuo, lineam tunicam hastili adpensam præferrent, vociferante Præcone, Saladinum Asiæ domitorem, ex tam latissimo totius orbis Regno, tantisque opibus, nihil aliud secum ferre. Quare nihil est, quod sæpius querimur, vinci nos Christianos ab Ethnicis, quasi illos multis vitiis, ac præsertim arrogantia non vincamus, quorum meritò Deus vindictam à no-

Cæsaris in Asia progressus felices.

Seleucia mortuus An. 1189. 10. Junii.

Æmulatio inter Galliæ & Angliæ Reges.

Saladini tot victoriis felicissimi Ægypti Sulthani moderatio.

à nobis vel per impios exigit. Porrò Conradus, ipſe quoque ex tam longinquo itinere in Moraviam redire feſtinans, paulò plus quam dimidiam partem militum ſecum reduxit. Et antequam ibi bene ex via recreatur, cognoſcit ab uno internuncio, Fridericum in Bohemia graviſſimè languere: ab altero paulò poſt ſubſequente, jam diem eum ſuum obiiſſe: à tertio, ſe Principem Bohemiæ ab ordinibus declaratum eſſe, vertensque ſe ad ſuos: nunc bene, inquit, navigavi, poſtquam naufragium feci, unde ad principatum usque emerſi. Atq; inde absque mora Pragam ad ineundum honorem tranſiit. Sed nec Henricus Friderici Cæſaris filius in rebus ſuis curandis, quas domi foriſque curari oportuit, tardus apparebat, animum inprimis intendens in Regnum Neapolitanum, (*b*) Siculumque, à Tancredo Rogerii Siciliæ Regis ex pellice filio occupatum, contra ſententiam Clementis Romani Pontificis, qui ſibi jus ad utrumq; regnum vindicabat. Hujus ſucceſſor Cæleſtinus, perinde atque Clemens in Tancredum animatus, clam procurat, ut Conſtantia Rogerii filia legitima, è cœnobio Panhormitano educeretur: eamque tametſi ritè captam, Deoque per verba religionis conſecratam, Henrico in matrimonium collocat. In dotem illi Regnum Siciliæ attribuens, ſuo ipſius marte ſibi aſſerendum. Sed jam Tancredus Neapolim quoque invaſerat, ad

Henricus VI. Cæſar. Conradus IV. Interrex.

(*b*) *Tancredus Rogerii ſpurius præter Pontificiam auctoritatem occuparat Regnum Siculum. Hoc Pontifex Henrico donavit. Vt jus occupandi haberet, Conſtantiam monialem voto ſoluto illi jungit. Mortuo Tancredo ejusque filio Rogerio, Henricus utramque Siciliam occupat, & ex quinquagenaria conjuge filium ſuſcipit Fridericum II. Anno* 1193.

quam recipiendam Henricus cum plerisque Germaniæ Principibus se accingens, rogat enixè Conradum, ne se auxilio in tanta necessitate destituat. Conradus aliquantum incertus, mittendumne subsidium, an potius demerendi novi Cæsaris causa, sibi eundum esset, (nam plures erant, qui dissuadebant, quàm qui profectionem suadebant) paucorum tamen ille consilium amplexus, ad oppugnandam Neapolim cum Henrico perrexit, cura interim administrandæ Bohemiæ, Henrico Antisti Pragensi delegata. Neapolim autem Tancredus, militum rerumque omnium copiis egregiè firmaverat, ita ut nisi per longam continuamque obsidionem, spes urbis expugnandæ nulla adesse videretur. Cæterùm tanta vis admonitionis inerat Henrico, ut illa exercitus ad durandum perseverandumque corroboraretur, cum repentè ingens coorta pestis, solvere obsidionem, Henricumque in Germaniam reverti coegerit. At Conradus, unà cum Otthone patruele morbi illius casum illic subiit, cum domi principatum vix primoribus labris degustasset, nedum ut aliquid in illo memoratu dignum gerere potuerit. Corpus ejus Pragam translatum, & ibidem conditum. Ac ne quod tempus discordia Principum transiret vacuum, duo rursus cognati Principes, Venceslaus & Premislaus de Principali loco summis viribus contendebant. Utrisque sua factio præsto fuit, atque utriusque spem Praga verbis alebat. Henrico dein Præsule adjuvante, Venceslaus à Pragensibus intra mœnia receptus est, Princepsque consalutatus. Quo segniùs rem suam agente, supervenit Premislaus cum non contemnenda manu, circumque muros obequitat, ut Venceslaum

Conradus Cæsari militat bello Siculo.

Henricus Episcopus Gubernator Bohemiæ.

Peste Conradus & Ottho Neapoli extincti.

Venceslaus V. Interrex trimestris.

Premislao neque Pra-

laum ad pugnam eliciat. Adeunt Principem cives, se quidem ad tempus æquo animo dicentes oppugnationem toleraturos, cæterùm ad dimicandum prælio vires sibi deesse. Proin ex re videri, ut confestim mittantur, qui Principis imperio nobilitatem ad arma concitarent, quorum subsidio æmulus pelli queat mœnibus. Probat Venceslaus palàm consilium, sed postero die se occultè inde subtrahit, Bambergam petens, in qua tunc Henricus Cæsar substiterat, quum tribus tantummodo mensibus in Bohemia summæ rerum præfuisset. Pragenses destituti Principe, ne diutius agri illorum vastarentur, Premislaum substituunt, eique portas urbis aperiunt, omnium offensarum, quæ tunc intercesserant, gratiam facientem. Sed nec iste jus suum contra Venceslaum absentem diu obtinere potuit, Henrico Cæsare indignante, quòd lex patris sui, quam de pace ab omnibus Principibus custodienda dixerat, à Premislao violaretur & iccirco eum ad causam dicendam, cur Venceslaum expulerit, vocante, simulque severiùs minante si tergiversaretur, se illum Pragæ invisere velle. Nulla vis Premislao aderat, quæ eum posset ex severitate Cæsaris eripere Regno in se diviso, dum altera nobilitatis pars pro Venceslao, altera pro ipso Premislao tenderet, ac jam rumor ante antecedebat de Venceslai Pragam reditu. Ne igitur eum istic expectaret, rursus in Moraviam, postquam uno amplius mense, quàm Venceslaus, Principem in Bohemia egerit, se contulit. Cæterùm idem Venceslaus in via per Albertum Lusatiæ Marchionem, Premislao gratificantem, interceptus, arctæque custo-

...ga neque Venceslaus resistere audent.

Venceslaus ad Cæsarem.

Premislaus VI. Interim Rex postea Rex Bohemiæ III.

Citatur Premislaus à Cæsare, sed causæ diffidit.

Premislaus quadrimestris Princeps.

Venceslaus ab Alberto

Marchione Lusatiæ captus in carcere moritur. *Spitigneus filius Venceslai.*

custodiæ traditus est. In qua vitam tandem cum morte commutavit, Spitigneo filio superstite, cujus tutelam Henrico Præsuli commendavit. Ab hoc Venceslao, Engelbertus Olomucensis Antistes, oppidum Suitaviam ad fines Moraviæ situm, ac jam pridem violentia abalienatum recuperavit. Vacante principali sede, Henricus Præsul diem comitiorum habendorum Pragæ indicit, Candidatumque in illo Principatus, pro Spitigneo pupillo agit. Bohemi parumper deliberantes, ipsum Henricum unanimi assensu, magnaque voce Principem Bohemiæ pronunciant. Multis contra Henricus verbis pugnat, ne quid novi in se constituant adversus exempla & instituta majorum, apud quos discretas semper Principis ac Pontificis dignitates fuisse: sed ne nunc quidem causam se ullam offerre, cur conjungi debeant, præter Spitigneum, tot aliis Principibus ætate maturis superstitibus, ex quibus facilis unius fieri possit delectus. Urgent illi Henricum compressius, docentque ita demum concordiam in Bohemia conflari posse, si illam ipse nullis apertè factionibus imbutus, regendam susciperet. Ea conditione dare se illis manus, respondit, si Cæsar voto illorum subscripserit. Atque inde ad Cæsarem profectus, ut more solenni Principis personam indueret, non aliter ei sunt vexilla de manu Cæsaris porrecta, nisi ut summam pecuniæ, quam se repræsentaturum Venceslaus Cæsari spoponderat, ipse ære suo expungeret: Hinc nova difficultas exorta, undenam promissum Cæsari æs dilueretur? Nec enim Henricus solvendo erat, nec creditores reperiebantur, qui eidem mutuum æs dare vellent: quia de perseverantia illius in Principatu ambi-

Henricus causam Spitignei agit.

Henricus & Episcopus Pragæ, & Interrex VII.

Pecunia ex pacto Cæsari ante confirmationem numeranda.

ambigebatur: & populus crebris Principũ mutationibus, per continuos exactores valde fuit attenuatus. Quicquid tamen ex privata arcula, & à fidelioribus amicis contractum æris ad manus venerat, illud in præsens ad Cæsarem missum, cum syngrapha obligatoria de reliquo debito dissolvendo. Posthæc nihil habuit antiquius, quàm ut nobilitatem in antiquam redigeret concordiam, utque ipsam Bohemiam à rapinis & latrociniis, à quibus sibi factio Premislai non temperabat, liberaret, dispositis per loca oportuna stationibus, quæ ad omnem latronum excursionem occurrerent, audaciamque illorum punirent. Nam ipse Premislaus, relicta Uladislao fratri bonorum in Moravia possessione, cum certa equitum manu in Lusatiam ad Adalbertum, rebellem tunc animum adversus Cæsarem gerentem, Saxoniamque Imperio illius subjectam, vexante sua sponte concessit, ut & laborum ejus, & prædarum esset particeps, atq; eadem opera, ut injuriam suam ulcisceretur, qua se à Cæsare Venceslao paulò ante esse venditum conquerebatur. Cæsar Italicis negotiis distentus, ablegat nobiles homines ad Henricum, qui ipsum debiti nomine appellarent, aut si mallet expeditionem in Lusatiam, ad retundendam Alberti & Premislai ferociam suscipere, gratiam ei non debiti tantum faceret, sed insuper arces & oppida dono daret, quæcunq; de bonis Alberti avulserit. Henricus ubi cognoscit, mille faciliùs milites, quàm mille aureos mutuos se contrahere posse, modò ut ex populationibus militi vivere liceat, delectum habet, eique Wilhelmum Comitem præponit, dato eidem mandato, ut licentiam militis cohiberet, si forsan illa corruptius, ultra quàm conve-

Latrocinia coercet.

Adalbertus Marchio Lusatiæ Cæsari rebellis, ei militat Premislaus.

Henricus Inter-Rex Wilhelmũ Comitem jussu Cæsaris illi opponit.

Cæsus Adalbertus. conveniret progredi vellet. Wilhelmus usq; ad pugnam, quam cum Alberto & Premislao conseruit, in officio militem habuit: illis superatis, fugatisque, & Premislao tantum non capto, victor exercitus neminem amplius metuere, sed ex libidine cuncta agere, sacraque pariter atque profana diripere, cum ex præda, non autem ex pecunia militare se diceret. Serò pœnitentiam agente Henrico, quòd tam dissolutam expeditionem in Lusatiam, sine stipendio expedierit. Instruebat tunc Emericus Hungarorum Rex filius ingentique apparatu nuptias, cum (c) Constantia Arragoniæ Regis filia Strigonii adornabat, ad quas Henricum quoque Bohemiæ Principem invitaverat, quod quia percommodè cecidit, ita videlicet ut Henricus cupiebat, jam pridem appetens, avidusque fœderis cum Rege Pannoniæ ineundi, tam tempestiva occasione ad id conficiendum sibi oblata, non mediocriter lætabatur: venitque Strigonium ad diem nuptiis dictum. Quibus peractis, ictoque cum Rege pacis fœdere, dum Pragam remeat, in itinere accipit, insidias sibi in Moravia esse paratas, quas ut devitaret, longiore diverticulo usus est, in Austriam usque deflectens à via, omnesque frustrans insidias. Pragam reversum, Proceres & frequens nobilitas, quæ ipsum Henricum in via sequebatur, una omnes voce flagitant, ne inultam sinat Moravorum perfidiam. Tum Henricus, longè à me, inquit, tam impia mens facessat, ut propter delictum paucorum, in omnes desævire velim, quando & il-

Filia Ferdinandi Regis Castellæ.

Henricus à Strigoniensibus nuptiis reversurus, in Moravia insidias vix effugit.

Incitatur ad vindictam.

(c) *Constantia hac postea vidua nupsit Friderico secundo Imperatori, (quod vetus scriptor Hungarus) non Henrico Barbarossæ filio secundum Bonfinium. Ex has Henricus senior Dux Sueviæ, Rex Romanorum.*

& illi pauci suo tempore, cujus Deus optimus est arbiter, debitas sceleribus pœnas luituri sint. Nimis religiosa hæc cunctatio, nimisque nobilitati odiosa visa, dicenti, Principem decere, ut in puniendis propulsandisque injuriis segnis non appareat, alioqui malitiam dilata animadversione longiùs processuram. Aut igitur delectui esse ei adnuendum, aut spectandum dum ipsi suo sumptu, vel invito Principe, copias contrahant in Moraviam deducendas. Ita velit nolit expeditioni Moravicæ adnuit, edicto prius proposito, capitis pœna sancito, si quis Præfecto copiarum non paruerit, aut loca sacra quovis modo violaverit. Præfectus Moraviam ingressus, nullum in conspectu hostem armatum videt. Mox edoctus ab exploratoribus, ad primum Bohemorum adventum perculsos insidiarum conscios, arcibus etiam atque vicis suis desertis, ex Moravia ad Premislaum confugisse, arces illorum cum ipsis hominibus in deditionem recipit, ac solam pecorum armentorumque prædam militibus dilargitur. Sedatis rebus turbulentioribus Henricus, à quibus natura abhorrebat, ad Pontificiam deinceps functionem se vertit: atque ad eam inprimis intentus, munere suo in corrigenda Ecclesiastica disciplina fungitur, adeò tunc ab intemperantibus & lascivis sacerdotibus labefactatam, ut lapsus ejus erigi, ac rursus in statum suum constitui, nisi per summam authoritatem, & præsentem censuram non facilè potuerit: latè enim vitia, & per multos sacerdotes diffundebantur, & idcirco multam severamque medicinam postulabant. Neque enim temulentia, neque libido, sicut neque alius inveteratus morbus, alio quàm acri asperoque, ac minimè blando medicamento cura-

Premislaus author insidiarum.

Censuram Henricus agit in sacerdotes.

curatur. Igitur Henricus, positis per diversa loca tribunalibus, in quibus dati judices præsidebant, per eos sacerdotibus temetum, ganeumque sectantibus, famem sitimque in carcere procurabat. Ibidem incontinentium æstuantem libidinis impetum eodem pharmaco domabat: cæteros verò, pro improbitate quemque sua, ab officio, ministerioque suo removebat, donec ad bonam frugem reverterentur. Per quæ tamen remedia consequi non potuit, ut malum tam longo tempore, spatioque propagatum statim tolleretur, sed ut minueretur, infirmaretur que. Fortè per idem tempus à Cælestino Pontifice Romano legatus è collegio Cardinalium, Petrus à lata via cognominatus, in Bohemiam & Poloniam missus erat, ut decumas ab iis, qui in sacris constituti sunt exigeret, in bellum Asiaticum convertendas. Magna enim spes omnibus Christianis injecta fuerat recuperandæ Hierosolymæ, Saladino mortuo. Et quanquam Henricus ita tum langueret, ut prodire obviam legato ipse non potuerit: eos tamen procedere jussit, qui alios honore & dignitate præcederent, ab illis Pragam honorificentissimè deductus, ac liberalissimè cum toto comitatu ab Henrico habitus, ut intellexit sacerdotes plerosque in Bohemia, vitam satis propudiosam vivere, diem consecrandorum sacerdotum promulgat. Ad quem cum plures jampridem initiati, quam initiandi Pragam ad S. Vitum convenirent, accurata oratione de Cælibatu habita, in hanc tandem summam dicta redegit, ut consecrandi continentiam jurarent. Hic turba sacerdotum cancellos circumstans, septa transilit, ac pro se quisque candidatos sacerdotii, per divos perque divas obtestatur, ne se

Petrus Cardinalis à via lata legatus Cælestini III. P. M. Pontifex decumat sacerdotes in bellum sacrum.

Oratio Cardinalis ad sacerdotes de Cælibatu.

libe-

ne se liberos solutosque alligari, castrarique patiantur: Affatim superesse Monachorum, quibus solemne sit mundo & cupiditatibus ejus renunciare per jusjurandum: illis contentum debere esse Legatum. Nec insuper mundo destinatis ministris, jugum velle imponere, quod patres eorum portare nequiverunt. Hac petulantia verborum Legatus vehementiùs accensus, imperat severiùs Archidiacono, ut sacerdotum tumultum coherceat, & quos oportet, ut jurare cælibatum cogat. At illi Archidiaconum multis convitiis, mox pugnis invadunt, cum derepentè satellites armati ab Henrico ad sedandam rixam submissi advolant. Ibi audaculorum aram, alii columnam, quæ corpus dominicum sustinebat circumplexi, religionem contra vim obtendebant. Sed eos Legatus inde abstrahi, per vimque abduci mandat, inquiens, Nihil auxilii ex religione habere illos, qui violenter illam temerassent. Ac mox severissimam in illos dixit sententiam, partim ut in carcere inedia necarentur, partim exilio punirentur. Qua tam acri animadversione perterrefacti cæteri, ad sanitatem sobrietatemque, & temperantiam paulatim sponte sua redibant. Idem Legatus benignum hoc responsum ab Henrico tum de decumis, tum insuper de militia Asiatica retulit, fore ut ipso Henrico Duce, si ex infirma valetudine convaluerit, Bohemi nequaquam ultimi, tam piam expeditionem sint sumpturi: Decere enim bonum pastorem, ut pro ovibus Christianis, animam quoque suam libenter ponere velit. Jussitque delectum haberi, ac cætera ad longinquam profectionem necessaria sensim parari. Cæterùm fama morbi ejus crebrescente, & usque ad aures Premislai perveniente, qui

Castitati refragantur sacerdotes.

Archidiaconus pugnis mulctatur.

Milites Pretoriani sacerdotum tumultus compescunt.

Henricus morbo correptus principatu se abdicat.

qui ut intentus ad omnem occaſionem erat, ita ſubitum in Moravia unà cum fratre Vladislao agmen coegit, quod Pragam duceret. Vocat ad ſe Henricus proceres, animumque illis ſuum de Principatu deponendo aperit, datque eisdem legendi Principis poteſtatem quemcunque voluerint, ſibi, inquiens, vires ad obeundum Pontificatum vix ſufficere, nedum ut Principis præterea onus ferre poſſit, in tanto præſertim rerum motu, atque continenti ferè illius honoris ambitu. Qui aderant, ſimul omnes rogant, ne animum deſpondeat ad inanem inimicorum ſtrepitum, quem mox ipſi ſuis viribus ſint diſcuſſuri absque omni ejus cura, daret modò ſe ad meliores cogitationes, quibus non de mutando rerum ſtatu, ſe de recuperanda priſtina valetudine ſecum cogitaret: ſumptisque propere armis, Vladislao & Premislao occurrunt. Non exiſtimabant futurum, ut tot agmina, tamque robuſta, in tam brevi ſpacio coire poſſent. Cui tamen rei ambo fratres magnam cauſam præbuerunt, dum populationibus per viam qua ibant factis, concitant indignatione in ſe omnes læſos, illæſosque. At contra Henricus ex munificentia, in maxima tunc annonæ caritate, per frumentum à ſe coemptum indigentibus gratis exhibita, adeò factus eſt popularis, ut populatim ad eum defendendum univerſi confluerent. Itaque fuga major, quàm prælium ab adverſa parte viſebatur. In qua tamen Vladislaus captus & retractus, ad arcem Crevoclatam à cuſtodibus deportatus eſt. Henricus

Premislaus & Vladislaus invisi cuique ob grassationes.

Henricus annonam egentibus gratis suppeditat.

ricus rurſum proceribus accerſitis, conſilium medicorum illis indicat, ſuadentium loci cælique mutationem fieri debere, & ab omnibus rebus, quæ animum ſollicitant abſtineri, alioqui nihil ſibi profutura medicamenta. Se itaque velle Egram oppidum in ultimis Bohemiæ finibus ſitum, refovendarum virium gratia petere. Interim adminiſtrationem Regni curæ illorum delegare. Quartodecimo die, poſtquam Egram pervenit, ibidem ab humanis exemptus eſt. In utroque magiſtratu tam æquus & moderatus, ut in dubio reliquerit, Princeps an Pontifex melior vixerit. Corpus Doxanam illatum, quo in cœnobio matrem etiam ſuam ſepeliverat. De ſucceſſore in Comitiis ab ordinibus variatum, primoribus ad Premislaum, uti cæteris ætate priorem inclinantibus: alia nobilitate cum ipſis civibus, Spitigneo adoleſcenti, ob memoriam Conradi ſuffragantibus. Sed ab hoc ſuffragio iſti à primoribus dicentibus, quòd ad parietem nimis adhuc propter ætatem caducum applicare ſe ſtuderent, victi protinus deſtiterunt, atque de Premislao cum illis in certamen venerunt, interrogantes, an expediret ſummæ rei præponere eum, cui Cæſar eſſet infenſus? & quem ipſi recenti prælio vehementer offenderunt, fratre intercepto, & ipſo Bohemia turpiter expulſo? ita ut facilè conjectare liceat, ne nunc quidem aliud eum meditari, quàm quo pacto ſe ulciſcatur. Hæc tandem ſententia obtinuit, ut Premislai fratrem Vladislaum, de cuſtodia ereptum, Principem conſtituerent, haud dubiè hujus tanti beneficii, quàm injuriæ ſua culpa contractæ, magis memorem futurum. Imò ea ipſa re, Premislaum quo-

Egræ moritur Henricus & Princeps & paſtor bonus decimo quinto Pontificatus anno.

Vladislaus Inter-Rex è carcere III. quinquemeſtris.

quoque multum de iracundia remissurum, postquam viderit fratrem dominari. Eunt igitur confestim ad arcem in qua custodiebatur, ibiq; Principem illum salutant, & insigni comitum pompa Pragam deducunt, prorsus ignarum, ubinam gentium Premislaus ætatem degeret: sed nec quisquam præsto erat, qui eum de statu illius docere posset planè misero. Ad has enim rei familiaris angustias, ad eamque pecuniæ inopiam redactus fuit, ut ob quærendum victum quotidianũ Ratisbonæ, ubi templum ædificabatur, servili habitu operam suam architecto locare, totumque diem rotam versatilem in subducendis in altum lapidibus, versare coactus fuerit, uno tantùm ex suis clientulo fideli, laboris sudorisque socio, quo cum dies continuos decem, cum se in opere illo defatigasset, relaxandi animi causa extra mœnia ad pontem Danubio imminentem progreditur, garriens cum clientulo, quicquid in buccam venerat, cum ecce tibi nuncius adest de morte (d) Henrici Cæsaris, Messanæ in Sicilia mortui, notum omnibus faciens. Quo Premislaus exhilaratus, Adhuc, inquit, Numen aliquod, fortuna melius nos respicit, quin redimus, & læti hunc diem in œnopolio consumimus. Imò ait clientulus, si lautius obsonare vis obsonium, en cape duos aureolos, quos in usum futurum hactenus repositos habui ad obsonandũ. Eos simulatq; ille accepit, subridens in Danubium projicit: Domi, inquiens, non hîc, lautiorem quærendam cœnam, ad quam maturiùs cœnandam, fac ut postero die accinctus sis

Sors misera Permislai Ratisbonæ latomis inservientis.

Ann. 1198.

(d) *Veneno quod propter adulteria conjunx illi propinasse dicitur. Vel inter venandum gelidam è fonte biberat, hinc mors sequuta.*

ſis ad iter maturandum Bohemiam verſus. Cujus fines attingens, gratiora adhuc nova audit, fratrem videlicet ſuum Vladislaum natu minorem, Principatum in Bohemia gerere. Sed cum ſimul ei veniret in mentem, quàm incommunicabilis eſſet Regni ſocietas, viſum eſt, ut fratris ſententiam de longiore tutioreque loco tentaret, ſi ſibi tanquam ſeniori de throno cedere, aut ſe in Regni conſortium accipere vellet, datque hac de re ad fratrem literas, controverſiam tunc de Pontifice cooptando, cum collegio Pragenſi habentem. Suam enim Vladislaus in hoc authoritatem valere voluit, ut pro arbitrio ſuo, quem cuperet, Pontificem cooptaret, quemadmodum re ipſa fecerat, Henrico Danielem ſuum ipſius à ſacris ut vocant Sacellanum, ſubſtituendo. Sed in ejus nomine ſacerdotes Pragenſes nullo pacto acquieſcere, nec eum ad ullam adminiſtrationem prius admittere voluerunt, quàm leges ipſis, juraque & ſuffragia libera reſtituerentur, quibus ex antiqua conſuetudine hunc ipſum Danielem ſibi Epiſcopum legerunt, haud dubiè Vladislao gratificati. Quibus literis, cum eſſent redditæ, ſcriptum inerat: ex malorum theſauro, hoc malum illi defuiſſe, ut latomias Ratisbonę lapidarias colere fuerit coactus, ſed omnem ſibi mœrorem abſterſiſſe lætitiam, quam ex fratris Principatu concepiſſet, cujus fructum ad ſe quoque ſperaret pertinere. Has literas Danieli & quibuſdam aliis recitans, rogabat illorum ſententiam. Cui Daniel, Caro, inquit, & frater tuus eſt Premislaus, piumque videri ac verè fraternum, ut in iſta anguſtia animæ ejus, tua ope illum ſubleves. Reſcribit mox Vladislaus fratri, ut ad certum locum, quem nominabat, ad collo-

Premislaus Cæſaris audita morte in Bohemiã feſtinat.

Fratris animum pertentat.

Jus nominandi Epiſcopi collegio non Principi competit.

Daniel XVIII. Epiſcopus Pragenſis.

Revocat Vladislaus fratrem Premislaũ.

Revocat Vladislaus fratrem Premislaum. Spitigneus comprehendere conatus Premislaum captus oculis privatur. Cedit fratri seniori Vladislaus.

quium veniat, velle se tranquillo animo absque multis arbitris cum eo, de rebus communibus fraternè conferre. Sed non latuerunt hæc cæteros novarum rerum studiosos, qui ut rursus aliquid novarent, Spitigneo adolescenti persuadent, ut Premislaum in via intercipiat: quo intercepto, ingens obstaculum, quod nunc ad emergendum ei obstaret, sublatum iri. Imprudens juvenis, parvula manu, atque ea inermi contracta, cum stultis consultoribus incidit in foveam quam fecit. Hunc Principes captum oculis in vincula conjiciunt, ne aspirare deinceps ad Principalem honorem posset. Ipsi inter se commendabili Vladislai pietate, qua ultrò majori fratri de loco suo, quem tantum quinque menses occupaverat, cessit, ita rem composuerunt, ut Premislaus Bohemis, Vladislaus Moravis imperitaret.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER QUINTUSDECIMUS.

SUMMA LIBRI DECIMI QUINTI.

Duo Cæsares, quod antea nunquam auditum. Philippus Dux Sueviæ & Ottho Dux Saxoniæ. Premislaus anceps cui favere debeat. Saxones prædas agunt in Lusatia. Conquerenti Premislao iniquius responsum. Philippo roganti suffragatur renunciato Otthone Premislaus. Tum etiam totam populatur Saxoniam. Premislaus Moguntiæ à Philippo Cæsare Rex Bohemiæ coronatur, Perpetua serie sibi postea Reges successerunt. Philippus primo prælio inferior, post duobus superat Otthonem. Bavarus Episcopus apud Philippum conquestus de effreni Bohe-

Bohemorum in prædando licentia. Alienatur à Philippo Premislaus. Corruptus à Landgravio Thuringiæ factioni Otthonis adhæret: repudiat Misnensem conjugem in despectum Philippi. Ducit Constantiam Vngaram. Quid esset Ottischar, Ottogari nomen à Bohemis inditum. Longè lateq; Philippi vastat ditionem. Subornat Philippus Theobaldum contra Premislaum ex consilio Marchionis Misniæ. Ferro & igne grassatur Premislaus in auctores. Congressus Cæsaris Philippi cum Premislao Egræ. Simultates depositæ. Venceslao Premislai filio datur sponsa Kunigundis Cæsaris filia prius Palatino pacta. Theobaldus in gratiam collocatus. Otthonem Coloniæ Philippus obsidet. Ille ferox ex urbe prodit. Deseritur: in Saxoniam profugit. Vrbem Philippus occupat. A Palatino ob spretas nuptias Bambergæ interficitur. Ottho Cæsar malo animo adversus Premislaum. Magdeburgensis Episcopi prudens consilium. Principes reliqui transigunt inter Cæsarem & Regem. Ter centum cataphractos Cæsari coronam Romæ suscipienti addit. Domi filium Venceslaum coronat. Theobaldo Henrici Barbati filiam conjugem tradit. Armat eum ut socero contra Polonos opem ferat. Lis absq; prælio dirempta. Tartari primùm innotuerunt. Ottho Cæsar à Pontifice excommunicatus, illiq; Imperium abrogatum. Surrogatur Fridericus Henrici filius 20. annorum. Ottho vindicatum injurias sese accingit. A Ludovico Galliarum Rege profligatur in Flandria, obiit præ mœrore. Fridericus munificus in Regem Bohemiæ. Summa privilegiorum amplissimorum. Rex parum religiosus sacerdotibus vectigal indictū: monachi prædæ expositi. Abbas Strahoviensis oratiuncula Regem demulcet. Episcopus ex Austria Regem

 ana-

anathemate petit, hinc Romam abit. Monasteria sunt penu Regum Bohemiæ. Monachi sunt dispensatores. Decretum impetrat pro religiosis. Revocatur Roma Andreas Episcopus cum Legato Honorii Pontificis. Placatur Rex. Fridericus Cæsar excommunicatur. Vladislaus Marchio Moraviæ Regis frater moritur Velegradi, ubi novum templum condiderat. Laudes hujus Marchionis & Roberti Britanni Episcopi Olomucensis. Vladislaus filius patri in Marchionatu succedit. De Pragensi Episcopatu lis. Johannes Scholasticus palmam obtinet. Cæsar conventus agit Argentinæ. Rex Bretislaum agnatum cum ampla potestate eò mittit. Agitur de successore. Henricus filius eligitur stipulata in Palæstinam expeditione. Contra Pontificem Cæsar. Guelphorum & Gibellinorum nomen primùm innotuit. Leopoldus Austrius Cæsari militat in Italia, domui Fridericum filium præficit. Austrii latrones populantur Moraviam. Vlaudislaus cum Venceslao filio Regis par pari referunt. Leopoldus in Apulia moritur. Cæsar ab Innocentio Pontifice maximo ad Parmam cæditur, hinc ad Cremonenses fugit. Diluvium in Phrysia. Cometes, Mesco Poloniæ Princeps muribus arrosus. Terræ motus in Bohemia. Prodigia hæc Regi veternum excutiunt. Filiæ Regiæ jam nuptæ patrem invisunt. Agnes repudiato Cæsaris conjugio fit vestalis. Fridericus Austrius Batoviam obsidet, Boceccus à Kunstat vel terret vel admonet hostes. Fuga Austriorum. Oppugnatur Rezium. Fridericus provocat ad duellum. Venceslaus accipit conditionem: tum ille fingit morbum. Austria vastata. Premislaus I. Ottocarorum moritur.

Non

NOn perinde in Germania tunc res, atq; in Bohemia tranquillæ erant, Principibus seditione laborantibus, & quod ante id tempus contigit nunquam, duos Cæsares sibi legentibus, Philippum Sueviæ Principem, Archiepiscopus Moguntinus, Otthonem Saxonem Archiepiscopus Coloniensis inauguravit, utrumque factione potenti fultum. Quippe ultra Germaniæ Principes Philippum, Rex Galliæ: Otthonem, Rex Britanniæ adjuvabat. Premislaus medium tum adhuc agebat animo fluctuans, in utram partem sese daret, cum ei ex Lusatia affertur, Saxones excursione illò facta, pagos aliquot diripuisse, pecoraque inde in Saxoniam abegisse. Extrudit confestim suos Premislaus, qui Otthoni Saxones de præda abacta deferrent. Atq; ille subridens, deludensque: Nimis, inquit, intempestivam sibi videri hanc querelam, quasi Premislaus morum militarium sit ignarus, qui aliter vivere nisi rapto vix sciant, & postquam in Saxonia rebus necessariis in præsens destituantur, quid novi, si illas apud vicinos rerum abundantiores quærunt? Inter hæc Legati à Philippo in Bohemiam veniunt, spes amplissimas Premislao ostentantes, si Philippizare in animum induxerit. Sine ulla deliberatione, ita se facturum respondit, & illis adhuc præsentibus, Otthoni bonam vicinitatem renunciat, subjungens: Suum quoque militem scire ex rapinis & spoliis vivere. Delectoque robore trium millium in Bohemia equitum, quibus duo ductores dati cum mandato, ut hunc numerum in Lusatia adaugerent, si aucto opus esse cognoscerent, ac talem cum illo in Saxonia operam navarent, qualis mercede digna foret. A finibus illi statim vastare

Philippus Barbarossæ filius Imperator desig. An. 1199.

Contra eum Ottho Dux Saxoniæ Henrici Leonis F. Henrici Superbi N.

Saxones populantur Lusatiam.

Ottho Premislao conquerenti superbè respondet.

Philippo Cæsari Premislaus se adjungit.

Irritatus Premislaus bello persequitur Saxones.

Saxoniam vastat Premislaus.

Saxoniam incipiunt, tantumque incolis terrorem igni & ferro immittere, ut multitudo gregatim ad Otthonem confugeret: sed neque ipse hostibus, quorum vires planè ignotas habuit, se objicere audebat, sed mœnibus inclusus munitissimis, expectabat dum tempestas adeò procellosa transiret, quod ante factum non fuit, quàm se miles Bohemus variis spoliis satiaret, ac sua sponte inde decederet. Hæc quam grata Philippo acciderint, ex beneficio Moguntiæ Premislao collato facilè quis existimare potest. Venerat post rem bene gestam Premislaus Moguntiam, in qua conventum Principum Philippus habuit. Ibi priusquam de bello instaurando deliberari, aut quicquam tractari cœptum esset, Premislaum de omnium qui aderant, sententia, Regem Bohemiæ creat, imposita ei sua manu corona regia. Exin tandem Interregnum in Bohemia finitum, Regibus sibi deinceps continua serie succedentibus. Postquam usu didicerant, ad dignitatem atque existimationem tuendam plus referre inter ipsos Reges, quàm inter Principes censeri, præsertim apud Bohemos in tam corrupta procerum indulgentia ac licentia, per quam ipsos Principes non solùm nimis sibi familiares, verùm etiam obnoxios faciebant. Philippo congressus cum Otthone ad Aquisgranum fuit, non valde secundus, nam Ottho locum illum obtinuit, in quo etiam coronatus est. Indeque circa Rhenum, quasi jam omnium victor, circumvolitabat, donec Philippus reparatis viribus, Regeque Premislao sibi adjuncto, licentiam ejus reprimeret, uno prælio ad Mosellam inito, cuius trajectum Ottho impedire cona-

Premislaus Rex III. Bohemiæ à Philippo Cæsare Moguntiæ coronatus.

A Premislao omnes ordine sibi succedunt Reges Bohemiæ. An. 1199.

Ottho IV. à Richardo Rege Angliæ impulsus Ottonem Aquisgrani coronat.

conatus est; altero juxta * Aquiliam, in quo similiter ac priore Ottho malè acceptus est, ita ut lentiùs posthac æmulum prælio lacesseret. Sed non defuerunt protinus, qui semina discordiæ inter Philippum & Premislaum disseminarent, ac inter primos Arnolphus quidam Episcopus cognomento Tarsonus, graviter Premislaum accusans de damnis Bavariæ illatis, dum ab expeditione, tum Germanica, tum Italica revertitur, quæ tam gravia fuisse fingebat, ut Bavari quovis gentium multò libentiùs abire mallent, quam expectare tertiam Bohemorum per Bavariam expeditionem, quæ haud dubiè illos ad extremam vastitatem redigeret. His Philippus ad indignationem commotus, breves admodum ac præcisas ad Premislaum scribit literas: Non egere se amplius, inquiens, ejusmodi Premislai auxilio, quod ultimum suis subditis exitium afferat. Subitò hæc indignatio per rumigerulos in aulã Otthonis dissipatur. Nec Ottho segnis ad explorandum quo in se animo Premislaus esset, et si qua ratione pertrahi in suam causam possit. Missus ad Regem Hermannus Thuringiæ Princeps, veteri familiaritate illi junctus, cum muneribus & ingentibus promissis Quibus adeò Rex se expugnari passus est, ut cum Theoderico etiam Misniæ Marchione, qui Philippi adhærebat factioni, affinitatem dirimeret, facto cum sorore ejus divortio, sub sterilitatis prætextu, illaque in Misniã remissa, ut novis in Bohemia nuptiis locũ evacuaret, quas paulò post Rex, cum (a) Constantia, Belæ Regis

** Argentinam vel Coloniam; siquidem utrobique victor fuit Philippus.*

Arnolphus Episcopus Regem Bohemiæ falsò criminatur apud Cæsarem Philippum.

Patulas calumniis Cæsar habet aures.

Factioni Otthonis Premislaus adhæret.

Hermannus Langravius Thuringiæ.

Premislaus repudiata Misnii filia, Hungaram ducit.

(a) Constantia huius nulla fit vspiam apud Hungaros mentio, nisi dicas fuisse Arragoniam Emerici Regis viduam. Eam tamen postea Friderico II. Cæsari nupsisse tradunt Hungari.

Innocentius III. Origo nominis Otthogarus, alii Odoatrum dicunt. Otthischgar. Vastat Philippi Cæs. ditionem Rex.

Regis Pannoniæ filia contraxit, Romani Pontificis assensu, quem per Otthonem, Innocentio tunc adhuc acceptum obtinuit, in tantamque gratiam se apud eundẽ Otthonem posuit, ut cum Saxones Premislaum laudantes, identidem sua voce repeterent, Otthischgar, hoc est, Otthoni totus deditus, quod Bohemi non intelligentes, putabant novum Premislao à Germanis indi vocabulum, vocariq; Otthogarum, nec aliter posthac quàm Otthogarum cognominabant. Ergo ut se Otthonianum esse ostenderet, quantumvis leviter adhuc à Philippo exagitatus fuerit, nimis impotenter tum igne, cæde, vastitate, Imperio Philippi subjectos opprimebat: cæterùm nusquam ad manus & prælium ventum, quod tamen futurum tolerabilius videbatur, quàm tam lata regionatim, violentaque populatio. Ac tum demum Philippus suorum incommoda, non ut prius ab Arnolpho conficta, sed re ipsa oculis repræsentata, cum sumo dolore sensit, seque probè ulcisci parabat, si Arnolphus vindictam morte non prævenisset. Nec interim tamen quidquam eorum omisit, quibus Premislao vicissim incommodare potuit, æmulo quoque ei obtruso. Erat id temporis Magdeburgi studiorum gratia Theobaldus, stirpis Bohemiæ Principum juvenis; hunc Theodoricus Marchio, perblandis & benignis verbis aggressus, ad ingentes spes invitabat, dictisque assentientem, ad Philippum Cæsarem secum adduxit, quem is mox per vexilla, more usitato, Principem Bohemiæ declarat, prætendens, indignum esse Regno Premislaum, qui Theodorici sororem indignissimè repudiaverat: amboque juvenem contra eum ornant, atque instruunt armis, virisque. Sed adeò jam Premislaus

Theobaldus à Misnia Marchione Premislao æmulus obtruditur. Quonam hic sit referendus Theodoricus nulla

in

in Regno inveteraverat, suosque in potestate habuit, ut sibi à Tyrunculo illo copiisque illius nihil planè timeret, quin rursus potiùs adversus ipsos belli authores ferrum & arma sua convertit, non solùm in ædificia profana, sed etiam in sacra loca, rapinis & omnium spoliorum genere desæviens, ipso Otthone quoque indignante, quod neque ditioni ipsius subjectos Bohemi intactos reliquerint. Non elanguit cura Philippo, quanquam recenti suorum calamitate plurimum offenso, quin sollicitus tamen cogitaret de reconciliando sibi quovis modo Premislao, maximè postquam animadvertit, ea quæ illum terruissent, hunc magis incitare ad audaciam. Quare omisso terrore, rursus favore potius permulcendum eum ratus, hactenus se submisit, ut in oppidum Egram, in extremis Bohemiæ finibus situm, venturum se ultrò ad Premislaum offerret: adeò Cæsares quoque interdum erga eos, quorum egregia opera indigent, ambitionis suæ obliviscuntur. Ibi non solùm simultas, quæcunque inter eos intercesserat deposita, sed nova præterea affinitas contracta fuit. Nam Philippus filiolam suam, cui Kunigundis nomen, filiolo Premislai Venceslao, quem ex Constantia tulit, interpositis solemnibus pactionibus despondit, eamque paulò post cum sponso nutriendam Pragam misit, non sine offensa Principis Rheni Palatini, cujus filio ante pacta fuit. Theobaldus item in gratiam Premislai tunc repositus, quam per æmulationem à Theodorico inductus turbaverat. Porrò Philippus, quem paulò ante adversariorum copiæ timidiorem reddebant, ubi tantam rebus suis, ex amicitia Premislai & auxilio factam vidit accessionem, sic & animo

conjectura assequi licet.

In auctores cuditur faba.

Philippus Cæsar Egram ad Regem venit illum placaturus.

Kunigundis Cæsaris filia Venceslao Premislai F. desponsata.

Theobaldus Premislao reconcilatur.

Philippus Otthonem Coloniæ obsidet.

animo & spe confidere cœpit, ut Otthonem lacessere, belloque persequi, ac postremò in urbe Coloniensi obsidere auderet. Hoc verò maximè indignum videri Otthoni, qui mentem altam & ferocem præ se ferebat, uti mœnibus velut carcere coherceretur: totus igitur ad eruptionem faciendam, manumque cum hoste conferendam festinabat. Erumpentem cives deserunt, mœnia armatis complent, portas occludunt, ad hancque necessitatem adigunt, ut non tam præliari, quàm perrupto agmine, in locum tutiorem evadere opus fuerit. Evasit unà Præsul urbis, & Princeps Limburgi. Præsul ad arcem Vasenbergam, cujus munitioni fidebat, substitit, sed eam mox cum illo Philippus recepit. Cæterùm Otthonem cum Limburgo assequi non potuit, in Saxoniam suam nimis properantem. Quare Coloniam reversus, quò sibi cives magis obnoxios faceret, aliquantum temporis cum Premislao per summam lætitiam ibi contrivit, dein Regem liberalissimè donatum à se dimisit. Non diu posthac superstes Palatino Rheni ob contumeliam, quam mutatis sponsalibus accepisse se putabat, vitæ ejus insidianti, donec incautum manu sua Bambergæ noctis tempore (*b*) occideret, cæde antehac in Germania adversus Cæsarem inaudita: illum tamen vicissim, sed non continuò Henricus Philippi intimus amicus, in Rheni insula simili casu prostravit impunè. (*c*) Oc-

Eruptione facta Ottho cum Episcopo Coloniæ excluduntur.

(*b*) *Otthoni Vittelspachio Kunigundis prius pacta fuerat. Quem cum ob cædem in Bavaria patratam infamē audivisset, indignum judicans, homicidam humano aspersum cruore filiæ nuptiis, eam* Bohemo *despondit. Hanc injuriam non nisi cæde Cæsaris expiari voluit Ottho, usus ope Ecberti Episcopi Bambergensis.*

(c) Occiſo Philippo Imperium ad Otthonem recidit, de vindicta inprimis ſollicitum, quam inferre Premislao ſtatuerat, ad quam rem, & militem ſcribere cœpit propoſitum continuaturus, ſi non illud cognatus ejus Princeps, & Magdeburgenſis Antiſtes interpellaſſent: Multa alia & magna reſtare dicentes, ad quæ peragenda præverti deceret. Jacere adhuc Imperium ſeditionibus, bellicisque tumultibus perturbatum: quæ quidem mala niſi ex illo ſublata fuerint, ſuſpicionum, offenſionumque, deniq; & bellorum cauſas nunquam defuturas: auferri autem poſſe hac una ratione, ſi omnes Imperii Principes, data publica fide, ad deliberandum, ſtatuendumque de quibuscumque controverſiis conveniant. Si quis Principum abfuerit, ſuo quemque damno abfuturum. Quum placeret conſilium, dies Principibus publica fide Bambergam ad conveniendum edicitur. Ad quam Premislaus quoque præter Otthonis expectationem venit, non pluribus quàm ducentis equitibus comitatus. Ibi occurrentibus Principibus ſua prudentia authoritateque, ac ſe medios inter Cæſarem & Regem interponentibus, diſſenſio citra ullam controverſiam ſedata fuit. Actumque deinceps de expeditione in Italiam facienda, coronæ Cæſareæ reſumendæ gratia, plerisque Principibus nomina in illam ſua dantibus. At Rex trecentos viros, equosque cataphractos ſe miſſurum Cæſari ſpopondit, & ad tempus præſtitit. Exin rebus ſuis domi curandis intentus, Venceslaum filium, etiamtum puerum, Regem coronat.

Conventus Bamberga ab Otthone indictus.

Sublata odia inter Caſarem & Regem.

Rex filium Venceslaũ puerum coronat.

(d) Theo-

(c) *Henricus Calatinus Mareſcalcus Otthonem interemit, 1209. Anno.*

(*d*) Theobaldo filiam Henrici cognomento Barbati, Vratislaviæ principis, in matrimonium elocandam curat, additque eidem copias, quibus succinctus opem ferat socero, ad recipiendum Poloniæ principatum, ad quem (*e*) Lesco natu minor aspirabat, Conrado Masoviæ Principe eum adjuvante, instiganteque, ut cum Henrico, quem mansueto, & à cædibus alieno esse animo sciebat, armis contenderet. Castris prope Cracoviam positis, invitat ad colloquium Henricus Lesconem, eique conditionem offert, ut ad arbitrium Poloniæ procerum, rem controversam potius, quàm in discrimen belli conferant. Qua accepta Lesco, sententiam etiam Polonorum favorabilem accepit, ut ipse Princeps, tanquam magis acer, excluso mitiore diceretur: munificentissimè tamen Henricus à Lescone & Polonis habitus est. Ibi tum primum gens ista, quæ se Thataram appellat, gentium omnium, quæ extremos Scythiæ vergentis in ortu fines incolit, barbarissima truculentissimaque, rumore emersit, postquam trans Tanaym, & Mæotim, Duce Persa quodam, humili & sordido loco prognato, sed manu strenuo, Davida vocabant, aliquot populis expulsis, occupataque Chersoneso Taurica, finem tandem sedis incertæ fecit, quanquam in hunc diem vaga duret, ac inquieta, & castra

Thatari.

(*d*) *Diopoldus aliis, qui Adelheidam duxit, hinc natus Boleslaus: aliis Borrwous Diepoldi Marchionis Moraviæ filius: qui Tartarico bello ad Legnitiam cum Henrico Pio occubuit.*

(*e*) *Lescus Albus Poloniæ Princeps tertiò declaratus, (bis exactus,) contra quem Marcus Palatinus Henricum Barbatum armarat. Lescus cum fratre Conrado Masoviæ Principe illi se opponit. Castris ad Stacoviam positis Ivonis Episcopi opera pax inter cognatos Duces componitur.*

ſtra potiùs in campis, quàm ædificia in oppidis habitans, tam indomita genti feritas, ut ne tanto quidem tempore intercedente, beluinam vitam exuere queat, tamque immanis in Chriſtianos illius rabies, ut cani magis rabioſo, quàm homini Chriſtiano ſe parſuram jactitet. Sed nec efferaciùs iſta verbis jactat, quàm opere exercet, id quod Poloni, Rutheni, Lithuani, miſerandum in modum ſubinde experiuntur. Subinde enim nationibus illis propter vicinitatem feræ illæ immaniſſimæ, improviſo ſuperveniunt, quo facilius incautos opprimant. Sed mox plura de Thataris. Sub idem tempus Premislao ex Italia nova afferuntur: Otthonem poſt ſuſceptam ab Innocentio Pontifice Imperii coronam, pro eo beneficio, malam illi referre gratiam, dum pleraque Pontificis oppida in Hetruria invadit, atque occupat, dumque Siciliæ, Apuliæque, & Neapoli imminet, quæ Regna Fridericus adoleſcens, Henrici Cæſaris filius, authoritate Pontificis tenuit. A quo ſæpius Ottho commonefactus, ut ab ejusmodi injuria abſtineret, ac id potiùs quod officii ſui eſſet, ageret, tam in amplificando Eccleſiæ ſtatu, quàm in conſervandis Regnis Chriſtianis in bona pace & tranquillitate; Tantùm abfuit ut reſipiſcere voluerit, ut magis adhuc quàm prius Pontifici inſultaret. At ille contumacem anathemate ferit, imperiumque ei abrogat, & Lectoribus dat legendi alium poteſtatem. Qua de re cum Premislaus quoque à Pontifice literas accepiſſet, cum Moguntino Treverenſique Archiepiſcopis, & Thuringiæ Principe, Fridericum annum vigeſimum agentem, deligunt Imperatorem. Hic ſtatim in Sueviam ad natale ſolum, ſuperatis auxilio Premislai & Leopoli Auſtriæ Prin-

Thatari Ruſſis & finitimis Lithuanis atque Polonis primũ innotuerunt.

An. 1188. *vel ut aliis* 1202.

Ottho à coronatione ingratus Pontifici.

Abrogatur illi Imperium.

Sigisfridus Moguntinus formulam anathematis publicavit.

Fridericus II. *Cæſar deſig.*

Anno 1210.

Principis alpibus, profectus, Regni Germaniæ diadema à Moguntino Archiepiscopo accepit, & cum Ludovico Galliæ Rege fœderis amicitiæque pacta iniit. Quibus omnibus Ottho, velut facibus ardentibus inflammatus, & ipse in Saxoniam suam reversus, ignē toti Germaniæ imittere festinabat: quo se pernitiem cunctis suis adversariis allaturum minitabatur. Sed cum accepisset, Regem Galliæ firmo ac valido exercitu in eam Germaniæ partem, quæ Flandria cognominatur adventare, ei rei primum prævertendum ratus, Gallo magnis item viribus in via occurrit, nec ullam prælii conserendi moram facit. Diu pugnam ancipitem Saxones, pro Domino suo fortiter pugnantes fecerunt, sed vicerunt tandem Galli memorabili victoria, fuso prostratoque Otthone, tanta clade, ut posthac nunquam ad pristinam potentiam se erigere valuerit, pœna (ut ferunt) peccati, quam ex contemptu religionis contraxit, sic eum ubique locorum deprimente, ut Friderico, cum quo Premislaus assiduus erat, ad omnia loca, ad quæ pugnam contra eum instaurabat, turpiter succumberet. Ex mœrore inde mortuus. At Fridericus Cæsar, quo gratum liberalemque animum erga Premislaum Regem ostenderet, arbitrium ei petendi offert, quicquid impetrare à se cupiat. Cupit ille, ut finibus Regni sui in Germaniam promotis, liceat sibi posterisque suis pacatè perfrui. Ut item liceat liberè in toto Regno, sine ulla tributi externi exactione regnare. Ut denique liceat conciliis Principum à Cæsare indictis non adesse, nisi indicta fuerint aut Bambergæ, aut Noribergæ, aut Ratisbonæ urbibus Bohemiæ vicinis. Ad hæc omnia præstanda Fridericus non modò benignum

Fœdus Friderici cum Philippo Rege Franciæ.

Galli victores. Copiis Anglicis prælium hoc infeliciter gestum.

Sponte abdicavit quinquennio ante mortem.

An. 1218. Amplissimis privilegiis Rex Bohemiæ à Friderico II. Imperatore donatus.

gnum se & facilem præbuit, sed laxato beneficentiæ suæ sinu, fines præterea Regni amplificavit, additis illi, Meylinensi, & Mantiliensi Regionibus, ac nonnullis arcibus insignibus æternùm possidendis. De Episcopis verò hactenus, & in hæc ipsa verba sua literis expressa indulsit: Jus quoque & authoritatem investiendi Episcopos Regni sui, integraliter sibi & hæredibus suis concedimus, ita tamen, quòd illi gaudeant libertate & securitate, quam à nostris prædecessoribus habere consueverunt, de nostræ, aut imperialis libertatis munificentia. Sed domi quoque Premislaus Regnum novis ædificiis, novisque religiosorum sodalitiis exornabat. Nam inter alia opera præclara, duo Pragæ cœnobia erexit, alterum divi Clementis, alterum divi Francisci titulo, atque in utrumque sodales transtulit, quos nuperrimè, sive ipse Franciscus, sive Dominicus plantavit. Cæterum hactenus pietas Premislai probata, de cætero frigere cœpit, calore religionis illam sensim deserente, dum sacra Premislaus cultumque divinum nunc intermittit, nunc fastidit, nunc planè omittit. Cujus certè negligentiæ morbus subitus, ita uti Andreas, qui Danieli in Pontificatu Pragensi successerat opinabatur, pœnas ab illo exigere videbatur. Regem igitur ægrotum invisens pro officio suo, ad expiandam sacrorum negligentiam illum adhortabatur. At ille tacere eum jussit, si alia remedia dicere nesciret præsenti languori apta, habuitque posthac eum in odio, ex quo multa in sacerdotes mala permanarunt, Rege injurias illorum dissimulante, quas à nobilitate, aut à vulgò per convitia, per spolia, & aliquoties per verbera accipiebant. Repertaque in eosdem tunc fuit ini-

Familia sodalium Franciscanorum & Dominicanorum im Bohemiam invecta.

Premislaus pietati parum addictus.

Andreas XIX. Episcopus Pragensis.

Objurgationem Episcopi non æquis audit auribus.

quiſſimæ exactionis ſingularis improbitas. Nam ubi ab Hæbræo unus vectigalis nomine exigebatur nummus, ibi à ſacerdote decem, mox viginti nummi extorquebantur, fruſtra Andrea Pontifice adverſus impotentiam queritante. Atque ea cauſa ei fuit, cur ex Bohemia in Auſtriam ſecederet, ut videlicet ex loco tuto Regem unà cum nobilitate percutere Anathemate poſſet, quo facto, Romam migravit. Tanto inde atrociùs quàm prius lupi in gregem dominicum, paſtore abſente, deſæviebant, jam cum pabulis caulas quoque illi & ſtabula adimentes, ac præcipuè in cœnobitarum poſſeſſiones invadentes, illasque diripientes. Cujus rei indignitate ante alios Abbas Strahovienſis commotus, Regem ſibi compellandum hujuſcemodi verbis putavit: Quo in periculo ſita ſint Deo conſecrata loca noſtra, Rex inclyte, nos qui in illis habitamus, etſi propiùs ſentimus, tamen alii quoque de longinquo videre poſſunt, ad quam miſerabile exemplum, omnibus fermè præda ſumus, quos modò prædari haud pigreſcat, qualium ſine numero quotidie apparet numerus, quoniam nemo exiſtit, qui illorum licentiam cohibeat, ſed plerique etiam eos in nos exacuunt, quaſi noſtra hic res ageretur, quos habent contemptiſſimos, quia mundum, quem ipſi amat, contempſimus, cum tua potiùs res maximè agatur. Nam quid nos aliud, quàm curatores & fiduciarii tutores ſumus, ut bonorum videlicet nobis creditorum fideliter negotia geramus, cæterùm imperium & poteſtas, atque legitima tutela tam in nos, quàm in cœnobia, ad te unum, tanquam ad Regem noſtrum pertinet. Ab Regibus namq; & Principibus donationes iſtæ in pia conſortia

Sacerdotes vectigales facti.

Rex excommunicatus.

Abbas Strahovienſis lepida oratiuncula Regem permulcet.

Cœnobia, Regum ſunt horrea & penu.

ſortia profectæ ſunt, nō ut profanentur ac temerè diſtrahantur (ſemel enim Deo ſunt dicatæ,) ſed ut pietati perpetuò ſerviant, quod quidem aliter fieri nequit, niſi Reges dona ſua perpetuò tuenda ſuſceperint. Nam ut inter alia, quæ cum decore pietateque, & utilitate in Regno conſtituta ſunt, & in hac parte majorum tuorum licet prudentiam agnóſcas. Extruebant illi compluribus in locis cœnobia, plurimisque vicis & pagis ac colonis illa dotabant, religionis utique amplificandæ inprimis gratia; interim tamen commodo etiam ſuo Regnique ſui, quod retineri ſine opibus & viribus non poteſt, conſulentes. Adeò autem opes cœnobiorum inter ſuas numerabant, ut Cameram ſuam appellarent, quòd inde belli tempore, velut ex penu annonam, & alium commeatum ſibi ſumerent. Et ſi opus erat perfugio, præſertim in ſeditionibus domeſticis, non tam cœnobia, quàm propugnacula, ac tuta militibus receptacula habebant; quorum nihil facere licebat in locis profanis, ſuos poſſeſſores habentibus, ſæpius etiam Principibus ſuis rebelles. At fidi, dictoque Regum noſtrorum ſemper audientes, nos contubernales, qui in omnibus piis contuberniis vivimus, perſeveramus, deprecationes, obſecrationes, interpellationes in dies ſingulos, noctesque, cum gratiarum actionibus facientes pro omnibus hominibus, ac præcipuè Regibus, & aliis in eminentia conſtitutis; nec interim curare negligentes, ut ſalva tibi maneant cœnobiorum tuorum bona, cum Regni tui ſalute. Vide igitur an conveniat, te propria, quod proverbio dicitur, vineta cædere? quibus amputatis, ſterilem poſthac domi, mutilamque, & apud exteras nationes non ſatis ho-

Cœnobia, Regni ceu fiſcus.

Edictum de non laedendis sacris bonis.

nestam obtineas dignitatem. Benignis ista auribus sunt audita, factumque mox edictum capitale, si quis deinceps auderet viris locisque religiosis insultare. Venitque simul Regi in mentem Andreæ præsulis, uti eum Roma Pragam per literas reconciliationem pollicentes revocaret. Sed jam Andreas in itinere erat cum Legato, quem Honorius Romanus Pontifex ad Regem mittebat, qui cum illo de injuriis sacerdotum ita ageret, ut omnibus calamitatibus in posterum liberarentur, utque Præsulem in antiquam cum Rege gratiam reduceret. Quæ sanè Legatus nullo fere negotio celeriter confecit, adeò Rex se facilem ad mandata Honorii præbuit, quem sic constantem, suique juris tenacem esse sciebat, ut nullis Friderici Cæsaris minis, aut armis deterreri potuerit, quo minus in illum Ecclesiasticam ditionem impugnantem, gladium censuræ Pontificiæ stringeret, armaque deinde armis opponeret, postquam gladium quem spirituale vocant, Fridericus perinde quasi plumbeum irrideret. Sed Regem paulò post tristis nuntius mœrore affecit. Vladislaum fratrē cum quo illi prorsus fraternè semper conveniebat, supremum in Moravia diem obiisse, funeratumque esse nuntians, in novo cœnobio, quod recens Velegradi excitaverat, & absolverat. Nam cum locus ille Velegradensis animo Vladislai valde arrideret, propterea quòd fœlix auspicium Moravis ad Christianismum dederit, extaretque in illo, primum Christiano ritu à divo Cyrillo consecratum templum, non cultu, non laxitate, non situ conspicuum, vetus dirui, & novum haud procul inde, assensu Ruberti Olomucensis Antistitis ædificari jussit, in hanc quam hodie quoque conspici-

Revocatur Andreas Roma. Honorius III. severus in Fridericum.

Satisfit sacerdotibus.

Vladislaus Regis frater moritur Velegradi quod cœnobium ipse eo loci ubi nunc est extruxit.

ſpicimus amplitudinem & dignitatem. Mandatumque item ſuis, ut ibi conderetur, quemadmodum conditus eſt ingenti omnium ordinum luctu: de omnibus namque ordinibus optimè meritus eſſe videbatur, optimè conſulens utilitati omniũ, pace, juſtitia, æquitate, civilitate. Ad hæc in operibus pietatis ſic exercitus & perſeverans, ut nullum ferè diem intermitteret, quin pietatem aliquam exerceret in orfanos, in viduas, & alienæ opis indigentes. Cum Roberto verò Præſule, donariorum quibus aræ altariaq; ornantur, quaſi certamen inerat, uter videlicet pretioſiora templo divi Venceslai, quod Robertus igne collapſum inſtauraverat, offerret: obtulitque crucem auream unionibus diſtinctam, duodecim auri pondo gravem: quam tamen & opere, & pretio, & gemmis, præire videtur ſcrinium reliquiarum divi Chriſtini, quod Robertus pro Sarcophago in Choro ſuſpendit. Natione hic Britannus erat, ſed multis annis inter Bohemos verſatus, in contubernio ſodalium Ciſtercienſium, qui in oppido Bohemiæ Nepomuco commorabantur, quibus Præpoſiti etiam nomine prefectus fuit, antequam ad Epiſcopatum poſtularetur, ipſius quoque Vladislai teſtimonio, uti dignus approbatus, qui debuerit ad eum locum provehi. Ab hoc Præpoſitura Olomucenſis inſtituta, rebusque neceſſariis liberaliter inſtructa: Mortuus, in eodem quo Vladislaus templo eſt ſepultus. Emiſerat forte in aula Regis, cum de obitu Vladislai nuntius Pragã veniſſet, Andreas Pragenſis Antiſtes, vocem haud ſatis providam, inquiens, unicũ ſacerdotũ præſidium patrociniumq; unà cum Vladislao intercidiſſe. Qua voce Rex, non ſecus atque contumelia offenſus, judicansque

Donavit Eccleſiam Olomucenſem pretioſis ornatibus, Robertus Anglus Epiſcopus Olomucii.

Præpoſituram Olomucenſem inſtituit.

Andreas Episcopus denuò Regem offendit.

mala fide secum in gratiam Præsulem rediisse, vicissim illum contemnere, ac bilem illi sæpius dissimulata sacerdotum injuria excitare, donec iterũ Andreas Romam perfugeret, ubi tandem extremum vitæ clausit diem. Caput ejus sacerdotes Pragam referri, & in sacello divi Venceslai supra aram recondi curarunt, dignũ esse dicentes, ut caput libertati illorum natum, in loco obvio, ac maximè celebri reponeretur. Successorem Vladislao in Moravia Rex Vlatislai filium cognominem dedit. In Bohemia autem haud parva de Præsule dissensio erat, proceribus qui bona illius intercepta occupabant, pro humili quovis simplicique contendentibus, ut in locum Andreæ cooptaretur, cæteris hebetem, inhabilemque, & futurum velut pictum Episcopum abominantibus, cum Episcopus magnarum rerum, tum divinarum tum humanarum curam sustinere cogatur, secundumque à Rege locum in Regno obtineat. Itaq; duo sunt nominati, ambo ex Collegio Pragensis consortii, alteri Peregrino, alteri Budivoio nomen, sed utrumque Honorius Pontifex Romanus exautoravit. In Joannem tandem cognomine Scholasticum, ex eodem Collegio profectum suffragia conspiraverunt, accedente Regis quoque calculo, quem Honorius Pontifex approbavit, brevi pòst vita functus, Gregorio ejus nominus nono, successore, pariter diris Fridericum Cæsarem insectante, quoniam frustrata sæpius Hierosolymitana expeditione, vires suas ad persequendos Romanos Pontifices convertebat. Redierat illo tempore in Germaniam Fridericus, indicto totius Germaniæ concilio Argentorati: cui ut Premislaus quoque Rex interesset, vehementer rogabat. Sed ille tum

Vindex & assertor libertatis Ecclesiasticæ.

Competitores de Episcopatu.

Johannes Scolasticus XX. Episcopus Pragensis.

Gregorius IX. Fridericus non suscipit sacrum bellum.

ætate,

ætate, tum diuturno otio segnior factus, tam longum iter ire gravabatur. Ne tamen Cæsari non gratificaretur, Bretislaum agnatum suum illò misit, data ei sententiæ dicendæ potestate, si quid in rem communem consuli senserit. Consilium ibi erat de legendo Imperatore, de quo Fridericus ad omnes Ordines retulit, nominansque filium suum Henricum annos natum decem, ingentia pollicebatur adversus hostes in Syria Christianis infestos, si de hoc successore certus securusque fieret. Cujus desiderii compos factus, suo rursus more universos fefellit, copias non in Syriam, sed in Italiam contra Pontificem traducendo, quam tum primum in duas factiones divisit, ut apertè ei constaret, utras quisque partes Pontificis an Cæsaris sequeretur. Pontificios Guelphos, Cæsareanos verò Gibellinos, execrandis factionum, ac toti Italiæ maximè funestis nominibus appellabat. Nulla enim regio, nulla civitas, nullum oppidum ab hac contagione liberum erat, sed in omnibus locis prælia studio partium, plus quàm civilia miscebantur. Actumque de Pontificis majestate videbatur, si non ille armis Venetorum & Florentinorum adjutus, militem præterea cruce insignem, ad retundendam Friderici ferociam per tempus objecisset. Leopoldus Austriæ Princeps, Cæsaris castra cum primis armatus comitabatur, cura administrandæ Austriæ filio Friderico demandata. Hujus incuria nonnulli inquieti Austriaci, prius latronum modo sparsi, pòst manipulatim collecti, ad populandos agros Znoymenses in Moraviam sunt ingressi. Vladislaus Marchio ad Premislaum Regem patruum suum opis ferendæ gratia Pragã confugit, qui cum viribus tunc atte-

Conventus Argentorati Imperii.

Quò hic sit Bretislaus referendus dubium.

Filium decennẽ successorem impetrat.

Origo factionum Guelphæ & Gibellinæ.

Austrii Principe absente Moraviam populantur.

Leopoldus VII. Dux Austriæ.

 nuatus

nuatus esset, ultionem mandat Venceslao filio; quem jam pridem Regem cum uxore Kunegunde, auspice Zyfrido Moguntino Pontifice coronaverat, atque ille ab oppido Austriæ, juxta Danubium sito, quod Cremes vocant, exorsus, finem vastandi, secundum Danubium loca omnia non prius facit, quàm ad fines Moraviæ cum multiplici præda redit. Volant protinus in Italiam ad Leopoldum à Friderico literæ, gravissimam querelam de calamitate à Bohemis accepta complexæ. Sed longè gravius Leopoldus apud Cæsarem queritur, se, dum illum in peregrina militia sequitur, hoc domi lucrifecisse, ut sua ferè omnia bona audiat à Premislao esse pervastata, ideoq; commeatum abeundi petere, ut rebus suis præsens consulat, sensurum brevi Bohemum quem lacessierit. Non erat tempus diminuendarum, sed potiùs augendarum copiarum in tanto Italiæ tumultu. Itaque Cæsar amicis Leopoldum verbis consolari, sibique hanc vindictam vendicare, quam se retributurum Bohemis cum primum in Germaniam reversus fuerit, pollicetur, interimque Austriam cum filio securam præstaturum: scriptæque confestim ad Premislaum literæ minarum plenæ, quòd Cæsare absente Germaniam cum armato milite incursare ausus fuerit, ejusque audaciæ pœnas se exacturum interminabatur. Cæterùm Leopoldus haud multos post dies in Apulia est mortuus, Cæsar autem tot ibidem & tantis negotiis distinebatur, ut ab illis sine maximo suo incommodo & contemptu avelli non potuerit, præsertim Innocentio ejus nominis quarto in Pontificatum surrogato. Nam hic tandem par cum pari compositus videbatur, propter parem animi magnitudinem, quam vel in tuenda

Venceslaum filium Rex opponit. Vastatur Austria.

Sigifridus.

Conqueritur apud Cæsarem Leopoldus.

Minatur Premislao Fridericus Cæs.

Leopoldus in Apulia moritur anno 1232.

Innocentius Papa IV.

tuenda Parma adversus obsidionem Cæsaris ostendit. Sexaginta millia hominum in castris Cæsaris erant, nihilominus Pontifex ejusmodi præsidia urbi imposuit, Legatumque suum illis, virum tam forti constantique animo præposuit, ut non solùm tam diu obsidionem toleraverit, sed facta etiam ad postremum eruptione, Cæsarem nihil tale in tanta multitudine timentem, fugaverit, castris quoque ejus rerum hominum copia refertis potitus, in quibus & corona Cæsarea ingentis pretii intercepta fuit, ipso ex tanta clade ad Cremonenses perfugiente. Hoc propemodum tempore longè major ab hominibus calamitas in Phrisia Germaniæ inferioris provincia accepta, quippe ad centum hominum millia, Oceanus ruptis obicibus redundans submersisse ibi fertur. Præterea Cometem dein visum, & alia quædam fortuita plerisque in locis repræsentata fuerunt, inter quæ (*d*) Meschonis Principis in Polonia miserabilis interitus numerabatur, à muribus namque soricibusque, nulla vi humana, sed neque fluminibus atque aquis ad resistendum sufficientibus, miserè arrosus & assumptus est. In Bohemia autem terræ motus fuit, qui rarissimè apud Bohemos apparere solet. Sed tunc Premislao apprimè salutaris apparuit, ut qui animũ ejus ex negligentia religionis torpentem, jacentemque, ita motu suo vegetavit, erexitque, ut multò quàm prius motu majore, templa, cultumque Dei celebraverit. Ac mox fundamenta cœnobio eleganti, sub titulo divi Jacobi, haud procul à domo Regia posuit, instabatque operi, ut eò celeriùs exurgeret: pluri-

Parma Cæsar obsidet, Pontifex defendit.

Anno 1230.

καζακλισμὸς in Phrisia.

Cometes.

Mescho Princeps Poloniæ muribus arrosus.

Terræmotus terrore Regi religionem incussit.

(d) Diopoldus aliis, qui Adelheidam duxit, hinc natus Boleslaus; aliis Borivous Diepoldi Marchionis Moraviæ filius; qui Tartarico bello ad Legnitiam cum Henrico Pio occubuit.

plurimùm inter hæc exhilaratus adventu filiarum, quarum alteram Udalrico Carinthiæ, alteram Henrico Vratislaviæ Principi nuptui dederat: *Filia Regis Premislai quibus matrimonio copulata.* ambæq; Pragam venerant salutandi duntaxat parentes gratia. Nam tertia illarum soror, cui Agnes nomẽ, cum nulla persuasione adduci potuerit, ut Friderico Cæsari conjungeretur, virginitatem perpetuam Deo consecravit, habitavitq; Pragæ in sodalitio vestalium à diva Clara instituto. *Agnes spreto Cæsare monialis fit.* Alienum verò eam à Cæsare animum habuisse, propter summam illius intemperantiam ferunt, per quam Deus ab illo offensus, tradidit illum in cupiditates ignominiosas, ita ut more Regum ethnicorum greges aleret pellicarum, quarum ipse devorato omni pudore, velut admissarium agebat manifestarium. Contrà ipsa Agnes, inter sodales virgines, dum non aliud cogitat quàm ut sit sancta corpore & spiritu, hanc sanctitatis gloriam adhuc superstes emeruit, ut signa & miracula ederet, quæ diva Clara post obitum suum nuper edebat. Tam gratos igitur acceptosq; hospites, cum multum temporis Premislaus, & uxor Constantia penes se tanquam pignora sua retinuissent, hospitalibus tandem donis, amplisq; muneribus donatas à se dimiserunt. *Fridericus Leopoldi filius vindictam meditatur.* Non expectabat Fridericus Leopoldi filius dum Cæsar ex Italia reverteretur, sed domi suorum delectum instituit, & oratum partim ad affines, partim ad vicinos misit, qui subsidio sibi quàm primùm venirent: nec enim injurias à Bohemis acceptas se diutius inultas tolerare posse dicebat. *Principis auxiliares Austrii.* Conveniunt ad tempus in Austriam subsidia, quorum Duces illustriores erant, Patriarcha Aquilejæ, Pontifex Bambergæ, Marchio Vardæ, Comes Tyroli, sparguntque in vulgus rumo-

rumorem, quasi in Italiam ad Cæsarem proficisci vellent, ut ita improvisi Bohemis inexpectatique supervenirent. Sed dum auctore Friderico arcem in Moravia Vetoviam opportuno loco sitam oppugnant ,(finibus namq; Austriæ, Moraviæq; & Bohemiæ adjacet, facilemque prædonibus in omnes has regiones excursum præbet:) Venceslaus Premislai filius spatium armandi Bohemos nactus, coacta brevi magna vi militum conatus illorum celeritate antevertit, ipse potiùs hostibus de improviso interveniens, nemoribus qui juxta arcem sunt, silentio noctis superatis, jugisque collium milite occupatis, ne elabendi facultas hostibus daretur. Itaque mandavit, ut taciti sine quovis strepitu usque ad auroram in stationibus durarent, quoniam videre prius hostem, quàm aggredi placuit. Sed hanc ejus rationem Boceco à Cunstat, qui colles obsidebat, turbavit, multa adhuc nocte, cornua, tympana, tubas, personare, tumultum à militibus per stationes fieri, & clamorem quantum possent maximè cieri ad deterrendos hostes jubens. Id verò, quonam animo fecerit, dubium quidam reddunt, Bocconem insimulantes, quasi Friderico in hoc gratificantē, ut signo ille per tumultum & strepitum maturè accepto, fugam quoque maturaret, antequam insidiis circumveniretur. Id quod factum fuit, ut Fridericus cum cæteris, nondum Bohemis propter tenebras conspectis, statim dissiparetur, molestè Venceslao ferente, ademptam sibi fuisse dimicandi facultatem, qua data victorem se futurum sperabat. Nec tamen fugientem Fridericum persequi omisit, quem ut ad arcem Rhetiam assequutus est, obsidione cingendũ duxit, qua aliquandiu perdu-

Vetoviam oppugnant.

Boceco à kunstat.

Territi Austrii fugam capessunt.

rante, nuntiat Venceslao Fridericus: si vir haberi velit, ut relicta obsidione singulare secum certamen cras ineat. Accipit Venceslaus conditionem, suique copiam Friderico die postero facit. At ille subortam repentè ægritudinem assimulans, nullus apparuit. Inde Venceslaus ad populandam Austriam conversus, magnas pecudum, aliarumque rerum prædas ante se agit, ac mox ad parentem revertitur gravi valetudine laborantem. Adventu filii Premislaus parumper focillatus, aggravata dein rursus valetudine morbo succubuit, adstantibus Constantia uxore & Venceslao filio, cum conjuge sua Kunegunde, quibus omnibus funus & parentalia procurantibus, Regia pompa Rex Premislaus, primus Otthogari vocabulo cognominatus, Pragæ ad S. Vitum conditus est juxta aram, cui superstes adhuc reliquias Apostolorum Jacobi, Thomæ, Marhtæ intulit. Atque idem author fuit, ut Procopius gente Bohemus, in album Divorum referretur.

Duellum offert Austrius, quod postea renuit.

Premislaus primus Otthogarus.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER SEDECIMUS.

SUMMA LIBRI DECIMI SEXTI.

Venceslaus Otthogarus Luscus IV. Rex Bohemiæ. Filium Premislaum Marchionem Moraviæ constituit, addita Oppavia & Olomuzio. Constantia avia nepotis gubernatrix. Ea supra sexum prudentissima: arces in Hungaria & Moravia erigit hic etiam cœnobia condit. Marchiones Brandenburgenses feudo accepto Regis implorant contra vicinos Episcopos auxilia. Decernuntur tria millia peditum

tum, & equites tercentum. Vincuntur Episcopi uno eorum capto. Cæsar Fridericus Bambergæ Conventus agit. Filium Henricum perduellem in Apuliam relegat, post interficit. Magdeburgensis Episcopus Venceslaum Regem illic accusat pacis publicæ perturbatorem. Privatum in conclavi inter Cæsarem & Regem jurgium. Venceslaus Cæsari extorquet de incolumi dimissione stipulationem. Abbas Fuldensis Regi insultat: A Vogirio Comite malè accipitur. Ea propter dono accipit arcem Belinam. Rex Monoculus pro Otthocharo dictus, ob excussum à ramo inter venandum oculum. Cæsar offensarum immemor Regem ad nuptias invitat. Bello Austriaco cum Bavaro præficit. Occasio belli. Viennenses se Regi dedunt. Novæ civitatis irrita oppugnatio. Venceslai fidei commissa à Cæsare omnia bello parta. Fridericus Austrius viginti aureorum millibus redimit Viennam. Eam summam militibus congiarii loco distribuit. Liberalis Rex. Historia de massa auri somnum impediente. Liberalibus liberaliter omnia affluunt. Regis apophthegma. Prodigus Rex postea eget. Aeri dissolvendo nova instituit vectigalia. Nobiles instigant Premislaum Marchionem adversus patrem. Sternitur acies Premislai. Veniam petit filius. Custodiæ traditur. Digressio de Ttatharis. Eorum Tetrachiæ quatuor. Ruthenis domitis Poloniam invadunt, Batto & Peta Ducibus. Boleslaus verecundus Poloniæ Princeps cum matre & uxore Velegradum in Moraviam secedit. Dividitur Tatharorum exercitus. Batto in Hungariam, Peta in Silesiam proficiscuntur. Vratislaviam expugnant ut prius Cracoviam. Henricus Dux Lignicensis se illi opponit. Magister Prussiæ, Dipoldi filius Boleslaus, Mesco Dux Opolii auxiliatores. Conciditur universus exer-

exercitus à Tatharis. Lignizium resistit. Tathari Moraviā petunt. Sternbergius à Rege auxilio Moravis mittitur. Tathari Olomuzium obsident. Incendiis in suburbana grassantur ædificia. Monasterium Gradicense evertunt. Duce Peta interempto cæduntur Tathari. Dux Sternbergius ob rem feliciter gestam fundo donatur, & primus Moraviæ appellatur Capitaneus. Quid Tathari in Hungaria gesserint. Bela Rex fugit. Colomānus frater occumbit prælians. Male Bela à Friderico Duce Austriæ tractatus: hinc in Dalmatiam fugit. Venceslaus Rex munit oppida, metuens reversus Tatharorum: filium recipit, dignitatique pristinæ restituit. Veleslaus nobilis Hebræam virgunculam deflorat & jugulat. A virginis patre sicarius subornatus eundem interficit Veleslaū. Absolvitur in judicio Judæus. Indignè fert nobilitas, Judæum nobili homini antelatum. Conjuratur in Regem, Stiborio Regni Prætore duce. Premislaus cautior quàm antè cunctatur. Conspiratiōe detecta, auctores cum duce pœnā luunt. Cum sorore Agnete Rex Xenodochium Pragæ extruit. Odit campanarum strepitum. Reducitur in Regnum Bela à Rhodiensi Magistro & Comite de Frangepanibus. Divertit ad Austrii ditiones. Hic vectigal exigit à singulis militibus. Dum negaretur, pugna oritur: Fridericus saucius paulò post moritur. Margaritha Leopoldi fratris Friderici filia hæres. Udalricus Carinthiæ Princeps Moravis adjutus Austriam sibi vendicat. Hi Bavarica accersunt auxilia. Udalricus capitur. Moravi membris mutilantur. Ignominiam ulciscitur Premislaus. Udalricus dimissus. Præfecti duarū arcium Domino fidissimi. Austrii Dominū quærentes, ad Regē Venceslaū confugiunt. Filium Premislaū concedit. Ducit

Marga-

Margaritham hæredem, & legitimus Austriæ Princeps declaratur. Bela Rex Hungariæ ob interfectum Austriæ Ducem jus sibi vendicat in Austriam. Bellum Ottocaro motum communi Hungarorum decreto. Concurritur infestis signis. Cæduntur Hungari, & iniquas pacis accipiunt conditiones. Styri subjugati. Moritur Rex Venceslaus. Celatur mors, donec arces oppignoratæ redimerentur.

Patre funerato, Venceslaus & ipse Otthogarus cognominatus, Regni gubernacula excepit, cum à pueris statim Rex declaratus & coronatus fuerit, sed vis tamen regiminis penes patrem duravit, ac post obitum tandem ad filium jure pleno translata est. Orba eodem tempore Moravia quoq; Principe suo erat, & tanquam ad prædam Friderico Austriaco homini inquieto exposita videbatur. Cui periculo ut tempestivè Venceslaus occurreret, Premislaum filium, avito etiam cognomine Otthogarum, appellatum, Moraviæ titulo Marchionis præfecit, attributa ei Olomucensi & Oppaviensi Regione. Hunc juvenem Mater Venceslai Constantia sponte sua comitabatur, ut teneram nepotis ætatem, & adhuc civilium curarum expertem, senili interdum consilio adjuvaret, confirmaretque. Nam Constantia ad cæteras heroicas virtutes, quibus Reginæ decorantur, illustranturque prudentiam quoque negotiorum publicorum consultè tractandorum adjecerat. Regali præterea munificentia insignis erat, dum regia magnificaque ædificia, tam in Pannonia in fundis suis dotalibus Moraviæ vicinis, quàm in ipsa Moravia extruit. In illa arcem cognomine Rubram excitans, Ternaviamque ibidem, antea

Venceslaus Otthogarus IV. Rex Bohemiæ, Luscus dictus.

Premislaus filius Moraviæ Marchio designatus.

Constantia Regina supra sexum prudens, arces, oppida & monasteria condit.

Nunc Bibersburg.

vicum

vicum ignobilem, mœnibus aliisq; privatis tectis in speciem nobilioris urbis cingens, communiensque. In Moravia autem Hodoninam arcem, & arcem Lunpeburgam, utramque Austriæ, ad arcendos incursus Austricos oppositam condidit, ac insuper duo vestalium virginum cœnobia, alterum Tysnoviam, alterum Oslaviam dictum, atq; utrumque vicis, colonis, agris insigniter dotatum. Porrò in Bohemia, cum ad Venceslaum Regem Ottho & Joannes Brandeburgenses Marchiones Pragam venissent, non ejus solùm rei gratia, ut in verba Regis more solemni jurarent, fidem se de bonis à Regno possessis servaturos, sed oratum præterea ab eodem auxilia, contra Vilibrandum Magdeburgensem, & Ludolphum Halberstadensem Pontifices, cum quibus pertinacia prælia atque mutuis cladibus exitiosa continuabat. Rex veteris familiaritatis & contubernii memor, (in eodem enim simul cum Venceslao contubernio à Premislao educati fuerant:) peditum tria millia, & trecentos equites subsidio illis misit. Accrescentibus viribus, animi quoque Marchionum sic se erexerunt, ut adversarios suos Pontifices ultrò ad pugnam lacesserent, qua ad fluvium, quem Bylam incolæ vocant, inita, Marchiones superiores evadunt, alterumque Præsulem in pugna intercipiunt, altero unà cum Henrico Misnense Marchione per fugam elapso. Ad hos, aliosque per Germaniam motus sedandos, ac præcipuè ad impium (a) Henrici filii, quem Romanorum Regem declaraverat, conatum comprimendum, (b) Fride-

Marchiones Brandeburgi Boemorum feudatarii. Filii Alberti à Ballenstad, domini in Anhalt, qua familia Marchia tunc præerat.

Bellum Marchionibus Brandeburgi cum vicinis Episcopis.

(a) Hujus Henrici uxor fuit Margaretha Austria, pòst Ottocari conjunx, Leopoldi gloriosi filia.

(b) Fridericus Cæſar ex Italia in Germaniam celerans, Conventum Bambergæ edicit, ſolusque ipſe cauſam ſuam in illo adverſus filium rebellem agit, convictumque teſtimonio & judicio manifeſtæ defectionis, in Apuliam relegat, ac paulò poſt interficiendum curat. Ibi quoque Vilibrandus Magdeburgenſis Præſul, oblata ſibi facultate conquerendi de Venceslao (aderat namque Bambergæ Venceslaus) ipſum fidem publicæ pacis rupiſſe incuſat, ſuamque cladem nuper in prælio factam, eidem acceptam refert: Nec malefaciendi ei defuturam unquam cauſam dicit, niſi longiùs ſubmoveatur, ademptis ei arcibus & oppidis, quibus à Friderco Premislaus ejus pater, tum in Saxonia, tum in Miſnia donatus ſit. Minus utique ferire nocereque quod longiori diſtaret ſpatio, at vicini pecoris mala contagia ſæpius lædere. Quo audito Cæſar, ſtatim à prandio Regem acciri in conclave, uno tantùm comite comitatum jubet: Comes Vogirius erat, atque ipſe etiam Cæſar uno Pontifice Bambergenſi coram, acerbius illum, quaſi pacis turbatorem appellat, cunctaque ab illo repetit, quæ quondam patri illius dono dederat. Confuſus ille re improviſa, paulum reticuit: mox recepto animo, Non ego, ulli, aut in Saxonia, aut in Miſnia tumultui cauſam præbui, ſed omnes haſce turbas illic tui excitaverunt, quam autem ob rem, ipſi viderint: cæterùm inficias non ire, ſe auxilia Marchionibus ad obtinendas illorum fortunas ſubmiſiſſe. Ita enim ut facerem, ait, merita illorum, cognatioq; inter nos, & vitæ à prima ætate in eadê aula

Accuſatur tanquam pacis turbator Rex Venceslaus.

Vogirius Comes.

Privatum inter Regem & Imperatorem jurgium.

(b) *Fridericus Cæſar Henricum filium Cæſarem deſignatum perpetuo carcere multat. Conſentia mortuus in Calabris Anno 1235.*

aula consuetudo poscere videbantur. Nihil denique novi à se factum, licuisse namque Regibus Bohemiæ semper, licereque subsidia amicis liberè ferre, hanc libertatem à majoribus se accepisse, acceptamque retinere, ne ab illis degeneret, velle. Et ego, inquit, Cæsar, mea mihi redhiberi volo, quod nisi propere fiat, ab invito per vim extorquebo. Pertinacius dein obsistentē obluctantemq; Venceslaum, nec minas Cæsaris magnipendentem, à se manibus retrudit. Ambo autem vino haud minus quàm ira æstuabant, ut fieri solet à lauto prandio. Venceslaus igitur retrusus, dextram Cæsaris manum sua leva arripit, alteraque stringit gladium, promptè jurans, se illum in corpore Cæsaris demersurum, si non sospes omnibus suis fortunis salvis dimissus fuerit. Interimque Vogirius Præsulem Bambergensem, tanquam viribus valentior, vi retinet, ne cubiculo egredi, neve posset vociferari. Atque ita Cæsar inter sacrum, quod dicitur, et saxū positus, sanctè promittit, se nihil Regi nociturum, neque quicquam illi ademturum. Redeunti in hospitium, Abbas à Fulda, magnitudine opum superbè inflatus, fit obvius, accedensque proximè Regem, humerum ejus manu suspensa pulsat, insolenterque appellat, inquiens: Si Personam Cæsaris gererem, tibique ita ut ille vicinus essem, aliter atque ille audaciam tuam, ne illam adversus Germanos Pontifices acueres, retunderem. Adsilit illico Vogirius, palmaq; porrecta os Abbatis præcidit, exclamans: Monache, video te sub improbo præceptore meruisse. Nam si bonus ille tibi contigisset, utique præmonstrasset, quem & qualem honorem Regibus habere deberes. Pergit inde, qui vapulavit, queribundus ad Cæsarem, at qui

Cæsar Regem incolumem se dimissurum polliceri cogitur.

Abbas à Fulda insultans Regi, malè à Vogirio accipitur.

qui percuſſit, cum Rege ſuo in Bohemiam, hoſpite etiam inſalutatò. Domi ab eodem Rege meritorum Vogirii habita ratio. Nam oppido Belina cum ſuis latifundiis ab illo liberaliter donatus eſt. Mutavitque Rex paulò poſt cognomen ſuum, dum inter venandum parum cautus, in ramum obvium impingit, alterũque amittit oculum, unde monoculus deinceps pro Otthogaro nuncupatus fuit. Adeò autem Cæſar præter omnem ſpem Venceslai, expectationemque patratæ nuper audaciæ memoriam depoſuit, ut celebraturus cum ſorore Angliæ Regis nuptias, inter præcipuos hoſpites multis invitamentis reconciliati animi velut teſtibus ad ſe Venceslaum evocaverit, nullumque comitatis, atque liberalitatis in eum genus prætermiſerit, & ad poſtremum curam ei unà cum Principe Bavarorum invadendæ Auſtriæ mandavit. In qua Fridericus captum Henricum Cæſaris affinem, in arcem quandam conjecerat, nec inde dimittere eum volebat. Hæc mandata Cæſaris Rex eò lubentius, maturiusque exequenda ſuſcepit, quòd idem (c) Fridericus Auſtriacus, quum viribus totis non auderet, furtivis tamen excurſionibus lædere Moravos, aut Bohemos non ceſſabat. Sed nec Bavarus in mora fuit, cum Bavaricis Suevicisque agminibus, vaſtare cum iis Auſtriam ſtatim à finibus orſus. Mox Bohemo conjunctus, præſidia arcibus impoſita depellebant, oppidaq; alia pugnando, alia per deditionem recipiebant, exercitum deinde ad urbem Viennam admoverunt,

Venceslaus Monoculus.

Rex à Cæſare ad nuptias invitatur.

Mechtildi aliis Iſabella Iohannis Regis Angliæ filia.

(c) *Fridericus Auſtriæ Marchio ob enormia flagitia ad cauſam dicendam citatus, Cæſari petulantiſſimè reſpondens venire abnuit. Hinc bellum indictum, & Regia (ut nonnullis placet) dignitate cum eſſet ornatus, Anno 1225. ab eodem Friderico II. Cæſ. dicitur exauctoratus Anno 1236.*

verunt, modico præsidio munitam, quoniam Fridericus omnes vires suas secum ad civitatem, quam Novam vocant, transtulerat, ei loco potissimum fisus. Ad quē cum Viēnenses misissent nunciatum, quòd nisi celeriter urbi foret subventum, actum de illa iri: jussit renunciari, tempori ut cederent, rebusque suis quo melius scirent modo consulerent: Regi Venceslao se dediderunt. Itum hinc ad oppugnandam Novam civitatem, mœnibus, fossis, copiis, commeatu, atque omni tormentorum paratu munitissimam, instructissimamque. Ibi, quando nihil succedebat, sed omnis conatus frustra esset, oppugnare illam, obsidereque destiterunt, firmatâque præsidiis Viennâ, & cæteris oppidis insignioribus, rem in Austria gestam suo ordine Cæsari exposuerunt. Atque ille partorum omnium tutelam, fidei Regis Venceslai commisit, quoad Fridericus in gratiam non redierat, amissaque non recuperaverat, adnumeratis prius Venceslao viginti aureûm nummûm millibus, quàm de Vienna decederet. Quam summam ille confestim, inter suos qui aderant, pro sua cujusque conditione promptissimè distribuit, non tam ambitione ductus, quàm ingenita quadam ad liberaliter agendum naturæ suæ inclinatione. Cujus vel hoc specimen insigne fuerit: Attulerat absenti dispensator auri massam, in montibus Gilovensibus de silice avulsam, totam prorsus auream, magnitudineque & pondere conspicuam, quippe pondo duodecim pendebat. Hanc cubiculi præfectus acceptam in lectulum Regis seposuit, oblitus interim præsenti Regi illam repræsentare. Ibat Rex cubitum, totamque illam noctem pervigil transegit. Mane palàm de insomnio conquerens,

Vienna Regi Venceslao sese dedit.

Nova urbs frustra obsessa.

Fridericus Cæsari conciliatus redimit à Rege Viennam.

Venceslaus ad prodigalitatem usque liberalis.

rens, jubensque lectulum excutere, si quid inesset quod somnum adimeret, massam auream cubicularii in conspectum Regis afferunt, eamque in lectulo se invenisse, & præterea nihil aliud, dicunt. En, inquit Rex, veneficium adest, quo ego velut incantatus infascinatusque dormire nequivi, auferte hinc malum ab oculis meis, faciteque ut ne amplius in secreta cubiculi redeat, sed foras eliminetur, inter vos distrahendum dispertiendumque. Eratque ei hoc verbum frequens in ore: liberalibus omnia liberaliter adfluere. Sed cum non satis modum, mensuramque liberalitatis teneret, ad profusionem videlicet magis propendens, egere paulatim cœpit, æsque alienum primũ contrahere, dein cum solvendo non esset, tributa alia super alia indicere, vectigalia augere, Judæos compilare, nec ullum genus exactionum prætermittere. Apud Nobilitatem quoque magnam sibi invidiam conflavit, quòd nonnullos eorum in carcerem detrulerat, contradicere ausos, magis etiam, quòd Proceres ne audire quidem voluerit veniam illis deprecantes. Ergo bene multi in Moraviam abeunt, filiumque ejus Premislaum ad rebellandum patri sollicitant, juvenilibus adhuc consiliis utentem, præsertim Constantia avia, cujus reverentia in officio continebatur pridem mortua, atque in cœnobio Tisnoviensi sepulta. Pulchrum autem juveni videbatur regnare, quò illum, qui ex Bohemia venerant, suo/aliorumque Ordinum nomine vocabant, & quasi jam Regnũ Bohemiæ in manibus haberent, illud ad Premislaum deferebant, Regemque appellabant. Arridente juvene ad gloriosum titulum, seque facile ad mala illorum consilia traduci sustinentem, consulentium

Massa auri somnum Venceslao turbavit.

Apophthegma Venceslai.

Premislaus patri se opponit.

Premislaus adjutus Marchione Misnia exercitum contra patrem ducit.

ut contra patrem copias in Moravia compararet, ſibique Henricum Miſniæ Marchionem Regi infeſtum, in ſocietatem belli adjungeret propter equeſtrē militiam qua ille abundabat: quod poſtquam factum fuit, copiæque utriuſque Marchionis ad municipium Bohemiæ pontem dictum, proximè fines Miſniæ poſitum, coiiſſent, illò uſq; pater è Praga, filio cum ſuis item copiis occurrit, ipſe quoque externo equite inſtructus, quem ei (d) Udalricus ex ſorore nepos, ab Alpibus Carinthiæ adduxit. In utroque præterea exercitu equites Bohemi erant, ſed cum parte familiæ Procerum inſigniores, nempè à Suanbergo, à Lambergo, à Ryſenbergo, áb Oſſeca. Atque ii, ut in conſpectu Regis fidem operamque ſuam illi approbarent, primi omnium prælium incipiunt, vi tanta, ut ſuſtineri ab adverſa parte non potuerint, equeſtri acie impulſa, peditum quoque ordo & ſigna pertubantur: mox terga data, fugientibus ſimul Premiſlao, Henricoque Ducibus, quos perſequi Venceslaus ſuperſedit. Nec ita multò pòſt, ductus pœnitentia eorum quæ adverſus patrem commiſerat, Premislaus ultrò ad patrem habitu lugubri venit, ſeque ante illum in terram proſtravit miſericordiam paternam invocans: ſed ne ſic quidem rigorem patris flectere potuit, quin cuſtodiendus in arcē traderetur. Quo quidem tempore, toto rumor manabat Regno, adventare Thataros, ſic enim ipſi ſe in hunc diem nominant. Sed Strabo unica immutata litera Thacaros nominare videtur,, ita libro undecimo ſcribens: Ex Scythis Nomadibus, maximè innotuerunt Aſii, Paſ-

Profligatus Premislaus.

Supplex patri Premislaus carceri dicatur.

Digreſſio de Thataris.

Straboni voti Thatari.

(d) *Vdalricus Vdalrici filius, matre N. filia Premislai Regis, ultimus Dux Carinthiæ.*

passiani, Thacari. Hactenus enim Nomadũ vitam vivunt, vagi, sine domibus & tectis, greges pecorum, armentorumque, ac maximè equorum, in campis pascentes latissimè patentibus. Equi sanè statura non magni, sed corpore validi, impetu acres, levitate veloces, quibus ut mitioribus commodioribusque utantur, exceptis admissariis passimillos castrant, singulique binos in prælia trahunt, & alternatim ex uno in alterum, mira celeritate inter ipsum etiam cursum transsultant, acinace, more Persarum, arcuque & sagittis armati, nisi quòd Thatari illas sanie viperina, cum sangvine humano commixta plerumque tingunt irremediabili scelere. Modicum namque apud illos discrimen inter fas & nefas, ut apud nationem, feris quàm hominibus similiorem. Nihil enim extra figuram hominis Thatarus, nisi fera bellua, in feritatem sanguinolentã semper ruens, quam pastus quoq; cruentus exauget: cruore enim venis equi incisis, & carne tantum non cruda vescitur, neq; enim illam ad ignem vel torret vel elixat, sed sub sellam in qua residet positam, pondereq, corporis sui arefactam, statim devorat, sine sale, sine pane, quem in usu non habet, ideoq; agriculturæ minimè studet, seu pascua tantum colit, vivitque crudelis ex rapto atque bello. Ut enim cruditas, ita crudelitas ex facie protinus & vultu apparet, torvus videlicet, turgidusque Thataris & horridus vultus inest, oculi cavi & truces, caput turbinatum, circumrasumque, contrà mentum turpiter hirtum, intonsumque, totius denique corporis habitus deformis atque servilis, qui facilè declaret Thataros sobolem esse Scytarum eorum, qui servi Dominorum suorum in Asiatica

Thatarorum figura & mores.

Virgilius. Et lac concretum cum sanguine potas equino.

Crudivori Thatari.

Ortus Thatarorum.

expeditione diutius commorantium uxores duxerant, prolemque ex illis degenerem ſuſcitaverunt: Nam in hunc diem Turcæ, & ipſi Scythæ, pro ſervis (e) Thataros habent, nec aliter quàm degeneres averſantur, quanquam potentiam illorum cum ſuo magno malo ſæpius experti. Sed nec hodie ſtatim illis cedunt, diviſi per quatuor Tetrachias: Maximus illorū Tetrarcha, Zevolhenſis habetur, quem ipſi gentiliter * Vlucham, id eſt, magnum Imperatorem appellant. Fines ejus imperii ab ortu Solis mare Caſpiū, ab occaſu Tanais, à ſeptentrione & meridie plana partim ad Euxinū pelagus, partim ad Albanos & Ibericos mōtes protenduntur. Huic proximus à Polonis Præcopienſis dictus, quoniam ſuper cætera naturæ munimenta, foſſis etiam & aggeribus munitas habet regiones, Cherſoneſum Tauricam, & quicquid ad Meotidis uſque paludem interjectum eſt occupat: peſſimus Ruthenis, Lithuanis, Polonis vicinus. Hoc multò imbecillior eſt Coſanus, ab arce Coſana cognominatus, quæ ad Volham fluvium ingentem, qui fines Moſchoviæ præterfluit, ſitum ſuum obtinet. Nam propter virium imbecillitatem, ferre jugum à Moſchovitis impoſitum cogitur. At quartus Tetrarcha plagam ſeptentrionis frigidiorem inhabitans, quem Nohacenſem vocant, tam validum ſe robuſtumque oſtendit, ut præter Moſchovitas, alias quoque circum nationes ultrò laceſſat nedum ſuſtineat. Hæc igitur pluſquam barbara turba & colluvies, anno à Natali Domini milleſimo ducenteſimo qua-

** Quaſi dicas, trans Volgam fluvium, qui Rha veteribus, in Caſpium deſcendit mare.*

Præcopienſis huius filiam Selimus Turca duxit: unde natus eſt Solymannus.

Anno 1241.

(e) Hordas illi vocant, ceu forā vel conventus, quibus præficiunt Principes. Chamum ſuo idiomate ſummum vocitant Imperatorem.

quadragesimo primo, ex iis locis, quæ modò enumeravimus, *(f)* Batto, & Peta Ducibus effusa, cum Ruthenos invasisset, cæsisque isthic Principibus & plurima Nobilitate, totam Russiam ferro atque populationibus pervastasset, eodem inde se impetu in Poloniam concitavit, tanto post funestam Polonorum stragem terrore illato, ut ad illum Boleslaus Poloniæ Princeps, non amplius dehinc domesticis viribus, non arcibus & mœnibus, sed fugæ potiùs salutem suam crediderit. *(g)* Abducta itaque secum matre & uxore, Cracoviaque civibus vacua relicta, quisque enim illorum sibi locum, qui tutior esse videbatur, quærebat, ipse in Moraviam ad cœnobium Velegradense confugit. Thataris interim suam immanitatem in Polonia exercentibus, in diripiẽdis oppidis, in polluendis templis, in profanandis sacris, in cædendis senibus, violandisque tum matronis tum virginibus. Ex hujusmodi successu, multitudine illorum quotidie succrescente, placuit tantas copias (nam quinquies centum lattonum millia confluxisse dicuntur;) ita dividi, ut Battus adversus Hungaros aliquanto dimidia parte majorem sibi numerum sumeret, Peta cum reliquis agminibus, Slesitas, Moravos, Bohemos ut aggrederetur, qui Peta, ut in Slesia quoque, haud secus atq; in Polonia *(h)* cives pavore tam magno perter-

Boleslaus Pudicus Princeps Poloniæ.

Polonia pervastata Slesiam petit Peta.

(f) *Battus Hocotii filius Changii Magni Chami Nepos, Ejus dux Peta.*

(g) *Alii ad Belam Regem Hungariæ, cujus filiam Kingen sive Kunigundem habuit conjugem, fugisse, cum illic minus tutus esset, in Pienina arce latuisse dicunt.*

(h) *Arcis obsidione ac fulmine cælitus emissa repulsi. Henricus pius Barbati & Sanctæ Hedvigis filius.*

perterritos reperit, ut ipsam etiam Vratislaviam, inter urbes Slesiæ præcipuam, fuga sua desertam relinquerent, pari atque Poloniam impetu, crudelitateque & scelere fœdabat, donec Lignitium attingeret, ad cujus oppidi Principem Henricum, multa vis nobilitatis se congregaverat. Fortis enim Dux, militiæque gnarus ipse Henricus habebatur, palamque tunc præ se ferebat, mori se malle, quàm impio impuroque hosti quantumvis terrifico cedere. Ad hunc igitur integri adhuc reliqui Poloni, Magisterque Prussiæ cum suis crucigerulis, & præterea frequentes pedites, inter quos auri, argentique ac ferri, ærisque robusti fossores, & ipsi crucem vestibus attextam crucis hostibus ostentantes. Quibus Lignitio proximantibus, obviam Henricus progreditur adverso omine. Nam ædem divæ Virginis prætereunti, saxum ingens subito lapsu ante pedes decidit, nulla propalam causa apparente, cur de solido integroque muro avulsus ille unus lapis caderet. Non deerant, qui retrò eundum, illoque die pugna abstinendum censerent, sed nihil ille hoc casu territus, iter cœptum continuat, festinatque ut aciem per tempus ante mœnia instruat, existimans Thataros quoque legitima acie prælium inituros. At posteaquam cognovit, more illos suo incondito catervatim agminatimq; conglobatos, quaternis agminibus adventare, & ipse copias suas quadrifariam distribuit, ne tam facilè à tanta hostium multitudine circumveniretur. Unus namque illorum globus major erat, quàm Henrici totus ferè exercitus. Nihilominus tentare omnia, perpetique vel extrema placuit, quàm religionem Christianam per metum aut fugam prodere. Prima sors pugnæ super Boleslaum

Henricus Lignicensis se opponi Thataris.

Goldburgenses metalli fossores.

Lævum omen spernit Henricus.

Boleslai primum agmen deletum.

(s) Di-

(*i*) Dipoldi filium, jam pridem cum ipso parente ex Moravia in exilium actum cecidit, is militi collectitio cruce insigni præerat, cominus ad dimicandum paratus. Verùm Thatarus eminus in eum sagittas mittebat, tam densas, quàm densam solet cœlum nubilosum grandinem mittere, cujus vi casuque totam interdum segetem prosternit, ita stratus cum suis jacebat Boleslaus. Post hunc Magister Prussiæ, cui Pompo nomen erat, similem calamitatem, ab simili sagittarum tempestate expertus est, nisi quòd major equorum quàm hominum, qui bellè armati venerant, facta strages fuerit. (*k*) Hujus utriusque mali facies cum ob oculos Henrici versaretur, jubet carros laxari explicarique, ita ut duo reliqua agmina, quorum alterum ex Polonis coactũ, Mescho Dux Oppoliensis, alterum ex Slesitis, ipse Henricus ducebat, recipere, lateraque omnium tegere possent, à fronte scuta & pluteos opponit. Et quoniam Thatari per spatium aëris carris tela in altum quoque jaculabantur, ut lapsu illa suo, vel inclusos ferirent, milites galeatos stare, atque omnes in hoc maximè intentos esse mandat, ut alteram hostium jaculationem, facta subita eruptione præveniant, cogantq; illum manus non

Pompo secundus in ordine Magister Prussia.

 arcu

(*i*) *Theobaldus duxerat Barbati filiam Henrici sororem, hinc Boleslaus Henrici amitinus.*

(*k*) *Quinque alii tam Thataris quàm Christianis tribuunt exercitus.*
1. *Boleslao cum fossoribus & auxiliariis.*
2. *Pomponi.*
3. *Meschoni Duci Oppoliensi & Ratiboriensi.*
4. *Polonis Duce Sulislavo Voldomiri Cracoviensis Palatini fratris.*
5. *Henrico Principi.*

arcu ſed gladio conſerere. Quod ubi accidit, pecora cum viris pugnare diceres, adeò poſtquam ad manus ventum eſt, pecorum ritu mactabantur. Inter hæc ſignifer Thatarorum ſimulachrum in effigiem humanam deformatum, haſtili præfixum geſtans, vibrare illud, magnoque motu & ululatu contorquere, concutereque incipit, donec ex ore illius atro, fumum piceum eliceret, ita obſcurum, ut mutuum adimeret proſpectum, tantisper dum illi retrocederent, rurſusque arcu & telis ſe armarent. Ortus hinc in caſtris Henrici clamor, occurrite, occurrite! quem Meſco Opolienſis aliter accipiens, quaſi clamaretur, currite, ad curſum & fugam cum bona parte equitum ſe dedit. Henricum ſolum ex Ducibus ſuperſtitem relinquens, qui ad mortem usque ſuam conſtanter & fortiter dimicavit, ad internecionem cum ſuis deletus, caput ejus hoſtes acynace à collo reciſum, haſtato cuidam per ludibrium circumferendum tradiderunt. Lignitio tamen non ſunt potiti, ubi Anna Henrici uxor cum liberis eademque Venceslai Regis ſoror inerat. Properantes videlicet ad Moraviam populandam, quam Sleſia aliquanto lautiorem eſſe audierunt. In ſumma Dominorum illo tempore Moravi orbitate poſiti erant, nemine poſt vinctum Premislaum Marchione in Moravia exiſtente, ſed nec aliquo Præſide cum imperio & poteſtate in illa præſidente: ipſo autem Rege Venceslao non ſolùm abſente, ſed ancipiti præterea ſententia cum Bohemis vacillante, prodeundumne tantæ multitudini obviam, an mœnia Pragæ munienda potiùs, defendendaque eſſent. Evictus tandem periculis Moravorum, querentium, ex quo tem-

Magica arte oſtentum prolatum Punico terrore Henrici exercitum replevit.

Meſco fuga per errorem auctor.

Prælium commiſſum. Anno 1242 9. Aprilis ad Woliſtadium juxta Legnizium.

Moraviam petunt Thatari.

tempore nati sint, in majore vitæ, rerumque omnium se discrimine non fuisse, Præfectum illis cum aliquot Bohemorum cohortibus, unum ex procerum familia, quæ à Stellis cognominatur, Olomucium, quò se turba illa turmatim effundebat, subsidio misit, eique injunxit, ne acie cum hostibus confligeret, sed mœnia civesque & alios defensores, munitionibus ut tutaretur, idq; eò promptius illum præstare posse, quòd Thatari ad expugnandas urbes non essent idonei. Adventabant jam illi longè ac latè fuso agmine, & quacunque ibant, pecora, hominesque trucidabant, capitaque hominum utriusque sexus, jubis equorum suspensa, ad terrorem obsessis incutiendum ostentabant. Verùm enim obsessi, inusitata ignotaque immanitate vehementer irritati, Præfectum rogare, ut portas aperiri jubeat, nequaquam se ultra spectaculum tam cruentum spectare posse, clamabant. Hunc ardorem animorum Præfectus vix edicto restinxit, capitale supplicium minitans, si quisquam se de statione sua commoveret. Vagi interim hostes mœnia circumequitant, & quemcumque ex muro prospectantem aspiciunt, eundem certo sagittarum ictu feriunt, nunquam a scopo aberrantes. Nam aliquoties experiundi gratia simulachrum in modum hnmanum figuratum, pro murorum pinnis expositum erat, illudque protinus tot sagittis, quot Ericius spinis horrebat, sæpius etiam totam urbem telis obumbrabant. Sed quum hac re nihil se proficere sentiunt, vertuntur ad ignem, quem primum ædificiis suburbanis incolis vacuis subjiciunt, dein ad cœnobium Gradycense, juxta mœnia situm transferunt, bonamque ibi

Sternbergius Moravis à Rege auxilio mittitur.

Olomucium obsident.

Arte sagittandi pollent Thatari.

Gradycum monasterium exurunt.

ibi præſidii partem comburunt, reſiduam interficiunt. Poſtquam neque telis, neque igne, neque cœnobio capto, Peta obſeſſos in apertum extrahere potuit, valde illos perinde quaſi imbelles ac degeneres contemnere cœpit, multumque de cura diligentiaque & vigiliis remiſit. Quod animadvertens Præfectus, accitis Centurionibus, Decurionibusque militum: En, inquit, jam nunc tempus adeſt ad erumpendum, non ut quidem intempeſtivum ſed planè maturum: quandoquidem omnia apud hoſtes diſſoluta eſſe cernitis, alios per agros palantes, graſſantesque diſcurrere, alios equos paſcentes longiùs hinc diſtare, ibidemque à Duce ſuo ſeorſim pernoctare: ſed & ipſe Dux tardioris obſidionis tædio faſtidire, torpereque, & ita ſtertere videtur, ut egeat ad ſe excitandum ſtimulo. Quare ſi placet occaſioni oblatæ inſiſtere, cras ante lucem exurgamus omnes, in illumque adhuc dormientem, ex nec opinato impetum impreſſionemque faciamus. Dicta Præfecti non ſolùm Centurionibusque, verùm etiam militibus omnibus comprobantibus, crepuſculo adhuc matutino Thataros per tentoriola ex villis pecudum confecta, ſopore ſtratos adoriuntur, cæduntque pariter jacentes & obvios velut pecora: quippe Thataro pediti, nulla penè vis: quicquid valet, eas ille vires ab equo mutuatur. Exorto ſubito clamore, tumultuque Peta è ſomno excitus, arripit equum, adeſtque ſuis rector & hortator, ut confeſtim equos conſcendant, reddantque inſidiatoribus acceptam cladem, ſed nullo imperio multitudo conſternata perculſaque regi potuit, præſertim obſcura adhuc luce. Nec ideo tamen Peta vel animo deficiebat,

Hortatur Dux milites ad opprimendos Thataros.

Inopinantes obruunt Thataros.

Peta Dux

bat, vel ab officio Ducis cessabat, donec in manus Præfecti, casu magis quàm data opera incidisset, à quo hasta transfossus, de equo mortuus cecidit, ignaro Sterenbergio, (hoc cognomen Præfecti erat,) quemnam è Thataris occidisset. Dubia enim lux etiamtum erat, quum suis ille signum receptui daret. Mox clara dies aperuit, Ducem Thatarorum jacere interfectum, Thataris cadaver ejus ingenti ululatu planctuque circumstantibus, oscula que illi plena lachrymis affigentibus. Allatum dehinc fuit sagulum purpureum, quo amictum, secum post solutam statim obsidionem, in Pannoniam ad Battum Ducem ipsorum majorem extulerunt. Sterenbergio interim vota à se nuncupata peragente, victoriamque partam, Deo acceptam referente, eum Venceslaus Rex præmii loco, territorio donavit, quod in hunc diem (*l*) Sterenbergium appellatur, ab arce, quam ipse sibi hoc vocabulo ibidem ædificavit, primusq; in Moravia magistratum gessit, quem nunc Capitaneum vocant. Hîc nos haud sinunt Hungari inter gravissimas clades à Thataris illatas numerandi, de se taceri, quando illi quoque ex Moravia profugi, ad ruinam Hungarorum accedere non dubitarunt. (*m*) Bela Rex id temporis in Pannonia regnabat, non admodum charus subditis Regno, propterea quòd difficiliorem illis superbioremq; ad se aditum,

Thatarorum interfectus.

In Hungariam reliquia Thatarorum sese recipiunt.

Hungari multa atrocissima à Thataris perpessi.

(*l*) *Sternbergius primus Moravia Capitaneus, qui est supremus à Marchione magistratus, ejus quasi vicarius.*

(*m*) *Cutenum Cumanorum Regem cum toto populo Tataros fugientem, & religionem Christianam professum in Hungariam receperat Bela, & civitate donarat, ut Hungarus & Cumanus nullo discrimine haberetur. Indignè ferebant Hungarorum nonnulli, & odiorum faces accendebant.*

tum, quàm Cumanis, quibus tunc infensissimi erant Hungari, præbebat. Ergo cum jam agri ferro & igne à Thataris vastarentur, prædæque agerentur, ac crebra per partes & adversa prælia intercederent, aliquamdiu per contumaciam mala perferre, quàm in medium consulere malebant, odiosè vociferantes, veniant Cumani, proq; Regis sui salute, nunc cum opus est, fortiter dimicent. Hæc ab Hugolino Colocensi Archiepiscopo audita, stomachum ei ita commoverunt, ut se continere non potuerit, quin populares suos libera voce perduellionis argueret, tanquam illi omnes de numero perduellionum censendi essent, qui regiam majestatem offenderent, quive communem Regni salutem auxilio ei detracto proderent, acerrimè itaque contendebat, ut Rex omnes Hungarorum copias ad oppidum Pesthum in ripa Danubii è Regione Budæ positum contraheret. Quo ut frater quoque Regis Colomannus venit, hostemque non longo jam intervallo abesse cognovit, nempe ad Vaciam oppidum, author Belæ fuit, ut castra in locum tutiorem transferret. Translata mox sunt Agriam versus ultra flumen, quod Sajum vocant, altum ripis, alveo limosum, nec nisi pontibus pervium, quos Hungari validissimis præsidiis firmaverat. Battus Vacia excisa, vestigiis abeuntium insistit usque ad flumen, conspectisque Regiis copiis, suas ex altera parte ripæ opponit, tam longè lateque diffusas, ut impossibile fuerit illas oculis perlustrare. Iccircò faciliùs etiam evenit, ut Hungaros in eos tantùm, qui videri poterant, intentos fallerent. Centum millia Thatarorum flumen reperto vado, longiùs à castris semoto, prius trajecisse, Hungarosque à tergo

Colomannus erat Rex Haliciæ in Russia filius Regis Andreæ. Die qua Passio Domini celebratur Vaciam flumine absumptam memoratur.

tergo assiluisse dicuntur, quàm cuiquam illorum in mentem de ejusmodi assultu improviso veniret. Oppugnabat eodem tempore Battus præsidia ad pontes disposita, nube tanta telorum immissa, quantam sustinere non poterant qui in stationibus erant. Ita pulso præsidio, & pontibus transitis, à fronte quoque hostis ingruebat. Sed utrobiq; majore corporis viriumq;, & animi robore Hungari repugnabant, quamdiu pugna intra manus stetit pedemque inter se conferebant. Nam & avertebant sæpius Thataros, & aversos insequebantur, hastis illos confodientes, aut gladiis obtruncantes. Redibat Battus ad arcum, atque undique per latera quoq; densis agminibus circumfusus, obruere telis Hungaros conabatur: at illi missa spicula peltis suis quibus præter hastas armantur excipiebant, ac tanto acrius in hostes velut cæci ruebant, quanto minor salutis spes oculis objiciebatur. Sensit peritus bellorum Battus, ex desperatione hanc tam obstinatam ferociam Hungaris durare, quoniam conclusi mortem se evadere desperarent, ideoqe pugnando, quàm se dedendo mori malle, laxari ordines, tela cohiberi, darique erumpendi illis facultatem jubet. Eam quicumque nacti erant, omissa pugna, fugæ se mandarunt, inter quos Rex Bela pedes elapsus est, cæteri cæsi ad unum omnes. Cæsorum clarissimi, Colomannus Regis frater, Matthias Strigoniensis Archiepiscopus, Hugolinus Colocensis similiter Archiepiscopus, dein Gregorius Jauriensis. Reynhaldus Ultrasylvanus, post Nitriensis, Sibiniensisq; Episcopi, & cum iis plurimi, summa nobilitate dignitateq; viri desiderati sunt. Rege interim peregrino habitu, circũ fines Poloniæ & Moraviæ oberrante, donec ad uxorem suam, quam in Austriam sepo-

Dimicant cum Hungaris Thatari.

Stratagema Batti.

Cæsi Hungari.

Πῆμα κακὸς γείτων.
Friderici Austrii inhumanitas barbarica.
Bela Rex in Dalmatiam evadit.

sepofuerat perveniret. Ibi latentem, mox proditum, Fridericus Austriæ Princeps adeò non est miseratus, ut ad novam insuper miseriam, nempe ad egestatem illum redigeret, expressis ab illo pecuniis, aureisque & argenteis vasis, quæ Regina secum extulerat, quasi à se Rex olim tantundem extorsisset, quando pro damnis in Hungaria illatis facere ei satis coactus fuerit. Ab hoc naufragio Bela ad Illyriam se contulit, mari Adriatico quàm Danubio fortunam reliquā credere malens. Sed ne in rebus odiosis, nimiumque calamitosis diutius immoremur, ad Venceslaum remigremus, ut discessu hostium ex Moravia exhilaratum, ita adhuc sollicitum, curaque & metu suspensum, ne illi de reditu cogitarent. Itaque tum in Moravia, tum in Bohemia munire tam arces, quàm civitates mœnibus præsidiisque, & frumentariis subsidiis non prætermisit: seque tandem facilem præbuit, ut filium suum Premislaum custodia liberum, in paternam gratiam reciperet, Nicolao Pragensi, & Roberto Olomucensi Episcopis deprecatoribus, Qui hoc præterea obtinuerunt, ut Moraviam ei conditione qua prius, possidendam, restitueret. Admissum tunc Pragæ à nobili juvene facinus, cum à libidine, tum à cæde violentum, nomen juveni Veleslao, amore puellæ Hebrææ ad insanum modum capto, ita ut præ illo nec mente constare, nec ullo tempore quietus esse posset, nisi illo solo, quando in oculis vultuque puellæ acquiescebat, ejusque rei sæpius adipiscendæ occasionem sedulò quærebat, modò æs mutuum à parente illius accipiendo, alias pignus oppignorando, redimendoque, ut tanto frequentius saltem aspectu puellæ perfrui liceret, quando colloquium à pa-

Premislaus Regis filius libertate donatus, restituto illi Marchionatu.
Nicolaus XXI. Episcopus Pragensis.

à parente interceptum erat. Fortè accidit ut ille ipſe parens ægrotus in lectulo cubaret, venit clam ad domum illius Veleslaus, latensque in inſidiis egresſam puellam è cubiculo parentis adoritur, nolentemque per vim ſeducit & incæſtat, dein amiſſo quoque pudore, ejulare, ſeque lamentabiliter afflictare non ceſſantem, ne voce ejus proderetur, eandem ſtrangulat, proditus tamen continuò à vicino qui intrantem & exeuntem viderat. Porrò Hebræus occaſu filiæ accepto, multò ex illo acerbius quàm ex morbo ſuo dolebat. Cæterùm dolorem tantum, poſt recuperatam etiam ſanitatem valde diſſimulabat, quaſi prorſus nihil ſciret, ſuane ſponte an aliena injuria filia occidiſſet: metuebat videlicet, ſi Veleslaum in aula gratioſum incæſtus homicidiique reum faceret, ne à judicibus aulicis novam aliam contumeliam ſibi accerſeret. Ad inſidias igitur inſidiis retaliendas animum ſtudiumque convertit, inſidiatorem nactus Veleslai domeſticum, grandi ære corruptum, ut herum ſuum interficeret. Sed iſtius quoque cædis author ipſe Hebræus diu celari non potuit, illoque patefacto, magnæ ſtatim turbæ inter Nobilitatem & Pragenſes concitatæ ſunt, utrisque tumultuantibus, ad armaque conclamantibus, alteris ut vim omnibus Judæis propter unum inferant, alteris ut tantum impetum arceant, cauſamque integram Regi congnoſcendam reſervent. Iſti poſtquam non ſolùm in certamine, verùm etiam in cauſa prævaluerunt, indignata Nobilitas, odium in ipſum Regem divertit, quaſi proniorem ad plebis & Judæorum favorem, novasque rurſus res, novamque conjurationem molitur, duce Stiborio, cui cognomen à prudentia fuit, caput ca-

Veleslaus quoque instinctu Iudaei interfectus.

Tumultuatum Pragae Victores Iudaei.

Conspiratio in Regem, Principe conjurationis Stiborio Regni procere supremo.

num, penesq; eundem magistratus, qui summum in Regno jus reddebat. Et quoniam haud dudum Rex edicto pœnam capitalem in judices, à quibus fraus justitiæ fieret, sanxerat, non minus alienum ob hanc legem à Rege animum habebat, quàm cæteri Nobiles, quorum frequens erat numerus, ob cæsum minimeque vindicatum Veleslaum. Is nunc singulos appellare, nunc plures cohortari ut cœpto insisterent, seq; à ludibrio lusci, superbique & crudelis Regis assererent, Rege alio substituto, ad augendam, aliterque honorandam, non autem ad pessundandam Nobilitatem apposito, qualem existere Premislaum Otthogarum putaret, nuper à patre pessimè tractatum, nec in præsentia valde liberaliter tractari. Hunc igitur quàmprimum adeundum esse, ut per tempus sententia animi ejus exploretur. Eunt confestim ad illum conjuratorum maximè insignes, consiliaque omnia cum illo communicant, & viam aliam quàm pridem ad Regnum invadendum docent. Ad hæc Premislaus, malo accepto sapientior factus, cum se obsequentem potiùs, quàm contumacem, & rebellem erga parentem ostendere, sed neque hospites tamen, dicto ingrato abruptoque statim lædere cuperet, ita respondit: Non esse illis festinatò agendum, sed impensius considerandum, & postea rem tam arduam exequendam. Inter hanc moram, incertum undenam conspiratio ista Regi prodita fuerit, capitur Stiborius, factaque quæstione, interrogatur de consciis. Viginti quatuor viros stemmate claros edidit, unaq; cum illis jussam pœnam subiit, (*n*) qualem videli-

Conjurati Regnum Premislao deserunt,

Differendum censet Premislaus.

Detecta conjuratio capto Stiberio.

(*n*) *Tarquinius in Ardeatibus decussis capitibus papaverum, supplicii edidit simulacrum.*

videlicet Rex cuique illorum in piſcibus ſibi allatis repræſentavit, alios piſcium capite truncans, alios veru transfigens, nonnullos membratim diſcerpens, poſtremò hanc vocē adjiciens: Quemadmodum obſonarunt, ita cœnare illos oportere. Venerat autem Nicolaus quoque Pragenſis Antiſtes propter mutuam cum Stiborio, & aſſiduam familiaritatem, in ſuſpicionem, quaſi cum illo conſilia miſcuiſſet, coactusque eſt fidem ſuam Regi obſtringere, ne de domo in qua erat, niſi Rege concedente, egrederetur. Fit magnus ad domum illam plebis concurſus, de Rege lamentantis, quòd non contentus fuerit in tot viros nobiles deſævire, niſi inſuper Pontifici Regni nullius criminis convicto, ſed tantùm ſuſpecto, vim afferret. Aderantque ſacerdotes præterea ſacris omnibus in Regno interdici poſtulantes, quamdiu Pontifex dimiſſus non eſſet: eamque tandem invidiam & indignitatem Rex haud ferens, abire Pontificem quò vellet, permittit. Ipſe novam divo Franciſco, ejusque aſſectatoribus ædem Pragæ ædificat: mox cum ſorore ſua Agneta flaminica, peculium ſuum in ſubſidium, offerente hoſpitali cœnobio juxta pontem Pragenſem ſito, fundamenta jacit, illique dein uterque virum præficit, ei religioni devotum, quæ pro inſigni crucem cum ſtella geſtat. Cæterùm in tintinnabulis, quas vulgo campanas vocant, adeò averſas Rex aures habuit, ut ſtatim ad tinnitū crepitumque illarum, ambas aures ambabus manibus obſtrueret. Quare neceſſe fuit, Rege Pragæ commorante, à pulſu illarum quæ majores eſſent, temperare. Audit deinde Thataros poſt vexatam, populatamq; & omni clade pervaſtatā Hungariā, ſua

Sumptum de omnibus conjuratis ſupplicium.

Epiſcopus Regi ſuſpectus.

Tumultuante plebe & ſacerdotibus ex interdicto abſolvitur Epiſcopus.

Xenodochium Pragenſe extructum.

Campanarum hoſtis Rex.

Bela in Hungaria Regnum reductus.

ſponte, aut fame potiùs in tam inculta vaſtitudine urgente, ad natale ſolum remeare, Belamque rurſus ſuum Regnum repetere, auxilio fultum (o) Magiſtri Rhodi, & Comitum, quos à Frangepanibus cognominant: Apud illos namque Magiſter naves ſuas milite juxta oppidum Segniam exoneraverat, ut terreſtri inde cum Rege itinere pergerent. Præmiſerat verò Rex in Regnum nonnullos qui antecederent, adventumque ſuum reliquiis Hungarorum prænunciarent, ut ſine pavore interim & periculo ſuam præſentiam expectarent.

Fridericus à Bela ob tranſitum vectigal petit.

Ad hunc rumorem Fridericus Auſtriæ Princeps excitus, tumultarium militem colligit, obviamque Belæ, quem odiſſe cœpit, poſtquam rebus cum ſuis ſpoliavit, ire contendit, aliquid iterum ab illo extorquere cupiens. Fortè ita accidit, ut Bela nondum toto hoſtium metu poſito, ad fines Provinciæ Friderici deflecteret. Petit igitur ab illo vectigal Fridericus in ſingula militum capita, & niſi datum fuerit, nullam ei tranſeundi copiam ait fore. Novitate rei, indignitateque, omnibus, qui cum Bela erant, commotis, expediunt ſtatim arma, impetumque in (p) Auſtriacos faciunt, atque celeriter pugnam conficiunt, ſaucio Friderico, ac mox è vulnere mortuo, unica ſuperſtite fratris ſui, tunc vidua filia, cui nomen Margaretha, ad quam ſucceſſio in Auſtriam pertinebat. Sed illam (q)Udal-

Fridericus ultimus ſuæ gentis Auſtriæ ab Hungaris necatur, dictus bellicoſus.

(o) *Rhodum Crucigeri occuparunt* 1308. *anno primùm: quis igitur hic Magiſter, niſi dicas Magiſtrum equitum Hieroſolymitanorum, cum Ordo ſit inſtitutus ſub Balduino de Burgo, Rege Hieroſolymitano, circa annum Chriſti* 1120. *ſub divi Iohannis equitum nomine.*

(p) *Anno* 1246. *prælium ad Neapolim Auſtriæ commiſſum eſt* 15. *Iunii.*

(q) Udalricus Carinthiæ Princeps, ex sorore Venceslai Regis procreatus, occupare conabatur, acceptis per deditionem aliquot arcibus & oppidulis, parabatque majora aggredi, suppetias sibi Moravis ferentibus, si non etiam Austriaci de subsidio Bavarorum sibi providissent. Lentius negotium suum, imò verius negligentius Udalrico agente, insidiis eum pars adversa circumvenit, capitque vivum, & cum illo complures Moravos, quos Bavari partim nare, partim auribus, aliquos etiam manu mutilant, atque omnes incolumes dimittunt. Sed hoc tam fœdum sævumque dehonestamentum, Bavari paulò pòst magna suorum cæde, multoque regionis detrimento expiaverunt, quo illos Premislaus Otthogarus, mandato Venceslai patris affecit, Bavariam cum valido Bohemorum, Moravorumque exercitu ingrediundo, illamque circumquaque ad Danubium evastando, ac multos viros fortes ibidem interficiendo. At Austriaci non prius arces per Udalricum interceptas recuperare potuerunt, quàm liberum à custodia ipsum Udalricum facerent. Quam autem fortes, quamq; constantes viros arcibus præposuerit, indicant duo Præfecti, ambo Moravi, quorum uterque, cum sub arce sibi credita ab insidiatoribus inter venandum comprehensus esset, horumque alteri conditio proposita fuerit, ut vel arcem integer traderet, vel oculum dextrum amitteret, oculum sibi erui, quàm de arce cedere prælegit, sicut alter in altis nivibus discalceatus tantisper stare, dum pes ei uterque frigore obriguerit. Ambobus honor cùm ab Udalrico, tùm à Venceslao Rege

Vdalricus Dux Carinthiæ Austriam invadit, carpitur ipse.

Ignominiosè Moravi puniti pœnas exigunt ab Austriis.

Constantia & integritas Præfectorum duorum.

(q) *Vdalrico Duci Carinthiæ desponsa filia Premislai primi Ottocari, hinc natus Vdalricus.*

Rege habitus, gratiaque cum amplo præmio utrique relata. Verùm enim Austriaci post receptas etiam arces quas amiserant, de se anxii sollicitique erant, cujusnam in tantis Germanorum dissensionibus, quas ab obitu Friderici Cæsaris, in ipso Interregno suscitaverant, patrocinium respicerent. Nam in Margaretha parum auxilii inesse videbatur, multò minus in aliis vicinis Principibus, vix ad sua satis tuenda sufficientibus: imminere autem Austriæ à fronte Hungaros, à latere Moravos ac Bohemos, gentes validas & inquietas, ipsis autem quiete opus sub muliebri dominatu degentibus. Inter multam dein longamq; deliberationem, placitum, ut ad fidem & tutelam Venceslai Regis confugerent, qui ætatē curasq; Regni sui excusans, filium Otthogarū illis obtrudit, cōmuniq; consensu, atque ipsa inprimis (r) Margaretha assentiente, matrimonium inter illos conciliat, celebratisque nuptiis, legitimum Austriæ Principem Otthogarum appellat. Quod ubi Bela de alienata Austria, quam pro sua jure belli ducebat, interempto in illa Friderico, qui ultimus Austriæ hæres erat, factum comperit, advocato suorum consilio in campum Pesthensem, & adhibitis Cumanis, paulò tunc moribus à Thataris distantibus, rem integram ad omnes refert. Quibus tumultuose ritu Scythico frementibus, ac ferocissimè censentibus, inju-

Dominum quærunt Austrii.

Otthogarus Dux Austriæ.

(r) Hanc alii sororem Friderici statuunt, fuit nupta Henrico sexto, quem Fridericus II *pater Cæsar in Apuliam relegatum carceri inclusit, quæ gemellos Fridericum & Henricum pepererat, & quia Gertrudis Margaretha soror, Hermanni Marchionis Badensis vidua jus suum Belæ aut ejus filio Stephano resignarat. Hujus filius fuit Fridericus Dux Austriæ qui unà cum Conradino Neapoli à Carolo Andegavense capite plexus est.*

injuriam acceptam protinus bello esse persequendam, initio à Moravia sumpto, in qua multa furoris, multa crudelitatis & sævitiæ fœda exempla ediderunt, priusquam succurrere laborantibus, aut Venceslaus, aut Otthogarus posset. Antevertit autem filius patrem in succurendo, satis tunc milite etiam Bohemo instructus, quem adversus Styriam, jugum detrectantem comparaverat. At Hungaris animus quidem ut olim ferox, duraverat, sed vires per Thataros plurimum attritas habebant, nihilominus Belam Regem suum perpulere, ut fortunam prælio experiri vellet, quo inito, cum ingenti strage sternuntur, ipseque Bela in eum metum est compulsus, ut ultrò ad conditiones pacis, amissa etiam finium aliqua parte, descenderet. Inde porrò ad Styrios subdomandos Otthogarus iter tendit, paucisq; eorum castigatis, cæteros ad officium sibi debitum præstandum coegit: in animo habens parentem invisere. At ille brevi pòst in secessu villæ, tertio lapide à Praga secedente, dum venationi intempestivus incumbit, valetudinem sibi contrahit, qua prægravatus Pragam repetit, atque intra paucos dies, religionis pietati, salutique suæ vacans animam expiravit. Mors per amicos, officia etiam mortuo tamquam vivo exhibentes, eatenus suppressa, quatenus licuit omnes eos evocare, literis quidem à se compositis, sed signo Regis obsignatis, qui ære vili mutuo dato, dites Regis arces pignoris loco possidebant: ii quasi mandato Regis ad rationem revocati, pecuniam mutuam, certis nominibus deductis, accipere, & arces invicem restituere compulsi sunt. Ac tum demum mors divulgata, funusque Regium quo decuit honore celebratum. Corpus ad ædem divi

Bellum Otthogaro ab Hungaris ob Austriam paratur.

Cæsis Hungaris Bela Rex iniquas conditiones pacis accipit.

Regis Venceslai mors clam habita, donec pignori deposita à crediteribus redimerentur.

divi Francisci, quam Rex suo sumptu extruxerat, delatum. Traxeratque & ipse Venceslaus ex patre suo, Otthogari cognomen, quod tamen in frequenti usu ei non erat, donec Premislaus filius (*s*) Otthogarorum strenuissimus, magnificentissimusque, proprium id sibi perpetuumque dicavit.

(*s*) *Premislai filium fuisse Otthogarum affirmat Bonfinius, fratrem Venceslai, quem sine liberis dicit obiisse, eum Otthogarum quintum Bohemiæ Regem dictum. Quod etiam Beucerus libro 5. Chronicorum asserit, sicut etiam Münsterus.*

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER SEPTEMDECIMUS.

SUMMA LIBRI DECIMI SEPTIMI.

Otthocarus V. Rex Bohemiæ. Armatus ad Regnum capessendum ingreditur. Borissium ab Ossek patrem contra se irritantem capit: complices fugiunt. Admonitus Rex eos persequi cessat. Domi magistratus constituit: judicia corrigit. Equitatus copiam ut pater equestria instituit certamina. Pacta pecunia Udalricus Carinthus prole destitutus ditiones suas Otthocaro concedit. Bellum Prutenicum Otthocarus suscipit. Crucem induit. Hostes aperto Marte non agunt. Profligantur duo Duces antesignani. Baptizantur: eorum alteri Regium, alteri Marchionis nomen impositum. Regius mons ab Otthocaro, Brumsperg ab Episcopo Olomucensi extructa oppida. Ampliavit Bohemicum Imperium à Baltico ad Adriaticum mare. Bellum adversus Belam Regem Bohemiæ & Stephanum filium Styriam incursantes. Vires in Moraviam conversæ. Otthocarus inducias

petit;

petit: interea res arbitris commissa. Stephanus errore ductoris Regia in castra defertur, cùm Episcopum petiisset. Tumultuarium initiò, pòst justum prælium. Memoranda Belæ strages inter Pohorlizium & Lavaz. Ingens præda & triumphus. Forojulienses cum vicinis patrocinium Otthocari flagitant. Aureum abacum loco argentei mutat. E manubiis Hungaricis Hradistiæ oppidum & cœnobium condit locupletissimum. Brumonis Episcopi Olomucensis patria, genus: Quomodo ad Episcopatum pervenerit. Ejus laudes & beneficia in amplificando Episcopatu. Lis Otthocaro cum conjuge de sterilitate. E pellice conjugis permissu prolem utriusque sexus suscipit. Nicolaus spurius Oppaviensi Ducatu donatus. Conjunx in cœnobium detrusa. E Kunigundi conjuge secunda Venceslaum suscipit. Stephanus Bela patre mortuo bellum Otthocaro movet. Posonium Otthocaro se dedit. Arx expugnatur. Thesauri Regii direpti. Navibus instructus Otthocarus Stephanum ad Jarinum invadit. Ponto succiso merguntur Bohemi. Stephanus solutis castris Budam, hic Pragam redit, victoriam uterque præ se ferens. Imperium Romanum per Legatos Pragæ Otthocaro defertur. Quatuor Imperii competitores domestici duo, totidem exteri. Deliberatio. Episcopus cum patre Burggravio suadent. Camerarius adversatur. Repudiat oblatam dignitatem. Liberalis Otthocarus. Flagellariorum secta deleta. Pondera & mensuræ restitutæ. A Latronibus viæ purgatæ. Rudolphus de Habsburg Imperator pronunciatus. Ad conventum Norinbergensem recusat venire Otthocarus. Repetitur ab eo Austria à Cæsare, ita etiam Styria cum Carinthia. Juramentum exigitur. Contemnit Otthocarus Cæsarem

ſarem, paulò antè Aulæ ſuæ præfectum. Delectus militum. Bellum exardeſcit. Congreſſus fraudulentus in inſula Danubii Kamberg. Paciſcuntur nuptias. E quinque vexillis duo recipit Ottocarus. Præſtat jusjurandum. Tentorium doloſum. Germanis deridendus, Bohemis execrandus exhibetur Ottocarus. Domi malè accipitur à conjuge: multat conſiliarios: filiam Cæſaris filio deſponſam ſacrat. Bellum redintegratum. Milota Moraviæ Capitaneus à Cæſare corrumpitur. Droſendorffio Rex potitur. Cæſar ad Lavam. Dimicatur. Milota loco cedit ſuo, & viam fugæ aperit. Stirii fratres Regem interficiunt. Dies Ruffi nefaſtus. Rudolphus Cæſar ſacra & profana tam in Moravia quàm Bohemia populatur. Venceslai octennis filii tutoriam adminiſtrationem à Cæſare impetrat. Ottho Marchio Brandeburgenſis, maritus ſororis Ottogari. Milota & Poloni mercedem proditionis accipiunt.

ADventus Otthogari in Bohemiam ad ineundum Regnum ut in ſpeciem erat ſplendidus, propter frequentiam comitatus, qui eum ex Auſtria, Styria, Moravia comitabantur, ita pleriſque metuendus, quia armatus venerat. Auctus metus capto Boreſſio ab Oſſeca, quem idcirco capi & in carcerem ſervilem detrudi juſſit, quod vocem ille ſuam patri Venceslao ad perniciem filii præbere eſſet ſolitus. Itaq; alii ejusdem criminis affines, ne ſimilem caſum ſubirent, matura ſibi fuga conſulerunt. Cœterùm à fidelioribus Rex ſubmonitus, ut clementia potiùs ſibi favorem Ordinum, quàm nimia ſeveritate, præſertim inter initia Regni conciliaret, inimicos ultra perſequi ita omiſit, ut ne vocem quidem ejus inimicam poſſent exaudire. Tantiſper autem

Otthogarus Rex Bohemiæ. Armatus Regnum init. Aſper in paternos conſiliarios. Monitoribus cedit.

autem in Bohemia tunc commoratus est, dum ea in Regno constitueret, quæ ante discessum constituenda erat, maximè in magistratibus surrogandis, qui vel negotia regia curarent, vel jura ordinibus dicerent, pauperes cum divitibus pari jure continentes: non deserta interim equestris disciplinæ meditatione, quam in hoc instituit, ut domi haberet equitum copiam, ne illam foris quæreret: nonnihil etiam offensus inertia juventutis nobilioris, quam viderat vino, somnoque & lustris magis, quàm equis & armis intentam. Ut hanc igitur socordiam illi ignaviamque excuterent, ad exercitium equestre juvenes nobiles laude præmiisque & honoribus invitabat, præpositis veteranis, qui per ludicra pugnæ equestris ad serium certamen ineundum Tyrones consuefacerent. Atque ista re brevi consecutus est, ut externo haud multum indigeret equite: nam pedite abundabat. Ordinatis itaque rebus in Bohemia suis, ad Austriam redibat, avidus prolatandæ potentiæ usque ad mare Adriaticum: ejusque rei gratia Vdalricum proxima sibi necessitudine innexum statim adiit, ut cum eo de Carinthia ad se transferenda ageret. Senex namq; Udalricus liberisque viduus erat, ac fratre tantum Philippo superstite vivebat: qui cum Præsul Salcemburgensis esset, sua se contentum sorte esse dicebat. Unde facilior cum Udalrico actio se offerebat, sua sponte à curis rerum ad otium & quietem propenso: ad hunc modum inter eos transactum est, ut Otthogarus certam pecuniæ summam adnumeraret: qua recepta, vicissim Udalricus de Carinthia, Histriaque, & de portu Naonis ei concederet. Hac virium accessione factus audacior Otthogarus, bel-

Forum judiciarium emendat.

Equestria exercitia instituit.

Otthocarus pacta pecunia Vdalrici prole carentis recipit ditiones amplas.

Bellum Prutenicum Anno 1255.

bellum Prutenicum à ſe exequendum, perficiendumque recipit. Pruteni namque Chriſtiana religione violata (*a*) Magiſtroque in Pruſſia à Friderico Cæſare conſtituto ad reſiſtendum impare, vim intolerandam omnibus Chriſtianis domi, foriſque, vel in Mazovia, vel ad Pomeraniam accolentibus, ſpoliis cædeq; & ſtrage inferebant, ita ut in illos Romanus Pontifex vexillum crucis ſuſtolli juſſerit. Induit crucem Otthogarus cum Bohemis & Auſtriacis. Similiter Brumo nuper Epiſcopus Olomucenſis creatus, cum Moravis. Acceſſit mox in itinere haud procul à Vratislavia Ottho Brandeburgenſis Marchio, ex ſorore Otthogari prognatus: quibus copiis in unum conjunctis, procedebat Rex quadrato agmine, ſperans futurum, Prutenos obviam in aciem prodituros. Quod ubi non eſt factum, edicit Rex, ne quiſquam militum Chriſtianis eorumque poſſeſſionibus noceret: cæterùm in perfidos hoſtes jure belli ut agerent, datique à Magiſtro deductores, qui rectà milites ad agros hoſtium perducerent. In illis nullum maleficium prætermiſſum, donec per agmina duo Prutenorum Duces diviſi, ſe à longè oſtenderunt, repenteq; accurrentes, caſtra Regis tumultu nonnihil turbaverunt: unde animo accepto, die poſtero haud ſegniter aciem inſtruunt, pugnamque cum Rege conſerere audent, ſi pugna dici debet, in qua poſt primum impetum ſuſtentatum (qui acerrimus erat:) hoſtes adeò ſtatim animis conciderunt, ut certamine abjecto, alii quò quiſque potuit, ipſi verò Duces in vicinum oppidum mœnibus munitum perfugerint. In hac fuga multi vivi capti,

(*a*) *Conradus frater Ludovici Landgravii Haſſiæ mariti Divæ Eliſabethæ in ordine Magiſter Pruſſiæ.*

capti, atque omnes vita à Rege donati, quicumque tingi, aut reverti ad Christianismum non dubitaverunt, cæteri perfidam retinentes pertinaciam, ad internecionem cæsi. Itumque hinc ad expugnandos Duces oppido inclusos, in quo nullum oppidani commeatum præparatum habebant, quo obsidionem paulò diuturniorem possent tolerare. Accedentes igitur Duces, consulere eos rebus suis alia ratione hortabantur, quando in oppido cibo potuq; exinanito, nullam spem salutis propositam videant. Requirunt illi oppidanorum consilium: qui respondent, se jam dudum deliberasse, ut religionem Christianam libentius amplectantur, quàm cum liberis & fortunis intereant. Ergo & nos, inquiunt, pariter illi manus damus, posteaquam apertè cognoscimus frustra nos cum Deo pugnare. Delecti confestim qui Regem adirent, dicerentque, si incolumitatem obsessis concederet, se in sequenti luce deditionem, imperataque facturos. Quibus ille respondet, se Regem Christianum esse, fidem illis fidelem præstaturum. Mane Duces primùm à Brumone Episcopo, aqua & chrismate tinguntur, quorum alterum Rex de more à lavacro suscipit, alterum Ottho Brandemburgensis, atque uterque nomen suum suscepto imponit, Rex suum Otthogarum, Ottho item suum Otthonem vocans, ambosque Rex veste ex serico candida auroque intertexta induit, & ut amicos consalutat. Post hos cætera multitudo certatim ad fontem sacrum properabat, non ex eo loco tantùm, sed ex tota insuper Prussia, quam Rex usque ad mare victor peragravit, urbemque in littore maris præclaram condidit, quam ex titulo suo Regio, Montem regalem appellavit, ut

Cæsi Prussi. Prussi baptismum suscipiunt.

Duces duo Prussi baptizantur.

Mons Regius ab Otthogaro conditus. Mons Brumonis ab Episcopo.

Brumo Episcopus Olomucii Khunigsberg Brumsberg. Imperium Bohemicum ab Oceano ad Adriaticum Ottocarus prolatavit. Bellum Ottogaro in Hungaria ob Styriam An. 1260. Stephanum filium Grazio Styriæ metropoli Bela præfecerat.

ut tanto Prutenos in officio retineret facilius. Condidit ibidem Rege annuente, Brumo quoque Episcopus novam civitatem, eandemq; similiter ex suo nomine Brumonis montem vocavit, non ad suum quidem, sed ad Episcopi usum, quem Prutenis pro pastore constituebat, atque illi mox inde eum ad Varniensem sedem transtulerunt. Sed de Brumone, deque magnificentiæ ejus studio, in locis suis plura. Cæterùm Rex Prussia subacta, gloriari palàm solebat, se terminos Regni Bohemiæ à mari Adriatico, usque ad mare Germanicum promovisse, quod aliis ante se Regibus, ne per somnium quidem contigerit. Domum reverso, Hungaricum illum subitò bellum excepit, ipso Bela fœdera rumpente, ac Styriam non solùm incursante, sed arcem præterea in illa cum oppido primario, cui Petovia vocabulum, oppugnante: hoc proposito, ut cunctam Styriam Regno suo adjiceret. (*b*) Cujus voti minimè compos, ab Otthogaro videlicet inde expulsus & fugatus, ad vastandum rursus Moraviam, & verò etiam Austriam convertit animum, coactis novis viribus ex gentibus vicinis, quas nunc appellant Valachos, Ruthenos, Rascianos, Bosnenses, Bulgaros, & alios Christianis inimos. Atque has omnes copias bifariam divisas, (nec enim unus tantam multitudinem regere poterat) partim sibi, partim Stephano filio suo regendas commisit. Mox utrasq; ad fluvium Taysam ab Austriacis dictum, qua Moraviam ab Austria Hungariam versus dirimit, adduxit. Eodem Otthogarus vires suas omnes contulit,

(*b*) *Alpra Comanorum Dux auxilio fuit Belæ, licet affuisse etiam Polonica Boleslai verecundi dicantur auxilia.*

tulit, castris suis ex adversa ripa positis procul ab hostibus. Qui ubi majus in conspectu bellum vidit, quàm quantum de illo rumori crediderat, Caduceatorem ad Belam misit, qui Regi diceret: Non sanctè illum adversus fœdera agere, quibus Deo teste pax inter ipsos Reges hac conditione fuit conciliata, ut si quid in illa ab utravis parte turbatum esset, id judicio æquabili discerneretur, se inpræsentiarum quoque pacis quàm belli cupidiorem esse, optareque ut induciis aliquot dierum datis arbitrio amicorum potiùs, quàm ferro discordia finem accipiat. Bela quanquam ex timore ista dici putaret, attamen quia Hungari nondum omnes convenerant, inducias dierum decem Otthogaro concedit, intra quos agi de controversia liceret, ultro citroque liberè commeantibus arbitris, sed qui ab Hungaris veniebant, fiducia virium solam frustrationem quærebant. Retrò aliquantum Bela cum suis à flumine cesserat: Otthogarus verò usque ad oppidum Austriæ Lavam concesserat, ut ibi adventum Otthonis Brandemburgensis expectaret. Brumo autem cum Moravis, qui ab ejus vexillo non discedebant, stativa ad vicum Moraviæ, quem incolæ Pohorelice vocant, modico à Lava intervallo dissitum habuit. Ibidem ex Slesia Henricus Vratislaviensium, & Vladislaus Opoliensium Duces. Inter hæc Stephanus Belæ filius, vado in Thaysa flumine reperto, atque per suos exploratores comperto, Brumonem cum debiliore copiarum parte seorsum à Rege castra tenere, deductori mandat, ut se rectà Pohorelitium ad Brumonem perducat. Nox erat ex pluvioso cœlo tantis tenebris obscura, ut ductor etiamsi locorum satis gnarus, à via tamen

Pacis cupidus Otthocharus.

Cunctator Bela.

Auxiliares Ottochari copia.

Henricus III Henrici pii filius.

Stephanus errore ductoris impingit.

men aberraret, Stephanumque non ad Brumonis, sed ad Regis castra adduceret. Inter Excubitores illius noctis fuerunt Ottho & Conradus Comites ab Hardeco, nobilitate illustres, ii sonore audito, quem strepitu pedum multi equi concitabant, adequitant propius explorandæ rei gratia, incidúntque in Hungarorum antecursores, amboque cum illis fortiter dimicantes occiduntur. Qui clientulorum superfuerunt, castra tumultu implent, hostes adesse vociferantes. Hoc clamore excitus Otthogarus, arma celeriter expediri, armatosque milites pro stationibus suis tantisper stare jubet, dum qui hostes, quantusque illorum numerus esset certius cognosceretur. Nam & Stephanus ad tam sibi propinqua adversariorum castra substiterat, non ausus per tenebras ultrà progredi, cum nondum videret castrorum situm. Aurora deinde aperuit Otthogaro hostem, Stephano errorem perductoris. Cum igitur subterfugiendi tempus nullum, sed utrisque pugnandi necessitas instaret, concurrunt hinc & hinc animo flagrantissimo, sed non perinde pertinaci. Quippe Stephanus, ubi sibi haud successit, ut primo impetu ordines Bohemorum conturbaret, quod se multitudine abundante effecturum sperabat, diffisus turbæ ad fugam se dare incipit. Quem protinus Otthogarus cum Otthone Brandenburgo à tergo insequitur, deprehensos per viam concidens, atque ita reliquos primo ad Thaysam, dein ad Moram fluvium urgens, ut præ festinatione ac trepidatione, vadorum immemores, turmatim cum equis ab utroque flumine ex pluvia adaucto haurirentur. Ibidem Regem Brumo cum Moravis & Slesitis asse-

Comites Hardeggi.

Prælium conferitur. Fugit Stephanus.

13. Iulii prælium commissum. Hungari mactantur.

assecutus est, ausumque per corpora submersorum, velut per pontem in alteram ripam contra Belam transire, audacem se ei comitem præbuit. Quis crederet Belam cum tot gentium tantis copiis, subito metu adeò obtorpuisse, ut neque mens neque manus suum satis facerent officium, sed totam potiùs spem salutis in pedibus equorum fugacibus repositam habuerit? *(c)* Sedecim tum millia hostium interfecta esse narrantur, paulò videlicet minor numerus, quàm universus Otthogari exercitus fuit. Huic tam insperatæ, tamque insigni victoriæ pro argumento miraculum adjicitur, tunc cum acerrimè præliaretur, visam Aquilam nive candidiorem, quæ supra vexillum divo Venceslao consecratum, in cujus nomine lætum Pæana Bohemi cecinerunt, (quale ad hoc tempus ante pugnam canere assolent:) placidè volitabat, sensimque per incrementa alas extendebat, donec totum Bohemorum exercitum amplecteretur, quasi illum protegens, ne ei ab hostibus malè Christianis noceti posset. Ipse tamen Rex sine ulla ostentorum commemoratione in epistola, quam ad Urbanum Romanum Pontificem de hac victoria dedit, simplicitùs verèque Deo optimo maximoque acceptam illam tetulit, suamque gloriam & potentiam ita dilatavit, ut ex Italia Veronenses, Feltrenses, Tarvisini, ac totum penè forum Julium ultro ad Otthogarum Oratores

Miracula in conflictu.

Itali patrocinium Otthogari expetunt.

(c) Hungari adeò bello Tartarico effatam fuisse dicunt Hungariam, ut vix tot tota Hungaria, etiam qui tum vixerant, superstites relictos testentur. Fidem facit & inopia equorum, ut bigas homines equorum loco ducerent.

res miſerint, oratum ut ab eo in clientelam reciperentur. Nam Cæſar nullus adhuc legitimus in Germania declaratus fuerat, nec alius in illa Otthogaro potentia, opibusque, ac Regio prorſus apparatu par inveniebatur, maximè poſt triumphum de Bela partum, poſtque caſtra ejus direpta, in quibus tantum auri ex præda nactus eſt, ut aureum deinceps pro argenteo abacum ſibi ad menſam inſtruxerit, aureosq; calices ad aras, & aurea Thuribula facienda curaverit: tantum præterea manubiarum, ut præter donativum militibus affluenter dilargitum, tam larga adhuc ex illis ſupereſſet pecunia, ut inde nobile atque opulentum in Bohemia cœnobium, quod Regiam coronam vocari voluit, conderet. Ac mox in Moravia adverſus Hungaros munitiſſimum oppidum, quod ab ipſa munitione lingua noſtra Bradiſſten appellamus à fundamentis erexit. Et antequam illinc disceſſit, Brumonem, ejusque ſucceſſores, oppido Hulin dicto, cum aliquot pagis annexis liberalitate Regia donavit. Natus in Saxonia Brumo erat, in domo Comitum qui à Schombergo cognominantur, tunc inſuper Comitatum illuſtrem, quem Holſacium vocant obtinebat. Huic cum ſtola ſacerdotalis magis quàm chlamis militaris cordi eſſet, animum ad ſacra appulit, factusque eſt ſacerdos Magdeburgæ in æde Cathedrali, cui nomine Præpoſiti præſidebat. Hîc cum eo fortè tempore Romam veniſſet, quo Decanus Olomucenſis cum nonnullis ſacerdotibus exilium ſpontaneum ſubeuntibus, jam annum ſeptimum in foro Romano, adverſus Venceslaum Regem Otthogari parentem contenderant, propterea quòd alium Epiſcopum, quàm quem ipſi delegerant eis obtruſit,

Præda opima è manubiis hoſtium parta.

Cœnobium & oppidum è ſpoliis hoſtium condita.

Brumonis Epiſcopi Olomucenſis origo, genus, & qua ratione eſt Epiſcopatum adeptus.

ſit, celeriter ſe cum illis Brumo inſinuat in familiaritatem, linguæ Vandalicæ commercio, cauſaque illorum cognita, comperendinationes in illa tam moroſas incuſat, ſuppletque de ſuo pecuniæ defectum, quem litigatores ſuſtinebant, atque brevi, & ſententiam pro Olomucenſibus, & pro ſe Pontificatum Olomucenſem obtinet, promptè de loco ſuo cedente, pro quo tam diu Romæ certatum fuit. Poſteaquam igitur Brumo, Hulino & quibusdam aliis fundis à Rege auctior factus eſt, haberetque proximè pagum quendam quem Cremſirium appellabat, commodiore loco ſitum, nempe juxta Moram fluvium, vicino ſaltu amœnum, Regem pro facultate ſua imitari volens, & ipſe novum cum arce oppidum, quod in Hungariam proſpectaret, demolito ſordido pago ædificandum ſuſcepit, illudque veteri vocabulo Cremſirium vocavit, huicque templum cum Collegio Sacerdotum honorabili adjecit, ſtipendio illis de pagis conſtituto, quos ipſe coemerat, ut in promptu haberet miniſteria, ſi quando Cremſirii quoque ſibi, non ſolùm Olomucii placuiſſet ſacra obire. Nam Cremſirii ferè aſſiduus reſidebat, fineſque interim ditionis ſuæ potiſſimum Hungariam verſus prolatabat, empto cum arce Hugualda toto Comitatu Hugualdenſi: in quo protinus oppidum de nomine ſuo Brumſpergum: ſicut deinde prope Kelczium, arcem de cognomine quoque ſuo Schombergam nominatam erexit; ut nunc alia transeam, tum in Moravia, tum in Sleſia, (quippe in illa etiam Oſoblaviam arce & mœnibus cinxit:) opera, in quibus excitandis magni-

Cremſirium extruit arcem Epiſcopalem.

Hugualdum emit.

gnificentiam ſuam talem oſtendit, qualem tunc alius ſuperare non potuerit, niſi ſolus Rex, qui jure ſuo gloriari ſolebat, plura ſe ædificia nova relicturum, quàm ut ad ea inſtauranda, ſarciendaque & tegenda, unius hæredis cura ſufficiat, quanquam adhuc legitimum tunc hæredem nullum habuerit, uxorem ſterilitatis ſæpius inſimulans, ſemper illa tamen valde declamante; donec ei Rex hanc conditionem offerret dicens: Da mihi è Gynecæo tuo puellam aliquam in cubiculum meum, ſi illa ex me prægnans intra annum non fuerit, reus ſim ego impotentiæ & ſterilitatis, ſin illa hoc temporis ſpatio conceperit, infantemque ediderit, inter infelices infœcundasq; arbores tu te numerato. Probata conditione, puellaque ex Auſtriaco genere Regi oblata, naſcitur ei decumo menſe filiolus, cui Nicolao nomen Rex indidit, dein altero filia, tertio item & quarto geminæ filiæ, quas poſtea adultas proceribus ſuis deſpondit, unam Vartembergo, alteram Straconicenſi, tertiam Cravaro, dote cuilibet attributa, quæ notham maculam deleret. Nam ut ille dixit: ubi dos adeſt, nullum vitium vitio vertitur. Ergo & filium Nicolaum nothum Regione Oppavienſi à Moravia avulſa, dotavit, appellavitq; Ducem Oppavienſem. Cæterùm ſtatim poſt datum fœcunditatis ſpecimen, divortium cum Margaretha uxore fecit, ad flaminicas illa in cœnobium, unde prius abducta fuerat, relegata, quartoque demum anno, Kunigunde legitima rurſus uxore ſuperducta, ex qua Venceslaum Regni hæredem procreavit. Obierat jam Bela Rex ſucceſſore Stephano filio, is tanquam cum patre fœdus denuo nuper initum, ſimul eſſet ſepul-

Splendidè magnificus Brumo.

Anus effœta & ſterilis Regina.

Iurgium de impotentia inter maritos.

Otthogarus ex pellice Auſtria utriusque ſexus gignit liberos,

Oppavia Nicolaus Dux, Margaretha repudiata Kunigundam ducit, hinc Venceslaus. Stephanus Rex Hungariæ Bela

pultum, bellum adversus Otthogarum per incursiones in Moraviam factas renovat. Qua de injuria, deque rupto fœdere, quum per Caduceatorem egisset cum Stephano Otthogarus, ac rogasset, ut prohiberet populationes à suis in Moravia fieri, responsum ab illo elatiùs, inflatiusque retulit, dicente: Nondum se conductum ab Otthogaro esse, ut curam tuendæ Moraviæ recipiendam putaret, sibi rem suam curæ fore, vicissim suam curaret Bohemus. Hæc Rege ad Ordines referente, omnium in unum sententiæ congruebant, ut primo quoque tempore insolentiæ Hungarorum resisteretur. Otthogarus comparatis brevi copiis, rumoreque disperso de sua in Moraviam profectione, quasi inde Stephano occursurus, quocumque in loco eum inveniret, subitò agmina in Austriam convertit, in qua classem præterea in Danubio paratam habuit, ut terra & aqua Posonium in ripa Danubii positum, improvisus oppugnaret. Nam audiebat in arce oppidi bonam Gazæ Regiæ partem à Bela adhuc repositam fuisse. Celeri itaque itinere Posonium concedens, adeò conjuncta ponit mœnibus castra, ut alloqui oppidanos cohortarique liceret, ne se per contumaciam repugnandi periculo subjicerent, quod imminere solet captis per vim urbibus. Illi cum se, & à præsidio, & à commeatu, propterea quòd præter opinionem obsidio acciderat, destitutos viderent, oblatam sibi ab Otthogaro salutis spem amplexi, deditionem ei faciunt. Arx diutius defensa, quia situ alto firmior, & rebus defensioni necessariis instructior erat. Sed de illa quoque propugnatores vi depulsi sunt, aurumque & argentum, quod ibi inerat, direptum est, Stephano ad Jauri-

F. Otthocaro bellum indicit.

An. 1276.

inflatiusque.

Classe Posonium obsidet.

Posoniam se Otthogaro dedit.

Arx Posoniensis expugnata.

Jaurinum morante, cum non adesset navium copia, quibus posset ultra Danubium, qua parte Posonium jacet, copias suas transferre. At Otthogarus classe abundante, exercitum suum statim transmisit, illumq; in hostem transmovet, ardens cupiditate cum illo pugnandi. Jussit tamen Præfectum aulæ, quem Mareschalcum vocant, is erat Rodolphus ab Habspurgo Comes, antecedere, qui per viam occursum hostium exploraret, cum repentè ille redit, ac propè adesse hostes renunciat. Viderat quidem turmas frequentes accedere, sed in illis tamen ipse Stephanus non erat, ut mox cognitum est. Cæterùm tanquam adfuisset, Rex aciem ad pugnam ordinavit: contra hostes sine ordine in medium procurrebant, ut si qui ab exercitu excurrerent, cum illis dimicarent, id quod semel iterumque permissu Regis factum est, pari ferè utriusque partis detrimento. Cohibuit deinde Rex extraordinariam pugnam, & ne quis amplius à signis discederet, vetuit. Id cum metu factum hostes putarent, extremam infesti aciem adsiliunt, sed tantum abfuit ut illam de gradu commoverent, ut clade suorum non modica accepta, ipsi fuga in castra sui Regis dilaberentur. Inter Jaurinum oppidum & Rabum fluvium, (*d*) Stephanus castra posita habuit, atque is fluvius propter altas ripas, & impervium alveum transitu difficilis erat. Non dubitavit tamen Otthogarus, quin Stephanus,

Rodolphus Comes Habsburgi Marscalcus Otthogari.

Tumultuaria seu potius velitaria certamina.

(d) Stephano belli fortuna non eadem ac patri fuit, quippe, qui Australes & Bohemos insigni usque adeò victoria profligavit, ut paternæ jacturam nominis in hac re magna ex parte retorserit. Tanta clade Otthogarum ad flumen Rapcam superavit, ut parem pro patre vicem hosti retulisse prædicetur.

nus, uti belli author, transito per pontem fluvio, sibi ultro ex parte altera occurreret, in qua ipse aciem suam constituerat, ibique accessum hostium aucupabatur: verùm illi ad confligendum acie non valde animati, quoniam equite gravis armaturæ deficiebantur, ad dolum versi, castra aliquantum retro à fluvio referunt, pontemque clam interscindunt, ut oneri succumberet, si illum Bohemi superare tentarent. Quod quidem illi fecerunt, sed continuò pons ad transitum eorum qui ante aciem procurrere solent, ponderi cessit, partemq; antecursorum mersit, reliquam partem ultra pontem progressam, Hungari totam deleverunt, sociis nuper cæsis litantes. Expectabat incolumi acie Otthogarus, dum vel pontem novum ibi constituerent, vel aliam ad pugnam rationem aliquam inirent: ubi comperit Stephanum castris sublatis, quasi victorem Budam acclerare, paucis diebus in Hungaria per populationes consumptis, Viennam se contulit, atque inde Pragam cum laude repedavit. Istic eum legatio ex Germania honorificentissima excepit. Conradus Coloniæ Agryppinæ Archiepiscopus, atque idem Elector Imperii ejus legationis Princeps fuit, per quam ad Otthogarum summum honoris fastigium, nempe Romanum Imperium deferebat. Duo namq; de viginti annis Interregnum in Germania tunc duraverat, contendentibus interim de Imperio tam domesticis, quàm alienis, tum armis, tum largitione. Domestici erant (e) Henr. Thuring'. & Wilhelm. Batavus, qui in prælio ap. Frisios cecidit. Duo item ex-

Otthogarus ad Imperii habenas capessendas invitatus, petulantissimè recusat.

(e) Æmuli Romani Imperii Henricus Landgravius Thuringiæ & Hassiæ, Wilhelmus Comes Hollandiæ, Richardus Cornubiæ Comes, Iohannis Angliæ Regis filius, Henrici Regis frater, Alphonsus Hispanus Rex Castellæ.

externi Alphonſus Caſtellæ Rex, & Richardus Regis Angliæ frater, à quo longiſſimè ratio voluntasque Electorum abhorrebat. Percepta igitur legatione, Otthogarus cum ſuis deliberat, pleriſq; eorum ſubverentibus, ne ſi ad Regnum Bohemiæ tam latè longeque tunc propagatum, Imperium præterea Romanum accederet, intoleranda Otthogari arrogantia fieret, ac tum deinceps à continuis ac longinquis bellis nulla intercapedo. Primus in ſenatu Joannes Pragenſis Præſul ſententiã rogatus, dixit brevibus, ut Rex ultro oblatam dignitatem utroque brachio complecteretur: à natura enim optimo cuique, tantoque magis Regibus tributum eſſe, ut honoris & gloriæ ſint appetentes. Eadem ſibi videri, parens Præſulis, qui ſummam Præfecturam arcis obtinebat, reſpondit. Hunc in dicendo ſecutus Andreas Ricianus, à magiſtratu cameræ Regiæ, vulgo Camerarius cognominatus, infit: Sibi aliam ac planè contrariã in animo ſedere ſententiam, quæ ſuadeat repudiandum eſſe potiùs, quàm amplectendum munus quod offerretur, tanquam nec Regno utile, nec Regi valde decorum. Quæ enim Regni utilitas in abſentia Regis? Nõ alia videl. quàm eſt in exercitu cum abeſt Imperator, ubi ſtatim vel ceſſant torpentq; cuncta officia. Nemini autem ignotum, quàm ſæpiſſimè negotia imperialia, etiam ad longè ſemotas provincias, Imperatores evocent, diutiſſimeque detineant evocatos. Quid deinde titulus impræſentiarum inanis ad eam felicitatẽ, qua Otthogarus potentiſſimis adæquatur Regibus, plus ei decoris aſtruere poteſt? Imò apud ſe perſuaſũ habere, germanos Principes ambitionis avidiſſimos, nõ ideo legatos in Bohemiam miſiſſe, ut Regem honore

Deliberatio in Senatu de Imperio ſuſcipiendo vel rejiciendo.

Joannes xxii. Epiſcopus Pragenſis Georgii Draſitii, F. Riciani Camerarii votum.

nore

nore cumularent, sed ut in tantis curcumundique tumultibus, onere illum potius quàm se opprimerent. Sibi igitur honestius decentiusque videri, ut Rex fortuna sua amplissima contentus, domi ita vivat, ut vel Cæsari esse possit terrori, quàm ut Germanis Principibus fiat obnoxius. Illum enim demum Regem feliciter vitam traducere suam, qui libertatem existimaret felicitatem, rursus felicitatem esse libertatem. Hac assentatione callida sic Otthogarus inflatus & captus est, ut se potentia Cæsarem anteire putaret, itaque totam Imperii conditionem ad se delatam, improvidè renunciat. Cæterùm neque ipsos Legatos sine pretiosissimis muneribus, neque eorum comites sine purpura aut serico, neque extremum quemque sine vestibus ex cariore vellere confectis, vacuum à se dimisit. Alioqui in vestiendis hominibus omnium liberalissimus, bis in singulos annos cunctam suam aulam vestiebat. Inter sacerdotes deinde quoscumq; obvios, quotannis pannum lautiorem, qualem ei vectigalia ex Danubio suppeditabant, assiduè distribuebat. Postremò per tempus cujusque Quadragesimæ, quingentos simul mendicos novis induvijs induebat: ac præterea cibo suo eosdẽ aluit: sic interim superstitionem perosus, ut illam supplicio puniendam duxerit. Irrepserunt tunc ex Saxonia complures in Bohemiam cum peregrina religione, Lupercali haud multum dissimili: nam ut nudi Luperci currebant, ita isti umbilicotenus nudati ambulabant, lora manibus gestantes, quibus terga sua, non autem uti Luperci vultus, sanguine fœdabant, per hæc februari se, purgarique, perinde atque baptismo sanguinis docentes. Magnus ad illos sicariorum, adulterorumque, & alio-

Otthogarus oblatũ repudiat Romanum Imperium.

Munificus Otthogarus.

Flagellatorum abolet sectam Otthogarus.

& aliorum perditorum utriusque sexus hominum fiebat concursus, sed habitum omnes, non autem mores apud eos mutabant, imò pleraque prioribus deteriora peccabant, donec Otthogarus, alios igne combureret, alios aqua submergeret, plures Regno exturbaret. Ab hac item parte eidem Regno benè consulens, quòd pondera in illo & mensuras, partim varias & inter se diversas, partim fraude doloque nonnullorum vitiatas, ad unum æquabilemque modum revocaverit, quòdque securitati viatorum prospexerit, sublatis de Regno viarum insessoribus. Porrò Germani Principes, simulatque cognoverunt, Imperium Romanum ab Otthogaro despici contemnique, non ultra distulerunt, quin vicissim in contemtum ejus Cæsarem sibi deligerent, Rudolphum Habesburgi Comitem, qui paulò antè Præfectus Aulæ Otthogari fuit, hac potissimum ratione inducti, quòd Rudolphus satis multo tempore sub Otthogaro tanquam militiæ peritissimo Duce meruerit, aliquotiesque ordinibus regendis à Rege præpositus erat, ac bellè semper operam suam Regi approbavit. Illum autem imperare debere Germani dicebant, qui armis adversario posset, resistere: quam potentiam Rudolphus in fortuna sua non admodum ampla, quò facilius assequeretur, totum se Principibus permisit, qui eum statim in Germania more solemni coronaverunt. Post hæc continuò indictus ab eo Conventus, ut omnes Imperio subjecti Noribergam ad exhibendum novo Cæsari officium debitum & obsequium conveniant. Rursus Otthogarus venire contemsit. At Rudolphus de Principum sententia, primum Austriam ab eo,

Pondera & mensuras emendat.

Purgat latronibus itinera.

Rudolphus Imperator. Anno 1273.

Tenuis fortunæ Rudolphus tres Electores affinitate traditis filiabus uxoribus sibi conjungit.

ab eo, tanquam Imperii provinciam, quam mulier abalienare, aut dotis, aut alio quovis titulo non potuerit, repetit. Dein Carinthiam etiam, atque Styriam, quas æque Udalrico, sine Cæsaris assensu vendere minime licuit, quum utraque ad Imperii, ut vocant, feudum pertineat. Hoc insuper adposuit, ut in verba sua more majorum juraret. Vehementissimè ad singula excanduit Otthogarus: ipsa re, inquiens, verũ experior, de quo aliquando subdubitavi: insolentius nihil esse humili cum surgit in altum. Hic Rudolphus, heri videlicet assecla noster, hodie Germanorum Cæsar, ut subitò per summam insolentiam veteri Domino suo insultat. Sed propediem sentiet, uter magis valeat, Dominus an servus. Iratus denique respondet: Nihil se Rudolpho debere, nihil etiam velle ei reddere. Ita utrinque exacerbati ab utraque parte copias ingentes comparant. Cæsare cum suis destinatum habente Hercyniam silvam occupare, ac se inde per Teplenses agros in Bohemiam interiorem insinuare, sed prævertit Rex, omnia in silvas & mõtes itinera omni modo impedire, ne qua facultas fieret introeundi. Ergo Cæsar exercitum in Austriam ultra Danubium traducit, ibique Belsum oppidum, mox ipsum Lincium, & alia præterea loca sua sponte in partes Cæsaris transeuntia recipit. Indeque secundum flumen lentè progreditur, aucupans Regis consilia, si qua de trajiciendo exercitu iniret, quem ut abhorrere à trajectu videt, nec ipse transire flumen festinat. Ita medius inter duos exercitus Danubius, plusquam sesquimensem fluebat, quo temporis spacio, pabuli frumentique inopia utraque castra arctè premi cœpta sunt, non sine metu futuræ seditionis:

Otthogarus protervus Cæsarem contemnit, à quo repetundarum accusatus.

Bellum Rudolphi Cæsaris adversus Otthogarum.

Cæsar in Austriam.

Fames. *Nescit enim plebs jejuna timere.*

Concordiæ rationes ineuntur. Sed utrinque tandem pacis authores reperti, qui dicerent, tempus maximè idoneum de pace agendi adesse, tum adhuc vires uterque suas ostentat, nondum autem in periculum illas adducere audet, ac pari ambo difficultate annonæ urgeantur, quæ utrumque cogat, vel ad conferendam statim manum, quod fieri nisi trajecto Danubio nequeat, vel ad castra turpiter solvenda. Nonne conducibilius fore, ut citra sanguinis profusionem Cæsar cum Rege pace & concordia cōveniant? Insula modica in Danubio erat, quam Kambergam appellabant, in hanc, ut cū iis modò, qui à consiliis essent, uterq; veniret, cæteraque interim multitudo, ut ripas Danubii quietis stationibus occuparet, placitum & decretum fuit. *Congressus Imperatoris cum Rege Kambergi.* Ubi illò ventum est, Rudolphus simulato erga Otthogarum obsequio, prior ei cum salute & complexu occurrit, patremque & patronum ex veteri fortuna consalutat, agitq; gratias, quòd pacatum, quàm hostilem induceret animum, & fœdere potiùs, quam ferro periculosissimum utrinque bellum extinguere maluerit. (*f*) Dein Principes adhibet, quibus velut testibus mutuam *Affinitate contracta lites dirimuntur* ante omnia cum Otthogaro affinitatem contrahit, desponsa filia ejus Venceslao octavum annum agenti, vicissimque petendo, ut Rudolpho filio Otthogarus filiam suam daret in matrimonium. Quibus rebus per speciem summæ amicitiæ confectis, hilarique & læto convivio, sine ulla Otthogari suspicione confirmatis: tum demum Rudolphus, quod cum animo suo

(*f*)

Rudolphus Cæsar	*Otthogarus Rex Bohemiæ*
Rudolphus filius	*Agnes filia*
Iuttha filia	*Venceslaus Rex Bohemiæ.*

ſuo, cumque ipſis Principibus ſtatutum atque deliberatum habuit, inprimis videlicet ut arrogantiam Otthogari infringeret, dein ut Auſtriam illi adimeret, ſpecioſiſſimis illum blandiſſimisque invitat verbis, ut ſi palàm pudeat, ſaltem ſecretò intra tentorium paucis coram arbitris, debito per fidem Cæſari præſtandam fungeretur officio: aliter namque ſtabilem inter ipſos perpetuamque amicitiam coiri non poſſe, niſi exhibito fideli prius obſequio. Abominantem rurſus Otthogarum dignitatem ſuam Rudolpho ſubmittere, perſuadent proceres, non minus Cæſarem ob veterem familiaritatem, quam Regem ſuum reſpicientes, ut ſe fidei Cæſaris committat. Quod cum ille facit, atque, ut mos habet, quinque vexilla Cæſari de manu ſua offert, reſtituit duo ille duntaxat, ac ſibi tria, Auſtriæ videlicet, Carinthiæque & Styriæ nomine retinet, quaſi tutelæ interim titulo poſſideret, tum matrimoniũ recens conciliatum ad effectũ perduceretur, tum deinde illas quoq; regiones, Venceslao Otthogari filio pro dote acceſſuras: addita ad hanc vafriciem illa inſuper contumelia, per tentorium machinoſum ita concinnatum, ut laxatis funibus confeſtim in partes rueret. Dum igitur genu adhuc nixus ante Tribunal Cæſaris procumberet, repentè tentorium diſſolutum eſt, atque utrique exercitui Otthogarum ſpectandum præbuit, Germanis ignominiæ applaudentibus, contrà Bohemis dira deteſtatione illam proſequentibus, mirumque in modum admirantibus, quidnam Regi acciderit, quòd tam ſubmiſsè abjectèque ſe Rudolpho proſtraverit. Sed quid Rex faceret inſidioſis retibus irretitus, quæ jam excutere nõ poterat, niſi ut ad præſens ſcenæ ſibi per

Ad præstandum Cæsari solitum & debitum obsequium Otthocarus invitatus.

Moravia cum Bohemia Otthogaro concessa, reliqua provincia ademta.

Callidè Augustale tentorium extructum ante subsellia sui ruina provolutum ad Imperatoris genua exhibet spectandum Otthocarum.

per dolum præparatæ inserviret? ex qua mox plenus tacita indignatione discessit. Sed quanto atrocius Regina mulier impotens domum reverso insultavit, multa ei probra oggerens, quibus se domumque suam cum toto Regno turpiter dedecorasset: millies enim mori, quàm ita ludificandum se hosti præbere, decentius fuisse dicebat: tanto acrius Rex in apertam ultionem erupit, à suis auspicans, quorum cõsilio Imperium à se rejecit, deinde in verba Cæsaris juravit. Ergo Riczano magistratum insignem, quem gerebat, Vilhelmo arcem Podiebradam, Vartembergo Glacensem adimit, quibusdam etiam aula interdicit, ac filiam suam, quam filio Rudolphi despondit, Deo cum aliis decem puellis consecrat, ut mutuam dirumpat affinitatem. Post, novum rursus contra Rudolphum ex Bohemis Moravisque & Polonis scribit exercitum, ut ab eo fraude, sicut dicebat, erepta, armis repetat. Rudolphus tametsi universam Germanorũ potentiam contra Otthogarũ concitatam circum se haberet, nihilominus tamen operá præterea dabat, ut sibi Regios nonnullos, recenti injuria læsos, præmiis, pollicitisq; adjungeret. (g) Fortè Rex tum oblitus fuerat offensionis, qua Præfectum Moraviæ, quem Capitaneum vocant, Milotam nomine, quondam offenderat, cum Moravicas copias in ejus fidem subleftam futilemque committeret. At Rudolphus memoria meminerat, ideoque non omisit illam Milotæ, cum quo diu

Consultoribus honores adimit.

Filiam sacrat.

Recrudescit bellum.

Cæsar Milotam Moraviæ Capitaneum corrumpit.

(g) *A morte Miesconis contra Tartaros qui militarat. Ottocarus vi Oppaviam occuparat & Nicolao spurio tradiderat. Repetebat Boleslaus pudicus Poloniæ Princeps, & ex decreto conventus Oppaviensis auxilia subministravit Otthocaro contra Cæsarem.*]

diu aliquando domeſticè vixerat, refricare, eumque temporis commonefacere, quòd ei facultatem & veteris adverſus Regem offenſæ ulciſcendæ, & novæ gratiæ apud ſe exaugendæ tribueret. Prope Znoymam Rex caſtra jam contraxerat, majores ibi tum ex Bohemia, tum ex Polonia vires expectans, interimque arcem cum caſtello in Auſtria, quod Drosendorfum appellant, oppugnans, quod etiam expugnavit. (*h*) De Cæſare nihil adhuc certum habens ubinam ſe contineret, cum ecce tibi ille ſuperato Danubio cum tota mole ſua ad oppidum Lavam inexpectatus adeſt. Nullo pacto Rex contemptum Rudolphi ex animo ſuo poterat deponere, quaſi contra eum ſatis ſemper inſtructus paratusque eſſet, quare nihil cunctatus, obviam ei cum iis, qui ad manũ aderant, procedit, accedensque propius, aciem ipſemet diſponit, in levo cornu Milotam adjunctis ei Polonis, locat, monitum, quando equitatu gravioris leviorisque armaturæ abundaret, ut operam naveret ſtrenuam, neſcius, aliam eum operam Cæſari prius vendidiſſe, nimirum perfidioſiſſimam, ut ne pugnaret, ſed fugæ principium ut faceret. Ipſe Rex in dextro, ut ſolitus erat, cornu ſtans, ad Bohemos verſus, Non recuſo, inquit, quo minus vobis liceat, ut me æmulemini, ſive audaciæ ſive timoris exemplum dedero, jubetque ſe illos ſequi. Ruebant Bohemi cum Rege ſuo in Rudolphi aciem: nam in eam potiſſimum totus erat converſus impetus, cum eques citato equo Regi nũciat, Milotam de acie ſua cedere. Quid mihi, inquit, tam optandũ, quàm ſcelere proditorũ meo-

Drosendorfium expugnat Othocarus.

Acies instructa.

Prælium ad Lavam commiſſum.

Milota fuga principium facit.

(*h*) *Cæſari Ladislao Chunum Regem Hungariæ opem tuliſſe tam Hungari quàm Poloni & Germani affirmant. hi* 15000. *Hungarorum affuiſſe tradunt.*

meorum cadam potiùs, quàm per ignaviam aut trepidationem fugiam, cadere autem Rex honestius, nisi in prima acie non potest, hunc itaque locum tuebor, quoad facultas tuendi supererit. Instabat Rudolphus jam gravior, quàm ut sustineri potuerit: Eum duo fratres ex Styria necis Regiæ avidi, quoniam tertium illorum fratrem Rex de medio per supplicium sustulerat, assiduè sequebantur, ii propius Rege viso, cognitoque maxima ambo vi unum cooriuntur, multoque labore fessum, hastis ad terram affigunt, & postquam mortuum vident, grandi voce exclamant, postratum jacere Otthogarum. Ferunt Rudolphum ab hac voce aures suas avertisse, nec fratres illos postea in conspectum suum admisisse, adeò graviter cæsum, non autem captum esse tulit. Dies qua tam inclytus & generosus Rex cecidit, divo Ruffo celebris fuit. Ex hinc inter infandas infaustasque à Bohemis habita, quæ opinio posthac confirmata est cæde Joannis Regis Bohemiæ, eadem die in prælio Britannico interfecti. Corpus Otthogari primum Znoymam delatum, aliquandiu ibi honorificè quievit, pòst transferri Pragam illud placuit, & in cœnobio divi Francisci ab illo ædificato, majore pompa sepeliri. Cæterùm victor Rudolphus, non contentus successu pugnæ, cædeque Bohemorum, qui in illa ceciderant, alios quoque fuga incomposita dispersos, usque in Bohemiam persequebatur, itinere ubique locorum quà incedebat, pagis vicisq; & colonis infesto, ac præsertim cœnobiis exitioso. Nam cœnobium Regiæ coronæ ab Otthogaro extructum, amplissimisque donariis exornatum, non solùm ad murorum ædificiorumq;, sed ad hominum quoque Deo consecratorum exitium

Regis invictus animus.

Otthogarus interemptus: Hungari à Rege suo interfectum memorant.

Anno 1278. 26. die Augusti.

Reliquias belli persequitur Imperator.

Monasteria expilat.

exitium pessumdatum. Direptum mox cœnobium Osecum, ab eodem Otthogaro exaltatum, & igne tandem à Germanis exustum; similem calamitatem Zderasium, Teplense, Doxanum, Ostroviense expertum. Nisi quòd ex Ostroviensi cœnobio sodales per tempus aufugerunt, rebus cæteris secum ablatis omnibus, extra illas quæ in horreis, & penu recondi solent, quarum copiam Germani nacti, sesquimensem ibi substiterunt. Indeque ad Pragenses usque agros populandos excurrebant: postremo tamen eam, quam aliis gratiam loco retulerunt, ignem illi subjiciendo. Unum modò cœnobium, Vilimense cognominatum, in quo centum & octoginta contubernales sacerdotes erant, in tot ac tantis malis fortiter restitit, dum legem illam magis sequitur, quæ vim vi repellendam jubet, quam eam quæ pugnare sacerdotes vetat. Bis igitur acri violentoque assultu mœnibus cœnobii Germanos assultantes, tanta bis etiam vi strageque illos à se depulerunt, ut centum & quinquaginta illorum desiderarentur, nec tertiò quisquam muros aggredi ausus fuit. Venit tandem in Bohemiam Ottho Marchio Brandenburgensis, una cum uxore sua, quæ soror Otthogari erat, tutelam Venceslai susccpturus, si ei per Rudolphum concessa foret. Nam ut diximus, Venceslaus Otthogari filius, pusio etiamtum erat, nondum annum excedens octavum. Ejus curam, pater expeditionem faciens, Gregorio Drasitio, & Joanni filio ejus, qui Præsulem Pragensem agebat, mandavit. Sed Joannes ex nimio angore animi, quo eum calamitosa patria ab externis miserè pervastata affecerat, vitam tunc finierat suam. Magis igitur idoneus Rudolpho visus est Ottho, tanquam

Monasteria expilat.

Vilimense monasterium Germanos repellit.

Ottho Longus Marchio, Venceslai pupilli tutelam suscipit, assentiente Imperatore

Marchio, ut tutorem pupilli Regii ageret, quàm Gregorius privatam gerens personam. Ita solus Marchio tutelæ, simulque regno gubernando, quoad puer adolesceret, præpositus. Tum etiam per eundem Rudolphum ipsi Milotæ summus in Moravia Magistratus, additis benè multis possessionibus, ad arbitrium voluntatemque ipsius prorogatus. Donatus & Polonus oppido Glatio, cum tota ejus ditione. Sed quanto majora præmia proditionis erant, tanto major infamia eminebat & apparebat.

Præmium proditionis Glatium negat Crommarus.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER OCTODECIMUS.

SUMMA LIBRI DECIMI OCTAVI.

Venceslaus Otthogari filius VI. Bohemiæ Rex, & Poloniæ Rex declaratus. Marchio *Brandenburgensis tutor. Perfidum Otthonis consilium Bohemis exitiosum, nisi obstitisset Cæsar. Magistratibus constitutis Ottho discedit. Bohemis arcis ingressu interdictum. Reversus Episcopum Brandeburgensem adducit æque aut minus religiosum. Vicarium relinquit. Sacellum hic Regium spoliat, prædam cum* Marchione *partitus. Tobias Episcopus Pragensis minitatur Pontificis indignationem. Irritat crabrones.* Multantur *sacerdotes & subditi Tobiæ. Regina fallit custodes Germanos, ad Nicolaum mariti spurium Oppaviam fugit.* Marchio *reversus curam administrandi regni Episcopo Tobiæ & Theobaldo Prætori Regni concedit. Venceslaum in* Marchiam *suam abducit. Bene illi rem administrant. Regina Zavissio Rosensi adultero nubit,*

bit, prius gravida ex eodem. Venceslaus quindecim annorũ reducitur, solutis sexaginta millibus aureorum pro sumptu. Lætus Pragæ excipitur. Multis veniam delicti impertitur: mater & marito gratiam impetrat. Primum hic in aula dignitatis gradum adipiscitur. Insolens perinde ut Marchio, Rosensis, conjuge omnes querimonias apud filium diluente. Mortua Regina *auctoritas Zavissii imminuta. Nuptiæ Pragæ celebratæ cum Judith Rodolphi Cæsaris filia: Sumptus insani facti, convivis splendidissimis adhibitis. Premislaus (potius Venceslaus) natus.* Egram *Cæsar venit. Dos ampla & Privilegia summa. Rex Bohemiæ elector & pocillator perpetuus. Zavissius eques Johannita ducit Ladislai Regis Hungariæ sororem, sacer sacram. Conjuratio in Regem à Rosensi factione. Pietas Venceslai. Zavissius capitur. Restituit arces reginæ dotales, capite privatur. Rex Hungariæ conscius à Cumanis trucidatur. Henricus quoque Vratislaviensis socius conjurationis veneno sublatus. Hæres Venceslaus ex pacto. Oppoliensis Princeps se Venceslao subjicit in perpetuum. Ab amita Griffina Leschi nigri vidua hæres Poloniæ instituitur. Tobias* Episcopus *præcedit. Cracoviam ingreditur. Sandomiria obstat. Premislai majoris Poloniæ Principis præsidia fulta. Siradum quoque Vladislaus Loktecus munit. Venceslaus Otthone Marchione auxiliatore ambo occupant præsidia. Cæsar moritur. Albertus filius dotem Reginæ Austriam invadit. Reditum Venceslaus maturat. Imperii decus sibi oblatũ Adolpho Nassovio confert. Hic filio Roberto Venceslai filiam conjugem impetrat. Regina partu filiæ Judith humanis rebus perfungitur, & filiola extincta. Poloni de Rege deliberant, usi Alexio bilingui. Premislaus coronatur Rex Poloniæ. Octavo mense in Pomera-*

merania à Marchionibus Brandeburgensibus interficitur. Vladislaus ambit Regiam dignitatem. Ob mores perversos repulsam fert. Venceslaus Rex Poloniæ inauguratus, ducta Premislai filia hærede. Gnesnæ coronatus. Posnaniæ Nuptiæ peractæ, Vladislaus bonis exuitur in Hungariã profugus. Gubernatores à Venceslao in Polonia constituti. Redit Venceslaus in Bohemiam. Monetam meliorem cudit. Cotius legisperitus judicia Bohemorum perscribere & ordinare vult. Impedit Nobilitas, & Gymnasium condere ab iisdem prohibetur. Fulgura metuit Venceslaus. Adolphus Cæsar ob avaritiam exosus. Ab Alberto Austrio prælians interficitur, & Cæsar hic declaratur. Pontifex Andream Venetum rejicit, & Carolum Robertum Hungaris obtrudit. Archiepiscopus Colociensis dissentit à Pontifice res novas in Hungariam moliente. Venceslaus ad Regnum Hungariæ capessendum invitatur. Abnuit: verum filium Venceslaum Hungaris concedit. Pontifex excommunicat Caroli adversarios: cum nihil proficit, indignationem in Venceslaum seniorem transfert, incitat Albertum Cæsarem adversus Venceslaum. Cæsar novo exemplo decimas poscit ex argentariis Cuthnensibus. (Rex pauper calumniator) Negatur. Conscribitur utrinque exercitus. Albertus adjutus Pontifice factionem Caroli fovet in Hungaria, filio Rodolpho Duce. Hic Moraviã vastat. Cæsaris præcursores montibus Cuthnensibus expilandis inhiant. Aquis venenatis pereunt. Cæsar exercitum reducit infecta re. Venceslaum filium ex Hungaria pater reducit. Dissolutè vixit filius in Hungaria. Corona redimitus in conspectum patris prodit. Corona quoque cum filio in Bohemiam abducitur. Petermannus Budæ Præfectus. Ottho Dux Bavariæ in Regem Hungariæ electus adver-

adversus Carolum. Recipit coronam & jus Regni gratuitò à Venceslao. Judaeorum enorme facinus Christianis contumeliosum, sed severè punitum. Cachecticus Venceslaus. Moritur Pragae habita exhortatoria ad filium quàm pientissima.

PRagæ Venceslaus cum matre Kunegunde ab Otthogaro relictus, ibidem à Gregorio alumno, juxta præscriptum paternum fovebatur, donec ex consensu omnium ordinum, cura fovendi illius ad Marchionem Brandeburgum transferretur. Qui, ut jam inde ab initio favorem sibi Bohemorum conciliaret, locutus illis dicitur fuisse placita, sed assimulata veriùs, quā sincera. Valde enim hoc placuit, quod magnæ sibi curæ fore pollicetur, ut omnia in regno pacaret, in meliusque cuncta reformaret, quæ per Germanos essent interturbata; multò istud magis gratius fuit, quod subjunxit: Æquum esse, Bohemos cogitare utrum sibi putent esse utilius, suisne ut legibus, & moribus serviant, an ut imperio Germano obtemperent, cujus egregiam scilicet moderationem intra paucas hebdomades experti essent: se utroque versum pro adjutore uterentur, sive primum retinere, seu alterum subire malint. Illis perire malle, quàm Germanis subjici, exclamantibus, En me, inquit, Ducem promptum contra Rodolphum habetis: scribite modò protinus militem, & bellum communis libertatis Bohemorum causa renovate. Capti hoc versuto Marchionis sermone Bohemi, illum quasi cœlo demissum Patronum laudibus in astra ferebant. Sed brevi apertæ sunt, quæ latebant insidiæ, prorsus immanes. Quid enim

Venceslaus VI. Bohemiæ nec non Poloniæ Rex impubis adhuc.

Astutus Marchio.

Dolosum & vafrum consilium in perniciem Bohemorum institutum.

enim immanius, quàm gentis totius exitium quærere, nullius rei alterius causa, nisi ut tu in illius locum, cum gente tua succedas? Id quod Marchio affectabat, magnamque inde gloriam se, cùm à Cæsare, tùm ab universa Germania adepturum sperabat, si Bohemos in unum locum contractos, Germanis interficiendos objiceret. At Cæsar tam impiam, tamque inhumanam & truculentam vasti animi affectionem, gravissimis scriptis reprehendit: ipsumque Marchionem tutelaris fidei submonuit, in quam pupillum receperit cum toto regno tuendum. In illo si qui reperti fuerint, quorum audaciam ipse coercere haud posset, sibi puniendos relinqueret, pacis autem & quietis amantes ne læderet. Se namque pupillo, quem in locum filii, desponsa ei filia sua adoptaverit, hoc meritò debere, ut incolume Regnum illi restituat: satisque idem Cæsar negotii habuit, ut Marchionem Bohemis tam insigniter offensis reconciliaret. Qui sanè id temporis in Bohemia diutius non est moratus, quàm dum officia describeret, illaque ferè Germanis tantùm distribueret, inter præcipua illis injungens, ne quem Bohemum in arcem Pragensem per speciem salutandi aut Reginam, aut filium ejus, intromitterent, atque illi quod injunctum erat, adeò insolenter exequebantur, ut ne Tobiæ quidem Pragensi Antistiti, Primitium sacrum in æde divi Viti facere cupienti, portas arcis voluerint aperire, sed coactus est rem divinam in cœnobio Strahoviensi peragere, ingenti contra Germanos murmure populi, qui Pontificem, religionis officiique causa in cœnobium prosequebatur. Quod ubi Marchio

Cæsar offensus Marchionis perverso animo.

Marchio constituit Magistratus in Bohemia.

Tobias XXIII. Episcopus Pragensis.

Insolentes Germani.

acci-

accipit, manu Saxonum valida comitatus, *Pragam* redit, secum *Præ*sulem Brandeburgensem adducens, moribus suis multum congruentem, nisi quòd audacius *Præ*sul quàm Marchio, religionem propter nimiam sibi cum illa familiaritatem contemnebat. Hunc igitur cum Marchio discedens pro se Vicarium tutorem pupillo, quem in arcem remotiorem unà cum matre seposuerat, præfecisset, eique *Pragæ* firmum suorum præsidium reliquisset, vocat ad se pius Pontifex, Marchione jam absente, cætum sacerdotum in arce Pragensi degentium, cupitque ab illis se deduci ad sacellum, quod audiat regio splendore ex auro & gemmis ab Otthogaro esse exornatum, velle se illam magnificentiam Regis inspicere. Inserviunt illi sine ulla suspicione cupiditatis illius, hospitemque *Præ*sulem ad Sacrarium deducunt, atque inde ad ostendendum promunt quicquid pretiosissimum istic inerat, vestes gravioribus unionibus distinctas, aulæaque auro textili intexta, hinc sigilla, effigiesque numinum, inde rursus calices, candelabra, phialas, pelves, & cætera utensilia sacris usibus destinata, ex auro solido omnia ita elaborata, ut ars cum materia certare videretur. Hæc postquam ille satis spectasset, satisque munificentiam Regis laudasset, subitò suspirium ex penitissimo pectore ducens, quo ad aurum ex pietate aspirabat. Dicite boni fratres, inquit, quid in sacro facit aurum, si illo ad usum necessarium non liceat uti? Nonne vestræ leges vestrique decantant canones, Aurum Ecclesia habet ut egentibus eroget? Quid Rege vestro egentius? quid Regno spoliatius? in tantùm videlicet, ut in illo, ne Marchio quidem pro sua dignitate sustentari

Marchio adducit Episcopum Brandenburgensem in Bohemiam.

Episcopi sacrilegium in diripiendis thesauris Sacelli Regii Pragensis.

 queat.

queat. Ut igitur tantis sumptibus, quantos ille pro tuendo Regno quotidie insumit, copiæ suppetant, ex ista rerum copia præsente, aurum illi mutuandum erit. Perculsos hoc sermone, conturbatosque ut vidit deductores, exire actutum illos foras jubet, domumque reverti. Ipse cum clientibus suis remanens, quæcumque cariora exposita erant, illa abstulit, ac prædam cum Marchione partitus est. Ferebat ea gravissimè Tobias, nec tamen quid aliud faceret, ipse penè exul habebat, quàm ut sacrilegum per literas moneret, videret quid ageret, daturus brevi malè gestorum rationem Pontifici Romano, eidemque meritas sacrilegii pœnas. Tum ille etiam istiusmodi minis irritatus, multò magis insanire, nec solùm fana sacrariaque expilare, sed ipsos etiam sacerdotes cum plenis horreis, cellisque vinariis, & caulis pecorum intervertere, atque inprimis colonos ad ditionem Tobiæ pertinentes vexare, gravioribusque oneribus illos, quàm ferre possent premere, Marchione ad injuriarum querimonias surdo, mutuoq;. Porrò Regina lautiori, solutioriq; vitæ adsueta, cum arcem, in qua cum liberis erat, æque ac carcerem exhorreret, orat Præfectum, ut sibi copiam & potestatem faciat adeundi vicinum oppidum, in quo posset vota, quæ vovisset divo Georgio, qui in oppido colebatur, exolvere, ac mox in arcem reverti. Præfectus fidem Reginæ experiri volens, Si, inquit, sola absque liberis secedas, abire & redire licet, rediitque ad tempus. Idem fecit iterum, ac tanto facilius tertiò obtinuit, ut Melnicum, quod erat suum oppidum, animi causa peteret, ibique tres dies consumeret in otio fide integra. Componit deinde literas nomine Agnetis

Gravis Sacerdotibus Brandenburgicus Episcopus.

Meditatur Regina fugam.

filiæ,

filiæ, quæ Pragæ in contubernio virginum, DEO virginitatem offerentium, nutriebatur: in quibus ſcriptum erat, Agnetem ex morbo laborare, ingentique deſiderio matris videndæ teneri. Id quoque ei concedendum Præfectus putavit. At illa deflexit de via Pragenſi, Oppaviam verſus, ad Nicolaum Otthogari, quemadmodum diximus, filium nothum, ut illic arbitrio viveret ſuo, nemini obnoxia. Ea tamen res adventum Marchionis in Bohemiam maturavit, anxii ne quid mulier ſatis audax rerum novarum ibi moliretur: ſiquidem vox ejus ferebatur, jactantis, ſe perbrevi tempore perfecturam, ut filius quoque ſuus de manibus & cuſtodia Germanorum erueretur. Huic rei antevertere volens, accuratiſſimè apud ordines agit Marchio, ut ſibi per illos liceat Venceslaum in Marchiam ſuam (hoc namque vocabulo uſus eſt,) ſecum abducere, melioribus illic quemadmodum ſperaret diſciplinis, ſe coram, quàm hîc ſe abſente inſtituendum. Vehementer undique reclamabatur, negantibus omnibus ullo modo fieri poſſe, ut Rex eorum de Regno abduceretur. Cæterùm, ſi dignitati juvenis Regis, ſuæque Marchio rectè conſultum velit, liberum cuſtodia Venceslaum, arci Pragenſi, unde clàm avectus eſt, reſtituat, eique addat Præceptores, quàm hactenùs modeſtiores, qui æqua ei & Regno commoda, non autem iniqua, avaraque, & ſacrilega, ac nemini ampliùs toleranda præcipiant. Nam quis ferre queat præcepta, fame & peſte, quibus modò cum aliis malis perfuncti eſſent, peſtilentiora? quando utraque harum calamitas, multa integra multis reliquerit: at juſſa iſtiuſmodi Præfectorum & exactiones eò ſe extendere,

Oppaviam Regina fugit.

Marchio Venceslaum in Marchiam abducit.

Querela in Præfectos Germanos.

ut ne cuiquam Bohemo quicquam in locis, vel sacris vel profanis remaneat. Marchio ut animadvertit voto se suo de Venceslao frustratum iri, si Præsulem Brandeburgensem inexpiabili apud Bohemos invidia flagrantem, de administratione Regni non amoveret, è re sua Regnique securitate magis esse duxit, concedere Bohemis, ut penes illos regimen esset Regni, quàm quòd Regem in potestate sua haberent. Itaque de suffragio illorum Tobia, Pragensi Episcopo, & Theobaldo Regni Judice, summæ in Bohemia rei administrandæ præfectis, ipse confestim inde Brandenburgam secum Venceslaum avehens, remeavit, dicto prius die, quo eum Bohemis repræsentare atque restituere velit. Fortè in ipsius discessu, arcus cœlestis solito vegetior, coloratiorque Pragam cinxerat, non caruit id spectaculum interprete, qui diceret, finem malorum Bohemis per hoc signum portendi, quoniam ad exordium iridis tempestas celeriter evanescere soleat. Et certè duo illi Rectores à Marchione relicti, qua inter se concordia erant, & ad omnes æquitate, atque, ubi opus erat, severitate quoque, brevi temporis spatio diligentia sua tantum profecerunt, ut omnem ferè in Bohemia nubem obscuriorem discuterent, restituta Bohemis lætiore facie, quam maximè induerunt, postquam grassatoribus cujusvis nationis latrocinandi finis impositus fuerat. Sed interim domum Regiam turpis macula aspersit, quam Regina, nimis familiariter cum Zavissio Rosensi, Znoymæ vivens, contraxerat, dum ibi solvit pudorem, jacetque puerpera in lectulo, & posteà cum adultero matrimonium init, ut hoc nomine prætexat culpam, quam multò magis detexit.

Abrogatur Præsuli Brandeburgico Magistratus.

Episcopus Pragensis cum Theobaldo Prætore rem Bohemam administrant.

Regina ex adulterio gravida adultero nubit.

texit. Eo denique in metu ambo erant, ut in Bohemiam ad possessiones suas redire non auderent. Venit tandem Venceslai sistendi tempus, sed eum Marchio sistere noluit, nisi sexagies mille aureûm Bohemi repræsentarent, tanti enim constare sumptum, quem Venceslai nomine insumpsisset, dicebat. Nova difficultas orta, undenam summa illa pecuniæ corradi posset, vacuo ærario existente, nec uno tributo ad exsolvendum sufficiente, moram autem non solùm periculi, sed etiam tædii plenam videri, si diutiùs Rege cogerentur carere. Convenit ad extremum inter omnes, ut quodcumque contrahere quisque valeret, quamprimum contraheret, ac pro reliquo debito, ut arces nonnullæ Regiæ Marchioni oppignorarentur. Quam conditionem ille non abnuens, Venceslaum Bohemis reddidit, annum ætatis quindecimum agentem. Pragam subeunti tantus ex omnibus vicis & plateis ab universo populo excitatus est plausus, ut nunquam major, faustisque ominibus & acclamationibus plausibilior excitari potuerit. Inter cætera ab omnibus acclamatum est: Advenisti tandem desiderabilis, quem tamdiu expectabamus, Otthogari ô inclyta proles. Nihil videlicet tunc nomine Otthogari clarius erat, nihil ad conciliandum omnium favorem efficaciùs, quanquam mox ipse per se indole & virtute sua favorabilis evasit, primamque laudem ex pietate retulit, quam matri ad primum ejus conspectum exhibuit, gratiam delicti faciendo. Cæterùm, Zavissium aspicere dedignatus est, vetuitque in aula sua eum apparere, donec eadem mater veniam illi quoque impetraret, celeriterque illum in tantum dignitatis locum proveheret, ut penes

Regno patrio restituitur Venceslaus. Anno ætatis 25.

Faustus Venceslai Pragam adventus.

Matri condonat culpam, eaintercedente maritum recipit.

penes unum omnis poteſtas aulica eſſet. In qua ille, haud ſecus impotenter, atque Marchio olim egit, cuncta æquè ſibimet vindicans, ex arbitrioque & libidine ſubmovens, rapinasque & prædam undecunque contractam, in ſinum ſuum uxorisque convertens, cujus maximè patrocinio è manibus delatorum accuſatorumque elabebatur: nec enim filius, matris honorem divinitùs præſcriptum, ullo pacto exuere, ſuumque erga illam obſequium extinguere voluit, uſque dum opportunè illa naturæ debitum ſolveret, moriensq; plurimum de potentia Zaviſſii ſecum auferret, adeò ut ab eo geſta, præjudicataque Rex non pauca reſciderit. Nec ultra prorogatum, quo minus nuptiæ pridem cum filia Cæſaris pactæ celebrarentur. Pragam enim ſponſa, cui nomen Judith, advecta fuit, Pragæque nuptiarum ſolemnia regio luxu & apparatu peracta. Aderant nuptiis duo filii Cæſaris, Rudolphus, & Albertus: duo item Marchiones Brandenburgenſes, Ottho & Hermannus: dein Fridericus Miſniæ Princeps, tùm Henricus, Caſimirus, Bolco Sleſiæ Duces: & multi præterea inſignes Præſules, Moguntinus, Meydeburgus, Conſtantinus, atque ei vicinus Baſilienſis, deinde Miſnenſis, & Cracovienſis, tanta denique Nobilitatis frequentia, ut ſatis conſtet, Venceslaum, quotidiano epulo non minus centum millia hominum excepiſſe, fueruntque non beatæ modò, verùm etiam fœcundæ nuptiæ, ut ex quarum proventu, intra annum primum, natus eſt parentibus Venceslaus filiolus. Quæ quidem res ea Cæſarem affecit lætitia, ut propius accederet Bohemiam, & tam filiam quàm Generum ad ſe in civitatem

Impotens Zaviſii dominatus.

Mors Reginæ auctoritati Roſenſis multum derogat.

Nuptiæ Venceslai cum Iuditha, Cæſaris filia.

Convivæ plurimi.

Sumtus inſanus.

tem Egram sevocaret, ut cum illis festa, Charistia veteribus dicta, per munera & convivia familiariter agitaret. Data in dotem illa ipsa Egra Venceslao, & insuper arces complures in Misnia & Lusatia, quarum Cæsar per mortem Principis Misniæ liberis orbi, Dominus factus erat. Hic postremò honor eidem habitus, ut ibidem Regalia certis in locis à Cæsaribus in Reges Bohemiæ proficiscentia, Cæsar solenniter in Venceslaum transferret, juberetque in acta publicè referri, quòd Rex Bohemiæ Electoribus Imperii, sine ulla ambiguitate perpetuò adnumerari debeat, pocillatoris nomine, quod quidem jus in hunc diem Reges Bohemiæ incolume obtinent. Sed rursus Zavissii indomitum animum, nova cupiditas, audaciaque & amentia incessit, ut sororem Ladislai, Regis Hungarorum, ante plures annos ritè DEO captam, devotamque procaretur, puella haud invita: videbat enim pares sibi cum illo futuras nuptias. Nam & Zavissius ei religioni dedicatus fuit, quæ pro insigni crucem gestat, eidemque in Bohemia tanquam Magister Straconicensis præfuit, quare par jugum libenter subiit, sacraque nupsit sacerrimo, ipsa religione id quoque temporis adeò frigente, ut calidas thermas posset refrigerare. Nuptiæ in Moravia factæ, & erat ibi tota factio Zavissiana prioris licentiæ avida, ut per potentiam Zavissii liberè, absque metu Regis valeret insultare, cui liberet, metum autem illum sublatum non iri, nisi Rege quacunque ratione solio everso. Porrò multas rationes iniri posse adversus Regem, juvenili adhuc animo, & ad insidias cavendas incauto, uten-

Cæsar adest nepotis baptismo.

Privilegia amplissima ab Imperatore Regibus Bohemiæ concessa.

Rosenses conspirant in Regem.

utentem, dicebant, modo quisquam existat, qui aliquid audeat. Ita contra Regem occultè à factione illa conjuratur: sed re ipsa expertus est Rex, quòd qui se committit adjutorio Altissimi, illius tutelam suscipit DEUS, ne incidat in laqueum venantium. Tali autem sedulitate quotidiè Rex protectioni DEI se commendabat, ut nullum planè diem transire passus fuerit, quo non divina sacrificia cum Dei Sacerdote celebraverit, talique animi intentione, ut nullius interpellatione preces suas interruperit, ac tanta instantia, ut sæpiùs cum domum orationis primus ingressus esset, ultimus post sacra omnia peracta egrederetur. Duos verò ante matrimonium continuos annos, cilicium, quod castigandi corporis gratia induerat, non exuit. At jejunium, qua cœpit abstinentia, etiam maritus perpetuò servavit. Per tempus denique jejunii laqueus conjurationis contritus est, & Rex liberatus fuit, conjecto in carcerem Zavissio, ex quo alius non erat exitus, quàm ut restitueret arces Reginæ dotales, quas ferè omnes possidebat, firmisque præsidiis munitas habebat, obstrictis jurejurando Præfectis, ne cui de locis sibi creditis, nisi Domino suo præsenti concederent. Itaque necesse erat, ut per singulas arces circumduceretur, quas etsi invitus, sine mora tamen reddebat. Postremò ad arcem, quam Bohemi Hlubokam appellant, veniens, æstuare, callideque tergiversari, Czencone affine suo sibi supparasitante, cœpit: accersitus mox carnifex, caput utrique à cervice abscindit. Paulò pòst Ladislaus, Hungarorum Rex, conjurationis conscius, à Cumanis gente sua miserabiliter interemptus

Pietas Venceslai erga Deum.

Zavissius restitutis ditionibus Reginæ, capite multatur cum Czencone affine.

emptus est. Henricus autem Vratislaviensis Princeps, & ipse insidiarum particeps, veneno sublatus, ejusq; Principatus, per transactionem ab Otthogaro factam, ad Venceslaum devolutus est. Ad hunc enim modũ Otthogarus cum Henrico sterili transegerat, ut si prior is decederet, ipse ei in bonis succederet. Sin aliter caderet, ut Otthogarus Glacense præterea territorium Henrico, quoad superstes esset, fruendum adderet, deinde Venceslaus, ut in solidum hæres omnium bonorum fieret. At Henricus malè in Venceslaum animatus, ut Vratislavia eum fraudaret, se suaque sub Imperium Rudolphi Cæsaris subjecit, apud quem tamen plus causa Venceslai, quam fraus Henrici valuit. Imò Principatus insuper Oppoliensis Regi accessit, Principe Oppoliæ sua sponte in verba Regis Bohemiæ jurante, cum anteà Reges Poloniæ respiceret. Tum verò Polonia non à Regibus, sed Principibus inter se discordibus, non tàm regebatur, quam distrahebatur. Nam Lesco niger cognominatus, Griffinæ uxori suæ moriens testamento Cracoviam, & Sandomiriam cum amplis ditionibus legavit. Eaque Griffina jus suum Venceslao nepoti suo ex sorore delegavit, quippe Kunegundis mater Venceslai, & ipsa Griffina sorores germanæ, ambæque filiæ Regis Bulgariæ erant. Ne igitur ad alienas manus legata pervenirent, maturè Griffina nepotem, ad cernandam bonorúm in Polonia hæreditatem, invitabat. Paruit votis amitæ Venceslaus, magis honoris illius, quàm utilitatis suæ gratia: ipse enim quantum ab omni ambitione, tantum à cupiditate alieni remotus erat, sed ne Cognata queri posset, se auxilio amicorum destitutam esse, Tobiam Pragensem Anti-

Ladislaus Chunus, Rex Hungariæ, à Chunis interfectus. An. 1290.

Henr VI. Probus Vratislaviensis Princeps.

Pactum inter Henricum & Otthogarum de successione.

Casimirus Oppoliæ Princeps Regibus Bohemiæ se & liberos subdidit.

Interregnũ in Polonia.

Lesco niger, Poloniæ Princeps, Griffinæ conjugi legat Sandomiriensem & Cracoviensem Ducatus.

Illa jus suũ sororis marito Venceslao Regi Bohemiæ tradit, Anno 1191.

Non expectavit Sandomiria obsidionem, sed obvias victoribus Bohemis manus dedit. Lætis hoc successu cæteris simul cum Marchione, Rex luctuosas à Regina de morte Cæsaris accipit literas, ab eadem queribundas de Alberto fratre ipsius, qui statim ab obitu patris Rudolphi, in dotem sororis, quam à patre in Austria habuit profectitiam involaverit. Præsidio igitur Siradiæ imposito, cæterisque locis viribus firmatis, rursus Tobiæ, quemadmodum antea, curam servandæ retinendæque Poloniæ delegat, ipse festinabundus domum properat: & callidè in causa uxoris per arbitrum, ab ipso Alberto datum circumvenitur. Prensabat eodem tempore Albertus magno studio Imperium, sed in suffragiis Electorum Principum adhuc tacitis longè prævalebat Venceslaus, ad quem deinde apertè à majore Electorum parte, ut olim ad patrem Otthogarum, honor ille ultrò deferebatur. Cæterùm non eodem filius quo pater, fastu & contemptu, sed per summam animi moderationem, qua se intra fines curasque Regni sui continebat, honorem sibi delatum accipere gravabatur. Præteritoque Alberto & familiaritate & necessitudine devincto, ut dolum ejus ulcisceretur, Adolphum Nassæ Comitem, nec opibus nec dignitate illi parem, ac fama tantùm notum, Imperatorem nominavit, cæteris quoque Principibus eam nominationem comprobantibus. Nec immeritò itaque Adolphus Venceslaum affinitate sibi mox conciliare studuit, (c) petita & impetrata ejus filia, quæ Ru-

Siradium Bohemis expugnatum.

Morte Cæsaris & filii Alberti: machinationibus revocatur Venceslaus.

Venceslaus delatum Imperium Adolpho, Nassoviæ Comiti tribuit.

An. 1292.

(c) Ex Ursina familia opera Alexii, Iuris Canonici Doctoris Magnati nupsisse Iuditham auctor est Pius Pontifex.

Mors Reginæ Luditha in partu. perto filio suo in matrimonium collocaretur. Proxima partui Regina erat, onereque ventris præter solitum aggravabatur, neque cur id fieret, causa ante apparebat, quàm ex nixu ipsa de medio tolleretur superstite infante, cui matris nomen Judith impositum. Sed nec illa diu in vita incolumis duravit, Venceslao ad utriusq; mortem ingemiscente. *Tobiás sollicitat auxilia in Poloniam.* At Tobias & nuntiis & literis instabat, ut Venceslaus consilia Polonorum de Rege creando anteveniret. Eam enim rem impediri posse docens festinatione adventus sui, antequàm cresceret invalida consultatio paucorum in Polonia Præsulum, qui Premislaum Regem coronandum censerent, instigatore Alexio jureconsulto, qui ex Procuratore factus prævaricator, causam ipsius Regis parti adversæ prodat, & id nunc satagat, ut declarato ex authoritate Bonifacii, Romani Pontificis Rege Premislao, Venceslaum Cracovia & Sandomiria intervertat. *Premislaus, Rex Poloniæ, inauguratus, Anno 1295. 26. Iunii cum 215. annis Rege caruissent.* Rex, dum vel dictis parvam habet fidem, vel Alexium Romani fori rabulam despicit, mox audit Premislaum à Gnesnensi & Posnanensi Præsulibus Regem Poloniæ esse coronatum. *Bonifacius, Papa VIII. qui etiam Iubilaum instituit. 24. die Aprilis interfectus Premislaus.* Cæterùm neque Cracoviam, neque Sandomiriam persuaderi potuisse, ut in verba novi Regis jurare vellent: atque in hac fide usque ad necem Premislai perdurarunt. (*d*) Occisus autem est Premislaus octavo postquam regnavit mense, ab Otthone & Joanne, Marchionibus Brandeburgensibus, dum eis cum tumultuaria manu ad Pomeraniam occurrit, quam illi hostiliter deprædabantur. Illo tumulato, Vla-

(*d*) *Mescingus, Pomeranorum* Dux, *Regionem testamento legarat Premislao, quod vicinos Marchiones malè habebat.*

Vladislaus, cujus suprà mentio facta est, in locum demortui aspirabat, sed non pervenit propter feros intemperantesque mores, quibus vitam suam nunc grassando & spoliando, nunc per stupra & adulteria corpus volutando fœdè contaminabat. Subiit tandem animos Polonorum dictum Domini dicentis: Omne Regnum in se divisum desolabitur, quo metu subacti, in commune consulere incipiunt. Et quia Venceslaus nobiliorem Regni portionem avulserat, ut ea corpori suo redintegraretur, in eum potissimum votis suspirant omnes, ut regnet in Polonia, hac tamen conditione, si filiam Premislai Regis, unicam Regni hæredem, cui * Elisabeth nomen, uxorem duxerit. Quod ubi se facturum annuit, Gnesnæ à Jacobo loci Archiepiscopo Rex Poloniæ inauguratus, unctusque & coronatus est. Ac inde continuò Posnaniam deflectens, lautissimas cum Regina puella nuptias lege matrimonii consumavit. Reliqua deliberatio supererat de Vladislao ex Polonia depellendo: nihil enim insanum hominem sani perpetraturum, si quid in Polonia suum possidebat, omnibus videbatur. Quare de communi sententia decretum, ut patrimonio omni exueretur, nempe Cuyavia & Lancitia oppidis, ac nonnullis arcibus, in quibus à patre hæres relictus fuit. Ductus simul ad utrumque oppidum Bohemorum exercitus sine ullo certamine oppida recepit, dedentibus se absque mora oppidanis, una tantùm arx exusta, quæ defensionem parabat, cæteræ similiter, atque oppida, deditionem fecerunt, vago tunc Vladislao, ac pluribus locis, & iis diversis latrocinante. Sed ad omnia ei loca Venceslaus turmas equitum opposuit, nec desti-

Vladislaus dissolutè vixit.

** Rixam Poloni vocant.*

Venceslaus, Rex Poloniæ, sacratus & salutatus, An. 1300.

Bonis omnibus exutus Loktecus. Omodaus Palatinus eum hospitio excepit.

ti à persequendo, quoad in Polonia erat is, quem persequi eques poterat: In Hungariam fugientem consectari prohibuit. Tranquillatis in Polonia rebus omnibus, de reditu in Bohemiam Rex cogitare cœpit, secumque diligenter considerare, quemadmodum pax in Regno Poloniæ constituta, se absente incolumis permaneret, an unus videlicet Regno Præfectus hoc præstare posset, ut in officio omnes Polonos contineret, an pluribus illa cura tutius crederetur: utraque postremò via placuit, ut & uni, & pluribus regendam Poloniam committeret. Ad unum plures, ut respicerent, & unus ille, ne quidquam ardui sine plurium consilio ageret. Totius igitur Regni Poloniæ caput, quem ipsi Capitaneum vocant, unus Henricus à Lippa gerebat, vir procerum Bohemiæ, tum pacis tum belli consiliis eximius. Huic dignitate proximus Udalricus a Boskovicze, Cracoviam & Sandomiriam gubernabat. Dein Protasius Vissemburgius, Cuyaviam, & Pomeraniam Fridericus è Slesia, Rege cum nova Regina in Bohemiam remigrante, & animum ad novam monetam cudendam intendente, magis argenteam, quàm hactenus in Bohemia excusa fuit, majorem tunc argenti copiam suppeditantibus montibus Cuthnensibus. Ad quos è Florentia Ætrusca monetarii acciti, nummos argenteos primi in Bohemia hac forma & imagine, qua nunc sunt, quos grossos Bohemos vocamus, excuserunt, sed tantum jam præsentibus de argento detrahitur, ut dimidio viliores, quàm prius habeamus. Ex eadem Italia Gotius quidam Urbevetanus in Bohemiam venit, legum peritissimus: hic miratus Bohemos judicia nullis scriptis tractare legibus, sed ex opinione quemque sua dicere sententen-

Regnum Poloniæ per Præfectos administrat Venceslaus.

Domi argento feriundo vacat.

Primus grossos Bohemicos cusit.

Gotium Iureconsultum prohibent reformare forum, & judicia describere Bohemi.

tentias, sæpe inconsultas inconstantesque propter juris & legum ignorantiam, Regem submonuit, ut morem judiciorum corruptum reformandum susciperet, simulque operam suam illi pollicitus est ad describendas leges, quibus civiles atque criminales actiones, justè, ac sine ulla varietate dijudicari possent. Hæc Rege ad Proceres Nobilitatis referente, major numerus meliorem vicit, ne quid de vetere consuetudine in judiciis immutaretur. Id porrò inconcinnius agrestiusque ab illis factum, quod odio literarum, quibus ingenui adolescentes ad virtutem & humanitatem finguntur, impedimento fuerint, quo minus Rex, quemadmodum destinaverat, Gymnasium literarium Pragæ excitaret, attamen ut piæ mentis in causam piam opus exstaret, magnificum Cœnobium, quod Zderas appellant, ædificavit. Fulgura & tonitrua adeò expavescebat, ut assiduè reliquias Sanctorum circumferret, & si copia templi vicini aderat, in illud se penetrabat, admotusq; altaribus, Deum auxiliatorem deprecabatur. At in Germania ortus adversus Cæsarem Adolphum contemptus, quem sibi ex sordibus avaritiæ contraxisse putabatur, quasi improbam monetam cuderet, & clàm argentum de fanis auferret, quodque evidentissimum erat, Angliæ Regem Eduardum, contra Philippum, Galliæ Regem dimicantem, centum millibus aureûm nummûm interverterat. Nam cum eam auri summam stipendii nomine ab Anglo accepisset, ad se illam transtulit, qua mox emit de quodam Comite bona illius. Accessit ad cumulum, quòd eodem tempore Bonifacium, Romanum Pontificem, ulcus, quod dicunt: Noli me tangere, offenderit.

Gymnasium odio literarum erigi prohibent.

Fulgura perhorrescit Rex.

Adolphus Nassovius Cæsar Romanus locat Angliæ operam.

Avaritiæ insimulatus.

Bonifacius Papa, Albertum Austrium Imperatorem declarat, anno 1298. 10. Julii.

Is igitur non diu expectato, Albertum Austriæ Principem, suffragantibus nonnullis Germaniæ Principibus, Imperatorem declaravit, qui Adolphum apud Vangionas prælio superavit, & occidit. Idem Bonifacius Pontifex Ungaris etiam tunc Regem, Carolum Robertum dedit, ad quem magis Regnum Hungariæ, quàm ad (e) Andream cognomento Venetum pertinere dicebat: quippe Carolus, Ladislai, Regis Hungariæ sororem, suam Aviam nuncupabat. Sed plerisque Procerum, & præ cæteris Archiepiscopo Colocensi vehementer hic ritus novus ratum habendi, quicquid Romanus Pontifex, etiam in ipso Rege (f) declarando constitueret, displicebat. Et quoniam sede Strigoniensi id temporis vacante, summa penes eum authoritas indicendorum comitiorum fuerat, omnibus ordinibus diem comitialem ad ferenda ex more suffragia indicit, circiter decem continuos dies. Scinditur incertum studia in contraria vulgus. Ubi tandem audit hoc agi in comitiis, ne quis regnet in Hungaria, nisi ex Prosapia Regum propagatus, qui tamen ejusmodi sit, qui onus tantum ferre, & ipsum Regnum Consilio & viribus tueri posset, nominari sibi talem virum cupiunt, nominat Colocensis Venceslaum, Regem Bohemiæ & Poloniæ. Erat enim Venceslaus

Anno 1299.

Annæ

(e) *Andreas Hierosolymitanus, Rex Hungariæ, Damiata reversus. è filia Marchionis Estensis suscepit filium Stephanum, qui è Tomassina Maurocena Veneta Andream hunc Venetum, Regem Hungariæ genuit. Carolus Robertus natus Carolo Martello, hic Carolo Claudo, cui soror Ladislai Cuni Maria conjunx fuerat.*

(f) *Pontifici jus non datur in Reges Hungariæ constituendos.*

Annæ Belæ quarti filiæ, Venceslai de quo diximus amitæ nepos, quo nomine audito exclamat populus Hungaricus: Esto Rex quoque noster Venceslaus, ut est Bohemorum & Polonorum. Ac continuò deliguntur Legati procerum culmina, qui gratulandi causa eant in Bohemiam, ibique Venceslaum ab omnibus ordinibus salutent Regem Hungariæ. Legati quum beneficium per se amplissimum, magnifica insuper oratione extollerent, rati Venceslaum alacrem cum gaudio illud accepturum, audiunt eum vultu demisso, gratias accurate & benignè agentem, quòd se dignum duxerint, quem Regem Hungariæ appellarent, sed sibi nullo amplius Regno opus esse, cum duobus istis quæ possideat plus satis oneretur. Nec ulla persuasione de hac sententia dimoveri potuit, tam mirabili moderatione præter cæteros Reges usus est in affectibus suis. Ad extremum tamen exorare se, quanquam & tunc cunctanter passus est, ut filium sibi cognominem Venceslaum daret Hungaris regem. Cunctationis causa fuit quòd unicum illum habuit, & tum primum è pueris excedentem, quem ipsemet pater in Moraviam ad arcem Hodoninam, limitibus Hungariæ cohærentem deduxit, indeque deducendum Hungaris & Bohemis ad oppidum, quod Albam regalem vocant, exhibuit, ut ibi more solemni & ungeretur, & corona regia coronaretur. Quod postquam factum est, tanta indignatio animum Bonifacii Romani Pontificis, qui à Carolo stabat, subiit, ut sacrificiis in Hungaria interdiceret omnibus, qui Carolum destituissent, & ad Venceslaum se applicuissent. Eaque re cum parum proficeret,

Venceslaus Hungariæ Regnum aspernatus filium Regem illis concedit duodecennem. An. 1302.

Ladislaum Hungari vocarunt. Decimum tertium agebat ætatis annum.

Pontifex urget Caroli confirmationem.

Pontifex Albertum Cæsarem contra Venceslaum. irritat.

iram in Seniorem Venceslaum junioris patrem distringit, concitans adversus illum Cæsarem Albertum, qui tametsi cum Venceslao in gratiam redierat, incredibili tamen invidia flagrabat, videns tam claram ejus fœlicitatem, qua tot & tam florentibus Regnis brevi partis, Cæsarem potentia anteibat. Occasione tantum opus erat ad dirimendam rursus amicitiam, quàm facilè Albertus repe-

Albertus gloria Venceslai invidit.

Cæsar decimas è Bohemicis petit metallis.

rit, qui nihil cupiebat nisi Venceslaum lædere. Petit igitur ab eo nullo jure, nulloque Cæsarum exemplo decumas argenti, quod in Bohemia ex montibus, puteisque argenteis, ac præcipuè Cuthnensibus erueretur, inquiens, eodem jure, atque eadem conditione obligatam esse Imperio Bohemiam, qua cæteræ Principum in Germania provinciæ, quæ à Cæsare jurisdictionem suam accipiunt, ut merito Cæsar vicissim ab illis decumas metalli exigat. Ad hanc plane inexpectatam petitionem, antea quàm Venceslaus responderet, inter suos subridens, num (ait) vanum hoc prorsus in aulis jactatum dicterium? Rex pauper idem calumniator. Undenam tam evidens calumnia? nisi

Non pro voto respondetur.

ex pera Alberti vacua? posthæc responderi jubet, se non abstare, quo minus Albertus vectigalibus Cæsaribus debitis, jure suo utatur, fruaturque, modò ab alineis sibi temperet, quorum in possessione perpetua semper fuerint, non solùm Reges, sed etiam ante illos Principes Bohemiæ, qui sic à Germanis Cæsaribus in amicitiam & fidem recepti sunt, ut præter honorem quem Majestati Cæsareæ deberent, cætera immunes & liberi es-

Immunitas Regum Bohemiæ.

sint. Hanc adeò libertatem majores suos, seque in hodiernum diem usurpasse, eandem velle involatam posteris quoque suis tradere

Obdu-

Obdurat in proposito animi Albertus, ut argentariis Venceslaum evertat, fortunamque sibi adversus eum talem pollicetur, qualem adversus patrem ejus Otthogarum Rudolphus pater suus habuit. Scribitque continuò ipse in Suevia, & filius ipsius Rudolphus in Austria exercitum, filio præterea ex Hungaria à factione Romani Pontificis, quæ rebus Caroli favebat, dati auxiliares Hungari, Bulgarique & Cumani, cum quibus ille ita pervagatus est Moraviam, ut cæde illam compleret immani. Quid enim immanius, quàm capita mulierum infantumque hastis per ludibrium affixa cum jubilo gestari? Prior aliquanto Albertus è Lyncio brevi per montes itinere in Bohemiam penetraverat, positisque juxta Buduitium castris, expectare filium statuerat, dum & ille in Bohemiam veniret, ut conjunctis copiis Venceslaum aggrederentur. Interim Germani, qui prædandi in Bohemia gratia suo sumptu Cæsaris castra sequebantur, cognito, non ita longè distare montes illos Cuthnenses, retineri non potuerunt, quin illò prædatum celeri gradu præirent. Satis quidem virium, operæ, quæ in metallis fodiendis operabantur, ad prodromos illos manu arcendos habebant, sed plerisque eorum ut in turba hominum promiscua & servili, veneno magis in hostes grassari quàm virtute placuit. Corrupto igitur scoria & aliis purgamentis, atq; spurcitiis metallicis, virus lethale continentibus, Pacho fluvio, qui interfluebat, quicumque inde aquas hauriebant, sive homines sive equi, miserè magna strage sine ullo gladio prosternebantur. Conveniunt tandem utrinque cum suis Ducibus copiæ. Nam & Venceslaum Hermannus Brandenburgensis Marchio, qui mille quinquies Cataphractos

Bellum Alberto Cæsari contra Venceslaũ.

Antecursores Germani Cuthnas invadunt.

Venenum aquis immersum tam homines quàm equos pessumdat.

equites adducebat, & cæteræ ex Polonia equitum turmæ aliquantisper remoratæ sunt. Prior nihilominus Cæsare suos ipse in aciem eduxit, illoque intra munitiones latitante, circiter meridiem exercitum in castra reduxit, miratusque quamobrem, qui ad bellum provocasset, data pugnandi potestate prælio nō decertaret, causam hujusce rei nox insequens prodidit, qua Albertus subductis inde copiis, salvas illas domum in alium usum convertendas reducere, quàm dubio marte de alienis montibus pugnare maluit. Non instabat castra deserenti Venceslaus, nec Albertus posthac quietum lacessebat. Cæterùm major cura Venceslaum de filio sollicitum habuit, quomodo illum de Regno Hungariæ domesticis factionibus & seditionibus pleno abduceret, in quo præter nomen Regis inane, vim regnandi nullam obtineret: partim ob teneram adhuc ætatem, multò magis ob quorundam procerum præposteram ambitionem, quorum videlicet quilibet plus regnare quàm Rex cupiebat. Incusserat dein metum, vita filii dissolutior, quam inerti otio, vinoque, & prodigis epulis ferè quotidie transigebat, ne hac assuetudine postea desistere nollet: quum inter hæc nuntium à filio accipit nuntiantem, quanto in discrimine sit ipsius res, Carolo æmulo denuo Regno imminente, nisi per tempestivum in Hungariam adventum parens subveniat. Non moratur filii votum pater, coactoque rursus forti exercitu, magnis itineribus ad oppidum Pesthum, Danubio à Buda diremptum supervenit, positisque castris eodem loci, unde hostes metu aufugerant, mittit Budam ad filium, ei injungens, ne Danabium trajiciat, nevè in conspectum parentis appareat, nisi coronatus corona

Re infecta neq; signis collatis retrocedit Cæsar.

Hungari Dominis non sat morigeri.

Crapulæ assuevit filius Regius in Hungaria.

An. 1303. Erepto è manibus Hungarorum filio cum exercitu contendit in Bohemiam Venceslaus.

rona illa quam Hungari ſanctam vocarent. Nam ſi pro ſancta habetur, impiè agere omnes eos qui per impia arma illam violarent. Aſſentientibus qui aderant proceribus, juſſa obit filius, allataque (g) corona, illam capiti accommodat ſuo, & ita demum ad oſculum & complexum parentis venit. Venceslaus parumper coronam contemplatus, ſeponi illam jubet, quaſi diligentius paulò poſt conſideraturus, nec deinde illã Hungaris reſtituit, prætendens futura pericula, ſi illa vel amitteretur, vel per vim ab æmulo interciperetur, quæ tantum momenti ſecum traheret, ut ibi Regnum Hungariæ eſſe putaretur, ubi corona ſancta depoſita jaceret. Ita non illam ſolùm. verùm & filium ſecum in Bohemiam aſportavit, Petermanno Budæ relicto, qui præfecturam, velut antea tum arcis, tum urbis gereret. Sed brevis Regni quies remoto Rege manſit: nam præfectus ad ſedandos graviores tumultus invalidus, & præterea civibus per avaritiam, ſicut proceribus per contemptum inviſus. Ergo in unum conſulunt, ut novum ſibi Regem Budam inducant, quem Carolo ejusque factioni opponant, placuitque Ottho Bavariæ Princeps, tam dignitate, quàm opibus Regni Hungariæ capax. Nec is regnare abnuit, ſi Venceslaum pro derelicto Regnũ illud habiturum intellexerit. Ad explorandã igitur voluntatem ejus, miſſi affines & cognati Otthonis cum grandi pecunia, qua, ſi res proſperè caderet, coronam ſtatim à Venceslao redimerent, illamq; ſecum in Bavariam afferrent. O Venceslaum inter munificentiſſimos, atque liberaliſſimos qui unquã fuerunt Reges numerandum, qui tam nobile, tamq;

Venceslaus filium in Bohemiam reducit.

Ottho dux Bavariæ Rex Hungariæ nominatur.

Venceslaus & coronã & jus Hungaricũ à filio in Otthonem precario confert.

(g) *Hungari numinis loco habent ſacram Regum ſuorum coronam.*

tamq; opulentum Regnum, nullo in pretio fructuque suo, sed in mero planè beneficio reponere voluit, largitus promptissimè Otthoni gratuitam coronam cum omni jure, quod filius acquisitum in Regnum Hungariæ habuit. Hac denique corona Ottho, a Benedicto Vesperinensi, & Antonio Chanadiensi Episcopis, in loco solito coronatus est. Digressis Praga Otthonianis Legatis, Judæi, sacra die Parasceves facinus in hominem Christianum atrocissimum designarunt, nempe in locum abditum pertractum in cruce nudum suspenderunt, circumstantesque, alius in illum expuere, alius pugnis os verberare, alius virgis cædere, alii denique cuncta in illo repræsentare, quæ quondam Christus à gente illa immanissima atque impiissima est passus. Hanc Judæorum carnificinam, cui ad crudelitatem odiumque in Christianos nihil adjici potest, populus Pragensis non expectato etiam Rege, qui in puniendis delictis hoc verbo uti solitus est: quum iratus fueris, misericordiæ recordaberis; quanta crudelitate valuit, novis item suppliciis excogitatis ultus est, monumentumque novo Martyri, ex Judaicis spoliis posuit. Idcirco autem in secessibus arcium, sæpius quàm in urbe Praga Venceslaus tunc commorabatur, quia malo corporis habitu tentari, paulatimque tabescere incipiebat, cui vitio ut occurreret, de consilio Medicorum loca frequenter mutabat, otio in illis indulgens, & ab omnibus negotiis rebusque abstinens, quæ animum sollicitare possunt: aderatque ad omnia loca filius, sed invitissimus, ut qui dies noctesq; aliud non somniaret, quàm urbis delitias, lususq; & convivia, quo demum instante, ut in Poloniam ad regnandum mitteretur, Pragam Venceslaus deliberavit

Judæorum facinorosũ scelus in Christianum, pari carnificina eorum expiatum.

Cachecticus Venceslaus ruri degit.

libe-

Sunt qui phthisi contabefactum dicunt.

Morituri Regis ad filium paranesis.

Voluptatibus junior Venceslaus deditus.

liberandi gratia revertitur, sed ex tussi & pituita quæ molesta accesserat, finem vitæ appropinquare præsentiens, ad deliberandum se de Regno Dei, quod intra nos est dum adhuc vivimus, dedit. Accersitis igitur uti divus Jacobus admonet, Presbyteris Ecclesiæ, ut orarent super se, ungentes oleo in nomine Domini, & ita obsecratio fieri, ut salvum ipsum peccatis remissis redderet. Vocat dein filium quoque, paucisque eum coram Joanne Pragensi, & Theodorico Olomucensi *Præsulibus*, in hunc modum appellat: Unum ego tantùm, fili mi, ait, Regnum a patre meo accepi, atque illud ipsum lacerum, nunc duo tibi Regna satis florentia relinquo, & si Deum timueris, bonorumque consilio parueris, in eo dein flore & statu haud dubiè permansura, alioquin brevi ruitura, si malorum, stultorumque persuasionibus, qui nisi noxia suadere nesciunt, auscultaveris, aut si tibi placens, tuæ tantùm prudentiæ innitaris, cum nemo mortalium horis omnibus sapiat: porrò stultitiæ comes est infœlicitas & calamitas, à quibus, mi fili, ut eruaris, cole & sectare disciplinam prudentium, qui te docere queant justitiam, & judicium, & æquitatem. Nam iis artibus, plus quàm ullis armis, non solùm parta Regna servantur sed nova insuper acquiruntur. Commendo tibi, fili mi, uxorem meam, novercam tuam, imò matrem potius, cui ultra dotem, viginti præterea millia aureû.n nummûm dari volo: fac in hoc quoque ultimam voluntatem meam ut adimpleas: valeque illi dicto, & omnibus circumstantibus, rursus ad deprecandum Deum cum Presbyteris se convertit, orans usque ad extremam vitæ horam. Ac mortuus, quemadmodum jussit, in aula Regia, quod Cœnobium

Conjugem filio commendat.

Venceslaus Rex mortuus tabe An 1305. 24 Julii ætatis 33.

bium ipse ædificavit, conditus est. Funus ejus omnibus ordinibus atque ætatibus ingenti luctu prosequentibus.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER NOVEMDECIMUS.

SUMMA DECIMI NONI LIBRI.

Venceslaus junior VII. Bohemiæ Rex. Vix sedecim annorum cum regnare incepit. Lugubrem habitum citò deponit. Increpatur à Dobissio gubernatore. In arces ab urbe secedit Æqualibus colludit & compotat. Regnum Hungariæ oblatum, Consentit. Captus Ottho Bavarus Rex Hungariæ à Præfecto Transsylvaniæ, abdicat se Regno. Carolus rerum potitur in Hungaria. Oppignoratas arces vi extorquet Venceslaus. Bona Marchioni in Misnia vendit. Ducit Violam Ducis Teschini filiam. Annam sororem locat Henrico Carinthiæ Duci. Urgetur ad occupandum hæreditarium Poloniæ Regnum. Vladislaus Loktecus ab exilio Hungarico reversus, arces in Polonia occupat. Conscribitur exercitus contra Polonos. Venceslaus à sicario Olomucii interficitur. Conradus Thuringus in scalis discerptus. Mala Venceslai educatio. Regum apud Persas institutio.

Interregnum.

Comitia cruenta. Bechinus à Crussina interfectus. Henricus Carinthus ratione conjugis occupat Regnum. Pellitur à Cæsare. Substituitur Rudolphus dictus Mitis *Cæsaris Alberti filius. Ducit Elizabetham Polonam viduam Venceslai senioris. Avaritiæ deditus Rudolphus, mercaturam exercet Cuthnæ.*

Cuthna. Excusat factum. Contumaces Barones ad officium cogit. Zuicoviam obsidet Henricus Rosensis, Hoditium ipse Rudolphus. Moritur in castris Rudolphus alvi proluvio. Repetunt jus Anna & Elizabeth. Vincit factio adversa. Fridericus dictus Pulcher frater Rudolphi Cæsaris Alberti filius. Cæsar filium deducit in Bohemiam. Cuthnæ exercitus cæsus: deducitur in hyberna. Regina Senior in Cæsaris clientelam sese tradit. Cæsar à nepote Johanne interficitur. Henricus Carinthus Interrex absque æmulo. Præsidia Germanica ex oppidis Reginæ ejicit. Henricus comes Lucenburgensis Cæsar creatus. Pontifex Adamitas Lugduni delet. Henricus non Rex sed administrator convasat omnia & in Carinthiam ablegat. Pragenses cum Cuthnensibus favent Henrico præ cæteris, lucri gratia. Henricus odium sibi accersit. Tribunal erigit, citatis proceribus & condemnatis insontibus. Vitam promercantur, ductis Pragensium civium filiabus in uxores. Diffidentia inter Henricum & proceres. Patrio præsidio se munit Henricus. Elizabetham conjugis sororem Baroni à Quercu desponsare vult. Recusat virgo. Carceri Vuissegradi includitur. Nymburgum evadit. Civibus ejus oppidi minatur Henricus nisi puellam dediderint. Rosembergius & Vvartembergius præsidio oppidum muniunt. Cohors prætoria Henrici Carinthia ob insolentiam Pragæ multata. Petit Henricus opem à Marchione Misniæ. Mittitur Hoffensteinius, qui in aditu arcis sternitur & capitur. Marchio sinistro pugnæ exitu territus domum revertitur. Cuthnenses deficiunt ab Henrico, alium postulantes Regem. Nymburgi Conventus. Legatio ad Cæsarem Henricum pro Rege decreta. Damnatur judicio Principum Henricus, quòd triennio feudum

Regni

Regni Bohemiæ à Cæsare non petiverit. Fratrem Vualramum offert Cæsar. Bohemi filium flagitant. Scrupulosus Cæsar. Moguntinus Cæsari persuadet dandum filium. Spiram puella adducitur. Johannes accersitus, amore puellæ exardescit. Coloniensis Archiepiscopus conjungit. Nuptiæ celebratæ, feudum etiam traditum. Splendido comitatu Johannes in Bohemiam proficiscitur. Henricus Pragam & Cuthnam munit. Oppugnatur Cuthna, post Praga. Irritata Misnensium præsidiariorum prædatoribus sese dedit. Henricus & Marchio discedendi potestate impetrata domos quisque suas repetunt. Johanni liberum relinquitur Regnum.

Ætas Venceslai gubernationi nondum matura.

ANnum Venceslaus sedecimum agebat, cum patri in regno Bohemiæ succederet, quæ sanè ætas ad regendum adhuc quàm ad regnandum aptior, nisi quòd adolescentes, ubi se Reges esse sentiunt, regere quàm regi malunt. Rector vitæ ejus à parente Dobessius à Bechina inter præcipuos additus fuit: qui ut vidit Regem insignia mœroris ante tempus exuisse, (nam Optimates etiamtum atrati incedebant:) improbare cœpit tam intempestivam vestis mutationem, rursusque eum ad luctuosum habitum invitabat. Ad hæc nihil juvenis seni respondit, ne palàm censuram illius contempsisse videretur, sed protinus ab oculis ejus, atque à tota urbe se procul removens, ad arcem quandam seclusiorem cum novis illis induviis proficiscitur: ibique lætos cum æqualibus; & à severioribus arbitris liberos dies per convivia & compotationes, quibus in Hungaria insueverat, consumebat. Non defuerant sibi compotatores, sed captato temulentiæ tempore, alius

Moderator Bechina. Luctum vestibus mutatis deponit prius quàm audici Rex.

Rex ebriosus distribuit omnia petentibus.

alius aliud quod placebat à Rege parum sobrio impetrabat: quidam etiam agros & pagos. Aucta mox lætitia ex adventu hospitum ab Hungaria, qui in eandem arcem ex insperato supervenerant, salutatum Venceslaum, eique de regno Hungariæ gratulatum, quòd ad eum per captivitatem Otthonis reversum esse volebant. (a) (Captus autem Ottho erat à præfecto Transylvano, & in arcem illius conclusus, ut inde ne exiret, nisi restituta corona Hungariæ, quam in potestate sua haberet.) Sed ea lætitia Venceslao cum poculis evanuit, Carolo interim Regnum Hungariæ occupante. Ibat Rex venatum, & illo itinere arcem suam, sed ab alio possessam, præteribat. Applicat se unus & alter ex comitibus, atque uterque cum dolore in aures insusurrat, querens quod tam nobili arce Rex careat, & alius illam privatus obtineat, pro qua nullam, aut vilissimam dederit pecuniam. Rex dicta eorum tunc dissimulans, reversus domum, ollas complures afferri, & in ordinem disponi locarique jubet, ac in conspectu illorum amborum comitum, unamquamque nomine illius ciens, qui arcem oppignoratam sibi haberet, singulas bacillo confringebat, insultans: Redde Regi, quod Regium est, alioqui tergiversanti caput ad hunc modum comminuetur. Hæc quidem Rex clam esse cupiebat, sed quod duo sciunt, sciunt tres, mox quatuor, dein omnes sciunt, & prout quemque res afficit, in bonam aut malam accipiunt partem. Nihilominus Rex ludicrum hoc in serium vertit, occupatoribus duabus arcibus ademptis, alteri Gra-

juvenum consilia.

Repetit regias arces non soluta pecunia.

(a) Peragrabat totum Regnum ut se Regem conspicuum ostentaret. A Ladislao Transylvaniæ Vayvoda captus, regno abdicare coactus est, etiam corona restituta.

decam cum oppido lauto ad Albim ſito, alteri quam Zuicoviam appellant: ſed invicem Hermanno Marchioni Brandemburgenſi, totam in Miſnia regionem, quam nuper magno ære parens redemit, abalienavit. Conſultatum hinc de uxore juveni danda, ex ea domo, quæ Regiæ Majeſtati reſponderet. At ille forma captus filiæ Ducis ſui Teſchinenſis, ſine longa deliberatione & pompa nuptias cum Viola, id puellæ vocabulum erat, peragit. Sororem deinde ſuam Annam nomine, Henrico Principi Carinthiæ in matrimonium elocat, inſtantibus proceribus, ne puella nubilis plus æquo in cælibatu permaneret. Cæterùm nullus erat, qui hanc ejus nimis ſegnem negligentiam, vel in primis non incuſaret, quòd adire Polonos crebrius monitus, & apud illos Regnum legibus illorum inire neglexerit, cum id commodè, abſque ulla difficultate & periculo facere poſſet, nullis tum motibus illic exiſtentibus, quos paulò poſt Vladislaus, quem ex Polonia pulſum, ſupra commemoravimus excitavit, dum à longo exilio in fidem Polonorum, tanquam popularium ſuorum confugit, & Bohemos ut externos, ac Polonis velut alienis infenſos inſimulat, per quæ tantus brevi in illum favor emicuit, ut oppida aliquot, in quibus præſidia Bohemorum non erant, ſua ſponte portas illi aperirent, ac magnus præterea armatorum numerus quotidie accurreret. Henricus à Lyppa, qui Poloniæ præfuit, crebris in Bohemiam miſſis nunciis ſubſidia depoſtulabat, ubi nulla apparuerunt, conceſſit ipſe ad Regem coramque expoſuit, quo in periculo ſita eſſet res Polonica, cui tamen obviam adhuc iri facilè poſſe, cum Sandomiriam, Cuyaviam, & ipſam Regiam ſedem Crocoviam obtineat,

Miſniæ portionem vendit.

Violam Ducis Teſchinenſis filiam uxorem ducit.

Annam ſororem deſpondet Henrico Carinthio.

Ad Poloniæ Regnum ineundum vix impellitur.

Vladislaus Loktenis Redux in Poloniam.

Gubernatores Poloni Regem ſollicitant.

tineat, modo per tempus succurratur. Omni autem ope & nixu esse succurrendum, conandumq; ne Regnum paternum turpissimè amittatur. Tacitus ista ex Henrico audivit, at postquam cæteri quoque proceres, & inter illos malæ fidei possessores, expeditionem in Poloniam statim faciendam suaderent, liberè exclamavit: Restituite, inquit, nobis equum, si cupitis ut in Poloniam equo vehamur. Nunc enim præter sellam, atque eam malè sartam, maleque tectam, quid aliud nobis reliquistis, ita ut ne aulam quidem ex dignitate alere, nedum militem scribere queamus. Antequam latius indignatio serperet, excipit Henricus, seque pro omnibus sponsorem facit, daturum quemque pro virili sua esse operam, ne miles regni deficiat. Scripta confestim ex Bohemis duodecim, ex Moravis autem quatuor millia hominum. Tum Rex accersito Henrico ex Carinthia, cui nuper sororem desponsaverat, eiq; cura regni administrandi, dum ipse abesset, commissa, pergit ire in Moraviam, ut in unum contrahat omnes copias, divertitque Olomucium in domum suburbanam, quæ Decani vocabatur, ad captandam auram frigidiorem: erat enim dies æstatis calidissima. Ibi exutis usque ad tunicam lineam vestibus omnibus, dum extra cubiculum solus per conclave ambulat, repentè nescio quis in eum irruit, nudumque & inermem adolescentem tribus lethalibus vulneribus confodit, Cum gladio cruento, Conradus quidam natione Thuringus in scalis comprehensus est, sed is ab aulicis ante discerptus est quam ut vel agnoscere parricidium, vel edere Authores, consciosq; cædis posset. Sic periit Venceslaus Rex, qui duobus tantummodo annis ab obitu patris regnavit,

Sugillat proceres Venceslaus Rex.

Promittunt Bohemi auxilia in Poloniam,

Venceslaus Rex Olomucii confossus, incertum an per cussores subornati à suis, vel Alberto Casare, vix decimum sextum annū explevit. 1307.

ultima ſoboles, quatenus ad virilem ſtirpem attinet, Principum Regumque Bohemiæ, qui genus originemque ſuam, ad Premislaum Bohemiæ primum Principem referunt. Id quod futurum, tanquam vates idem Premislaus ſub hac verborum ambage denuntiaverat, fore inquiens, ut tum genus Regum Bohemiæ deficeret, cum nepos avi ſui cædem ulciſceretur, quod brevi pòſt accidit, ut Joannes, qui ex filia Otthogari, à Rudolpho in prælio occiſi, nepos erat, viciſſim Albertum Rudolphi filium interficiens, avum ultus fuerit, ut ſuo mox loco dicetur.

Extincta Regum Bohemiæ ſtirps antiqua.

Explicatio ænigmatis quod de perpetua ſucceſſione Principum Bohemi vaticinatus erat Premislaus

Cæterùm mors Venceslai, quia nimis immatura, quia liberis orba, quia magno cum ſcelere violenta, iis etiam miſerabilis fuit, qui diffluente ejus adoleſcentia offendebantur. Non enim ſic naturæ illam, ut malæ educationi, imputabant, rectius videlicet ſine livore de juvene judicantes, cui quidem multa ſigna generoſæ indolis inerant, ad meliorem frugem haud dubiè evaſura, ſi robuſtior ætas acceſſiſſet, & pro molli illa & delicata priore educatione, ſæverior diſciplina animum ſubiiſſet, quanquam negari haud poteſt, quin ad rem plurimum referat, à teneris conſueſcere bonis moribus. Quare optimo jure laudandi Perſæ, qui à prima ſtatim ætate, quæ diſciplinarum capax eſt, Regum ſuorum vitam optimè inſtituunt, adhibitis quatuor viris optimis: Quorum primus eſt prudentiſſimus, qui Dei cultum docet, ac Regia placita. Alter juſtiſſimus, identidem commonefaciens, ut in omni vita Rex veritatem & æquitatem cuſtodiat. Tertius temperantiſſimus, vetans, ne voluptatibus ſerviat, ſed liber vivat uti Regem decet, omnium indecentium cupiditatum ardore reſtincto. Quartus denique fortiſſimus, fortia facta,

Deploratur immatura Venceslai mors.

Perſarum in Regiis liberis educandis mos laudatiſſimus.

Pietas, Juſtitia, Temperantia, Fortitudo.

facta, nemini cedentia, nulli metui aut labori, dolorique succumbentia, semper invicta, (nam hoc proprium fortitudinis,) commemorat. Digna sanè imitatione hæc Persarum prorsus Regia educatio. Porrò Bohemi hærede regni amisso, Pragam in domum Episcopi, ad jus comitiorum coeunt, summaque contentione de Rege eligendo certant, aliis peregrinum Regem penitus aspernantibus, aliis inter Rudolphum Cæsaris Alberti filium, & Henricum ex Carinthia, qui præsens aderat, variantibus. Tam diversas voluntates ut magis adhuc irritaret Tobias Bechinus, regni Bohemiæ ut vocant, Camerarius, quando inquit, non alium Regem, quàm Bohemum creare libet, Regiaque progenies in Bohemia planè deficiat, revertamur ad pagum Stadium, unde Premislaus ex rustico, primus in Bohemia factus est Princeps, atque indidem nos quoque Regem nobis asciscamus. Hæc ut contumeliosius dicta, statim refutata sunt, jussusque serio promere de Rege futuro sententiam. Is cum prius Rudolphum nominasset, nominavit fratrem ejus Fridericum. Quo audito Crussina Lychtembergus, quousque tandem, inquit, nobis ingeres tuos Garmanos (quippe à Germanis oriundus erat Tobias.) Regum nostrorum parricidas? nec plura locutus, stringit gladium, & Tobiam transfodit. Postero die ambæ sorores, Anna videlicet Henrici uxor, & Elizabeth nondum cuiquam desponsa, comitia ingrediuntur, orantque sui haberi rationem, ne velut alienæ à regno prætereantur. Ita ad Henricum propter Annam regimen tunc defertur. Quod ille tamen diu retinere haud potuit, Cæsare acriter instante, ne filius suus, qui priores partes in suffra-

Comitia cruenta de eligendo Rege.

Rudolphus Mitis, Fredericus pulcher. Tobias à Crussina interfectus.

Henricus Carinthius Regnum administrat uxorio nomine.

Albertus Cæsar cum Rudolpho filio Bohemiæ Regnũ occupat.

Rudolphus Interrex paucis primatum acceptus.

giis tulerat, posteriores in Regno acquirendo ferret. Itaque duobus exercitibus celeriter comparatis, uno ab se, altero à filio: ipse Lunam oppidum à plaga occidentali, filius ab orientali Iglaviam occupat, & uterque opinione celerius *Pragæ* appropinquat, Henrico adventum eorum non expectante, nec solito itinere, sed per Bavariam domum cum uxore revertente. Pragam ingresso Rudolpho, ut multorum obsequia Nobilium, Regem novum salutantium præsto erant, ita non pauci primores data opera ab officio illo aberant, inter quos Joannes Pragensis *Præsul*, qui totus Henrici erat, oculorum valetudinem excusabat, Wilhelmus autem à Valdeco, & Bavarus Straconicensis, atque alii qui arces Regias tenebant, nullam absentiæ causam afferebant, dolorem ejus rei tunc Rudolpho premente, ne acerbitate aliqua regni initia inquinaret. Imò ad conciliandos Bohemorum animos muliebri quoque gratia usus est, ducta in uxorem Elizabeth, quam Venceslaus Senior viduam reliquerat, apud omnes Ordines, propter modestiam vitæ multum gratiosam. Accedebat præterea nonnulla commendatio ex oppidis, quæ dotis nomine in Bohemia, & munita, & satis fructuosa possidebat. Nam ad rem attentum usque ad reprehensionem fuisse Rudolphum narrant, datum vitio, quòd negotiationem in montibus Cuthnensibus, ubi tunc operarum maxima frequentia aderat, exerceret, vinum, sal, hordeum, triticum, unde non panes modò, sed multo magis potus, quem vulgo Cerevisiam vocant, coqueretur, illò ex Austria de horreis suis convehendo, pretiaque rebus promercalibus ex arbitrio suo constituendo, atque in eo genere mercaturæ monopolium sibi vindicando.

Rudolphus ducit Venceslai Senioris Regis viduam conjugem.

Sordidis quæstibus Rudolphus addictus suam tamẽ avaritiam specioso prætextu celat.

Hanc

Hanc verò calumniam, iſta ratione ille refellebat: Se non aviditate animi, ſed neceſſitate compulſum, huc deſcendiſſe, ut hoc, quo inſtituerat modo, ſummam ærarii inopiam ſublevaret, ut ſit unde vivat, & unde debita per utrumque Venceslaum contracta diluat. Quam adeò rationem longè ſibi tolerabiliorem videri, quàm ſi novis & crebris tributis pauperes homines oneraret: dictaque factis comprobat, ſtatuens, ut duo millia aureûm in illis ipſis montibus, hebdomatim æri alieno diſſolvendo attribuerentur. Sed id minimè ferendum ratus, tam obſtinato animo nonnullos detrectare Imperium ſuũ, ut in Conventum omnium etiam procerum vocati, nollent apparere. Quorum præfractior, cum Bavarus exiſteret, quia plura aliis bona Regia obtinebat, inter quæ arcem primum ejus Regiam, quam Zuicovam appellant, oppugnari placuit, eaque oppugnatio Henrico Roſenſi commendata fuit. Ipſe dein Rudolphus oppidum Horasditium, in quo Bavarus inerat, obſidet, ac magna repentè vi obſeſſum adoritur, ſed cum multis vulneribus & militum pernicie. Itaque tutius viſum, machinis oppidum, & operibus aggredi. Quæ opera dum fiunt paranturq́., Rudolphus in ſtativis ex nimio eſu fructuum æſtivorum, fluore ventris corripitur. Advolat mox Henricus Roſenſis, ingreſſusque Regium tabernaculum, quiete Regi & curatione opus eſſe dicit, id verò commodius ei contingere non poſſe, niſi quàm primum Pragam redeat. Se interim operam daturum, ut tam arcis, quàm oppidi obſidio continuetur, donec utrumq́, captum fuerit. (b) Sed non potuit perſuaderi, ut ab obſidione diſcederet, ma-

Debita contracta diſſolvit.

Bavarum Straconicenſem oppugnat ceu contumacē Rudolph.

Rudolphus in caſtris moritur. An. 1037. non unum explevit annum.

(b) *Germani non abfuiſſe veneni indicia affirmant, vel fraude in ſuölli eſſe obtruncatum aſſerunt.*

maluitque in tabernaculo ex dysenteria mori, cum unum duntaxat annum in Bohemia regnaret. Mortuo statim annulus detractus, illiusque signo literæ obsignatæ sunt, quibus data à Rege fide, Bavarus ad colloquium invitabatur. Qui nullam fraudem suspectans, in tabernaculum Regis venit, aulæis ita obtentum, ut præter lectuli in quo Rex jacebat, modicam portionem nihil aliud videri potuerit. Ibi Henricus interpretem se Regis tanquam adhuc viventis assimulans, petit à Bavaro arcem Zuicovam, qua reddita, cætera pro voto Bavari conventura pollicetur. Accipit conditionem Bavarus, & per eam artificio Henrici arce fraudatur, cæterùm oppidum integrum retinet. Corpus Rudolphi uxor in arce Pragensi sepelivit, reluctante aliquandiu Præsule, propterea quòd Rudolphus caput divæ Margarethæ à templo divi Viti ablatum, illo invito in Austriam transtulerit. Ingenti rursus certamine comitia inibantur, Joanne Præsule jus Annæ, quæ Henrico nupta fuit, legibus propugnante, cum diceret, fratribus non extantibus, primam sororibus in successione regni causam esse, non quidem ut ipsæ regnent, attamen marito Regnum acquirere possunt, si eum habuerint, quem aut pater, aut Regnum illis dederit. Sententiam Præsulis complures alii proceres secuti. At Pragenses cum consciis, Friderico, qui filius item Cæsaris, fraterque Rudolphi erat, enixè studebant, quod vicinior Bohemiæ, potentiaque validior existeret. In hac dissensione Cæsar, ut cognovit, rursus filio suo ad Regnum consequendum opus esse bello, cogit repentè copias, introgressusque Bohemiam, inter montes Cuthnenses & oppidum Coloniam castra ponit, sperans utroque loco se facilè potiri;

Extorquentur arces Bavari.

Joannes XXIV. Episc. Pragensis.

Comitia pratoria repetita.

Episcopus favet Anna marito.

Fridericus pulcher competitor, Cæsaris filius, cui ad Regnum adipiscendum cum exercitu pater præsto est.

potiri posse, ac imprimis montibus, quo in loco municipium, nec mœnibus, nec muris cinctum erat. At enim incolæ undique ex finitimis nationibus mixti, qui Argentarias frequentaverant, se suaque, fossa & vallo, loricisq; egregiè munierant, præsidiumque validissimum in cœnobio juxta sito, ab Henrico à Lyppa, & Joanne Vartembergo impositum habebant. Illi verò ambo cum turmis equitum loca cuncta infesta faciebant, ad quæ Germani pabulatum ire solebant. Quibus rebus illi irritati, signum invadendi Cuthnenses proponi exigunt, quo proposito, magno illos conatu invadunt: contra illi, tum munitionibus, tum viribus strenuè se defendunt, & ad extremum, interfectis paulò minus tercentis militibus, retrò in castra cedere cogunt. Haud multò disparem fortunam in oppugnanda Colonia experti, audaciam inde insultandi remiserunt, hyemsque jam appetebat, obsidioni tolerandæ valde incommoda. Cæsari de hybernis cogitanti præter spem evenit, ut eum nurus Elizabeth adiret, seque ipsam, tanquam viduam post mortem filii Cæsaris relictam, & oppida dotalia in tutelam soceri traderet. Lætus ille admodum tam sibi tempestivè oblata occasione, majorem copiarum partem in Bohemia relinquit, illamque in hyberna oppidatim deducit, usurus opera ejus ad vernum tempus futurum. Sed homo (dici solet) cogitat, cæterùm ipse Deus plerumque aliter cogitata disponit, ut tum Alberto accidit, qui in ipso reditus sui procinctu, de medio in itinere sublatus est, à quo minimè omnium expectabat (c)

Adverso successu pugnant Cæsariani.

Rudolphi vidua Alberto Cæsari sese dedit.

(c) Cæsar interfectus à nepote Joanne ex fratre Rudolpho inter Risam Arulamque amnes, non procul à Kunisfeldia Monasterio. Quem Henricus Septimus Cæsar Pisas relegavit in Eremitanorum cœnobium, tanquam ad perpetuos carceres habitu monastico assumpto.

An. 1308. Calendis Maji.

Erat ei ex fratre nepos Joannes nomine, frater autem Alberti, Rudolphus vocabatur, cui olim filia Otthogari Agnes desponsa fuit, cum inter eundem Otthogarum & Cæsarem Rudolphum pax & affinitas, de qua dictum est, conciliaretur. Ita idem Joannes ipsi quoque Otthogaro nepos ex filia fuit. Is adeò Joannes patre suo Rudolpho mortuo, patruum suum Albertum cum assiduo assectaretur, deprecans, ut vel in quamcumque patrimonii sui sortem admitteretur, ne tam miserè egeret, frustra semper, ac postremò cum ludo habitus, hoc facinus patrare ausus est, ut suis manibus patruum, eundemque Cæsarem transfoderet, quem tamen ejus facti adeò mox pœnituit, ut se non mundo solùm, verùm etiam libertate abdicaret, vivens in heremo ad patris heremitæ præscriptum. Cæso

Henricus Interrex.

Alberto, Henricus armatis suæ gentis stipatus (ad quatuor millia eum comitabantur,) Pragam cum uxore reversus, interceptum sibi per Albertum Regnum denuo recuperavit, ac jam sine æmulo regnare cœpit: quoniam Fridericus à morte patris, multò magis Imperium, quàm Regnum Bohemiæ ambiebat. Sed hy-

Milites præsidiarios Alberti regno ejicit.

bernabant adhuc in oppidis Reginæ nuper ab Alberto in Bohemia relicti milites, aut potiùs latrones insignes, diebus noctibusq; per invia & pervia grassantes. Huic rei tam infami & noxiæ, quàm primum abolendæ, nihil aliud Henricus prævertendum existimavit, ac suos statim armatos comites extrusit, qui una cum globis Bohemorum latrones illos insectarentur, comprehensosque condignis afficerent pœnis, quod illi quidem strenuè executi sunt. Eodem tempore Henricus Lucembur-

Henricus Comes Lucemburgensis Impe-

gæ Comes, Friderico Austriæ Principi in comitiis

ante-

antelatus, Imperator à Germanis Principibus eligitur. Ita *(d)* Clemente Romano Pontifice electionem ratam habente, ut primo quoque tempore Cæsar delectus in Italiam transcenderet, Gallo videlicet Pontifici, sua Gallia, plusquam Italia tunc inquieta arridebat, voluitque illam per Cæsarem potiùs, quàm per se pacari. Nec ipse tamen segne otium Lugduni tum habitans, transegit, intentus cum toto Cardinalium cætu, delendis reliquiis spurcissimæ Hæresis, cujus originem ad Dulcinum, & Margaretam, lenones Novarienses referunt. Ex eorum doctrina coibant multa nocte in abditum promiscue Viri mulieresque cum sacrificulis suis, divinas quidem laudes ritu Christiano cantantibus, sed mox lucernis extinctis, fœdis illas factis fœdantibus, dum ad hoc verbum à sacrificulo promulgatum: *(e)* Crescite & multiplicamini: in omnem mares fœminæque libidinem prolaberentur. Intra Alpes potissimum hæc tam horrenda, tamque pestilens, & perniciosa secta invaluerat, flagitiosorumque aures ita occluserat, ut nullam sani pastoris vocem salutarem admitterent. Ergo medicamentum illis de sententia Clementis, postquam anathemati ejus illuderent & insultarent, tale adhibitum, quale adhiberi solet eis, quorum salus desperanda est, ut alii inedia, alii frigore, alii armis opprimerentur, Authores ipsi membratim dilacerarentur, ac plerique igne, cum ipsis ossibus comburerentur, quorum etiam cineres dispersi, ne quid usquam reliquiarum superesset. Sed ne hac qui-

[...]rator appellatus An. 1308. Calen. Decem. aliis 15. Novemb.

(d) *Clemens* V. *Burdegalensis Gallus, Vasco, sedem Avinionem in Galliam transtulit.*

(e) *Adamitas Pontifex delet Concilio Vienna Allobrogum coacto Anno* 1311.

Reliquia Adamitarum in Bohemia. quidem industria cinerem illum immundum Clemens abolere potuit, quin duo dein tempore prunas in Bohemia redaccenderent in sinu illorum, qui se Fraticellos cognominant. Porrò Henricus, *Henricus Interrex non satis confirmatus in Regno. prædas dubius agit.* velut adhuc de regno aliquandiu retinendo dubius, cautus agere, multos procerum utriusque ordinis suspectos habere, pecuniam ex argentariis permagnam conficere, illamq; in Carinthiam suam transmittere, cum grandi detrimento regni, & injuria eorum, quorum debita ex illis officinis à Rege dissolvenda erant. Regem autem Henricum vocamus, non quia redimitus regia corona fuerit, quo nequidem aspiravit, sed quia Regnum Bohemiæ administravit ex usu suo, civili ordine in hoc ei supparasitante, & inprimis civibus Pragensibus & Cuthnensibus. Illas namque ambas civitates præter alias amicas habuit, Pragam, quod ad spolia argenti mussitaret, quoties proceres inter se de *Cuthna & Praga venationum & prædæ socii.* hoc commurmurarent: Cuthnam propter spoliorum societatem, quam Ruthardus Cuthnensis, Henrico cum sua factione addictus exercuit, brevi tempore ad majores, quam ad privatas opes evectus. Ex qua fortuna & satietate ferox factus, ausus est in cœnobium Sedlicense, Cuthnis proximum, quo nobiliores complures adversæ partis convenerant, impetum cum suis facere, aliquotq; eorum captivos secum Cuthnas abstrahere. Accessit nobilitati dolor ingens, cum Ruthardum violentiæ reum ab Henrico videret absolutum. Hinc odium Henrici intendi, pax inter ordines turbari, totum denique Regnum suspicionibus & seditionibus, *Conventus Pragam ab Henrico indictus.* ad mutuas usque rapinas descendentibus exagitari. Quorum motuum sedandorum, con-

ven-

ventum Henricus omnibus ordinibus Pragam edicit, ibique novam crudelitatis scænam adversus Proceres, rationibus suis contrarios instruit. Cænaculum grande seorsim à Palatio, quò multitudo coibat, sibi exornat, adponitque Tribunal, tanquam ex illo jus nonnullis privatis dicturus, solosque in consilium adhibet fraudis conscios Judices: deinde nomina procerum sibi invisa citat, nec cuiquam eorum dicendi potestatem facit, sed causa indicta ad suum, suorumque præjudicium. hunc de contumacia, illum de contumelia, alium de Majestate læsa damnat, jubetq; singulos in proximum cubiculum discedere, in quo apparitores præsto erant vincula, picem, laqueos ad terrorem ostentantes: sumptum tamen præsens quoque supplicium de quibusdam in loco seclusiore, ne mors eorum subito facinus vulgaret. At quos incolumes præstitit, eos sub custodia Pragensium in carcere attinendos injunxit. Nomina illorum clariora, sed usitatis patriæ vocabulis dicenda, hæc sunt: Henricus à Lyppa, regni Camerarius: Petrus Cancellarius: Joannes magistratu Straconicensi præditus, tum alii proceres, Janus Vartembergus, Reymundus Lychtenburgus, Ulricus Rycianus, quibus non ante claustra quibus occlusi erant laxantur, quàm se Nuptiis plebeis (tanta Pragenses ambitio occupaverat) redimerent. Ergo Henrici filia, Judici Pragensi pacta est. Vicissim Lychtemburgus, Jacobi à turri, civis Pragensis filiam ducere in matrimonium coactus est. Ac tum deinde post ejusmodi affinitatem contractam, cæteri quoque carcere emissi, unam omnes dabant operam, ne se amplius Henrico principi crederent, neve ullam existimationis suæ par-

Indicta causa multos proceres damnat Henricus.

Nuptiis plebejorum vitam mercantur Barones.

Omnia perfidia plena. *Carinthios prætorianæ cohorti adlegit.*

partem ei committerent, quod quidem mutuum fiebat. Nam neque Princeps illis, neque posthac Pragensibus fidebat, sed novis præsidiis ex Carinthia comparatis, se aulamque suam contra insidias bellè munierat, de hoc interim vehementer sollicitus, quonam pacto occurreret, ne Elisabeth uxoris suæ soror, quam Bohemi velut adhuc innuptam, legitimam Regni hæredem cierent, cuiquam externorum Principum in matrimoniũ collocaretur: æmulum videlicet Regni se olim fortiorem metuebat. Sollicito in mentem tandem venit, ut illa marito conjungeretur, qui Regnum petere erubesceret. Mox communicato cum uxore consilio, Hinco à Quercu, juvenis nobilitate & opibus clarus, sponsus puellæ deligitur: reliquum erat, ut animus & voluntas puellæ ipsius exploraretur: In arce Pragensi apud divum Georgium, in contubernio virginum vestalium Elisabeth contubernalis erat, virgo sanè inter virgines commodissimo in loco. Hanc Henricus ducta secum uxore, adire non est gravatus, & dum alios familiares, puellaresque serit sermones, matrimonii quoque facit mentionem, nominatque maritum, quem ei dare vellet, nempe Hinconem. Tum virgo generosa, memor generis Regii, utinam, inquit, prius cum honore vitam præsentem amittam, quàm ut impares nuptias subeam. Urget Henricus obstinatam pressius, blanditiis, promissis, deinde terrore etiam carceris, nisi rigidum flectat animum. In carcerem alterius arcis, quam Vicegradensem vocant ire, quàm ab instituto dimoveri maluit. In ea arce frater virginis, sed nothus, præpositum agebat. Hujus cura & opera virgo custodes frustrata, inde Nymburgam avecta est.

Henricus sororem conjugis impari connubio jungere conatur, sed tergiversatur Elisabeth, eapropter carceri traditur.

Effugit carcerem.

Vicus

Vicus tenis antehac Nymburga erat, dein beneficio & liberalitate Venceslai Regis, ipsius Elisabeth parentis, mœnibus & turribus aucta, jus civitatis obtinuit. Quare etiam virgo majore fiducia, Nymburgensibus, perinde atque suis civibus salutem commendabat suam. Quo Henricus comperto, magnum civibus malum minatur, nî confestim ad se virginem revehant. Metu ex hac denunciatione Nymburgensibus perculsis, Henricus Lippensis, cum Jano Vartembergio tempestivo interventu subveniunt, adversus omnia illos tum præsentia, tum futura incommoda, quæcunque eis à Tyranno accidere possent, ingenti proposita spe confirmantes, ac mox præsidium civitati relinquentes suis impensis alendum. Multa interim scelera Pragæ per libidinem & sævitiam ejus cohortis, quam nuper ex Carinthia Princeps sibi ascivit, fiebant, licentiam militum, non Tribuno, non Principe reprimente, donec concursu plebis Pragensis in illos facto, benè multi eorum ceciderunt, & reliquos à maleficiis occasu suo absterruerunt. Tum deinde Princeps, præsentibus deteriora metuens, non procrastinat ad Marchionem Misnensem Necessarium suum mittere, ut conductis stipe equitibus, Pragam cum illis maturè veniat. Armat continuò ille quingentos equites, additoque illis Henrico à Hansensteino Præfecto, eum præire in arcem Pragensem jubet, ipse protinus subsecuturus. Quem ubi arci appropinquare Janus Vartembergius ab exploratoribus cognovit, obviam ei occultus prodire festinavit, ut hospitem ante arcem ita exciperet, ne in illam pervenire posset. Affuitque votis fortuna, quæ Præfectum ei in loco arci

Nymburgenses fidissimi Elisabethæ.

Confirmantur à Proceribus Nymburgenses.

Insolentia Prætorianorum Henrici.

A Marchione Misnense auxiliares copias petit Henricus.

arci conjuncto, quē Hradczianam vocant, obtulit. In illoq; ita cominus est pugnatum, ut alius alii auxilio esse nequiret, sed pro se quisq; id quod quisq; potuit, edebat, spectante Henrico Principe, nec tamen auso laborantibus suis succurrere, metu insidiarum, & amittendæ arcis. Captus in prælio Præfectus, & Nymburgam abductus est, ac præterea pauci vivi intercepti. Hac victoria Procerum, miro Henricus dolore incensus fuit, auctaque doloris flamma, postquam cognovit, Marchionem cæde suorum perterritum, retro in Misniam cum reliquis copiis revertisse, nimirùm vehementissimè indignabatur, non modò se oleum, quod dicitur, & operam perdidisse, sed quòd penè àb omnibus Ordinibus desertus esse videretur. Nam paulatim Cuthnenses quoque ab illo deficiebant, & unà cum aliis, permutationem præsentis status nimium turbulenti, qui jam tertium duraret annum, concordi gemitu poscebant: deinde in conventu Nymburgensi, palàm etiam apertis vocibus, alium magis idoneum Regem flagitabant. Joanne denique Præsule Pragensi non dissentiente, quando intellexit vota omnium & suffragia huc inclinari, ut Joannes Lucemburgensis, Henrici Cæsaris filius, ad Regnum Bohemiæ Rex postularetur, hac conditione, si Elisabetham Regni hæredem in matrimonium acciperet. Oratores ad hanc rem cum Cæsare agendam delecti, Henricus Sedlicensis, Conradus Braslāviensis, Joannes Plassensis Abbates, tum ex Proceribus Janus Vartembergus, Vilhelmus à leporibus, Bohuslaus à mirica, quibus adjuncti erant Pragenses & Cuthnenses Legati. Ii Francfordiam venientes, cum ad Cæsarem essent deducti, & Conradus

Misnenses copia deleta capto Præfecto.

Cuthnenses deficiunt à Rege.

Conventu Nymburgensi eligitur Rex Ioannes, Henrici Cæsaris filius.

Decernitur splendida Legatio ad Cæsarem Francofordiam.

Summa petitionum Bohemorum.

Abbas

Abbas totum primo Regni ſtatum, dein poſtulata Bohemorum accuratè expoſuiſſet, poſtremò ſupplex oraſſet, ut Cæſar Bohemos, qui ſe, fortunasq; ſuas omnes poteſtati illius permiſiſſent, defenſione ſua & cura dignos, una cum virgine Regni hærede duceret, ita ut liberari à dominatu Henrici importuno poſſent. Poſt hæc dicta Legati ex conclavi ſecedere juſſi, expectabant ad poſtulata reſponſum. Interfuerant tunc Conſilio Cæſaris Moguntinus & Colonienſis Archiepiſcopi, cum nonnullis aliis Epiſcopis, & præterea Rudolphus Rheni Palatinus, & Bertoldus Bavariæ Princeps: multi enim Proceres nobilitatis, unà omnes eademq; ſententia Henricum Carinthium damnantes, tanquam juris Cæſarei tranſgreſſorem, quòd abſque authoritate Cæſaris Regnum Bohemiæ Imperio obnoxium occupaverit, jamque non unum annum, ſed plus triennium labi paſſus fuerit, ex quo poſſeſſionem Regni à Cæſare more aliorum Germaniæ Principum non popoſcerit. Ob quam noxam Cæſari vacare Regnum Bohemiæ eique futuro ſucceſſori, qui puellam Regni hæredem duxerit uxorem. Erat Cæſari frater, Valramum nominabant, hunc Cæſar puellæ ſponſum deſtinabat, quæ deſtinatio Legatis Bohemorum non adeo grata erat, quoniam gratior fratre, ante oculos eorum filius Cæſaris obverſabatur. Cæterùm nihil minus Cæſar volebat, quàm unicum filium, eumque adhuc adoleſcentem, ignotis nuptiis innectere, multisque inſuper periculis, quæ tum ab æmulo Henrico, tum ab ipſo Regno ſeditionibus diſcordi imminerent, temerè objicere. Accedebat ad has difficultates, quod ſponſa duobus annis grandior ætate fuit,

Decretum Electorum aliorumq; Principum contra Henricum Interregem.

Cæſar fratrem Walramum Bohemis loco filii offert.

Ætas tam Ioannis, quam Elisabetha.

Oratio Moguntini pro Bohemis filium fratri Cæsaris praeferentibus.

fuit, quàm sponsus, qui annum nondum sedecimũ implebat. Adversus hanc Cæsaris voluntatem, cæteris pugnare non ausis, Petrus, Moguntinus Archiepiscopus, os suum aperiens: Quum liceat, inquit, Cæsar pro suo quemque sensu, ac ratione in Consiliis loqui, nullam ego adhuc causam audio, quamobrem conditionem à Bohemis oblatam respuere debeas, Regnum filio tuo offerunt, si rectè æstimare vis dignitate, fama, re tantum, quantum nullum est in Germania, adeò, ut nuper Albertus Cæsar, totis Imperii viribus pro illo, cum hoc ipso Henrico æmulo contenderit, ut illud filio suo Rudolpho assereret, summaque dignum gloria duceret, quòd eundem filium in Bohemia regnantem videret: quo mortuo, alteram rursus expeditionem pro Friderico altero filio instauravit, eamque quid interruperit, novimus omnes, qui cædem impiam Alberti luximus. Sed ne hoc quidem ignoramus, quantum in hodiernum diem, idem Fridericus Alberti Cæsaris filius satagat, dummodo Regnum illud inclytum consequatur. Sed ne id fiat, obsistunt Bohemi, qui hanc regnandi gloriam filio tuo reservant, tanto magis abs te extollendo, quanto tibi unicus ille superest, in quem jure ipso naturæ debeas omnes honores, dignitatesque congerere. Quid autem æmulus in Bohemia possit, strages eorum, qui ex Misnia venerunt ab Jano Vartembergio, qui hic adest, in conspectu Henrici facta, satis declarat. Neutiquam verò licet has nuptias ignotas appellare, ubi tanta claritudine natalium sponsa resplendeat, ut patrem Regem, ipsam matrem Cæsaris Rodolphi filiam, inter parentes suos numeret.

Nam

Nam anni nunquam nisi in nuptiis repudiosis numerantur. Si virtute præter Regnum, & forma pudoreque sponsa dotata est, semper juvenis durabit, semperque juveni benè morato placebit. Quare magis hoc referre video, ut puella coram sistatur, quæ quod dicitur, usque ab unguiculis, à te Cæsar, filioque tuo perspici queat. Mutat Cæsar mentem voluntatemque suam, ac transit in sententiam Moguntini, Spiramque Bohemis locum constituit, ad quem puellam adducant. Nullum puella mundum muliebrem, nullumque viaticum habebat, quo instructa, ornataque in tam longam viam se dare, atque ex dignitate sua ante conspectum Cæsaris apparere posset. Itum super hac re in consultationem à tota factione, quæsitaque ab omnibus ratio, qua præsens inopia sublevaretur, ventumque ad conferenda symbola est: Præsul Pragensis equum candidum, tolutim gradientem, & duos argenteos Cyathos benè inauratos dono puellæ misit: Henricus à Lippa rarum monile: Vartembergius torquem aureum: alii deinceps vestes purpureas, alii holosericas, & omnes pro viatico pecunias de suo conferunt, aut mutuò à mercatoribus accipiunt. Mox Legati quàm possunt tacitè & occultè iter cum Reginula arripiunt, Spiramque nullo per viam obstante perveniunt. Cæsar conspecta puella, hilarem vultum præferens, illam mediam humanissimè complectitur, ac continuò ad Augustam deducit, Augustæ uxoris calculo nurum retenturus, aut remissurus. Ambo dein parentes pariter Joannem filium accersunt, eumque rogant, an ei sponsa placeret, quo annuente, illam ei statim,

Persuadet Cæsari Moguntinus.

Emendicato mundo muliebri & sumptu itineri faciendo, Elisabeth Spiram deducitur.

Ioannes ducit Elisabetham hæredem Regni Bohemici.

auſpice Joanne Colonienſi Archiepiſcopo deſpondent. Nuptiæ ibidem Spiræ, ſimulque ſolemnia Principatus, quæ fieri per vexillorum traditionem ſolent, à Cæſare celebrata: inde Germaniæ Præſulibus, hinc Principibus ac Proceribus thronum illius circumſtantibus. Ex quibus Comites itineris in Bohemiam filio additi, Petrus Moguntinus, Philippus Eychſtenſis Antiſtites, tum Rheni Palatinus, & Rudolphus Bavariæ Princeps, dein Ludovicus ab Oetingo, & Bertoldus à Hennebergo Comites. Abbas præterea Fuldenſis, & Præfectus Norimbergæ. At Henricus Regni incubator, præter Fridericum Miſniæ Marchionem, & quos ex Carinthia contraxit milites, nullum aliud externum præſidium habuit, ſed adhibita diligentia ad perquirendum, Pragæ & Cuthnis, qui eſſent ſuarum partium, itemque adverſariorum, iſtis expulſis, illos denuo jurare in ſua verba juſſit, fidem erga ſe ſervaturos, atque utramque civitatem, quo melius potuit modo communivit. Joannis copiæ omnes Egram convenere, in eoque oppido ab utriſque deliberatum, utrum conducibilius videretur, Pragamne gentis caput, an Cuthnas Henrici Gazam, primum oppugnare, cum viſum eſſet præſtare, ut ante omnia Henricus argenteo theſauro ſpoliaretur, pergunt infeſto agmine Cuthnas verſus ire. Cuthnenſes viribus fidentes propter operarum frequentiam, ante munitiones progreſſi, aciem oſtentant, ſed malè pugnant, ad primum namque concurſum, multitudo ad operandum, quàm ad præliandum aptior, ab exercito milite fracta eſt, & in fugam verſa. Inde appellati, ut ſalute & fortunis integris deditionem facerent, factu-

Magno Comitatu Bohemiam Ioannes petit.

Henricus in ſuam fidem adigit multos invitos.

Cuthna oppugnatur.

facturos se responderunt, cum primum à Joanne Praga recepta fuerit. Conversa igitur agmina ad Pragam obsidendam, quam Henricus cum Friderico, divisis inter se præsidiis tuendam susceperat, & modò ille, modò iste eruptionem in castra Johannis per occasionem faciebat, interdiu, quoties adversarii in opere essent, noctu verò, quoties in stationibus malè vigilassent. Cæterùm in aciem, quanquam non semel invitati, descendere noluerunt. Obsidione diutius perseverante, partim fames ex inopia pabuli, partim frigus ex autumno præcipiti, Germanos præsertim, qui tenuiter vestiti erant, vexare cœperunt, ita ut molestissimè ferrent obsidionis moram, peterentque celerem urbis oppugnationem, aut inde discessum. Sed Joannes a Ducibus agminum edoctus, quanta militum strage victoriam necesse esset constare, ab oppugnando abhorrebat, cum inter hanc molestiam casus apud obsessos talis se obtulit: Lixa quidam Friderici Marchionis, grandem fortè argenti massam in latrina reperit, qua re in vulgus edita, certatim à Misnensibus ad scrutanda sordida ejusmodi loca per domos locupletum concurritur. Nihil fores clausæ, nihil familia ad arcendum impetum opposita adjuvabant: cuncta vis latronum perrumpebat, & per omnes ædificiorum latebras vagata, veterem, ut ille dixit, cum tota ærugine follem inde auferebat. Hæc adeò tam acerba, tamque indigna direptio, causam spoliatis civibus præbuit, ut civitatem Joanni proderent. Signum irrumpendi per portam, quæ in longam urbis ducit plateam, hoc datum, ut ad tertium pulsum tintinnabuli majoris, quando ad ædem divæ Virginis, in Læta curia illud pulsaretur,

Cuthnenses Pragensium fortunam secuturos se pollicentur.

Praga obsidetur.

Eam defendit Marchio Misniæ cum Henrico.

Fortuitò tumultus excitatus Joanni urbem occupandam tradit.

Ioannes Praga potitur.

Joannes cum armatis præsto esset, inventurus portam illam diluculò statim patefactam: id quod ita factum fuit, primusque per illam Henricus à Lippa ingressus, agmina antecedebat, pacatum Joannis introitum fide interposita sua civibus pollicens, qui positis armis pacem amplexi fuerint. Multi ad hanc vocem extemplo arma projecêre: nonnulli illa pro Joanne contra Henricum continuerunt, si is de arce sancti Viri, in quam cum Marchione confugerat, noluisset cedere. Interimque ad expellendum præsidium Henrici, quod ad pontem Pragensem, in domo quam Hospitalem vocant, disposuerat, auxilium Henrico Lippensi præstiterunt. Sed cum perditi illi, qui in præsidio erant, desperata salute domum hospitalem & ipsum templum se incensuros, nisi dimitterentur incolumes, minitarentur, dimitti illos, quia nec bene, nec malè cuiquam facere posse videbantur, placuit. Amissa Praga Henricus de commeatu liberè abeundi, unà cum Marchione ad Joannem mittit, pollicetur que, si datus ille sibi fuerit, se arce decedere, omniaque inde præsidia secum abducere, ac in suam Carinthiam pacatè redire velle. Quo dato, Henricoque abeunte, Joanne sine ullo amplius æmulo toto Bohemiæ Regno potitus est.

Dejecti præsidiarii ex Hospitali.

Data Henrico discedendi potestas.

Rudolphus Imperator

Albertus Imperator	*Rudolphus Dux Sueviæ*	*Agnes Ottocari V. Regis Bohemiæ filia.*
Rodolphus Interrex Bohemiæ.	*Fridericus pulcher*	*Ioannes parricida Alberti, eo quod ceu prodigo paterni Ducatus Sueviæ possessionem ademerat.*

HISTO-

HISTORIÆ BOHEMICÆ
LIBER VIGESIMVS.
SUMMA LIBRI VICESIMI.

Joannes, Henrici septimi Cæsaris filius, VIII. Bohemiæ Rex. Inauguratur Pragæ cum Regina à Moguntino. Ad concordiam exhortatur Moguntinus, & nomine Regio *veniam largitur omnibus adversariis.* Monet *sui quoque Regem officii. Latronibus vias tutas reddit. Moraviam purgat prædatoribus, arcibus quibusdam funditus eversis. Securitas restituta agricolis. Joannes Vicarius Cæsaris per Germaniam. Matthæus Comes Trinciniensis in Hungaria* Moraviam *vastat. Reprimitur à Joanne, & ad pacem petendam cogitur. A Boleslao, Duce Vratislaviense, Oppaviam emit. Nascitur Regi filius Vencelaus, pòst Carolus dictus. Plurimùm cum Germanis consultat: illis* Magistratus *confert succensentibus Bohemis. Respondet ingeniosè. Joannes indicit Conventum Norinbergæ vice patris. Auxilia decernuntur in Italia contra Robertum, Regem Neapolitanum. Ipse expeditionem suscepit: in itinere patrem sublatum veneno in Eucharistia propinato accipit. Pergit cum* Balduino, *Trevirensium Archiepiscopo* Mediolanum, *à* Matthæo *Vicecomite benignè accipitur. Hic dissuadet ultionem necis Cæsarianæ. Duo Imperatores; Fridericus Austriæ Dux, & Ludovicus Bavariæ Dux.* Magnum *Imperii hinc detrimentum.* Bohemi *apud Joannem repetunt pristinas de Præfectis Germanis querimonias. Substituuntur* Bohemi *parvo Regis lucro. Joannes indignabundus secedit Lucemburgum. Absente Rege opes corradit & cumulat Lippanus. Regina ditiones illi quo-*

quoque creduntur. Episcopus ad Pontificem Avenionem profectus, divertit ad Regem, detegit Henrici perfidiam. Revertitur Rex in Bohemiam. Capitur Henricus. Fugiunt complices. Dimissionem Henrici minis additis urgent. Rosensi concedit Violam Venceslai conjugem, ut sibi se conjungat. Reginæ senioris oppida capiuntur. Vartembergus pergit. Setdislaus à Stellis veniam supplex poscit. Vere novo in Lansteinum arma conversa, intercedit spirans minas Petrus Rosensis, minus gratum accipit responsum. Abalienatus etiam Rosensis, quapropter uterque se Friderico Austrio dedunt, Rege valedicto. Rex auxilia Germanica accersit. Moguntinus partibus evocatis arbitrum agit, & feliciter componit dissidia. Rex Lucemburgum proficiscitur. Ludovicus ad Nevaium sternit Fridericum Austrium, idem Joanni partem Marchionatus Brandeburgi (absq; liberis mortuus erat VVoldemarus,) pollicetur, si se in prœliis non deserat. Fridericus Mildorfi capitur. Henricum fratrem Joannes capit. Magno ære redemptum dimittit. Ludovicus sexaginta Bohemos nobiles ob rem strenuè gestam ornat. Solam Budissinam Regi concedit gratis, pignori prius apud Marchionem depositam. Filio suo Marchiam assignat. Rex Gorlicium præterea in Lusatia sibi occupat. Æmulatio domi inter Reginas. Calidam suffundit Henricus. Joannes Magistratibus constitutis filium Venceslaum in Gallias educandum abducit. Carolus hic vocatur. Regina Joannem tertium filium enixa. Premislaus medius vita excesserat. Regina nullis Regni negotiis se immiscet. Concitat Bohemiam Joannes permutatione Bohemiæ cum Palatinatu. Ludovicus Cæsar apud Bohemos irritum facit hunc contractum, & reconciliat suis Joannem.

Regi-

Reginam seniorem in Moraviam ablegat permutatis ditionibus. Claustrum Reginæ in Suburbanis Brunnæ illa condit. Rex noctu amoribus indulgens vagatur, & parum abfuit, quin occideretur. Conviviis & compotationibus vacat, & ludis equestribus. Dulcianos fratres quatuordecim exurit. Bellum Lithuanicum suscipit. Vernerus Magister Prussiæ invitat. Massoviam, *Pomeraniam, omniaque parta bello* Magistro *donat. Oculum Rex in Lithuania amittit. Vladislaus Loktecus à Pontifice Regni diadema obtinet, soluto denario Divi Petri. Inter Cæsares & Pontifices ferales dissensiones. Conjugia contracta à Rege Johanne. Maria soror Carolo Regi Galliæ. Philippi Valesii soror Blanca Carolo desponsata Bohemo.* Margaretham *Henrico Bavaro, Juditham filias* Marchioni Misniæ *tradit. Johanni filio juniori procatur hæredem Principis Carinthiæ filiam cum spe successionis. Redit Lucemburgam.* Malè *excipitur à* Metensi *& Leodiensi Episcopis, & in Bavaria mulctatur. Reginaè Bavaria reversa & ipso Rege splendidius excipitur, quod Regem malè habet. Judith filiam Regina Dresdam ducit ad sponsum* Marchionem *Fridericum* Misniæ. *Delatores accusant Reginam quasi tributa impedientem. Reginæ arces oppignorat Rex. Præpositum Vuissegradensem capit. Carinthiam filii hæreditatem mortuo Henrico occupat. Vocatur in Italiam à Brixianis adversus Ludovicum Cæsarem à Pontifice excommunicatum. Suscipit eorum patrocinium promisso stipendio. Præpositus carcerem effugit.* Episcopo *&* Misniæ Marchione *deprecatoribus reconciliatur, &* Episcopatu *Olomucensi donatur.*

Joannes Lucemburgensis XIII. Rex Bohemiæ.

NE quid ejus, quod ad consumandum Regium in Bohemia decus Joanni deesset, Petrus Moguntinus, qui juveni per viam ceu tutor & rector à Cæsare attributus fuerat, ante discessum ex Bohemia suum, diem omnibus Ordinibus edicit, ad quem Pragam ad coronandum, tum Regem, tum Reginam conveniant. Dies purificationi divæ Virginis consecratus fuit, quo die ipse Archiepiscopus suffragantibus sibi Joanne Pragensi, & Petro Lomnicio Olomucensi Præsulibus, manibus suis caput utriusque Regio diademate redimivit, habuitque orationem aut potius deprecationem, loco & tempori accommodatissimam, qua tam singulos, quam universos magnopere orabat, ne simultatibus inter se & factionibus distraherentur, neve diversa à Rege suo ipsi seorsum sibi consilia haberent, sed cum oporteat aliquam inter Regem & illi subjectos, regni administrandi esse societatem, ut ad communem regni utilitatem provehendam, communi studio voluntateque & consilio cum Rege conspirarent, non ignorantes quam tutissima sit mutua defensio, quæ tamen nisi mutuo de regno & inter ipsos consensu, non constaret. Quare, si quid adhuc dissensionum offensionumque, vel privatim, vel publice contractarum superesset, omnem illarum dolorem ex memoria ut deponerent, & in pristinam concordiam redirent, vehementer deprecari. Hoc vero nomine Regis, adversæ quoque factionis Ordinibus significare, quod ipse Rex illis omnium injuriarum per tumultum sibi præsentem illatarum, plenam gratiam faciat. Ter magna voce exclamant, vivat Rex Joannes. Idem dein Petrus Regem etiam seor-

Coronantur Rex & Regina à Moguntino.

Exhortatio ad colendam concordiam.

Monet Regem officii Moguntin.

ſeorſum hortatus eſt, ut quemadmodum & paternæ magnitudini & dignitati ſuæ in regali jam faſtigio collocatæ, conveniret, ita Regnum, curarum licet & moleſtiarum plenum, forti ac magno animo capeſſeret, idque inprimis caveret, ne ullum ſubditis ſignum oſtenderet, tanquam impar eſſe propter ætatem, ſuſcepto oneri videretur, ſed ſi qua tempeſtas gravior ingruerit, ad parentem velut ad ſacram ancoram confugeret. Poſt hæc diſceſſit, relicta parte equitum quos Rex ſibi delegit, ut ſecum manerent, quoad à latrociniis quoque Regnum purgatum ſibi, pacatumque redderet: nam tanta vis latronum ea tempeſtate Henrici contemptu inoleverat, ut numero equitum peditumque, non itinera ſolùm ad excipiendos quoscunque viatores compleret, ſed loca præterea tenebant validis præſidiis firmata, ex quibus aperta vi agros, etiam & vicos incurſabant. Contra illos haud puduit, juvenem Regem ſuo auſpicio expeditionem ſumere unam domi, qua veſtigiis prædonum inſiſtens, omnia illorum latibula perluſtravit, indeque per milites extractos, igne, cæde, laqueo punivit, dirutis ſimul uſque ad ſolum latebris; alteram in Moraviam, crebrioribus adhuc maleficiis, magisque arduis impeditam, quia ne hi quidem in illa ab injuriis & deprædationibus abſtinebant, qui altas occupabant arces. Ex quibus arx Jani à Boskovice, quam Ungerſperg cognominabant, expugnata, ac ſtatim demolita, dein ad ſimilem modum arx Drahotuſa: Tum arx Deblina, ad quam nullus machinis, ſed tantùm cuniculis patebat aditus, cum Friderico poſſeſſore intercepta, æqualem ruinam ſuſtinuit. Ipſi verò poſſeſſori, quia ſerius deditionem fecerat, caput gladio

Prima Regis expeditio adverſus graſſatores publicos.

Arces in Moravia prædatoriæ ſolo æquatæ.

gladio ademptum. Tali pœna, tamque præsenti, cæteri in Bohemia & Moravia perterriti, malefacere passim desinebant. Qua sanè re non hominum tantum saluti & securitati, sed agrorum insuper, vinearumque culturæ prospectum. Utraque enim inculta vastaque jacebant, dedignantibus colonis aliis arare, serere, vineas colere, unde caritas annonæ in regno frequens, & in populo fames, vinique penuria oriebantur, quæ mala omnia Rex sustulit, latrociniis interceptis. Per hæc disciplinæ quoq; militari probè consulens, dum ejusmodi armorum exercitio, legitimum olim cum hostibus præludit bellum. Atque hæc adeò parenti Cæsari grata acciderunt, ut profecturus in Italiam coronæ imperialis sumendæ gratia, vicarium Imperii in Germanos filium substituerit. Hac namque lege Henrici electio à Clemente Pontifice fuit confirmata, ut intra biennium Romam peteret de more coronandus. Cum igitur tempus illud jam in foribus adesset, transgressus Taurinos montes, multa apud Insubres, & mox in tota Lombardia, rei bellicæ præclara facinora, adversus Guelpham factionem, quæ nimio plus invaluerat, edidit. Veniensq; Romam, a tribus Cardinalibus ex Gallia à Clemente missis, coronatus est, Joanne interim pacatè Imperium in Germania administrante, & Bohemia. At in Moravia Comes Trencinensis Matthæus, quietas res esse non sinebat, privatis opibus Moravos divexans. Magna siquidē auctoritate apud Hungaros, propter summū post Regem Magistratum Matthæus (a) erat,

Interregni incommoda.

Joannes Vicarius patris in Imperio.

Cæsaris Henrici in Italiam profectio.

Turrianis pulsis Vicecomites Mediolano præfecit.

Henricus Romæ coronatus Ann 1311. aliis 1312. Cal. Augusti vel 3. Cal. Julii.

(a) Hic Matthæus Petri filius etiam contra Regem suum Carolum multa molitus, arcibus Regiis occupatis. Tam acriter dimicatum, ut à Tatharica vastatione nihil Hungaris calamitosius accidisse dicant, licet victoria cruenta Carolus sit potitus.

erat, sed tanta idem audacia & stulta arrogantia præditus, ut Rege etiam suo Carolo spreto, auderet clientes suos ad populandum Moraviam dimittere, vicinitate maximè fretus, quæ hanc ei ad maleficia commoditatem præbebat, ut subitus quando vellet Moravis superveniret, atque illata injuria subitus item Trencinium rediret. Hujus ferociam ut compesceret Joannes Rex, tumultuaria raptim manu collecta, Brodam in Moraviam iter festinavit, eoque in oppido copiis auctis, Trencinio appropinquabat, cum ei in via Matthæus turmis Hungarorum plurimis stipatus occurrit, clamoreque ingenti sublato, cornua Regis circumfundit premitque adeò acriter, ut cornua titubare cœperint. Sed affuit mox Henricus à Lyppa cum præsidio suo, confirmata rursus acie, timorem acceptum hosti reddit, illumque ad fugam convertit, fugientem insecutus usque ad Vagum fluvium, quem transire Rex vetuit, ne omnium Hungarorum animos ad bellum concitaret. Interfecti in hoc prælio ex Hungaris centum quinquaginta, pauloque minus capti, nimirum centum & triginta, cum ex Bohemis ultra viginti numero non fuerint desiderati. Post malè rem gestam Matthæus tandem resipiscere cœpit, seque ad compositionem controversiarum obtulit, quæ cum tam subitò componi nequirent, induciæ in annum factæ. Regem adhuc in Moravia subsistentem, Boleslaus Vratislaviæ Dux, qui Oppaviam præterea in Slesia obtinebat, adiit, invitans illum de eadem Oppavia ad pactionem, dena millia aureûm nummûm Boleslao adnumerata, ut de jure suo cederet. Inter læta quoque acceptum, quod Regina filium Regi, quem nominari Venceslaum voluit, (postea

Matthæus Comes Trincinensis Moraviã populatur.

Iohannes sese illi opponit.

Boleslaus Lignitii & Bregæ Princeps Henrici V. obesi filius.

Oppaviam Rex mercatur.

(postea Carolus est vocatus) enixa fuerit. Sensim inde Rex in Bohemia suo arbitrio regnare, non omnia ad consilium procerum referre, cum Germanis consultare, illosque pariter atque Bohemos magistratibus præfecturisque arcium, & aliis in regno honoribus ornare, invitis Bohemis ac multum repugnantibus. Sed prævalebat Rex, cum diceret, à patre sibi ex Germania esse submissos viros illos, quos in aula viderent omnes nobilitate insignes, quorum dignitatis nisi haberet rationem, vereri se, ne parentem offenderet, præsertim cum agat vicarium Imperii, in quo munere obeundo, sua referre, ne quam à se temere nationem alienet. Ac tunc ostendit illis literas à Cæsare ad se missas, quibus mandatum inerat, ut Principum Germaniæ Conventum Norimbergam indiceret, in quo de auxilio Cæsari in Italiam adversus (b) Robertum Neapolitanum Regem ferendo, deliberaretur. Robertus enim Cæsaris potentiam formidans, missis duobus equitum millibus subsidio Florentinis, totam contra illum Ætruriam commoverat, seque Ducem ibi Guelphæ factionis constituerat. Qui Norimbergam in unum convenerant, una omnium sententia fuit, ut delectus militum per Germaniam haberetur, qualem Rex domi quoq; habuit, & una cum patruo suo Treverensi Archiepiscopo, Cæsari suppetias laturus, per Taurinos saltus transibat. Quibus nondum superatis, tristissimus utrique nuntius obvius fit. Regi, patrem, Archie-

Carolus Regi natus filius.

Rex Germanos Bohemis præfert.

Diluit suspiciones.

Joannes Rex bello Italico se astringit.

(b) *Robertus Caroli II. Regis Neapoli filius, Martelli frater, Dux Calabriæ postea Rex à morte fratris Gibellino nomini infestissimus, caput factionis Guelphæ, totam Italiam armis & cruore repleverat. Hos compescere voluit Henricus.*

Archiepiscopo fratrem veneno per Monachum ad altare in calice propinato, extinctum esse annuncians, hujusque parricidii Authores Florentinos accusabat. Aderant proximè Bavariæ Princeps, & Marchio Brandenburgus cum suis copiis, auditoque casu luctuoso, domum uterque revertebatur. At Rex cum patruo iter Mediolanum usque prosequuti, à Matthæo Vicecomite, quem Henricus Cæsar Mediolano præfecerat, uti hospites exoptatissimi, opportunissimique liberalissimè excepti sunt: nam præbitus omnibus etiam militibus commeatus gratuitus, quorum mox opera Mediolani opes bellè confirmatæ sunt. Vacillabant namque Crema, Brixia, Cremona, & quædam alia vicina oppida metu Guelphorum, altè cristas post occasum Cæsaris erigentium, sed conspecto Cæsaris filio, tanquam pater denuò revixisset, ab omni timore se recreabant, & cum Mediolanensibus pari mente consentiebant. Confert dein Rex & patruus cum Matthæo, de ulciscenda Cæsaris morte adversus Florentinos consilia, eamque causam, cur in Italiam venerint, solam esse ostendunt. A quo difficultate, & quasi desperatione, ut Florentini ab alio quàm à futuro Cæsare in potestatem redigerentur, cognita, per aliam viam reversi sunt in patriam suam. In qua Cæsarem jàm dictum à tribus suffragatoribus, Coloniensi, Palatino, Saxone, ipsum Fridericum Austriæ Principem invenerunt. Ergo ipsi etiam ambo cum Moguntino & Brandenburgo Marchione, ad Ludovicum Bavariæ Principem Cæsaris nomen deferunt. Qua ex re, cruenta inter duos Cæsares prælia, & alterius tandem perniciosior consecutus est exitus. Porro Bohemi Regem domi nacti, inter-

Hujus Treverensis ope dicitur Henricus ad fastigiū Cæsareum evectus.

Bonconventi oppido Hetruriæ obiit 2. Aug. 1313. Pisis sepultus.

Mediolanenses cum vicinis Iohanni à Cæsaris morte se tradunt.

Duo Cæsares Fridericus Austrius & Ludovicus Bavarus. Ann. 1314.

interceptam nuper de ſummovenda à regno nobilitate externa actionem, Henrico à Lyppa actore reſumunt, cum Rege agentes, ut ne peregrinam ex Germania nationem in Bohemiam inducere perſeveret: mores enim hominum ut plantas ad regionis habitum reſpondere, & ubi ejusdem generis plantatæ fuerint, ibi multò melius inter illas quàm inter generibus diverſas convenire, adeò vi quadam naturæ ſimile gaudere ſimili, contra moribus diſſimiles ſic inter ſe diſſidere, ut ne via quidem eadem ambulare velint. Non ea verò cauſa dici iſta à Bohemis, quaſi tam agreſti odio in Germanos laborarent, ut nullum illis in Bohemia reliquum manendi locum eſſe cupiant: Imò quoties illis libet, liberè veniant, ſed ut hoſpites, atque item ut hoſpites abeant, non autem ſe cum vernaculis & domeſticis in magiſtratibus & præfecturis arcium, aliisque publicis in regno honoribus commiſceant, cum nullum in regno domicilium habeant, ſed ſicut æſtivæ aves ſtatim autumno poſt collectam meſſem, ſic iſti poſt corraſas undique ex Bohemia opes receſſum circumſpiciunt, quia commodo tantùm ſuo ſerviunt. At quibus patria eſt Bohemia, illos neceſſario ex ingenita in patriam caritate ſic affectos eſſe oportere, ut non ſolùm illam non deſerant aut deſpolient, ſed vitam quoque pro illa ſuam, quando opus fuerit, libenter profundant. Ad quos igitur periculum proprie pertinet, nonne æquiſſimè etiam ad illos magiſtratus pertinebunt, qui aliquam vel dignitatem, vel utilitatem afferunt? Quamobrem una omnes voce rogare, ut ne vetuſtiſſimum morem in magiſtratibus & præfecturis man-

Bohemi poſtulant extorres abigi omnes Germanos.

Avaritia præfectorum Germanorum.

Indigenis non advenis magiſtratus conferendos.

mandandis, novis legibus mutare in animum induceret. Molesta Regis auribus hæc oratio fuit, ut quam ex invidia & odio in Germanos profectam intelligebat, recordans tamen, quam ægrè statum per seditiones & conjurationes turbulentum composuerit, ne quid novi rursus per novum tumultum novaretur, nobilissimos quos ex Germanis in aula habuit, Udalricum videlicet, Bertoldumque & Dyttenonem Comites, invitus invitos à se dimisit. Duæ summæ præfecturæ, altera in Bohemia ad Henricum Lyppam, altera in Moravia ad Janum Vartembergum translatæ. Initia utriusque perpulchra, ac Regi satis probata, cum functione utrumque sua in officio sibi delegato, sine ulla avaritionis suspicione videret defungi. Cæterùm dictum exploratissimè, magistratum indicare virum, suo utique tempore, cum videlicet robur jam acceperit, ut quod libeat, idem liceat, quemadmodum in utriusque magistratu apparuit. Nam tanta brevi in Bohemia vectigalium regiorum, præsertim in montibus Cuthnensibus ex venis metallicis facta est diminutio, ut ubi ante Germanus Præfectus in singulas ebdomades argenti minimum quingentas libras Regi appendisset, ibi Henricus Bohemus nec tertiam illarum partem fisco inferebat. Suo item modo Vartembergus Moravos quæstui habuit, pupillo parvo ære, magnis paternis hæreditatibus evertens, causas divendens, raroque aliter nisi munere corruptis judicans. Quarum rerum indignatione commotus Rex, secedendum sibi ad Lucemburgam, natale solum suum per speciem invisendi, curandique patrimonii existimavit. Illo absente multò avidius audaciusque Henricus in bona Regia invo-

Summæ dignitates duæ, tam in Bohemia quàm Moravia Bohemis traditur.

Pejus Germanis rem administrans Bohemi.

Joannes Lucemburgam migrat. *Henricus à Lippa gubernat arces Reginæ senioris viduæ.* *Episcopus Avinionē citatus.* *Redit Rex in Bohemiam.* *Henricus Lippanus captus.* *Complices è fuga Regi minantur.*

involabat, prædamque illorum in domum suam convertebat, incassum Præsule Joanne obmurmurante, quem Rex in consilium Reginæ, pariter avaritiam Henrici execranti, addiderat. Quinimò ipse Henricus, quo majore fulciretur authoritate, adeò viduam Reginam seniorem Venceslai quondam uxorem sibi conciliavit, ut omnia illius oppida dotalia suo arbitrio administraret. Mox etiam Præsuli Rabulam quempiam opposuit, qui illum ad curiam Pontificiam in jus præsentem vocaret, ut ita Regina Consultore quoque careret. Sed Præsul Avinionem petens, ubi Pontifex sedem sibi collocaverat, ex itinere ad Regem deflexit, venturaque ei pericula exposuit, si paulò diutius reditum suum in Bohemiam differret. Vix tandem ille à patria avulsus, non Pragam, sed Cubitum, in quod oppidum Regina, metu Henrici diverterat, se confert. Ibique à bene multis Proceribus aditur, hortantibus ut Pragam statim conventum edicat, ad quem Henricus tanquam summus magistratus, cum venisset, industria Wilhelmi à Leporibus captus est, & in vincula, duodecim custodibus appositis, conjectus. Fit continuò inde affinium Henrici fuga, qui postquam Brodam, quarto à Praga lapide semotam, convenerunt, literas minarum plenas ad Regem dederunt, nisi extemplo Henricus carcere emissus foret, nominatimque sua quisque manu se subscripsit, ex affinibus Berco, & Henricus uterque à Quercu, & complures alii ex eodem stemmate, titulo duntaxat diversi: dein ex cognatis, Sedislaus à Stellis, Wilhelmus Landsteinius, Benedictus Vartembergus. At Rex minarum insolens, delectum haberi jubet, ac interim Petrum Rosensem,

nuptiis

nuptiis Violæ viduæ junioris, quam Venceslao Regi Olomucii occiso nupsisse diximus, addita honesta dote sibi obligat, rupto priore vinculo, quo Henrico captivo innexus erat per sponsalia cum filia ipsius contracta. Rosensi itaque milite Rex insuper auctus, improvisam in agros alterius Reginæ, quæ Henrico favebat, excursionem facit, eosque latè depopulatur, ac tria oppida dotalia, Jaromirium, Policiam, Muthnam ad deditionem sibi faciendam perpulit. Hradecium, quo in oppido ipsa morabatur, oppugnare supersedit, sed in loco vicino quem Castellum appellant, præsidium imponit, cujus metu Regina in officio contineretur. Huic auxilio Janus Vartembergus ex Moravia protinus supervenit, audacique minis impetu præsidium adortus, ab uno ex illorum numero telo emisso ictus, cecidit mortuus, non alio Henrici dolore, quam si alteram manum amisisset. Ibat porrò Rex cum suo agmine adversus Sedislaum Sterembergensem, benè animatum antequam Dominum suum armatum videret, quo conspecto, mutatum subito in metum, ne omnia quæ in præsens possideret, paulò post una cum ipsa fortè vita perderet, si contra torrentem diutius niteretur, adeoque inde fractum, ut consilia audacia cum ipsis armis abjecerit, togatusque cum omnibus affinibus & cognatis suis, quos penes se habebat, ante Regem apparuerit, illumque genu nixus, de sua suorumque salute & fortunis supplex obsecravit, & salva omnia impetravit. Hinc statim Rex in Moraviam iter convertit, ad sedandos ibi motus, Jani morte suscitatos, quibus facilè compositis, Pragam remeavit, distributo per hiberna milite. Vere novo

Violam Regus Venceslai junioris viduam Petro Rosensi tradit Rex.

Regina senioris vidua oppida capta.

Vartembergus factionis Lippanæ occumbit.

Sedislaus à Stellis Regi fit supplex.

datur negotium uni ex Præfectis militiæ, Venceslao Horessovio cognomine, ut militem ex hybernis in castra reducat, illaque adversus Wilhelmum Landsteinium dissimulato itinere moveat. Ille circumducto, qua visum erat agmine, repente in bona Wilhelmi incursat, agros effuse vastat, colonos & pecora abigit, prædamque omnem inter milites distribuit. Wilhelmus subito impetu, suorumque incommodo consternatus, à Petro Rosensi cognato suo consilium & opem implorat: vadit ille Pragam, & de reconciliando Regi Wilhelmo inflatiore illo more agit, quo agere solent, qui magnifici appellari gaudent, ut extorquere potius veniam, quàm impetrare videantur. Cui Rex ita respondisse fertur, Rosa, Rosa, inquit, multas tu etiam spinas retines, sed cave tibi, ne dum alios pungere paras, ipse ab illis pungare, nihil enim indignum ut tu autumas, Wilhelmus tuus sustinet, qui Regi suo factus est rebellis. Eum tamen pœnis etiam majoribus dignum, hac lege tibi condonamus, si tu arces, quas regias occupas, nobis restituis. Deliberare ut intra triduum liceat, mora impetrata, per internuntium respondet: Se quæ possideat, illa obtinere ac tueri, interimque nec VVilhelmum subsidio destitutum velle deserere. Misitque sine cunctatione auxiliares ei copias, ac se in Austriam, aliorum quoque nomine, ad Fridericum Austriæ Principem contulit, quos omnes una secum ei in clientelam Rege spreto tradidit. Ita Rex compulsus & ipse patrocinia quibus tutior esset, apud suos in Germania quærebat. Veneruntque Pragam, Petrus Moguntinus, & Balduinus Treverensis Archiepiscopi, cum sexcentis equis cataphractis, & ali-

Venceslaus Horessovius exercitum ducit contra Landsteinium.

Petrus Rosensis protervus in petenda gratia.

Tota Lyppana factio Friderico Duci Austriæ se dedit.

& aliquot numero præterea cohortes Germanorum lancearias post se trahentes. Cunctis expectatione suspensis, quorsum Rex cum Pontificibus copias verterent: Ibi Pontifices munere Pontificio facinus dignissimum faciunt, dum verba Domini sui repetunt: Pacem do vobis, pacem meam relinquo vobis, atque ex illis verbis tam ipsi Regi, quam omnibus ordinibus significant, se Pragam, non ut bellatores, sed ut pacis arbitros introiisse, ac mox partibus fide publica data denunciant, ut liberè ad dicendam quisque causam suam Pragam conveniant. Quod ubi factum est, pars Regi adversa palam arbitris indicat, se nihil planè agere velle. antequam Henricus vinculis exolvatur, quibus vinctus est causa indicta, & nec dum apertè convictus. Contra Rex pertinacissimè tendebat, ne Majestatis reus, manifestò per factionem facinoris consciam, de manibus sibi eriperetur. Tali tandem arbitrio post multorum dierum contentionem, hic tam difficilis nodus expeditus est, ut Henricus à carcere liber fieret, cum arces sex, & totidem viros nobiles arcium Præfectos Regi daret obsides, cætera mutua facilitate composita. Revertentibus unde venerant Pontificibus, nullo pacto Rex potuit à Regina retineri, quin ipse quoque una profectus ad Lucemburgam, quæ eum velut Cæcias nubes ad se trahebat, secederet. Evenitque ut Regina divinabat fore, ut recens constituta, brevi dilaberentur fultore absente. Nec enim inter ipsos Ordines, nec cum Rege eis benè conveniebat, quòd animi tantum & voluptatis causa abesset. Ergo talia rursus in Regno fiebant, qualia fieri solent

Archiepiscopi Germani arbitros agunt inter Regem & proceres Bohemos.

Transactum.

Redit Rex Lucemburgam.

Discordes Bohemi inter se.

Bellum intestinum de Imperio inter Austrium & Bavarum Ann. 1316.

ſolent ubi Dominus non adeſt domi. Inter hæc Ludovico Cæſari cum æmulo ſuo Friderico, complura ac varia prælia intercedebant, dum victus novam ſemper inſtaurat pugnam, quarum maxima fuit, quæ in Suevia ad flumen Neccarum eſt commiſſa, in qua duodecim nobilitate inſignes Comites, & centum ac quadraginta equeſtris Ordinis milites ſunt capti. Interfecti autem equi mille & quingenti, victoria ad Ludovicum inclinante, cæterùm æquis manibus prælium diremptum. Ergo denuò vires utrinque, quantas nunquam antea redintegrant, hac mente, ut finem tandem bellis faciant alterius occaſu. Magnam Ludovicus futuræ etiam victoriæ ſpem in Joanne reponebat, ſi eum in commilitium pertraxiſſet, qua de re cogitanti tempeſtivè ſe offert mors (c) Voldemari Brandenburgenſis Marchionis, qui ſine liberis deceſſerat, vacuamq; per hæc Cæſari ſucceſſionem bonorum reliquerat. Horum bonam partem Ludovicus ſe attributurum Joanni promittit, ſi opera ejus adjutus, Cæſaream dignitatem retinuerit. Joannes ad belligerandum promptus, conditionem accipit, rediensq; ex Lucemburga in Bohemiam, delectum adverſus Germanos decernit, habetque tanto omnium conſenſu, ut magnus Procerum numerus, tum ex Bohemia, tum ex Moravia ſuo ſumptu caſtra Regis ſequutus fuerit, uſque ad locum pugnæ, juxta oppidum Mildorfium deſtinatum. Eò videlicet fortuna duos Cæſares de Imperio aliquoties inter ſe contendentes, ad extremum

Conflictus æmulorum Cæſarum ad Eslingam.

Johannes Rex Ludovico favet.

Ann. 1323. die Mich. inter Mildorff & Otthingen.

(c) *Voldemarus ultimus ex Alberti Vrſi & Comitum Aſcaniæ familia, licet quibusdam ſuæ gentis ſucceſſoribus provinciam legarat, tamen quia non interceſſerat auctoritas Cæſarea tanquam feudum, Ludovicus filio cognomini conceſſit.*

mum contraxerat, ut ludum in illis suum à meridie usque ad vesperum ostenderet: tamdiu namque incerto Marte pugnantes, sursum deorsumq; utrumque jactavit, donec (*d*) Fridericum capiendum, occidendumque Ludovico traderet. Cœpit in eodem prælio Joannes quoque Rex, Friderici fratrem germanum Henricum nomine, secumque eum in Bohemiam abduxit custodia attinendum, quem postea deprecatore Carolo Rege Hungarorum, æstimatum tringinta millibus aureûm, ac Znoyma sibi reddita, quam dotis pignore Principes Austriæ possidebant, in eandem Austriam incolumen remisit. Porrò Ludovicus ejus diei victoria tam insigni lætus, postero die amplius sexaginta nobilium proceres, Bohemos Moravosque ad se nominatim evocat, baltheisque & aliis militaribus donis virtutis ergô singulos exornat. Erga Regem verò periculi jam securus, magnifici promissi immemor, Budissinam duntaxat, quam Marchio dudum oppignoratam tenebat, sine pretio ei restituit. Cæterum totam Brandenburgensem ditionem ad filium suũ Ludovicum transtulit. Atqui Rex sola Budissina non contentus, Gorlitium præterea & alia oppida in Lusatia, quæ superior appellatur, nuper à regno abalienata, suo milite recuperavit, molestè quidem Cæsare ferente, sed molestiam illam tamen devorante, tanquam fraudis in Regem commissæ sibi conscio. In Bohemia rursus simultates non viriles modò, verùm etiam muliebres ex æmulatione ac mutuo livore pullulare cœperunt, malignè Reginis inter se

Bohemos ob rem strenuè gestam Ludovicus Cæsar muneribus ornat.

Pactam Brandeburgensem Marchiam Cæsar Joh. denegat.

Ludovicum filium Marchionatu Brandeburgensi donat Cæsar.

(*d*) *Captus triennium in carcere detentus Fridericus, post liber, obiit Anno* 1330. 13. *Januarii Henricus quoque dictus Comis Alberti F. captus & liberatus.*

Lusatiæ oppida eripit Iohannes.

se æmulantibus, dum vidua Regina loco cedere dedignatur: & uxor Regis non sustinet, ut partes sibi æquas æmula vindicet. Hæc mariti fiducia, & regni hæreditate nitebatur: illam Henricus à Lyppa ut pupillam oculi custodiendam tuendamque receperat. Occupat Henricus apud aures Regis patulas & credulas, insidias in Reginam Elizabeth intendere, eam insimulans novarum rerum esse cupidam, ac jam pridem hoc agere, ut filium Carolum, quantumvis in tenera adhuc sit ætate, nutriendum det suæ factionis proceribus, ut domi Regem semper habeant, postquam ipse Joannes Lucemburgam regno præfecerat. In secessu Cubitensi Regina cum filiis Venceslao, aliàs Carolo, & præterea nuper nato Premislao, qui paulò post infans obiit, fuerat, cum Rex non ita uti solebat, placido vultu, sermoneque coram ibi se repræsentaret, seorsum à Regina, & cœnaret, & secumbaret, multum illa mirante, & quod acerbissimum omnium erat, caussam ejusmodi immutationis explorare à nemine queunte, qui tunc cum Rege aderant. Discedens Rex, majorem natu filium Venceslaum Pragam secum avexit, & constituto ibi Petro Rosensi, regni Camerario, ac Henrico à Lyppa Subcamerario, (insuescendum enim jam vocabulis est, præsertim Magistratus denotantibus, qui in regno sunt ambitiosi:) inde porrò Lucemburgam, & deinde in Galliam ad Regem (e) Carolum ex sorore nepotem, perrexit, cui filium Venceslaum annum septimum auspicantem, alendum in aula regia commendavit, ut à pueris statim Galli-

Muliebres de primatu Reginarum contentiones.

Henricus Reginam accusat Regi.

Rex offenso in Reginam animo.

Iohannes magistratibus regni constitutis in Galliam cum filio contendit.

Venceslaus Caroli nomen adeptus in Gallia.

(e) *Carolus habuit conjugem Mariam filiam Henrici* VII. *Cæsaris sororem Ioannis.*

Gallicis moribus innutriretur. Carolus approbata indole cognati pueri, confirmare illum à Præsule ritu solemni. ac nomen suum ferre jussit, ergaque illum eodem modo affectus fuit, quo pater ergà filium affici solet, nec alio deinceps nomine, quàm Caroli nominatus est. Regina è Cubito, Melnicum dotale oppidum prægnans concessit, ibidemque tertium filiolum, nomine Joannem enixa est. Ac, nisi in summa necessitate, curam aliquam Regni non attigit, quanquam cottidiè ferè accederent, qui de negligentia, avaritia, violentia Magistratus, quos Rex instituit, accusarent, cum magna Regis invidia, quòd dum ipsi domi, opibus per lites & calumnias atteruntur, interea ille apud Lucemburgos intempestivis conviviis & choræis operam daret. Sed longè omnium maximum odium sibi ab omnibus Ordinibus conflavit, inchoata cum Ludovico permutatione, qua Regnum, pro Bavariæ Principatu, quem (f) Palatini Rheni possidere solent, commutare voluit, ut eò vicinior Lucemburgæ habitaret. At Bohemi in deteriorem partem interpretati sunt, quasi illos Rex vendere Germanis ac prodere cuperet. Ergo omnes in unum conspirant, ut pereant potius, quàm non perdant illos, qui ad exitium patriæ eorum immineant. Atque hæc turba major visa, quàm ut pacari, vel ipso Rege præsente potuerit: & nisi pacata esset, spes de retinendo ei Regno decollabat. Præ hac cura Rex omissis suis omnibus deliciis, vestigandum sibi Cæsarem desumpsit.

Tertium filium Ioannem peperit Regina.

Querela in Bohemia contra Præfectorum tyrannidem.

Turba in Bohemia è sinistro rumore.

Hanc Provinciam Bohemia permutare Ioannes voluit ob patrii soli vicinam.

(f) *Electorem Rudolphum Rheni Palatinum fratrem, quòd calculo suo se præterito Fridericum, Ducem Austriæ, Imperatorem nominarat, tota ditione expulit, & in Angliæ exulem mori compulit.*

Cæsare intercessore pacata turba.

Evenitque ex sententia, ut ille in Bavaria propè fines Bohemiæ inveniretur, tamque facilem se ad preces Regis præberet, ut montes transcendere, & in oppidum proximum, quod Luticium Bohemi vocant, se conferre non gravaretur. Illic in maxima Bohemorum frequentia, Regem illorum de tam gravi suspicione, qualem de illo haberent, testimonio suo expurgat, pactionemque illis, quam cum Rege inire cœperat, scriptam ostendit, in qua disertè aperteque appositum erat, ita illam ratam & firmam fore, si communi Bohemorum assensu confirmata fuerit. Id postquam non est factum, nec ut fiat, Bohemi contendere videantur, se quoque quod pactum erat irritum habere dicebat. Et ante omnium oculos paginam ostensam discerpit, atque hoc modo Bohemos cum Rege in pristinam benevolentiam reducit. Qui ut Pragam venit, de Reginis quoque hanc suscepit cogitationem, quemadmodum lites inter illas dirimeret, nullusque modus aptior occurrebat, quàm ut illas longinquioribus locorum intervallis disjungeret.

Dissensiones inter Reginas tolluntur longiori intervallo à se invicem sejunctis.

Igitur Reginæ viduæ, cui Elisabeth item nomen erat, obtrudit, tam pecuniam præsentem, quàm bonorum prætereà in Moravia, circum Brunnam nonnullorum possessionem, si illa vicissim Hradecio & aliis in Bohemia oppidis ad dotem pertinentibus decederet. Non respuit conditionem vidua, jamdudum anxia & fessa curis atque calumniis, quas invidia illorum oppidorum magna ex parte sustinuit, inspicere tamen antea voluit, quosnam Rex ei agros & colonos in Moravia assignare destinaret.

Venceslai senioris vidua Regina arces dotales bonis in Moravia permutat.

Qui postquam haud displicebant, impetravit prætereà locum in suburbano Brunnensi ad ædificandum templum & domici-

micilium, intra quod virgines sectæ Cisterciensis, unà secum concluderentur. Hodieque claustrum Reginæ, ac bene dotatum appellatur. Non eodem pacto Rex de se sollicitus, quemadmodum in suspecta adhuc urbe favorem sibi civium, nobiliumque retinere, vita nimirùm moribusque & gravitate, sed ad levitates amatorias, & ad mores externos traductus, intemperantius interdum cum periculo salutis vivebat. Quippe parum semel abfuit, quin nocte quadam amorem cum uno clientulo sectatus, à custode vigilum occideretur. Saluti fuit vox, qua agnitus incolumis mansit. Celebre autem ei fuerat, majorem noctis partem in comessationibus exigere, alternoque juvenum, puellarumque accubitu discumbere, alterna etiam poculorum invitatione, ad alterius sitim perpotare, & ante potum, alternatim quoque novas verborum facetias adhibere. Inerat & peregrinus habitus in nutriendis comis, in calciandis pedibus, rostratis calceis, in vestiendo corpore palliolis, vix dimidias nates tegentibus. Crebra dein ludorum, quos mutuo concursu equites hastati ludere solent, spectacula, in quæ magni sumptus rapinis aliquoties comparati insumebantur: quoniam crebrò magnos hospites Rex ad illa spectanda invitabat, ipse quoque spectari cupiens, donec cum equo & hasta in terram prolapsus, luxatum longo tempore humerum gestaret. Sed hoc interim laude dignum, quod nocturnis pervigiliationibus, ritu Dulcianorum fratercu-lorum, de quibus supra commemoravimus, Pragæ occultè fieri incipientibus, in ipso statim introitu obstiterit, exustisque quatuordecim viris mulieribusque, hac dulcedine corruptelaque depra-

Claustrum Reginæ in suburbanis Brunnæ condit.

Gulæ & luxui deditus Ioannes.

Persicus Luxus.

Equestres Ludi.

Dulcianos fratres exurit.

Bellum Ioannis contra Lithuanos in Prussia, Anno 1329.
Vernerus Orsela 15. Magister.
Dobrina & Vladislavia expugnata.
Venceslaus, Dux Masoviæ, se Ioanni tanquam legitimo Poloniæ Regi subjicit.
Lithuania descriptio.
Oculum in Lithuania Ioannes amisit.

pravatis, reliquis eum metum injecerit, ut Bacchanalia facere desinerent, contenti posthac religione incorrupta à patribus accepta. Cujusmodi religionis propugnandæ causa, expeditionem in Prussiam promptissimè suscepit, rogatus à Vernero Prussiæ Magistro, ne Prutenos, jam olim ab Otthogaro clientelæ nomine Regibus Bohemiæ addictos, auxilio destitutos relinqueret contra Lithuanos gentem impiam, & Prutenis magis, quàm aliis vicinis infestam, posteaquam cum Principe Poloniæ affinitatem inierit. Rex igitur Prussiam ingressus, oppidum & arcem Dobrinam præsidiis Polonorum munitam, vi & machinis expugnat, ac totam circum regionem cum Vladislaviensi ditione in potestatem redigit, atque utraque donat Magistrum Prussiæ. A quo deinde in Masoviam deductus, & illam facilè subigit, Vanecone Masoviæ Duce se dedente, quem statim etiam cum Magistro Prussiæ fœdere conjungit, ducitque secum in Lithuaniam, terram vastam, palustrem, nemorosam, in qua populus terræ suæ similis, nimirum silvestris & crudus, ac ferus potiùs, quàm ferox, quando cum feris latere in sylvis meliùs, quàm pugnare cominus acie novit: ex insidiis tantùm feroculus, vita & victu miser: atrum namque panem miserè vorat, bibitque aquam in summa vini triticique penuria & pecuniæ inopia: nullum enim in Lithuania metallum, & idcirco cum nullum quoque pretium operæ esset, quamobrem diutius ibi moraretur Rex, gente tam ignava & infelici (ut tum erat,) despecta, exercitum in Prussiam ad lætiora pascua reducebat, jussis per viam incendi pagis & vicis (quos etiam rarissimos Lithuani habent,) dolore videlicet accensus,

quòd

quòd alterum illum oculum ex gravi & nebuloso aere ibi amiserit. In hoc præterea Vernero gratificatus, quod Pomeraniam Polonis ademptam, perinde ac si empta à se esset, diplomate suo Regio ei confirmavit, querenteque Vladislao Lokteco, Principe Poloniæ de injuria sibi illata, sic respondit: Se Poloniæ Regem esse, illum autem duntaxat Principem, plus verò dignitatem Regiam, quàm principalem in jure suo vindicando pollere. Perstrictus hac voce Vladislaus sapere cœpit, ut de revocanda in Poloniam Regia Corona protinus ageret, non apud Cæsarem, sed in curia Romani Pontificis. Adeò enim Ludovico Bavaro imperante, res præpostero ordine ibant, ut Cæsar Pseudopontifices, Pontifex autem, quos vellet, Reges crearet. Hoc tamen pacto intercedente, Pontifex (g) Regium decus Polono restituit, ut vicissim ille vectigal intermissum quotannis Pontifici penderet: Denarium sancti Petri, in hunc diem Poloni appellant. Domum reversus, ad nuptias glutinandas, affinitatesque propagandas animum adjecit, orsus à Carolo Rege Galliæ, cui sororem suam nomine Mariam, quam Pragæ Regina educabat, connubio junxit, cum idem Carolus paulò ante sororem Philippi Comitis Valesiæ, qui in Regno Galliæ ipsi postea Regi Carolo successit, filio Joannis item Carolo despondisset, nomen puellæ Blanca erat. Dein Henrico Bavariæ Principi, Margaretham filiam in matrimonium elocavit. Et cum Friderico, Misniæ Marchione alterius filiæ nuptias, Judith vocabulo, quia nondum erat nubilis, paciscitur; Filio autem Joanni, ætate Carolo teneriori,

Pomeraniam Crucigeris Ioannes tradit.

Vladislaus Loktecus nomen & dignitatem Regiam à Pontifice impetrat pacto tributo Petrino.

Carolus simplex.

Philippus VI.

Matrimonia contracta inter filios & filias Ioannis.

Ioanni copulatur Carinthiæ hæres.

(g) *Poloni coronatum asserunt Vladislaum longè antè: nimirum anno* 1320.

riori, filiam Carinthiæ Principis, cum spe successionis in Carinthiam procatus est. Nam pater senex & valetudinarius erat, nec nisi unica filia patri hæres supererat. Istis negotiis peractis, Rex indicto per Regnum acerbissimo tributo, rursus ad secessum suum Lucemburgensem se transfert. Cæterùm non eadem illum, qua aliàs quiete & amœnitate transigit, interpellantibus otium ejus Metense & Leodiense Præsulibus, injuriam à Lucemburgis per incursiones hostiles acceptam ultum euntibus. Audax in rebus trepidis Rex fuit, audacemque fortuna adjuvabat: qua fisus, domesticas tantùm vires adversariis suis opponit, & in omnibus tumultuariis præliis superior evadit. Nam neutra pars ad confligendum justa acie descendere in campum properabat. Induciis demum conciliatis, pausa dimicandi facta, intra quas Præsules quatuor contra Joannem conspirant, insidiisque per viam Bavarique positis, illum improvidum adoriuntur, atque ita malè accipiunt, ut sedecim tantummodo equitibus comitatus in Bohemiam redierit, non admodum gratus Bohemis hospes, quoniam rursus illos gravi tributo prægravabat, ut jacturam rerum factam sarciret. Cæterùm Regina, quæ eodem tempore ex Bavaria ab Henrico Genero, & filia sua Pragam revertebatur, non à civium modò, sed à nobilitatis quoque splendidioris frequentia, officiosissimè est ante urbis mœnia excepta, atque eodem officio in palatium deducta, Rege indignante, quòd uxori majorem, quàm sibi honorem Bohemi haberent. Denuò itaque novandarum rerum suspicio, quæ consenuisse videbatur, recrudescere cœptabat. Inter quæ ad Regem & Regi-

Episcopi Joanni negotium facessunt.

Male accipitur Rex in itinere Bohemiam repetens.

Regina à filia Bavarica reversa splendidius ipso Rege excipitur.

Reginam à Friderico, Misniæ Principe, honorificentissima Legatio allegata fuit, quæ filiam illorum Judith Principis sponsam in Misniam adduceret, nihil obstante, quòd nondum propter ætatem viro sit habilis, at satis eandem habilem esse ad educandum more Misnio, quod ut fieret, magnoperè Principem expetere. Impetravit Regina, ut filiam ad oppidum Misniæ, quod Dresdam vocant, finibus Bohemiæ proximum, deduceret, mansitque ibidem aliquamdiu, Friderico Reginam matrem apud se retinente. Qua absente, delatores suspiciosas Regis aures tunc sibi vacuas adepti, per Reginam & Joannem Vicegradi Præpositum, Reginæ fratrem nothum, ac Regni Cancellarium stare calumniantur, quo minus tributum Regi ad tempus tribuatur, atque jam planè dari à multis detrectetur. Rex ad credendum facillimus, nonnulla Reginæ bona dotalia, pro quanta potest pecuniæ summa creditoribus pignori opponit, illamque summam loco tributi ad fiscum suum applicat: Joannem verò in custodia habitum, Magistratu Regni, & Præpositura Vicegradensi spoliat, ac ne ex vinculis quidem causam eum dicere permittit, ad Carinthiam pergere festinans, ut possessionem ejus Joanni filio suo acquireret. Decesserat enim Henricus, cujus filia Joanni cum ipsa Carinthia desponsa erat. Ibi adhuc subsistentem Legati Brixiani ex Gallia Cisalpina adeunt, commemorantes deditionem, quam Henrico Cæsari, Joannis Regis patri nuper fecerint, in qua non solùm in fidem Cæsaris, sed in clientelam quoque domus Lucemburgensis se tradiderint. Cujus hæres cum sit Rex, ad illum tanquam ad patronum se bona fiducia confugere, opti-

Regina Iudith filiam nondum viro aptam Marchioni in Misniam adducit.

Calumniæ regnant in aulis.

Defertur Regina & frater spurius.

Pignori deponuntur arces Reginæ.

Cancellarius capitur.

Brixiani Guelphæ factionis patrocinium Regis Ioannis expetunt.

Joannes 22. Papa implacabili flagrat adversus Ludovicum Cæsarem odio. Ludovicus à Pontifice nunquam approbatus.

optimeque ſperare, ſe patrocinio illius deſtitutum non iri, præſertim adverſus Bavarum, omnibus diris à Joanne Pontifice devotum: obtuleruntque literas ab eodem Pontifice ad Regem datas, in quibus ſcriptum erat, Ludovicum in diſſenſione Principum à quibusdam electũ, nunquam fuiſſe legitimum Cæſarem, cum nunquam fuerit electio ejus per ſedem Apoſtolicam confirmata, multò minus hodie pro tali habendum, quem illa ipſa ſedes, ambitus & inobedientiæ ita damnaverit, ut ab ejus jurisdictione Joannem Regem, & cæteros item Reges atque Principes, populosque Chriſtianos liberos fecerit. Ad extremum denique hoc adjecerunt, quod omnium libentiſſimè Rex bellicoſus audivit, de ſtipendio militi in ſingulos menſes expendendo, Brixiæ & aliis municipiis ſocietate belli fœderatis curæ fore. Ergo promptiſſimè etiam Legatis reſpondit: Nihil planè eſſe dubitandum, quin Brixiam armatus in tempore veniat, omniaq; faciat, quæ bonum patronum facere fidis clientibus oportet. Indeque continuò in Bohemiam ad delectum habendum remeat, in quem alacriter milites Bohemi nomina dabant, ſimulatque intellexerunt, non ex fiſco Regis vacuo, ſed ab Italis benè nummatis mercedem militiæ expectandam eſſe.

Suſcipit pacto ſtipendio protectionem Brixianorum.

Cancellarius Regni carcere profugus interceſſione Marchionis Miſniæ cauſæ poſtulat cognitionem.

Paucis ante diebus, quàm Rex Pragam veniſſet, Præpoſitus Vicegradenſis manus cuſtodum evaſit, & in Miſniam ad Fridericum Marchionem ſupplex conceſſit, non aliud ſupplicans, quàm ut ope ejus à Rege impetraret cauſæ cognitionem, de qua falſò inſimularetur. Fortè eodem tempore, quo Fridericus commendatitias mitteret literas, Joannes Præſul Pragenſis poſt longas in curia Senatus Romani Pontificis comperendinationes, Pragam ingen-

ingenti totius Ordinis Sacerdotalis plausu redibat, quia victor evaserat. Sed & ipse Rex successui ejus aque reditui gratulabatur, hancque gratæ erga eum mentis significationem dedit, quòd cum idem, quod Fridericus peteret, ut Præpositus audiretur, & præterea innocentiam illius ex moribus virtuteque & prudentia approbaret, noluit amplius causam cognoscere, sed quemadmodum prius illum inauditum damnaverat, ita rursus inauditum absolvit, illique suum magistratum, suamque Præposituram restituit, & majora se olim daturum pollicitus est, quod quidem & præstitit. Posteaquam Conradus Olomucensis Episcopus primum, deinde Hynco à Quercu, uterque fama integra & celebri præsidens, naturæ tandem concessissent, id sedulò post mortem illorum apud Romanum Pontificem, & in Collegio Sacerdotum Olomucensium, agens, ne quis, præter Joannem alius Hynconi succederet.

Episcopi Pragensis testimonio de innocentia absolvitur Cancellarius.

Donatur Olomucensi Episcopatu.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER VIGESIMUS PRIMUS.

SUMMA LIBRI VICESIMI PRIMI.

Bellum in Italia: Brixiani, Bergomates auxilio Joannis oppugnant. Captum à Joanne Bergomum. Roccam arcem illic condit. Cremenses pari modo se dedunt. Beltrandus Pontificius Legatus urbes expugnandas & possidendas Joanni defert. Mutina cum Regio se dedit & Parma.

 Lucen-

Lucenses ejiciunt Florentinos admissis Bohemis. Papia Regi se subjicit. Encomia Joannis in Italia. Ludovicus Cæsar Joannem in Conventu Imperii accusat. Trevirensis patruus impedit, quo minus declaretur rebellis. Cæsar vicinos Marchionem Misniæ & Ducem Austriæ contra Johannem instigat. Marchio Misniæ filiam Regi remittit, ducta Cæsaris filia. Ottho Carinthiam postulat. Carolus è Galliis revocatus, magna Gallica nobilitate comitatus, summæ rerum Italicarum præficitur. Dux Allobrogum affinis Carolo ceu Inspector morum additus. Reversus Joannes demulcet Cæsarem. Misniam Gorlicio & Lusatia ejicit. Filiam illi pactam Johanni Regi Galliæ despondet. Ottho Austrius quinquaginta millibus hominum Johannem invadit. Negligentia Otthonis supina dilabitur exercitus. Johannes ad populationes conversus, damna dat Austriacis. Antipapa à Cæsare creatus, à Bonifacio Pisano mittitur Papæ Avenionem. Culpa in Johannem rejicitur. Carolo venenum Papiæ propinatum, Vicecomite auctore. Congrediuntur in pugna. Etrusci & Vicecomes cum Carolo. Clades immensa, victor Carolus. Johannes pergit in Italiam. Ottho Austrius amissa recuperat intra septimum mensem. Carolus cum patre in Bohemiam reversus. Marchio fit Moraviæ præstito jurejurando, ut Vasallus. Rex petit Lucemburgum: dehinc Avenionem Pontificem Cæsari placaturus. Actum agit. Utrique infensus Cæsar Ludovicus. Moritur Regina Elisabeth septem liberis relictis. Falsam monetam cudit Johannes. Redit in Lithuanicum bellum irrito eventu ob aeris humiditatem. Vastat Poloniam. Cracoviam obsidet, Pax 40000. aureorum à Polono

lono redemta. Omnes propemodum Silesiæ Duces in verba Johannis jurant. Vladislaus Polonus ad Carolum Hungarum fugit ob auxilia. Carolus Rex Hungariæ, arbiter inter Bohemum & Polonum affines. Carolus, Hungariæ Rex, Johannis prius sororem habuerat conjugem, modo Vladislai Poloni. Transactum inter Reges. Regia munera Bohemo ab Hungaro data. Solvit Bohemo pecuniam Polonus, & cedit Silesia tota. Johannes non usurpet titulum Regis Poloniæ, nec posthac tributum exigat ullum. Cæsaris instinctu Carinthia mulier Johannem maritum impotentiæ insimulat. Nubit Cæsaris filio Ludovico, & dotem reposcit. Filius Cæsaris contra Johannem in Carinthia transigitur. Johannes Carinthia & conjuge cadit, Comitatu Tyrolensi contentus. E concubina hic Johannes filium generat. Carolus militatum in Italiam proficiscitur. Ducit Rex Beatricem Borboniam. Vectigal novum in Bohemia instituit. Archivum Bohemici Regni instituit. Carthusianorum Coloniam deducit Pragam. Venceslaus è Beatrice natus: huic Lucemburgensis tradita Provincia, qui à conjuge Dux Brabantiæ factus. Carolus Marchio Moraviæ Imperator designatus contra Ludovicum Bavarum. Bonnæ coronatur. Imperitia Medici Hebræi & altero oculorum privatur Johannes Rex, priore in Lithuania amisso. Dissimulat cæcitatem. Auxilia fert Regi Gallorum contra Anglos, Carolo quoque filio usus comite. Ceduntur Galli ab Anglis. Joannes in acie prælians occumbit. Cadaver Lucemburgæ sepultum. Dies Ruffi Bohemis nefastus. Comparatio Johannis cum Otthogaro ob similem eodem die vitæ exitum.

Regis Ioannis apparatus in Italiam.
Anno 1352.

REx igitur decem millibus armatorum in Bohemia, & tribus millibus in Carinthia contractis, alpibusque ſine ullo ſuorum diſcrimine ſuperatis, Brixianos metu ſuſpenſos, ita adventu ſuo in Bergomates illorum hoſtes animavit, ut bellum illis ultrò inferre, urbemque illorum ductu Regio obſidere auderent, cum antea ne mœnibus quidem egredi, ad arcendas Bergomatium populationes ſatis animi haberent: Tantum invaluerat factio Gibellina, quam Vicecomites Mediolanenſes cum Bergomatibus in gratiam Cæſaris, contra Brixianos Guelphorum fautores excitaverant. Malè Bergómum rebus ad tolerandam obſidionem neceſſariis inſtructum erat, quia nihil minùs, quàm obſidium expectabat, præcipuè ab his, qui ante Regis Bohemiæ adventum, longè inferiores factione apparebant. Affuit tamen auxiliatrix factio, ſed uno tantùm prælio extra portas cum Rege infeliciter commiſſo adeò ſuccubuit, ut iterum ad ferendum obſeſſis auxilium non rediret. Bergomates à ſociis deſerti, Conſilium ſe dedendi capiunt, hac conditione, ſi Rex deditos ſuæ ditionis faciat, non autem ut illos Brixianis ſubjiciat. Quibus ille reſpondit: Non in hoc ſe ad Italiam veniſſe, ut ſervitutem civitatibus Italiæ à ſe in fidem ſuam receptis imponat, ſed ut illas à factionibus & ſeditionibus liberet, ſublatis inde Gibellinorum & Guelphorum barbaris atque exitialibus vocabulis. Tum illi à Rege impetrato, ut præſidium Gibellinorum incolume a mœnibus dimittere liceat, portas Regi aperiunt, ſeque illi cum bonis omnibus dedunt, atque ille extemplo novam ibi arcem condit, quam Hactenus Bergomates Rocham appellant.

Brixiani Bergomates obſidione cingunt.

Bergomates cum Mediolanenſibus Cæſaris partes ſequuti.

Bergomum ſe dedit.

Quo Conſilio Italiam Ioannes adierit.

Inde

Inde exercitus à Brixianis Cremam deductus, (nam & illa infestam se Brixiæ exhibebat,) iccirco agri oppidi illius infestissimè à Bohemis populati, multæque civium villæ magnificè extructæ, solo adæquatæ. Qua deformitate & calamitate permoti Cremenses, similiter atque Bergomates deditionem Regi faciunt. Quod ubi Beltrandus, Romani Ponficis copiarum Dux, qui eo tempore Bononiæ erat, cognovit, Regem tanto successu factionem Gibellinam à Cæsare totis viribus stantem prosternere, illamque sub jus ac potestatem suam subjungere, non differt, Regi nomine Pontificis ingentia præmia, & interim urbium quas expugnaret possessionem polliceri. Easque urbes nominat, Mutinam, Rhegium, Parmam, simulque suam operam cum Pontificis copiis ad illas expugnandas offert, dummodo Rex pertempus oppugnatum illas veniat. Venit & ad Mutinam cum suis castris Beltrandi castra conjunxit, superatisq; munitionibus, quas Mutinenses objecerant, utraq; castra muros juxta posuit, scalasque apparatas habuit. Hostis tam propinquus, diversè animos obsessorum trahebat, pro diversitate videlicet factionum, quarum Gibellina hortabatur ne animo deficerent, contra Guelpha suadebat, ne dubiam belli aleam subirent, cum certum haberent Regiæ clementiæ atq; liberalitatis documentum. Atq; hæc sententia obtinuit, ut se cum urbe sua Regis fidei permitterent. Promotus hinc ad Rhegienses exercitus, qui simulatque signa Regis Bohemiæ conspexerunt, ejectis Gibellinis, Regem intra mœnia receperunt. *Petenti Parmam*, turma equitum ad novissimum agmen se ostendit, carpere aliquid de illo satagens: sed nec primum

Arx Bergomi à Ioanne extructa.

Cremenses Bergomatum sequuti vestigia.

Beltrandus Baucius.

Ioannes Pontificiis copiis se conjungit.

Mutina se dedit & Rhegium.

impetum Regiorum equitum sustinere ausa fuit, in fugam statim conversa. Pertinacius ad mœnia eruptio Parmensium ingruebat, prælium cum Bohemis iniens, cæterùm majore audacia, quam vi, ac tanta suorum clade, ut necessariam deditionem facere coacti fuerint. Gibellini omnes Parma expulsi. Inter hæc Regi nuntiatur, Lucam Ætruriæ urbem, cupere Imperio Regis parere, sed quo minus voto satisfaciant, obstare illis Florentinos, qui præsidio firmo urbem in potestate sua teneant. Rex cognita Lucensium voluntate, copias urbi admovet, machinasque & tormenta, ac saxa muralia, ad incutiendum Florentinis terrorem ostentat. Ita autem divisas inter se stationes obsessi habebant, ut Lucenses partem urbis quæ munitissima videbatur obtinerent, Florentini verò eam, quæ infirmior apparebat, quam dum acriter defendunt, cuncti in hostes ibi magno tumultu oppugnantes intenti, Lucenses ex altera parte scalis positis, murum ascendendi Bohemis potestatem faciunt, & à tergo una cum illis Florentinos aggrediuntur, cædemque illorum insignem edunt, antequam Rex mœnia ingressus, arma projicientibus parcere juberet. Accessit hinc sua sponte Papia ad Imperium Regis. Dum ista in Italia à Rege, magno illius præconio geruntur, (Nam alii Authorem libertatis, alii depulsorem civilium seditionum, omnes non Tyrannum, sed verum patronum prædicabant:) Cæsar Bavarus, ultra solitum sibi morem excandescens, Regem ut perduellem appetebat, questus apud Germaniæ Principes, quod ille sibi Imperium in Italia usurparet, voluitque ut hostis palam declararetur. Cujus querelam Balduinus Treverensis Archiepiscopus

Parma quoque.

Luca Florentinorũ odio Bohemis se subjicit,

Papia Regem Bohemum agnoscit.

Præconia Regis Johannis.

Rebellem Ludovicus Cæsar Joannem Regem declarat.

pus Regis patruus magna tunc inter Principes authoritate, quod Spirensem præterea Episcopum ageret, & vicem Moguntini Archiepiscopi implebat, sic interpellavit: Nihil in hoc peccasse patruelem suum, quod à Brixianis rogatus per memoriam Henrici Cæsaris patris sui, qui illam civitatem compluribus beneficiis devinctam habuit, tuendam susceperit contra Bergomates & Cremenses, quæ municipia, neque Papam neque Cæsarem Dominum agnoscerent, sed ob id quoque gratia potius quam invidia dignum videri, quod nonnullas in Lombardia civitates, quæ legitimis Dominis destitutis Tyrannos sibi asciverant, à Tyrannide in libertatem vindicaverit. Ergo Cæsar cum id obtinere quod cupiebat, non posset, alia via Regem adoritur, inimicos illi Principes, regno illius vicinos comparans, (a) Fridericum Misniæ, & (b) Otthonem Austriæ. Apud illum tantum promovit, ut filiam ille Regi in Bohemiam remitteret, quam sibi adhuc immaturam desponderat, in locum ejus filia Cæsaris ducta uxore. Sed & Otthonem paulò post huc perduxit, ut Regi negotium de Carinthia faceret, quasi Henricus illam non potuerit in Joannem filium Regis sine assensu Cæsaris per sponsalia transferre. Quæ ubi Regi in Italiam sunt nuntiata, ex lætitia in tristitiam mutatus, mittit continuo in Galliam pro filio Carolo, ut ei exercitum tradat, urbibusque quas receperat, præficiat. Nec Carolus diu in itinere moratus, Papiam ad patrem venit, multa nobilitate Gallica comitatus. Jam enim Philippus,

Trevirensis defensionẽ Joannis suscipit.

Cæsar Misnensem & Austrium vicinos instigat adversus Joannem.

Ioannes rebus Italicis filio Carolo eredicis domum revertitur.

(a) *Fridericus designatus Cæsar contra Carolum.*
(b) *Ottho venustus Alberti Cæsaris filius Dux Carinthiæ & Austriæ.*

Supra soror dicta, Philippus Valerius Rex Galliæ. cujus * filia Carolo desponsa fuit, in Gallia regnabat, hinc plerique Galli nobiliores, tum studio demerendi Regem suum, tum etiam officio in Carolum tanquam Regis generum, illum in Italiam prosequebantur. Cura juvenis ante discessum patris, Allobrogum Principi ceu Cognato, & in militia exercito demandata. Sedecimum tum annum Carolus agebat. Reversus in Bohemiam Rex, dissimulata indignatione, tranquillas ad Cæsarem dat literas, quibus existimationem dignitatemque suam Cæsari commendat, simulque ei demonstrat, quem in statum Lombardiam restituerit, non ambitione ductus, ut Majestatem Cæsaris apud Italos conturbaret, quemadmodum nonn. 'li perverse loquuntur, sed ut rationes ejus ibidem confirmaret: cujus rei testem esse Vicecomitem Mediolanensem, cui ipse Cæsar præter alios in Italia fidem habere soleat: Responsoque non expectato, quantum militum in summa fisci inanitate cogere potest, adversus Fridericum Misnensem causa ulciscendæ ignominiæ cogit, improvisusque ad oppidum Gorlitium in Lusatia situm, quo tunc Fridericus potiebatur, adest, primoque illud adventu capit, non ausa multitudine incondita & inermi diu repugnare: capit mox & arcem firmiter munitam corrupto Præfecto arcis: denique uno tumultuario prælio cum Friderico feliciter facto, quicquid per oppignorationem alienatum in Lusatia superiore fuit, id totum recuperavit, filiamq; Judith sibi redditam, alteri genero multis parasangis dignitate & opibus Fridericum illum superantem depactus est, nempe Joanni Regis Philippi filio, qui postea in regno Galliæ patri successit.

Excusat se apud Cæsarem Rex.

Rex Ioann. ulciscitur contumeliam à Misnio sibi illatam capto Gorlizio.

Porrò

Porro Otthonem nihil tunc moratur, quo minus hostem Regis ex professo ageret, nisi quod auxilia ex Hungaria & Polonia, quæ sibi Cæsar comparaverat, nondum præsto erant, ubi dein Austriæ appropinquare illa audivit, ad populandos fines tam Bohemiæ quàm Moraviæ suos immisit. Duplicatus belli terror, tum Bohemos tum Moravos, non solùm milites scribere, sed dare etiam tributum, quod nuper ut intolerandum ferre detrectabant, cogit, ut tanto justior exercitus conflari posset. Quo utrinque conflato, & in una castra contracto, occupat Rex locum in Austria ad oppidum Lava positum citra Danubium. At Ottho ultra Danubium copias suas, per omnes cœnobii Neumburgensis agros propter illarum multitudinem extenderat. Quippe soli Hungari cum Polonis quinquaginta millia hominum implesse dicebantut. Eoque majori cunctis fuit miraculo, Otthonem tam incredibili turba circumdatum, transire Danubium tantisper distulisse, dum primùm Poloni, deinde Hungari retrò unde venerant, metu, an tædio abirent, Otthone interim destituto. Rex neminem habens cum quo acie congrederetur, facit impetum in bona Otthonis cis Danubium sita, & amplius quadraginta loca vi capit. Quæ illorum munitiora erant, illis Benedictum à Vartemberg, & duos Henrici à Lyppa pridem mortui filios, Henricum & Johannem præfecit, cætera militi in prædam dedit. Hæc ut non minus Cæsari quàm Otthoni gravia acciderunt, gravius tamen Cæsar accepit, quòd hoc ipso tempore Bonifacius Pisanus Comes, rem gratam Joanni Pontifici factu-

Iohanni II. Regi Galliarum filiam despondet.

Ottho Dux Austriæ ingentem exercitum ex Hungaris & Polonis conflat.

Dilabitur miles Otthonis.

Præda exposita Austria.

Nicolaus Antipapa.

facturus, (*c*) Pseudopapam, quem Cæsar suo arbitrio constituerat, ac locum habitandi ei Pisis assignaverat, captum Avinionem perduxerit, in carcere tædio vitæ necandum. Nam eam quoque rem Johanni Regi Cæsar acceptam ferebat, inquiens: Nunquam facinus tantum Pisanum Comitem ausurum fuisse, si non Joannis exercitu, quem in Italia reliquerat, auxilio fretus foret. Bene autem ac feliciter Carolus patris in Italia vicarius res gerebat, pace & bello: in utroque tempore providus & strenuus adversus insidiatores & bellatores. Insidiæ ei dum adhuc Papiæ se contineret, concinnatæ erant, ut clandestino veneno de vita tolleretur. Veneficus mutum se esse fingebat, & per hoc quasi naturæ vitium, facilè se in aulam, dein per operas suas, quas quotidie promptissimas cocis præstabat, in coquinam se insinuavit. Paschæ dies, & festo & epulis celebris erat, cum ille cibis maturius venenum infunderet, quàm Carolus a solemni sacro rediens ad prandium discumberet. Aulici famis impatientes ad sumendum jentaculum à sacris se abducunt, & omnes qui seorsum jentarunt, mortui à Carolo reperti sunt, inter quos præcipui Joannes à Quercu, quem pater aulæ Caroli Magistrum attribuerat, & Joannes ab alta Ecclesia, cibi, sicut Simon etiam à Ceycla poculi administer. Non potuit

Carolus ritè suo in Italia munere perfungitur.

Venenum Carolo à Vicecomite instructum irrito eventu.

(*c*) *Petrum Corvatium Reatinum Franciscanum Pontificem Romæ crearat Ludovicus Cæsar, nomine Nicolai quarti tradito. Eum Corbanensem alii nominant. Hic Ioanni Papæ 22. Avenionem deductus à Pisanis, triennio pòst culpa deprecata honesto obiit carcere. Hic Ludovicum Romæ coronavit Anno 1328. die Pentecostes.*

potuit hac re Carolus non commoveri, eo magis, quod nullum talem in hoſpicio ſuo obverſari oculis viderat, in quem tam nefarii & abominabilis criminis ſuſpitio caderet. Migrat inde protinus in aliam domum, aliudque prandium ſibi adornari jubet. Inter prandendum illò quoque veneficus illi ſeſe ingeſſerat. Carolus viſo adoleſcente in peregrinum modum detonſo, quisnam ſit interrogat. Mutum eſſe aulici reſpondent, & ſatis diu in aula officioſiſſimè diverſatum. Capiatur, inquit, confeſtim, quisquis ille eſt, ac quæſtioni & tormentis ſubjiciatur, donec exploratum habeamus verè an fictè ſit elinguis. Tortus fari cœpit, authoremque tanti ſceleris Vicecomitem Mediolanenſem eſſe prodidit. (d) Vicecomes ab inſidiis falſus, ad vim apertam animum vertit, Inſubriam & quicquid in Lombardia reliquum Cæſar habebat, una cum Marchione Ferrariæ, dein Thuſcos non minus quàm Florentinos ob amiſſam Lucam furentes, in arma concitans, eisque locum ad arcem S. Fœlicis, non longè à Mutina diſtantem oſtendens, ad quem armati omnes convenirent. Parmæ tunc Carolus cum ſuis copiis à patre ſibi relictis erat, ibique majora indies paterna ſubſidia expectabat, ſed partim locorum diſtantia, magis adhuc in maximis oneribus quibus Bohemi premebantur, ſumma æris difficultas impedimento patri fuerunt, quo minus cum ſubſidio promiſſo maturare potuerit: inſtantibus hoſtibus, ac jam per Inter-

Conſpiratio tyrannorum Lombardiæ adverſus Carolum.

(d) *Vicecomitibus ſe conjunxerat & Robertus Rex cum Scaligeris, Carrariis, Paſſerinis, & Eſtenſi Marchione cum Populo Florentino.*

In summa difficultate Carolus constitutus. Internuntios id agentibus, ut Mutinenses ad deditionem, aut seditionem perducerent. Consultat per tempus cum suis de summa rerum Carolus. Erant qui censebant, omnino expectanda esse paterna auxilia, ne si quid gravius in prælio intempestivo accidisset, gravem culpam sustinerent omnes. *Mutinenses solicitantur ad deditionem.* Porrò alii dicebant, præstare per virtutem in prælio belli fortunam qualemcumque experiri, quàm Mutinam ope desertam hostibus prodere. *Diversa de pugna ineunda sententia.* Atque horum sententiam Carolus approbavit: Videbat enim cottidie copias suas augeri voluntariis Italorum agminibus, ultrò, velut ad referendam gratiam adfluentibus, quòd ita liberè Italos haberet, ut in omnibus civitatibus quibus præfuit, suo illos jure, suisque legibus vivere sineret. *Carolus acceptus Italis.* Ne igitur tam erga se gratos per ignaviam, imbelliamque destituisse videretur, præsertim auctus Germano equite, quem sibi propatruus Treverensis Archiepiscopus submiserat, tollere signa, & contra hostes illa ferre signiferos jubet. *Auxilia surrogat Treverensis.* Subsequitur ipse antesignanos justa acie; sed hostibus longè numero impari. Dato utrinque pugnæ signo, concurrunt equites pari utrinque impetu & audacia, satisque diu certamen inter se contractum exæquant, quod quidem ita acre inciderat, ut sub Carolo alter jam equus confossus jaceret. In tertio tandem Germanis equitibus adnitentibus, turmas Italorum dispulit & protrivit, capto Estense Marchione. *Marchio Estensis captus.* Quod ubi Thuscæ phalanges conspexere, laxatis Ordinibus effusa inde fuga effugerunt. *Victoria celebris.* Cæteri pedites, densatis Bohemorum scutis, rhedisque & carris circumdati, amplius sexies mille capti sunt, & præterea

terea mille equites. (*e*) Hæc tam celebris Caroli apud Lombardos victoria, die festo divæ Catharinæ celebrata fuit, cum jam pater ejus in itinere esset quod post victoriam quoque continuavit, ut & filio successum gratularetur, & militibus pro exhibita strenua opera dignam referret gratiam: denique ut præsens ex dignitate & conditione cujusque pretium captivis statueret, quos dimittendos censuisset. Quæ dum ille Parmam veniens agit, interim Ottho in Austria, nullo ferè negotio sua recuperat omnia. Tanta fuit socordia & negligentia præfectorum, quos ut diximus, Rex bonis in Austria partis præfecerat, ut cuncti simul ab Otthonianis interciperentur, nec aliter in libertatem rursus asseri potuerunt, nisi arcibus nobilioribus Otthoni restitutis, post mensem septimum quàm capti erant. Tamdiu videlicet, Rex in pacandis constituendisque rebus Italicis, animum Parmæ occupaverat, datisque per alias quoque civitates Magistratibus, qui omnes in verba sua jurabant, unà tandem cum filio Carolo Pragam redierat. Nec enim satis tutum videbatur, salutem adolescentis optimæ indolis, tot & tantis Italorum factionibus mutuisque inter ipsos seditionibus diutius ibi committere. Nullus autem Ordo in Bohemia erat, quem non mirifico gaudio Caroli in patriam reditus afficeret, propter eximias ejus animi corporisque dotes, decora in corpore formæ dignitas, commoda proceritas, virilis firmitas membrorũ, Ingenium liberale, come, & totum ad demerendos homines expositum, sine ullo interprete,

Rex certior factus de victoria pergit.

Ottho per Regis absentiam amissa recuperat.

Redit Rex cum Carolo filio Bohemiam.

Multarum linguarum Carolus peritus Bohemis verè gravissimus.

(*e*) *Referunt historici infeliciter tunc præliatum, Bohemos tota penè Italia rejectos solum Parmam Mutinam & Rhegium tenuisse.*

prete, ſive Latine, ſive Italice, ſive Gallice, ſive Germanice, ſive Bohemice ſermocinandum eſſet. Idcirco etiam nullum cujusque ei officium defuit, & reverentia penè major, quàm parenti ſuperfuit: quibus ille irritatus, ex Bohemia eum in Moraviam cum uxore Blancha amandavit, & non prius Marchionis ibi perſonam gerere permiſit, quàm fidei ſacramentum præſtaret, quale præſtare conſuevit, qui vulgò nunc Vaſallus appellatur. Ac mox cura iſta liberatus, æreque ex Judæis & Chriſtianis ſuis artibus extorto, peregrè rurſus ad ſuos Lucemburgenſes, ad quos perpetuo ſua illum trahebat voluptas, profectus eſt. Inde porrò Avinionem in Gallias Ludovici Cæſaris gratia, poſt tot minas & injurias illatas rogantis, ut interſſe & Romanum Pontificem Rex pacificatorem ageret. Sed adeò induruerat Pontifex adverſus Cæſarem, quem veteratorem nuncupabat, ut nulla prorſus ratione à rigore ſententiæ latæ flecti potuerit. Ergo utrumque Cæſar odio & bello undecunque commoto perſequebatur, quaſi Pontifex cum Rege in perniciem ſuam ex compoſito colluſiſſet. Dum Rex abeſt, Elizabeth Regina magno Bohemorum luctu extincta fuit, quippe haud ſecus illam Bohemi atque matrem obſervabant: quoniam omnibus ad ſe confugientibus matris affectionem exhibebat, ſeque ad moderandam mariti vehementiam ſæpiſſimè interponebat. Tres filios & quatuor filias enixa eſt: E filiis *Premiſlaus* infans mortuus, Carolus & Joannes ſuperſtites ſuperfuerunt. Viduus igitur Rex Pragam revertitur, poſt exhauſtum omne viaticum peregrinationibus, conviviis, ludis, ſpectaculis, quæ ſine modo ubique locorum edebat. Sed poſtquam domi quoq;

Marchio Moraviæ creatus Carolus.

Joannes Cæſari Pontificem conciliare ſtudet ſed actum agit.

Regina vivis excedit.

Liberi Regii.

quoque ærarium vacuum repperit, ad improbam monetam cudendam animum adjecit. Monetarium apponens, qui ex veteribus bonis nummis, novos malos recuderet, pusillo illis argento superinducto, cætera planè æreos. Argentum porrò ad nummularii officinam, dum è templis passim auferret mutuari se dicebat, nec unquam mutuum reddebat, velamentumque hujus sacrilegii hoc illi erat, quod diceret sacro ejusmodi argento adversus profanos Lithuànos se abuti. Nam rursus tunc Magister Prussiæ contra illos, atque item contra Polonos opem Regis imploratum venerat. Sed nullum operæ in Lithuania pretium factum, quoniam hyems rigidior inciderat, quàm ut posset ad sustinendum equitem palustria isthic loca gelu astringere, ne cum equo hauriretur eques: castellum tamen idoneo loco ædificari, præsidioque illud muniri, ad coercendas Lithuanorum incursiones placuit. (*f*) In Pomeraniam deinde exercitus duceba tur, ut ea loca, quæ à Vladislao Locteko Poloniæ Rege ibi intercepta erant, rursus reciperet, denuoque illa Magistro Prussiæ restitueret. Quo facto ad populandam Poloniam, Rex se cum Bohemis Prutenisque convertit, ulturus incommoda, quæ nuper in Slesia evastatis circum Oppaviam agris à Polonis accepit. Vicissim igitur agros circum Posnaniam omni clade pervastat, sine ulla suorum noxa, quia nemo illi occurrere ausus fuit, ne tum quidem, cum ipsam Cracoviam Regni caput obsideret, ea pertinacia, ut juraret, non antea se ab illa recessurum, quàm portam ejus manu sua contigeret: dura-

Monetam adulterinam cudit Rex.

(*f*) *A strage Crucigerorum avertisse quidem Bohemos & Silesios in majorem Poloniam irrumpentes Regem Vladislaum, ait scriptor Polonus: at qua noster narrat cachinno omnia excipit.*

regno gesserit, ut non solùm à nemine accusari, sed nunquam satis ab omnibus laudari potuerit, adeò numeros omnes rectè administrandi implebat, omnium commodis serviens, ab omnibus acerbissimam illam exactionem submovens, nullum ipse æs alienum contrahens, factiones & discordias Ordinum ubique sedans, Regnum denique totum à latrociniis purgans, atque inprimis cum Joanne Episcopo Pragensi providens, ut religio in eodem regno incorrupta servaretur. Cujus quidem rei Episcopus exactissimum se præbuit custodem, sicut Episcopatus præterea sui magnificentissimum amplificatorem. Nam duas illi arces, quarum alteri Hersteyna, alteri Vulturia vocabulum, de bonis patrimonii sui redemptas, attribuit. In arce verò Raudnicia, præter alia nova opera, templum divæ Virginis cum collegio sacerdotum, & juxta Ptochotrophium excitavit, atque ita utrumque prædiis & agris instruxit, ut tam sacerdotibus, quàm egenis necessaria ad victum abunde suppeditarent. Porrò Carolus usque ad fines Bohemiæ patri obviam prodiit, lætoque tunc illius vultu exceptus est, quem tamen mox ille immutavit, simul atque cognovit multò meliore fama esse filium quam patrem apud Bohemos. Rursus igitur à se, ut suspectum de regno affectando removendum, & quod vix in naturam patris cadit, filium periculis vitæ objiciendum putavit. Hæc cogitanti, supervenerunt ex Pannonia Oratores à (g) Carolo Rege missi,

Carolus summam ob rectam administrationem apud Bohemos laudem adipiscitur.

Episcopus Pragensis auget Ecclesia sua reditus.

Suspectus patri de ambitu filius Carol.

Nn quo-

(g) *Carolum Regem Hungariæ arbitrum fuisse consentiunt omnes, sed Bonfinius & Crommerus Casimirum affuisse dicunt, quia Loctekus obierat, anno* 1333. *Hæc gesta sunt anno* 1335. *in arce Vuissegrado Hungariæ.*

quorum Pontifex Agrienſis Princeps fuerat, orantes, ut cauſa dirimendarum ſimultatum, quæ inter ipſum & Loctecum Poloniæ Regem intercederent, venire in Pannoniam non gravaretur, utrique videlicet Regi ipſe Carolus affinis erat. Nam Johannis prius ſororem in matrimonio habuit, qua intra annum ex partu mortua, filiam dein Locteci ſuperduxit. Unde pari utrumque affinem benevolentia complecti videbatur, eoque promptius Joannes una cum filio Carolo, quò invitabatur, profectus eſt, reperitque ibidem Loctecum cum filio ſuo Caſimiro arbitrio Caroli ſe ſubmittentem. Atque ille auro & argento, arbitris ad perſuadendum appoſitiſſimis, ita rem tranſegit, ſtatuens, ut Loctecus ſummam pecuniæ Joanni debitam in ſolidum ſtatim adnumeraret, atque de tota Sleſia eidem cum omnibus Ducibus concederet. Joannes viciſſim ne amplius titulum Regis Poloniæ uſurparet, neve ullo poſthac tributo Loctecum cum poſteritate ſua oneraret. Hujusque libertatis redimendæ gratia Carolus de fiſco ſuo, quingentas auri puti libras appendit, quibus gutturnio cum pelve acceſſit pondo ducentarum librarum, & inſuper quinquaginta crateres bellè inaurati, gemmaque pretioſa ex qua bibitur, gemmatum item alveolum, in quo ſimulachrum pugnæ latrunculis ludimus, adjectæ liberaliſſime fuere. Sed neque filius Johannis Carolus indonatus abiit, dona erant quæ ſecum abſtulit, equi nobiliores auratis frenis, phaleris, ſellis inſtrati, ipſe aureo balteo, cum aurea item pharetra præcinctus, ornamenta ſtrenui militis in Moraviam referebat: neque enim illum parens in Bohemiam adire paſſus

Pax inter Reges Bohemiæ & Poloniæ ſancita à Carolo Hungariæ Rege.

Pretioſiſſimis muneribus donati Reges à Pannone.

ſus eſt. Sed brevi pòſt in expeditionem eum Bavaricam ablegavit, Ludovico Cæſare rurſus de Carinthia apud Bavaros ſuos turbas ciente, dum ex alia in aliam impietatem indecenter ruit. (*h*) Supra memoravimus, legitimum matrimonium inter Joannem filium Regis Bohemiæ, & filiam Henrici Carinthiæ Principis contractum fuiſſe, ipſam Carinthiam dotis nomine matrimonio acceſſiſſe. Hanc ut interverteret Cæſar, induxit maritam mulierem, ut virum de impotentia virium inſimularet, ab illoque diverteret, offerens ei poſt divortium factum filii ſui Ludovici nuptias. Nihil impudentius muliere petulante, accuſat quoquomodo poteſt inſontem maritum, illumque mox deſerit, & dotem repetit Cæſaris viribus, quibus ille Ludovicum filium præfecit, quemadmodum Rex ſuis copiis Carolum. Qui non longè à Ratisbona hoſtem inveniens, loco munitiſſimo caſtra poſuit, quæ carris præterea, foſſisque & lorica præmuniit, ut eò faciliùs multitudini reſiſteret, ne invitus alieno tempore pugnam iniret, quanquam ad dimicandum ita paratus, ut cum hoſtes in pabulatores tantùm facere impetum ſoliti eſſent, ipſe prior aciem pro caſtris inſtructam, illis uno, altero, tertio die oſtendit quietè ſemper ſtantibus, certaminis

Auctor divortii Cæſar inter conjuges.

Carol. bello Bavarico contra Cæſarem à patre præfectus.

Acies bene inſtructa à Carolo.

(*h*) *Extincta ſtirpe Ducum Carinthia, Ioannes Henricus filius Regis Ioannis, Margaretham hæredem duxerat Henrici filiam, quæ pertæſa mariti de frigiditate eum accuſans, eo repudiato Ludovico Marchioni Cæſaris filio nubit, è quo Menhardum ſuſcepit: at utroque mortuo tertium nupſit Rudolpho Alberti II. filio, & ita Ducatum cum Comitatu Tyrolis Auſtriæ tradidit, Anno 1360. Conſtituit gymnaſium Viennæ à patre Alberto inchoatum, & à fratre Alberto abſolutum.*

minisne periculo commotis, quia cum loco etiam impedito sibi pugnandum videbant, an quia consilium Austriæ Principis illis placebat, consulentis, ut cum integro adhuc exercitu ipsum caput potiùs, nempe Regem Joannem de improviso peterent. Nec enim nisi capite contrito malorum finem fore. Trajecto igitur Danubio, ne Carolus abeuntes insequi posset, partim aqua partim terra Lincium se conferunt, ut inde per montes se in Bohemiam insinuent. Sed nunquam non Joannes ad arma cum suis accinctus erat. Itaque nondum montes transgressos, in turpem fugam hostes compulit: qui in plano rursus coacti in Carinthiam tendebant, in qua jam Carolus aderat, Joanni fratri suo suppetias laturus. Hic demum ad manus ventum atroci & ambiguo prælio, ex quo tamen pax inter Cæsarem & Regem consecuta est, hac lege, ut filius Cæsaris sibi Carinthiam haberet, quando uxorem quoque alienam habuit: & Joannes Regis filius in solatium ademptæ sibi conjugis, ut eam regionem quæ Tyrolis nuncupatur, obtineret. Idem mox Joannes procreato ex concubina filiolo, calumniam uxoris de impotentia apertissimè confutavit. Cæterùm Carolus in Italiam solitis tunc seditionibus tumultuantem, se contulit, stipendioque illic potiùs, ut Dux tamen meruit, quàm ut domi sine armis privatus vivens, paterno conspectui ingratus appareret, novis præsertim nuptiis patre irretito, quas sumptuosissimas cum Beatrice filia Principis Borboniæ in Gallia concelebravit. Rursusque ad extorquendas pecunias deflexus, novum in Bohemiam vectigal invexit, nullo rerum promercalium genere omisso, cui non tributi aliquid imponeret: vocavitque Ger-

In Bohem. Cæsariani cæsi in Carinthia bellum suscitant. Pax facta.

Joannes contentus Comitatu Tyrolensi.

Carolus militat in Italia.

Ioannes Beatricem Borboniam conjugem ducit.

Germano vocabulo, nam Bohemum non inveniebat, Ungelt, quod vacuum pecunia faceret marsupium. Sed hoc ejus factum Bohemi in hunc diem laudibus provehunt, quòd Tabularia in Regno instituerit, in quibus tabulæ, hoc est, actus publici, instrumentaque & literæ emptionum, venditionumque continentur, ut secura suorum bonorum cuilibet liberaque & perpetua esset possessio, quippe summi magistratus tabulis custodes adhibentur. Tactus aliquando tandem etiam religione, miratusque vitam Carthusiensium asperam, per quam corpora castigarent, in potestatemque redigerent suam, ne in sensum reprobum caderent, Carthusianos nunquam antea in Bohemia visos, Pragam condito illis templo, & benè dotato adduxit. Quo tempore Beatrix uxor filium ei peperit, cui ipse nomen Venceslai indidit, atque ei statim Lucemburgam pro portione hæreditatis attribuit. (i) Qui deinde uxore de Brabantia ducta, factus est Brabantiæ Princeps. At Carolo sors ultra vota etiam fortunata se obtulit. Laborabat Cæsar Ludovicus pedum ulceribus, quæ cancer sensim rodebat, carnes surarum pauxillatim devorans, nec ullis medicamentis cedens,

Yngelt vectigal novum.

Archivum Regni instituit.

Carthusienses sodales Pragam invehit.

Venceslaus Ioannis. F.

Ludovicus Cæsar phagedæna laborat.

(i) Venceslaus duxit filiam Ioannis tertii Ducis Brabantiæ, qui cum Ludovico Comite Flandriæ affine de Ducatu certans, vitam quoque amisit. Wilhelmus Ludovici Cæsaris filius factus Hollandiæ Comes, circa annum 1343 Huic sine prole ex testamento successit Albertus frater, cujus filiæ duæ Hollandiæ, Phrisiæ, Zelandiæ, Hannoniæ hæredes nupserunt Ioanni Duci Burgundiæ, & Venceslao Ioannis filio Duci Lucemburgi & Brabantiæ. Nati erant tam Wilhelmus quàm Albertus Dux Straubingensis ex Margaretha Wilhelmi III. Comitis Hollandiæ filia, licet hanc Ioannam dicant Venceslao Regi Caroli filiæ nupsisse. Erratum in Venceslai nomine.

quemadmodum nec ipse de impietate sua cedebat, licet à tertio jam Romano Pontifice ad pietatem recipiendam paternè invitatus. Ergo Clemens hujus nominis sextus Pontifex, cum animadverteret Cæsarem longa quiete sibi aliisq; inutili opus habere, nec ulli amplius multum nocere posse, non expectata illius morte, Carolum Joannis filium, misso de latere in Germaniam Legato, Cæsarem ab Electoribus Principibus designari impetrat. Convenerant Francfordiam Electores, excepto Marchione Brandemburgo; nempe filio Cæsaris, & (k) Antistite Moguntino, quem Romanus Pontifex, quia eidem Cæsari adhærebat, exauguravit, cæteri omnes una cum Rege Bohemiæ Joanne, cui tunc oculus, quem solum reliquum habebat, vehementer doluit, atque ii una voce Carolum diu renitentem, Regem Romanorum consalutarunt: & quando non satis tutò adiri locus posset, quem (l) Aquisgranum vocant, Bonnam Coloniam Agrippinæ vicinam Electores deflexerunt, ibique Carolum solemni more coronarunt. Is cum patre in Bohemiam reversus, non aliter illi, quàm olim privatus omnia officia exhibuit, ad nutumque illius semper ei præsto fuit. Dabat tunc operam Medicis pater, ac maximè Hebræo cuidam, ex Arabia se adventasse, & ante alios medicinæ scientiam in oculis curandis se tenere jactanti. Atque ille cura sua ex cæcutiente Regem planè cæcum efficit;

Ludovico Abrogatum à Pontifice Imperium. Ioannes XXII Benedictus X. Clem. vj.

Carol. IV. Rex Romanorum designatus. An. 1346.

Iudæus Medicus Regem Ioann. & altero oculo privat, ipso cæcitatem agrè dissimulante.

(k) *Henricus Virnberg Episcopus Moguntinus Carolo non suffragatus licet illi Pontifex Gerlacum Nassovia Comitem substitueret.*

(l) *Exclusus fuit Aquisgrano licet cum Electoribus adveniret Carolus.*

cit: nihil autem minus Rex, quàm cæcus esse videri voluit. Ad cæcitatem itaque dissimulandam, ludicra hastatorum, quibus imprimis delectabatur, sæpius etiam quàm integris oculis solebat, spectare sibi permisit, & nunc istum, nunc alium, quem in spectaculo superiorem evasisse ex nomenclatore audivit, nominatim magna voce laudabat. Philippus Galliarum Rex ignarus casus Joannis, post adversam pugnam in portu Flandriæ, à classe Edovardi Angliæ Regis acceptam, (plus enim quam triginta Gallorum millia occisa esse referuntur:) misit in Bohemiam ad eundem Joannem, & præterea ad Carolum tanquam generum suum, auxilia contra Britannos petitum. Aderat Joanni parata excusatio, dein amicorum omnium accesserat adhortatio, ne se in ullam, ne dum in tam longinquam daret peregrinationem, posse vicem ejus Carolum implere, & tam pro patre, quam pro se Philippo socero suo satisfacere. Excanduit vehementer ad hæc Joannes: Et vos (inquiens) me adeo cæcum facitis, ut viam in Gallias à me sæpissimè tritam invenire nesciam. Mihi, mihi inquam ipsi, vel toto orbe dissuadente, illò eundum & pro amicissimo mihi Rege mea manu dimicandū est. Edicitq; è vestigio ad diem certum militibus profectionē. In qua Carolus partem auctis ex Germania viribus comitatus est. Edoardus Angliæ Rex, cognito Bohemorum & Germanorū adventu, ab obsidione Lutetiæ Parisiorum discedit, lenteque ac paulatim exercitum per Galliam populabundus ducit prælium cum Adversariis non commissurus, nisi per occasionem sibi tempestivè oblatam. Circummissis itaque exploratoribus, ubi comperit Gallum multitu-

Iudæi medici Principibus & populo perniciosi.

Philipp. VI. Rex Galliæ auxilia poscit Bohemica adversus Angles.

Ioannes cæcus nequicquam reluctantibus suis ipse profectionē in Galliam instituit.

Carolus comes expeditionis patris in Galliam.

Edoardus VI. Rex Angliæ cautus.

dine equitum, quàm se robustiorem esse, locum in convalle quadam nemoribus circumfusa, eoque ad pugnam equiti ineptum occupat, aciemque in illo dirigit, oppositis in fronte sedecim millibus ex delectis sagittariis. Galli valle illa conspecta, à descensu ejus periculoso abhorrebant, locaque superiora tenebant. At Joannes Rex, qui ut nihil vidit, ita vaniora omnia minusq; esse perniciosa, quàm dicerentur existimans, suos multis verbis ad descendendum in hostes, ritu inquiens ferarum per metum, velut fovea conclusos confirmavit, seque in primo Ordine constitui exoravit. Non longè à patre Carolus aberat, & cum illo Adolphus Lotharingiæ Princeps, ac Ludovicus Comes Flandriæ, unaque cum Rege aditum in hostes, dejecto illorum de itineribus obsessis præsidio, patefecerunt. Telis deinde undique circumvolantibus, ac plerisque ante manum consertam eminus cadentibus, cæteri regressum, quàm ulteriorem progressum respiciebant. Admonitus & Rex ut retrocederet: respondit: Tergane hosti Bohemiæ Rex ostendet? Dii tam ingloriam à me avertite famam, aut ego hodie victor evadam, aut letho insigni Regiè cadam, id quod postremum ei obtigit. Ceciderunt autem cum eo ex Proceribus, Henricus Petri Rosensis filius, & Janus Lichtembergus, ac præterea ex equestri Ordine strenuissimus quisque, ægrè verò Carolus, Lotharingo & Flandro circum se occisis, & ipse jam saucius evasit. Huic Rex Angliæ, corpus patris ad sepeliendum ubicunque placeret tradidit. Placuit Lucemburga, illoque & illatus, & Regia pompa conditus est, Bohemis diem divi Ruffi, quo die pugna fuit, ut tristi omine infamem

Joann. Rex temerarius

Ludov. ultimus Comes Fland.

Pugna ad Cressiacum flos Nobilitatis Galliæ periit. Ann. 1346. 26. Augusti.

Ioannes Lucemburgi sepultus.

mem execrantibus, qui alterum videlicet jam Regem bellicosissimum illis abstulerit, prius Otthogarum, nunc Joannem. Quanquam non defuerant, qui illa nescio cui fatali legi attribuerent, quæ ut vitæ simili utrumque alligaverit, ita per mortem quoque similem illos conjunxerit. Pariter enim uterque laudis ex bellica virtute appetens erat, parique audacia in periculis confidens, pariter item mortem pro gloria contemnens, nec nisi in ultimo bellorum actu uterque à fortuna destitutus.

Comparatio Regum Otthogari & Ioan. eodem nurus genere.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER VIGESIMUS SECUNDUS.

SUMMA LIBRI VIGESIMI SECUNDI.

Carolus IX. Rex Bohemiæ, idem & Imperator ex Bohemis primus. Pietas Caroli erga Deum, propinquos & religiosos Ordines. Johannem fratrem pulsum comitatu Tyroli Moraviæ Marchionem constituit. Templa extruit, proventus adjicit. Archiepiscopalem sedem Pragæ instituit. Ab eo coronatur Pragæ cum Blanca conjuge. Redimit arces. Dignos & fideles reditibus percipiendis præficit. Historia Theodori Monachi boni œconomi. Ad Magdeburgensem à Mindensi evectus Archiepiscopatum. Carolus ulciscitur ejectionem fratris è Carinthia. Ludovico in Marchia exurgit æmulus Valdemarus, qui finxit nomen Valdemari vita functi. Megalburgenses Comites in Ducalem provecti dignitatem, ut faverent Valdemaro personato. Ludovicus confugit ad Danos. Hi

 male

malè accepti à Megalburgensibus. Valdemarus suppositititus strenuè rem gerit. Extrema tentantur à Ludovico contra Valdemarum. Huic auxilia mittit Carolus. Non pugnatur. Ludovicus fratri Romulo resignat Marchiam, ipse Bavaria contentus. Carolus Imperator perlustrat Germaniam. Annam Palatini conjugem ducit uxorem. Conventus Imperii Herbipoli, ubi decreta in Italiam pro inauguratione profectio. Ludovicus conatur Cæsarem arcere transitu. Palatinus litem dirimit. Clinodia Imperii Carolo restituit Ludovicus: ipse verò investitur Marchia Brandeburgica, comesque est Cæsari inaugurando in Italiam. Mediolani adsunt legati Lombardiæ. Accipit coronam ferream. Pisis obviam veniunt Etrusci. Romæ accipitur splendidè. Arrogantia Senatorum urbis Romæ & Scribæ, qui Augustum se vocitabat. Hunc captum Pontifici mittit Avenionem. Coronatur cum Augusta. Oblatam à civibus urbem tenuit: Pontifici ut sint obedientes edicit. Leges constituit opera Bartholi de Saxoferrato. Invitatur, domum petiturus, à Gambacurtis Pisas. Conjuratio in necem Caroli perfidiosa. Conspiratio sedata consciis partim interfectis, partim ære mulctatis. E multatitia pecunia, militibus congiaria proceribus munera concessa. S. Viti reliquias à Papiensibus impetrat. Terræ motus in Alpibus. Damna sarcit Carolus. Splendidam & pomposam ab Italica reversione Carolus habet aulam, tam exteris quàm domesticis Principibus frequentatam. Lithomislensem Episcopatum condidit. Novam Pragam ædificat. Principes augusta palatia extruunt. Vissegradum novo cingit muro. Monachos advehit, nova sacerdotum collegia instituit.

Turris

Turris ad pontem Pragæ illius sumptu ædificata. Regnum in duodecim dividit regiones additis præfectis. In desertores fidei Catholicæ severa decreta. Anna Suidnicensis tertia conjunx. Salisburgum in Bavaria dos prioris conjugis. Dux Saxoniæ ad Hierosolymitanum bellum hortatur Carolum. Responsum heroicum. Græcorum Cæsar prius eliminandus. Sanctio Carolina in Imperio decreta. Pœna grassatoribus constituta. Domi sesquiennis Venceslaus coronatur. Locupletat Carolus jam de hærede certus Bohemiam. Carlesteinum ædificat duobus custodibus adjectis è procerum & nobilium ordine. Arces in confiniis emit. Marchiam Brandeburgensem emit ab Otthone, & Regno incorporat. Leges condit & describi jubet. Ipsemet jus dicit. Historia de sacerdote. Pœnæ talionis exemplum. Vocatur in Germaniam. Legatis thesauros ostentat. Bellum in Italia prorogatum ob quartas nuptias. Carolus Cràcoviæ nuptiis celebratis ducit Elizabetham Stetinensis Ducis filiam. Ex hac Sigismundus prodiit. Caroli gesta in Italia secunda vice. Corpus divi Sigismundi advectum. Moritur Iohannes Marchio Moraviæ Caroli frater. Marchionatus æqua portione filiis divisa. Laus Archiepiscopi Ernesti mortui. Successor Olomucensis Episcopus postea Cardinalis. Cruciati contra Lithuanos. Crucigeri Argentinam obsident. Maturè advolat Carolus. Iurgium inter cives Argentinenses & Cæsarianos milites. Iohanna comitis Hollandiæ filia Venceslao nubet. Pretio corrupti Electores Venceslaum Romanorum Regem pronunciant. Cæsar reditus Imperii assignat Electoribus loco stipulatæ pecuniæ. Sigismundus quinquennis Marchio fit Brandeburgensis. Mater illi procurat Mariam Ludovici Regis Hungariæ filiam hæredem.

Con-

Conveniunt Reginæ Tymaniæ & paciscuntur nuptias. Sigismundus in Hungaria educatur, ut moribus assuefiat & linguam discat. Johanni filiorum minimo Lusatia assignatur. Lex de Reginis viduis si imparibus nupserint. Murus per montem Petri dictus Pragæ. Conatur Danubium Vultaviæ conjungere. Exhortatoria ad filium ante mortem.

Car. XXXI. ætatis anno regnum Bohem. iniit.

OMnes facilè ante se in Bohemia Reges (*a*) Carolus præcessit, non solùm dignitate, quam novam in regnum cum Cæsareis insignibus primus ipse invexit, sed etiam gratia & favore apud cunctas viciniores nationes, propter eximias suas ac verè Regias virtutes. Atque ut à pietate incipiamus, qua à prima statim pueritia ita imbutus est, ut perpetuo illam dein vitæ tempore custodierit tanto studio, ut primus Cæsarum nonnulla Evangelia, etiam scripto interpretatus sit. Regnum verò ingressus, non aliunde regnandi auspicium, quàm ab operibus pietatis cœpit. Joannem enim fratrem suum à Ludovico Marchione Brandemburgensi, per summam vim & injuriam ex Tyroli regione pulsum, Moraviæ confestim ut Marchionem præfecit: veteri Pragensi templo, cui & decor & amplitudo deesse videbatur, nova fundamenta circumposuit, decimamque argenti partem ex montibus Cuthnensibus provenientem, pro ædificio futuro assignavit. Interea que viginti quatuor ministros templo assiduos, quos ideo Mansionarios vocabat, constituit, illisque largos sumptus destinavit, ut die noctuque Deo hym-

Pius erga Deum.

Ioann. fratrem Moraviæ Marchionem creat.

Aedes sacras ædificat.

(*a*) *Carolus IX. Rex Bohemiæ, idem & Romanorum Imperator omnibus anteferendus.*

hymnos & laudes psallerent, cum paulò ante opibus adhuc privatis, sacellum elegantissimum, in eadem arce Pragensi, permissu patris, sub titulo omnium Sanctorum ædificaverit, lecto in id descriptoque cœtu sacerdotum honestissimo. Et ad cumulandam Ecclesiasticam Pragæ dignitatem, Episcopum Pragensem nomine Arnestum, in contumeliam Metropolitis Moguntini, qui Carolo adversas partes foverat, Archiepiscopum à Clemente Romano Pontifice creari, ac scholas insuper publicas instar Prrisiensium erigi procuravit. Mox deinde ab Archiepiscopo suo, una cum uxore Blanca coronari, corona quam ex auro & unionibus fieri jussit pretiosissimam, in maxima hospitum clarissimorum celebritate voluit, atque omnes hospites magnifico epularum apparatu, & insigniores præterea muneribus prosequutus est. Sic enim ad liberalitatem propensus erat, ut sæpius etiam ultrò ad accipiendum provocaret eos, quos munificentia sua dignos putavit, cum interim subditos nullo tributo, nisi jure sibi debito oneraret, illudque receptum non in sumptus supervacaneos & inutiles, sed ad redimendas arces à parente proceribus obligatas converteret, ut tum fecit, cum aurum coronarium in ipsa coronatione accepit, totum id ad creditores, qui arces possidebant, transferens, ut ex suis potiùs, quàm ex alienis fructibus & censibus viveret. Hinc in re familiari constituenda valde providus, ne quem arcibus, vectigalibus, ærariis, argentariisque, agris denique suis procurandis præficeret, nisi eum qui diligenter, perspectè, utiliter fungi sciret officio suo, ne quid per ullam socordiam aut imprudentiam eorum omitteret, quæ ad

Episcopatu in Archiepiscopatum evehit, & gymnasium condit An. 1370.

Ernestus I. Archiepiscopus Praga.

A suo coronatur Archiepiscopo Rex.

Liberalis.

Redimit arces pignori depositas.

Bonus œconomus.

ad tuendam rem familiarem, eandemque amplificandam deservirent. Horum solertissimus habitus est Theodoricus professione Monachus, qui Monasterium Cisterciense, in quo œconomus fuit, plurimis debitis multo tempore impeditum atque exinanitum, sic sua dispensatione expeditum, refertumque reddiderit, ut nunquam antea uberius fuerit. Hunc Carolus ad se accersitum, adeò tenui arci præfecit, ut qui prius illi præfuerunt, ex annuis illius proventibus nec se ipsos, nec familiam alere potuerint, sed necesse erat ex vicinis arcibus commeatum suppeditare. At Theodoricus brevi ostendit, in sterili quoque arce, nihil æquè copiæ, largitatique frugum & pabulorum conferre, ac ipsum Præfectum, si laborem, sedulitatemque & curam propriam, non autem alienam fideliter adhibuerit. Ac vide hominis solertiam; dedita opera Carolus ad arcem illam cum satis frequenti comitatu improvisus venerat, præmisso indagatore, qui penum Theodorici exploraret, in quo summa inerat penuria, ei Rex adveniens injungit, ut pro domestica copia subitum appararet jentaculum, gallinas ille & anaticulas ex chorte obvias, pro mensa Regia obsonat. Cæterùm ut ventres præterea tam multos eadem celeritate impleat, hoc subitò excogitat, ut gregem suum, proximè arcem se pascentem invadat, nihil à singulis suibus præter aures & caudas, tanquam membra coco ad celeriter coquendum habilia detruncans, illaque variè condiri, ac largè hospitibus omnibus apponi jubens. Admirante Rege unde tantum petitæ offæ, & inexpectatæ? ostendit illi Theodoricus, truncas sues, absque ullo totius gregis detrimento offas illas instruxisse.

Theodorici monachi industria in administratione rei familiaris.

Lepida historia.

ſtruxiſſe. Atque ille vultu læto ſubridens, Serve, inquit, bone, quia in pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam. Fecitque eum ſtatim ærarii quæſtorem, tanto rerum ſuarum quæſtu, ut ex eo redundaret, non ſolùm ad liberandas arces æri alieno obnoxias, ſed ad novas etiam comparandas & condendas; ejusque erga ſe meriti ſuo tempore Carolus memor, Theodoricum primo Mindenſem, deinde Magdeburgenſium creat Pontificem. Subit tandem memoria quoque ulciſcendæ injuriæ, quam Joanni fratri ex Tyroli contra fœdera pulſo, Ludovicus Marchio Brandenburgenſis intulit. Sed hæc ultio regionem ipſam potiùs, & incolas, qui congredi audebant, (nam Marchio aberat) perſecuta eſt, ferro, igne, cæde, ut cæſis in illa nuper Bohemis ſanguine viciſſim Germanorum parentaretur: Cæterùm adverſus ipſum Marchionem, qui rebellis eſſe, Germaniamque turbare contra Carolum non ceſſabat, alia ratio eſt inita. Nec enim jam dignum illum eſſe Carolus judicavit, cum quo ipſe contenderet, ſed æmulum illi excitavit, qui ſe (*b*) Valdemarum Marchionem: cujus nomen apud Brandemburgenſes valde gratioſum erat, diceret, rumoremque de morte ſua ſparſum, non ſolùm peregrinatione ſua longinqua, ſed ætate, formaque & ſtatura inſuper refelleret. Nam

Theodor. monachus ærario præficitur, poſtea ad Epiſcopalem dignitatem evectus.

Bellum contra Ludovicum Marchion. Brandeb.

(*b*) *Valdemarus ſuppoſititius Marchio finxerat ſe religionis cauſa profectum rediiſſe. Ita plurimos fefellit indigenas mentitus nomen Valdemari. Magno non modo plebis verum etiam procerum applauſu exceptus. Adjutus à Carolo Ducibus Saxoniæ & Anhaltinis. Eum tamen* Voldemarus Rex *Daniæ omni privatum ditione novennio pòſt exilio mulctavit.*

Valdemarus suppositius Marchio. Nam iis omnibus haud dissimilis in Valdemarum fuit: denique à Brandemburgensibus, non alius quàm legitimus Valdemarus creditus, tantoque vulgi favore qua ibat exceptus, ut ei complura castella & municipia sua sponte aperirent. *An. 1349.* *Comites Mekelburgenses in Principum ordinem asciti.* Accessit mox frequens Nobilitas, postquam Albertus & Joannes Comites Megapolienses Praga domum reversi sunt, cum ampliore quam exierant dignitate: ambos enim Carolus ad Principalem honorem extulit, unam hanc beneficii gratiam tacitè exigens, ut Valdemaro in asserenda, quam vocant Marchia adjutores se præberent, quod *Daniæ Rex Ludovic. Marchion. juvat contra Mekelburgensem.* quidem Albertus sedulo præstabat, tamque gravis Ludovico Marchioni ingruebat, ut extremum ille à Rege Daniæ affine suo auxilium cogeretur implorare. Danus, trajecto classe mari, Vandaliam Alberti, juxta mare sitam, latè pervastare incipit, sed occurrit illi per tempus Albertus, magnaque cum strage alios Danorum cædendo, *Ludovicus extrema contra Valdemarum tentat.* alios mergendo, ad classem illum redire, & inde fugere compellit. Nec Valdemarus in Marchia feriatur, vel in recipiendis, vel in præsidiis firmandis, quas recepit arcibus & oppidis occupatus, planè bellissimè Marchionem eum, qui fingebatur, se simulans. Id verò Ludovico gravissimum ad tolerandum erat, quod ipsorum etiam *Fascinum obduxit oculis Valdemarus.* Principum, ille, ut ipse dicebat nebulo, mentes, oculosque adeò hebetaret, ut nec judicium, nec veritas apud eos valeret. Hujus igitur discrimini *Opem fert Carolus Valdemar.* se offerre, quam tale ludibrium diutius ferre, destinavit: atque omnes copias, quas ex Bavaria, Carinthia, Styria & aliis mediterraneis locis, tum etiam ex maritimis civitatibus cogere potuit, ad oppidum Francfortum contraxit. Quibus ne Valdemarus

demarus succumberet, apertè tandem Carolus, nihil sibi ad celeritatem opis ferendæ reliquum fecit. Habuitque in castris suis Archiepiscopum Magdeburgensem, Rudolphum Saxoniæ, & Albertum Megapolensem Principes, ac Comitem Anholtum. Castra utraque uno minus milliari à se distabant, prompto ad congrediendum Ludovico, si Duces militiæ ejus ad dissuadendam pugnam obviam non processissent, quasi miseratione permoti, futuræ tot utrinque Nobilium, in tanto utriusque exercitus apparatu, cædis, ejusque, quod omnium indignissimum est, ob unius Latrunculi impudentem audaciam subeundæ, quem alia paulò pòst ventura pœna illo digna maneret. Sed hæc Duces, Carolo gratificantes, à quo erant corrupti, dicebant, qui jure suæ ipsius conscientiæ metuebat, ne ipse reus apud Deum ejus sanguinis efficeretur, quicumque in prælio, si ad manus ventum esset, funderetur. Tanquam hujusce prælii Autor Ludovicus de tanta spe, quantam animo concepit, præter opinionem dejectus, sententiam retinendi per se Marchionatus mutat, illumque ad fratrem suum Romulum, ita nominatum, quia Romæ natus erat, transfert, ipse in Bavariam reversus. At Carolus superiorem, inferioremque Germaniam peragrans, ab omnibus Imperialibus civitatibus, magno cum honore & lætitia propter singularem ejus humanitatem, comitatemque, & summam in rebus statuendis, disernendisque integritatem, atque æquitatem excipiebatur, debitumque sibi ab illis sacramentum, quemadmodũ paulò ante ab ipsis quoq; Principibus accipiebat. Deflectens inde ad Palatinum Rheni Principem, viduitatis ibi oblitus, cum Anna ejus filia matrimonium contrahit, atque ibidem

Detrectat pugnam Carolus ne reus agatur sanguinis effusi ob defensionem personati Marchion.

Ludovicus Marchio bellorum pertæsus fratri Ludovico Romano, quod Romæ esset matre coronata in lucem editus, resignat Marchiam.

Germaniã peragrat postulato juramento, Carolus ducit Annam vel Agnetem Rudolphi junioris Palatini filiam.

dem apud ſocerum nuptias concelebrat, promulgato ad cæteros Principes omnes edicto, ut Herbipolim ad diem certum convenirent. In Conventu de expeditione in Italiam facienda, coronæ Cæſareæ induendæ gratia, actum & concluſum eſt, ut poſt menſem ſextum primo vere illa iniretur. Hic rurſus inquietus Ludovicus, ut impediat Carolo tranſitum per ſuas provincias in Italiam, ſubſeſſores viarum comparat, quaſi illi manu inſidioſa Carolo repugnare poſſent, quem ipſe robuſtiſſimo exercitu laceſſere ſuperſedit. Hanc igitur ejus nimis pertinacem adverſus potentiorem ſe rebellionem, Palatinus tandem authoritate ſua, tanquam ætate major gentili, s(ex eadem enim gente & familia Palatini cum Principibus Bavariæ ſunt:) hoc conſilio ſedavit: Conſueverant Cæſares inſignia Cæſarum cum ſanctis quibusdam reliquiis apud ſucceſſores deponere, quæ tunc omnia Ludovicus poſt obitum patris in ſua poteſtate habuit. Gladius magni Caroli erat, Lancea Chriſti, dextra portio S. Crucis, cum uno clavo & mappa, qua ultima menſa Domini ſtrata fuit, non magni videlicet cuncta pretii apud talium rerum contemptores: at apud Chriſtianiſſimum Carolum in tanto pretio poſita, quanto nulla res profana vel pretioſiſſima. Proin conſilium Palatini fuit, ut Ludovicus nactus reliquiarum tantum æſtimatorem, illas pro redimenda pace, quietaque Marchionatus Brandeburgenſis poſſeſſione permutaret: quod ubi ille fecit, Carolus ſine ulla cunctatione illum veſtibus Marchionis, & ornamentis ſolemniter inveſtiit, comitemque in Italiam cum ipſo Palatino ſocero ſuo habuit. Cum Mediolanum veniſſet, ferreamque ibi ex more coronam

Profectio ad coronationem instituta.

Opera Palatini Ludovicus Marchio Cæſari reconciliatur

Clinodia Imperii Carolo tradita

Marchionatus inveſtitur Brandeb.

ronam induisset, præstò ei fuerant omnes Lombardiæ Principes, & civitatum magis insignium cives, ingenti alacritate in verba ejus jurantes, ut quem plerique ab ipsa adolescentia noverant, egregiè Lombardiam paterno adhuc auspicio administrantem tam virum quàm adolescentem, Cæsarem quàm privatum, sua jam quàm olim aliena authoritate melius administraturum sperabant, mansitque complures Mediolani dies à Vicecomitibus lautè cum suis habitus. Inde Pisas se contulit, adfluentibus undique ex Aetruria Legatis, qui se imperata facturos obedienter dicerent, extra Florentinos, qui nescio quam immunitatem & libertatem prætendebant. Horum agros milites prætereuntes, intactos non relinquebant, cum aliis in locis usque ad ipsam Urbem, ab omni maleficio sibi temperarent. Urbem Carolo ingredienti, populus Romanus universus lætissimus occurrit, eo obsequio, quod præstari nonnisi legitimis Dominis solet. Nam ita jam Romæ summus Pontifex propter diuturnam sui absentiam fastiditus jacebat, ut eo contempto, plebs sibi Romana deligeret, qui Regia potestate cives regerent. Ausus denique publicus illorum scriba Tyrannum apud illos agere cum hoc titulo insolentissimo; Nicolaus severus & clemens, libertatis, pacis, justitiæque Tribunus, ac sacræ Romanæ Reipublicæ liberator illustris. Quanquam hunc illustrem liberatorem Carolus deinde captum in Gallias ad Pontificem deduci jusserit. Tum verò à duobus *(c)* Cardinalibus Romam ad coronandum missis, una cum uxore Anna coronatus, & Augustus appellatus est. Instant Romani, ut

Mediolani coronam accipit ferream. An. 1354. 6. Januar.

Carolus Romam venit.

Prostrata Roma Pontificis auctoritas, Ursinis & Columniis factiones alentibus. Nicolaus Augustum se dicit & instauratorem Romani Imperii.

(c) Petrus Bertrandus Gallus & Ægidius de Albernotiis Legati Innocentii VI. Anno 1355. die Pascha.

Augustus urbem Augustam, tanquam hæreditatem suam jure invadat, aut Romanos in antiquum statum restituat. Deliberaturum se ille respondet, urbeque per venandi simulationem egressus, in castra tetendit, severissimum inde mandatum dans, ut finem tandem Romani mutandis innovandisque Dominis imponant, memores sacramenti apud Romanum Pontificem semel depositi: illud si violatum iverint, aut si Legato etiam Pontificis, rebelles fuerint, perfidiam se illorum armis persecuturum minitatur. Similes minæ Præfectis renuntiatæ, quos Cæsar Bavarus per Æmiliam & Picenum regionibus Pontificis præfecit, si civitates Pontifici suas ultrò non reddidissent. Paruerunt cæteri præter Ordelaphos, qui de Cesena & Forolivio à milite deturbati sunt. Constitutis ad præsens in Italia rebus Carolus, vel armis, vel jure, non sine Bartolo Saxiferrato, juris illa ætate peritissimo, quem in aula sua liberaliter habuit. Ac jam à se dimissis auxiliaribus copiis omnibus, discessum inde cum Bohemis & Moravis parans, magnis precibus à Francisco, cui Gambacurta cognomen, ex familia Pisanorum validissima, rogatur, ut Pisas ad diverticulum sibi notum, & nuper haud ingratum divertat. Nihil mali suspicans, Pisas remeat, & in domo Prætoria publico hospitio accipitur, cum summa eorum qui cum Francisco conspiraverant perfidia, qua mox ad opprimendum hospitem Cæsarem usi sunt, primò ignem multa nocte Prætorio subdiderunt, cujus magnitudine propè fuit, ut Cæsar cum Anna conjuge amburereretur, oportunè Regiæ custodiæ assueti, ambos penè semi nudos subductos, in alium securiorem locum deduxerunt. Nocturna fraude non

Romanos in Pontificia confirmat fidelitate.

Bartolus de Saxoferrato Iureconsultus eximius.

Invitatur Pisas à Francisco Gambacurta.

Insidiæ vitæ Cæsaris structa.

non succedente, postera statim luce palam cum armatis in forum descendunt, & ad popularem tumultum concitandum exclamant, Cæsarem non ut hospitem, sed ut manifestum incendiarium urbem subiisse, ut illam combustam Florentinis hostibus tradat, si ipsi tempus tradendi illum non acceperint. Disclusis ponte fluminis hospitiis Bohemi & Moravi, qui cum Cæsare venerant, tenebantur, eaque res longè maximam dimicationem attulit, dum Pisani transitum pontis Bohemis prohibere, & illi vicissim illum vi superare conantur, ut Domino & Regi suo, obsidione in hospitio Joannis Episcopi Olomucensis (quo Arnestus quoque Archiepiscopus confugerat) laboranti, succurrant. Pro Pisanis multitudo erat, sed incomposita, & inordinata. At Bohemis quantum de numero detrahebatur, tantum animi virtus, nobilitasque & usus militiæ supplebat (major enim illorum pars ex proceribus & equestri ordine constabat:) equestri denique procella victoria parta est, Pisanorum multo sanguine ex utraque pontis parte cadentium antequam Franciscus caperetur, & eo capto, cæteri per tecta & templa dissiparentur, vetante Cæsare dissipatos insequi, sed confestim Francisco torqueri jusso, ut conscios ederet, atque Authores tanti sceleris proderet. Authores Florentinos nominavit, ac satis multos conscios. Sed de sex tantùm Gambacurtis supplicium sumptum, reliquis vita condonata, non gratuitò, sed pro auro præsenti, ex quo militibus donativum distribuit, cum antea Czenconem Lyppensem, Henricum Gradecensem, Benedictum Colovratum proceres Bohemos, mox item Mora-

Armis oppetunt Pisani Cæsar.

Pontem Bohemi occupant.

Pisani cæsi Franciscus captus.

Florentini insidiarum architecti.

Præmia proceribus data.

vos, Zdenconem & Benedictum Lomnicios, Smilonem Dubravitium, Wilhelmum Gemnicium balteo militari cinxisset, torquibusque aureis illos adornasset. Sacrarum reliquiarum inter ista non immemor, sed cum audisset, corpus Divi Viti à Regibus quondam Lombardiæ sepultum Papiæ jacere, Oratores suos ad Senatum Papiensem mittere haud procrastinavit, qui vehementer illum, etiam atque etiam orarent, ut honoris sui gratia, corpus illud sibi donaret. Hoc sibi gratius nihil fieri posse, quàm ut integrum corpus ejus Divi assequatur, quem Bohemi pro numine tutelari colant. Facilè Papienses voto Cæsaris subscripserunt. Cui per Alpes transeunti, major etiam quàm rumor erat, ædificiorum strages ex terræ motu facta, oculis occurrebat, ruinis, ruderibusque passim obviam jacentibus, quæ sacra, profanaque loca miserè cum ipsis etiam hominibus prostrata suggerebant. Aderant & superstites multi, casum suum magno cum gemitu deplorantes. Horum alios consolando, alios opem illis pollicendo, alios subsidium statim eis ferendo Carolus confirmabat. Veniensque Pragam, novum velut genus vitæ instituit, splendidius videlicet quàm antea, tum à sumptu, tum à cultu, & ab omni apparatu, non qui ambitionis, sed majestatis potiùs terminos prolataret, quæ cum à magnitudine nomen deducat, magnum honorem, magnamque reverentiam requirit, ut conspicua, & monstrabilis habeatur, quod sanè absque ornatu, cultuq; tam rerum quàm hominum magnifico contingere haud potest. Ergo ejus hoc præcipuum ornamentum fuit, ut in aula sua ornatissimos Principes haberet assiduos. Ex domesticis Archie-

Reliquias S. Viti à Ticinensibus impetrat.

Terræmotus circa Alpes.

Magnificentiæ studet Carolus ex Italia reversus.

chiepiſcopum cum Olomucenſi, & quem nuper creaverat Litomyslienſi Pontificibus, quibus mox Brandemburgenſem & Miſnenſem Præſulem adjecit, ut Archiepiſcopum Pragenſem reſpicerent. Ipſe vero Saxoniæ Dux occupata juxta pontem Pragenſem, de conſenſu Caroli, area, domum ſibi à fundamentis excitavit, præter cætera, vivariis vitreis, uſque ad ſupremam contignationem ſubductis, ut piſces in illis natantes, commodius à prætereuntibus conſpici poſſent, adornatam. Fridericus item Burgundiæ Princeps domum ſibi inſignem Pragæ ædificavit, cui ſacellum Divi Martini conjunxit. Nonnulli autem Ducum ædificatas domos mercabantur, ut in ſuo potiùs, quam in alieno Pragam ſæpiſſimè venientes, habitarent, cum eo Cæſare, qui cum illis ſeria, jocosque, qui venationes & convivia, non minore familiaritate quàm liberalitate & comitate exercebat: omnes enim jucundè & honorificè appellabat, largitor bonorum in illos & honorum. Ad hæc quantum ipſe magnificus in excitandis operibus magnis ſumptibus, vel ſola Praga abundè poteſt declarare, cujus magnitudine non contentus, alteram tantam Pragam de integro condidit, diviſis areis, poſitisque domorum de ſuo inſulis, ut ad illas plateæ, vicique & forum dirigerentur, vocavitque novam civitatem, novis illam templis, novisque ſacerdotiis, & omnibus rebus vitæ neceſſariis inſtruens. Nam & quos vocant Canonicos regulares, & Carmelitas, & Ambroſianos, & Auguſtinianos, per ſingula contubernia diſtributos in illam invexit. Legit item ſeorſim contubernales, qui ſe Sclavos cognominabant, Authorem religionis ſuæ divum

Aula ſplendida tam præſulibus quàm Princip. referta.

Saxoniæ Dux domũ extruit Pragæ.

Dux Burgundiæ identidem.

Carolus novam Pragam condit.

Monachorum contubernia adducit.

Hieronym.

D. Hieron. veneratus est Carolus. Hieronymum cientes, quem hoc nomine Carolus peculiariter veneratus eſt, quòd in Illyria natus fuerit, unde Bohemi originem trahunt. Mox ſub nomine Caroli collegium præterea ſacerdotum conſtituit, & alterum ad divum Apollinarem, ex doctoribus ſacerdotibus, qui alios quoque *Collegium Carolinum* ſacras literas docere poſſent. Ab utroque non longè abeſt arx Vicegradenſis, quam ille denuò muro, propugnaculis, crebris turribus cinxit. *Vicegradū reparatum.* Quanquam una illa turris quam ponti Pragenſi ſuperpoſuit, facilè alias vincat omnes, decore, elegantia, artificio. In hoc verò maximè etiam *Turris ad pontem Pragenſem.* ſalutare ſubditis dixeris, quòd in tanto prædonum, latronumque metu ubique ſcatentium, hanc ſalutis omnium inierit rationem, ut Regnum in duodecim (*b*) regiones diviſerit, ſingulisque idoneos viros præfecerit, inter alias jurisdictiones permiſſa illis poteſtate inquirendi, & puniendi quoslibet latrones. Ipſe adeo illis infeſtus, ut ſæpius de via ad receptacula illorum deflecteret, nec niſi loco expugnato, ad ſolumque diruto, ipſis verò raptoribus, tum nobilibus tum ignobilibus in ſublime per arbores ſuſpenſis, inde abierit. Sanxit præterea graves in eos pœnas, qui à regula Catholicæ fidei, viaque deviarent, commotus reditu Dulcianorum hæreticorum, & flagellatorum, qui flagris

(d) Duodecim regionum ſingulis annuatim præſunt Capitanei, Baro unus, alter ex ordine equeſtri, qui lites minores cognoſcunt inter ſubditos diverſorum Dominiorum 2. Si qui emergant latrones, licet iis convocare vicinam ſibiq; ſubjectam nobilitatem ad graſſatores comprehendendos. 3. Bello fortuito incumbente quilibet ad ſuum ſe recipit Præfectum. Sola Hradecenſis Regio quia dos Reginæ Burgraviū habet ob eam amplitudinem.

flagris dorsa cædunt, intus vitiis intercutaneis bulliunt. Ne igitur utrique sanctum gregem sua contagione polluerent, partem eorum igne combussit, cæteros de sententia Arnesti Archiepiscopi perpetuo exilio relegavit. Ejusdem Archiepiscopi auspicio, ad tertia matrimonii vota transiit, assumpta in uxorem Anna, (e) Ducis Suidnicensis filia, quæ ei Suidnicium in Lusatia, cum toto territorio pro dote attulit. Benè autem & prior Anna venerat dotata, complures in Bavaria arces, oppidaque, & inter illa Salispachum marito relinquens, cum una filiola, quam postea Carolus Principi Austriæ elocavit. Opportunitas plerisque Principibus adesse visa est faciendæ expeditionis in Asiam, ad recuperanda loca Sarracenorum manu Christianis adempta, propterea quòd hostium tunc vim maximam pestis exhauserat. Aliorum igitur instinctu Princeps Saxoniæ, qui Carolum familiarius coluit, in hunc modum eum blandè compellat, Ab hinc, inquiens annis amplius centum nullus Cæsar extitit, cui tanta facultas recipiendæ Hierosolymæ oblata fuerit, quanta tibi Cæsar adest. Singulis enim priorum aliquid defuisse, alia quidem aliis, cæterum omnibus pecuniæ, quæ sunt nervi belli: At te non solùm stipendiario ære abundare videmus, sed validissimarum præterea gentium præsidiis instructissimum esse: quippe cognatione Galliæ Regem, affinitate Pannoniæ attingere, cum Polonis amicitia & fœdere cohærere, Bohemis autem Germanisque & Italis cum pote-

Flagellatorum delet sectam.

Catharina Rudolphi IV. Ducis Austriæ uxor.

Rudolphus Dux Saxoniæ ad Bellum ultramarinum Carolum exhortatur

(e) *Boleslai Suidnicensis filiam Annam ducit uxorem, alii dicunt fuisse filiam Henrici Iureensis fratris Bolkonis.*

poteſtate & imperio præeſſe: ita ut nemo dubitare debeat, ſi ad hanc tantam facultatem ſe voluntas proficiſcendi in Aſiam adjunxerit tua, quin illam proſperi ſucceſſus proſequuturi ſint. Ad hæc Carolus ait: Quoniam id accidit, quod mihi jam pridem maximè optatum fuit, ut vobiſcum de expeditione transmarina conferrem, quæ utiq; ſuſceptu, quam confectu multò facilior eſt, ut ſatis ex aliorum Cæſarum eventibus, qui ante me hanc fortunam tentarunt, liquet, quibus videlicet hoc evenit, ut poſt multa etiam ſecunda prælia facta, poſtque multas receptas urbes, quæ ſine magnis viribus & opibus contingere non potuerunt, ad extremum tamen alii eorum à militibus per ſeditiones tumultuantibus deſerti ſunt, alii vix cum decima exercitus parte domum revertebantur: Fridericus verò Cæſar ibidem perierit: omnes denique bona in Oriente parta, citò amiſerint, hoſtibus ſtatim à diſceſſu Cæſarum illa recuperantibus, cum miſerando Chriſtianorum exitio, quos in præſidiis relictos, vis & furor hoſtilis immaniſſimè interficiebat. Sed nec hodie alium futurum exitum ſe videre, etiamſi Hieroſolyma recepta fuerit, quàm ut illa manibus protinus elabatur, ſi de proximo non aderit, qui illam cum Imperio tueatur. Nam qui modò imperat Græculus, ex eadem qua pleriq; majores ſui perfidia, adverſus Latinos conflatus eſt, ut eos mendaciis & fallaciis inſidioſiſſimè fallat, idemque hanc jam fraudem commiſit (*f*) Joanni

(*f*) *Ioannes hic Andronici filius in contumeliam Cantacuzeni ſoceri fœdus cum Amurathe Turca primus iniit, ſe & Regnum promiſſo tributo, filio Theodoro dato obſide in Turcarum fidem tradidit. Hoc initium eſt ſervitutis, qua ſubjecti fuere poſtea Byzantini Imperatores Regibus Turcis.*

anni Palæologo nomen fuit:) ut locum in Europa Turcis, ad inhabitandum primus tradiderit. Quis igitur prudens mihi suadeat, ut me, ovesque meas lupo credam? Sed fortasse ex re magis fuerit, ut prius deliberemus, quo modo lupum istum Aquila fuget & abigat, ut sola Imperium Græcum & Latinum obtineat. Nihil enim opus esse, ut duo, sed ut Cæsar imperet unus: Ita præsens ista deliberatio in aliud tempus dilata fuit. Et Carolus cum iis qui aderant Principibus, in Germaniam profectus est ad componendam confirmandamque pacem, quam Principum ambitio, publicanorumque avaritia turbaverat. Eo usque namque ambitio illorum, etiam Principum qui se Electores vocant, exarserat, ut primum sibi quisque locum, præcipuamque authoritatem in eligendo, assidendoque vindicaret, nedum ut alius alium in honore deferendo præveniret, unde simultates inter illos, & aliquoties cædes ex domestico illo dissidio suscitabantur. Approbante igitur Senatu Principum frequentissimo, decretum Carolus promulgavit, quo gradus, potestatesque Principum & aliorum Ordinum ita discrevit, ut nullus de jure suo, tanquam imminuto queri potuerit, sed contra potiùs, ut tenuiores cum potentioribus se quodammodo æquari gavisi fuerint. Sic item vetera Cæsarum de eligendo Rege Romanorum placita renovavit, ut in hodiernum diem Carolina sanctio, de mandandis suffragiis, sola apud Principes vireat, vigeatque. Sedata deinde ab eodem contentio fuit, quæ inter cives mercatores, & publicanos, in hostilem modum usque ad arma creverat, erepta sanè publicanis nimia in augendis, per Rhenum & Danubium vecti-

An. 1364.

Græci Cæsares prius domandi ut aquila integra restituatur.

Conventus dicitur celebratus in urbe Metensi.

Lex Carolina sive Aurea Bulla instituta. Noribergæ promulgata Anno 1356. 20. Jan.

Avaritia exactorum telonii coercita.

vectigalibus cupiditate, ac mercatoribus restituta pristina illorum nauli solvendi consuetudine. Præter hæc cives nobilitatem quoque de hac re accusabant, quòd per speciem militaris militiæ, latrociniis sæpius operaretur, bellum pro egestate vel libidine quisque sua civibus indicendo, illosque in captivitatem abducendo, aut fidem illorum hac lege astringendo, ut se certo loco cum ingenti pecunia sisterent, quasi prædones & fures, justum cuiquam bellum denunciare & indicere possent. Factum contra omnes tales, qui juris cognitione neglecta, ad societatem maleficii conspirassent, tanquam contra grassatores capitale edictum, in quo disertè adscriptum: Nemini fidem datam in bello, nisi justo & legitimo hosti, conservandam esse. Hæc atque alia omnibus Ordinibus non ingrata, cum per Germaniam, quam totam illo anno Carolus obiit, solerter constituisset, atque cunctos ad tranquillitatem & concordiam Germanos redegisset, domum patriam cum laude & gratia repedavit: visoque Venceslao filiolo, quem ei anno priore uxor Anna peperit, cogitare in animo cœpit, ut illum maturè Regni consortem faceret. Hujusque consilii Arnestum Archiepiscopum, cui summam rerum omnium fidem habebat, participem facit. Probat ille rem, sed de tempore nonnihil addubitat, an in ipsa infantia, antequam se Regem esse sentiat, uti Rex coronari debeat? Annuentibus deinde cæteris primoribus, nihilque referre dicentibus, utrum infans, an adultus filius sit, quem pater superstes in consortium regni vocet, Arnestus Venceslaum non plus quàm sesquiannum agentem ungit & coronat,

Nobili casu licentia frenum injectum.

Reversus in Bohem. Venceslaũ filium coronat.

Sesquiennis Venceslaus coronatur.

Pustimiriũ monialium cœnobium ab Episcopo Olomucensi extructum.

Joanne

Joanne Olomucensi Præsule assistente, nec diu pòst superstite, quàm in Moravia cœnobium, Pustimirium vocant, virginibus fusco flammeo velatis, suo sumptu absolvisset, in quo mortuus condi, humarique voluit. In hujus locum Johannes è familia Vlassinia, suffragio maximè Caroli suffectus est. Nam idem Carolus sacello illum in arce Pragensi, omnium Sanctorum dicto, nuper præposuerat, tanquam sibi inprimis probatum. Cæterùm assequutus quod exoptabat, ut Venceslaum filium (nam Sigismundum necdum habebat) Regem videret, cumprimum per ætatem licuit, teneram illius pueritiam virtutis præceptis formandam, præstantissimis Præceptoribus tradidit. Ipse quoque aliquanto magis acrem quàm prius curam ad ornandum, stabiliendumque Regni statum adhibuit, postquam certus erat, quòd Regnum cui vellet relicturus esset. Non enim solùm de ædificiis in illo continuandis, sed etiam de finibus prolatandis, legibusque insuper ac magistratibus, judiciisque legitimis instituendis, sollicitus erat. Et inter prima, ut pretiosissimus regni thesaurus, nempe ipsa corona, & sanctæ reliquiæ, in loco maximè firmo, munitoque servarentur, custodiæ illorum causa arcem de nomine suo Karolsteynam appellatam, tertio à Praga lapide intra montes ædificavit: addiditque illi duos custodes, unum ex proceribus, alterum ex equestri ordine, gravissimo sacramento astrictos, ne receptam custodiam negligenter haberent. In propagandis porrò finibus, hac usus est sedulitate juxta ac æquitate, ut in nullius bona & fortunas sui commodi causa, impetum per vim faceret, sed si qua arx aut municipium,

Ioanne Vlasinius Episc. Olomucii.

Educationi Venceslai animum adjicit.

Auget Regnum Boh.

Carolstein. asservanda corona adificat.

nicipium, ſive in Luſatia, ſive in Miſnia, aut in Bavaria fuerant venalia, quæ cum regno Bohemiæ cohærerent, illa ſtatim ut à venditore juſto pretio redimeret, operam navavit. Nam & Brandenburgenſem poſtremò Marchiam ab (g) Otthone Marchione grandi pecunia emit, propriamque Regibus Bohemiæ authoritate Cæſarea dicavit, interdicta ejus alienatione, atque omnium finium Regni diminutione, jurisjurandi religione & infamiæ metu. Hoc quoque cum pulchrè calleret, juſtitia regnante firmari opes Regni, contineriquе, ad jus patriæ deſcribendum, legesque neceſſarias condendas ſe tranſtulit, ne Judices arbitria capitis ſui, quemadmodum uſu hactenus venerant, pro jure haberent: quippe arbitria ſæpiſſimè variantur, jus autem ſcriptum una ſemper eademq; voce loquitur, juſtè diſtribuens cuique quod ſuum eſt. Adhibitis igitur iis, quorum de juſtitia magna erat opinio, conſtitutiones non ſatis probatas retractavit, & alias ſubſtituit, quæ ſummam æquitatem continerent, redactis ad duo genera publicis judiciis, equeſtris ac procerum Ordinis, judicibusque de illo genere delectis, ac præcipuè magiſtratibus, qui domi foriſque præter ſplendorem, jus bonumque cum pietate & religione colerent. Affuitque ſubinde juri dicendo, ipſeque illud dixit, non minore æquitate quàm ſeveritate. Pro tribunali ſedente, ſacerdos quiſpiam, utroque oculo à viro quodam nobili patrono ſuo privatus, propterea quod illum erroris in religione arguiſſet, injuriam

Scripto comprehendit jura Bohemiæ.

Pœna talionis ſententia lata & confirmata à Carolo.

(g) *Ottho ſucceſſerat Ladovico Bavaro fratri frater. In conjugem filiam Annam Carolus dederat, cum Sobole caruiſſet, ademit illi Marchiam, Anno* 1373.

riam querebatur suam. Non ibat inficias Zahora, id Nobili huic cognomen erat, sed per animi impetum, quem tunc in potestate non habuisset, facinus admissum excusabat, offerebatque pecuniam pro satisfactione, arbitrio judicum æstimandam. Interpellavit dicentem Carolus, atque hanc tulit sententiam: Non posse in hoc casu satisfactionem sibi absque talione constare, quando cæco in integrum restitui oculi nequeant, sed oportere Zahoram pariter atque sacerdotem perdere oculos suos, neque enim aliter jus esset æquabile. Inter hæc Principes Germani dolentes vicem patriæ, quam velut viduam factam esse videbant, cum Cæsarem non haberet in conspectu, complexuque suo, Carolum adeunt, ut jam saltem invisat Germaniam, & illam præsentia consoletur sua, postquam Bohemis Regem dederit filium suum. Consentaneum enim videri, ut Rex in Regno, Cæsar autem in Imperio resideat. Paucis illos Carolus absolvit, inquiens: ut nunc silentio transeam, natale mihi solum esse Bohemiam: nam Pragæ natus sum, quæ quantum mihi auri & argenti suppeditet, venite & videte. Et eductos in Gazophylacium, massas auri atque argenti nondum signati illis ostendit, & rogat, potestne mihi fiscus in Germania imperialis tantam, quantam regius in Bohemia, copiam metalli exhibere? Quibus mussantibus: Nonne igitur, inquit, & mihi & vobis magis expedit, me hic paternis cum commodo etiam vestro bonis perfrui, quàm ibi mutuam exercere deplumationem? Nec enim aliter fieri posse, quàm ut Aquila, quam ad vos advolantem bellè nostis deplumare, illa vicissim, vestras evellat alas, quæ ægrè interdum

Præsentiam Caroli requirunt Germani.

Opulentior Rex Bohemiæ ipso Imperatore

Consultius judicat in Bohemia vivere.

terdum nonnullis renaſcuntur. Quin potiùs hoc in præſentia agimus, ut concordia utrinque, & in Germania noſtras fulciamus opes, quo faciliùs malum undecunque veniens arcere mutua ope valeamus. Facitque mox illos certiores de tumultu Italico, quem Vicecomites Mediolanenſes contra ſe, & contra Urbanum Romanum Pontificem concitaſſent, quorum elatos ſpiritus compeſcere in animo habere ajebat: ideoque præſentes ſtatim poſcere incipit, ut ad tempus ſibi præſto ſint. Illi enimvero ſe oſtendunt, quod Cæſar juſſerit eſſe facturos: ſed eam profectionem aliquanto ſerius proſequutus eſt, propter novas denuò cum quarta jam (*h*) uxore contractas nuptias. Uxori nomen Elizabeth, quæ Ludovici Regis Hungariæ conſobrina, & Caſimiri Poloniæ Regis neptis fuit: aderatque Rex uterque nuptiis, ex quibus Sigiſmundus filius ei prognatus eſt, poſtquam ex Italia rediit: in qua Legatus Romani Pontificis, majore ex parte Vicecomites jam domuerat. Ipſe præterea tamen ad officium ſuum redactos, ingenti pecunia eoſdem mulctavit, Piſanis Lucam, Florentinis Miniate oppidum ademit, ſibi illa vendicans, & ex hoc itinere * Aganum divertens, ubi præter reliquias divi Mauritii, corpus inſuper Sigiſmundi Burgundiæ Regis multis inclytum miraculis jacere cognovit. Ibi inſtat oppidanos pro illo poſcere, tanquam populari ſuo, propter linguæ

Vicecomites Pontifici ſe opponunt.

Urbanus V. P. M. Lemovix Monachus.

Sigiſmund. natus, An. 1362.

Secundus Caroli in Italiam ingreſſus pro Pontifice Urbano.

** Nunc ſanctus Mauritius in Valeſiis non procul Seduno Sacras reliquias in Bohemiam vehit.*

(*h*) *Carolus ducit Elizabetham filiam* Bogiſlai *Ducis Stettinenſis, neptem Caſimiri. Nuptiæ ſplendidiſſimæ Cracoviæ celebratæ præſentibus Rege Hungariæ Ludovico, Daniæ Sigiſmundo, Cypri Petro cum multis Principibus, Anno* 1363. *in Bacchanalibus.*

linguæ Vandalicæ commercium, nec destitit incœpto, quàm illud impetrat, secumque Pragam cum maxima omnium veneratione apportat. Decessit tunc apud Moravos Joannes (i) Caroli frater Marchio Moraviæ, cum mirifica laude benè administrati officii, adeò ut post mortem quoque ejus Moravi omnes gratissima illud memoria celebrarent, sibique optarent talem futurum administratorem. At Carolus accersitis Jodoco & Procopio, ambobus fratris sui filiis, plenissimam illis pietatem, qualem videlicet pater, non tantum patruus solet, exhibuit, ex æqua parte Moraviam æquabiliter inter illos dividens. Paulò post item obiit Arnestus Archiepiscopus, similiter officio suo optimè functus, dum sedulò docet, aut sacerdotibus præscribit, quemadmodum illos oporteat in domo Dei versari cum timore & disciplina: quibus neglectis, Doctores simul atq; Discipulos cum ipsa religione penitus ruere. Leges quas super hac re scripsit, in hunc diem Instituta Arnesti nomi-

Mors Ioann. fratris Marchionis Moraviæ, ejus Epitaphium ad Divi Thomæ Brunnæ Ejus filiis à Carolo dividitur Moravia.

(i) *Iohannes quondam Marchio Princeps Illustrissimus.*
Qui Caroli quarti Cæsaris maximi frater fuit Germanus,
Quorum genitor Ioannes cæcus Princeps Serenissimus,
Bohemiæ & Poloniæ regnorum Rex fortissimus,
Avus autem eorum Henricus septimus,
Qui Imperator erat Christianissimus,
Hujus sancti templi fundator primus.
Iam pace fruens cum superis: hic comperiatur sepultus.
Iodocus quondam Romanorum Rex invictus,
Semper Moraviæ, Brandeburgique Marchio Princeps Catholicus,
Primogenitus fundatoris primi hujus templi,
Et consobrinus Sigismundi quondam Imperatoris Maximi.
Hujus sancti templi liberalis restaurator,
Et multorum in eo beneficiorum largissimus institutor.
Cujus anima cum Christo perpetua fungitur pace,
Quamvis ipse hic sepultus quiescit corpore.

Mors Ernesti, Archiepiscopi.

Leges Sacerdotibus constituit.

Beneficus in pauperes & Religiosos.

Ioannes prius Olomucensis II. Archiepiscopus Pragæ, pòst Cardinalis.

Regimini consuefacit filium Carolus.

Cruciata pro ordine Theutonico adversum Lithuanos.

Germaniam populatur.

nominantur. Multaque insuper alia ejus pia opera memorantur. Nam Valetudinarium languentibus in oppidis suis, unum Brodæ, alterum Pribrami, tertium Libavi constituit, ampliterque dotavit: & adhuc amplius quatuor cœnobia, inductis in illa contubernalibus, qui se Canonicos regulares nuncupant, alios eorum Sackam, alios Rokizanam, alios Jaromirium, alios Glatium, apud quos sepulturam sibi delegit. Ad ejusdem sedem Carolus Joannem Episcopum Olomucensem transtulit, quem deinde Urbanus Pontifex in Senatum Purpuratorum allegit: deditque vicissim Olomucensibus Episcopum Joannem item nomine, quem ciebat Cancellarium suum, ac tum idem Præsulem agebat Lithomysliensem. Adolescebat sensim Venceslaus ad ætatem paulò fortiorem læto parente, summamque dante operam, ut filium non solùm ad vitæ suæ rationes, sed etiam ad Imperii successionem traduceret. Itaque tempestivè illum gravioribus rebus, consiliisque & aliis Regni curis admovebat, ut benè consulta audire, laboresque ferre consuesceret. At illo ex seriis negotiis, non aliud, quàm tædium referente, ac mox ad levia & nugatoria cum æqualibus delabente, maritali illum capistro illigandum esse duxit. Fortè id temporis conglobata promiscua armatorum multorum multitudo, ut (k) Vinciro Prussiæ Magistro, contra perfidos Lithuanos jam diu mutuis cladibus certanti, opem ferret, crucem induerat, ingentique agmine per Alsatiam transibat, ubi seditione orta, ac mox in exitium Alsatiorum versa, quam datura erat hostibus,

(k) *Vinrichius à Knippenrod XIX. Magister Prussiæ, sub quo Keistuttus Dux Lithuaniæ captus.*

bus, eam hospitibus calamitatem attulit, uberrimos illorum agros latè devastando. Sed nihil horum adeò Carolum terruit, quàm quòd Argentinam egregiè munitam urbem obsidere ausi fuerint. Quanta itaque celeritate potest, ad liberandam illam pergere, unà cum filio Venceslao festinat. Quorum adventu colluvies illa cognito, relinquit obsidionem, atque rursus ad populandos agros se convertit. Carolo propè mœnia in castris commorante, ad quæ cives frequentes ventitabant, quorum unus ferocior, militem quendam Cæsaris de via sibi decedere dedignantem, in lutum provolvit, tantus subitò ad hoc facinus in castris tumultus extitit, ut nisi Pontifex Argentinus opportunè tunc deprecator affuisset, pereundum civibus omnibus, qui in castris aderant, fuerat, reus tamen audaciæ supplicium pro omnibus sustinere coactus est. Inde castra Colmariam versus mota, quo in loco adesse hostem exploratores missi renunciarunt. Sed rursus turba maleficii sibi conscia, vindicem Carolum non expectavit, dum propius accederet, sed instante metu, sic dissipata & disjecta est, ut nunquam recolligi potuerit. Quo successu Carolus delectatus immorandum sibi paulò diutius, sed dimisso exercitu, apud Germanos existimavit, Rhenanas urbes, & inferioris Germaniæ regiones otiosè peragrans, quoad in Hollandiam pervenit, hospitio à Comite ejusdem Provinciæ per multam gratulationem & lætitiam susceptus. Ibi tandem negotium Venceslao gratum peragendum reperit, peregitque ut filia Comitis, Joannam nominabant, quæ Venceslao cordi erat, matrimonio eidem conjungeretur.

Anno 1365.

Incolæ Anglos vocabant ad 40000. fuisse memorant.

Carolus illis se opponit.

Ioannes à Lichtenberg, Episcopus Argentorati.

Dilabitur exercitus.

Venceslaus ducit Ioannam, filiam Alberti, Bavariæ Ducis, Comitis Hollandiæ.

Successorem Venceslaum declarari petit.

Hoc negotio confecto, differre ultra tempus prensandi, suffragiaque pro Venceslao colligendi non potuit, sumpto initio ab his suffragatoribus, apud quos gratia & authoritate plurimùm valebat: dein & ad alios, labori non parcens excurrebat, ut omnium voluntates exploratas haberet: quibus satis perspectis, nulla videlicet ratione alia se illas, nisi grandi pecunia adnumerata, expugnare posse, in singulos Electores Principes centum millia aureûm numinûm se daturum spopondit, atque ita impetravit, ut Venceslaus à Friderico Archiepiscopo Coloniensi, Aquisgrani loco solito in Regem Romanorum coronaretur. Cæterùm cum tantam summam dissolvere ad diem non valeret, cum maximo Imperii detrimento, publica vectigalia Imperatoribus ad subsidia relicta, ipsis Principibus non tam oppignoravit, quàm perpetuò abalienavit, propter nihili filium, ut res postea declaravit, nisi quod suus cuique charus est. Quintum annum Sigismundus alter Caroli filius tunc agebat, cum illi parens Marchiam Brandenburgensem attribueret, ne fraternas olim opes respicere, sed suis potiùs absque molestia gaudere posset. Uxore quidem Elizabeth, quæ mater Sigismundi erat, factum haud improbante, interim tamen mediante, ut filius quoque suus in fastigio sublimiore collocaretur, quod sanè uno hoc modo fieri posse videbatur, si filia Ludovici Regis Hungariæ, cui Maria vocabulum, filio suo Sigismundo desponderetur: nullo enim hærede virilis sexus extante, successionem Regni Hungariæ ad Sponsam devolutum iri. Magnis igitur

Pecunia impetrat. Venceslaus coronatur Rex Romanorum.

Ann. 1376. 12. Julii, ætatis 15.

Carol. vectigalibus publicis divenditis Electoribus satisfacit.

Sigismundo Marchia Brandeburgensis assignata.

igitur precibus (l) matrem Ludovici cognatam suam, & ipsam Elizabeth vocatam, in oppidum Ternaviam propè Moraviam situm, ad colloquium familiare invitat, valdeque familiariter à Cognata accipitur, denique familiarissimo tractatu, per utramque sponsalia cupita transiguntur, ratam transactionem, tum Carolo, tum Ludovico habentibus. Missus non multò post in Hungariam Sigismundus, ut à teneris statim sermonem Hungaricum, usumque militiæ perdisceret. Ac ne Joannes natu minimus filius præteritus à parente videretur, Gorlitium illi atque alias in superiore Lusatia urbes ad possidendum, fruendumque assignavit. Sanxit postremo legem, de viduis Reginis, offensus nuptiis, quas decoris quondam & majestatis oblitæ, impares subibant, ut si posthac vidua Regina alii cuivis, aut Regi, aut Principi nupta fuerit, præter dotem, ut exilio insuper mulctaretur. Cæterum in ordinanda excolendaque Praga, nullum sibi finem facere potuit, adeò ut in illa quædam opera magnificentiæ magis commendandæ, quàm usus gratia excitaverit. Nam quam utilitatem affert murus ille sterilis, qui in hunc diem jugum Petrini montis longissimo spatio premit? Quanquam dicant aliqui, venationibus, ferisque animalibus includendis locum illum à Carolo destinatum fuisse. At hoc omnium utilissimum opus toti Regno futurum erat, si absolutum fuisset, quod in finibus Bavariæ, qua parte Vultavia fluvius qui Pragam inter-

Sigismundo mater Elizabetha procatur Mariam Ludovici Regis Hungariæ filiã hæredem.

Sigismund. in Hungaria educatur.

Ioann. filius Marchia Lusatia donatur.

Lex de viduis Reginis

Insana ædificia Pragæ extructa.

Memorandum cœptum de Danubii cum Vultavia vulgo Moldavia conjungenda.

(l) *Bonfinius dicit, conjugem Caroli conjugem Ludovici petusse. Hungaria Elizabeth, Lokteci filia. At Caroli Elizabetha, quoque ex altera filia Lokteci prognata.*

interfluit, ortum habet, inchoavit, missis libratoribus, qui locum idoneum per libellam invenerunt, in quo Danubius cum Vultavia commissus, omnes ex Italia & Germania advectas merces Pragam transmittere posset. Apparent etiamnum tanti conatus vestigia, sed irrito effectu, vicinis novum opus prohibentibus, ne in jacturam illorum Danubius averteretur. Ætate dein simul cum valetudine aggravante, vocat ad se Venceslaum, paulò socordius madidiusque viventem, eumque Joanne Archiepiscopo coram pluribus compellat, quorum verborum hæc summa erat, ut susceptam personam sanè magnam & difficilem magnanimiter gereret, in hoc verò magnum atque imperio dignum elucere animum, si nullis facilè difficultatibus succumbat, sed ultro etiam occurrat negotiis. Ex quibus tamen, quæ difficillima videri poterant, illa Dei benignitate, operaque sua esse sublata, pacem in Italia, pacem in Germania, pacem circum undique apud vicinos Reges & Principes vigere, affinitatibus aut fœdere conciliatos: domi verò tanta rerum omnium copia regnum instructum esse, quanta ab origine non fuerit instructius, ut jam vel levi cura atque industria adhibita, omnia ista in statu suo æquabili contineri queant: contrà pessum itura per negligentiam & ignaviam, utpote vitia ad perdenda imperia inventa, quod vel notissimo Sardanapali exemplo satis liquet, cujus, & talium similium via Domino abominatio est, velut impiorum. Tu verò, inquit, fili mi, tanquam veræ pietatis alumnus, diligenter cavebis, ne incidas in otiosas & improbas voluptates, neve te dederis ad assiduas comessationes & perpotationes. Luxuriosa enim

Admonet filium Venceslaum præsente Archiepiscopo.

enim res, ut Salomon ait, vinum est, & tumultuosa ebrietas, ac nemini magis, quàm Principibus turpis & dedecorosa, ut quæ faciat impotes sui Principes, & propinet omnibus deridendos, usque ad contemptum: cujus ea vis est, ut Dominis in subditos authoritatem adimat: qua adempta, perit simul obediendi parendique obsequium, præsertim si crudelitas accesserit, quæ ferè vinolentiam consequitur. Omni igitur ratione immoderatus vini usus, non secus atque altera imperii labes tibi erit vitandus. Nam de cætero, quod vitam tuam, quam hactenus egesti, meritò accusem non habeo, cum audiam laudari ab omnibus humanitatem, comitatem, adeundique & audiendi facilitatem tuam, atque alia fastigio minimè contraria, pro quibus videlicet ego me sponsorem pro te Electoribus dedi, te in rebus gerendis talem futurum Cæsarem, qualem maximè optarent. Næ tu igitur magna me sollicitudine liberaveris, si ab hac sponsione fidem meam exolveris, mutata in paucis sic vita tua, ut ne minimam quidem rem quisquam possit ullam reprehendere. Promittentem dicto paterno audientem futurum à se dimisit, atque intra breves dies ultimum vitæ cum summa gloriæ actæ, finem clausit, Pragæ in templo divi Viti conditus.

In Principibus omnia vitia magis conspicua teste Poeta.

Omne animi vitium tanto conspectius in se crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.

Carolus mortuus, An 1378. 27. Martii.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER VIGESIMUS TERTIUS.

SUMMA VIGESIMI TERTII LIBRI.

Venceslaus X. Rex Bohemiæ & Imperator Rom. Prodigiosa omina tam in baptismo quàm coronatione

Venceslai religionis pessundatæ præsaga. Oscitantia Regis dat licentiam grassatoribus & prædonibus liberè impuneque vagandi. Tres latronum arces destruit. Hungari populantur Moraviam: sed profligantur à Jodoco Marchione. *Germani poscunt Venceslaum res Imperii compositum eat. Ineptè respondet* Clemo.*Bavarus insurgit contra Venceslaum. Pellitur trans montes, damnaque accepta resarciuntur.Bavaria vicissim vastata à* Sulcone Chotesso *mensæ præposito. Bavarus is in Italia moritur. Vicecomes Dux* Mediolani *à Venceslao creatur acceptis centum millibus aureorum. Bombardarum sub Venceslao inventum. Obscœnis amoribus Rex indulget. Uxori conquerenti impudicè respondet. Aquis mergit Reginæ confessorem, quòd secreta noluit revelare.* Moritur *ipsa quoque præ mœrore Regina. Balnea extruit dolosa ad necandos adversarios. Carnifex Règis compater & comes assiduus. Arcem Rex Cunratice dictam extruit. Captus Rex inaudito prius exemplo & carceri includitur fœdo. Balneum admissus servili habitu à balneatrice remigio liberatur. Hanussius Dux Ratiboriensis sævitiæ Regiæ minister Carlsteino præficitur. Tres Proceres necat. Sigismundus Rex Hungariæ Marchiam Brandeburgensem patruelibus pignori deponit. Secundò Rex capitur consentientibus Sigismundo & Jodoco. Praga clàm Grumloviam, hinc Viennam deducitur ad Albertum Principem Austriæ, pòst etiam Imperatorem. Johannes frater & Procopius vindices Regis. Non reperitur in* Bohemia.Evadit *carcere Viennensi ope piscatoris. Vissegradum occupat. Plectit Pragenses. Piscatorem equestri ornat dignitate ob restitutam libertatem. Sophiam Palatini filiam ducit uxorem. Zyto Venceslaus Magus*

gus artificiosus. Ejus præstigia. Luit pœnam, à Diabolo sublatus. Bonifacius *Papa Jubilæum instituit. Praga quoque celebrari permittit ritu Romano Pontifex Johannes Hussus. Lis inter studiosos Germanos &* Bohemos *de suffragiis & votis. Superiores* Bohemi 24000. *intra octiduum studiosorum Germanorum discedunt. Hussus contra indulgentias. Sacerdotum luxum & ambitionem reprehendit. Sulco* Monachus *astutus & facetus. Viclephi Alithia suggerit fomitem Husso. Summa ejus libri. Comburuntur* 200. *exemplaria ab Archiepiscopo Sbinkone. Secedit Hussus in pagum. Hieronymus collega* Hussi *in schola acer disputator. Sectio. Senatus pro Doctoribus Germanis: plebs pro Hieronymo tanquam populari suo. Archiepiscopus in Hungariam petitum à Sigismundo auxilia sedandorum motuum proficiscitur. Posonii vita functus. Albicus homo sordidus illi succedit. Revertitur Hussus.* Cruciata *divulgata à Pontifice contra Ladislaum Regem Neapolitanum. Convellit eas indulgentias* Hussus *magno populi applausu. Tres antesignani capti postridiè capite plexi.* Honorificè *tanquam martyres à suis sepeliuntur. Venceslaus conflagrationem Vissegradi superstite cella vinaria nihil facit. Robertus Palatinus Venceslao remoto in Imperio surrogatur. Sigismundus illo mortuo Cæsar nominatur. Votum sibimet ipse dedit. Potiorem Europæ portionem peragrat invitatus ad concilium Constantiense.* Hussus *sub publica fide* Constantiam *venit, tum etiam* Hieronymus. *Petrus scribit ad Jacobellum de usu calicis in Eucharistia. Prægravatur* Hussus. *Calixtini contra concilii decreta etiam infantes sacræ cœnæ participes faciunt. Albicus emptum à* Rege *Archiepiscopatum, vendit Vvestphalo Subcamerario.*

merario. Infensus initio Calixtinis, pòst multum de fervore remisit. Nicolaus à Hussinez palàm templa petit Calixtinis, à Rege malum responsum. Secedunt in montem Thabor. 40000. hominum, illic cœnam administrant. De novo Rege adducendo deliberatum. Coranda obstat indignante Nicolao, ei à Rege structæ insidiæ. Oppatovitiam Monasterium spoliat Monachis trucidatis. Spreta senatus Pragensis auctoritas. Zisco Pragam venit. Occasio qua emersit. Senatus Pragensis trucidatur. Perculsus Rex enormi facinore ex ira in apoplexiam incidit & moritur.

Vencesl. X. Rex Bohemiæ & idem Romanorum Imperator. A. 1361. 17. Martii vel 28. Sept.

VEnceslaus Norbergæ natus, & aqua lustrali tinctus est, acciditque ut eandem aquam, adhuc infans lotio suo respergeret, sicut alvi fimo ipsam aram in qua nondum bimulus coronabatur, coinquinavit, utrumque peritiores inter prodigia retulere, portendi per hæc dicentes, futuram, quæ sub hoc Rege evenit, Sacrorum fontium, altariumque contaminationem & violationem. (*a*) Hic igitur Venceslaus Carolo parente solemnibus exequiis funerato, postquam Regimen in Bohemos suscepit, initò statim adeò dissolutè illud auspicatus est, ut nullam neque legum, neque judiciorum curam habuerit. Ex quo velut justitio, & impunitate facinorum inde consequente, latrocinia & rapinæ, mala nuper intercepta, rursus per vias publicas cooriri cœpta, ingentem rerum jacturam, præsertim mercatoribus, Pragam tanquam ad celeberrimum emporium confluentibus, afferebant. Non enim pedites modo, sed etiam equites itinera obsidebant,

Ignavia Venceslai latronibus fenestram prædandi aperit.

(*a*) *Addunt Germani ædem parochialem ad S. Sebaldum cum aqua pro baptismate calefieret conflagrasse: Mater puerperio extincta.*

ſidebant, maleficiis Nobilitate quoque obnoxia. Adverſus hanc tandem Nobilitatem, velut è ſopore à ſuis excitatus, manum militarem colligit, caputque illi duræ cervicis præponit, quod flecti non poterat, niſi latronibus expugnatis, & locis illorum everſis. Tres tunc arces è ſaxo ſtructæ ad fundamentum ſunt dirutæ, quas Bohemi, Zleby, Zbieroh, Rohozecz, vocant *(b)* Nec Moravi hoc ipſo ferè tempore ſibi contra Hungaros populatores defuerunt, magna vi, per abſentiam Regis ſui Ludovici Moraviæ fines transgreſſos: qua parte Broda & Hradiſſtie oppida jacent, ibique totam illam regionem igne & ſpoliis vaſtantes. Properè Jodocus & Procopius Marchiones, ad vindicandam injuriam arma arripiunt, & cæteros alibi pari feſtinatione à proceribus armatos admovent, ut itinera omnia occupent, quibus hoſtis intercludi queat. Conveniunt alii Cremſirium, ubi copiæ Joannis Pontificis erant, alii ſe ad vicum Malenovicium occulti conferunt, ipſi Marchiones Korycanam oppidulum inſident, ac mox pariter omnes hoſtium copias circumeunt. Illi deſperata fuga accerrimè Moravos incurrunt, ſed à condenſatis illorum aciebus ſine ulla ordinum perturbatione excipiuntur, orto utrinque cruento prælio, Hungarorum amplius quatuor millia occiduntur, ac paulò minus capiuntur. Captivos omnes Jodocus Nobilitati ſtrenuè dimicanti diſtribuit, cæſorum autem ſpolia militi, cæterùm interceptas res quibus erant ablatæ, Moravis reſtituit. Sanè

Receptus latronum everſi.

Jodocus Marchio profligat Hungaros.

(b) Excurſionis hujus nulla apud Hungaros mentio niſi vivo adhuc Carolo. Id ex auctoritate Regis Ludovici bellum indicentis, quarum inimicitiarum etiam Poloni meminerunt ante ductam Elizabetham Cracoviæ, ubi pax confecta.

Sanè plaga hæc odiosa fuit, sed quoniam culpa Hungarorum contracta fuerat, Ludovicus illam dissimulanter præterire sivit. Obiit tunc Joannes Archiepiscopus Pragensis, authoritate apud Venceslaum plurimùm pollens. Uni enim huic tantum bene monenti libenter auscultabat, modumque aliquem cupiditatibus suis illo interveniente statuebat, cæteris omnibus contemptui habitis: proin nimis immaturè illi de medio sublatus est, cum antea de loco quem obtinebat, fortunas ampliando lautissimè meritus fuerit. Huic Sbinco à Leporibus è familia Procerum successit. Expectabant Germani Principes dum Venceslaus officio suo provocatus, Germaniam inviseret, atque in illa, ut par erat, Imperialia munera obiret. Quo nimis diu cessante, edendoque ac bibendo otium in Bohemia conterente, qui missi ab aliis Principibus Pragam venerunt, salutem ei & gratulationem de incolumitate afferunt, & salutem ab illo rebus suis expetunt per adventum illius in Germaniam. Inconsultis ille omnibus qui coram aderant, de cerebro suo inconsideratissimè respondet: Se quæ peragenda sibi in Germania fuerant, pridem omnia negotia confecisse, Regno Romanorum legitimè ibi inito, nec in præsens videre superesse quicquam, quod è re sua istic agat. Si quis Princeps est, qui opera sua indigeat, cur ille ad Regem suum potiùs non veniat, quàm Rex ad illum? Contempti ad hunc modum Principes, quoad poterant contemptum reddebant, atque ex iis unus cui Clemo cognomen, Princeps Bavariæ, usque ad æmulationem Imperii aspirare ausus est, res Venceslai, cum in Bohemia, tum in Italia turbare cœptans. Sed illum Venceslaus propter egestatem adeò

Rectore destitutus Venceslaus.

Sbinco III. Archiepiscopus Pragæ.

Evocatur in Germaniam.

Stolidi hominis responsum.

Princeps Bavariæ Bohemiam infestat.

adeò despexit, ut non alias illi opes ac vires quàm Cameræ, ut vocant, suæ, in qua monasteria item censentur, objiceret, negotio dato Sulconi Chotessoviensi Præposito, ut militem armaret, & cum illo ad fines Bohemiæ Bavariam versus ire festinaret, ut inde hostem primum expelleret. Septem millia peditum sub signis habuit. Mox Sbinco Archiepiscopus libera sua voluntate tria equitum millia ei adjunxit, cum quibus copiis Sulco fugientem Bavarum ultra montes persecutus est, longeque majora acceptis detrimenta in Bavaria retulit, ac cum multis spoliis domum ovans revertebatur. Conversus in Italiam Bavarus, à Florentinis mercede conductus, cum Vicecomitem Mediolanensem (Joanni Galeatio nomen erat,) ab officio in Venceslaum tanquam Regem Romanorum avertere conaretur, ibi quoque voto suo frustratus, incepto desistere coactus est, nec multo pòst mortem obiit. At Galeatius misso ad Venceslaum Oratore, Petro Philargi Mediolanensi Archiepiscopo, & cum illo centum millia aureûm Nummûm, pro veteri titulo Vicecomitis novum impetravit, ut deinceps Mediolanensis Dux appellaretur. Hoc quoque tempore, novum in Germania machinarum genus inventum, quas Bombardas cognominant. Cura externa de animo posita, quò securiorem se esse viderat, eò desidia & inertia major, atque libido intemperantior ipsum invasit, sic ut ne à fœdis quidem lustris, nedum à thoris alienis abstineret, imò sæpius in lupanari quàm in adulterio deprehensus, adeò prostitutis amoribus delectatum fuerunt. Ab hac turpitudine Joanna uxor maritum dehortari conata, offensionem tantam subiit

Sulco Bavariam vice versa populatur.

Bavarus operam Florentinis locat.

Vicecomitem Ducem Mediolanensem cum hæredibus in Imperii detrimentum creat, accepta magna vi pecuniæ. Bombardæ inventio.

subiit, ut audiret minantem, se quoque in lupanar ab illo transferendum esse, si hac dehortatione non supersederet. Ac paulò post ira adhuc flagrante, accersit JoannemSacerdotem, audire Reginam solitum, quoties delicta fidelibus auribus committeret. Quæ quidem delicta Rex ab eo, dum authoritate, minis, carcere, frustra explorat, victus iracundia, Joannem de Ponte Pragensi dejici, ac submergi jubet. Quam verò sanctus & innocens sacerdos ille fuerit, ipse fluvius ostendit, ita derepentè arefactus, ut corpus nudaret submersi, in statuque illo triduum permanens, donec submersus ad sanctum Vitum sepeliretur, ubi in hunc diem, quicumque sepulchro temerè insultaverit, immunis ab infamia non evadit. Mortua deinde Regina quoque ex mœstitia & dolore fuit, quem ex iniquissima Regis suspicione, cum maximo animi cruciatu toleravit. At Rex alia occultiora naufragia adversus suos adversarios excogitavit, exstructo sub arce Vicegradensi in ripa Vultaviæ balneo (nam sæpissimè balneis utebatur) machinoso, in quo tabulæ pavimenti certa sui parte ita leviter coagmentatæ fuerunt, ut vel uno pede proculcatæ facile laxarentur, quos igitur ex iis qui ad lavacra invitati erant, perdere volebat, per hanc rimam ruinamque præcipites in flumen dabat. Adeò natura ferus & sanguinarius, ut assiduum penes se Carnificem haberet, quem vulgari vocabulo compatrem familiariter appellabat, quia filium ejus de fonte sacro levavit: & tam proximum sibi adhibuit, ut aliquoties uno eodemque equo secum vehi illum passus fuerit, desilientemque rapi ad pœnas, quos jusserat, spectaverit. Nulli interim

Publicis scortis oblectatus Rex.

Regina monenti injurius.

Mergit Reginæ confessorem secreta detegere recusantem

Balneum fraudulentum.

Crudelis Rex Comitem adjungit sibi carnificem.

Ordini ſatis fidens, & nunc Bohemos Germanis, nunc rurſus Germanos Bohemis anteferens, Pragæ præſertim, in qua paucos in ſenatu Bohemos reliquit. Ac poſtremò nec arci Vicegradenſi ſalutem ſuam valde credere voluit, perturbatus tumultu à plebe contra Judæos excitato, quem Rex cum omnibus ſuis nullo modo ſedare potuit. Seorſum igitur à Praga ſpatio unius milliaris, novam ſibi arcem vocabulo Cunraticc bene firmam ædificavit, ad quam in quovis plebis urbanæ motu, tanquam ad aſylum excurrere poſſet, ſed non minus ſibi cavent, qui timent, quam is qui timeri vult, & ſæpe multi prævalent adverſus unum, quemadmodum in Venceslao tunc uſu venit, qui quantumvis ſibi cautus eſſe videbatur, tamen à ſuis captus eſt, qui in illum, tam ex plebe, quàm Nobilitate conſpiraverant, cæde recenti irritati, qua pridie duos cives Pragenſes, & duos ex Procerum ordine, Giroſſium, & Hroskam, occidi gladio juſſit. Captum igitur, quod nulli unquam Regum ante contigit, in carcerem publicum, in quem ſupplicio afficiendi paſſim conjiciebantur, detruſerunt, & menſes ibi quatuor in fœtore & ſqualore miſeris modis habuerunt. Exoratus deinde multis Regis ſui precibus ſenatus Pragenſis, ut loco illo tantiſper ei egredi, dum illuviem & ſordes balnei lavacro elueret, liceret: deducendum eum in ſervili habitu quatuor publicis cuſtodibus ad balneum juxta Vultaviam in veteri Praga poſitum, commiſerunt, ita ut duo ex illis ſimul lavarent, & duo veſtes obſervarent quas exuerat. Morem hunc Bohemi in Balneis retinent, ut viri, juxta ac fœminæ in illis omnia miniſteria obeant, aquam ſuppeditent, capita la-

Nihil Regi uſpiam tutum.

Cunratice arcem extruit præſidiariam.

Rex capitur inaudito exemplo.

Balneum impetrat.

Bohemorũ Balneorum mos.

ta lavent, corpora defricent. Harum una adlubefcente, ut fermone faltem ejus perfrui poffet, diutius calore balnei torrebatur, fecedensque refrigerandi caufa extra hypocauftum, confpicatur lemnunculum pifcatorium cum remo in ripa vacuum, & mulierem interrogat, an remigare tantum fciret, quantum remigio ad trajiciendum in alteram ripam opus effet? Qua annuente, abdit fe in lembum, ac repentè ab oculis cuftodum elabitur, venitque per devia nudus cum nuda ad novam illam fuam arcem, Præfecto arcis multum admirante Domini fui fortunam. Jubet ille veftes promi, cœnamque parari, ac ftatim centum aureos nummos fibi afferri, quos Sufannæ (fic enim mulier vocabatur) nauli nomine in manus tradit, illamque non ad menfam folùm, verùm etiam ad lectum fibi adjungit. Inde haud multò fecus poft carcerem efferatus, atque efferari folent indomitæ feræ caveis inclufæ, non tractari, non demulceri, non alloquio, nifi unius Sufannæ molliri facilis, donec in arcem, quam Bohemi Ziebrak dicunt, longiùs à Praga diftantem, eoque metu Pragenfium magis liberam, concederet. Ibi epulare convivium inftauratum, & fcena crudelitatis renovata, dum rurfus per compatrem fuum carnificinam exercet in eos, quos fufpectos vel invifos habuit. Nec minore atrocitate Hanuffius Ratiborienfis Dux graffatus eft, quem ex Slefia revocatum, ideò arci Carlofteynæ præpofuit, quia mirè appofitus erat ad fævitiam Regis infidiofam. Hujus opera Straconicenfis, Opocenfis, Martinicenfis ex procerum ordine, ad arcem per reconciliationem fimulatam invitati, crudeliter ibidem necati funt. Jam tum Sigismundus Ven-

Fruftratis cuftodibus ope ambubajæ lintre amnem trajicit & evadit de cimaseptima captivitatis hebdomade Gratia habita balneatrici.

Metu Pragenfium longius ab urbe fecedit

Dux Ratiborius minifter crudelitatis Regie.

Venceslai frater Regno Hungariæ potitus erat, Carolo Neapolitano, quem nonnulli Hungari induxerant, inde expulso, cū tanta præter operam impensa, ut cum sumere pecuniam fœnore à nullo posset, Marchionatum Brandenburgensem Jodoco & Procopio patruelibus suis dare in pignus coactus fuerit. Is quidem Sigismundus cum priore captivitate in fortunas fratris spe & mente oculos defixos haberet, placuit conjuratis, ut ex voluntate ejus statuerent de injicienda iterum manu in Venceslaum. Quo non improbante facinus, & præterea Jodoco Marchione Moraviæ eadem clam sentiente, (nam Procopius absens Brandenburga erat) conjurati suo ibi tempore, dum Venceslaus juxta Beraunam, in prædio regio cum paucis deliciatur, in eum invadunt, captumque in arcem Pragensem pertrahunt, in turri, sub diligentioribus quam prius custodibus asservandum. Sed ne huic quidem custodiæ fidei satis habitum propter loci celebritatem. Inde igitur Crumloviam ad Henricum Rosensem abductus fuit: atque ille Viennam extra Regnum tacitè transportandum curavit, ubi Albertus Austriæ Princeps habitabat, quem deinceps Sigismundus elocata ei filia generum habuit. Ab isto in latebras turris cujusdam (c) Viennensis, ita abstrusus est, ut inveniri nisi à consciis non potuerit. Nam Joannes frater Venceslai, & Procopius patruelis, cum ad vindicandum Regem in libertatem, copias ille in Lusatia, hic in Marchia Brandeburgensi comparassent, atque ambo Pragam ve-

Carolus parvus Andreæ Regis Neapolis filius à Forgacio interfectus. Anno. 1385.

Sigismund. Rex Hungariæ patruelibus Marchiam pignori deponit.

Secundò capitur Venceslaus fratre & patruelium altero consentientibus, Viennæ è turri Pragensi deductus.

Ioannes frater Venceslai & Procopius patruelis liberationem moliuntur.

Qq nissent,

(c) *Splendida Viennæ domus quam Regiam & jam Pragensem nominant, quod illic fuerit detentus Venceslaus. Nunc Salinæ eò loci, & præfectus Salis inhabitat.*

nissent, captivo ibi non reperto, insistebant vestigiis Crumloviam tendentes. Sed eis Henricus Rosensis cum valida armatorum manu occurrere non longè à Buduitio parabat. Quod ubi compertum simulque certum habuerunt, Regem apud Bohemos in custodia non attineri, progressu omisso, retrò cesserunt. Ita Venceslaus ab omnibus desertus esse videbatur, suo verò judicio etiam inter desperatos numeratus. Erat senex quispiam piscator, qui pietate ductus frequenter miseros carcere inclusos cum jentaculo pisciculorum à se captorum revisebat. Hunc Venceslaus propius fenestram admotum grandibus promissis onerat, si opera ejus carcerem frustratus fuerit. Respondet ille, se nisi excussum non intromitti, ne una cum cibo instrumenta secum ferret, quorum præsidio captivi queant elabi. Mihi quidem zona duntaxat serica opus est hac longitudine, & hac crassitudine, atque utrumque piscatori indicat, eam tu facilè vel excussus celare poteris, si illa ad nudum corpus præcinctus fueris. Recipit ad se negotium piscator, & paulò post Zonam affert: tum Venceslaus paratam illum naviculam habere jubet, qua Danubium trajiciat. Illoque trajecto, multis, inquit, peccatis meis ego in hanc alteram, mi senex, ærumnam incidi, sed iterum per oblatam mihi divinitus naviculariì operam, salutem me recuperasse video. Dignus ergo & tu alter navita, qui dignum à me operæ pretium accipias, sed in loco suo, ad quem ut me deducas opus facto est; ac ne diutius qui sim hæreas, Rex ego Bohemiæ sum, cæterùm per viam tuum me socium esse assimilabo, & tu ne me aliter nomines aut honestes, caveto. In via porrò hæc fuerat

Evadit è carcere Viennensi ope piscatoris inopis.

Piscatori se aperit Venceslaus.

fuerat expiscatus: Sigismundum rebus Hungaricis impeditum, nondum in Bohemiam ad capessendum regnum venisse, Pragæ autem alteram arcem à Nobilitate, alteram quæ Vicegradensis dicitur, à Pragensibus teneri, eique Lanium quendam præpositum esse. In hanc Venceslaus mendici propemodum habitu, cum piscatore suo se insinuat, occlusaque manu sua porta, ac persona detecta, exclamat: Qui Regius est, ad auxilium Regi suo ferendum accurrat. Plures quàm viginti præsto fuerunt, injectaque Præfecto catena, vinctum illum Regi tradiderunt. Jubet ille annulum detrahi de digito, illoque signari literas, quas ad magistratum Pragensem nomine Præfecti composuerat, ut aliqui eorum in arce consiliandi gratia properè apparerent, quorum ille neminem restituit incolumem. Piscatori verò hanc gratiam retulit, ut illum in ordinem equestrem adscriberet, cum censu equestri, quo se uxoremq; suã & liberos Vienna Pragam translatos, honestè aleret. Adlevandam autem invidiam, confirmandasq, in posterum & tuendas opes suas, affinitatem cum Principe Bavariæ, quem Palatinum vocant, iniit, ducta in uxorem filia ejus, quam Sophiam nominabant. Novus porrò socer, ubi generum ludicris spectaculis, & magicis præstigiis delectari cognovit, plenum ludionum & præstigiatorum plaustrum secum *Pragam* advexit. Ibi dum præstantissimus artificum ludibria artis ad permulcendos oculos explicat, adest inter spectatores Zyto Venceslai magus, ore usq; ad aures dehiscente, accedensq; propius, artificem illum Palatini cum omni apparatu subitò devorat, solos duntaxat calceos, quia luto obliti videbantur, expuens, secessumq; inde petens, ventrem inso-

Vicegradum habitu mendici ingreditur.

Piscator equestri ornatus dignitate.

Sophiam Ioannis Stephani Fibulati filii Principis Bavariæ filiam ducit uxorem.

Zyto Venc. Magus.

Sues pistori vendit.

insolita esca gravem, in solium aqua plenum exonerat, præstigiatoremque adhuc madidum spectatoribus restituit passim deridendum, adeò ut cæteri quoque ejus socii à ludo desisterent. Ipse verò artem suam ostentans, nunc sua, nunc aliena facie, staturaque, modo item purpura & serico, ac confestim in lana & panno sordido Regi se offerebat, ambulantemque in solido, ipse in eodem solido tanquam in aqua adnavigabat, & aliquoties Regem equis rhedariis vectum, idem gallis gallinaceis ad epirhedium suum illigatis subsequebatur. Convivas præterea Regis variè ludebat, interdum manus eorum, ne illas ad patinas porrigere valerent, in pedes boum, interdum in ungulas equorum transformans, & aliquoties fronti illorum cornua cervorum latissima adjiciens, quoties videlicet è fenestris ad subitum spectaculum prospicerent, ne rursus caput & ora ad mensam referre possent, antequam ipse vino dapibusque illorum se ingurgitasset. Atque ut ostenderet, se pecuniam quoque pro usu suo facilè conflare posse, triginta sues bene saginatas, ex manipulis graminum procreat, illasque pastum, proximè sues pistoris parci, sed locupletis extrudit, proponitque venales, quo pistor vult pretio: hoc tantùm emptorem admonens, ne gregem novum ad flumen lotum propellat. Qua ille monitione neglecta, cernit in flumine manipulos fluitare, suibus submersis, ita ut neque straminibus, neque suibus potiri potuerit. Nihilominus pretium datum recuperare parat, diuque venditore quæsito, atque in taberna vinaria tandem reperto, in qua porrectis pedibus in scamno recubabat stomachabundus alterum pedem excitandi causa invadit, eumque à
cor-

corpore protinus cum coxendice avellit, clarè Zytone quiritante, & obtorto collo pistorem ad Judicem trahente. Quid faceret pistor, in manifesto deprehensus, ut sibi videbatur, facinore, nisi ut damnum damno adderet, atque de hac insuper injuria cum Zytone decideret. Usurpant ad hoc usque tempus Bohemi, ut malam emptionem exprobraturi, vice proverbii dicant: Lucrum facies, quantum Michael in suibus: pistori namque illi Michael nomen erat. Cæterùm Zyto impostor ad extremum à Cacodæmone superstes, cum corpore & anima de medio hominum sublatus fuit: injecitque Venceslao curam de religiosis deinceps ac magis seriis rebus cogitandi. Annus fortè tunc millesimus quadringentesimus à natali die Domini numerabatur, ludis quondam secularibus destinatus, quando uno seculo, hoc est centum annis semel Romani illòs pro salute suorum edebant. Romanis deinde Pontificibus meliore auspicio, in Jubilæum commutatus est, ut in eo omnium peccatorum esset remissio: Hoc denique nomine à Bonifacio Pontifice Romæ initiatus fuit. Cujus ut Pragæ quoque Venceslaus esset particeps, à Bonifacio impetravit, ut ad Romanum modum domi illum consecratum haberet, celebravitque magna religione, ac mira hominum multitudine, quæ non Jubilæi solùm, verùm etiam reliquiarum venerandarum gratia Pragam confluxerat. Hactenusque recepta semel à sede Apostolica, à Bohemis Christiana religio cum omnibus ceremoniis inviolata, incussaque in Bohemia perduravit: Sensim inde vacillare & labescere simul atque Joannes Hus, quod vocabulum anserem sonat, strepere inter olores,

Proverbiū.

Exitus vitæ Zytonis funestus.

Ludi seculares Romani in Jubilæū à Bonifacio VIII. Papa commutati.

1400. Iubilæus à Bonifacio IX. Papa, ut Pragæ celebraretur impetratum.

Ioannes Hussus contra indulgentias.

eorumque ſuavem cantum ſtrepitu ſuo, propter invaleſcentem factionem ſuperare cœpit. Popularem enim cauſam inter populares ſuos agendam ſuſcepit adverſus Germanos, & adverſus ſacerdotes, quibus utrisque Bohemi non valde propitii erant, & ipſe quanquam ſacerdos, capitalis nuper inimicus utrisque factus, dum impatientiſſimè fert, in honore cujusdam ſacerdotii prælatum ſibi fuiſſe Germanicæ nationis Candidatum, ſuffragio Germanorum, & favore primorum ſacerdotum. Sic videlicet Carolus ab inſtitutione Pragenſis Gymnaſii conſtituerat, ut in ferendis ſuffragiis Germani tres voces, Bohemi quartam haberent, quoniam pauciſſimi Bohemorum tunc operam literis navabant: poſtremo tamen diplomate ſic concluſit, ut mos Parrhiſienſis Gymnaſii Pragæ item ſervaretur. Exclamat Hus, morem hunc in Gallia retineri, ut externi, ſuffragio ſimplici, domeſtici autem triplici perfungantur. Ad Regem provocant Germani, atque utraque interim pars judicem muneribus corrumpere non ceſſat, adeò ut Rex ſibi dicere permiſerit, unde mihi hic tam beatus anſer natus, qui tot ſubinde aurea argenteaque ova mihi excludit? Lata denique ſententia ſecundum Anſerem cum tanta Germanorum indignatione, ut plus quàm viginti quatuor millia ſcholaſticorum intra octo dies Praga exceſſerint, deteſtantibus artificum collegiis Anſerem, cujus opera fieret, ut labor illorum recideret ad tenue pretium, cum non adeſſent emptores. Hac re tam inſigni deſignata, vertit hinc roſtrum inquietum Hus, ad vellicandas Jubilei condonationes, quas Indulgentias vocant, taxandosque ſacerdotes avari-

Debacchatur in Germanos & ſacerdotes.

Lis de pluralitate votorum in Academia.

Iudex auro corruptus,

Scholaſtici Germani Pragam deſerunt. Ann 1408. Colonia Praga eſt Lipſia, ut illa Lutetia.

avaritia, luxu, ambitione, sine ullo discrimine sontes insontesque, ut omnibus ubique invidiam conflaret, ac præcipuè in aula regia, ad quam cum Sulco Præpositus Chotessoviæ, stipatus equitum peditumque caterva incedebat, Rege ad mensam discumbente, qui adstabant, ut Regis animum incenderent, videsne, inquiunt, Rex, quanto superbius, quam etiam tu, Monachus iste progrediatur? Quin tu pompam illo indignam detrahis, & ad te, quem decet, illam revocas. Sulconem ingressum Rex interrogat, cujusnam hoc tam frequens esset satellitium? ut si suum responderet, mulctaretur. Non defuit ratio illi respondendi: Quemadmodum, inquit, tuus ego sum ô Rex, sic isti omnes tui sunt, id quod nuper in bello Bavarico satis declararunt, sed & hodie mecum in hoc apparent, ut ornamento tibi sint, & si opus fuerit contra quoscumque auxilio. Stabat in mensa Regis patera aurea vino plena, ad eam Rex manu porrecta, præbibo, inquit, tibi Sulco, hanc pateram, ut tu reliquum exhaurias, insuperq; eandem pateram tibi habeas, pignus erga ta benevolentiæ meæ. Quo viso, auditoque, invidia Hussitæ rumpebantur. At magister eorum Hus quotidie insolentior fieri, maximè ubi nactus est libellum Vicleffi hæretici, in Anglia damnati, cujus titulus est Alithia, per antiphrasim videlicet, quia verum minimè dicat, sicut Lucum nos, & Parcas nominamus, quod neque ille luceat, neque istæ parcant, sed potiùs ad interitum omnium festinent; ita libellus ille ruinam & interitum omnium in Ecclesia rituum, atque cerimoniarum continet, à capite prosternendo

Sulco præpositus magno comitatu stipatus aulam frequentat.

Applaudet Monacho Rex.

Alithia liber Vicleffi Hussum confirmat.

Summa Doctrina Vicleffiana.

nendo orsus, dum summo Pontifici authoritatem suam adimit, illumque in ordinem aliorum sacerdotum redigit. Imò inter ipsos quoque sacerdotes omnem turbat ordinem, omnibusque bonis illos spoliat, eleemosyna tantùm contentos esse volens: monachos verò haud secus atque dæmonis figmenta vitandos: nihil enim esse vota, nihil pudicitiæ, continentiæque vincula, nihil disciplinam tolerantiæ & innocentiæ, nisi mera hominum commenta. Confessiones autem auriculares, satisfactionesque, tum extremas languentium inunctiones, & pro defunctis postulationes, ad solum quæstum sacrificulorum pertinere, quemadmodum ad ambitionem sacrarum vestium ornatum. Et cætera quæ commemorare piget, inter quæ & illud, quòd liberam cuique verbi divini annunciationem concedit, cum in Ecclesia alios quidem Deus posuit Evangelistas, alios Prophetas, alios Doctores, ne omnes omnia essent. Hunc igitur, ut diximus, libellum Hus assecutus, multa aliter, quàm catholica docet Ecclesia, in aures vulgi ad res novas arrectas detonabat, susquedeque faciens obnunciationes quæ per magistratus sacerdotum fiebant, donec ipse Sbinco Archiepiscopus, vir magni animi Pragam descendit, vulgatoque regio edicto, omnes citari jussit, qui descriptum Vicleffi librum penes se haberent. Amplius ducenti fuerant allati, atque in tanta æstimatione habiti, ut major illorum numerus fibulis argenteis, inauratisque infibularentur, cæterùm ad unum omnes igne consumpti. Ipsi Hus concionibus interdictum. Atque ille Praga discedens, in pago Husinecz unde oriundus erat, veteri

De Pontifice, de sacerdotibus & monachis.

Confessio auricularis

Prædicatio verbi cuivis concessa

Sbinco volumina Vicleffi palam exurit.

Hussus pulsus in pago concionatur.

teri Domino suo permittente, sermones quos cœperat, in magno cætu hominum sermocinabatur, glorians se ejusmodi colaphum Romanæ Ecclesiæ impacturum, ut livorem ejus, ne post centum quidem annos aboleat. Interim Pragæ Hieronymus & ipse liberalium artium Magister, atque ipsius Hus collega & consectaneus, communem sectam contra Germanos Doctores, qui ibi remanserant, crebris disputationibus propugnare, multis bilem concire, alios argumentis & oratione tenere: nam & acutus, & disertus habebatur, eandemque in scholis, quam Hus in templis palmam ab auditoribus obtinebat. Fieri autem non potuit, quin multa in propatulum emanarent, quæ intra parietes disserebantur, quibus vulgò cognitis pro captu quisque suo, aut has, aut illas partes fovebant: tanta postremò contentione, ut partium studio ples urbana divisa, mutuis inter se pugnis, plagisque interdum & saxis concurreret. Senatoribus urbis à Doctoribus Germanis, plebe autem ab Hieronymo, ut corporis sui membro (Pragæ enim natus erat) stante. Quæ omnia Venceslaus cum sine cura haberet, Sbinco Archiepiscopus, ut malis impendentibus obviam tempestive iret, in Hungariam ad Sigismundum Regem se recipiebat, ut ab eo consilium & auxilium, periclitanti in patria religioni imploraret. Venitque Posonium ad fines Hungariæ, ubi finem vitæ quoque suæ fecit, veneno ut ferunt, potionatus: corpus ejus Pragam referendum, & in conditorio familiæ condendum affines & cognati curarunt. *Præclarissimo* Antistiti Venceslao favente, sordidissimus est suffectus, Magistrum Albicum cognominabant, arte Medicum ac

Hieronym. Collega Ioh. Hus.

Hieronym. facundus & doctus.

Scinditur studia in contraria vulgus.

Sbinco à Sigismundo contra Hussi turbas auxilia petiturus moritur.

Ad sordes avaras Archiepiscopus Albicus unicum extrema avaritia baratrum Pio Pontifici dicitur.

prorsus digniorem, qui pharmacopolis, quàm Pontificibus adnumeraretur, ut qui ita ingenio avido, & ad rem attento fuit, ut minutissimarum quoque rerum diligentiam, curamque non omitteret, ipse clavem à penu & à cella vinaria sibi retinere, vinique promam anum abstemiam præficere, & domi quasi cauponam & macellum instituere, dum vina meraciora, eduliaque ex piscibus, avibus, feris lautiora ære commutat, seque ad mensam aridam & sordidam cum familia pauca & abjecta revocat. Quis enim paulò honestior ei libenter famularetur, qui ab alendis equis, tanquam sumptuosis, propterea quòd noctu etiam vorarent, ita aversus erat, ut palàm prædicaret, se multò patientius serræ stridorem ferre posse, quàm audire equos per noctem dentibus hordeum confringentes.

Nihili fit Episcopus. Redit Pragam Hussus.

Ob quæ in tantum venit contemptum, ut non minus suis, quàm adversariis esset despectui. Quin neque illis amissâ authoritate & æstimatione prodesse, neque istis sine ullis viribus nocere posset. Audacter igitur Hus Pragam ad nidum revolat, ut in illo alas majores, quàm in nido natali extendat, & aderat rursus nova occasio crescendi, quam per novas indulgentias Joannes Romanus Pontifex ad Bohemiam missas offerebat, pollicens plenam delictorum condonationem iis, à quibus latum auxilium adversus (*d*) Ladislaum Regem Nea-

Joannes 23. Papa.

(*d*) *Ladislaus hic erat contra Sigismundum in Regnum Hungariæ accitus, sed Jadera Dalmatiæ reversus, suum Regnum pacavit, pro incredibili prudentia & magnanimitate formidolosus esse cœpit Pontifici Romano, vicesimo Regni anno Romanos contra Bonifacium Pont. incitavit. Gregorius Papa, dum abesset, Romam occupavit, ideo Regni titulo privatus, bellis Pontifices exercuit.*

Neapolitanum, Romanæ Ecclesiæ rebellem fuisset. Id verò Hus ambabus jam buccis, ut Satyricus dixit, sclopo tumidis intendebat rumpere, totasque jam planè indulgentias cum potestate Pontificia abrogare, factione plebeja fretus, quam sic addictam sibi habuit, ut tres uno die conditionis extremæ homines, in tribus templis, cum quisque eorum in suo templo recitari pro Concione Decretum Pontificis audisset, clamore magno recitanti obstrepere ausus fuerit, palàm vociferans, Romanum Pontificem esse Antichristum, qui crucem adversus Regem Christianum decreverit. Omnes hi tres comprehensi, & in carcerem continuò detrusi sunt jubente Senatu, qui majore ex parte è viris Germanis constabat, quibus Venceslaus, tanquam in religione constantioribus, plus quàm Bohemis fidebat. Adest repentè ipse Hus, & cum eo turba, minimum secum caudam trahens duum millium hominum, aditum in curiam postulantium. Renunciat Senatus, non esse locum in curia tantæ multitudinis capacem, sed si quid agere apud Senatum Hus velit, actionem ei non denegari, modò quo decet numero comitatus veniat. Postquam venit, non aliud postulavit, quàm ut ne quid gravius in juvenes captos consulerent, omnem enim illorum culpam in elevandis indulgentiis in se transferre, qui illos talia loqui docuerit, nec abnuere pœnam pro illis subire, si pœna dignus est, qui vera dicit. Respondet Senatus: Irent cum bona pace in viam quisque suam, sibique persuadeant, nihil temerè Senatum in captos acturum. Initaque deliberatione, & ante oculos edicto proposito, quod pridem sub pœna capitis in audaces & præ-

Papa dicitur Antichristus, quòd crucem contra Christianos prædicet.

Comprehensi vociferatores.

Plebs captivos relaxari vult.

Capite dederunt pœnas.

Martyres habiti.

& præfractos promulgarunt, qui gloria præcellentes non verentur convitiis incessere, postridie mane carcere cum præsidio armato eductos gladio percuti jusserunt. Corporibus adhuc jacentibus, accurrit mulier quæpiam, & singulos involvit sindone munda, eamque continuo libitinarii cum choro Scholasticorum insecuti, extulerunt illos ad templum Bethlehem, ubi Hus Concionatorem agebat, præcinentes: Isti sunt Sancti, qui pro testamento Dei sua corpora tradiderunt. Ac illo quidem die Hus Concione abstinuit, sed postea non cessavit mortem illorum deplorare, invidia majore, quàm ut illam sedare possent Senatores. Nam quæ tunc Regis cura fuerit, inde licet æstimare: Venerat Praga ad illum nuntius, nuntians arcem Vicegradensem incendio fere totam esse consumptam: etiamne, inquit, cella vinaria exusta est? ut incolumem audiit: Ardeat, inquit, vel denuo arx, totaque pereat, dummodò salvam nobis cellam sistat cum vino nostro Rhenano. Tantundem spei Sacerdotibus injuriam passim ab Hussitis sustinentibus, in Albico erat, homine perinde officii sui negligentissimo, ac lucri tantùm avidissimo, cujus amittendi metu, ab omnibus arduis negotiis valde abstinebat, natura aliàs meticulosissimus, quanquam adhuc metuenda haud instabant, nondum à quoquam facta mentione de communione sub utraque specie, quæ deinde controversia, sursum ac deorsum cuncta apud Bohemos miscuit. Dum in hoc statu res in Bohemia essent, Germani jam pridem (e) Roberto Bavaro amisso,

Brutum animal Rex.

Rex & Episcopus dignum patella operculum.

(e) *Rupertus, Rheni Palatinus, Cæsar designatus Anno* 1400. *Florentinis mercede suam condixit operam contra Galeacium Mediolanensem, conatu irrito, obiit* 1410.

amiſſo, quem Venceslao ſuperſtiti ſurrogaverant, rurſus ad alium eidem ſurrogandum animos adjiciunt. Moguntino comitia Electoribus indicente, ad quæ cum Sigismundus Rex Hungariæ, tanquam Marchio Brandenburgenſis, qui unus Electorum habetur, veniſſet, dignitatisque Regiæ gratia, primus ſententiam eſſet rogatus de Cæſare nominando, ſe ipſe nominavit, me, inquiens, ego novi, alios non itidem, an æquè mecum Imperio orbis digni ſint, præſertim in tanto rerum motu, quo Italia quoque Schiſmate ibi durante plurimum laborat. Mirati hanc tam liberam & apertam Sigismundi vocem, cæteri Electores, communique aſſenſu illam approbantes, ipſum Sigismundum Venceslai fratrem, Cæſarem conſalutant. Qui ut oſtenderet, non tam ſe honoris ambitioſum, quàm laboris pro Republica Chriſtiana ſubeundi cupidum eſſe, ut illam videlicet in priſtinum ſtatum, erroribus & ſchiſmate ſublatis reduceret, laborioſiſſimam peregrinationem obiit, qua magnam partem Europæ peragravit: Dum Italos, Gallos, Hiſpanos, Britannos, & alias nationes ad Concilium Conſtantiæ in Germania celebrandum contrahit, ad quod accerſitus Hus, tametſi Romam antea citatus ire noluerit, fide tamen publica à Concilio accepta, ipſe primùm, deinde Hieronymus ejus conſectaneus Conſtantiam venit. Quibus abſentibus, nihilominus diſcipuli eorum, diſciplinam quam receperant, arctè tenebant, accurateque illam apud Pragenſes defendebant, quotidie novi aliquid de ſuo adjicientes. Tandem Petrus quidam Miſnenſis, quaſi magnum quiddam, & abſtruſum, ac non lippis notum & tonſoribus inveniſſet, geſtiens ad Jacobel-

Sigismundus Rex Vngariæ ſibimet calculum in electione dat.

Sigismundus Imperator ſalutatus.

An. 1411.

Itinera pro cogendo Concilio à Sigismundo ſuſcepta.

Concilium Conſtantienſe.

bellum popularem suum, qui Pragæ ad sanctum Michaelem Evangelium annunciabat, accessit, eique verba Joannis Evangelistæ ex Cap. VI. descripta perlegit, quæ sic se habent: Nisi ederitis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis, Videsne, inquiens, quanto in errore versetur nunc Ecclesia, quæ alteram Eucharistiæ partem, sine qua vita non est, plebi adimat, cum nugator ille potiùs tota erraverit via, qui verba illa Domini de Sacramento altaris, quod in ultima demum Cœna institutum fuit, interpretatus sit, veritate aliter se habente. De se namque ipso Dominus apud Joannem loquitur, deque verbo suo, quod caro factum est, datque vitam omnibus in se credentibus. Sed in tanta errorum caligine, quæ latè diffundebatur, facilè erat, ut stellæ erraticæ iter suis ostenderent devium. Nam si rectam institissent viam, nunquã illis Hus à carcere rescripsisset, illos tandem reperisse poculum, quod sibi mortem acceleraret: jam enim de capite in Concilio decernebat, & inter alia, quæ ei objiciebantur, quo celerius damnaretur, hic etiam articulus de calice eum prægravabat, quasi illo authore propinatus. Sed & ille Theologus Germanus vaticinari visus, qui Jacobello hujus potus primò exprobravit: Non tu, inquiens, calicem salutis, sed cyathum furoris, & poculum ruinæ Bohemis suppeditasti, ut illo hausto furiant, vomant, insaniant, & mutuis ad extremum præliis inter se dimicent, quod paulò post ita contigit. Vetante enim Concilio Bohemis usum calicis, dein etiam execrante eos, qui adversus vetita ire auderent, tantum abfuit, ut incœpto abstinerent, ut pro irritamento potiùs Concilii decreta habue-

Lis à Petro Misnense per Jacobellum de utraque Sacramenti specie mota.

Professio calicis Husso mortem acceleravit.

Omen de poculo sacro.

habuerint, non solùm ad institutum suum continuandum, sed etiam ad illud undecunque augendum. Itaque cum initio tantùm, qui matura essent ætate, calicem delibarent, post hanc execrationem, sine ullo discrimine, pueri puellæque rationis nondum capaces deducebantur: postremò infantes adhuc lactantes, ad degustandum à nutricibus portabantur in omnia templa Calixtinorum, sic videlicet se novæ sectæ sacrificuli cognominabant. Albicus Præsul cernens Sacerdotes suos templis expelli, & Calixtinos substitui, verensque nisi per tempus Pontificatum venderet, quem de Rege emerat, ne jacturam pretii cum amissione ipsius Pontificatus faceret, Conrado illum Bestuallo, quem Rex Subcamerarium, ut vocant, constituerat, vendidit. Quippe solebat Rex à Bohemis postquam offensus est, externos quoque & humili genere prognatos, ad nonnulla officia sublimare. Sed nec Pontificem ab initio ipsum Conradum improbares, adeò contra prævaricatores & defectores incaluerat, mox tamen eo usque intepuit, ut bona insuper Pontificatus ferè omnia, eodem quo Albicus metu, ac vitio avaritiæ victus, profanis vili pretio oppignoraverit. Contra hunc, qui, ut dixi, initio, vehementer Calixtinorum conatibus obsistebat, illi ipsi Calixtini, Nicolaum ab Husynecz actorem subornant, ut apud Regem ageret, quo illis liceret plura loca sacra occupare, in quibus commodè pro multitudine populi calix distribui posset. Respondet Rex ei, quantumvis tenuiter filum torqueas, nequaquam mihi tamen adeò hebetes oculi sunt, ut vel tenuissimè deducta fila haud cernam, non unde tu, quemadmodum fortasse speras, telam texas, sed laqueum

Albicus Episcopatum Conrado VVestphalo Subcamerario vendit.

Conradus VVestphalus V. Archiepiscopus Pragæ ex Episcopo Olomucense.

Ampliora petunt Calixtini templa.

Minax responsum Nicolao datum.

laqueum collo induas, si nere, uti cœpisti, perseveraveris. Nicolaus, qui nosset Regem non frustra minari, repentè se è conspectu illius subducit, & ad suos revertens, malum, quod non minus sibi, quàm illis immineret, si obviam illi communi consilio itum non fuerit, expromit. Jussus sententiam suam dicere, sibi secessione opus esse videri, quæ locum multitudini, tum amplum, tum satis tutum ad peragenda ipsorum, & participanda mysteria præbeat, qualem se offert mons Thabor, quintum à Praga lapidem distans, in quo nunc municipium eodem vocabulo situm est. Ferunt ex viris, mulieribusque & pueris turba miscellanea, ad quadraginta millia hominum illò confluxisse, mensasque trecentas circum appositas fuisse, vino & calicibus instructas, factamque ibidem mentionem Regis novi creandi, à ceremoniis ipsorum minimè dissentientis, sed illam mox prævaricator, Coranda cognomine, ejusmodi verbis discussit: Regem, inquit, habemus, & non habemus: vocabulo quidem Rex est, qui modò regnat, potestate autem tantidem valet, quanti pictum in pariete simulachrum. Idque utrumque rationibus nostris maximè conducit, si modò confirmare sectam nostram, atque corroborare cupimus. Primum enim ex titulo Regis Romanorum magnum robur nobis accedit adversus factionem Romanam, quæ nihil contra Bohemos attentare audet, quoad videt Regem stare à religione ipsius. Nobis autem quantulum obesse potest Rex, qui vivens mortuus est? At si nobis ex privatis Rex aliquis existat, & interim aliquid vel domi, vel foris ingruat, talis, neque rebus suis, neque nostris, propter virium imbe-

Ad montem Thabor urbe excedunt Calixtini.

Coranda impedit novi Regis electionem.

Vafrum consilium.

imbecillitatem consulere poterit. Non erat grata Nicolao ista oratio, sed quid unus adversus omnes, qui verba Corandæ comprobabant? Et ante alios Rex, tametsi dicta in se contumeliosa inerant, Corandam tamen laudavit, quemadmodum scilicet Dominus ille in Evangelio dispensatorem iniquitatis, quod prudenter fecisset. Nicolao verò etiam diligenter quæsito, potiri nequivit, ipsa Nobilitate sensim jam consilia sua cum prævaricatoribus & plebe infecta commiscente, ne alii alios auxilio destituerent. Atque hac item ratione elapsus est alter Nobilis latro, à Rege ad supplicium destinatus, propter summam ejus perfidiam, credulitatemque & sacrilegium. Ingressus monasterium quod Oppatovitium appellant, hospitioque cum tribus comitibus à Petro Abbate benignè exceptus, tres mox alios induxit, ac deinde viginti simul prædones, dato illis negotio, ut obvios quosque monachos trucidarent: adhibita insuper seni Abbati crudelissima tormenta, ut thesauros Monasterii proderet, at ille nullum omnino verbum per cruciatum emisit, qua re exasperatus immanis hospes, in omnia loca occlusa invadit, armaria refringit, cistas recludit, & quicquid in illis aureæ, argenteæque monetæ inerat, id totum diripit. Mox donario perquam opulento impias manus admovet, signaq; inde & calices, & cruces, atq; alia hujusmodi utensilia ex auro & gemmis pretiosa, plaustris imponit, secumque avecta domum asportat suam. Trigesies sestertium æstimata fuerunt bona illa ablata, ipsi quoque Abbati vitam abstulerunt. Aderat omnino Regi illa voluntas, ut tot scelera & facinora protinus vindicaret, sed in seditionibus, &

Nobiles se Hussitis socios faciunt

Monachi interempti, direpta opes monasterii Oppatoviensis.

magnis factionibus, ne ipsi quidem Reges quæ volunt præstare semper possunt. In tantum autem Hussitarum factio Pragæ contra Senatum invaluerat, ut quod dici solet, ubi res præposterè geritur, plaustrum ibi bovem traheret, adeò videlicet imbecilla erat Senatus authoritas, & valentissima populi audacia: cujus audax Apostata signifer fuit, signum calicis per vicos & plateas præferens, turbamque antegrediens, & interim observans calicis contemptores aut irrisores. Venerat id temporis Pragam Zisco, malum patriæ fatale, sed hactenus benè reconditum, ne malè facere posset. Natus in Bohemia loco quidem equestri, sed re & censu tenui, quales non facilè emergunt, nisi omnes difficultates audacter superaverint, juxta illud dictum: Aude aliquid, si vis esse aliquid. Is Zisco, quod monoculus sonat, cum in nova civitate apud hospitem divertisset, anxium & sollicitum causam præsentis curæ ejus interrogat. Illo respondente, jussi, inquit, sumus, arma quæ habemus, omnia in arcem ad Regem deferre: si jussa facimus, præsidio domestico in seditione intestina nos nudamus, sin imperium detrectamus, veremur ne armatos regios in nos concitemus. Ad hæc Zisco, bonum habe animum hospes, adest mihi consilium ad liberandum vos cura ista, si unusquisque vestrûm arma induerit sua, seque Rege coram in armis repræsentaverit, non audebit ille postulare ut arma exuatis, sed gratus præterea erit, ut armati inde quàmprimum discedatis. Atque ita res cecidit, eademque Zisconem Pragensibus mirifice commendavit, ad omnem occasionem benè de illis merendi intentum. Incedebat Apostata, de quo statim

Rex imbellis.

Prostrata Regis & Senatus authoritas.

Zisconis genus & origo. Nomen unde.

Consilium Zisconis benè successit.

ſtatim dictum eſt, cum pompa ſacrorum per forum juxta domum prætoriam, in cujus veſtibulo Accenſus Prætoris ſedebat, calici non aſſurgens, neque caput denudans : quod ubi animadvertit Ziſco, comprehendi accenſum jubet, fugam ille in domum cœptat, ſed in veſtibulo adhuc corripitur. Adeſt confeſtim Nicolaus Prætor, rogatque, quid ſibi velit hic impetus? hæc vis? an ſe, an præſentem Senatum non habeant, ad quem ſine tumultu querimonias deferant? At illi prætorem per contumeliam Germanum appellant, calicisque oſorem, & una cum Accenſo multis ibidem vulneribus confodiunt. Irrumpunt deinde in curiam, & cæteris quoque Senatoribus manus injiciunt, deorſum illos de feneſtris præcipitantes, gladiisq; & pilis, atq; telis excipientes. Pulſo inde Regni etiam Camerario, qui cum trecentis equitibus ad comprimendum motum accurrerat. Prandebat tunc Rex, cum ei tam atrocis rei nuntius de improviſo ſupervenit, ad quem ille conſternatus, à menſa ſurgebat. Ibi adſtans Prægustator, triduo, inquit, antè hoc ego futurum eſſe ſciebam. Arripit per capillos Prægustatorem Rex, illumque ante pedes ſuos proſternit, pugione occiſurus, tanquam tanti facinoris conſcium. Qui circumſteterant, ægrè pugionem extorſerunt, admonentes, ne cæde Adminiſtri Rex Majeſtatem ſuam coinquinaret. Qui ſtatim Apoplexia inter manus adhuc illorum tangitur, & non poſt multos dies moritur. Corpori ne Huſſitæ illuderent, Sophia Regina clam illud noctu, ſine ullo exequiarum honore in aula Regia, quemadmodum ſuperſtes exoptabat, ſepeliendum curavit.

Iudex urbanus à Ziſcone confoſſus: Curia directa Senatoribus jugulatis.

Rex Venceslaus excandeſcens apoplexia obit Ann. 1418. Aetatis 57.

Nam reliquis Monaſteriis cultu & ſplendore aula Regia anteibat.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER VIGESIMUS QUARTUS.

SUMMA LIBRI VIGESIMI QUARTI.

Interregnum.

Ob religionem bellum indictum. Æneæ Sylvii de augustis Bohemiæ templis testimonium. Hussus cum Hieronymo Constantiæ exusti. Cohortatio Concilii ad Bohemos. Contumeliosè respondent. Grassantur in monasteria & ædes sacras. Regina è Vissegrado in Venceslai arcem fugit. Minor Praga mordicus veterem propugnat religionem. Muniunt sese. Consultatio de arcibus solo æquandis, nomine Regio explodendo se, & populari statu surrogando. Vissegradum dedit. Minor Praga oppugnatur. Domum Saxonum ad Pontem occupant, & Archiepiscopalem. Regina evadit. Arx Venceslai repulit Pragenses. Induciæ quadrimestres. Minorem Pragam occupant. Fossores Cuthnenses scrobibus multos Taboritarum præcipites dant. Sigismundus Bohemis diem dicit Brunnæ. Advenit etiam Regina. Pragenses soli Brunnam cum pompa ingressi. Privatis ædibus sacra suo more celebrant. Petitio Pragensium & ad eas Sigismundi responsum. Vratislaviam transit Sigismundus, illic de cive Hussita sumptum supplicium. Cruciata promulgata contra Bohemos. Denuntiatio ultimi diei. Asyla Taboritarum quinque urbes. Zisco Pelsinæ monasteria populatur. Monachis infestus eò quod sorori vitium obtulissent. Pelsinæ obsiden-

dentur Taboritæ. Incolumes deditione facta dimittuntur. Pactum Sigismundi cum Sophia Regina de stipendiis militum. Mikesinus Ziſconem pellit. Nullus Dux Taboritarum. Vanceco ſacrificulus Taboritarum Auſtium capit. Arcem Hradiſtiam demolitur. Seſemam Dominum crudeliter necat. Quatuor foris Capitaneos eligunt: domi Pragenſes quoque totidem. Apoſtata monachus auctor pellendorum calicis oſorum. Apocalypſin interpretatur: Sigismundum ſuggillat. Pelluntur urbe Romanenſes. Vartembergius arcis Præfectus nomen illis dat. Vtſſegradenſes Pragenſibus infecti. Vartembergius arcem Regiis miniſtris tradit. Perfidiæ accuſatur à Taboritis. Cœnobia in agris ſuccenduntur. Arx Rabi. Ziſco equitatu utitur. Sigismundus cum exercitu Cuthnam. Vocat Pragenſes. Ii mandata contemnunt. Adverſum Thaboritarum auxilia. Orebitas ad Lipniciam Sigismundus delet. Ad Pragam caſtra poſita. Thaboritæ in urbem admiſſi. Inſolentia mulierum Thaboritarum Pragæ perpetrata. Horum Michalco ſtragem edit. Damnum penſant ſuccenſis duobus monaſteriis præcipuis. Supplementis aucti. Thaboritæ Sigismundum cenſent adoriendum. Hic Boleſlaviam ſecedit. Ambiunt functiones magiſtratus in urbe Pragenſi Thaboritæ. Extorquent vi. Novi præfecti inſtituti. Vetus religio exploſa. Vtramq; arcem oppugnant. Arx commeatu accepto deditionem recuſat. Vrbes quædã receptæ aſtus. Chodones mulctat Suambergius. A Thaboritis malè acceptus Roſenſis. Hradecium Reginæ à Thaboritis occupatum fruſtra recipere tentat Sigismundus. 150000. hominum adverſus Pragenſes. Sigismundus arcem Pragenſem ingreditur. Tripartito exercitu oppugnat Pragenſes. Cadit Ziſco Germanos ad furcas Pragenſes. Pertæſi belli

Germani spe omni abjecta. Induciæ diutissimæ pactæ. Quatuor religionis capita, quæ Compactata dicunt, rata haberi volunt Bohemi. Eorundem refutatio & responsum prorogatum. Coronatio Sigismundi celebrata Pragæ. Militi stipendia è sacris conflatis soluta: hinc jocus in Sigismundum. Conventus habiti Cuthnæ.

Sacrum Interregnum.

INterregnum sequitur, quod impia facta, à religione læsa impiè profecta, & plus quàm civilia bella continet, qualia videlicet Gigantea fuisse feruntur, in quibus non cum hominibus modò, verum etiam cum Diis, eorumque sedibus pugnabatur. Vix enim in hunc diem monasterium paulò Nobilius integrum in Bohemia invenias, cum tot & tanta, tamque magnificè exstructa & adornata habuerit, ut cum quovis Regno de splendore & multitudine illorum certare potuerit. Sed ne testimonium nostrum velut domesticum, cuipiam levius esse videatur, dabimus externum grave, & fide dignum, nempe Æneæ Silvii, qui postea Romanus Pontifex fuit. Ejus verba hæc sunt: Nullum ego Regnum ætate nostra, tota Europa, tam frequentibus, tam augustis, tam ornatis templis dotatum fuisse, quàm Bohemicum reor. Templa in cœlum erecta, longitudine atq; amplitudine mirabili, fornicibus tegebantur lapideis, altaria in sublimi posita, auro & argento, quo Sanctorum reliquiæ tegebantur onusta, sacerdotum vestes margaritis tectæ, ornatus omnis dives, pretiosissima supellex, fenestræ altæ, atq; amplissimæ conspicuo vitro, & admirabili opere, lucem præbebant. Neq; hæc tantùm in oppidis atq; urbibus, sed in villis quoq; admirari licebat. Nunc igitur ruinam illorum, nihilo mirabilem minus, at magis profectò miseran-

Pii Pontificis de augustis Boh. templis testimonium.

ſerandam, ſtilo celeri percurremus, nec enim in re calamitoſa diutius immorari juvat. Ab obitu ſtatim Venceslai, cum jam Hus & Hieronymus exuſti eſſent, Concilium Conſtantienſe literas hortatorias ad Bohemos ſcripſerat, ut ſchiſmate impio tandem poſito ad unam veram catholicam redirent Eccleſiam. Quibus acceptis non Bohemi ſoli, ſed cum illis Moravi quoque Pragam conveniunt, ac de communi conſilio totius factionis, ad quam multi jam Procerum nomina dederant, Concilio reſpondent contumelioſe, quaſi injuſto judicio viros inſontes, dum monachis accuſatoribus & teſtibus gratificatur, condemnaſſet, in magnum Bohemorum contemptum, cujus tam properè oblivíſci nequeant. Facta monachorum inter Huſſitas mentione, ruit turba incondita & temulenta in monaſteria Prædicatorum & Carthuſienſium, quos utroſque velut præcipuos ipſius Hus delatores ſuſpectos habuit, bona monaſterii rapit, monachos tundit, ædificia ſternit, poſtremò utriſque ignem ſubjicit. Ac mox vertit impetum in templa, ritum Romanum in omnibus ceremoniis retinentia, in quibus nudat altaria, confringit organa, delet imagines, pellit foras paſtores, & in locum illorum fures & latrones ſubſtituit. Tranſtulerat ſe Regina Sophia de arce Vicegradenſi in arcem divi Venceslai à tumultibus plebejis aliquanto ſedatiorem, quia minoris Pragæ oppidani huic arci ſubjecti, haud dum conſilia ſua, cum veteri & nova Praga conſociaverant, ſed antequam mordicus tenebant religionem. Ut igitur cum ipſa Regina illi quoque magis in tuto ab hoſtili inſultu eſſent, ſuaſore Udalrico Roſenſe, præſidia locis idoneis imponuntur, ut

Huſſus & Hieronym. cremati. Ann. 1415. 6. Iulii.

Invitantur Bohemi à Concilio ad reſipiſcentiã, reſpondent contumelioſè.

Direpta monaſteria & ſuccenſa

Templa Romana expilantur.

Regina ſe ſubducit.

ad templum divi Thomæ, ad domum Archiepiſcopi, ad domumque Saxonum, cùm fortè Pragenſes à Calixtinis invitati, rurſus ad montem ſecederent, quo maxima hominum multitudo convenerat, qui deinde omnes Thaboritæ cognominati ſunt, ii quaſi Pragenſium vicem dolerent, quòd liberè domi calicem attrectare non auderent, obſeſſi à duabus arcibus regiis capiti illorum impendentibus, ad demoliendas illas, ſimulque tollendum in Bohemia regium nomen, & pro illo ſtatum popularem conſtituendum, ut tandem verè liberi ſint, operam ſuam pollicentur. Talibus verbis perſuaſi, redeunt cum Thaboritis Pragam, ductoreque Nicolao Huſentio arcem Vicegradum majore vi adoriuntur, quàm ut præſidium regium ei poſſet reſiſtere, qua per deditionem recepta, ad minorem Pragam oppugnandam, Ziſcone præterea ſibi adjuncto convertuntur. Domus Saxonum, quæ pontem tutabatur, aditumque prohibebat, impetum illorum prima excepit, diuque illum ſuſtinuit ope Bombardarum, quod genus machinarum, ut novum, ita terribile, ac omnium maximè exitiabile apparuit. Ejus metu oppugnatione in noctem dilata, per quam tela certo ictu dirigi non poterant, Thaboritæ propius domum accedentes, pugnam cominus gladiis conſerunt, evaduntque ſed non abſque ſuorum ſanguine ſuperiores. Eadem fortuna ad templum, & ad domum Archiepiſcopi fuit, cædibus omnia fœdans, donec utrumque præſidium diſſiparetur, & quæ cuique patebat ad arcem via confugeret. Regina caſu ſuorum territa, arcique diffiſa, inde ſe cum Udalrico ad loca ſecuriora ſubducit. Inſtant Thaboritæ contendere,

Conjuratio Thaboritarum cum Pragenſib.

Vicegrado occupato, Pragam minorem invadunt.

Domus Saxonum occupatur, ejus fortunam Praga minor ſequitur.

dere, dieque noctuque pugnare, ut arce potiantur, sed feliciore defensorum contentione, ab illa retro in minorem Pragam repelluntur, quam deinde utrique maximis incommodis affligunt, dum pro possessione ejus acerbissimè certant, Sigismundo occultè subsidia arci submittente. Interventu tandem Procerum nonnullorum, tantæ cladi domesticæ graviter indolentium, factæ sunt ad quatuor menses inter Præfectos arcis & Pragenses induciæ in hanc legem, ut ne Præfecti communionem utriusque speciei interturbent, atque è diverso Pragenses ne Sacerdotes, veterem ritum observantes, suis sedibus, neve monachos & sanctimoniales monasteriis expellant, & inprimis ut Vicegradum restituant. Quo facto Pragæ rixandi, mutuisque cædibus sæviendi pausa aliquantisper fuit, sed foris Thaboritæ nullam intercapedinem nocendi faciebant, nec ulla ipsi invicem quiete perfruebantur. Montanis præcipuè, quorum maximus numerus in montibus Cuthnis metalla mercede fodiebant, illis venatorum more insultantibus, dum omnibus viis eos indagant, captant, captosque in altos puteos conjiciunt, brevi tempore amplius mille sexcentos. Antequam igitur induciæ prætervolarent, dat Sigismundus Cæsar è Constantia ad omnes in Bohemia Ordines literas, ut in Moravia Brunnæ in conspectu suo appareant: nondum enim maturum videbatur, ut in Bohemiam ad capessendum Regnum iret. Conveniunt tam multi, ut vix ullo alio tempore Brunna tot hospitibus completa fuerit. Aderat & Sophia Regina. Pragenses seorsum ab aliis urbem ingressi sunt, ut parum tempestivam ambitionem, Domino suo præsente,

Resistit arx Praga.

Quadrimestres induciæ, quo pacto.

Cuthnenses Thaboritas mulctant.

Conventum Brunnæ Cæsar edicit.

Pragenses sacra sua Brunnæ privatis ædibus peragunt.

ſente, tubis, fiſtulis, tympanis præcedentibus oſtenderent: ſequebantur Sacerdotes prævaricatione inſignes, ad quorum adventum ſacris in omnibus templis à Legato Romani Pontificis interdicitur, nihilominus illi in diverſoriis ſuis orgia concelebrant, calicem aliter, quàm convenit, propinant, donec mitterentur, qui dicerent, non iccirco evocatos eſſe, ut ex domibus profanis nova templa conſtituant, ſacraque in illis ſua peragant, quæ niſi facere intermiſerint, audituros ſtatim tale aliquid, quale vetus ſonat hoc proverbium: Foras Canes, non amplius Antiſtheria.

Pragenſium ad Cæſarem Oratio.

Tertio die ad Sigismundum Pragenſes admiſſi, fauſta omnia ut Domino ſuo precarentur, ſibique gratiam ejus & favorem multis verbis conciliare ſtudent, vocantque ad Regni poſſeſſionem accipiendam, ut Pragam veniat. Dein queribundi mortem ipſius Hus deplorant, querentes indigniſſimo ſupplicio de medio cum ipſo Hieronymo ſublatum eſſe. Poſtremò communionem utriusque ſpeciei ſuper cætera Sacramenta extollunt. Sigismundus, qui in ore habere ſolebat: neſcit regnare, qui neſcit diſſimulare: læta facie

Reſpondet Cæſar.

renidens, Superſedete iſtis, inquit, chari Bohemi, nihil ad rem in præſens pertinentibus, quæ non hîc Brunnæ, ſed potius Conſtantiæ dicenda erant, ubi Concilium adfuit, quod vobis reſpondere ad querelas iſtas poterat: cæterùm quod ad Regni ſucceſſionem attinet, ſatis ad tempus veniam, illamque jure meo capiam. Interim jubeo, ut columnas, ut catenas, & alia platearum vincula atque impedimenta de vicis omnibus auferatis, utque ab injuriis monachis & monaſteriis inferendis abſtineatis. Quæ ubi ſe facturos

rece-

receperunt, commutatis quibusdam in Bohemia Magiſtratibus, & pro Huſſitis rurſus in locum repoſitis, qui Romanam colebant religionem, flexit hinc iter in Sleſiam, Vratislavienſes viſurus. Erat ibi civis quispiam Pragenſis rerum ſuarum ſatagens, quarum cauſa Vratislaviam venerat: is apud Legatum Romani Pontificis, tanquam Huſſita, & Concilii Conſtantienſis calumniator delatus, pertrahitur ad cauſæ dictionem. Fatetur ille, diſcipulum ſe eſſe ipſius Hus, diſciplinamque ejus vehementer approbare, nec ullo mortis ſupplicio adduci poſſe, ut Huſſita eſſe deſinat; traditur carnificibus, & cum majore Sigismundi, quàm Legati invidia, equis per civitatem tractus ad rogum comburendus deducitur. Inde continuo deliberari cœptum, quomodo Sigismundus militiam, quam vulgo vocant Cruciatam, adverſus tam pertinaces Bohemos excitaret, conflaretque. Nova interim inſania Thaboritas invaſit, prævaricatoribus ſtupidos illorum animos falſa doctrina infatuantibus, quaſi jam ultimus immineret dies, impiis ad interitum, piis autem, quales ipſi ſe eſſe fingebant, ad ſalutem. Salvari autem non poſſe, ne pios quidem, niſi in quinque civitatibus, nominabantque civitates, Pelſinam, Launam, Slanam, Glatoviam, Zatium, Primam Solem, alteram Lunam, tertiam Stellam, quartam Auroram, quintam Segor cognominabant: cæteras verò omnes cum vicis, pagis, arcibus, hiatu terræ peſſum ituras denuntiabant. Ad quam denuntiationem mirificus ex Bohemia, Moraviaque, virorum & mulierum cum liberis concurſus in illas civitates fuit, aliis ultrò bona ſua donantibus, aliis vili pretio diſtrahentibus, cer-

Sigismundus Vratislaviam profectus.

Supplicium de Huſſita ſumptum.

Cruciata in Bohemos.

Metu extremi diei dementantur Thaborita.

certasque res pro vaniſſima ſpe permutantibus, ut quæ pleroſque eò perduxit, ut ad extremum propter famem & ſitim, rerumque omnium inopiam viribus ac vita deficerent. Ipſe Ziſco, antecurſore Coranda vaferrimo prævaricatore, Pelſinam ſe per familiarem ſermonem inſinuavit; mox eodem intromiſit Brenconem à Sſwihow/ & Janum Valcunum, Thabpritarum ductores, hi paucis exceptis, qui ſtudium ſectæ eorum præ ſe ferebant, cæteros cives ſibi hoſtes deſtinant, pecunias illis imperant, renuentes dare hoſtiliter diripiunt. Inſtinctore deinde Coranda, contra initum cum Regina fœdus, monachos extrudunt, monaſteriaque civitatis omnibus rebus deſpoliant. Infeſtiſſimus namque Ziſco monachis erat, propterea quòd ſorori ſuæ flammeo velatæ, neſcio quis cucullatus, vitium obtuliſſe dicebatur. Sed prætextum hoc potius ad velandam avaritiam, propter quam ſe ad rapinas & ſpolia dederat, fuit. Nec enim adeò ſtultus erat, ut non intelligeret, ob unius ſcelerati culpam; nequaquam inſontes quoque eſſe plectendos. Cogitantibus civibus de pellendis urbe ſacrilegis, Bohuslaus Suambergenſis cum copiis à Regina comparatis ſupervenit. Ad hunc videlicet modum Sigismundo; cum Sophia Brunnæ convenerat, ut quas ipſa haberet opes, per Venceslaum maritum coacervatas, illas pro tutela Regni in militem erogaret, atque interim ex vectigalibus publicis jacturam ſarciret. Obſeſſi Thaboritæ, quanquam adeſſent capita eorum ferociſſima, intra paucos tamen dies tranſigunt, ut liceat illis ſine maleficio abire. Dum abeunt, in alias copias, prope Sudomirium incidunt, quas Mikeſſius monetæ in

Ziſco Coranda Comite Pelſinam diripit.

Ziſco monachomaſtix.

Pactum Cæſaris cum Regina pro defenſione Regni.

Recuperata Pelſina.

in montibus Cuthnis Præfectus, & Petrus à stellis Magister tunc Straconicensis duxêre, prælio parati: sed nec adversarii certamen detrectavére, occupato ad piscinam loco, ne ab equite circumfunderentur, sed adversa fronte, ut concurrerent, utrisque pugnæ intentis, & obstinatissimè cum ambarum partium clade præliantibus, Brenco cum Mikessio congressus interficitur, & multi juxta cadunt, pars fatigati cedunt. Zisco animadvertens resisti non posse, admotis equo calcaribus dat se in fugam, insequentes pernicitate equi frustratur. Elapsi & Thaboritarum nonnulli, plures tamen quàm sexaginta capti sunt, quos Mikessius ad montes Cuthuenses (ubi calamitatis eorum hospitium fuerat,) pertraxit. Et quoniam nullum adhuc certum Ducem Thaboritæ habebant, quisque pro audacia sua Dux erat, & inter illos maximè apostatæ, & prævaricatores, qui cœtus hominum sermone seditioso facilè congregabant, iidem etiam sæpissimè turbas quo libuit, ducebant. Hujus farinæ erat, Vaceco Thaboritarum sacrificulus nugacissimus, audacissimusque, qui contracta in sylvam per dies Saturnales multitudine, prima die quadragesimæ, dum adhuc oppidani crapulam hesternam non edormivissent, oppidum Sesemi muro cinctum, quod Austii vocant, assultu intercepit, oppidanis serò se dedentibus, & nonnullis se de muro projicientibus, ne religionem mutarent. Urgent victores successum, accrescente præsertim cottidie manu armata, & ipsam quoque arcem Sesemi, Hradisstie dictam, invadunt atque expugnant, captique situ loci ad muniendum appositi (nam muri adhuc veteris ibi oppidi extabant,) novum eodem loci oppidum condunt, trans-

Fusi profligatique Thaborita.

Acephalon agmen Thaboritarum.

Vaceco Dux Thaboritarum Austum capit.

translatis isthuc ex Austii, quod incendi placuit, habitatoribus, non sine magno fidelium accolarum incommodo, ut paulò pòst reipsa declaratum fuit. Ipse autem Sesemus à feris illis & immanibus rusticis interceptus, humique prostratus, flagellis rusticanis in modum manipuli flagellabatur, ad singulos ictus vociferantibus, non ultra insultabis Hussitis, mox deinde manibus truncatus, ac demùm flammis exustus est. Venit tandem illis in mentem de Ducibus, cùm turbam undique affluentem circumspicerent, ut certos aliquot sibi deligerent, quorum ductu bella gererent: nam unum Ducem omnes abnuebant, ne in superbiam elatus, impotentiùs, quàm conveniret, fratres suos regeret, fratres videlicet se cognominabant, quasi fraternum nomen locum in latrocinio haberet. Quatuor igitur Duces, ipsi Capitaneos appellabant, sibi crearunt, Zisconem, Nicolaum Hus, Zbinconem à Bochovo, & Chualum à Rzepice. Totidem capita Pragenses sibi constituerant, duo in veteri, & duo in nova civitate, utrinque præterea quadraginta cives adjecti, ut eorum Consilio res à capitibus administrarentur, data ultro citroque fide per jusjurandum, illos fideliter se in officiis gesturos, & Pragenses obedienter illis parituros. Cæterùm unus apostata magis, quàm omnes isti, plebis animos quò voluit, invertebat, non quòd sapientiæ illi aliquid superesset, sed plus satis ei eloquentiæ & licentiæ, quibus vulgus delectatur, inerat, atque inde miram sibi faciebat audientiam, cùm in nova civitate ad ædem divæ Virginis sermocinaretur, Apocalypsin tunc interpretans, ex eaque ad Sigismundum Cæsarem retorquens, quicquid ibi de ruffo Dracone

Crudeli modo Sesemus necatus.

Quatuor Duces creati apud Thaboritas, totidem apud Pragenses.

Monachus apostata tribunus plebis.

cone narratur, indignatus ob edictum in Bohemiam ex Slesia transmissum, quo Hussitæ & Thaboritæ prægravabantur. Ut igitur hi potiùs, qui instituta Romana sectabantur, Pragæ opprimerentur, autor fit depellendi inde omnes calicis illorumque osores. Pulsi partim ad arcem Vicegradum, partim ad arcem Divi Venceslai, cui Czenco Vartembergus, Regni summus Præfectus præfuit, cum omnibus suis fortunis confugiunt. Furit monachus apostata, furibundamque turbam ad oppugnandas arces incitat. Czenço arci suæ metuens, aut metum simulans, cùm urgeretur ad calicis communionem, & ad societatem cum Pragensibus ineundam, conditionem amplexus, statim expulit de arce omnes, qui ex Romana factione ad se perfugerant, rebus illorum interceptis. At Vicegradenses non solùm terrore Pragensium non terreri, sed omnes quoque illorum impetus audacter sustinere, factaque aliquoties in subeuntes, domosque eorum eruptione, tam in corpore, quàm in bonis, pessimè illos mulctare, donec ab obsidione penitus submoverentur. Hîc tum Czenconem subiit pœnitentia facti sui adversus officium suum commissi, quòd Præfectus existens, regiam arcem occupaverit, qualem dolorem cùm ferre longius non posset, ad Sigismundum quendam intimum suum allegat, qui errori veniam precetur, & ubi exoraverit, polliceatur Czenconem, cui Rex, & quando jusserit, ei arcem restituturum. Missi continuò Vilhelmus Lepus, & Arnestus Flasca, qui arcem regio nomine reciperent, qua recepta, Pragenses Czenconem infidelitatis crimine insimulant, vexillumque ejus, quod in domo Prætoria honoris causa suspen-

Pelluntur calicis hostes.

Arcis Præfectus connivet.

Resistit Vicegradum.

Arcem Cæsarianis restituit Vartembergus.

ſuſpenderant, inde ad locum inhoneſtum detrahunt & dilacerant. Hæc dum Pragæ fiunt, majora iis foris Thaboritæ deſignabant, præcipuè in Bechinenſi & Pelſinenſi regionibus, ferro & igne templa, caſtella, arces, monaſteria devaſtantes, inter quæ Nepomucenſe, Cladronenſe, Milewcenſe, Hradiſſtienſe combuſta ſunt, cum pleriſque monachis, ac multi præterea mortales occiſi. Arx deinde firmiſſima Rabbi vocabulo expugnata, in quam multas opes vicini congeſſerant, ſperantes tuto ſe illas loco credere, quæ omnia à Thaboritis direpta, & fœdè diſtracta ſunt. Septem inſuper monachi, qui depoſitos ibi monaſteriorum theſauros cuſtodiebant, igne conſumpti fuerunt, ſubditæ poſtremò arci quoque faces. Ad arcem Wozyce / quam præſidium regium obtinebat, præter alia ſpolia multi etiam equi, multaque arma intercepta ſunt, occiſis in oppido equitibus, incautius ibi in die Paraſceves agitantibus. Equos ſtatim Ziſco ſuis diſtribuit, & ab hoc tempore armato equite in acie uſus eſt, juſſitque arcem illam dirui, ne rurſus receptaculum eſſet Regiorum. Sigismundus Cæſar malum in Bohemia non minui, ſed indies augeri cernens, ipſemet adire Bohemos conſtituit, vulgatiſſimum illud dictum uſurpans: Præſentia hominis, præſentia leonis: ſi quis tamen præſentiam leone dignam adveniens exhibuerit, cujusmodi perſonam Sigismundus geſtare, utinam tam feliciter, quàm animoſè, ante alios noverat. Coacto igitur exercitu, & auxiliis poſt ſe magnis in ſubſidium relictis, ſi illo exercitu rem ſuam conficere non poſſet, ut Pragæ Rex coronaretur, pervenit ad montes Cuthnenſes, caſtrisque ibi poſitis

Ruina cœnobiorum & arcium.

Ziſco equitatum inſtituit.

Cæſar in Bohemiam.

ſitis, evocat Pragenſes, coramque graviter cum illis expoſtulat, quòd in vicis & plateis utriusque civitatis, columnas cum ipſis catenis repoſuerint, quas niſi ſtatim amolirentur, machinasque & arma ex nova civitate in arcem Vicegradum, ex veteri autem in alteram arcem convcherent, pro rebellibus ſe illos habiturum. Rogant, ut liceat civibus aliis iſta renuntiari. Quo illi audito, catenas & alia obſtantia duplicant, nova munimenta extruunt, arma plura excudunt, foſſam ab arce Vicegradenſi cum mulieribus & pueris fodiunt, ne tot detrimenta, quot paulò ante per excurſiones ab adverſariis ſuſtineant. Mittuntque præterea ad Thaboritas auxilium petitum, ut ſi illo opus fuerit, per tempus ſuccurrant: ſimulque promittunt operam ſe daturos, ut in iis quoque dogmatibus, de quibus modò diſſentiunt, inter illos conveniat, nihil dubitantes, quin tanto violentius contra vim Cæſaris ſtare, jamque recepta dogmata defendere valebunt, quanto concordia utrinque & conſpiratio major interceſſerit. Univerſi Thaboritæ, uno ut dicitur ore, auxilium Pragenſibus decreverunt. Cùm adhuc Sigismundus in caſtris ſuis ſe contineret, factus à Cuthnenſibus certior, ingentem promiſcuorum hominum multitudinem ad montem non longè ab arce Lypnicia jacentem, conveniſſe, ut orgia ſua cum ſacrificulis ſuis celebrarent, eumque montem ab illis Oreb, & ipſos Orebitas cognominari, quorum bona pars ex eo numero eſſet, qui paulò ante carbones mineris conflandis ad officinas ſuppeditare ſoliti fuerunt: nunc ſub prætextu novæ religionis rapto vivere, quàm labori operam dare malle, per quæ officinæ desererentur, & perfido-

Rebelles & contumaces Pragenſes.

Thaboritæ Pragenſibus auxilia promittunt.

rum cætus invalesceret. Extrudit continuò Sigismundus aliquot equestres Hungarorum turmas; quæ turbam fanaticam disturbarent, & quos possent, comprehenderent, aut occiderent. Sed eques in montibus & sylvis parùm nocere pediti potuit. Itaque cum paucis aliis Sacrificulo, qui pro more illorum solito, corpus Christi in stipite affixum turbis præferebat, ex arcu interfecto, cæteri notis sibi diverticulis elapsi sunt. Atque hinc Sigismundus auctis copiis, Pragam propius castra admovit. Alio item itinere Thaboritæ, ingenti audacia Pragensibus opem ferre celerabant, nihil territi, quòd illis ad oppidum Benessum, Petrus à Stellis cum cohortibus & turmis multis occurreret, sed instructi ad dimicandum ultrò aciem adversariis ostentabant, illosque ad pugnam lacessebant, quibus decertare non audentibus, monasterium oppidi cum aliis ædificiis compluribus incendunt, rectaque Pragam, Corpore Christi prælato, ire pergunt, effusis obviam cum lætitia Pragensibus, ad similem modum cum Corpore Christi in ordinem compositis. Post datam acceptamque salutem, Thaboritarum Primores per domos vino frumentoque & alio commeatu refertissimas, ex quibus videlicet ante adventum illorum subitò deturbati fuerunt omnes, qui religionem incorruptam profitebantur, in hospitia deducti sunt, præbitæ cæteris quoque copiæ, qui extra portam, quam Poricensem appellant, per tentoria sparsi erant. Sed & mulieribus Thaboritarum castra perpetuò affectantibus, Xenia frequenter ad monasterium divi Ambrosii, ad quod expulsis monachis diverterant, mittebantur. Utrique deinde hospitalium beneficio-

Hungari Orebitas dissipant.

Pragam Cæsar obsidet.

Ingressi Pragam Thaboritæ.

Effrenis Thaboritarum utriusque sexus licentia.

neficiorum immemores, molesti Pragensibus esse incipiebant, viri barbas civium violenter abscindentes, nexus capillorum cum ipsis capillis virginibus amputantes, matronis pepla de capitibus palàm detrahentes: illorum verò fæminæ impetum in monasterium divæ Catharinæ, in quo virgines Deo consecratæ inerant, facientes, illudque suis manibus demolientes, antequam Præfecti eorum tantam licentiam coercerent. Sigismundus trajecto Vultavia flumine, ad locum, quem incolæ Bruscam vocant, arci S. Venceslai vicinum, castra metatus, Saxonum adventum, qui in itinere erant, expectare ibi destinans. Ei exploratores renuntiant, post discessum suum in alteram fluminis partem, Thaboritas extra portam degentes, studium, diligentiamque in vigiliis obeundis adeò remisisse, ut multi illorum cum Præfectis suis in urbe pernoctent, dat negotium Michalconi per vadum fluminis ei notum, incompositos distractosque assiliendi. Noctu is incedens, quadrato agmine ante lucem semisomnes invadit, occurrentes interficit, carros evertit, pluresque illorum secum abducit, metu insidiarum non ausis insequi Thaboritis. At die illucescente, detrimentum acceptum protinus compensant, duobus monasteriis insignibus Strahoviensi & Breunoviensi exustis, & inde abductis Pragam undecim monachis, ut haberent quos riderent, & impiè vexarent. Inter hæc alii quoque Thaboritæ, qui Zatium, Launam, Slanam diverterant, metuentes ne extra illas civitates hiatu terræ absorberentur, congregant se in unum locum, quem eis prævaricatores per speciem sacrificii constituerant. Ad quem ar-

Michalco stragem Thaboritarum edit.

Pensatur succensione monasteriorum

mati ſicut ſolebant, poſtquam conveniſſent, advocata Concione, Concionator docet tempus poſtulare, ut fratribus pro lege Dei & communi ipſorum religione, Pragæ cum periculo decertantibus, ſubveniant, Duces copiarum deligant, diem profectioni pronuncient. Quæ cum omnia ſtatim faciunt, & quinque ductores ſibi eligunt, quorum unus prævaricator Petrus nomine erat: Hujus ductu, tanquam religioſioris ſcilicet monaſterium Porta Apoſtolorum vocatum, in viâ expugnant, & cum egregia Bibliotheca illud exurunt, cætera ſpolia inter ſe partientes. Ubi Pragam ventum eſt, placuit acceſſione tantarum virium ipſum Cæſarem adoriri: quo ille cognito, caſtra inde Boleslaviam movit, copias undique majores contrahens. Poſtridie Thaboritæ ad Pragenſes referunt, ſatis clareſcere, multos adhuc in urbe reſtare, qui Sigiſmundo faveant, eique conſilia urbana prodant, non rectè ad hæc vigilantibus quos haberent Præfectis, nec ita ut oportet per ſingulas domos explorantibus, adverſarii ne, an religioni illorum conſentientes illas inhabitent? Proin convenire, ut novi Præfecti, non ſolùm ex Pragenſibus, ſed ex Thaboritis quoque urbi præficiantur, qui omnia de conſilio communi agant. Res inſolens videbatur, ut advenæ & hoſpites tantum, quantum incolæ & cives in urbe pollerent, factum tamen eſt, ut cauſam obtinerent, qui viribus prævalebant. Novis Præfectis conſtitutis, quicquid veteris religionis Catholicæ Pragæ ſuperfuit, id exploſum & ejectum eſt, inductis prævaricatoribus, quos Thaboritæ approbabant. Sed utriſque arces moleſtiſſimæ erant, quæ ſe Regiis oppor-

Confluunt Pragam cæteri Thaboritarum ſocii.

Retrocedit Boleslaviam Cæſar.

Novi Pragæ Præfecti conſtituti.

Religio Romana exploſa.

opportunissimas præbebant, & ad Pragenses de superiore loco invadendos, & ad Thaboritas, si quid movissent, compescendos. Adversus tales Regiorum impetus interpellandos, Thaboritæ mulieribus injungunt, ut è regione Vicegradi, fossam à monasterio Slovano usque ad ædem S. Catharinæ ducant. Ipsi custodias armatas in Slovano, in Karlowo, & ad S. Apollinarem disponunt. Arcem verò alteram majorem cum Pragensibus trinis castris obsident, ne obsessis subsidio veniri, neve commeatus supportari posset. Thaboritæ & Pragenses in Pohorcelicio, Zacenses & Launenses in Strahovia collocati, & ex iis mixti, tumulum Bruscam occupare jussi. Summa rerum, quæ ad defensionem pertinent, facultas inclusis aderat, præter annonam, quâ durante, non solùm arcem, sed ne Hradezanam quidem vicum arci adnexum, ulla vi expugnare poterant, fame dein ita premente, ut nudis herbis, aut equina carne, absque panibus illam levare cogerentur. Propè erat, ut arcem hostibus dederent, nisi miseris succurrerent ii, qui in Vicegrado erant, farina clam suppeditata, donec Sigismundus cum suis copiis adveniens, levique inito prælio, abunde commeatum subministraret, seque Slanam inde conferret, quam Vilhelmus à Leporibus occupato cum aliquot globis colle proximo, dum affingit pacata inter Cæsarem & Pragenses esse omnia, recepit, nihilque præterea nisi metum vicinis Launensibus injicere cogitans, assecutus est assultu suo, ut Launæ quoque civitatis potiretur, plebe ei portas aperiente, invitis decurionibus. Strenuam eodem tempore operam Bohuslaus Schuambergius in regione Pelsinensi

Arcem superiorem obsident.

Annona præsidiariis suppeditata.

Cæsari restituta urbes.

Schuambergius Chodones sternit.

navavit adversus Chodones, rustici ita limitanei vocantur, occisis ex eorum numero amplius trecentis. Et Presbytero illorum cum equo & armis comprehenso, quem Pelsinam deductum pyra extructa cremari jussit, personantibus ad ignem tympanis. At Ulrico Rosensi, qui nuper ad calicem desciverat, ac postea ad panem vivum redierat, adversum prælium, contra Thaboritas montem Hradissitię incolentes, cecidit, ut in quo pulsus fugatusque & impedimentis exutus fuit, à Nicolao Hus, qui cum quadringentis equitibus Pragæ elapsis, subsidio ad tempus Thaboritis supervenit. Ab hac clade pellit ex bonis suis Rosensis omnes, qui aliam quàm Romanam religionem profiterentur. Captum etiam ab adversariis tunc fuit, sed multorum oppidanorum, calicem appetentium voluntate, oppidum Reginæ Hradecium, quod Sigismundus in suam tutelam susceperat. Hinc major ex amissione illius dolor, & recuperandi desiderium. Nihil igitur cuntatus Sigismundus, delectis ex Bohemis & Moravis decem millibus hominum, jubet illos oppidum aggredi. Id, cùm illi summo conatu facerent, oppidum tamen recipere non poterant, revocati ad oppugnandam Pragam, caput Regni. Jam enim undique ex omnibus Christianis Regnis, in quibus à Romano Pontifice, crux contra perfidos Bohemos proposita erat, copiæ convenerant, quarum numerus ad centum & quinquaginta millia armatorum implesse dicitur, qui campos omnes Bruscæ subjectos, usque ad vivarium includendis cervis destinatum, tentoriis suis compleverunt. Ipse verò Sigismundus arcem tandem

Vlricus Rosensis à Thaboritis cæsus.

Hradecium in potestatem Thaboritarum venit.

Martinus V. P. M.

Ingens exercitus contra Thaboritas.

dem sancti Venceslai, cum Alberto Austriæ Principe, genero suo, cumque Bavariæ & Saxoniæ Principibus, ac Patriarcha Aquilejensi, ingressus est, choro eum Sacerdotum (nam Archiepiscopus aberat,) cum gaudio excipiente. Post deliberationem inde mox cum Principibus factam, partitur ultra citraque flumen Vultaviam per loca oppugnationi apposita, copias, ac levibus pugnis præludit prælium. Inter quæ ei suggeritur, si collem, sub quo veteris Pragæ furca constituta est, firmo præsidio occupaverit, posse, velut ex tertia arce prohiberi, ne ullus Pragam commeatus inferri queat. Id verò Consilium protinus Zisconi fuit proditum, atque ille festinans cum expedito agmine jugum collis capit, propugnacula erigit, fossam cicumfodit, sepibus illam sepit, ac se præsidem ibi defensoremque constituit. Dato à Sigismundo ad invadendam Pragam signo, ex tribus locis fit irruptio. Ex arce majore in minorem Pragam, ad expugnandam domum Saxonum, quam validissimo præsidio munierant Pragenses. Ex arce item Vicegradensi in novam civitatem, & in veterem ex campo hospitali. Misnenses cum Saxonibus collem Zisconis adoriri jussi, magno illum & forti impetu in conspectu Sigismundi adorti sunt, per fossas & sepes, usque ad propugnacula transilientes, ubi duas quoque mulieres, pilis armatas obvias habuerunt, quæ mori, quàm loco cedere maluerunt. Ibidem Zisco ingens periculum adiit, penè ab equitibus oppressus, si non rustici ipsius cum flagellis præferratis illos submovissent. Quo discrimine cognito sacrificulus quidam arripit corpus Christi, insigne Thaborita-

Deliberatio de bello gerendo.

Tribus locis Pragenses adortus Cæsar.

Memorabili strage Zisco Germanos fudit ad furcas Pragenses.

rum belli, classicum campanula canit, ac mox turbam post se multam trahens, ad collem perducit. Illa visa Germani diutius retineri in oppugnando, quanquam Sigismundus subsidia laborantibus semper submitteret, non potuerunt, quin retrocederent cum magno malo suo, alii ex colle metu præcipitati, plures in fuga interfecti, insultantibus Thaboritis perinde quasi Antichristi militibus, ac se continuò ad labores referentibus, ut si prælium redintegraretur, fossas altiores, latioresque & plures quàm prius munitiones haberent. At Germani malè accepti, nihil nisi discessum meditabantur: nullo enim in loco valdè prosperè eis successit. Nam in quo vel superiores esse videbantur, id carius eis constitit, vel unius viri nobilis cæde, quàm victoria adversus multos rusticos valebat. Quibus rebus omnibus Sigismundus commotus & anxius, cum velut in salebra hæreret, accipit eandem belli execrationem apud plerosque ex adversa parte versari, qui suam, suorumque calamitatem miserarentur, & cuperent sagum toga mutare. Tentat, si aliter finiri bellum, nequeat, ut induciæ saltem ad longius tempus fiant. At illi inducias quoque alia conditione facere abjurant, quàm ut prius quatuor religionis capita rata habeat & confirmet. Primum erat, ut Verbum Dei per Regnum Bohemiæ liberè absque cujusquam interpellatione à Sacerdotibus annuncietur. Secundum, ut item liberè Sacramentum Eucharistiæ sub utraque specie, panis videlicet ac vini, omnibus Christi fidelibus peccato mortali haud obnoxiis, ministretur.

Despondent animos Germani.

Induciæ firmantur approbatis quatuor Capitibus.

Ter-

Tertium, ut à Clero, bonorum externorum possessio, & in iis jurisdictio auferatur, & ordo illorum, ut ad vitam Evangelicam & Apostolicam redigatur. Quartum, ut omnia peccata mortalia, ac præcipuè publica, & alia legi Dei contraria vitia, in quovis statu, ritè & cum ratione, per eos, ad quos pertinet, corrigantur & prohibeantur. Perlectis Sigismundus capitibus, Latet, inquit, anguis in herba, plenus veneno insanabili. An ignoramus, alios præterquàm sacerdotes in regno extare concionatores, ut Sutores, Caupones, Stabularios, quare non libertas hic, sed summa concionandi licentia quæritur. Deinde utramque Eucharistiæ speciem requirunt, quasi nos corpus sine sanguine accipiamus, cùm Dominus panem vivum, quem sumimus, se nominet. Vivere autem corpus absque sanguine nequit, sed manet cadaver, quod nec sibi, nec aliis prodest: Ac videte aliam insuper in verbis fraudem, qua infantibus illi lenocinantur, quibus calicem propinant, dicentes, non esse eos peccato mortali obnoxios, ideoque communione Eucharistiæ dignos, cùm Apostolus disertè scribat, probet autem seipsum homo, & infantes hoc facere nequeant, Nam in hoc, ut bona à clero tollantur, sacrilegi suis rebus, non autem religioni consulunt, metuentes, ac meritò, ne rapta & ablata ex camera nostra, atque aliis templis cogantur restituere, itaque malunt etiam illa quæ Deo consecrata sunt, in usum suum vertere, tam scilicet pii sunt. Nam illud postremo de corrigendis peccatis nugacissimum. Qui enim fieri potest, ut Authores delictorum, iidem fiant errorum censores? cùm omnibus notum sit, quanta inter vitiosos concordia existat. Proinde, ne

Refutatio quatuor articulorum Cæsari ad approbandum propositorum.

Author Cæsarem theologum facit sed intempestivè.

ne nos fallant animi perfidorum sub vulpe latentes, si placet, differamus in præsentia responsum ad capita oblata, illisque interim renunciemus, nos cum maturo consilio deliberare, ac suo tempore ad omnia illis respondere velle: Nunc autem rebus omnibus coronationem nostram antevertere. Placet, placet, exclamant Germani domuitionem parantes, festinantesque ut interim tempus cæteris controversiis prolatandis promoveatur, ac statim dies præstituatur, diademati induendo. Ita ultrò induciæ oblatæ, & Sigismundus Rex in Bohemia Pragæ coronatus, & inunctus est, magnamque vim à coronatione protinus auri argentique de templis omnibus abstulit, ut stipendium conductis militibus exolveret, se obligans ad restituendum ablatum, cùm primùm lætior fortuna arrisisset. Nihilosecius Thaboritæ Regem insectari, ac dicere, utri tandem majores hæretici, illine qui pictas & ligneas, an qui aureas & argenteas imagines è templis exigerent? & ad conflandam monetam igne adurerent? Rex paululum in arce Pragensi moratus, dum præsidia cum commeatu utrique arci adauget, inde ad montes Cuthnenses, Procerum & equestrium ordine comitantibus tetendit, atque ibidem in conventu celebri pacis fœdus publicum, ad quod se per sui absentiam componant, cum Bohemis ferit. Cætera suo loco dicenda reservabuntur, nunc Sigismundum totum à pueritia repræsentabimus, quomodo videlicet ad alia quoque Regna pervenerit.

Prorogata ratificatio.

Corona Sigismundus Pragæ redimitus.

Ann. 1420.

Scomma in Cæsarem sacris militi stipendium numerantem.

Fœdus publicum.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER VIGESIMUS QVINTUS.

SUMMA VIGESIMI QVINTI LIBRI.

Sigismundus XI. Rex Bohemiæ *idem Imperator & Rex Hungariæ. Totus hic liber per digressionem vitam, educationem, & gesta Sigismundi continet. Sigismundus primùm Marchia Brandeburgense à patre donatus. Eundem Ludovicus Rex* Hunga*riæ generum adscivit desponsata Maria filia cum regni successione. Ablegatur in Poloniam, cum jurassent in illius verba. Plexis contumacibus* Se*movitum* Masoviæ *Ducem rebellem invadit. Rebus necdum confectis Ludovico mortuo ad regnum Hungariæ capessendum abit.* Carolus *Rex Neapolis Andreæ filius jam Hungariam occupaverat. Hic matrem cum filia Reginas capit. Coronatur Albæ invitis aspectantibus* Reginis. *A* Blasio *Forgacio Carolus jussu Palatini &* Reginæ *Senioris interficitur.* Revocatur *è Bohemia Sigismundus. Exercitum conscribit. Caroli necem ulciscitur Croatiæ Banus, cædis auctoribus peremptis,* Regina *undis submersa. Mariam abducit in* Croatiam. *Sigismundus cum Jodoco patruele exercitum ducit in* Hungarium. *Lætum omen puerorum obviam venientium. Origo familiæ Orzagiorum in Hungaria. Banus Mariam liberam dimittit.* Coronatur Rex *Hungariæ Sigismundus. Ultum Bani injurias in Croatiam movet castra. Fugit is in* Bosniam. *Illic captus carnifici traditur pœna proditoribus consueta puniendus. Jus Polonicum Vilhelmo Duci Austriæ, sponso Heduigis filiæ quoq; Ludovici, spontè resignat.*

Ea

Ea tandem Jagelloni Lithuaniæ Duci in Vladislaum Christianum mutato per baptismum nubit. Triginta duos Nobiles perduelles Budæ securi percutit. Stephanus Moldaviæ Vayvoda debellatus. Alexandrum Dacorum Vayvodam rebellem vincit. Hungaris eo bello primùm innotuere Turcæ. Nicod expugnatum & munitum. Regina Maria moritur. Vladislaus Polonus affectat regnum Hungariæ superstite conjuge sua sorore Mariæ. Reprimitur ejus conatus ab Archiepiscopo Strigoniense. Turci Mœsiam populantur Duce Bajazetho Amurathis filio. Superbum responsum Legatis Sigismundi à Turcis datum. Clades Sigismundi ad Nicopolim Gallorum superbia accepta. Conventus Hungarorum in Hatuam. Rex Sigismundus capitur arciq; Sokles includitur. Ladislaus Caroli cæsi filius ad regnum vocatur. Bajazethus Turca à Tamerlane Scytha captus, & pro ludibrio circumductus. Ladislaus audita Sigismundi liberatione, Jadra Venetis vendita domum redit Neapolim. Sigismundus è carcere Moraviam petit. Literas Budam ad status Pannoniæ mandat. Armatus in Hungariam proficiscitur. Parcit rebellibus, donec Vayvodam Transilvanum in casses deducit. Eundem jugulari facit. Venetos ære mulctat. Hermanni Ciliæ comitis filiam uxorem ducit. Imperator Francfordiæ declaratur. Benemeritus de Ecclesia Sigismundus indicto Concilio Constantiensi, cui triennium ipsemet affuit: Basiliensi verò præfuit. Monet Germanos ut liberos linguæ Latinæ assuefaciant. Honorem doctis habuit. Historia Georgii Fiscellini legum Doctoris. Liberalitatis exemplum. Legati Concilii Egræ conveniunt Bohemos. Procopius cum Legatis disputat: acta Concilio transmittuntur. Venetos Forojulio & Tarvisio exuit.

exuit, Florentini frustra impediunt Arni transitum Pontificem adeuntem. Senis sex menses consumit. Romæ ab Eugenio Papa coronatur. Gonzagam Marchionem Mantuæ creat. Reversus contra Mahometem Turcam exercitum ducit. Pippus Florentinus Dux strenuus & acer. Postulatus à Germanis omnia illic reddit pacata. Ericum Regem Romæ Slesvicensibus Comitibus conciliat. Auxilia petit contra Bohemos. Nihil iisdem proficit. Zisco non Imperatori, sed latroni comparatur.

Sigismundo adhuc impuberi Carolus pater, Marchiam Brandemburgensem, quam ab Otthone, postremo illius Marchione emerat, dono dedit, mira indole animi, ingeniique ejus captus. Eundem secutus Ludovicus *Pannoniæ* Rex generum sibi, regnique successorem ascivit, desponsa ei filia nondum nubili, cui Mariæ nomen, sed nec sponsus etiam tum quartodecimum annum attigit, quem tamen socer penes se retinuit, ut sermone & consuetudine Hungarorum imbueretur, paulò post ad Regnum Poloniæ, quod non cum magna voluptate rexit, eum transtulit, evocatis in Pannoniam ad vetus Solium (arci hoc, cum oppido vocabulum) Pontificibus & Proceribus Polonis, ibique compulsis (*a*) ut in nomen Sigismundi tanquam Regis sui jurarent. Eunti Sigismundo in Poloniam, non satis

Sigismund. XI. Rex Bohemiæ idem & Rom. Imperator.

Vita Sigismundi vide lib. 22.

In Hungaria educatur. Ludovici filiam ducit.

Sita in montanis metallicis.

(*a*) *Iurarunt Poloni in verba Sigismundi 14. Annos nati Zolii, Anno 1382. sub finem Iulii. Profectus in Poloniam Cosminum, Nabyssice, Cosminecium expugnavit. Zemovitum Iohannis fratrem Masoviæ Ducem imperium detrectantem est aggressus. Sed mors Ludovici conatibus obstitit.*

ſatis pacatam, mandat Ludovicus, ut rebelles in illa coerceat, & contumaces ad officium reducat, quod mandatum ille ſtrenuè exequitur, plerasque arces & oppida brevi temporis ſpatio expugnans, ac mox copias ex Polonia in Maſoviam traducens, in qua Ducem agebat Semovitus, ipſi etiam Ludovico ſemper contumaciſſimus: nunquam enim ad obſequium etiam accerſitus venire voluit, & idem tamen adeò inaudax, ut Sigismundo occurrere nullo in loco auderet, ſed ſpectatorem ſe tantùm exhibuit, dum vaſtarentur agri, gregesque equarum, boumque abigerentur, vici & caſtella diriperentur. Perſeverabat etiamtum in populanda Maſovia Sigismundus, cùm repentè advolat nuntius de morte Ludovici, qui Ternaviæ obierat, & ab obitu ejus Regnum Hungariæ in filiam ejus Mariam reciderat, quæ Sigismundo, ut ſtatim diximus, deſponſa fuit. Non videbatur tanti eſſe Regnum Poloniæ, ut illius gratia perderet Hungariam. Itaque non expectato, dum in Polonia rebus pacatis Rex coronaretur, feſtinat ad Hungaros, ſed nimis lentè. Jam enim Carolus Andreæ filius, à nonnullis Hungaris, ac præcipuè à Zagrabienſi Epiſcopo è Regno Siciliæ evocatus, claſſe Segniam appulerat, & inde Zagrabiam profectus Budam tranſiit, quaſi futurus ſorori, non Conſiliarius modò, ſed etiam auxiliarius amicus, ſed reipſa alius apparuit. Nam in arcem Budenſem admiſſus, illam occupavit, & utramque Reginam, matrem videlicet ac filiam, præ metu ex arce fugientes, à fuga retraxit, Albamque Regalem ſecum ire coegit, ut ſolennibus ſacris intereſſent, quibus ibi conſecrandus erat in Regem Hungariæ, quo peracto rur-

Obiit 13. Sept. 1382.

Vitus Epiſcopus Zagrabia.

Carolus parvus ab adverſa factione æmulus Regni Pannonici declaratur.

rursus Budam cum novo Rege sunt reductæ. Senior Regina, ut vidit se cum filia esse fraude deceptam, ad fraudem retaliandam convertit animum, communicatoque consilio cum Nicolao Palatino, & Blasio Forgassio, per speciem secreti Colloquii, Carolum insidiis circumveniunt, ac vita spoliant. Misso statim qui acciret Sigismundum, ut ad capessendum regnum quantum posset, accelerarct, sed non sine validis viribus. Dum igitur ipse in Marchia sua militem scribit, & in Bohemia apud Venceslaum fratrem, tum in Moravia quoque apud Jodocum & Procopium patrueles auxilia contrahit: Janus Croatiæ Banus (Præfecturæ id vocabulum honoratissimæ,) in omnes vindicandæ cædis Caroli occasiones intentus, Reginas animi gratia Buda ad vicinum vicum, Diaco cognominatum, egressas, in via cum suis turmis assilit, & primò Forgassium hasta equo deturbat, ac ense caput eidem adimit, dein Palatinum equo desilientem lethaliter telo vulnerat, similiterque ei caput juxta Reginarum carpentum amputat. Postremò ipsum carpentum, cum ipsis Reginis in terram provolvit, rogantemque Elisabeth matrem per Ludovici Regis mariti sui beneficia, quæ in Banum contulit, ex humili domo ad summam istum præfecturam subvehens, ne quid in exitium suum, filiæque suæ moliretur, extractam de carpento in proximo flumine demersit, Mariam autem in Croatiam, arce claudendam, custodiendamque avexit. Hæc audita, Sigismundum acerrimo dolore affecerunt, cujus aculeo extimulatus, toto animi impetu ad prosequendum in Hungariam iter ferebatur, Jodoco patruele eum comitan-

Nicolaus Gaza Palatinus Hungariæ Forgassio usus sicario Carolum interimit, An. 1385.

Regis manibus Palatini & Regina necelitatum.

Regina senior Elizabetha amni mergitur.

mitante. Cùm fines Hungariæ attigissent, occurrit illis globus puerorum ritu gentili sagatus, cum signifero adultiore. Interrogat Hungaricè Sigismundus: Quænam hæc militia? & cujus sunt isti milites? respondit signifer. En tibi præsens adest Orsak, qui tecum ô Rex militet contra hostes tuos. Accipio, inquit, omen, & ita spero fore, ut à me stet Orsak, quod apud Hungaros sonat, Concilium universi populi, quemadmodum paulò mox accidit, Budam ingresso, ut ei omnes ibi Ordines præsto essent, rogarentque, ut illorum obsequio ad omnes suos conatus uteretur. Huic signifero, ubi ætas illi validior accessit, hanc retulit gratiam, ut illum in loco ignobili, & in egestate natum ad equestrem gradum, & mox ad tantas divitias provexerit, quibus cum proceribus Hungariæ certavit, Orsak illi cognomine indito, quo in hanc diem familia illa gloriatur. At Banus adventu Sigismundi territus, à Regina jusjurandum exigit, de non ulciscenda á se illata injuria, quo dato, dimittit Budam incolumen. Nactus sponsam Sigismundus, non ultra distulit, quin è vestigio & nuptias celebraret, & Coronam Regiam, quam Hungari sanctam vocant, assumeret: nam utrunq; prius dilatum fuit socrus ambitione, quæ ipsa filiæ nomine regnare, quasi nondum connubio maturæ, quàm alium pati Regem, vel ipsum etiam generum suum maluit: Coronam Albæ, loco solito, de manu Archiepiscopi Strigoniensis accepit, nuptias Budæ apparavit, apparatu pro liberalitate sua lautissimo. Præter epulum enim, donativum militi, & congiarium populo addidit, ac militem inde statim, ad repetendam de parricida & proditore debitam pœnam in Croatiam duxit, obseditque Banum in arce munitissima, adhibitis tormentis Bombardarum,

Orzagh Regnum significat, ac si totum Regnum auxilia hostibus profligandis esset collaturum. Extincta ultimo Barone Christophoro tota ea stirps. Ann. 1586.

Sigismund. Rex Hungariæ salutatus. Ann. 1386.

quas

quas antehac Bannus non erat expertus. Sed ubi vidit tantam muri ruinam tam repentè ex ferreis globis factam, desperata arcis defensione, per noctem transfugit in stationem Transsylvani Palatini, ejusque ope Savam flumen trajecit, ac se in vicinum Bosnæ Regnum subduxit. Nec tamen obsidium Sigismundus prius omisit, quàm arcem caperet ac diriperet, nec prius perfugam institit persequi, quàm Croatiam ad officium redire compulit. Quibus rebus confectis, ad Bosnam ditioni suæ subjectam, indagatores præmittit, qui indagent ubinam Bannus delitescat. Inventus est in arce, quam Dobor appellant, in qua pariter obsessus, pariterque dum premeretur, fugam meditatus & conatus, sed non pari eventu: quippe in Regios incidit, & ab illis ad Regem pertrahebatur, dedignantem socrus suæ Reginæ interfectorem aspicere, sed jubentem illum tradi carnifici ad supplicium mortis sævissimum, cujusmodi est in proditores constitutum. Hinc à compluribus exhortabatur, ut Regnum Poloniæ repeteret, unaq; cum Regno Hungariæ illud sibi conjungeret, quando Polonos sacramento sibi obligatos pridem habeat. At Sigismundus non avarus homo, cùm sciret alteram Ludovici Regis filiam juniorem, cui Hedwigis nomen, quam Avia apud Polonos educaverat, pactam esse (b) Wilhelmo, Leopoldi Austriæ Principis filio, cui domui bene favebat Sigismundus, ut ex qua generum sibi posthac delegit, jus omne quod sibi ad Regnum Poloniæ fuit, id ad Wilhelmum traduxit, gessitque se is aliquamdiu pro Rege, dum puella adolescebat. Verùm ad-

Bannum Croatiæ Reginæ socrus parricidam Sigismundus persequitur.

Supplicium Banni Croatiæ.

Ius Polonicum Wilhelmo Austrio concedit Sigismundus.

Tt ultam

(b) *Wilhelmus Leopoldi filius, qui ad Sempachum ab Helvetiis est interfectus, Anno 1397. 9. Iulii.*

ultam Poloni, Jagello Lithuaniæ Principi in matrimonium collocaverunt, addito in dotem Regno, si exuta impietate, Christianismum per baptismum induere, Lithuaniamque ad Poloniam adjungere vellet. Jagellus quantumvis crudo adhuc videretur esse ingenio, ad splendorem tamen Regii fastigii adeò incaluit, ut conditionem statim reciperet, matrimonium iniret, Lithuaniam daret Poloniæ Regibus, baptismo tingeretur. Unde nomen ei Vladislao inditum. Porrò Sigismundus summo studio annitebatur, ad revocandos tam domesticos, quàm externos ad obsequium, qui sub muliebri Regno jugum excusserant. Nam domi in oppido Budensi, duos & triginta primores nobiles gladio percuti jussit. Mox Moldaviam (portio Daciæ est) adversus Stephanum Vayvodam, sic aulæ Principalis Dominum, Getico vocabulo appellant, arma corripuit. Altissimi montes ab Hungaria Moldaviam circumvallant, iis confisus Stephanus, omnes viarum aditus milite, sagittis, aut saxis instructo præclusit, si quicquam Imperatori, ad omnia fortiter audenda promptissimo, virtutiq; militum ei respondentium, clausum esse potest. Superatis igitur montibus, parvo admodum nonnullorum detrimento intercedente, cæterea in expedito erant, Moldavis ad fugam, non ad prælium animatis, ipso denique Stephano ad clementiam Regis confugiente, pollicenteque se facturum quicquid imperaverit. Imperat ei majus, quàm ante tributum, sacramentumque ab illo fidelitatis accipit. Et victor Budam talis revertitur, qui se scire diceret, parcere subjectis, & debellare superbos. Dacicum deinde bellum subsequutum est, mole gravius, quanto Dacia multitudine Valachorum

Iagello baptisatus Lithuaniam Poloniæ adjicit.

Expeditio Sigismundi in Valachiam.

Stephanus Vayvoda in gratiam repositus.

lachorum Moldaviam prægravat. Alexander ille Vayvoda erat, & ipse fidei ac obedientię im̃emor, sustulit contra Regem animos, pro Domino illum agnoscere nolens. Itaque vastare fines Regni, & exultare in excursionibus, quibus agros Regios persultabat. Tam insolentem injuriam Sigismundus vindicandam ratus, ducit trans Alpes exercitum, cum machinis & tormentis, non pugnæ solùm, verum etiam obsidioni comparatis, atq; utrumq; ei agendum obtigit, parato Vayvoda, & pugnare, & obsideri, nimirũ freto Turcarũ aliquot turmis, quas in subsidium ex Thracia evocaverat, quam tunc recens Turcæ adepti sunt, Duce Amurate. Prælio inito vicit Sigismundus, Hungariq; tum primum virtutis suæ famam contra Turcas illustrarunt. Obsidio illos ad oppidum (c) Nicod, diutius remorata est ac nisi bombardæ affuissent, frustrata obsessores fuisset. Receptum oppidum præsidio validissimo teneri, & melius adhuc, quàm prius muniri placuit, ne illo Vayvoda potitus, rursus insolesceret. Lætitiam hujus victoriæ mors Reginæ Mariæ turbavit, nec minus Vladislaus, novus Poloniæ Rex, qui uxoris suæ nomine, vel ut superstitis, Regni Hungariæ hæreditatem adire magnis viribus conabatur. Sed ab introitu in Hungariam Joannes Archiepiscopus Strigoniensis, cui tutela Regni absente Rege commissa erat, illum arcuit, donec Sigismundus cum copiis suis rediret, & Polonus ab incepto desineret. Paulatim inde Turcæ Mœsiam superiorem inferioremque, quas Bulgariam & Serviam appellant, atque alia

Transalpinum bellum contra Alexandrum.

Turci Valachos juvant.

Nicopolis minoris ad ripam Istri expugnatio.

Ioannes Kanisa Polonorum ingressum probibet.

(c) *Ambæ Nicopoles interjecto Istro major & minor Trajani & Hadriani victoriis celebres contra Dacos.*

alia insuper Regni membra lacerare cœperunt, Duce Bazahite qui Amurathi successit, finium Imperii sui promovendorum cupidissimo, ad quem cùm Legati à Sigismundo venissent, injuriam querentes, quòd à nemine Hungarorum lacessitus in aliena invadit, Bulgaros infestans Regno Hungariæ subjectos. Sed quod jus apud Barbaros? Jubet in parietibus suspendi diversi generis arma, tela, sagittas, acynaces, clypeos, sarissas, atque ad conspectum illorum Legatis admissis, dum, inquit, ista, quæ cernitis, nobis supersunt, superest jus quoque non ad Bulgariam modo, sed ad Croatiam, Dalmatiam, & ipsam Hungariam. Hæc igitur domum abeuntes, renunciate Regi vestro. At illi horrendum præterea belli apparatum, & tantam multitudinem pugnantium, quantam nunquam aliàs oculis suis vidissent, renunciant. Commotus his Sigismundus, auget copias ex Gallia, Anglia, Lucemburga, tum præmiis, tum precibus, adhæc multi voluntarii arma sumpserunt, inter quos fuit (*d*) Joannes Princeps Burgundiæ, qui tactus amore religionis, unà cum suis Burgundis, omnia contra impios hostes, pro Christianis experiri paratus venerat. Ad Nicopolim Sigismundo Bazahites occurrit. Ibi dum Galli gloriosum ducunt, prælium ante alios inire, non expectatis cæteris agminibus, aciem Turcarum ingenti impetu adoriuntur, coguntq; parum retrocedere. At Turcæ ad arcus conversi, equos Gallorum telis transfodiunt, desiliunt illi ab equis, ut pedites cum pedestribus copiis certamen experiantur. Equi Gallorum cum sellis vacuis in castra

Superbum oratoribus dant Turci responsum.

Bellum ad Nicopolim infeliciter gestum. Anno 1395. 29. Sept.

(*d*) *Philippi Audacis filius nepos Caroli sexti Regis Gallorum, auctor societatis Aurei velleris.*

ſtra recurrentes, errorem Ungaris objiciunt. Gallorum quaſi equites omnes à Turcis eſſent occiſi: Voluit (e) Sigismundus celeri equo advolans, hunc errorem ſuis demere, & ad pugnam illos ex fuga retrahere, ſed poſtquam nihil profecit, equo delabens mutat veſtem, ſeque in cymbam, qua commeatus Danubio advectus erat, ſervili habitu condit, & illa navigatione captivitatem evadit, in quam Princeps Burgundiæ incidit, multo poſtea auro redemptus, cum paucis Gallis nobilioribus, qui ſuperſtites reperti ſunt. Rarò autem unum ſolum malum ingruit, ſed mala pleraque malis ſuccedunt, qualiter tunc Sigismundo uſu venit, in quo cùm nulla malè geſtæ rei culpa reſideret, ſed in ipſis potius Hungaris, non prælium, ſed fugam perſequentibus, illi tamen nihil fortunæ, ſed totum caſum infelicem Regi aſſignabant, tantaque in eum flagrabant inſania, propter cæſos nuper Budæ proceres, ut ardere omnia bello inteſtino, quàm illum regnare mallent. Indicto igitur ſibi conventu in campo, quem Hatwan nominant, ritu fero & barbaro, ad concilium armati conveniunt, jactantes ſe de ſumma Regni acturos, quo pacto illud à novis hoſtibus tueantur, opusque eſſe ad hanc actionem præſentia quoque Regis. Cùm ille veniſſet, capita conſpirationis aſſidentem propius circumſtant, ex iis alii pugnam ei adverſam exprobrant, alii cognatos & affines gladio carnificis interemptos ab eodem repetunt, quidam in barbam involant, piloſque ei vellunt, & ad

Armatis Comitiis Sigismundus carceri dicatur.

(e) *Rex caſtris exutus Conſtantinopolim fugit, hinc Rhodum, poſtea per Dalmatiam delatus domum. Et Froſſardus vetus Gallicæ ſcriptor hiſtoriæ, ſuis popularibus cladis acceptæ culpam tribuit.*

ad extremum captivum Regem suum capiunt, traduntque carcerandum in arce cui Soclos vocabulum, (f) duobus fratribus, ob necem paternam Regi infestissimis. Atque interim Ladislaum, Caroli, pridem in Hungaria cæsi, filium ad Regnum invitant, diu tergiversantem, quod ei sæpius interitus patris acerbissimus ob oculos versaretur. Sed nequeo mihi temperare, quo minus Bazahitis quoque casum hîc strictim percurram, qui tanto successu apud Turcas regnabat, ut brevi tempore omnem Thraciam, Thessaliam, Macedoniam, Phocidemque & Bœotiam Regno suo adjiceret, ac jam ad Imperium Constantinopolitanum, obsessa urbe tenderet, cùm ei impotens & volubilis fortuna, hostem alium, quem minimè expectabat, imò quem maximè despiciebat, repentè objicit. Tamerlanes ei nomen erat, paulò ante gregarius, & ignobilis miles, tunc Ducem agens Thartarorum, gentis etiam apud Turcas contemptissimæ, sed numerus profectò non erat contemnendus, quippe duodecies centū millia hominum in exercitu habuisse dicitur, ac multa jam secunda prælia contra multos fecisse, non ætati, non sexui parcens, terror enim gentium, & haberi, & vocari gaudebat, sed nullam tamen pugnam ejus, cum prælio Turcarum comparaveris, ut in quo, ad ducenta millia illorum cæsa esse feruntur. Captus Bazahites, in potestatem victoris vivus pervenit, ab eodemque aurea catena catenatus, & pro scabello habitus, quoties sellam conscenderet, nec secus atque canis sub mensa de reliquiis cœnæ

Ladislaus Rex Neapolis invitatur ad Regnum contra Sigismundum.

Bajacethes Turca à Tamerlane Schyta victus, cum antea fulmen belli diceretur. Græcis λαίλαψ.

Anno 1398. Ladislaus Iadera vendita repetit Neapolim.

(f) *Nicolao & Iohanni filiis Ladislai Gazæ Palatini à Banno Croatiæ interfecti.*

cœnæ nutritus, ac ne quid ad contumeliam superbissimo quondam deesset, caveæ inclusum, quocunque iter faceret, circumduci jussit. Tandem Ladislaus, ubi cognovit, continuo tenore, nomen suum in Hungaria celebrari, insigniaque sua in vexillis oppidatim circumferri, ex Neapoli remis velisque ad Dalmatiam advolat, in eaque oppidum Jaderam obsidione eximit, ac mox rumore accepto, Sigismundum frustratis vinculis elapsum esse vendita Jadera Venetis, Neapolim revolat, ne falsus rumor de Sigismundo fuerat. Ut enim semel alloquendi viduam, quæ mater illorum fratrum, quorum meminimus, erat, potestatem adeptus est, a se illam prius non dimisit, quàm aureis dictis, ingentibusque promissis blandè extorqueret, ut mater cum filiis ad se liberandum, furtivisque itineribus in Moraviam deducendum conspirarent. Ex Moravia datis continuò Budam ad Præfectos literis, illos hortatur, eandem, quam hactenus, ut inposterum etiam darent operam, ne Buda in alienas manus veniat, spondetque cum illis, tum imprimis Joanni Strigoniensi Archiepiscopo, se brevi adfore cum Jodoco & Procopio Moraviæ Marchionibus. Strigoniensis de adventu Regis certior factus, multos ad officium revocat, magnasque copias circum Ternaviam contrahit, quibus Rex comitatus, securior Budam ingrederetur. Ingens dein apud conjuratos metus, ne pœnas defectionis luerent: contra Sigismundo tam se clementem omnibus exhibente, ut ultrò ad experiendam lenitatem suam, defectores invitaret, qui paruerunt venia donati: Contumacium plurimi, bonis mulctati, in nullius tamen corpus sævitum, hamum videlicet

Inficias eunt Annales Hungari.

Sigismundo ope viduæ effugit in Moraviam.

Redit Sigismundus in Vngariam.

Parcit rebellibus.

istum cruentum Rex adhuc suspensum tenebat, ut illo vastum piscem cuncta in Regno vastantem facilius caperet. (g) Is erat Transsylvanus Præfectus, non paucioribus agminibus, quàm ipse Rex stipatus, ideoque satis à vi aperta tutus. Ad hunc inescandum & intra parietes excluso satellitio attrahendum, ars fuit adhibita, qua succedente, caput illi amputatum est, ad tumultum sedandum, corpus in plateam projectum, ne frustrà satellites pro mortuo contenderent. Nullus posthac Hungarorum tam audax fuit, qui conjurare in Regem auderet. Mulctavit & Venetos loca quædam in Dalmatia contrectantes, clade & ære, quo deinde Marchiam Brandenburgensem redemit, ac mox nuptias cum Barbara Hermanni Ciliæ Comitis filia, cultu, ornatu, sumptu, munerumque magnificentia splendidissimas celebravit: inde porrò ad altiorem gradum conscendit, Cæsar ab Electoribus Francfordiæ declaratus. In qua dignitate multa & præclara gessit, Cæsare dignissima, sed hoc omnium præclarissimum, quòd Ecclesiam Catholicam amplius triginta annos schismate scissam, divisamque, ita ut uno eodemque tempore tres Pseudopontifices extarent, Joannes, Gregorius, (h) Benedictus, per concilium sua opera & industria coactum, ad unitatem tandem redegerit, uno legitimè electo, Otthone Columnio, cui dein Martino nomen. Tantumque ei studium

Sigismundus Venetis mulctatis secundò fit conjux.

Sigismundus Cæsar Rom. *electus, anno* 1410.

Martinus V.

(g) *Stephanus Vayvoda Transsylvanus Ladislai* F. *ob crimina læsæ Majestatis obtrucatus in Sclavonico conventu.*

(h) *Pseudopontifices.*

Petrus de Luna dicebatur Benedictus XIII.

Angelus Carratias Venetus *Gregorius* XII.

Balthassar Iohannes XXIII.

ſtudium in vindicanda, augendaque pietate fuit, ut concilio Conſtantienſi aſſiduus, totum ferè triennium adfuerit. Præfuit mox & Baſilienſi, quo major ei authoritas & libertas, liberè loquendi, agendique accederet. Venerat illò Bohemus quidam, palàm queri auſus quod à damnatione ipſius Hus, ſimul extincta eſſet libertas dicendi de religione, quæ de illa quisque ſentiret. Hujus querelam Sigismundus tali reſponſo confutare ſatis habuit: Heus tu, an parum adhuc tibi liber eſſe videris, qui iſta non palàm modò, verum etiam impunè jactes in contumeliam concilii? Et cùm ipſe peritus eſſet multarum linguarum, & inter illas ſermonis quoque Latini, quo tunc in concilio cauſæ omnes agebantur, ut nullos magis, quàm Germaniæ Principes, illius rudes eſſe animadvertit, (ferè enim ad ſingula verba Latina interprete indigebant:) adhortari illos cœpit, ut ſaltem liberos ſuos, bonis literis præceptoribus erudiendos traderent, ne inter idiotas, & illiteratos, non ſatis nobilitati decora vocabula numerarentur. Quantum verò honoris doctis habuerit, vel uno hoc exemplo clarè liquet: Habuit in aula ſua jureconſultum Georgium, cognomine Fiſcellinum, quem paulò ante ad ordinem equeſtrem provexerat, eundemque militem, ut vocant, auratum fecerat: is cæteris, ut in conſilio fit, in partes deliberandi gratia, per ordinem quiſq; ſuum diſcedentibus, & ipſe diſceſſurus, anceps hærebat, ad doctosne juriſconſultos, an ad equeſtrem ordinem diſcederet; ad equites poſtremò, velut honorificentiores ſe contulit. Quod intuens Sigismundus: Næ tu, inquit, Georgi nimis ridiculus es, qui militiam literis anteponis, cùm ſcias ex idiotis, me, vel

Acutum Sigismundi reſponſum.

Hortatur Germanos Principes ad Latinæ linguæ ſtudium.

Georgius Fiſcellinus.

Hiſtoria Sigismundi moralis.

ſexcen-

ſexcentos uno die equites creare poſſe, at ex eodem genere, ne unum quidem Doctorem. Adnectam liberalitatis quoque exemplum. Quadraginta millia aureûm nummûm ex Pannonia in hanc ipſam Baſileam, die quadam allata ei fuerant, ac tum reddita, cùm iret cubitum. Excitatus non ſemel à ſomno, ſecumque cogitans, cuinam potiſſimum uſui aurum illud deſtinaret, manè ad ſe viros aliquot ingenio & doctrina præſtantes vocat, quorum ſtudio & opera concilii res non feriabantur, jubensque ſinum quemque ſuum pandere, vim auri illius majorem apud illos abſcondit. Idem author fuit legationis mittendæ ex hoc concilio in Bohemiam ad pertentandos adhuc Bohemorum animos, ſi qua ratione adduci poſſent, ut ad ſanitatem reverterentur. Legati cùm Egram civitatem in finibus Bohemiæ ſitam perveniſſent, ſimulque accepiſſent, Pragam factionibus & diſſenſionibus ſolitis agitari, non ſolùm ex ſua ipſorum ſecuritate, ſed etiam ex concilii dignitate, rati fore, ut vocatis ad ſe Pragenſibus, ibidem Egræ, tanquam loco pacato tutoque & quaſi medio, ideoque utriusque partis colloquio maximè appoſito, religionis negotium juxta concilii præſcriptum tractarent. Venerunt Pragenſes, & unà cum illis Procopius Thaboritarum inſignis apoſtata & ductor, audiveruntque concilii poſtulata, quæ omnia ad concordiam continendam, & ſchiſmata, ac diſſenſiones cohercendas tendebant. Provocant ſtatim adverſarii ad diputationem de ſcripturis, quaſi de illis inter ipſos conveniret, cùm palam voce alia Thaboritæ, alia Calixtini loquerentur. Ille impudentiſſimè, juxta ac imperitiſſimè meris ſcripturarum commentis, expoſitionumque earum mendaciis

Liberalis in viros doctos.

Legatio Baſilienſis concilii ad Bohemos decreta.

Disputatio Egræ inſtituta nullo fructu.

daciis veritati obstrepebat. Calixtini etsi modestius agerent, tamen ea agnoscere, per quæ revincebantur, noluerunt, sacras literas ad defensionem sui instituti violenter trahentes; utrique deniq; in cœca & obstinata pertinacia permanentes. Hoc tamen Legatorum humanitas & comitas obtinuit, ut dogmata utrique sua concilio descripta mitterent, & interim pacis inter se fœdera servarent. Finita Basiliensi Synodo, quam Pontifex Eugenius Martino succedens, ægrè ratam habuit, quoniam ipse illi non interfuit, etiamsi accitus fuerit, Sigismundus Romam profectionem cum duodecim equitum, & octo peditum millibus parat, ut coronam Imperii à legitimo tandem Pontifice accipiat. Introgressus Italiam, Venetis, qui cum Philippo Duce Mediolanensium, cui ipse favebat, bellum gerebant, subito impetu forum Julium adimit, & Tervisum expugnat: nec ultrà moratus, iter destinatum pacato inde agmine continuat, Senas properans à Florentinis oppugnatas. At Florentini adventu Cæsaris perculsi, transitum Arni, ne illum trajicere queat, impedire parant. Eugenio quoque Pontifice qui Venetus erat, persuaso, ut subsidiarias illis copias cum Nicolao Tolentinate, copiarum Duce, submitteret. Hic attentior ad rapinas & ad excursiones in agros Senensium faciendas, trajiciendi flumen, Senasque perveniendi, facultatem Cæsari dedit. Revocat subitò Pontifex Nicolaum, solutaque militia, pacem divulgat, & Cæsarem verbis benignissimis Romam invitat, qui tamen Senis ad sextum ferè mensem substitit, id potissimum agens, ut bellum componeret: quo non succedente, rem per inducias transegit, venitque Romam populo Romano expe-

Acta colloquii synodo offeruntur.

Expeditio Sigismundi in Italiam, anno 1431.

Philippus Maria Vice-Comes Dux Mediolani.

Veneti, Pontifex, Florentini contra Cæsarem & Mediolanenses.

Sigismundus Romæ ab Eugenio Imperator salutatus die Pentecostes.

expectatissimus. Sed & Pontifex multū officiosus apparuit, ut qui Cæsarem è Vaticano, ubi coronam acceperat, usque ad pontem Hadriani comitatus fuerit. Roma digressus, Ariminum, Ferrariamque & Mantuam deflexit, præterito Mediolano, quoniam Philippus eunti Romam cum auxilio, quemadmodum spoponderat, nullibi per viam occurrit. Mantuæ autem Joannem Franciscum Gonzagam, qui Domini tantùm titulo urbi dominabatur, ad Marchionalem dignitatē evexit. Domumque reversus, novas rursus copias adversus Mahometem Bazahitis filium comparavit, qui Bosnam per suos crudelissimè infestabat. Ipse sibi Regiam Adrianopoli constituit, ad occurrendum opportunam, si quid gravius, vel à Constantinopolitano Cæsare, vel à Rege Hungariæ ingrueret, quippe locum ferè medium inter utrorumq; fines obtinente. Bosnensibus (i) igitur Sigismundo opem laturo, Satrapæ à Mahomete cum agminibus Turcarum missi obviam se offerunt, partim fugam simulantes, & mox promptius resistentes, partim cominus statim congredientes: atque in utroque casu instantibus Hungaris impares, id quòd uno & altero prælio patuit. Nam angustiæ loci, totis confligi viribus non patiebantur, & Sigismundus non solùm pugnæ ineundæ, sed locis quoque compluribus rursus in potestatem recipiendis, occupatus erat. Quæ mox omnia firmissimis præsidiis cōfirmavit, comeatibus undique advectis, & ante discessum suum Turcis inde

Gonzagæ fiunt Marchiones Mantuæ. An. 1415.

(i) *Bellum Bosnense Hernoia Spalethii Ducis defectione ortum, auxiliante Mahomete Turca, qui postea Ikachum Bosnæ præfectū à Nicolao Macedonio monomachia obtruncatum,*

inde exturbatis. Sed deerat Præfectus, ad quem Rege absente, cæteri omnes respicerent, qui Provinciam ab incursione Barbarorum tueri debebant, cùm ecce tibi Philippus adest, è Florentia advolans, vetus copiarum Sigismundi Dux contra Turcas, ac ipsis quoque Hungaris probatus ob industriam, qua plus quàm viribus excelluit, illiusq; studio plerunque victor abiit. Atque hæc sanè felix industria, in præsenti quoque præfectura eum prosequuta est, ut sæpius in Bosna vinceret, quàm ipse hosti cederet. Et cùm hoc ipso tempore à Germanis præterea desideraretur præsentia Cæsaris, ut ejus authoritate & conspectu, lites, controversiæque & bellorum terrores inter Principes & urbes, quæ se liberas appellarent, nec alii, quàm Cæsari esse subjectas dicerent, tollerentur. Ne has quidem fraudare desiderio eorum voluit. Adveniens igitur omnes conventus, quos per Germaniam indixit, celeriter obivit, publicas Principum controversias cognovit, illasque summa æquitate dijudicavit, urbes præsertim maritimas, armis tumultuantes sedavit, ipsum denique Regem Danorum (k) Ericum, diu cum Principibus Slesvicensibus contendentem, in pace continuit, sui interim non immemor, ut se, causamque suam illis contra Bohemos rebelles accuratissimè commendaret. Necdum enim Rex Bohemiæ creatus erat, hæreticis ei contumeliosius insultantibus, omnique virium conatu prohibentibus, ne aliter

Philippus Florentinus auspiciis Sigismundi viginti Turcas cladibus affecit. Fuit è familia Strozziorum.

Germaniam pacatam reddidit.

Anno 1414.

(k) Pomeraniæ Dux Ericus Rex Daniæ factus contra civitates & Henricum Holsatiæ Ducem bellum gessit, Sigismundo arbitro vicit Rex, cùm Slesuicensem Ducatum Daniæ adjicere ceu feudum suum vellet. Hic postea Hierosolymam religionis ergo profectus est.

aliter hæreditatem Regni adire posset, nisi hæresi prius illorum confirmata. Ad tantam Bohemorum insolentiam reprimendam, Germani operam suam & impensas perbenignè sunt polliciti, ac reipsa abunde præstiterunt, sed quod dicitur, & oleum & operam perdiderunt, quemadmodum suprà commemoravimus. Nihil enim ex illorum præstanti auxilio Sigismundus aliud consecutus est, quàm ut Pragæ Rex coronaretur. Cæterùm bella, prioribus etiam immaniora sunt ei relicta, quippe non aliunde ad immanitatem proclivior, quàm ab hæresi prolapsus, ut quæ non solùm cum hominibus, sed cum ipso quoq; Deo, instar Gigantum, quibus nihil immanius, pugnare solet. Minimè itaque mirum, si nec homines, nec Deum revereetur, sed ut serpens bellua, quam etiam Hannibal Italiam vastaturus vidisse fertur, quicquid obvium est, sacrum, profanumque impiè proterat. Quanquam ad Hannibalem ex bellica laude Zisco aspirare nequeat, veruntamen ad Viriathum qui Hispaniam, ad Athenionem qui Siciliam, ad Spartacum qui Campaniam, insignibus latrociniis evastabant, proximè accedit. Sed jam tempus est, ut ad interruptam, de bellis Thaboritarum contra Sigismundum narrationem, dum peculiari libello vitam ejusdem Sigismundi describimus, revertamur, peculiariter etiam reliqua ejus gesta subnectentes.

Sigismundus auxiliis Germanicis Bohemico diademate cingitur. Perniciosa ob religionem bella.

Zisco latronibus, non peritis Imperatoribus exæquandus.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER VIGESIMUS SEXTUS.

SUMMA LIBRI VIGESIMI SEXTI.

Contentiones inter Pragenses & Thaboritas de ritibus Ecclesiasticis. Thaboritæ gradus & honores in scholis tribui solitos antiquari petunt. Pragenses omnes ritus Romanos observant solo calice adjuncto. Distichon in calicem Bohemorum. Thaboritæ minitantur discessum ex urbe. Apostata summum in curia locum occupat. Novum senatum priore abrogato instituit. Dat potestatem diripiendi Monasteria. Aulam Regiam expugnat sacris vestibus ludibrio habitis. Ebrii Vissegradum invadunt. Plurima ex eis cæduntur. Thaboritæ Pragam deserunt. Castra metantur. Duce Ziscone Riczianum expugnant. Undecim sacerdotes flammis absumpti. Ulrici Rosensis ditiones expilantur, caupo sacræ scripturæ contortor. Concionis ejus summa. Rex alia ex parte in suam plebem grassatur. Vissegradum obsident Thaboritæ. Arci præest Johannes Bizkovitius. Alimonia obsessi destituuntur. Cæsar impeditur quo minus opem ferat. Henricus à Cravor Præfectus Moraviæ cæditur à rusticis flagellatoribus. Rex secedit Cuthnas dissimulans mœrorem ex sinistro prælio. Vissegradum capiunt Thaboritæ. Regem æmulum accersunt. Polonus Vladislaus recusat. Vitoldus Dux Lithuaniæ accipit. Sigismundum Korybutum patruelem vicarium præmittit. Tandem domum revertitur neminem ex potioribus procerum suffragatorem cernens. Nova his sacerdotum utriusque secta de ritibus & habitibus sacris contentio.

tio. Egrediuntur urbe Thaboritæ. Conjugis horam prædatrices & locos muliebribus pervestigant. Fulsteinius nova arcis præfectus oppugnatur à Pragensibus. Dedit se. Arx flammis absumpta. Rex provocatus non audet congredi: fugit in Moraviam. Zisco Pelsinam vexat. Induciæ. Consulitur Rex Brunnæ moratus. Zisco ad Rabum altero quoque privatur oculo. Flasca Thaboritas cædit. Hromanda præfecto & tribus presbyteris combustis. Novi Thaboritæ ad Strasnizium in Moravia emergunt. Velegradum spoliant: Abbatiam succendunt. Episcopus Olomucensis auxiliaribus Hungaris à Sigismundo missis omnes pessundat. Adamitæ dicti fuêre. Et hos Zisco comprehensos exurit. Zisco cum Pragensibus Chumoloviam obsidet. Crudelitas ea urbe patrata. Zacium, Slavam, Veronam, Brodam, occidunt, nemini parcunt. Cæteri metu perculsi sese dedunt. Archiepiscopus VVestphalus nomen dat Thaboritis. Ad Iaromyrium cæduntur: post deditos fide violata, pessimè tractant. Cuthnenses exorant Pragenses, ut sibi parcatur. Arcem Pragenses obsident. Induciæ, quibus exactis arce potiuntur: templa evertunt, Caroli monumento intacto. Cæduntur à Marchione Misnense Pragenses. Czaslavia Conventus de eligendo alio Rege. Vitoldus accersi placuit. Moravi dubii. Zisco nullum vult Regem. Legati ad Vitoldum missi. Oppaviæ à Duce capti, Noribergam Cæsari mittuntur. Crux promulgata adversus Bohemos. Pragenses irati Carlsteinium obsident. Iocus Præfecti de hirco. Eluditur Pragensium conatus. Viginti millia Silesii irrumpunt in Bohemiam. Damnis datis non viso hoste domum repetunt. Crassina versatur in periculo, quòd non persequitur Silesios: Principes, Electores ipsimet in

Bohe-

Bohemos arma expediunt. Retrocedunt & illi re infecta. Sigismundus suis copiis domare vult Thaboritas. Albertus Dux Austriæ gener ascitus. Friderico Marchioni Cæsar dono dat totam ditionem Brandeburgensem, è Comite Ducem creat. Cuthnæ Cæsar castra locat. Adest Zisco. Rex magnam accipit cladem. Fugit. Zisco Brodam usque vestigiis fugientium insistit. In Cuthnenses sævitum. Iglaviam non tentat Zisco. Evantium Miglizium in Moravia capit. Cremsiriũ resistit Episcopo. Redit in Bohemiam. Paciscitur cum Ziscone Sigismundus, pollicitus Vicarii dignitatem in Regno. Peste obit Zisco. Testamentum ejus de pelle tympano obducenda.

POst assumptam Pragæ coronam Sigismundus inde Cuthnas discedens, fœdus ibi cum suis de Regno, Christianaque religione tuenda percussit, mandavitque, ut consilia belli communiter tractarent, dum ipse in Hungariam ad reparandas vires concedit. Interibi Pragæ nulla impiis pax, assiduò inter se, etiamsi alia deessent, de ritibus scholasticis aut Ecclesiasticis contendentibus. Nam Thaboritæ nihil horum ferre poterant, ut se quisquam, qui populum doceret, artium Magistrum, aut civilis, canonicique juris Doctorem appellaret, quòd ejusmodi vocabula, doctrinam à lege divina prorsus alienam præ se ferrent: Dein ut quis sanctorum Patrum scripta, tanquam authentica citaret, aut ullum aliud, quàm veteris & novi testamenti verbum in ore haberet, nec alias vestes Missam celebraturus, quàm suas, non verticem rasum, non manus chrismate unctas, non calices argenteos aureosque, sed obvios quosq; sive luteos, sive ligneos, ad quem videlicet modum Apostoli usurparunt, qui eodem habitu

E Bohemia repetit Hungariam Sigismundus.

Contentiones in scholis & ecclesia Pragensi.

Thaboritarum dogmata.

Miſſam, quo cœnam cottidianam inibant, eandemque ſine ullis cerimoniis, quemadmodum & baptiſmum ſine ſale & oleo conficiebant, nullas imagines, nulla organa muſica, nullas aquæ aſperſiones, nullas auriculares confeſſiones, nullum Euchariſtiæ, aut mortuorum hominum cultum noverant. Ad hanc regulam Pragenſium quoque ſacerdotes eſſe dirigendos clamabant. Contra illi ritum Eccleſiæ veterem ſtrenuè defendebant, ac pro ſolo calice obtinendo ſolliciti erant, paſſimq; illum in parietibus, in vexillis, in templis pingebant, ut haud inſcitè quidam adſcripſerit:

Pragenſiũ dogmata.

Tot pingit calices Bohemorum terra per urbes,
Ut credas Bacchi numina ſola coli.

Scomma in pictos Bohemorum calices.

Ergo dum ſe Thaboritæ à Pragenſi ſenatu contemni vident, diſceſſum inde minantur. Adeſt continuò apoſtata ille, qui ad divam Virginem in arena, concionibus ſuis populum tenebat, & magna caterva ſtipatus, intrat in domum prætoriam, occupansque honoratiſſimum ſubſellium, jam hoc inſolentiæ plenum fuit, iſtud verò facinus etiam audaciſſimum, quòd ſigilla ſibi, quòd claves reddi, perinde ac princeps ſenatus eſſet, juſſerit, novumque ſenatum pro arbitrio Thaboritarum, tam in vetere quàm in nova urbe inſtituerit. Qui quidem ſenatus, ut ſibi ex ſuis, externisque amicos conciliaret, Pragenſibus monaſterium Zderaſienſe, Thaboritis autem monaſterium divi Clementis diripiendũ, demoliendumq; permittit. Ad divi Clementis XXVI. demolitores ruina muri oppreſſi ſunt. Qua clade nihil exterriti, Corando ductore, ſub ſignis & vexillis ad aulam Regiam, omnium in Bohemia ſplendidiſſimum monaſterium, hoſtiliter expugnandum vadunt, facileque ex-

Concionator Thaboritanovũ Senatum inſtituit.

Splendidisſima monaſteria flammis abſumpta.

expugnant, quia nemo illic erat, qui propugnaret. Nam monachi, qui sui cædem futuram senserant, si adventum hostium expectassent, loco illo, rerum omnium copiosissimo relicto, fuga saluti suæ consuluerunt, putantes copia illa contentos hostes, in ipsum monasterium elegantissimum non sævituros. At illi fortunis omnibus, aut interceptis, aut corruptis, postremo ignem ædificiis aliquot in locis subdiderunt, bustumque ex Basilica fecerunt. Ac tum demum ex vino in cellis hausto temulenti, vestibusq; sacris per ludibrium induti, quasi strenuè re gesta, cantantes jubilantesque Pragam revertebantur. Duranteque adhuc furore, arcem Vicegradum noctu aggrediuntur. Sobrii illam, & ad omnes impetus vigilantes obtinebant, ii ut vesaniam madidorum incenderent magis, metum simulant, nullum in stationibus, nullum pro muris excubitorem ostendunt, sed patiuntur illos usque ad portam arcis subire, quam ubi exscindere parant, alii saxa ex muro provolvunt, alii porta aperta impressionem faciunt, temulentosque velut pecora trucidant aut fugant. Cæsorum octoginta notabiliores, ab amicis intra urbem funerati sunt. Post hæc Thaboritæ vasa colligunt, & agminatim Praga abeunt, querentes de Pragensibus sacerdotibus, quòd impedimento essent, quo minus in unam coirent superstitionem, egressique urbem, Zisconem summum agminis Ducem constituunt, unanimiter malè cum illo cogitantes, fœdusque paciscentes adversus sacerdotes & populum Dei, qui Ecclesiam Catholicam uti matrem agnoscebant, volentes illam ita disperdere in Regno Bohemiæ, ut ne nomen quidem Catholicorum amplius memoraretur,

Thaboritæ à Vicegrado vino sepulti trucidantur.

Thaboritæ Duce Zisca cum exercitu discurrunt.

sed Thaboritæ, ubique locorum ut caput suum cum Synagogis suis extollerent. Hoc igitur animo progredientes, castellum Riczianum, in quo multi inerant Catholici viri mulieresque, obvium habuerunt, datoque ad expugnandum signo, brevi illud capiunt, in ipsos captos pro libidine sua desævientes. Inter illos undecim sacerdotes erant, cuncta se facturos promittentes, quæ Zisco juberet, calicem se propinaturos, ritum Thaboritarum suscepturos, militiam cum illo obituros: at ille vinctos in vaporarium deduci, & omnes comburi mandat. Nactus deinde in arce Pribenicia Hermannum monachum, qui se Episcopum suffraganeum cognominabat, quanquam Thaboritarum nonnullos consecraverit, quia tamen metu adactus id fecisse videbatur, pertractum ad piscinam submersit. In oppido autem Vodnana, quotquot sacerdotes reperit, vivos in fornacem calcariam projecit. Vertit hinc iter ad pervastanda Ulrici Rosensis bona, quod ille, præter alios, Thaboritis adversaretur. Hujus rei pœnas coloni cædibus, eorumque pagi & vici incendiis luerunt. Receptum præterea ibi oppidum Prachatice violenter, in quo CXXXV. oppidani in platea occurrentes, flagellis Thaboritarum ferratis contusi, obtritique sunt, gloriantium, aream Domini se purgare. Confugerant ad sacrarium cum sacerdotibus LXXXV. viri inermes, manus in cœlum tendentes, voceque flebili supplicantes, ut eis tempus vivendi, pœnitendique prorogaretur, simulque pollicentes, eadem se dogmata cum Ziscone professuros: Respondit ille, tempus ultionis, non autem misericordiæ instare, admotisq; malleolis & sarmentis, incendiũ suscitat, quo deflagrarunt ad unum

Riczianum expugnatur.

Suffraganeum Zisco aquis suffocat.

Ditiones Vlrici Rosensis vastat.

Prachatice direptum.

Sacerdotes cremati.

unũ omnes. Paulò ante verò Concionatóres Thaboritæ, conciones prorsus sanguinarias de ultione habebant, authore quodam Venceslao caupone, qui plura cæteris, de lege nova, veterique memoriter narrare, & ad id, quod Thaboritis placebat, detorquere solebat. Is jam in hoc ipsorum pręsenti seculo consumationem instare asseverabat, in qua Christus occultè sicut fur venturus esset, ad Regnum suum, hîc in terris reparandum instaurandumq;, pro quo oramus cottidie, Adveniat Regnum tuum: & in hoc adventu, inquit, non erit tempus gratiæ, sed ultionis, & retributionis, & igne & gladio, adversus legis Christi adversarios, quos necesse est perire, septem illis plagis novissimis in Apocalypsi commemoratis. Thaboritas autem esse Angelos ad illas exequendas à Deo missos. Maledictus itaque ille, qui manus suas in sanguine peccatoris non laverit, illasque cæde impiorum non sanctificaverit, sive ille sacerdos, sive unus è plebe fuerit. Sic rursus ad desolandas evertendasque villas, pagos, vicos, civitates, suos animabat, scriptum esse inquiens, quod hoc ipso vindictæ tempore, qui in Judęa sunt, fugere debent ad montes, quos tandem? nisi ad eos, in quibus fideles Thaboritæ habitant, securi à plagis quæ manet illos, qui vicos, castellaque & urbes, extra quinque duntaxat, non deseruerint, destruxerint, combusserint, quando in illas amplius nec Dominus, nec Deus, aut quisquam alius ingreditur, idque brevi futurum esse dicebat, rursus Scriptura attestante, & adhuc pusillum, & non erit peccator, quæres locum ejus & non invenies, mansueti autem, quales se dici volebant, cùm omnibus feris essent ferociores, hæreditabunt terram &

Venceslaus caupo concionator, auditores ad vindictam extimulat.

Sensus Scripturæ depravatus.

delectabuntur in multitudine pacis. Quid itaque mirum, si sub tam impiis ac plane belluinis rectoribus, templorum, oppidorumq; incendia, agrorum devastationes, hominum cædes, carissimarum rerum direptiones, & alias miserrimas calamitates, misera Bohemia sustinuerit? His malis velut quidam ærumnarum cumulus accessit, quòd à Rege quoque suo vastabatur, postquam malè sani, diæta curari nolebant, ad Chirurgiam illo descendente. Oberrabat autem Rex tunc è Pannonia cum Hungaris rediens, circum Czaslaviam, Coloniam, Nymburgam, Litomeritium, & alias civitates, fidem ei servantes, ac interim vires majores undecunque potuit colligebat adversus Pragenses, qui Zatcensibus, Launensibus, Slanensibus sibi adjunctis, arcem Vicegradum ab omni parte obsederant, ut obsessos à commeatu excluderent, sed deerat illis, cujus authoritate imperioque rem gererent. Itaque celeriter ad Hinconem Crussinam, & Victorinum à Kunstat, nuncios mittunt, simulq; Thaboritas rogant, ut subsidio veniant, quibus venire aspernantibus, Crussina & Kunstat cum Orebitis affuêre, omniumque consensu præfectura belli ad utrumque delata est. Qua illi suscepta, locum castris propius arcem in valle vinearum, unde ad divum Pancratiū ascenditur, delegerunt, fossaq; illum & vallo circummunierunt. Nam & arx magnam munitionem continebat, non opere solùm, verum etiam virtute defensorum, quibus Janus Bozkovitius ex Moravia præfuit. Itaque ex arce, in opere distentos eruptiones, crebraque, sed minuta, intercedebant prælia, ex quibus modo hi, nonnunquam illi superiores discedebant. Adhibitæ dein ad murum arcis concutiendum, una & alte-

Sigismundus ultioni intentus.

Vicegradū Pragenses obsident Ducibus Crussina & Kunstadio.

Ianus Bozcovitius Vicegradi Præfectus.

altera baliſtæ, quibus majora ſaxa jaciuntur, ſed totidem ex arce bombardæ appoſitæ, unà cum baliſtis disturbatis, tortorem quoque occiderunt. Eodem tempore, ab altera arce telum ex majore bombarda in veterem Pragam jactum, uno ictu quinque homines interfecit, inter quos mulier prægnans erat, cujus fœtus ventre evolutus, tantisper fuit ſuperſtes, dum tingeretur. Obſidione diu perſeverante, ſcribunt obſeſſi ad Regem, qui tunc Beronæ erat, tertio à Praga lapide, inopia commeatus ſe laborare, qui niſi intra menſem ſuppeditatus fuerit, actum de ſe iri. Reſcribit per eundem tabellarium Rex, non commeatum modò, ſed obſidionis inſuper ſolutionem illis adfore, ſi ad tertiam hebdomadem fortunam præſentem fortiter toleraverint. Ac mox in Moraviam ſuos extrudit, qui Præſidi Moraviæ dicant, ut Imperio Regis nobilitatem & plebem armet, atque ſine ulla dilatione obſeſſis ſuccurrat. Ipſe Lithomiritium feſtinat, ut naves inde Beronam curribus avehat, quibus uti poſſet ad commeatum in arcem transportandum. Sed adeò omnia loca per terram & aquam ſtationibus obſeſſa, aut catenis impedita erant, ut omnis conatus fruſtrà caderet. Præterierat jam ſesquimenſis, ipſique obſeſſi conſumpto omni frumento, equina tantùm carne, non cuivis ſalutari, vitam ſuſtentabant. Illa quoque deficiente, inducias cum Pragenſibus ineunt, hac lege, ut ſi ad feſtum diem omnium Sanctorum ad horam quindecimam Rex ipſis auxilium non attulerit, ſe illis arcem bona fide tradituros. Quo Rex cognito, ad arcem novam, uno milliari à Vicegrado diſtantem, pridie ejus diei, quæ præſtituta deditioni erat, cum ſuis copiis venit, ſed placuit in

Laborant victus penuria Vicegradenſes.

Auxilia cogit Sigismundus.

Paciſcuntur Vicegradenſes cum Pragenſibus.

in craſtinum differri profectionem, ut illis quoq; ſignificare per literas poſſet, qui in altera arce prę-ſidia habebant, quid facto opus eſſet. Scriptum inerat, ut diſtinendæ manus hoſtium cauſa, bene manè impetum in domum Saxonum facerent, illamque expugnarent, aut incenderent. Nam ſe quoque tempeſtivè venturum, Pragenſesque aggreſſurum eſſe. Has literas in itinere cum Pragenſes fortè intercepiſſent, conſiliumque Regis cognoviſſent, novam, veteremque & minorem Pragam cum manu delecta occupant, totamque noctem in armis excubant, adventum Regis expectantes. Qui tametſi ſerius, quàm oportuit, vix duabus horis apparuerit, obſeſſi tamen ab eruptione contra Pragenſes ſibi temperabant, ne fidem illis datam violarent. Appropinquante Rege, munitionibus extra portam magnis operibus excitatis, denſisque flagellantium ſtationibus inſtructis, Henricus à Cravar Moraviæ Præfectus Regem adit, à pugna illius diei eum dehortaturus, quando nulla ex arce Vicegradenſi ſubſidia adeſſe videret, inquiens: Novi ego Rex, flagelliferos iſtos ruſticos, ac nimis metuo, ne multum vapulemus, ſi intempeſtivam cum illis pugnam iniverimus. Commotus hoc dicto Rex: ego, inquit, novi vos Moravos eſſe meticuloſos, non ideò tamen deterrebor, quo minus ruſticos illos cum fortibus viris hodie aggrediar. Tum Henricus, & præterea duodecim inſignes Moraviæ proceres, equis deſilientes, hic dies, inquiunt, teſtis erit cujusque fortitudinis & metus, prout quiſque ſtrenuè pugnaverit, aut turpiter fugerit: vaduntque in primam aciem ad congrediendum cum hoſtibus, in qua vitam prius omnes amittunt fortiſ-

Litera Sigiſmundi intercepta.

Conſilia prodita.

Moraviæ præfectus timiditatis inſimulatus.

Caſus Sigiſmundi exercitus.

fortissimè dimicantes, quàm loco demigrant, cæteris undiq; fugientibus unà extra quadringentos, qui unà desiderati sunt, & insepulti relicti, prohibentibus hæreticis sepeliri orthodoxos. Mox arcem ingressi, prophanarunt in illa templa, vastaverunt altaria, polluerunt palatia, denique desertam reliquerunt in pomorum custodiam. Rege cum Hungaris ad novam arcem confugiente, & inde ad montes Cuthnenses se conferente, ubi ad dissimulandum ex clade accepta dolorem, capiti sertum viride imposuit, lætaq; facie, convivium cum honoratioribus iniit, dein equites misit, qui ad prædas agendas, ex bonis Victorini Kunstat, & fratris ejus, qui societatem belli cum Pragensibus & Thaboritis confirmarunt, excurrerent. Ac ne simili inopia annonæ, quali prius sui, in altera Pragensi arce conflictarentur, copiosissimo illos commeatu instruxit. At Pragenses cum Thaboritis, in mutandis, novandisque rebus inquieti, de Rege novo deliberant, quem Sigismundo æmulum opponant, major factio in Polonum inclinabat, equestribus copiis potentem, & Sigismundo non valde amicum: contrà Nicolaus Hus cum quibusdam Thaboritis pugnabat, nè extra Bohemiam Rex quæreretur, ignarus consuetudinem Regni, ac præcipuè ipsorum religionis, cujus conservandæ gratia alio Rege opus sit. Vicit frequentior numerus, missique legati sunt ad Regem Poloniæ, qui Regnum præterea Bohemiæ ad illum deferrent. Quibus ille brevibus respondet: Se Regno, quod in præsens habebat, contentum esse, utinamque uni illi satisfacere queat, cæterùm Regno Bohemiæ, quod sciat ab ecclesia propter hæresin condemnatum esse, nihil se egere. Vadunt illi

Arx vastata.

Dissimulat cladem Sigismundus.

Vladislaus Rex Poloniæ Sigismundo in Bohemico Regno opponitur.

An. 1421.

Oblatum Regnum repudiat.

Vitoldus Dux Lithvaniæ missa Koributho suscipit.

ad Vitoldum Lithuaniæ Ducem, non ita religioso stomacho præditum, ut Regnum propter crudam nonnullorum religionem concoquere non posset, oblatum illud sibi promptè suscepit, ac protinus cum ipsis Legatis Sigismundum Korybuthũ affinem suum ire in Bohemiam ad accipiendam Regni possessionem jubet, additis ei delectis equitum turmis. Eum Pragenses & Thaboritarum complures læti excipiunt, gaudentes de equestrium copiarum accessione. Cæterùm (*a*) Korybuthus, cùm nullos præterea Ordines insigniores adesse videret, qui comitiis indictis Vitoldum Regem Bohemiæ declararent, non diu Pragæ moratus est, sed retrò, unde venit, abiit. Rursus altercantibus de ceremoniis Thaboritis, cùm viderent Pragensium Sacrificulos ritu veteri sacris vestibus ornatos sacra facere, corpus Christi manibus attollere, illudque cernuos venerari, qua in re impedienda, multò adhuc magis Thaboritæ mulieres quàm viri molestæ erant, tum procacius illudentes, tum inpudentius incursantes, ut Sacrificuli deposito alieno, ad suum redirent vestitum, & ita demum calicem propinarent. Id cùm impátientius ferrent Pragenses, discedunt urbe Thaboritæ, ad populandos adversariorum pagos & vicos, cum mulieribus, sicut prædarum, ita latrocinii participibus. Nam quod ad spoliandum suum sexum attinuerat, eas sibi plerunque partes sine viris assumebant, scrutantes in nudo etiam corpore locos muliebres, ne quid in illis auri aut argenti abstruderetur. Sed abeuntibus etiam Thaboritis,

Lis de ritibus sacris inter Pragenses & Thaboritas.

(*a*) *Korybuthus redit. Imo sat magno operæ precio facto secunda vice ingressum ferunt, & vix non Regem creatum scriptores Poloni.*

ritis, Pragenses non omiserunt arcem Vicegrado vicinam propter crebras excursiones in eos, qui Pragam comeabant, aut inde migrabant, cum exercitu & machinis oppugnare. Fulsteinus arci, cum bene firmo præsidio præfuit, atque illam egregiè longo tempore tutatus est, expectans Regium subsidium adversus tantam Pragensium vim, cui se longè imparem cognoscebat. Quo nimis diu tardante, oblatam sibi à Pragensibus conditionem recepit, ut si arcem illis per deditionem traderet, incolumis cum omnibus militibus, rebusque insuper suis salvis, ad sua rediret. Præmittere ille currus reculis oneratos incipit, cum repente turba Pragensium incondita, in illas velut in prædam suam involat, clauditur continuò arx, nulla prorsus dein excusatione admissa, cùm Fulsteinus diceret, perfidis nihil esse credendum. Hoc dicto irritati, subeunt muros, scalas admovent, conscensum magno conatu parant, sed tanta vi & clade repelluntur, ut amplius ducenti ex illis caderent, occiderenturque. Mox ad cuniculum fodiendum versi, tanquam aditum illis in arcem subterraneo itinere securiorem præbiturum: sed ibi quoque Fulsteino ad omnia vigilante, clades eos excepit, octodecim fossoribus oppressis, ac cuniculo penitus obruto. Denuò igitur de arce dedenda agunt, jurantes, fidem, quam dederunt, se inviolatam servaturos, ita videlicet, ut omnibus cum ipso Præfecto equitibus liceat, cum equis & armis, ac similiter pedites armatos liberè, quò quisque voluerit, discedere. Pragenses arcem ingressi, solito tunc sibi more in sacra prophanaque impetum faciunt, & postremò ignem arci subjiciunt. Interea temporis Zisco, monasteriorum vastator & ever-

Fulsteinus novam arcem tradit Pragensib.

Zisco monasteriis invertendis incumbit.

& everſor, in Pelſinenſi Regione verſabatur, ibiq; Chotieſſoviam, & Cladronam, Plaſſoniam, tria benè peculiata monaſteria, pulſis inde Regiis Præſidiis expugnavit, & quartum in oppido Rokyczana evertit, omiſſaq; oppugnatione oppidi, quod Miſam vocant, arcem Bohuſii Swambergi, cui Craſtikow vocabulum, invadit, ac vi recipit, cùm ſex continuas horas circa oppugnationem unius turris conſumpſiſſet. Hinc Tachoviam profectus, ſuburbio oppidi potitur, illoque mox ab oppidanis incenſo, magnam equorum plauſtrorumque jacturam facit. Et quoniam imploratus Rex, qui tum in Bohemia erat, in auxilium civibus adventabat, non eſt auſus adventum ejus expectare, ſed relicta obſidione, Pragam auxilia petitum miſit, quibus Regem de campo cedere, & ad mœnia vel ut illius latebras fugere cogeret. Rex tum Cladronam oppugnabat, avidus recuperandi illius monaſterii de manibus Thaboritarum, cùm certior fit, Ziſconem equeſtribus & pedeſtribus copiis inſtructum appropinquare, ut acie cum Rege congrediatur, ſatis intempeſtivo Regi tempore, quare etiam nocte inſequenti Rex caſtra ſua incendit, & ad Moraviam verſus iter facere cœpit. Tum Ziſco ad capiendam Pelſinam ſe cum omnibus viribus contulit, potiri ſe magnitudine copiarum civitate, circum undique obſeſſa, poſſe ſperans, auxitque ſpem captum ſuburbium cum molis frumentariis. Sed præter cives, magnus nobilitatis numerus aderat, qui Pelſinam, tanquam in tutiſſimum ſalutis receptum confugerant, ibique vitam ſuam tutari deſtinaverant. Quod quidem ſtrenuè exequuti ſunt, eò redactis hoſtibus poſt cæſum Pragenſium Præfectum, ut priores facerent indu-

Rex fugit ab exercitu Ziſconis.

Pelſinam Ziſco oppugnat.

induciarum mentionem, intra quas Pelsinenses, aut quatuor illis capitibus à Pragensibus & Thaboritis descriptis subscriberent, de caliceque biberent; aut novum, & multò gravius bellum futurum expectarent. Planè se ad utrumque, & per tempus responsuros Pelsinenses receperunt, nec morati ad Regem de corpore suo Brunnam legant, qui rem gestam illi explicent, & sententiam civium de retinenda veteri religione exponant, implorentque ab illo transactis induciis, si Zisco redierit, subsidium. Qui quidem Zisco tunc graviter videlicet ferens, arcem Rabii, quam nuper occupaverat, sibi ab adversariis esse interceptam, ad eam recuperandam cum suis Thaboritis deflexit, castrisque è Regione arcis collocatis, & militibus ad illam oppugnandam ordinatis, ipse ad arborem pyrum substitit, ut militum operam specularetur, qui ex arce telorum multitudine repugnabant. Fortè evenit, ut unus illorum ex bombarda tela torquens, pyrum illam adeò concuteret, ut frustillatim dissiliret, ac fortuna ita volente, alterum Zisconi oculum, quem reliquum sanum obtinebat, parvo frustulo eriperet. Videlicet cùm ipsa cœca esset, alumnum quoque cœcum habere voluit, nimirum cœcorum Ducem. Per id ferè tempus adversam illi quoque Thaboritæ fortunam senserunt, qui Chotiborium & Prelauczium oppida, firmis præsidiis & munitionibus tenebant, ac magnis incommodis Cuthnenses ac Chrudimenses vexabant, à magistro monetæ, cui Flasca cognomen, expugnati, partimque in loco cœsi, partim captivi abducti. In Chotiborio amplius mille ceciderunt, præfectusque eorum Hromada, cum tribus Presbyteris sacrarum vestium illusoribus,

Pelsinenses auxilia Regia implorant.

Alter oculus Zisconi excussus.

Male actū cum Thaboritis.

Chru-

Chrudimam pertracti, in medio foro combusti sunt. Cuthnenses verò, quos Prelautzii vivos comprehenderunt, numerus illorum fuit ducenti viginti quinque viri, hos omnes in puteis suffocaverunt. Ad eam usque diem Moravia intacta ab hæresi & factionibus Thaboritarum fuit, in secessu tandem insulæ, quam sibi Mora fluvius non longè ab arce Strasnicia fecit, novi emersêre Thaboritæ, errores veteres ab externis Piccardis mutuatos innovantes, ne quis ante Sacramentum altaris venerabundus procidat, cùm ibi corpus Christi minimè adsit, utpote in cœlum cum carne & anima translatum, sed panis duntaxat & vinum remaneat, quale sumere quisque de plebe suis manibus potest: nec enim presbyteri manus, quàm idiotæ dignior; & alias præterea voces blasphemas illoto ore contra verum corpus Christi exspuentes, vomentesque. Hi magno brevi numero aucti, ne steriliorem aliis Thaboritis religionem colere viderentur, certatim ad diripiendum atque evastandum nobile & opulentum in proximo monasterium, quod Velegradum appellant, prosiliunt, cujus spoliis non contenti, Abbatem præterea, opinione hominum virum sanctum, cum septem aliis sodalibus flammis exurunt, ablatisque rebus, quas invenerant, ad insulam revertuntur. Joannes tunc Pontificem in Moravia agebat, Ferreus cognominatus: postquam enim præsidio religionis tutum se esse non videbat, ferro & armis ad retundendam impiorum vim, uti solitus erat. Is secum multis in Moravia & in Austria consentientibus, insulam illam aggreditur, quam non modò Thaboritæ, sed vicina quoque Nobilitas, sectæ novæ favens, ita propugnabat, ut expugnari

Thaboritarum dogma in Moraviam pervasit.

Velegradum Moravi Thaborita spoliant & incendunt.

Joannes in ordine Episcopus trigesimus secundus Olomuzensis.

pugnari non potuerit: quo Rex accepto, sex millia equitum ex Hungaria in Moraviam submittit, præcipitque, ut Petri Strasnicii, Hasconis Ostroviensis, Boczeconis junioris à Kunstat, qui præcipui fautores habebantur, bona quàm latissimà populentur. Hoc demum terrore perculsus impiorum cætus, deserta insula dissipatur, major ex parte in Bohemiam dilapsus, ubi Piccardorum vocabulum retinuit, eorum, qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt, si tamen unquam ejusmodi bacchanalia extiterunt, ut in illis viri mulieresque nudi perpetuò incederent, ipsi Adamitas se cognominabant, ab Adamo, qui in statu innocentiæ cum Eva ita ambulaverit, in eodem statu se stare dicentes, quoniam legem Dei non transgrediantur, sicut ille transgressus, ut opus sit vestibus, sed illam defendant, ut jure optimo naturæ opus implere debeant, de liberis procreandis, de quacunque placeret muliere, sine ullo delectu. Qui ex iis continentiores, matrimoniique tenaciores videri volebant, nihilominus hanc licentiam usurparant, ut uxor quovis in loco sacro aut profano, item clauso aut aperto, marito postulanti debitum redderet, divortiumque ferre cogeretur, si vir fœcundus, ipsa autem sterilis aut senex esse comprobaretur. Quis non miretur, Zisconem in maximis sceleribus versantem, omniaque alia enormia admissa tolerantem, hanc tamen plus quàm Cynicam obscœnitatem sustinere non potuisse, adeò ut cæcus jam factus cùm audisset, quinquaginta viros fœminasque, & inter has duos presbyteros de cœtu illo comprehensos esse, ad pagum Klokot dictum, in medium prodierit, comburique omnes jusserit: deinde

Delentur Thaboritæ in Moravia.

Adamitæ.

Promiscui concubitus Adamitarum.

Adamitas & Zisco detestatur, & multos eorum exurit.

deinde inito cum Pragensibus belli consilio, placuit, ne quam bene gerendæ rei occasionem, Rege absente, omitterent, præsertim in civitatibus oppugnandis, & ad calicem redigendis, quæ Præsidio Regio tenerentur. Primo igitur vadunt ad expugnandam Chomutoviam, auxiliis Misnensium refertam, magnaque suorum cæde illius potiuntur, unde in sævitiam efferati, ad tria millia civium, advenarum, Presbyterorum, Judæorum in illa interfecerunt. Sævitum præterea à mulieribus Thaboritis in matresfamiliàs & puellas, quas promissa salute extra civitatem eductas, spoliis & igne in tuguriis vinearum succenso, ita ut ne prægnantibus quidem parcerent, combusserunt. Inde Zatzium & Slanam itum, ut reliquias adversariorum calicis ex utraque civitate expellerent. Quo confecto, Beronam adoriuntur, in quam complures Pragensium exules cum xxxvij. sacerdotibus & monachis, ac tribus insuper artium liberalium Magistris se incluserant, dum Præsidio & mænibus fidunt, sed brevi expugnati, omnes ab igne consumpti sunt, Præfectus autem urbis, de turri, in quam perfugerat, projectus. Firmo item Germanorum præsidio à Rege imposito, Broda occupata erat, fossisque & mœnibus cincta, sed aderant Pragensibus machinæ & tormenta, Ziscònis verò militibus ea audacia, ut spretis vulneribus & cædibus, pervia sibi facerent etiam, quæ erant invia. Transcensis itaque mœnibus, portisque reseratis, obvios quosque in plateis aut in foro flagellatores flagellis concidunt, templum quò Germani confugerant inflammant, quorum plures quam ducentos flamma illa exhausit. Hoc terrore consternati Melnicenses, Caurimenses, Nymburgenses, Colo-

Chomutovia expugnata.

Mulierum Thaboritarum crudelitas.

Brunna exusta.

Broda cremata.

Colonienses, Cziaslavienſes, miſſis ad Pragenſes oratoribus, pacem orabant, ſeque ad quatuor illa capita Pragenſium ſervanda, & ad calicem propinandum atq; bibendum obligarunt. Cæterùm nihil lætius à Pragenſibus acceptum, quàm quòd Weſtphal9 ille Conrad',qui ſe pro Archiepiſcopo gerebat, manus quoq; ſuas illis dederit, ſeq; fidei illorum comendaverit. Certiores mox facti, Jaromirium oppidum, Moraviam verſus ſitum, diligentiſſimè tum à Bohemis, tum à Moravis, ſub Præfecto Moravo ex familia Procerum Boskovitia, muniri, eò exercitus ducunt, & mœnia ingenti ac pertinaci impetu invadunt, quippe ab ortu Solis usque ad meridiem illum continuarunt, tanta ſuorum occidione, ut Pragenſium plus minus ſeptingenti, Thaboritarum autem noningenti deſiderati fuerint. Minus poſthac feroculi ad circumvallandum oppidum ſe dederunt, mox ad Colloquium obſeſſos invitarunt, Pragenſium loquente Præfecto, futuram ſtatim obſidii ſolutionem, ſi quatuor capita agnoſcere voluerint. Nihil nobis, reſpondent, cum veſtris capitibus errore plenis, nos unum Eccleſiæ caput, ſicut unum Regem noſtrum agnoſcimus. Cæterùm, ſi liceat viris mulieribusque cum ipſis pueris incolumibus exire, & tantum cuilibet recularum ſecum auferre, quantum dorſo geſtare queat, de civitate ſe Pragenſibus non autem Thaboritis conceſſuros. Obſtringunt fidem ita ſe facturos, ſed perfidi non faciunt. Nam ipſum Præfectum Pragam captivum deduci jubent, viros mulieresque etiam ipſis veſtibus deſpoliant, ac plures virgines nudatas in flumine ſubmergunt. Dein alias in tranſitu civitates Moravis vicinas metu aut vi accipiunt, nempe

Reliquæ urbes ſeſe dedunt.

Archiepiſcopus Weſtphalus in partes tranſit Pragenſium.

Jaromirium ſe defendit.

Poſt ſeſe dedit.

Fines Moraviæ populantur. Matham, Policzkam, Curiam, Trutnoviam, in quibus omnibus monasteria demoliuntur, monachos deprehensos exurunt, iterque porrò dirigunt ad recipiendos montes Cuthnenses, eorumque oppidũ opprimendum, sed tempestivè montani ab omni parte se destitutos videntes, illis occurrunt, rogantque Pragenses, ne argentarias, *Cuthnensibus parcunt Pragenses.* Regni totius Gazam, pessundatum eant, unde sibi Regnoque plus quàm inimicis noceant. Instant Thaboritæ ad exitium illorum, crimini dantes, nullibi locorum plures eorum fratres turpissima morte interiisse, quàm in montium puteis. At illi orare Pragenses perseverant, ut totius Regni utilitati, quàm privato aliquorum odio magis consulant, spaciumq; sibi deliberandi dent ad manendum, aut securè emigrandum, prout vetus aut nova religio cuique ipsorum cordi fuerit. Iterum fideipromissa intercesserunt, iterumque perfidè *Arx Pragensis superior obsidetur.* violata sunt, retractis violenter qui inde abibant, & plerisque auribus aut nare mutilatis. Tot rerum successib9 Pragenses erecti, molestissimè ferebant, unam solam Pragæ adhuc superesse arcem, quæ supra caput illis imineret, velut jugum minitans. Ad illud igitur excutiendum, arcis oppugnationem decernunt, mox illam obituri, si non antevertissent, de induciis transigere. Qui præpositi à Rege arci erant, ex utroque Ordine, procerum, equestriumque, ii perspicientes, arcem se contra tantam multitudinis vim tueri non posse, & periculum instare si impetu capta esse, ne adeum modum, ad quem Vicegradum, fœdissimè cum ipsis *Induciæ pactæ.* templis demoliretur, ejusmodi transactionem inierunt, ut à festo Urbani die, usque ad tertiam hebdomadẽ utrinq; durarẽt induciæ, intra quas nemo

arcem

arcem ex urbe, nisi admissus ingrederetur, nec item ex arce in urbem, & si interea temporis Rex adveniat, ut nec ille recipiatur, nisi tribus millibus equitum fuerit stipatus. Die induciarum instante, nec in Bohemia Rege apparente, dum externa quærit auxilia, quæ plerunque tardè inveniuntur, Pragenses incredibili lætitia arce potiuntur, illique centum ex veteri, & rursus centum ex nova Praga custodes præponunt, inviolatamque relinquunt, quod quidem vehementer displicuit Johanni Apostatę, qui unus plus multiloquio apud plebem quàm tota Praga imperio potuit. Signo itaque solito per tintinnabulum dato, multitudinem quantam vult brevi contrahit, illamque in arcem rapit, ut eam spoliet omnibus ornamentis, quibus exornata, præsertim ad ædem Divi Viti erat. Intromissa turba, portis perfractis, cum aris, cum simulachris, cum imaginibus pretio & arte nobilibus atrox prælium init. Nihil enim intactum, nihil incorruptum reliquit. Admoliri dein templo manus jubet, à Carolo Cæsare, uti diximus, elegantissimè ædificato. Sed hîc rixa inter ipsos, qui jussa capessere debebant, orta, saluti templo fuit, ut in memoriam Caroli de Regno optimè meriti, incolume permaneret. Apostata ubi videt cupiditati suæ non fieri satis, furorem in simulachrum aselli, cui Christus manu in cœlum sublata insidebat, effudit, frustatim illud comminuens, dum prius illi Misnam versus converso, scurriliter insultasset, inquiens: Tu, si es Christus, benedic Misnensibus, & adsis illis subsidio. Sed non longè aberant Misnenses, qui pro ejusmodi benedictis Pragensibus malefacta referrent. In eam spem Pragenses venerant, se eadem facilitate

Arx Pragensibus tradita: non intacta à furore populi mansit.

Caroli templum incolume servatum.

Misnenses illusi.

fortunaq; civitates à plaga occidentati, qua nuper ab orientali recepturos. Magnis igitur copiis coa-ctis, & præterea Zatzensibus, Slanensibus, Launensibus sibi adjunctis Belinam civitatem benè munitam, oppugnatum vadunt, quam sine labore sineq; vulnere per proditionem accipiunt, cognitoque, Pontẽ civitatẽ unà cum arce valentissimo Misnensiũ præsidio esse provisam (nam Rex Sigismundus Pontem & Austriam civitates Marchioni Misnensi tuendas, interimq; fruendas dederat:) augent vires, præsertim equestres, ut si ad pugnam veniretur, repugnare commodius possent. Ponti appropinquantes, majorem arci terrorem, quàm civitati injecerunt, defensoribus in arce adeò nutantibus, ut deditionem facere parati essent, si illam Pragenses æqua conditione recipere voluissent. Mox visis Marchionis antecursoribus, & non parvo pulvere, quem vicini Pontensibus, Chualus, Decinius, Nicalaus Chudobius cum suis cohortibus excitabant, ad ferendum obsessis auxilium properantes, alacritatem non defendendi solùm, sed pugnandi quoque induerunt. Initaque est utrinq; pugna, sine ulla partum dilatione, nisi quòd Bohemi valde Misnenses contemnebant. Simul atque congressi sunt, tantus subitò ad primum impetum pavor aciem Pragensium incessit, ut post cædem paucorum non sensim cederent, sed effuso cursu fugerent omnes: in qua fuga haud secus atq; pecora trucidabantur sine ullo vindictæ solatio, poteratque deleri persequendo totus Pragensium exercitus, si Marchio insidias non timuisset. In hoc deinde omnes Ordines una mente consensere, ut data fide publica utriusque factiõis fautoribus, Moravis quoque accersitis, Cziaslaviam convenirent,

Occidentalem Bohemiam invadunt Pragenses.

Magna strage affecti Pragenses ad pontem.

nirent, de summa rerum consultaturi, fuitque consultatio ista in Regem contumeliosissima, quasi tam magnanimus Rex, quàm erat Sigismundus, ulla contumelia de statu suo deterreri potuerit. Major tamen Bohemorum pars cum Pragensibus contra eum censuit, ut Regnum ei abrogaretur, ac Legati rursus ad Vitoldum mitterentur, qui eum Regem salutarent, & ut in Regnum maturè veniat, invitarent, tametsi Moravi extra paucos indignum sibi videri dicerent, ut fidem Sigismundo, tanquam hæredi datam, mutare, ac se novo sacramento Vitoldo, quem nunquam viderint, obligare deberent. Nam Zisco nullum potius, quàm aliquem Regem volebat, quòd diceret, nihil opus esse Rege libero populo. Nihilo secius clam submissi, qui in Lithuaniam ad Vitoldum irent, atque ii in via qua Oppaviam ambulatur, à Johanne Oppaviensium Duce intercepti, ad Sigismundum abducuntur, qui celeberrimum Principum conventum Norbergæ celebrabat, Legato Romani Pontificis præsente, ac denuò vexillum crucis contra hæreticos Bohemos erigente. Quo facto irritati magis quàm perterriti Pragenses, arcem in Bohemia nobilissimam, in qua Regia corona asservatur, Carolosteynam vocant, à Carolo videlicet conditam, cum XXIV millibus armatorum circumsident, quadrifariam copiis ex eo numero per sex millia hominum distributis, & ad singulas stationes sagittariis atque machinis dispositis. Sagittarii ut tela & missilia in propugnatores continenter jacerent, ex machinis, ut muri & munitiones quaterentur, atque ignei globi ex eisdem emissi, ut pavimenta & tecta incenderent. Sed intolerantissima omnium graveolentia

Czíaslaviam conventus tam Bohemorum quàm Moravorum de novo Rege.

Vitoldus Lithvanus solicitatur.

Legati capti.

Crucis tessera contra Bohemos.

Carolosteinum obsidetur à Pragensibus Duce Koributho.

Obsidionis incommoda. lentia fuit, quam projectis in arcem vasis, cadaveribus & humanis excrementis plenis, tantam obsessis nauseam concitarunt, ut præ gravitate odoris, aliis dentes nutarent, aliis planè deciderent. Et quia obsidio ad sex menses duraverat, instabat ad extremum fames, quam frumento consumpto pecore reliquo & equis interfectis sustentabant, eum tamen animum in omnibus istis difficultatibus retinuerunt, ut mori potius, quam ullam ignominiam accipere, (multi enim nobiles viri inerant,) parati essent. *Stratagema obsessorum.* Quacunque igitur ratione provideri malis potuit, fortissimè occurrebant, obsidionemque patientissimè patiebantur. Denique ostentatione præterea inani Pragenses ludebant, quasi enim cibo etiam lautiore abundarent, præfectus arcis hircum, qui unicus superfuerat, exutum pelle medium dividit, cruoreque pulchrè macerat, inspersis desuper pilis damæ, ex tomento sellæ detractis, ac protinus partem illam ad civem Pragensem, qui præfecturam militarem gerebat, mittit, qui suo nomine diceret, se recens captam damulam libenter cum illo partiti. Is cum aliis persuasus, habere obsessos transitum aliquem subterraneum, qui illis venandi quoque facultatem præbeat, hortantibus inprimis sellulariis opificibus, qui propter mollitiem animi, neque frigus diutius, neque laborem ferre poterant, obsidionem in die Martini solvit. *Re infecta Pragenses solvunt.* Primo vere Slesitæ, quorum numerus circiter viginti millia hominum erat, à Sigismundo Rege ad arma contra Bohemos excitati, Glacensi itinere in Bohemiam ingressi, agros & pagos circum Nachodam, Chrudimam, Hradecium latissimè populantur: nam oppida munitiora aggredi non audebant. *Silesii Regis jussu Bohemiam invadunt.* *Tyrannicè agunt.* Cæterùm

rùm hoc jam ſævitiæ illorum, non autem militiæ ſpecimem, quòd obvios inermes, alios auribus truncarent, alios nare mutilarent, quosdam altero oculo eluſcarent, nonnullos item manu altera mancos facerent. Vocant Cruſſinam magna mercede Pragenſes, ut exercitum illorum contra tam importunos hoſtes ducat, aliosque pro merito caſtiget. Nec Thaboritæ cunctabantur, ſed neutri ſunt aſſequuti Sleſitas, metu reditum in Sleſiam feſtinantes. In illam quoque preſequi illos utrique contendebant, prohibentemque Cruſſinam nihil propius fuit, quàm ut lapidarent, quaſi per proditionem illius ſtaret, quò minus totam Sleſiam in poteſtatem ſuam ſubjicerent, cùm ille pacatis aliquantiſper illorum animis literas profert, Praga ad ſe miſſas, quibus jubebatur, ut pulſis ex Bohemia Sleſitis, Pragã reverti cum exercitu maturaret: non enim longè abeſſe Germanos, & alios externos Principes ad exitium Bohemorum imminentes, nec aliud illos morari, niſi Cæſarem Sigismundum in habendo ſuarum gentium delectu adhuc occupatum. Sed ejus quoque moræ ubi Principes pertæduiſſet, fiducia multitudinis, quam armatam trahebant, Egram perveniunt, Johannes Moguntinus, Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopi, Palatinus Rheni, Fridericus Saxo, omnes iſti Electores Imperii: dein Ludovicus Bavariæ Princeps, Pontifex Herbipolenſis cum Franconibus, Comes Flandriæ à Naſſau, & præterea alii plurimi dignitate nobilitateque & opibus inſignes viri, Bohemiam ingreſſi, tantum ſui agreſtibus hominibus terrorem fecerunt, ut relictis agris, aut in montes & ſylvas, aut in civitates validiores confugerent:

Cruſſina Dux in periculo.

Tota Germania ad excindendos Boiemos ſe armat.

gerent: verùm illi nemini qui se Catholicum esse dixerat nocebant, cæterùm Calixtinos malè accipiebant. Versi deinde omnes ad oppugnandum Zateczium, quo se cum civibus sex delecta armatorum millia & quadringenti equites concluserant, trinis mœnia castris obsident. Apud Slanenses in loco propinquo copiæ Pragensium erant, sed in conspectum hostium sine Ziscone venire noluerunt, ne se temerè in ancipitem cum Germanis, plurimum tunc robore præstantibus, dimicationem darent, eò celerius Zisco celerabat, ut se cum Pragensibus conjungeret. Interim Germanis non valde succedebant impetus, quos ferocius, tum per pedites cum per equites mœnibus propius adequitantes faciebant, adeò ut obsessi una eruptione sexaginta Germanos neci darent, & totidem captos in civitatem abducerent, cùm illi ne unum quidem ex Bohemis cepissent, & paucos sauciassent. Præcurrebant alii super alios nuncii, Zisconem cum terribilibus suis agminib. adventare nunciantes, ad quos tum nuncios Germani noluerunt videri, quasi metu illorum commoverentur: sed postquam simul ferè omnia in castris eorum tentoria ardere cœpissent, quod quidem Zateczenses divinitùs, Germani autē fraude Bohemorum, proditioneq; accidisse interpretabantur, omissa obsidione, nimis intempestivè, ne dicam timidè, retrocesserunt. Ex qua re Sigismundus ingentem accepit dolorem, ad nihilum videlicet recidisse tantum belli apparatum. Sed quæ fuit altitudo animi ejus, ut nullis unquam periculis succumberet, gerere incœptum bellum, illudque continuare, vel cùm suis tantùm copiis (sexaginta millia erant:) constituit. Adjutores sibi ad-

Zateczium oppugnatum à Germanis.

Panico terrore perculsi Germani terga vertunt.

adſcivit, Albertum Principem Auſtriæ, cui paulò ante filiam ſuam in matrimonium collocaverat, & (*b*) Fridericum Brandeburgenſem Marchionem, cui totam illam Marchiam dono dederat, atq; ex Comite Ducem eundem creavit, propterea quòd in re militari præſtantſſimus habebatur. Cùm iis igitur, univerſum agmen ſuum montibus Cuthnenſibus admovit, à quo loco uno tantum̃odo milliari Zisco cum Pragenſib. abfugerat. Cuthnenſes, Rege viſo illi ſe permittunt, relictis Pragenſibus, qui mox tamen cũ Ziſcone montibus appropinquabant, caſtraq; è regione caſtris Regiis poſuerunt, equeſtri pręlio eo die levi facto. Similiter & aliis diebus peditibus quoque interjectis pugnabant, quali in pugna ducenti Pragenſium à Cuthnenſibus è puteis emergentibus interfecti ſunt. Præſtare igitur videbatur in aciem deſcendere, quàm ſic carpi per partes, diminuiq;. Magnæ utrinq; copiæ aderant, quæ non parvam utrisque ſolicitudinem injecerunt, acies aptè ordinandi. Sigismundo in equitum vi ac numero ſpes victoriæ poſita erat, illorumque frequentiam ut adaugeret, bobus, quorum greges ſecum ex Hungaria adduxerat, poſt aciem collocatis, in ſpeciem equorum uſus eſt. Auxit & Zisco carrorum plauſtrorumque numerum, quibus ſuos circundedit, ne ab equite circumfunderentur, proterenturque. Verſæ inde adhortationes ad milites, poſt quas dato

Cuthna à Rege oppugnata.

Stratagema militare.

 ſigno

(*b*) *Friderico, Comiti à Zollern, Burggravio Norinbergenſi, vendidit Marchiam Brandeburgenſem Sigismundus cum dignitate Electorali quadringentis millibus aureorum. Hinc propago Marchionum Brandeburgenſium, qui modò rerum potiuntur. Eos Ottho Columnius Papa Martinus V. gentilis in ſuam cooptatos familiam eſſe voluit.*

ſigno concurritur, utrinque tam infeſtis animis, ut ad tres perpetuas horas anceps ſtaret prælium, cum inſigni utriuſque partis clade. Cùm interim cæco Zisconi indicatur, non eſſe omnes equites, quos Sigismundus in acie oſtentaret, ſed boves quoque plurimos ibi adeſſe. Jubet ille omnes ſuos ab ultimis etiam ſubſidiis cum ſagittis & flagellis evocari, plauſtrisque à lateribus provolutis, in ipſos equites emitti. Is novus terror additus, vertit retrò equites Hungaros, quibus turbatis, peditum mox acies uſque ad caſtra impulſa fuit. Rex abjecta ſpe fortunæ melioris, ſi vel aciem poſtero die inſtauraret, extinctis nocte ignibus inde diſcedit. Pergit Zisco cum Thaboritis abeuntem ſequi Brodam uſque, quam Teutonicam cognominant, ubi complures Hungari ſunt ſubmerſi, dum omiſſo præ trepidatione pontis tranſitu, flumen aquis tunc redundans trajicere feſtinant. Fœdè item in Cuthnenſes, ira defectionis ſtimulante, à Pragenſibus eſt ſævitum. Porrò Zisconi, cùm ſciret Brodæ vicinam eſſe Moraviam, iter proſequi in illam placuit, ut apud Moravos quoque nomen ſibi & opes faceret. Propinquanti Iglaviæ, plenis repentè portis effuſi oppidani in Thaboritas impetum faciunt, ſed levi inito certamine, ſtatim intra mœnia compelluntur, à quibus oppugnandis Zisco ad interiorem Moraviam properans, abſtinuit, & inde abiens, in via multos ſectæ jampridem Huſſitarum aſſectatores obvios habuit, qui eum cum lætitia excipiebant, eique ſe in tutelã tradebant. Cæterùm urbes & oppida validiora ſibi adverſa reperiebat. Itaque declinatis urbibus, Evantium oppidum, dein Miglitiũ, utrumq; muris & foſ-

Zisco in Moraviam.

Vrbes in Moravia Zisconi non favent.

& fossis cinctum vi recipit, non incruenta victoria, nisi quòd apud Thaboritas paulò major hominum, quàm pecorum jactura. Rursus post hæc à pagis & vicis benignè ac sibi obnixiè acceptus est, donec Cremsirium perveniret, quod Pontifex Olomucensis Præsidio Nobilitatis vicinæ, cujus sibi fidem jure, ut vocant, feudi addictam habet, benè firmaverat, ita ut aculeus ferociæ Ziscconis, dum nullo assultu oppidum capere potest, hactenus retunderetur, ut diceret: Non tam lenem sibi in Moravia, quàm in Bohemia spirare auram, inscensoque curru, temonem Bohemiam versus converti jussit. In qua denuò cum Pragensibus conjunctus, spoliis ferroque & flammis ac cædibus cuncta miscebat, inter eos, qui diversa ab utrisque sentirent. (c) Quæ secum maximo cum animi dolore Sigismundus reputans, seque imparem hostibus, non uno experimento cognoscens, subire tandem juxta suum proverbium, perticam, quam transilire non poterat, statuit, ut levi damno hone-

Cremsirium resistit Zisconi.

(c) Huc res Imperatoris redacta fuerat, ut Cæsar Augustus, quem non modò Italia, Gallia, & Germania, sed tota Europa veneratur, homini ignobili, semicæco, prophano, sacrilego, hæresiarchæ, & omnium scelerum auctori, si Bohemiæ titulo potiri velit, supplicare cogeretur. Monstrum feritatis, quod humana manus conficere nequivit, Dei digitus è medio sustulit. Bonfinius ex Sylvio.

Gediminus Dux Lithuaniæ.

Olgerdus, hic duodecim filios genuit, è quibus

Iagellus postea Vladislaus Rex *Poloniæ.*

Korybuthus à Vitoldo in Bohemiam missus.

Keistutus habuit sex filios, quorum unus

Vitoldus Dux, Rex Bohemiæ nominatus.

honestatis detractæ, ingentem utilitatem patriæ rependeret. Allegat igitur occultè ad Ziſconem, qui ei mentem ſuam declararent, ſibi in animo videlicet eſſe, poſteaquam mille cottidie Imperii & Regni Hungariæ curis diſtineatur, ut Ziſconem pro ſe Vicarium atque Adminiſtrum in Regno Bohemiæ præficiat, ſi is ad obſequium Regium, cæteros Ordines cum civitatibus hactenus contumacibus adigat. Applauſit Cyclops tam lauto bolo, ſed hîc demum ſuppuduit fortunam tantum illi indulſiſſe, ut nimia indulgentia ad participatum Regiæ poteſtatis aſpirare ſibi permiſerit, idque antequam conficeretur, tactum prius Ziſconem ulcere peſtilenti extinxit, ſed haud inteſtatum. Teſtamentum fuit rebus geſtis dignum, ut fratres, ſic enim Thaboritas compellabat, poſt mortem ſuam ſibi pellem detraherent, in uſum tympani, quo in acie uterentur, ad propellendos ſtrepitu illius hoſtes, præcipuè Germanos: quaſi eadem vis illius foret, quæ fuit oris Meduſæ, cujus aſpectu homines in lapides vertebantur: corpus verò ſuum, ut inſepultum relinquerent, volucribus & feris devorandum. Sed quando nec poſt interitum Ziſconis bellorum motus in Bohemia ceſſarunt, quàm calamitoſi illi deinceps non Bohemiæ ſolùm, ſed etiam vicinis Provinciis fuerint, non eſt prætermittendum, ut vel inde liqueat, nullum periculoſius crudeliusque & pertinacius bellum geri, quàm hæretici ſuſcitarint.

Teſtamentum Ziſconis, Pribislaviæ ad fines Bohemiæ & Moraviæ mortui. Cadaver Czaslaviam deductum, ubi adhuc monumentum oſtenditur.

HISTO-

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER VIGESIMUS SEPTIMUS.

SUMMA LIBRI VIGESIMI SEPTIMI.

A Zisconis morte Orphanos se Thaboritæ nominant. Duo Procopii Duces suffecti, Tonsus & Minor. Campis non mœnibus fidunt. Lithomyslium occupant. Slavenses Pragensium confœderatos expugnant. Pragam invadentes repelluntur. Factio diversa: alia se Thaboritas antiquo nomine, alia Orphanos nominarunt, 12000. Germanorum cædunt ad Austinum oppidum. Pelsina illis resistit. Decimestris irritaque solvitur obsidio. Elogium Pelsinensibus à Sigismundo Cæsare tributum. Rhetium in Austria expugnant capto Comite Hardegko. Bavaros Thaboritæ cædunt. Misniæ Marchionem *profligant.* Misniam, *Marchiam, Lusatiam, Silesiamq; populantur. Insignes Imperii urbes se muniunt, aliæ pacem petunt. Insolescunt Thaboritæ rebus secundis. Ad Caurimum & Brodam ad internecionem cæduntur, à quibusdam proceribus utroque Procopio extincto. Sigismundus ad Bohemos pacificatorias scribit literas. Legati Budam mittuntur Regem poscentes. Donati sunt Legati. Evocantur* Bohemi *Iglaviam. Quibus conditionibus calicis usus sit conconcessus à Concilii Basileensis delegatis. Omnes Bohemorum petitiones ratas habet Sigismundus. Gratus ob id populo. Coronatur Regina. Tollitur è medio excommunicatio à Præsule Constantiense. Aspirat Rokizanus ad Archiepiscopatum. Spe excidit:*

tum

tum ad ingenium redit. Monachos sugillat. Rex revocat sacerdotes Catholicos. Turbas movet Rokizanus. Hradezium abit. Christianus Archiepiscopo substituitur. Bellum Turcicum Alberto Duci Austriæ in Hungaria commissum. Bohemi dant nomina. Pauci revertuntur superstites. Rex plus Romanis quàm Thaboritis favet. Rohozius rebellis cum perduellibus furca supplicium subit. Conventus Principum Imperii Ratisbonæ habitus. Pax firmata in Imperio. Itinera quoque secura reddit. Querelam instituit de fisci imperialis pecunia. Reversus sacras sarcit ædes. De successore consultat. Albertum nominat generum. Regina Vladislaum Polonum ambit. Hungaris optimè consultum volens. Praga discedit hilaritatem vultu simulans. Barbaræ conjugi custodes addit. Ciliensis frater maturè fuga sibi consulit. Albertum hæredem instituit. Znoymæ moritur, Varadini sepultus.

Posteri Zisconis Orphanos se nominarunt.

Procopius major, qui & Rasus, Procopius minor, Duces in locum Zisconis creati.

QUantum Zisconem Thaboritæ dilexerint, testimonio sit, quòd illo mortuo se Orphanos, velut amisso parente cognominarunt, nec unum posthac Ducem sibi præesse, tanquam neminem illi parem, voluerunt, sed honorem illum inter plures distribuerunt, quorum insigniores duo Procopii erant, alter major & Tonsus dictus, quia quondam presbyter, in morem sacerdotum attondebatur, alter minor, ex modica statura nuncupatus, & ipse prævaricator, amboque omnium bipedum nequissimi truculentissimique, prorsus quasi nefas esset, truci Zisconi, alios quàm immanissimos latrones succedere. Nulla autem mœnia temerè Orphani isti subibant, sed perpetuò in agris aut montibus vitam

tam sub tentoriis feram agrestemque degebant, una cum uxoribus & liberis, quos secum in plaustris circumvehebant, rapto viventes, si ultro commeatus advectus à colonis non fuisset, tametsi rarò quieti erant, præda & rapinis illos semper solicitantibus, quas sub specie tuendæ suæ religionis undecunque collibuit raptabant. Nec Pragensibus, belli aliàs sociis, parcentes, quia in expeditionibus priores sibi partes vendicabant, & nondum omnes ceremonias ab illis damnatas deposuerant. Aggressi igitur Lithomyslium, quod Pragenses Episcopo Lithomyslensi ademerant, illud in ditionem suam recipiunt. Mox Slanam Pragensibus fœderatam expugnant, plurimis oppidanis cæsis. Decurionibus verò atque sacerdotibus etiam Calixtinis, & quicunque ex nobilitate inerant, simul vinctis, & in forum pertractis, ubi mensæ laniониæ & officinæ stabant, igne illis subdito, ibi vinctos comburunt omnes. Pragæ inde insidiati, nocte quadam tempestuosa illam invadunt, sed ne tum quidem in tempore, à Pragensibus videlicet bene vigilantibus turpiter à mœnibus repulsi. Hîc dum alii in alios culpam ingerunt, in duas partes scinduntur, alteri novum Orphanorum vocabulum retinent, alteri vetus Thaboritarum usurpant, diversique vadunt ad laniandam, lacerandamque miseram Bohemiam: Sed rursus paulò post inter se & cum Pragensibus, qui in oppugnatione oppidi Austiæ erant, de quo, ut diximus, Sigismundus Marchioni Misnensi ad tempus concesserat, in unum coeunt, tanta multitudine, ut Præfectus oppido admirabundus exclamaverit: Quo mihi tot canes, ad circumrodendum tam exiguum os? quippe pusillum oppidum erat: Et quanquam egre-

Campis oblectantur Thaboritæ. Rapto vivere assueti.

Lithomyslium occupant & Slanam.

Calixtinos comburunt.

Divisi Thaboritæ ab Orphanis.

Austium utrique invadunt.

egregiè munitum, multo tamen majore hominum Præſidio indigebat, quale ſtatim Marchio ſubmiſit, inſigni Saxonum numero & robore: quos Thaboritæ propius oppidum accedere non ſunt paſſi, ſed obviam ad pagum Preslice procedentes, manus cum illis conſerunt. Fit magna contentione prælium cruentum, duratque aliquandiu pari contentione, donec ſimul coorti univerſi Orphani, Thaboritæ, Pragenſes tantam Germanorum cædem faciunt, quantam hactenus nullo in prælio, plus quam duodecim millia cæſa feruntur. Captum mox oppidum, atque in illo omnes ad internecionem occiſi, ipſumque concrematum habitatore totum triennium caruit. Si tunc itum in Misniam fuiſſet, actum de illa erat, adeò terror, fuga, deſperatio, Miſnenſes invaſerat. Sed interpellarunt iter Pragenſes, dicendo, prius domeſticos, quàm externos hoſtes eſſe ſubdomandos, ſupereſſe Pelſinenſes, qui pertinacia ſua indigniſſimè calicem detrectent, eorumque urbis authoritate, Myſam, Clatoviam, Domaslitium in eadem pertinacia contineri, cum ſummo omnium ipſorum dedecore, quibus una civitas tam diu repugnaret. Pelſinenſes, qui aſſiduè ſuſpectam à Thaboritis obſidionem habebant, pecus, frumentumque unde panis, unde etiam potus fieret, atque alia tuendis mœnibus neceſſaria, large providerant, quodque horum maximum, pro religione mori parati erant. Itaque alacri & conſtanti animo, quæ difficillima obſidionis habentur, tolerabant, nimirum tres hoſtium indomitorum exercitus, vim ingentem tormentorum, crebras oppugnationes, adverſus quas difficultates ſolatio fuit, quòd crebris invicem eruptionibus, malum hoſtibus pro malo redde-

Germanorum 12. millia cæſa ad Auſtium.

Domeſticos hoſtes prius ſubigendos cenſent.

Pelſinenſes ad obſidionem ſe muniunt.

reddebant, hoc præsertim læti prælio, quo victores Camelum illis, quem secum velut novum in Bohemia spectaculum circumducebant, vi ereptum in civitatem pertraxerant, occisis non minus trecentis in ea violentia Thaboritis. At illi exasperati, negant se prius, quàm capta civitate, receptoque Camelo inde abituros, & cum assequi quod proposuerant tempore idoneo nequissent, consilium capiunt, hyemnando continuare obsidionem, atq; statim hybernacula ædificari cœpta: decretumq; ut pars exercitus Clatoviam, quæ pronæ voluntatis esse dicebatur, ad accipiendas Pragensium ceremonias mitteretur. Qui missi erant, fœdere civitatem in amicitiam receperunt: mox & Domaslicium. Nam Mysa iisdem legibus Pribiconi Clenoviensi se dediderat: tanto validius urgebant Pragenses, ne soli Pelsinenses plus sapere quàm cæteræ in Regno civitates vellent, sed darent tandem manus calici, & bona pace rebus suis salvis fruerentur. Respondent illi, haud nos, inquiunt, à vobis, sed vos à nobis recessistis, proin multò æquius fuerit, ut vos eò redeatis, unde descire non oportuit. Utrique deinde in magnis annonæ versabantur angustiis. Nam obsessi, dum de pleno sine modo promunt, nihil de hyberna obsidione cogitantes, seram in fundo instituere parsimoniam: Ipsos item obsidentes, horrea in pagis vicisq; frumento exinanita, non multum adjuvabant. Quam illi inopiam non tolerantes, decimo exacto mense cum ea ignominia à mœnibus recesserunt, ut in hunc diem Pelsinenses gloriëtur, se à Cæsare Sigismundo habere diploma laudis, & gratiæ plenum, in quo sit ad contemptum hostium hoc Epiphonema

Camelum Thaboritis eripiunt.

Discedunt à Pelsina obsidione.

Encomium Pelsinensibus à Sigismundo traditum.

Rhetium in Austria expugnant, comite Hardecio capto:

Austriam Hussitæ invadunt.

nema adjectum, ut, hoc nomen, Pelsina, in faucibus hæreticorum pepetuò amarescat. Hinc ad externa bella intenti, ex quibus uberiorem fructum sperabant, Rhetium in Austria totum triduum, contemto omni periculo ac labore oppugnant, & tam arcem quàm oppidum expugnant, capto in arce Comite ab Hardeco Hussitis infestissimo: illum Pragensibus vivum dant, ut de eo statuant quod videretur. Qui Pragam missum in carcere habuerunt, quoad animam exspiraret; cœteros quos ceperant, passim occidebant, incensisque ædificiis, agros Australium latè vastabant, ingentique præda potiebantur. Inter hæc, castra rumor pervadit, Bavaros Hercyniam sylvam transgressos, tendere ad invadendam Trachoniam, præsidio Thaboritarum custoditam. Non potuit miles ista audiens in Austria diutius retineri, sed ad ferendum suis subsidiũ, magnis itineribus properabat. Bavari, appropinquantibus Thaboritis cùm nihil citra sylvas tutum sibi judicarent, obsidione omissa, in illas rursus se penetrant, sed impeditiore quàm prius via, carris præcipuè deducendis, quorum longum ordinem trahebant: & quò festinantius in arcto, eò tardius proficiscebantur, alii alios modo alio impedientes. A tergo hærebant Thaboritæ, assecutique in medio sylvæ carros, illos extra paucos cum omnibus retrahunt, & præterea septingentos Bavaros capiunt, quos nudatos flagellis & clavis verberandos subjiciunt. Et inde pergunt in Misniam à plaga nuper accepta nondum percuratam. Itaque tantus subitò tremor Misnenses apprehendit, ut castella & plerasque arces post se vacuas relinquerent, fugaque sibi salutem quærerent. Ad oppidum dein

Bavari pessimè mulctati.

Misniam petunt Thaboritæ.

Plau-

Plaunum, muros armatis completos esse Thaboboritæ vident: ponuntq; juxta castra, ac statim se ad oppugnationem expediunt, parsq; arcem, pars oppidum uno impetu assiliunt, nec oppugnare utraque desistunt, quàm utrumque recipiunt, suo more post spolia & cædes, ædifitia quoque inflammantes. Ab hac expugnatione proposito quo venerant ultra porrò ibant, totius illius terræ populatores: ac decimo demum die explorant, Marchionem Misniæ non longè à Lipsia in oppido Grimme, adventum Bohemorum expectare, continuantque ad illum iter quadrato agmine, ut obviam forsan venienti acie occurrant. At ille antepræmisso equitatu hoc potius expectabat, ut præfectus equitum turmis ostensis à terrore subditos liberaret, & hostes infestos retrocedere cogeret. Secus res accidit, ipse namque coactus est, amissis in prælio tumultuario plurimis equitibus, retrò fugere, manentibus in campo Thaboritis unum & alterum diem, si fortè auctis ille viribus ad dimicandum redire vellet. Ubi nullus in conspectum venit, rursus ad populandos evastandosque cum oppidis agros, non in Misnia solùm, verum etiam in Marchia, Lusatiaque & Slesia revertebantur. In quibus omnibus provinciis septuaginta ferè castella & oppida, in portis suis ac mœnibus, signa armaque Thaboritarum viderunt. Tanto metu insignium quoque urbium, ut Erffordia, Magdeburgum, Brunsuicum, Luneburgum, novis adversus illos munitionibus & propugnaculis se communirent, Norberga verò & Bamberga, dato stipendio, pacem ab illis redemerint. Quibus rebus inflati Thaboritæ, quotidie insolentius agere, Nobilitatem contemnere,

Marchio Misniæ à Thaboritis cæsus.

Lusatiam & Slesiam populãtur.

Vrbes Imperii pecunia pacem redimunt.

Successu rerùm prospero insolescunt Thaboritæ.

Pragenses parvipendere, simultates inter novam & veterem Pragam disseminare, ubique religionem deprimere, denique regimen totius Regni usurpare: qui digniores erant, ut porcos pascerent quàm homines regerent, utpote omnes ferè apostatæ omnibus sceleribus contaminati, aut prævaricatores malè conciliati: nam alios magis præcipuos rectores non habebant. Eaque indignitas non minus quàm solitudo terræ & vastitas saniores aliquando tandem ordines commovit, ut de somno surgerent, & ad abolendas ejusmodi pestes vigilarent. Aut, quod verius est, tempus ultionis jam advenerat, ut redderet illis iniquitatem ipsorum, & in malitia eorum disperderet illos Dominus Deus noster: Redderet, inquam, vicem eis juxta opera manuum suarum, cædem pro cæde, ignem pro igne, malum denique pro malo. Ultores autem Primarii è proceribus Nobilitatis erant Menardus à nova domo, Ptaczko, & duo Alexiones, Sternbergius, & Wressiovius, dein Pragenses & Pelsinenses. Ii Thaboritas, inter Brodam & Caurimam planicie latissima assecuti, locum pro se ad pugnam aptum esse censebant, quoniam equitatu abundarent, ideoq; & à fronte, & à lateribus, & à tergo persultabant, ut hostes multitudine carrorum circumdatos, ad certamen apertum eliciant, ad quod non celerabant. Qui ultimos circumibant currus, animadvertunt illos non satis inter se catenis cohærere, nec multo Præsidio firmos esse: impetum illuc magna vi faciunt, interruptaq; carrorum serie cædem peditum nil minus in eum locum, quàm equitum assultum expectantium, insignem edunt. Quod ubi Procopius minor conspexit, in medium certaminis discrimen, cum aliquot glo-

Conjuratio adversus Thaboritas procerum.

globis se transfert, sed eum statim novum equitum robur excipit, ac tam vehementer premit, ut & ipse pugnans caderet, & qui superfuerant, fugam capessérent. Qui tamen rursus mox collecti, pugnam cum Procopio majore, totius exercitus Duce instaurarunt, pugnaruntque unà cum aliis acerrimè, donec Czapco, equitum illorum, sed malæ fidei præfectus, pugnantes desereret, aciesque pedestris labescere inciperet. Cæterùm Procopius ut decebat strenuum ac desperatum monachum, in desperatione salutis mortem vitæ prætulit, occidique se passus est, ne vivus in manus inimicorum cruciandus veniret. Mox reliqui deditionem obtulerunt, quorum non parvus numerus restabat, partim indomitorum illorum Orphanorum, partim eorum qui ex pagis coacti, ad pugnam pertracti sunt. Jubent itaque victores pronunciari, nondum bellum esse profligatum equitibus superstitibus, qui cùm Czapcone Coloniam profugissent: ad hanc expugnandam, qui dare nomina vellent, ii in proxima horrea secederent, hac arte discretos cum ipsis horreis milites concremant omnes, qui militiam appetebant, paganos autem rusticos in servitutem redigunt. Atque ita exercitus ille Diis hominibusque invisus, atque infestus, eisdem Diis hominibusque plaudentibus deletus est: apparuitque Bohemos, nisi à Bohemis, vel ipso Sigismundo teste, non facilè subdomari posse. Ab hoc post victoriam confestim datæ ad Bohemos literæ, ut sublatis de medio impiis hominibus, ad pietatem & pacem Regni conciliandam se converterent. Satis belligeratum esse cum irrecuperabili totius patriæ damno, cùm tamen nulla digna causa, tam exitiali bello in eum diem prætendi

Ad internecionem cū Ducibus deleti Thaboritæ.

Bohemos soli Bohemi domare possunt.

Edictum pacis promulgatum.

queat, si quid est, quod ipse peccaverit, se correcturum esse, idem ipsi quoque faciant, Regemque tandem suum cum bona fide agnoscant, recipiantque. Quibus perlectis, conventum sibi Moravisque Pragam indicunt, ad quem in magna frequentia omnes Ordines conveniunt, satis inter se quoque convenientes, ut finis aliquando bellorum constitueretur, sed de conditionibus dissentientes, quibusnam recipi in Regnum Rex, & ad sedem suam reponi deberet. Metuebat sibi videlicet adversa factio, ne à Rege opprimeretur, nisi per tempus rebus suis provideret. Decretum postremò, ut Rege propius Regnum accedente, de hoc coràm ab universis Ordinibus ageretur. Interim Budam missi honoratissimi, qui fundamenta pacis jacta esse docerent, sed opus esse præsente architecto, qui pacem consummaret. Rex sexaginta millia aureûm nummûm Legatis, & præterea equos & boves plurimos largitus est, jussitque renunciari, se brevi Iglàviæ, ad limites Bohemiæ præsto futurum esse, illic, quorum intererit, ut appareant. Venitque ille ad diem, secum Præsulem Constantiensem, & quosdam alios Oratores, authoritate concilii Basiliensis comprobatos, adducens. Ibi cum Bohemi nullam inire pacem, nec aliter Regem agnoscere vellent, nisi illis communionem utriusque speciei confirmaret, Oratores de sententia patrum promulgant, hac lege illis quod exigunt concedi, ut iis demum illa uti liceat, qui pacem & unitaté Ecclesiæ amplectentes, usu illam longo usurparunt, qui rationis compotes fuerint, qui reliquos Catholicæ ecclesiæ ritus custodierint, eamque secum fidem attulerint, ut credant, tam sub specie panis, quàm

Conventus Praga.

In Bohemiam Sigismundus evocatus.

Iglaviensis conventus.

Calicis usus qua lege Bohemis concessus.

quàm ſub ſpecie vini, totum & integrum Chriſtum contineri. Petebant inſuper Pragenſes, ne exules Pragam reſtituerentur, ne ad monaſteria inſtauranda compellerentur, ne alius illis, quàm Magiſter Rokiczanus, qui primas inter concionatores illorum obtinebat, Archiepiſcopus præficeretur. Nihil tum Sigismundo facilius ad ſubſcribendum omnium votis, ut omnes lucrifaceret, fuit. Secuta rerum mira in Sigismundo mutatio, quem enim paulò ante pejus angue oderant, quem convitiis atque calumniis laceraverant, pulſumque in ultimas terras videre concupiſcebant, hunc Pragam venientem, effuſa obviàm tota urbe, cùm frequentiſſima Nobilitate, ut legitimum Regni hæredem, ut Dominum ac Regem ſuum fauſtis ominibus ſalutabant, magnoque certatim ſtudio in verba ejus denuò jurabant, ac læti interfuerant, cùm Barbaram uxorem ejus, Præſul Conſtantienſis corona Regia coronaret, cùm idem omnes execrationes tolleret, quibus Pragenſes devoti fuerant, cumque Rokiczanus obedientiam Eccleſiæ Romanæ præſtaret, quaſi Archiepiſcopus futurus, qui parum abfuit, quin mox interturbaſſet omnia. Solenne ſacrum faciebat Legatis coram, illoque peracto, temperare ſibi haud valuit, quin vetere ſuo inſtituto, idiotæ cuidam ſacramentũ ex calice offerret, fruſtrà Polomaro Legato reclamante. Sedata res fuit per alios inquientes, propter unum pactorum conventorumque violatorem, communem concordiam non eſſe rumpendam. Ex eo tamen tempore Rokiczanus de perfidia ſuſpectus haberi, negotiumque ejus de Archiepiſcopatu confirmando de die in diem prolatari, ut ad extremum fumi inſtar evaneſceret.

Annuit Pragenſiũ petitionibus Sigismundus.

Praga excipitur Sigiſmundus.

Regina coronatur.

Anno 1436. 24. Auſti.

Rokiczano ſpes facta de Archiepiſcopatu.

Rokiczanus Laico præbet calicem.

Sensit hoc callidus ille, punicaque invicem religione, datam Ecclesiæ Romanæ fidem servabat, in paucissimis illi obsequens, cætera sibi arrogans audacius & impudentius, quàm disciplina habet ecclesiastica, petulans inprimis adversus monachos, quos sensim Pragam Sigismundus reducebat, ut sana doctrina ægros curarent, remque divinam solito more facerent: hos ille, organa dæmonis ad obtundendam veritatem, ab eodem dæmone immissa nominabat, pellendosque protinus censebat. At eosdem Sigismundus non modò sibi tuendos, verum etiam augendos, sicut alios quoque Romanæ professionis sacerdotes, qui pauci numero superfuerant, profanatis passim templis profugi, susceperat, nec ullo pacto templa ejusmodi ingredi voluit, nisi denuò fuissent à Philiberto, hoc nomine erat Præsul Constantiensis, inaugurata, altaria cum òrnatu suo restituta, fontes baptismi constituti, imagines repositæ. Quæ Rokyczanus gravissimè ferens, pro concione sua vulgari, Videtisne, inquit, viri Bohemi, quanam fide Rex nobiscum transegerit, quove favore nos prosequatur? tanto nimirum, ut ne templo quidem communi nobiscum quasi cum profanis uti sustineat, conventa & pactiones in Concilio Basiliensi pactas nobis exhibuit, & præterea fidē suam obstrinxit, ne nos extra præscripta à calice detorqueat. Verùm ille non solùm conventa turbat, sed etiam calicem extorquere nobis parat, dum studet pellendis nostratibus sacerdotibus, & inducendis monachis religioni nostræ hostibus capitalissimis. Cæterùm hoc illius studium, cum magno ipsius malo fuerit, si viri estis, quemadmodum hactenus fuistis. Hæc statim ad Re-

Episcopatus promissum evanuit. *Monachos insectatur Rokiczanus.*

Repurgata templa Sigismundus ingreditur. *Insectatur Sigismundum Rokiczanus.*

Regem perlata sunt; nihil aliud respondentem, quàm ut Rokiczanus potiùs caveat, ne malum sibi ante tempus accersat. Ita clam se ille Praga subduxit, & Hradecium contulit, quo in oppido moratus est aliquot annis. Pulsi insuper Praga alii quoque seditiosi sacerdotes, qui Rokiczanum, ut Archiepiscopum affectabantur, & Cristannus interea Presbyter Pragæ delectus est, qui res sacras, dum legitimus creatur Archiepiscopus, administraret. Adhibitum mox consilium de amovenda sentina hominum ex tumultibus domesticis se alentium, promisso largo illis stipendio, qui in Hungariam stipendium contra Turcas facerent, quam tunc expeditionem Albertus Sigismundi gener sibi sumpserat, primoque prælii impetu in fugam versus, ac statim resumpto animo rursus collectus, magno utriusque exercitus sanguine victor evasit, ibi plures Bohemi occisi sunt, quàm domum reversi, non sine quadam Sigismundi invidia, quam tum auxit, cùm adversæ factioni ad querelam, quasi uni parti plus, quàm alteri faveret, cùm utrisque parem conditionem pari sacramento promiserit, ita respondere sibi permisit: Si quis habens sponsam, cum altera contrahat sponsalia, per eandem, quam prius obligationem, utri illarum plus debebit? priori an posteriori? nonne, ut omnia jura habent, priori? Prius igitur ego Romanæ sponsæ, quàm Bohemæ, fidem obligavi meam, & tamen in utraque ita mihi à promissis consto, ut neutra de me queri jure possit. Erat inter proceres Rohacius quidam cognomine, acerrimus sectæ novæ propugnator: hic dicto isto offensus, atq; maximè fretus propugnaculo arcis, quam sibi recens in loco (ut existimabat) munitissimo

Fugit Praga Rokiczanus.

Cristannus substitutus Archiepiscopo.

Bohemi milites Turcico exercitui objecti.

Arx montis Syonis à Rohacio extructa expugnatur à Sigismundi milite.

excitaverat, appellavitque montem Syon, quasi à nullo commoveri posset, Sigismundum Cæsarem, ac Dominum suum, modis omnibus lacessere cœpit, convitiis, rapinis, tum in greges boum, & dolia vini, quæ ex Hungaria in Bohemiam Cæsari advehebantur, insilit, tum terrore & minis exilium minatur. Hujus quidem dementiam satis diu Cæsar contempsit ac risit, & quali erat adversus insolentes & cõtumaces patientia, curare illius insaniam per affines & cognatos studuit: postquam ne hac quidem cura potuit curari, medicos ei apposuit, milites armatos, dato illis mandato, ne ab arce oppugnanda, nisi illa expugnata, Rohacioque capto redirent. Arduo loco arx sita erat, altisque fossis, & muris sublimibus munita, ac planè expugnatu difficilis, etiamsi pauci defensores affuissent. Sed aderant cum Rohacio frequentes, & indies ei accrescebant per portulam quandam, quæ secretum aditum ad flumen subter arcem fluens dabat. Qua re brevi animadversa, missa est ad flumen statio militum, quæ iter illud intercluderet. Nec interim omissa arcis oppugnatio ab ulla parte, qua modò potuit oppugnari, ubique locorum forti manu resistentibus, qui arcem defendebant, ac majora damna, quàm accipiebant, oppugnatoribus dantibus. Quæ ubi Cæsar intellexit, complura suis ænea tormenta submisit, quibus munitiones arcis, murique dejicerentur. Illis bona ex parte prostratis, aderant obsessi, qui ruinas & rimas quibus potuerunt rebus obstruebant, trabibus, arborum truncis, cadis exsiccatis. Contrà obsessores tela fervefacta comparabant, quæ in opus ligneum immissa, ignem celeriter dederunt, illumque in totam ferè arcem vento afflante distule-

tulerunt. Fit concursus undique ad restinguendam flammam, ipseque Rohacius, omisso, quod sumebat, prandio, inter suos præsens occursabat, nec cum igne modò, sed magis etiam cum armato milite, pro vallo pugnabat. In eaque pugna cùm cupidius instat, capitur, cæteri in fugam conjecti, sed mox cum ipsa arce recepti, Pragam ad Cæsarem deducuntur. Qui ut contemptum Majestatis suæ contemtu Nobilitatis, quam Rohacius jactabat, ulcisceretur, furcam trium tabulatorum erigi jubet, ac summo loco Rohacium suspendi, ut corvos pasceret, medio sacerdotem ejus, qui de secta Thaboritarum fuit: infimo, reliquos latrones circiter septuaginta, eoque supplicio tantum cæteris metum incussit, ut tam insolenter deinceps latrocinari nemo auderet. Venerant tunc ad illum Pragam, nonnulli ex Germania Principes, qua gratulatum illi de rebus feliciter tandem in Bohemia gestis, qua etiam rogatum, ut copiã sui Principib⁹ Germaniæ faceret: multas enim controversas res extare dicebant, quæ componi nisi præsente Cæsare nequeant. Grandior natu Cæsar erat, sed neque ætatem, neque valetudines, quæ senectam comitantur, excusationi sibi esse voluit, quò minus suo munere in obeundis, tum Regnorum, tum Imperii negotiis studiosissimè fungeretur. Itaque ad illorum votum, Ratisbonæ, propinqua finibus Bohemiæ urbe, conventum omnibus Ordinibus indicit. Auditq; istic benignè singulos ordines, quæ quisque ad se refert, transigitque controversias jure æquissimo, & inposterum providet, ut pax diuturna perduret, sublatis inter Principes odiis privatis, in malum publicum erumpentibus, & ambitionibus perniciosis, ex

Supplicium de Rohacio sumptum.

Conventum Imperii Ratisbonæ edicit.

Acta Conventus.

ex quibus, dum alter cedere alteri, ſeq; intra pellem ſuam continere non ſuſtinet, ſed unuſquisque primus haberi vult, ſimultates & ſeditiones, atque ex iis magni ſæpius motus in Germania oriebantur. Itinerum quoque ibidem cura habita, ut à graſſatoribus eſſent ſecura, diſpoſitis per ditionem cujuſque Principis deductoribus, qui viatores ad locum deſtinatum tutò deducerent. Laudavit poſtremò in eodem concilio, Romanorum veteres Cenſores, quibus cura morum, ac diſciplinæ Romanæ tradita fuit, tantaque poteſtas addita, ut in Senatum legere, Sanatu rurſus amovere, equitibus parum dignis equos adimere, plebejos ærarios facere, aut infamia notare, Principem deniq; à vita ipſius deſcribere liceret, tanquam ſine moribus & legibus ne Principib. quidem conſtare ſua officia poſſent, quibus titubantibus facilè Reſpublicas ruere. Se quidem promptū eſſe ad reddendam vitæ imperiique ſui rationem, cenſuramque ſubeundam, ſi quid in illo ſecus ac oportuit, geſſerit, modò illi viciſſim redderent jurisdictionis nimis latæ, licenterque uſurpatæ, & bonorum ab Imperio abalienatorum, quæ ſe neſcire dicebat, quali titulo illa poſſiderent: Sed valdę ſe ſcire, nihil Imperio eſſe ſpoliatius, nihil egentius, adeò, ut qui ſibi ex Germāis Principibus ſucceſſurus eſſet, qui præter patrimonium nihil aliud habuerit, apud eum non Imperium, ſed potius ſervitium ſit futurum. Non tam grata omnibus, quam vera eſſe, quæ dicebantur, inde apparuit, quod omnes quidem ſermonem approbabant, ſed potentiores, qui aderant vehementer intercedebant, ne quid in jacturam abſentium, intempeſtiva deliberatione præjudicaretur, obtinueruntque, ut in aliud tempus

Viæ ſecuriores redditæ.

Cenſoria apud Romanos poteſtas laudata à Sigismundo.

Fiſcus Imperii egens.

pus Concilium, ad quod Cæſarem venturum non expectabant, præſens conſultatio transferretur. E Ratisbona igitur Cæſar, Pragam rectà cum Philiberto Præſule, quo religionis in Bohemia reſtaurandæ conſultore utebatur, remeat, augetque magno cum ſtudio rem divinam, & ab exilio ſacerdotes revocat, eos præcipuè, qui templo divi Venceslai, in quo cathedra Archiepiſcopi continetur, erant conſecrati. In hos annua, ſex millia aureûm nummûm, de fiſco ſuo (nam bona eorum omnia tunc direpta fuerant:) diſtribui juſſit. Sed & aliorum in aliis templis degentium inopiam, pro conditione cujuſque de ære ſuo ſublevavit, frementibus præ invidia prævaricatoribus, & id clam palamque agentibus, ut novum Cæſari odium concitarent, ſi non valetudo illum præoccupaſſet, per quam factum fuit, ut nulli amplius negotio majori animum accommodaret, ſed medicis tantùm & amicis operam dabat, de ſucceſſore Alberto, cum illis diſſerens. At Barbara Cæſaris conjunx ſuperſtite adhuc viro, Bohemiæ & Hungariæ Regnis, quæ in dote ſua numerabat, non ſucceſſorem modò, ſed ſibi etiam maritum, eumque juvenem, petulanter ambiebat, nempe Vladislaum Poloniæ Regem, quem tanta Regnorum dote perſuaſum iri ſperabat, ut cum anu matrimonium iniret. Accendebant ſpem Ulricus Ciliæ Comes Barbaræ frater, ſorori aſſentiens, & complures Bohemiæ diverſæ factionis Proceres, qui Polonum Germano præferebant. Quod ubi Sigiſmundus intellexit, ſenſitque tum Hungaros, tum Bohemos ſaniores, magno cum dolore accipere, id à matre agit, idque patari, ut filiæ Alberto deſponſæ, ſpem Regnorum in

Reſtituit cultum ſacrum in Bohemia.

Barbara Cilienſis Regna ambit Vladislai Poloni nuptias.

Artes Barbaræ eluduntur.

in quæ adoleverat, eriperet, vocatis ad ſe Hungaris, conſilium eis ſuum de diſceſſu ex Bohemia aperit, metuere ſe inquiens, ne poſt obitum ſuum, quem imminere præſentiat, Bohemi eos in Bohemia nactos, tanquam ſibi ob religionem infeſtiſſimos, vita & rebus omnibus deſpolient. Tanti autem ſe facere Hungaros, quorum fidem erga ſe exploratam habeat, ut ſalutem illorum ſua ſalute poſteriorem non duceret, cjusque rei cauſa, & ſe, & illos, ab impendenti periculo, quàm maturiſſimè velle ſubducere, jubetque poſt tertium diem in procinctu eſſe. Sparſo interim rumore, Medicos loci mutationem ægroto ſuadere, ſi priſtinam ſanitatem recuperare cuperet: ad diem ſuis dictum, cùm jam arcem Pragenſem bono Præſidio bene firmaſſet, à Philibertoque Præſule obtinuiſſet, ut in eadem ad certum tempus remaneret, capillum canum, barbamque promiſſam de induſtria comit, ſertoque viridi caput, quod crebro hilaris facere ſolebat, adornat, & ita lecticam undiq; apertam, ut ab omnibus aſpici, ipſeque omnes ſpectare poſſet, conſcendit, & per mediam ſicut juſſerat urbem deportatur, præter Hungaros & nonnullos ex Bohemia proceres, conjuge inſuper ipſa, & Comite Ciliæ illum comitantibus usque Znoymam Moraviæ civitatem: in qua labore itineris, & morbo feſſus tandem ſubſtitit Ibi Barbaræ conjugi cuſtodes additi: Ulricus autem Comes, ante ingreſſum elapſus, carcerem vitavit. Adfuit mox Albertus gener, cum quo multa ſecretò locutus ſocer, vocavit poſt Moravos, Bohemos, Hungaros, in conclave ſuum, palàm indicans, mortem in foribus adeſſe, tempusque urgere, ut in medium tempeſtivè conſulant, quemadmodum Regna inter ſe pa-

Laudat Hungaros.

Pragam deſerit Sigismundus.

Imperatrix cuſtodiæ [t]radita.

cata retineant, ipsique bona pace in illis perfruantur, quod quidem nulla ratione alia fieri commodius queat, quàm si in unum Regem conspirent, qui & regnare esset idoneus, & pacem tueri, consilio atque opibus posset, qualem Dei munere Albertum haberent, utroque Regno, etiamsi gener non esset, dignissimum. Nunc verò hac necessitudine accedente, planè nefas esse præterire eum, qui utriusque Regni hæredem in matrimonio obtineat. Sic se ante quinquaginta annos Regnum Hungariæ, ducta Maria hærede assecutum fuisse. Sic item Joannem avum suum, in Regno Bohemiæ successisse jure uxoris suæ, cui, ut nunc filiæ, Elisabeth nomen fuerit. Sic etiam in præsens sperare, quòd non ad alium, quàm oportet, honorem hæreditatis sint translaturi. Annuentibus ultimæ voluntati, qui circumsteterant, illamque referre ad suos pollicentibus, æquissimo inde animo vita excessit. Princeps liberalissimus, humanissimus, providentissimus, qui tamen meliore in omnia ingenio atque animo, quàm fortuna & felicitate usus sit. Corpus ejus Varadinum, quemadmodum superstes injunxerat, elatum, prosequente inter alios, funus, Barbara uxore captiva, ne quid eo temporis spatio per eam novaretur.

Albertum Ducem Austriæ suum generum hæredem constituit.

Moritur Sigismundus Znoymæ Varadini sepultus 9 Decembris, Anno 1437. ætatis 70. Regnorum Hungaræ 51. Romanorum 27. Bohemiæ 17.

HISTO-

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER VIGESIMUS OCTAVUS.

SUMMA LIBRI VIGESIMI OCTAVI.

Budæ intestinæ dissensiones civium Germanorum & Hungarorum tempore Interregni. Albertus Dux Austriæ gener Sigismundi XII. Rex Bohemiæ, qui & Hungariæ Rex & Imperator. Coronatur Rex Hungariæ Albæ. Bohemiam petit, quæ Casmirum Poloniæ Regem 13. Annorum elegerat. Vi arcem Pragensem ingreditur. Coronatur cum conjuge etiam invitis Hussitis à Casmiro stantibus, & equitatu Polonico instructis. Cæsar quoque designatus. Hungari impedire conantur. Pacantur à Friderico Styriæ Principe. Aquisgrani coronam accipit. Polonus minitatur. In Bohemia Ptasconem Polonicæ factionis Praga pellit. Georgius Podiebradius aliquot turmas Alberti profligat. Moraviam imperata facere cogit. Exercitus Alberti contra Ptasconem & Polonos. Absque pugna discedunt fame coacti. Casmirus Silesiam vastat. Marchio Misnensis domum reversus, Bohemos sibi insidiis structis occurrentes conficit. Fridericus Marchio Silesiæ Præfectus pessimè mulctat Polonos. Legatus Pontificius non pacem, sed inducias impetrat. Molitur Albertus bellum Turcicum pro Despota Rasciæ pugnaturus. Alvi profluvio moritur. Regina Barbara libera Hradezium in Bohemiam se confert. Ladislaus Posthumus Alberto natus. Coronatur quadrimestris infans Rex Hungariæ. Filium cum corona Friderico Cæsari

mater

mater tradit. Hungari Ladislaum Regem Poloniæ petunt: Bohemi Albertum Bavarum. Uladislaus accipit conditionem. Corona ſurrepta ſancti Stephani: corona ex imagine ablata coronatur. Bavarus repudium dat Bohemis. Fridericum Cæſarem poſcunt. Non vult Regnum abalienare à nepote legitimo hærede. Concedit Bohemis Regni adminiſtrationem. Maynardus & Ptaſco Gubernatores diverſæ religionis & factionis. Elizabeth Regina Hungariæ contra Uladislaum inſurgit Auxiliatore Ulrico Comite. Johannes à Brandeſio Giſcra miles ſtrenuus. Præeſt urbibus metallicis. Regina moritur. Et Ptaſco in Bohemia. Maynardus ſolus rerum potitur. A Thaboritis Georgius Podiebradius illi ſurrogatur, qui Pragam proditione occupat. Maynardus Podiebradum captivus adducitur. Georgius ſenatum conſtituit, Regiam uſurpat auctoritatem. Zdenco Sternbergius arci præficitur nomine Maynardi, qui paulò pòſt mortuus. Georgius repetit Ladislaum à Friderico Cæſare. Hic excuſat ætatem regendo minus idoneam. Indoles liberalis Ladislai ſeptennis in remunerando Giſcra. Iohannis Hunniadis genus. Prælia feliciter contra Amurathem geſta. Decennales induciæ pactæ cum Turcis, pòſt ruptæ auctoritate Pontificis per Julianum Cardinalem. Cardinalis alter claſſe in mari Ægeo petit Turcas. Deſpota violationem illicitam fœderum clamitat. Dracula bellum diſſuadet. Clades Varnenſis Rege & Cardinale pereuntibus. Ladislaum Hungari repetunt à Friderico. Et hic ætas impedit. Hunniades Regni Gubernator eligitur. Ladislaum Fridericus inaugurandus Romæ ſecum abducit in Italiam. Alberto fratri curam illius committit. Togatus & inermis proficiſcitur Cæſar. Veneti honorificè eum excipi-

cipiunt. Abacus vitreus à Morione præcipitatus. Senis sponsam Leonoram excipit. Romæ copulatur cum conjuge. Neapoli nuptiæ celebratæ. Reversus experitur bellum Austrium Duce Ulrico Ezingero. Præsides Austriæ ab hoc mutati. Oppugnatur Novacivitas. Podiebradius in Bohemia promulgatur Gubernator à Thaboritis. Barbara Regina moritur Saducæa prorsus. Hæres Georgius. Vi urbes cogit ad parendum. Cæsar Ladislaum tradit Ciliæ Comiti, intercessoribus Principibus quibusdam Germaniæ. Ladislaus Dux Austriæ declaratur. Jurat primus omnium Ciliensis. Georgius de Rege deliberat. Sibi cautum vult Georgius à Ladislao. Articuli Ladislao proponendi. Ladislaus Posonii in Hungaria tanquam Rex dignitates distribuit, officia confert. Smirizius Regem præmonens de cavendis insidiis, capitis subit supplicium. Ulricus Ciliensis Vienna pellitur, Ezingeri artibus tam sublimi dejectus gradu.

Lis inter Germanos & Hungaros Budæ.

JUstis omnibus defuncto Cæsari persolutis, placuit Hungaris luctum maturè poni, & ab inferiis ad festum coronationis diem Albertum converti, priusquam latius tumultus serperet, quem inter se Germani atque Hungari Budam incolentes ex æmulatione conciverant, dum alteri priores partes alteris sibi in civitate vindicant. Sed ut plures numero Hungari erant, ità vi majore instabant, primum rapinis, mox cædibus in Germanos, qui ibi domicilia, aut domos conductas negotiandi gratia habebant, quorum stragem ingentem mense Decembri ediderunt. Ergo Kalendis statim Januariis, solennia Regis, Reginæque ad locum solitum, quem Albam Regalem

An. 1438. Albertus Rex Hungariæ proclamatus, eodem Anno Bohemiæ Rex &

galem vocant, promulgata, & magna omnium Ordinum frequentia celebrata. Compositis deinde Budæ rebus, & Præfectis ac Magistratibus per Regnum constitutis, Albertus in Bohemiam accelerabat, ut electionem ibi de se factam, præsens comprobaret, confirmaretque, contra omnes, qui ab illa non solùm dissentiebant, sed alium jam sibi Regem, planè puerum, delegerant, Casimirum videlicet, Regis Poloniæ fratrem, nondum tredecimum annum implentem, ut non tam Regem sibi, quàm æmulum Alberto quæsisse viderentur. Sed in Alberto tantus animi vigor erat, ut nulli inimicorum terrori succumberet: itaque in arcem Pragensem, quam suam esse sciebat, cum paucis turmis & cohortibus se contulit, magnoque favore factionis suæ procerum exceptus est. Nec Pragenses alieni apparebant, quanquam diu peterent, ut quædam nova, & parum licita, priusquam Rex coronaretur, illis diplomate roboraret, tamen non alia, quàm ea, in quæ antehac socer Sigismundus consenserat, rata habuit. Horum igitur, & qui ex Nobilitate aderant procerum assensu, Regium diadema unà cum conjuge, nulla amplius interposita mora induit, incassum reclamantibus Henrico Ptascone, Alexio Sternbergio, Georgio Podiebradio, & aliis sectam Thaboritarum tunc sectantibus, qui à Casimiro stabant, ejusque nomine duo millia equitum Polonorum subsidio sibi missa habebant. At interim fortuna propitia, imperialem præterea Coronam ipsi Alberto in conventu Francfordiensi per suffragatores Principes adornabat, suffragiis in eum inclinatis, ut sicut in Regnis, ita in Imperio Cæsari Sigismundo succederet. Huic fortunæ Hungari præpedimentum objiciebant,

Imperator dictus.

Bohemi ad Casimirũ Vladislai filium, & Vladislai fratrem inclinant.

Albertus Austrius XII. Rex Bohemiæ, idem Imperator Romanorum salutatus 4. Maji, anno 1438. alii 30. Junii.

Hungari decus Imperii Alberto non concedunt.

bant, dicendo, quòd Albertus illis spoponderit, se ad Imperium Romanorum non aspiraturum, cùm intelligat satis superque negotiorum sibi superfuturum, ut Regna per uxorem hæreditaria salva integraque retineat, quod fieri, nisi per assiduam sui in illis præsentiam nequeat. Sed illud obstaculum Fridericus Alberti patruelis, Styriæ tunc Princeps, Hungarisque vicinus facilè amovit, ut affini ad Imperium aditus pateret. Atque ille non cunctatus Principes adire, ut de veteri consuetudine in Germania locis suis Imperium iniret, Aquisgrani miro omnium Electorum gaudio & gratulatione, Imperii corona redimitus est. Promissa eidem auxilia, contra hostes domesticos, simulque missi ad Regē Poloniæ, qui Regno ipsius denunciarent periculum, si ab alieno invadendo non abstinuerit. Contractis in Germania, quantum celeritas passa est, copiis, Pragam reversus, Ptasconem Pragensibus fiducia Polonorum, quorum numerus auctus erat, insultantem, ab illa repulit, fugereque usque ad oppidum Coloniam coegit, ita mœnibus inclusum, ut inde egredi, apertoque marte decernere non auderet. Proximè eum locum Georgius à Cunstat arcem Podiebradam habebat, valido equitum Præsidio munitam. Is ubi observavit, Alberti alam equestrem licentius vagari longiusque, impetum in illam cum suis facit, circumventamque ferè totam concidit, atque illic primùm notus magis, magisque inter suos clarus haberi cœptus. Cæterùm adfuit mox Alberto copia, unde acceptum detrimentum resarciret, Friderico Saxonum Duce cum frequentibus equitum turmis superveniente. Nam Austriacos suos, adjunctis eis Hungaris, ad evastandam Moraviam, rebel-

Poloni cum sua factione in Bohemia profligati.

Georgius Podiebradius fudit Albertum.

Moravi domiti.

rebellesque in illa, & perfidos subdomandos præmiserat. Amplius quingenti in Moravia direpti & incensi sunt, multique perfidorum noci dati, & ad extremum omnes in Moravia contumaces ferre jugum, Albertumq; Regem suum salutare coacti fuerunt. Ipso interea cœptam in Bohemia rem adversus Ptasconem persequente, qui cum sua factione & quatuordecim Polonorum millibus, ad oppidum Thabor, loco & reliquiis Thaboritarum fisus, se contulerat. Ab eo oppido non longius, quam ut tela vitari potuerint, Albertus castra munit, in illa subitò equitatus Polonorum assilit, sed eadem velocitate gravis armaturæ equite contra se, cum sagittariis ruente, resilit, idque quum sæpius facit majore cum ostentatione, quàm periculo, insolentiæ Albertus insolens, hostibus instructam aciem ostendit, ut se quàmprimum omnium illorum molestia expediat, manetque instructus ultra meridiem, pòst rursus in castra se recepit, mirabundus, non quòd Poloni, vagæ & fugaci militiæ dediti, sed quòd Ptasco cum Thaboritis acie pugnare soliti, pugnam detrectaverint. Ubi comperit, nova illum, valentioraque ex Polonia auxilia expectare, quæ ventura cum Uladislao Rege Poloniæ Casimiri fratre dicebantur, ænea tormenta, propius stationes Polonorum cum oppido conjunctas, admovet, magnaque clade Polonos, qui intra mœnia recipi nequibant, afficit. Urgebat prætereà fames utrunq; exercitum, magis autem Albertum, in cujus exercitu ad triginta millia hominum erant, ità ut relictis jejunis castris, Pragam se referre cogeretur. Dilapsi statim eadem ratione obsessi in suas quisque sedes, inter quos maximè miserabile Polonorum agmen visebatur, fame, siti, machi-

Poloni Thabor oppidum occupant.

Detrectant Poloni pugnam.

Vladislaus fratri Casimiro auxilia adducit.

Dilapsus inedia uterque exercitus.

machinis enectum lacerumque, & amissis plurimis equis, pedestre magis quàm equestre incedens, domumq; cum mœstitia, & rerum omniũ inopia repetens. Quod ubi Poloniæ Rex, qui jam in Slesiam, usq; ad oppidum Oppaviam, cum novo exercitu pervenerat, cognovit, imparem videlicet se, post suorum casum, potentiæ Alberti futurum, abjecta spe Regni, in Bohemia pro Casimiro fratre assequendi, Slesiam qua redibat, hostili modo pervastat. Porrò Albertus cùm partem copiarum, inter quas Fridericum quoq; Ducem Saxonum dimitteret, partem sibi retineret, Gorlitzium in Lusatia, dein Vratislaviam in Slesia tetendit, ubi ei Albertus Marchio Brandeburgensis, vir bellicosissimus præsto fuit, quem mox vindicem injuriæ per Polonum illatæ, totiq; Slesiæ tuendæ præfectum constituit, lætusq; ei narravit victoriam Friderici Ducis contra insidiatores Bohemos, revertenti insidiantes, cum non contemnendo agmine, cujus ductores è Proceribus erant, Holitius junior, Petrus Zwireticius, Absalon Swogissius. Cives deinde Launenses & Zatecenses, cum quibus Fridericum fortiter, inter Pontem oppidum, & Biliniam pugnasse, adjutore Jacobo Bilinensi, cujus curæ Albertus Rex mandaverat, ut Ducem ultra montes Misnenses, bene comitatus deduceret, in eaque pugna sexcentos insidiatores occidisse, & quingẽtos vivos cepisse, secumq; in Saxoniam abduxisse. Atque hæc ideo narravisse Albertus videbatur, ut Marchionem adversus Polonos exacueret, sine cote satis per se asperum, ita ut Poloni aciem ejus nunquam retundere valuerint, malisque tandem fatigati, pacem ultrò petierint, cujus arbiter Alphonsus Burgensis, ex Hispania Episcopus à Romano Pontifice missus fuerat, sed infecta pace induci-

Silesia vastata à Vladislao.

Albertus Marchio Brandenburgi Slesiæ præficitur.

Insidias Bohemorum effugit Misniæ Marchio.

Marchio Brandenburgensis Polonis gravis.

ducias tantùm parum longiores conciliavit: Alberto ex dignitate esse Imperii non existimante, ut tam insolenter, quàm est factum à Polonis, Imperii majestas, minæque ab illa denunciatæ contemnerentur. Habuit itaque in animo, bellum Polonicum alio tempore gerere, nam tunc ei ab Amurathe Turca gravius impendebat, Serviam, Rasciamq;, Georgii Despoti Regiones, qui sub tutela Regum Hungariæ vivebat, latè populante, oppidaq; in illis diripiente, ac jam Synderoviam arcem quarto lapide à Tauruno, quam Albam Græcam vocant, dissitam, arcem prorsus firmissimam obsidente. Reliquerat in illa Georgius parens Stephanum filium, interea dum ipse ad Hungaros proficiscitur opem imploraturus, qua filium à metu, arcem à periculo liberare posset. Non deerant Hungari, nec ipse Albertus Rex: nam ut in bellis audax, ita etiam promptus erat, sed quantumvis ad ferendum auxilium properarent, prius tamen Turca arcem cepit, Stephanumque candente ignitoque ferro visu privavit. Sic re infecta Budam reditum, ibiq; Barbara Regina Sigismundi uxore è custodia emissa, intercedente de oppidis Regni dotalibus transactione, ut nomine illorum, duodecim millia aureûm nummûm quotannis acciperet, inde in Bohemiam ad oppidum suum Hradecium se contulit, Alberto etiamtum Budæ commorante, donec ex immodico peponum esu lævorem intestinorum, quem dysenteriam vocant, sibi contraheret. Suadebant Medici, ut in eodem loco conquiesceret, quoniam omnis agitatio intestina exulceraret, at ille mutationē loci, genitalisq; soli aurã, plus quàm curam omnium medicorum profore sibi ajebat. Iter igitur ingressus, ut Viennam peteret, haud procul à Strigonio, in pago quem Lon-

Amurathes Turca Rasciam invadit.

Despota auxilia Hungarica implorat.

Immanis sævitia Amurathis.

Transigit Cæsar cum Regina seniore.

Albertus Cæsar fluxu alvi extinctus.

An. 1439. 27. Octobr.

Longum cognominant, ultimum reddidit spiritum, cùm nondum toto biennio imperasset. Magnus planè futurus Imperator, si vita longior contigisset, qui tam brevi temporis spatio, tam multa & præclara gesserit. Exequiæ illi ab uxore Elizabeth prægnante, Regio apparatu, in Basilica Albæ Regalis celebratæ, ibique corpus conditum. Bohemi morte Alberti cognita, alii læto illam animo, alii cum mœrore accipiunt, solliciti de successore in tanta religionis discordia, ne ad illum videlicet, ad quem minimè oporteret, Regnum transiret, cùm inter has curas nuncius ex Hungaria advolat, nuncians Reginam Elizabeth marem enixam esse, & perinde Regni Bohemiæ hæredem, ut jam non sit opus alium Regem quærere, cùm domi illum natum habeant, puero nomen mater Ladislao indidit, ac statim intra quartum mensem, inungi, & coronari eum, ab Archiepiscopo Strigoniensi, in loco solito procuravit: Sublata clàm corona Regia, ne in potestatem Hungarorum, novis rebus studentium, rediret, eamque unà cum infante, ad Fridericum infantis patruum, quem hoc ipso tempore Germaniæ Principes Regem Romanorum declaraverant, asservandam, custodiendamque misit. At Hungari pariter atque Bohemi per factiones distracti, illi Vladislaum Poloniæ Regem, isti Albertum, Bavariæ Principem, qui à pueris apud Venceslaum Regem in aula educatus fuit, ad Regnum suscipiendum invitabant, quòd dicerent, temporibus non convenire, nec Regnis utile esse expectare, dum infans Rex adolesceret, quando supra caput cottidie pericula imminerent, quæ Regem ætate virum requirant. Ac Vladislaus quidem rapto agmine, ci-

Posthumus Alberto filius Ladislaus nascitur, à Dionysio Strigoniensi Cardinale coronatur, 22. Februarii, anno 1450. Fridericus Roman. Imperator, anno 1440. 30. Martii. Hungari Vladislaum Polonum, Bohemi Albertum Bavarum Regem poscũt.

tus

tus in Hungariam venit, studioque partium Budam statim receptus, id ante alia egit, ut celerrimè Rex Hungariæ coronaretur. Data igitur fide publica Ladislao Bano, sub cujus tutela, arx Visegradensis cum ipsa corona Regia fuerat, ut securè Budam veniat, à se prius non dimittit, quàm de arce concederet illis, quos reportandæ in Albam Regalem coronæ submiserant. Afferunt illi arcam signis Pontificum atque procerum obsignatam, cæterum corona vacuam. Quare vehementissimè perculsi, turbatique omnes Ordines, ambigunt quidnam facere debeant, persuasum habentes, Regem Hungariæ, nisi corona illa sancta coronari non posse. Exclamat mox nonnemo præsulum, visa inter reliquias corona aurea, capiti divi Stephani Regis imposita: En adest quam quæritis, Regis sancti, corona sancta, ad hoc quod gerim' nobis tempestivè oblata. Cunctis læta voce succlamantibus, rectè, rectè! tollitur illa, & ad caput Vladislai transfertur, Rexque statim idem consalutatur. Albertus verò Bavariæ Princeps, præter omnium opinionem, Regnum sibi Bohemiæ delatum deprecatus est, morique se malle respondit, quàm eo modo, quo Bohemi vellent, regnare. Volebant autem, ut communionem utriusque speciei non solùm approbaret, sed omnibus etiam opibus & potentia sua, adversus quoscunque adversarios protegeret. Item, ut Magistrum Rokiczanum, veritatis prævaricatorem, patrocinio suo tutum præstaret. Dein ut bona templis & sacerdotibus erepta, ne repeteret. Ab illo per bona verba ablegati, novam denuò Pragæ deliberationem ineunt, legatosque rursus decernunt, qui eant ad Fridericum Romanorum Regem,

Vladislaus Rex Poloniæ in Hungariam contendit.

Furto Regia Corona ab Elizabetha sublata.

Vladislaus S. Stephani cingitur corona.

Repudiat Bavarus Regnum Bohemiæ oblatum.

Brandeſio, Giſcra cognomine, erat. Hic cùm toti territorio Briſtricienſi, in quo Aurariæ, Argentariæque in hunc diem, largè aurum argentumque ſuppeditant, præpoſitus fuiſſet, non ſolùm ea ſalva, quæ accepit, præſtitit, ſed plura etiam numero municipia, quàm quot tenebat, adverſariis vi eripuit, Polonos crebris præliis fudit, ipſum Hunniadem caſtris bis exuit, tanto deinq; terrori Hungaris fuerat, ut authore ipſo quoq; Vladislo, pacis conditiones cum Regina Elizabeth inire non abnuerit. Miſſus Legatus de latere Julianus Cardinalis, qui rem inter partes controverſam componeret, dabatque ille ſedulam operam, aliquoties è Buda, Jaurinum ubi Regina inerat, & inde rurſus Budam ad Uladislaum commeans, cùm repentè graviſſimus inteſtinorum morbus Reginam corripit, ac tertio die eandem extinguit. Placuit in eodem, cum marito Alberto conditorio, illam condi. Solus per idem tempus, Ptaſcone collega per mortem ſublato, Meynardus in Bohemia ſummæ rerum præfuit, magna cum invidia diverſæ partis, quæ Meynardum cauſa religionis Romanæ, ſemper malè oderat, eoq; minus æquo animo ferebat, unum illum omnes honore & authoritate anteire, Pragamque in poteſtate habere, quæ ipſorum ſectæ caput eſſet, quo diminuto, capitis omnium dimunitionem conſequutum iri, ſi non primo quoque tempore periculo occurſum fuerit. Inſtruunt mox Rokiczanum, & alios ſeditioſos Pragæ ſacerdotes, idoneis ad concitandam plebem adverſus Meynardum conſiliis, quaſi ad hoc Magiſtratum gerentem, non ut communi Regni tranquillitati conſulat, ſed ut extollat ſuam factionem, & ipſorum deprimat. Congregantur deinde plerique eorum cum

Iohannes à Brandeſio Giſcra Regina partes impigrè defendit.

Iulianus Cardinalis pro arbitro ſe gerit.

Regina Elizabeth mors.

Meynardus collega mortuo rerum in Bohemia potitur.

Odium in Maynardum excitatum.

Georgius Podiebradius Meynardo opponitur.

cum Thaboritis ad Cuthnàs, ibique Georgium Podiebradium, totius Gradicensis regionis præfectum pronunciant, ac tacitè inter se conspirant ad recipiendam Pragam, tacitos in illa se proditores habere dicentes, nec falso: inerant enim, & uti cum Georgio convenerant, appropinquanti paulò ante lucem mœnibus, casulam longiùs ab aliis ædificiis semotam accendunt, portamq; inde statim reserant, per quam Georgius intra urbem veterem receptus est cum sexcentis ferè equitibus, Symbolum succinentibus: Cunstat eja Cunstat! ut sui adesse suos scirent, nihil mali metuentes: apud cæteros rei ignaros trepidatio fuit, cum paucorum cædē, qui armis sumptis resistere cœptabant, aliàs nemini nocitum. In hoc tumultu Meynardus nullius culpæ reus capitur, & cum indigna captivitate Podiebradium abducitur, ut Georgius Praga solus liberè potiretur, tanta potentia, ut Senatum Pragæ sua authoritate constitueret, quod munus antea Regium fuerat. Dedit mox Meynardo quoque successorem Zdenconem Sterenbergium, ut summum in arce Pragensi ageret præfectum, ipse tamen Pragam in potestate sua habere voluit. Mors deinque Meynardi, quæ paulo pòst subsequuta fuit, non caruit veneni, undecunque dati, suspicione. Hinc multum crescere Georgius, multaque sibi vendicare, imò cuncta simul in se trahere, nemine jam extante, qui voluntati ejus palàm obsistere auderet, maximè posteaquam Legati ad Fridericum missi, ut Ladislaum in Bohemiam adducerent, tanquam nullibi locorũ meliùs, quam in Regno suo nutriendum, non impetrarunt quod petebant, Friderico se excusante, ob nimis teneram pupilli ætatem, quam etiam accersito

Georgius Praga potitur.

Meynardus captivus abducitur, post mortuus.

Georgius Pragæ magistratus instituit.

cersito in conspectum puero, nondum septimum annum agente, coram indicavit. Aderat tunc Giscra, Viennam ex Hungaria ad Fridericum evocatus, visoque Ladislao, eum uti Regem suum reverenter salutat, ac more dein militari, vulnera & cicatrices ostentat, quæ ipsius gratia apud Hungaros rebelles se accepisse jactabat, tandem subridens: Ecquæ spes, inquit, præmii laborum meorum apud te, mi Rex, unquam erit? Ecquid stipendii nomine militi tuo fideli aliquando retribues? Tacitus ille, dispensatorem Friderici prope astantem adiens, sacculum, unde stipem mendicis depromebat, de collo ei detrahit, inventosque in illo sex tantummodo nummos, eos Giscræ dono dat, inquiens, non se plures in præsentia habere. Hac voce atque dono, quamvis exiguo, pariter Giscra exultans, quia parem sibi laudem vendicabat, & dedisse quod habes, & dare plura voluisse si haberes, acceptos æreos nummos auro inclusit, aureaque zona è collo suspendit, ut conspicua esset omnibus intuentibus, tam prona adhuc pueri Regis, erga bene meritos, referendæ gratiæ voluntas, rediitque lætus in Hungariam, ad exequenda officia sibi demandata. Hungaris interim bello Turcico occupatis, ac sæpius in illo, ductore Hunniade victoribus, quam victis. Dacus hic, nunc Valachos appellant, natione fuit haud claro genere ortus, sed factis per arma clarissimus, ut qui primum Hungaros docuerit, quomodo Turcæ acie frangi superarique debeant. Ejusdem opera factum, ut bonam partem Mysiæ, quam Rasciam vocant, ab Amurathe interceptam recuperaverint. Sed cùm rursus ille excursionibus in Tharaciam, circum Constantinopolim peractis, Mysiæ

Ladislaus Bohemis postulatus à Friderico negatur.

Lepida præclaræ indoles in Ladislao historia.

Giscra fidus Ladislai satelles.

Iohannes Hunnides.

Sophia Turcis erepta,

Vrbs à templo Iustiniani Cæsaris nomen accepit.

Mysiæ instaret, aderat jam & Vladislaus, cum Polonis, & Hungaris hosti occursurus, pervenitque in Rasciam, usque ab oppidum Sophiam, præsidio Turcarum obsessum, quod quidem brevi expugnavit, & incendit. Ultraque sensim progrediens, Hunniade agmen cogente, videt à tergo subitum Turcarum adventum, rectà impetum in novissimum agmen facientem, accurrit statim Hunniadi subsidio cum omni equitatu, jubens pedestres copias cum curribus mox subsequi. Certatur utrinq; atrocissime, Amurathe quamvis absente, sed præsens erat Orientis præfectus affinitate ei innexus, cui Turcæ, non minus quàm Imperatori suo parebant. Illo graviter in agmine icto, atque inde excedente, & statim moriente, non certamen, sed cædes & fuga hostium consequebatur. Sex millia illorum in acie cæsa, & novem signa ablata esse narrantur, tantumque metum Amurathi incussisse, ut pacem ultrò peteret, ultroque se offerret ad restituendas Georgio Despotæ omnes quas in Rascia receperat arces, & præterea duos ejus filios quos luminibus privavit. Eaque conditione accepta, in decem annos induciæ, jurejurando utrinque interveniente, confirmatæ sunt. Ac magno paulò post Hungarorum malo interturbatæ, Romano Pontifice fœdus cum hoste Christiani nominis sede inconsulta ictum, non approbante. Spem videlicet ille ex hac victoria multò futuram majorem conceperat, si hosti adhuc ex recenti casu trepidanti, instaret. Igitur continuò Julianum Cardinalem in Hungariam mittit, qui Vladislaum à juramento absolvat, Hungarosque ad instaurandum bellum animet, præsenti, quod secum adducebat, auxilio, ex militibus cruce signatis col-

Sciabadenus Bassa ductor copiarum Turcicarum, aliis Carambus Asiæ præfectus.

Segedini pax solenni ritu inter Vladislaum et Amurathem confecta.

collecto. Præfecerat idem præterea Pontifex alterum Cardinalem Franciscum, affinem suum, classi, quam in mari habuit, ne Turca ex Asia in Europam copias trajicere posset, Vladislao ad arma resumenda inclinante. Despotus intercedere parat, inquiens: Non convenire Christiano Regi conventa turbare, fidem fallere, jurisjurandi religionem violare, quorum omnium vindex afforet Deus. Sed nihil magis profecit, quàm Dracula Valachiæ Dominus, dissuadens, ne cum tantulo Polonorum Hungarorumque exercitu, adversus ingentes Amurathis copias progrederetur: compertum enim se habere ajebat, plus quàm centum millia Turcarum ex Asia, per Bosphorum Thracium, frustrato Cardinale Francisco, esse transvecta, præter eum numerum, quem in Europa nulla parte minorem obtineret. At cùm Hunniades, numerum Turcarum, præ viribus Hungarorũ valde contemneret, atque diceret, apud Turcas extra paucos, cæteram inesse turbam muliebrem, ab Hungaris autem stare virorum robur, jubet Rex agmina progredi, antecursore Hunniade cum densis equitum turmis, ingressusque Bulgariam, ibat Nicopolim oppugnatum, ac mox ad famam hostium adventantium, apud castellum lacumque Varna dictum, substitit, castraque ibi carris circumdatis metatus est. Hunniades acie tripliciter instructa, dextrum cornu Varadiensi, Agriensique Episcopis, & Franconi Bano cum cæteris Hungaris dedit: sinistrum Juliano Legato, cum omnibus externis auxiliis attribuit: in medio Regem cum Polonis collocavit. Ipse in utroque cornu, cum equite quem habebat, concursabat, impetum hostium sustinens retundensq;, eo primum

Franciscus Cardinalis Florentinus Latinæ classis præfectus, Amurathem contra Carmanos profectum asserebat.

Violatum fœdus cum Amurathe ictum frustra reclamantibus multis, Romano Pontifice impellente.

Exercitus Regius ad Varnam pervenit.

primum ſucceſſu, ut in fugam obvios hoſtes verteret. Quare conſternatus Amurathes, ac mox indignatus, quòd tam pauci adverſarii, tantæ ſuorum multitudinis non ſolùm conſpectum ferre, verum etiam cum illa pugnare auderent, acerrimè ignaviam ſuorum increpat, minisque & convitiis ad pugnam revocat. Quo dedecore accenſi, in totam Regis aciem impreſſionem faciunt, occiſisq; vivos, ſauciis integros, feſſis recentes viribus ſubminiſtrant, quod ab altera parte fieri propter paucitatem non potuit. Ita nimium ac diu urgentibus hoſtibus, initium fugæ in dextro Hungarorum cornu cœptum, in ſiniſtro dein conſecutum, quando ipſe quoq; Hunniades victoria deſperata cum decem millibus equitum ex acie ſe ſubduxerat, vetus illud uſurpans: Vir fugiens iterum pugnabit, præſertim viribus totis haud deſtitutus. At in media acie, Regis magnanimi, ac nullo pacto cedere, ſuosque deſerere volentis, totæ a Turcis profligatæ ſunt copiæ cum ipſo Rege. Julianus verò Legatus in fuga non ſolùm ingloria, ſed etiam miſera morte periit, à latrunculis deſpoliatus, interfectusque, ac nudus eſca feris, volucribusque cœli relictus. Adeò autem cruenta utrinque hæc Varnenſis victoria fuit, ut ipſe etiam victor majorem ex illa mœſtitiam, quàm lætitiam præ ſe tulerit, dicens: Nolle hoc eventu ſæpius vincere. Hungari Rege, quem in Regnum intruſerant amiſſo, ad legitimum tandem poſt varia in Comitiis ſtudia & certamina redeunt. Mittuntque ex corpore ſuo primora capita ad Fridericum Cæſarem, qui ab illo Ladislaum, unà cum ipſa Regni Hungariæ corona repoſcant. Fridericus collaudatis Hungaris, quòd aliquando reſipuiſſent, quod-

Ingentes Amurathis copiæ.

Hunniades fugit.

Clades Varnenſis, An. 1444. pridiè D. Martini, Regni anno quarto.

Rex in acie occumbit & Iulianus Cardinalis ob commiſſum ingens violatæ fidei piaculum victimam ſibi devoveri Deus voluit Regiam.

Quodque Regem, quem præteriri non oportuit, ad Regnum revocarent, de corona planè dissimulat, sed hoc tantum, quod ad Ladislaum attinet, respondet: Puerum adhuc esse, nec alia inpræsens re egere, quàm fideli tutela, tutorem autem quemnā magis idoneum inveniri posse, quàm agnatum atque gentilem pupilli, & præterea Cæsarem? Expectarent itaque parumper, dum ille adolesceret, atque interim bona fide Regni negotia curarent. Deligunt confestim illi Janum Hunniadem Regni Gubernatorem, nec ideo tamen desinunt Regis præsentiam requirere, non jam precibus, sed armorum terrore, quem Hunniades contractis duodecim millibus equitum, satis terribilem Friderico infesta populatione incussit, ut saltem corona potiri posset, sed non aliud assecutus, nisi Cæsaris indignationem, quam brevi pòst, re feliciter in Servia adversus Turcarum præsidia gesta, in gratiam vertit, sibique benevolentiam Cæsaris reconciliavit. Urgentibus deinde Fridericum, cum Hungaris tum Bohemis, tum etiam Austriacis, atque omnibus vim minitantibus, nisi illis Dominum suum restitueret, qui suis liberè dominaretur, hoc ad extremum consilio frustratus est omnes, quo decrevit secum puerum adducere in Italiam, quam Coronæ Cæsareæ sumendæ causa petebat. Nec secus destinavit, ac fecit, atque ita se à molestia omnium liberavit, qui sibi extorquere Ladislaum laborabant. Erat inter comites Friderici Albertus frater ejus. Huic cura Ladislai commendata fuit toto illo itinere, quod Fridericus Italiam ingressurus, novo more inermis & pacato agmine, non autem cum exercitu, ut alii Cæsares & terrore inibat, imò togatum quoq; agmen

Poscunt Hungari Ladislaum Regem nondum quinquennem.

Hunniades Regni gubernator institutus anno 1445. festo Pentecostes.

Fridericus in Italiam profectus, Ladislaum secum abducit.

agmen ita per viam distribuerat; ut alii antecederent, alii subsequerentur, ne cui multitudo gravis aut formidabilis existeret. Quare etiam adventus ejus lætus omnibus & gratus fuit. Veneti cum primum magna cum reverentia ac lautitia excepe-runt, prorsus hospitalissimè, officiosissimeque: inde discessuro Abacum ex vitro elegantissimè concinnatum, exornatumque donaturi erant, illumque inter alias ex auro, argentoque & gemmis divitias, quas illustrioribus hospitibus solent ostentare, seposuerant, quò Fridericus ab iis deductus, gemmas & alia pretiosiora in manus sumit, & quæ magis ex iis placent, magis laudat. Cumque illi Abacum suum vitreum, verbis magnificis extollere non desinunt, annuit morioni suo, ut mensam reponendis vitris appositam commoveat, qua commota, provolvuntur vitra, & confringuntur, arridente Cæsare, ac dicente: nunquam aurea vel argentea vasa ad tam levem casum ita fuissent comminuta. Quo dicto, pro vitreis, aurea à Venetis munera extorsit. Dehinc Senas profectus est, quò Leonora sponsa, Regis Portugalliæ filia, ex sorore Alphonsi Regis Neapolitanorum prognata, ei advecta ex Hispania fuit, nihil prætermittentibus Senensibus, quæ ad instauranda, denuoque celebranda sponsalia, cum omni rerum copia, splendoreque & magnificentia pertinere putabant. Romam inde cum Sponsa ingressus, ad scalas sancti Petri, Nicolaum Romanum Pontificem obvium habuit, à quo in templum introductus, solenni more copula matrimonii cum nova nupta copulatus fuit. Ac mox uterq; eorum Imperatoria corona donatus, nuptiis Neapolim dilatis, quas Alphonsus Rex tanto appa-

Veneti magnificè excipiunt Fridericum.

Abacus vitreus ex industria præcipitatus.

Leonora Eduardi Lusitaniæ Regis filia conjux Friderici.

Nicolaus Papa V. Fridericum corona & conjugem cingit, anno 1451. 17. Martii.

apparatu, tantaque pompa apparavit, quantam illa ætas apud nullum alium Regem viderat. Inter cætera lautissima, venationem exhibuit, fixis passim in campis tentoriis, in quibus amplius triginta millia hominum discubuêre, fontibus è vario vini genere affatim ad mensam affluentibus. Revertentem cum bona pace ab externis regionibus Cæsarem, domi bellum Austricum excepit, Ladislai gratia, quem Cæsar à se dimittere, fideique aliorum committere noluit. Ad duodecim millia militum Austria armaverat, Ulrico Eyncingero belli incentore, sicut idem primus etiam author fuit, ut absente Friderico præsides Austriæ mutarentur, in quorum locum non alii, atque illi, qui in verba Ladislai jurarent, substituerentur. Ipsius denique opera Ulricus Ciliæ Comes, qui Viennæ, urbi in Austria primariæ præfuit, in partes Ladislai pertractus est, subscripsitque, ut confestim ad Fridericum irent, qui denunciarent, vi se Ladislaum recepturos, nisi ultrò illis redderetur. Cæsare sua consuetudine suspensum, incertumque responsum dante, Novam civitatem, quæ secundas post Viennam sibi partes vendicat, oppugnare adoriuntur, vocatis in societatem oppugnationis Bohemis. Ex quibus Henricus Rosensis junior, cum ducentis tantùm equitibus, & octingentis peditibus socium se illis exhibuit, cæteris domi, ad ea quæ à Georgio Podiebradio fiebant intentis. Maximè posteaquam ille, quod diu concupierat, per factionem suam, & Pragenses, Thaboritasque assecutus est, ut Regni Gubernator pronunciaretur. Accesserunt ad eundem pleraque alia oppida, & inprimis ipsius Barbaræ Reginæ dotalia, quæ tunc recens Hradecii decesserat, mulier prorsus Sadducea

Nuptiæ Neapoli regio apparatu.

Repetitur Ladislaus ab Austriis.

Novam civitatem Austrii oppugnant.

Georgius Podiebradius Bohemiæ Gubernator.

Epicureaque. Cum Epicuro enim ſummum bonum in voluptate ponebat. Similiterque atque Sadducæi de immortalitate animæ nihil planè credebat, ſed tam ſuperos quàm inferos ridebat. Huic ad laſciviam comprimendam cùm à viris matronisque honeſtioribus turtur avis proponeretur, quæ marito mortuo iterum nubere neſciret, abſterſo omni pudore, ſolita eſt reſpondere: Et quid mihi cum ave monticola & ſolitaria? Cur non potius columbas & paſſeres domi ob oculos quotidie obverſantes mihi proponitis? quarum avium oſcula & amores nunquam ceſſant. Hæc tamen ut Pragæ in conditorio Regum ſepeliretur, Georgius Sacerdotes Pragenſes coegit. Ac protinus vi majore militum addita, Buduicenſes, Slanenſes, Launenſes parere ſibi uti Gubernatori dedignantes tacere imperata compulit. Senſim inde & Nobilitas adverſa potentiæ Georgii ſuccumbere cœpit, in eum finem tamen, ut in hoc Magiſtratu daret operam, ne diutius Regnum Ladislao Rege careat. Durabat interim Novæ civitatis in Auſtria oppugnatio, foſſa, propugnaculis, ac robuſtiſſimo præſidio ſe tuentis. Sed de fame ſollicitus erat Fridericus, ne illa tandem expugnaret civitatem. Quo faciliorem etiam ſe exorabilioremque præbuit Carolo Badenſi Marchioni, & Sigismundo Salſpurgenſi Archiepiſcopo, qui in iſtam partis utriusque pacificationem ſe interpoſuerant. Pax ita tranſacta, ut Cæſar Ladislaum de ſua poteſtate dimiſſum tutelæ Ulrici Comitis tanquam avunculi tantiſper crederet, dum in Concilio Viennæ brevi futuro, melius de tutela illius cum Bohemis & Hungaris deliberaretur, interimque Ladislaum extra Viennam commorari, ut privatum adhuc,

Barbaræ Sigismundi viduæ atheiſmus.

Cogit obſequi urbes Bohemas Georgius.

Soluta novæ civitatis obſidio.

Auſtriis redditur Ladislaus.

adhuc, oportere. Nondum Pacificatores Austriæ fines egressi sunt, cùm Ulricus Comes præter pacta Ladislaum Viennam inducit, positaq; sede Principali, in illa eum, assentientibus omnib9 Austriacis, collocat, ut tanquam Princeps Austriæ fidei juramentum à sibi subjectis exigat, quorum primus ipse Comes, deposito tutoris nomine, juravit, rectorem omnium videlicet, quàm unius Ladislai tutorem agere maluit. Qua re Georgius cognita, nō procrastinavit illam ad omnes Ordines referre, quos Pragam edicto severo frequentes coegit, aperiensque os suum: Adesse opportunitatem, diu frustra de adducendo in Regnum Ladislao quæsitam, dicebat. Si igitur Ladislaus etiamnum puer placeat, aut si expediat, unum in Regnis duobus regnare, quorum utrumque Regis sui præsentiā ob calamitates acceptas desideret, prudenter consultandum esse, atque per tempus statuendum, quid maximè Regno conducat. Quo dicto rogat sententias à sua factione auspicans, quæ domi Regem esse legendum censebat. Ex adversa parte dicebatur; nihil minus convenire omnibus Ordinibus, quàm non constare sibi in petitionis honestæ perpetuitate: crebrò à Friderico petitum fuisse, ut nobis Regem nostrum restitueret. Nisi in præsens item faciamus, levitatis crimen & inconstantiæ nonevademus. In hanc sententiam discessum. Rursus inde Georgius; Solent, inquit, ii, qui ad pauca respiciunt, in multis sæpius oberrare: id ne nobis contingat, maturè providendum esse, ne hoc solùm videlicet agamus, ut quamprimum habeamus Regem, sed ut rebus quoque nostris sobriè consulamus, ne de religione statuque nostro, & li-

Georgius de reducendo Ladislao in Bohemiam deliberat, vel novo eligendo.

Decretum fit de advocando Ladislao.

&c libertatibus, ac maximè de calice periclitemur. Proin ſibi ex re videri, ut per capita deſcribantur, atque Ladislao offerantur ea, quæ nobis ab eo ſervari, & confirmari juſtum eſſe duxerimus. Ne qua nova mox de capitibus illis contentio ſuſcitaretur, per quam adventus Regis impediri poſſet, conceſſum eſt, ut ſcriberent, quod juſtum exiſtimarent, ne tamen Ladislao prius ſcripta redderent, quàm in Bohemiam veniret. Cuncta apud Ladislaum ex arbitrio Comitis gerebantur, inter quæ hoc quoq; ut Ladislaus ad Hungaros, apud quos & natus, & jam Rex coronatus erat, primum diverteret, auſpicia Regni auſpicaturus, quē tamen longius progredi, quàm Poſonium non eſt paſſus: ſed ibi Regiis negotiis in magiſtratibus mutandis, & cæteris propriè ad Regem pertinentibus confectis, curaque Regni Jano Hunniadi commendata, rurſus Viennam illum retraxit, ſignificans inde Georgio Podiebradio, ad quem diem Ladislaus finibus Bohemiæ appropinquare vellet, ut Regnum quoque Bohemiæ ineat. Quo intellecto Janus Smiritius, procerum haud poſtremus, conſiliorumque utriuſque factionis conſcius, dat literas ad Ladislaum ſua manu in hanc ſententiam ſcriptas: (*a*) Placet ut in Regnum quàm primùm venias, ſed non ſine copiis & armis, ſi modò regnare in Bohemia cupis, vivere. Has literas Ladislaus

Conditiões Ladislao proponendæ.

Hungaros prius invisit Ladislaus.

Iani Smiritii literæ ad Regem ſcriptæ per Comitem Podiebradiæ traduntur.

(*a*) *Smiriſthai epiſtolæ exemplum ex Sylvio Bonfinius: Venturum te quamprimùm in Regnum tuum probo, ſi modo veneris imperaturus, non pariturus: inermem impotentemq; te intrare non laudo, niſi bicipitem te fortè mater pepererit, ut ex duobus unum Viennæ apud amicos dimittas, alterum dubiæ Bohemorum fidei caput temerè credas. Vale.*

lɛus puerili videlicet animo Comiti tradidit: illeque perlectas, ad Georgium in Bohemiam remittit. Nec is moratus, illas in concilium Procerum, in quo Smiritius quoque aderat, secum affert, suppressoque authoris nomine, sensum illarum cum magna indignatione recitat. Omnibus supplicium eum meritum, quisquis literas scripserit, censentibus, rogat seorsum Georgius Smiritii sententiam, illo respondente simpliciter, tanquam facti hujus ignaro: Quid aliud hac in re censeam, quàm quod cæteri omnes: Obtrudit illi literas, jubetque signum & manum agnoscere, ac statim eodem die supplicio capitali afficit: de alieno cautius quàm de suo capite curiosum. Vidit ista Rhamnusia illa Nemesis, quæ insolentiam fortunæ arrogantiamque punire solet, ipsumque Comitem, qui literas prodidit, repentè de statu illo suo florentissimo ita dejecit, ut ei adnitente Eyncingero, aula omnibusque aulicis honoribus, & ipsa Vienna urbe interdiceretur: & nisi ab Alberto Marchione Brandeburgensi ad portam usque urbis deductus fuisset, lapidatus erat. In exilium ad paternum solum proficiscentem, quatuor tantùm equites comitati sunt, cùm aliàs frequentiore satellitio quàm ipse Rex cingeretur. Tantò intentius Austriaci curabant, ut illo absente maximo hominum equorumque apparatu Ladislaum in Bohemiam deducerent.

Capitis supplicio Smiritius affectus.

Vlricus Ciliensis Comes aula & Vienna urbe pellitur.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER VIGESIMUS NONUS.

SUMMA VIGESIMI LIBRI NONI.

Ladislaus ad Regni fines à Bohemis *excipitur. Annuit eorum postulatis. Aspernatur Rokiczanam alios sacerdotes veneratus. Ladislaus coronatur ab Archiepiscopo & Cardinale Strigoniense. Ladislaus Alberti Austriæ filius XIII. Rex Bohemiæ & Hungariæ. Ambit Rokiczana Episcopatum. Georgius Legatos eapropter Romam mittit. Anceps à Pontifice responsum datum. Iohannes Capistranus Monachus Italus mittitur à Pontifice in Bohemiam. Olomucii concionatur & per interpretes dicta explicantur.* Contra *Rokiczanam disserit de utraque specie sacramenti. Venceslaum Bozkovicium cum* 2000. *Subditorum convertit. Hujus filius Prothasius Episcopus fit Olomucensis. Provocatur Capistranus à Rokiczana ad disputationē. Loca suspecta. Rosensis Capistranum receptum statim jussu Georgii dimittit. Ad convitia conversus Rokiczana. Domi pro Archiepiscopo habetur. Celebrat diem Pragæ Georgio prodita. Contemnitur ipsius processio à Rege. Is sacrificum Hussitam ab ara remotum præcipitem dari jubet. Vratislaviam Rex cum Georgio petit. Sororem* Casimiro *Polonico desponsat. Reconciliatur Regi Ciliæ Comes. Triumviratus. Eczingerus profugus ad Cæsarem transit.* Expugnatio Con*stantinopolis. In Hungariam se parat Turca. Hungari Regis postulant præsentiam. Æmulatio inter* Ciliæ Comitem *& Hunniadem. Colloquium in Hun-*

Hungaria aperto campo pollicetur Hunniades. Calixtus Pontifex de subsidiis interpellatur. Belgradū oppugnatum. Laus militis Bohemi. Victores paulò post tam Hunniades quàm Capistranus humanis cedunt rebus. Ladislaus & Matthias Hunniades filii. Comes Ciliæ Belgradi interfectus. Dissimulat Rex dolorem. Solatur viduam Hunniadis. Consilium Hungarorum adversus Hunniades. Giscra Ladislaum & asseclas capit. Ladislaus securi percussus. Matthias Viennam captivus deducitur, reliqui fractis carceribus evadunt. Octodecim annorum Rex de conjugio cogitat. Magdalena Regis Gallorum filia præ cæteris electa. De loco nuptiarum disceptatio. Lis inter Ladislaum & Cæsarem de Austria, composita. Georgius Regem conventurus Viennam ingredi non vult. Metu offensionis Rex progreditur, in tentorio colloquuntur quatriduum. Pollicetur Rex nuptias se Pragæ habiturum. Astrologus mala ominatur. Legati pro sponsa in Galliam. Helcekus secretarius regius quæstioni subjectus à Georgio, secreta Regis pandit. Invitantur Principes plurimi ad nuptias. Bonum è Gallia de sponsa accipit responsum. Gubernator sumptus metuit. Rokiczana sectæ suæ abolitionem tot præsentibus vel affuturis magnatibus veretur. Triginta sex horis à quo laborare cœpit, moritur Ladislaus. Rege sepulto regimen gubernationis Georgius supposititiis petit Regis literis: Matthiam evocat Pragam. Revocantur è Galliis oratores. Suambergius consulit Gallo, ut ambiat pro alterutro filiorum Regnum Bohemiæ.

Ladislaus Alberti Cæsaris filius XIII. Rex Bohemiæ.

LAdislao Nobilitas Bohemorum cum Pragensibus ad fines Bohemiæ obviam progressa, juramentum ei de more offert, quo præstito, capita dein libertatum ab

omnibus Ordinibus missa exhibet, submissè orando, ut illa de Regia clementia & liberalitate rata habere & approbare dignaretur. Benignè respondet adolescens, se, quæ pater avusque suus Bohemis indulserint, cuncta illis integra præstare & confirmare velle, ita ut de se nemo justè queri possit. Agunt gratias Bohemi, gratulabundique Regem comitantur ad sedem Regiam, omni commeatu instructissimam, ut tantò lautius hospites, qui ad solennem coronationis diem invitati erant, acciperentur. In ipso introitu urbis Magister Rokyczanus cum suis officii gratia in conspectum prodiit, Regemque salutavit, sed eum Rex valde frigidè resalutavit. At occurrente ex arce Pragensi sacerdotum cœtu cum sanctis reliquiis, ipsos sacerdotes hilari ore affatus est, reliquias verò veneratus & osculatus, haud æquo animo ferente adversa factione. Quæ factio nihilominus tamen post acceptum statim diadema, quod Ladislai capiti Dionysius Strigoniensis Cardinalis imposuit, Regem adiit, per Georgium, illum promissorum admonens, quorum non ultimum esset, de corroborando Rokyczani Archiepiscopatu. Dat ille negotium Georgio ut protinus curet, ut Legatio Romam ad conficiendam rem mittatur. Qui missi erant, retulerunt, Pontificem Romanum decrevisse Legatum suum in Bohemiam legare, qui præsens inspiciat, an pacta concilii Basiliensis à sacerdotibus serventur: illo comperto, facturum officium suum, ut Bohemis Archiepiscopum constituat, non qui hunc honorem ambiat, sed qui dignus officio illo existimabitur. Optimam ea tempestate famam in concionibus ad populum faciendis Johannes Capistranus, natione Italus, professione

Ingressus Ladislaus in Bohemiam.

Hussitis nullus à Rege honor habitus.

Coronam accipit Ladislaus Anno 1452. die Simonis & Iudæ.

Vrgent Rokiczaña præsulatũ.

Iohannes Capistranus à Ni-

sione Franciscanus Minoris Ordinis obtinuit, summa homini dicendi facultas, incredibilis memoria, vitæ sanctitas rara, mirumque studium in vitiis insectandis, & corrigendis erroribus. Hunc allegare Bohemis, qui cuncta apud illos exploraret, quique concionibus suis devios in viam reduceret, Pontifici Romano summè placuit. Antè ille tamen in Moraviam divertit, mansitq; Olomucii apud sodales suos haud parvo tempore, docens populum tanta celebritate frequentem, ut illum vel capacissimum templum non caperet, sed necesse habuerit in foro sermocinari, duobus semper assistentibus interpretibus, altero Bohemo, altero Germano, qui ea, quæ Latinè diceret, vernacula lingua pronunciarent. Dicebat autem contra Rokyczanum, communionem utriusque speciei, quod ad idiotas attinet, non esse ex veritate præcepti Evangelici: nec licere cuiquam ritum ab Ecclesia cum bona ratione introductum ausu temerario mutare. Quæ audiens Venceslaus à Boscovicze, inter proceres Moraviæ magnæ authoritatis, vale Hussitis dicto, rursus veritatem Romanæ sedis cum duobus subditorum millibus amplexus est. Hujus postea filius nomine Prothasius omnibus ad unum suffragiis Pontifex Olomucensis declaratus fuit. Rokyczanus irritatus, tam multa apud Moravos Capistranum posse, ut ipsos quoque Proceres, quò velit sermonibus suis ducat & impellat, ad disputationem eum provocat, definitis certis quibusdam locis, sibi valde idoneis. Contrà Capistranus Olomucium illum aut Brunnam invitabat, tanquam ad civitates utrique accommodatissimas. Illo tergiversante, iter in Bohemiam tetendit, venitque Crumloviam, Proce-

colao V. P. M. Bohemis convertendis destinatus.

Summa doctrina Capistrani quam professus est Olomucii.

Venceslaus à Boscovicz in viam reductus à Capistrano.

Prothasius Episcopus Olomucii

37. Rokyczanus disputationem Capistrano offert.

Procerum Rosensium oppidum, & inde mox abit, ubi percepit literas à Georgio Gubernatore ad Ulricum Rosensem esse scriptas, ne oppido reciperetur. Cæterùm à Regiis civitatibus, Pelsina, Ponte, Cadana, cupidissimè honorificentissimeq; fuit exceptus, & pro sancto ab omnibus viris probis habitus, quoniam sancta inculpataque & diceret & faceret. Ergo cùm aliter illi Rokyczanus nocere haud posset, ad calumnias conversus, professionem monachi ei quasi probrum objectabat, hypocritam seductoremque populi, & pacis interturbatorem appellabat. Ipse interim Pragæ fretus potentia Gubernatoris, authoritatem sibi Archiepiscopi inter suos omni modo usurpabat. Pro quo beneficio, ut gratiam illi referret, honoremq; invicem illius apud Pragenses amplificaret, diem eum, quo ille Praga per proditionem potitus est, alio tamen palàm festivitatis titulo inducto, festum & celebrem indicit, mandatque omnibus sacerdotibus, ut postridie manè ad ineundam solennem processionem præstò sint omnes. Gestat ipse (dum per plateas veteris, novæque civitatis proceditur) divinam eucharistiam, veniensque ad portam, quà Georgius in urbem clam intromissus est, hymnum victoriæ, Te Deum laudamus, canere incipit, deflectitque inde ad domum Regiam, prospectante Rege è fenestra, sed neque caput nudante, aut inclinante, aut ullum alium honorem solitum habente, adeò ut sui quoque illum tanti contemptus arguerent. Quibus ille: An ego, inquit, vobis tam venerandum omnibus Christianis sacramentum contemnere videor, quem cottidie illud per rem divinam cernuum, prostratumque adorare cernitis? Sed non erat hîc venerationi ejus-

Probris Capistranum insectatur Rokyczanus.

Dies occupatæ Pragæ fit solennis.

Rex nullũ honorem defert sacrificulis Hussitarum.

ejusmodi locus, ne dum Christi corpus honoro, simul approbare sacrilegium sacerdotem putarer. Cæterùm altius hæc res parti alteri adhæsit, quàm ut evelli vel probabili excusatione potuerit. Nec minorem paulò post invidiam sibi movit, dato Præsidi aulicorum mandato, ut sacrificulum factionis Rokyczanæ, qui locum sacrificandi in eo sacello, in quo Rex sacris adesse solebat, occupaverat, nec idem cedere legitimo sacellano volebat, abstractum ab aris de proxima rupe præcipitaret, quanquam ille saluti suæ fuga consuluerit: duravit tamen invidia apud Pragenses, ut non multum dolerent de discessu illius, quem in Slesiam ad exigenda à Ducibus Slesiæ debita Regibus officia parabat. Constituto igitur Pragæ in utraque civitate per semet, ut moris erat, Senatu Præsidibusque Regno duobus præpositis, Sbincone Lepore, & Henrico Strazio, cum Georgio Gubernatore Vratislaviam profectus est, ubi præterea sponsalia consummavit, desponsa Elizabeth sorore sua Casimiro Regi Poloniæ quam ut ad diem, qualiter oportuit adornatam, in Poloniam mitteret, de Slesia in Austriam se transtulit, Comite Ciliæ ad omnem occasionem vigilante, per quam reconciliari Ladislao posset. Cui fortuna semper mutabilis adeò non est adversata, ut nescias, contumeliosius ne eum paulò ante Vienna ejecerit, an gloriosius reduxerit. Quatuor clientuli ejectum comitabantur, reducem mille equites, phaleris, armis, auro, argento conspicui deducebant. Ipse Rex cum proceribus venienti obviam extra urbem factus, honorem ut avunculo habuit, restitutumque in pristinam dignitatis gradum, Gubernatorem Austriæ constitu-

Hussitam sacerdotem Rex ab ara deturbari jubet.

Magistratibus Bohemorum constitutis, in Silesiam pergit Ladislaus.

An. 1454. sexta Decemb. Casimiro Regi Poloniæ pacta soror Ladislai.

Vlricus Ciliæ Comes fortunæ in melius mutata redux dignitati pristinæ restituitur.

ſtituit. Unde rurſus inter triumviros, Hunniadem, Podiebradium, Comitem, inita ſocietas plus valuit quam juvenis Regis imperium. In hoc fortunæ ludibrio Eyncingerus tempeſtiviter cum amicis elapſus, quod vix ſperandum erat, induſtria ſua aſſecutus eſt, ut apud Cæſarem, quem graviſſimè offenderat, rurſus ſe in gratiam reponeret, ne ſibi, etiamſi vellet adverſarius nocere poſſet. Funeſtiſſimum hoc tempus, atque infauſtiſſimum Chriſtianis, expugnata à Mahometo Amurathis filio, Conſtantinopoli incidit, adeò ut in præſens quoque animus horreat, recordatione tam luctuoſi funeris, quo tot Chriſtianorum in tanta (a) urbe millia cædibus Turcarum funerata aut inſepulta fuerunt. Dum enim omni ſævitiæ genere in omnes, ſpurcus ille & immanis hoſtis deſævit, nullum pietati, nullum miſericordiæ nullum precibus inermium, ſeque ultro dedentium locum relinquens, ſed paſſim ut quemque ſors obtulerat, ſine ullo militum populique diſcrimine ſternens, pueros puellasque rapiens, & inter raptus ætate illarum abutens, ſacras virgines inceſtans, honeſtas matronas ludibrio habens, ſeque & ſuos, quibus civitatem in prædam dedit, ad omne libidinis ſanguinisque facinus impellens. Hoc interim dolo in delenda quoque Nobilitate uſus, ut palàm pronunciaret, Nobilibus fieri poteſtatem pecunia redimendi ſalutem, libertatemq; ſuam. Quo illi lenocinio illecti, ex latibulis in apertum prodibant, captique, & ad Mahometum adducti, in conſpectu ejus crudeliſſimè trucida-

(a) *Conſtantinopolis à Mahomete 2. Turcarum Imperatore expugnata anno 1453. 29. Maji, ab urbe à Conſtantino condita anno 1122. & menſe tertio.*

trucidabantur. (*b*) Allatum postremò & caput Constantini Imperatoris, intra portas oppressi ei fuit, quo ille viso, hasta illud affigi, & ad terrorem Christianorum per omnia castra circumferri jussit. Vertit deinde ab hominibus ad Numina violanda rabiem, aliorum enim aras diruit, aliorum ossa & reliquias canibus suibusque objecit, aliorum imagines luto & stercore fœdavit. Templa verò illorum adeò profanavit, ut lupanaria meretricum in illis & stabula equorum constitueret. Id porrò omnium acerbissimum atque impiissimum, quòd cùm ipsi Christo, à quo Christiani censentur, aliter illudere Turcæ nescirent, sublato è templo Sophiæ illius simulachro in formam crucis transformato, omnibus illud modis, quibus quondam impia gens Judæorum, illudendum susceperunt, denuò Christum, quantum in illis fuit, patibulo affigentes, addito furcæ elogio: Hic est Christianorum Deus. Agnoscimus libenter, ô impii, Christum esse Deum & Dominum nostrum, simulq; confitemur, tam miserandā tantæ urbis ruinam secundum peccata majorum nostrōrū contigisse, dum viam disciplinamq; Domini non tenerent, nec unitatem Ecclesiæ Christi servarent, sed vana animi elatione & ambitione inflati, illam temerè scinderent, sibimet mercenarium pro legitimo pastore constituentes, cum quo extra pascua tota via errarent. Ab hoc successu Mahometes in Hungariam expeditionem plus quàm biennium apparare cœpit, quo magis instructus ab omnibus rebus ad bellum pertinentibus esset, Hungaris crebro ad Ladislaum Vien-

Immanis rabies Turcarum tam in res sacras quàm profanas.

Apparatus Mahometis in Hungariam.

(b) Flavius Constantinus XV. Palæologus Manuelis junioris filius, in quo desiit Imperium Orientis.

Regem suum vocant Hungari. Viennam concursantibus, petitum ut Budam revisat, rebusque suis & Regni consulat, præsertim magnis impendentibus & periculosis motibus, ut omnes intelligant, salutem fortunasq; & liberos ipsorum Regi suo esse charissimas. Liberaliter Legatis per Comitem responsum: Affuturum brevi Regem, ipsumque communiter cum illis Regni negotia veteri Regum consuetudine curaturum. *Simultates inter Comitem & Hunniadem.* Nam si quis alius plurimum, plus adhuc Giliæ Comes cupiebat, ut Hunniade de gubernatione dejecto, Regimen ad Regem perveniret, quem ipse Comes regebat. Facilè autem Comiti erat, dare verba juveni Regi, sed difficile annosa vulpes, qualis Hunniades erat, laqueo capi solet. In hanc autem suspicionem apud Regem Comes Hunniadem adduxerat, ut suspectus haberetur tanquã Regni æmulus. *Patulæ susurronibus Regiæ aures.* Quippe sine Regis imperio in arces & oppida Regia invaserat, vectigalia Regni usurpaverat, homines, arma, equos in potestate sua habuit, ac solo nomine excepto, Regem potentia gerebat. Ne igitur Ladislaus velut pictus adumbratusque Rex Hungariam introiret, suadebat ei Comes, ut prius Hunniadem sub colore aliquo Viennam evocaret, evocatumque caperet, atque in carcerem conjiceret. Rara in aulis taciturnitas inter tot linguaces, qui linguam suam felicioribus libenter venditant. Ab iis Hunniades de insidiis certior factus, cùm accepisset literas *Gubernator à Rege evocatus Regni limites excedere non vult.* evocatorias, rescripsit, se intra Regnum obedienter Regi appariturum, ultra fines progredi non esse obnoxium. Ergo rursus, ut ad fines appareat, vocatur. Venit duobus millibus equitum delectorum stipatus, obtulitque in campo Colloquium. At Comes eum in Castellum, quod præsidio

ſidio munierat, pertrahere conabatur, nobilitatem & cum Rege cognationem obtendens: contrà Hunniades magiſtratum ſuum ei opponens, cui Comes quòque in Hungaria cedere loco cogeretur. Ita per rixam & mutuum metum re infecta utrinque diſceſſum. Mox Hunniades de conſilio amicorum arces nonnullas Regi ſua ſponte reſtituit, atque cum illo de ſecuritate pepigit, antequam Budam introiit. Budæ de nulla re prius crebriusque quàm de bello Turcico conſultatum fuit, accurrentibus aliis poſt alios nunciis, terribilia de copiis Mahometis ejusque minis nunciantibus: quo modo videlicet Regno Hungariæ par exitium atque imperio Conſtantinopolitano interminaretur, paratamque ſe jam victoriam habere jactaret. Factum Senatusconſultum, ut oratores ad Romanum (c) Pontificem (Calixtus Pontifex erat,) mitterentur, oratum, ut curam adhortandi Chriſtianos Principes ad ferenda contra Turcas auxilia ſua authoritate ſuſciperet, quando Hungarorum precibus clauſas illi aures haberent, ſpe tantùm & vanis promiſſis Hungaros lactantes. Nihil in Calixto defuit: nam ipſe continuò ſedecim triremes, quibus maritima hoſtium vexarentur, adverſus Turcas transmiſit, & Carvajam S. Angeli Cardinalem in Hungariam ire juſſit, qui unà cum Capiſtrano ad commovendam miſerationem adunguem facto, quantum numerum poſſent militum cruce ſignatorum conflarent. Eorũ pars vix tertia armis militaribus inſtructa fuit, cætera turba, ut mos in Hungaria habet, falces, & ſudes portabat. Vis autem tota in exercitu Regis erat,

Eluduntur inſidiæ Cilienſis.

Rex Ladislaus Budam venit Anno 1456. 13. Februarii.

Calixtus III. Pontifex in bellum Turcicum Chriſtianos Principes accendit.

Alba Græca vel Nandor alba à Mahomete oppugnata,

(c) *Nicolaus V. mortuus dicitur reliquiſſe in bellum Turcicum* 120 0000 *aureorum,*

defensoribus Hunniade & Capistrano 13. Iunii An. 1456.

erat, quem sibi raptim ex regnis suis contraxerat, cui Hunniadem præfecit, sed nihil cum Turcis simile, qui omnes circum Bellegradum, à veteribus Taururum appellatum, campos & agros innumerabilibus copiis compleverant. Non eo tamen territi, quia pauci erant, ferre obsidionem fortissimo animo Hunniades & Capistranus, qui suis cruciferis signum crucis præferebat, decreverunt. Nam Rex consilio ejusdem Hunniadis Budæ substiterat. Idem paulò pòst suasu Comitis per speciem venationis Buda elapsus, Viennām ad locum tutiorem se contulit. Mahometes, quia primo impetu, quemadmodum speraverat, Bellegradum non cepit, sed præter castra navium quoque stationem, quam in Danubio habuit, ut ab obsessis peti turbarique vidit, dentibus infrendens gemitu, tantulum oppidulum sibi ad cætera quæ conceperat peragenda impedimento fore, admoveri mœnibus ænea tormenta, quorum neque plura neque majora unquam aliàs habuisse dicitur, jussit, murosq; & turres sterni, diruique. Deinde per strata ruinis, tota suorum mole aggredi obsessos impellit. Ingens mali vis Christianos urgebat, multitudine Turcarum nimis premente: sed mirum dictu, quòd pauci nulli malo cedebant, præsertim cum oppugnatio per diem noctemque continuata fuerit, sed illam Christiani tam strenuo atq; constanti animo cum Hunniade & Capistrano Ducibus suis, egregiè munera Ducum pro functione uterq; sua fungentibus, sustinuerunt, ut ad extremum hostes maxima strage prostratos à mœnibus repellerent. Inter autem Duces reddendus est militi quoque Bohemo debitus gloriæ titulus, qui cùm vidisset Turcam cum signo vexilloq; Turcico murum

rum jam conſcendiſſe, eoque metu pleroſq; militũ perculſos, fugam in arcem paraſſe, complexus lucta Turcam, rogat Capiſtranum inferius ſtantem, Si, inquit, ſponte mea cum cane iſto me de muro præcipitavero, illi commoriturus, quid de anima mea cenſes futurum? Illo reſpondente, ſalvam ſine dubio fore: ejecit ſe protinus & Turcam, morteque hoſtis & ſua vitam ſociis incolumem reliquit, ita ut perſequi quoque Turcas fugientes, rebusque illos ſuis ſpoliare auderent, quæ ab igne manſerunt integræ. Tanta namq; poſt rem malè geſtam Mahometis animum deſperatio invaſit, ut caſtris, quæ facilè tueri poterat, ignem ſubjicere indeque fugere maluerit: illum inter alios inſequente ſignifero cum ſigno crucis, quod ſignum ille nuper contumelioſiſſimè tractaverat, ut majore viciſſim contumelia ipſe confunderetur. Memor enim Dominus erat òpprobriorum eorum, quæ ab inſipiente fiunt tota die. Sed nec amplius idem cladis ignominiæq; ſuæ obliviſci potuit, quin ad mentionem illius barbam manu demulcens, & caput quaſſans, pugnam diemq; fuerit deteſtatus, qua cum Chriſtianis certamen ad Bellegradum inierat, & plus quàm centum ænea tormenta raræ magnitudinis illis reliquerat. Certè, quæ ex iis Budam advecta in arce usq; ad Ludovici Regis obitum jacebant, facilè certare de magnitudine cum aliis hujus ætatis, ac vincere illa poterant. Modico poſt hanc victoriam interjecto tempore, glorioſi victores, quemadmodũ in vita ſe dilexerunt, ita in morte non ſunt ſeparati. Prior Hunniades, procurante funus ejus Capiſtrano obiit: mox ipſe Capiſtranus in choro ſuorũ ſodaliũ, inter hymnos Deo decantatos, ſenilem emiſit ſpiritum. Porrò Hunnia-

Bohemi militis virtus.

Mahometes repulſus à Belgradi obſidione.

Iohannes Hunniades obiit 10. Septembris. Capiſtranus 26. Octobr. ille in Alba Transſylvanica, hic Vylaci ſepultus.

niades duos superstites filios reliquit, Ladislaum atque Matthiam, Ladislaumque Bellegrado cum firmissimo militum præsidio præfecit. Is Regem Ladislaum cognoscendi loci pugnæque cum Turcis initæ avidum illò venientem cum Purpuratis & aliis insignioribus aulicis intromisit, cæteram turbam (ad quatuor millia hominum erant) tentoria extra mœnia tendere jussit, Comite indignante, quòd suum militem intra oppidum contineret, Regiũ autem foras extruderet, unde vet⁹ inter eos simultas paternaq; offensio recruduit, ita ut uterque ad primam occasionem ad omne facinus videretur esse paratissimus. Fortè Comes dum cubiculum egreditur, obviam fit Ladislao Hunniadi iræ impatienti, sed nec ipse illius continens: subitò igitur post rixam ad gladios, Comes duos Ladislao digitos amputat, Ladislaus Comitem loricatum frustra ferit, donec illum accurrentes Hungari crudeliter interficiunt. Nullus magis acerbus casus Regi contingere potuit, tam alta in juvene tamen animi moderatio fuit, ut summum illum dolorem intra se penitus contineret, mœstitiamque nec in vultu ostenderet, nec proderet gemitu, deinque non dubitavit,) quoniam ita Hungaris videretur:) Comitem, qui loricatus inter togatos incedere ausus fuerit, jure cæsum profiteri. Cæterùm omnem exequiarum honorem avunculo habuit, jussitque funus Ciliam efferri, ut in majorum suorum conditorio conderetur. Nec ultrà Bellegradi moratus, Budam revertebatur, comitantibus eum Ladislao & Matthia fratribus usque ad arcem Hunniadam, in qua mater earum vidua mœrore anxia delitescebat. Mira rursus animi indoles in tam tenera Regis æ-

Ladislaus Albam Græcam invisit.

Simultates paterna in liberis conspicua.

Læsa fit furor sæpius patientia.

Comes Ciliæ obtruncatus.

Absolvuntur Regis sententia sicarii.

Viduam Hunniadianam consolatur Rex.

tate emicuit, postquam arcem ingressus, omnia ibi luctu plena, ipsamque viduam lacrymabundam, ac veste lugubri indutam vidit, quanquam ipse satis mœstus, revocare tamen illam à mœrore ad lætitiam incipit. Eam, inquiens, mortem esse dolendam & deflendam, quæ vitam penitùs auferat, non verò illam, quæ nos ad meliorem vitam transferat. Maritus, inquit, tuus utique etiamnum vivit, & cum CHRISTO proculdubio regnat, qui pro Christo tot se periculis objecit, maxima interim solatia tibi relinquens, Ladislaum istum & Matthiam filios, quibus quoties volueris, refici poteris: antevertant igitur luctibus gaudia quibus maritus fruitur, ut simul cum illo gaudere videamur, ac protinus funebris iste habitus deponatur: mandatque aurum, purpuram, sericum afferri, & per totum Gynecæum distribui. Mutata veste læti omnes ad epulas & convivia dilabuntur. Quibus rebus vehementer exhilarati, suique velut jam valde securi Hunniades, Budam ambo Regem prosequuntur. Ibi Regem, qui à consilio ex ipsis Hungaris quoq; præcipui erant, circumsistunt, audaciamq; Ladislai commemorant, indignamque Comitis atque crudelem mortem deplorant, & si inulta diutius manserit, quònam evasura sit ostendunt, ante oculos fastum Ladislai ambitumque, incessum, & clientium apparatum proponentis, quo potentiam Regis jam complecteretur, nomen tantùm remitteret, quod avidissimè concupisceret. Ad quæ Rex: Viderent, ne quid ipse Regnumque detrimenti caperet, sibi eam facultatem non adesse, ut æmulum majore factione subnixum in potestatem suam redigat, quando nullos ad manum armatos habeat,

Patrocinium suscipit Rex liberorum.

Fratres Hunniades Regem Budam deducunt.

Consilium de Ladislao interficiendo.

Ladislai Garæ filiam ducturus erat Ladislaus.

habeat. Bonum animum habe Rex, inquit Palatinus Regni, Ladislaus Garai cognominatus, cuncta adſunt, poſtquam Giſcra adeſt, qui ex altera Danubii ripa in oppido Peſtho diverſabatur, præpoſitus ei numero externorum, qui Regem in itinere comitabantur. Hic admonitus ut occultus cum fortiſſimis in arcem penetraret, in veſtibulo arcis Ladislaum Hunniadem comprehendit, & cum eodem Epiſcopum Varadienſem, Sebaſtianum Roſgonium, Ladislaum Caniſium, & quoſdã alios ex eadẽ factione proceres. De Hunniade capitale ſumptum ſupplicium, Carnifice ſucclamante: Sic perire illos, qui ſuis Domnis ſunt rebelles. Cæteri in carceres cõjecti, quibus ruptis brevi pòſt inde evaſêre omnes. At Matthias adoleſcens Ladislai frater, adhibitis cuſtodibus, Viennam cum Rege adductus eſt, ibique ſub cuſtodia habitus. Duodevigeſimum ætatis annum Rex attingere inchoabat, matrimonio ſatis habilem, de quo maturè conciliando ſæpius aliàs inter ſe Hungari, Bohemi, Auſtriaci differebant: tum verò in Concilium Viennam coacti, ſententiam ſuam Regi palàm aperuerunt, placere omnibus dicentes, ut Rex ducat uxorem, hoc ſolùm ſcilicet ac maximè neceſſarium reſtare ad conſummandam Regnorũ felicitatem, ut videant ex Rege ſuo liberos procreatos, qui jus ſuccedendi legitimum in Regno habeant. Quo audito Rex, haud ſanè alienus à re uxoria, jubet illos hanc quoq; ſententiam promere, quæ nam ei ſponſa, & ex qua domo eſſet eligenda, ut eò melius ſecum de matrimonio deliberare poſſet. Una rurſus voce omnes nobilitatem, formam, opes, Magdalenæ Regis Galliarum filiæ prædicare, nec aliam digniorem connubio nobiliſſimi Regis

Giſcra Ladislaum capit & complices.

Capite plexus Ladislaus Hunniades ætatis anno 26. Matthias Viennam in carcerem detruſus duodecim annos natus.

Deliberatio de Regio conjugio.

Magdalena, aliis Margaretha, Caroli VII Regis Galliæ filia ſponſa Regi eligitur.

gis ostentare, nihil dubitante Rege, quin illam cæteris præferret, sed maximè ambigebatur de loco nuptiis legendo. Hungari Budam, Bohemi Pragam, Austriaci Viennam appositissimam ad eam celebritatem peragendám esse contendebant, qua in re non satis convenientibus, in aliud tempus dilata fuit consultatio. Interim gravissima inter Fridericum Cæsarem & Ladislaum Regem dissensio amicissimè cum ingenti Austriæ commodo & utilitate composita fuerat, quæ Georgius Gubernator audiens, cum octingentis expeditis equitibus in Austriã ire properat, habere se arcana, inquiens, nemini nisi Regi credenda. Jussus trajicere Danubium, atq; urbem ingredi, ut coram quæ vellet, Regi in aurem diceret, Viennam sibi suspectam esse respondit. Feruntq; inde ei ortam suspicionem fuisse, quòd clanculum inaudiverit, chirographa post interitum Ladislai Hunniadis non pauca eorum esse reperta, qui cœpta consiliaq; adversus Regem ejusdem Ladislai approbabant, inter quæ Georgii quoq; chirographum extare ajebant. Veritus itaq; ne inauditus, indictaq; causa, aut inimicorum suorum factione, quorum pleriq; tunc in aula Regis erant, periculum aliquod adiret, ex tuto alloqui Regem destinaverat. Id verò maximè indignum cunctis videri, exigere à Rege, ut contra majestatem suã extra mœnia ad subditum suum prodeat, nugas fortasse illius auditurus. Rex nihilominus authoritate Gubernatoris, quam sibi in Bohemia apud factionem potentiorem conciliaverat, motus, seposito dignitatis respectu, servire tempori in animum induxit, sibiq; tentorium non procul à Gubernatore constitui jussit. Ad tria ferè millia equitum Regem prosequebantur, sed inermia, colloquiumq; in diem

Georgius Gubernator non nisi data fide publica Regem extra Viennam compellare vult.

quartum protractum est, pernoctante Rege semper in urbe. Ac cæteris quidem diebus, sermoni utrinque habito, duo ex consilio Regis testes affuerant. Quarto, exclusis omnibus arbitris, quid inter se collocuti fuerint, id scilicet ipsi noverant. Verùm quia vultu uterque turbido & indignationis manifesto ex tentorio discesserant, ex ea re statim innotuit, Gubernatorem cum Rege egisse de nuptiis in Bohemia celebrandis, & postquam non impetravit, indignabundum minabundumque abiisse. Pœnitentia mox Rex ductus, quod illum malè animatum, qui ipsas quoque nuptias impedire posset, à se dimisisset, revocari illum mandat, & si pertinax in proposito abeundi fuerit, polliceri adventum suum Pragam, ibidemque nuptias celebraturum. Introeundi cum insigni pompa equestrium pedestriumque copiarum Pragam, Nicolaus quidam ex eorum numero, qui pronunciandi scientiam ex decretis astrorum profitentur, malè faustum ingressum planèque stellæ crinitæ Regibus horrendæ, quæ eodem anno apparuit, congruentem pronunciavit, quale vaticinium apud paucos curam, apud reliquos risum, velut vanitate plenum excitavit. Omnisque solicitudo omnium, ac maximè Regis intenta fuit in apparatum nuptiarum, ut quàm splendissimè atq; ornatissimè illæ quamprimùm adornarentur. Ac sine mora decretum ut Legati ad Carolũ Galliæ Regem pro adducenda in Bohemiam sponsa omni rerum copia instructi proficiscantur. In ea Legatione primas partes tenuerunt Udalricus Patavinus Episcopus, & alter quidam ex Hungaria Episcopus, tertius Zdenco Sterenbergius, magnificentia clarus. Iis additi septingenti equites, uno

Colloquium Regis cum gubernatore. *Offensum gubernatorèm Ladislaus placat.*

Ladislaus in Bohemiam. *Astrologi præsagium.*

Legatio in Galliam pro sponsa.

uno colore vestiti, matronæ ac virgines gemmis unionibusque exornatæ. Quadrigæ auratæ, atque octoginta equi candidi, & præterea alia dona, & dante & accipiente digna, sponsæ missa sunt. Injunxerat item Rex Helcelio, quem à secretis intimum habuit, ut Zdenconi quadraginta millia auri pro viatico adnumeraret. At ille à Gubernatore, cui haud bene cum Zdencone conveniebat, persuasus, viginti tantùm millia repræsentavit, quam summam Zdenco ne attingere quidem voluit, sed stomachabundus Regem adiens, aut integrum viaticum aut nullum repetebat. Ita profectò, inquit Rex, jusseram, ut tibi in solidum summa redderetur, sed pereat Helcelius, si quid de illa defraudavit, tibi ne quid desit, curabimus. Interim Helcelius iratum metuens Regem, in alienas incidit manus, Regeque inscio tortus, occultiora quædam Regis consilia Georgio prodere coactus fuit. Delecti mox & alii Legati qui hospites ad nuptias invitarent, Cæsarem inprimis cum conjuge Leonora, dein Regem Poloniæ qui unam, & Wilhelmum Principem Saxoniæ, qui alteram Ladislai Regis sororem in matrimonio habuit, postea Bavariæ Rhenique Principes & Marchiones Brandeburgenses vocati. Trabesque & asseres Pragam convecti, ut ex illis theatrum & orchestra extrueretur, in quibus ludos spectarent, & cum tripudiis subsultarent. Allatæ etiam tunc ex Gallia literæ, significantes, quàm amplissimo honore, quantaque liberalitate opulentissimus Rex Legatos Bohemos tractaret. Ad hæc tantam ibi adesse Principum illustrium frequentiam, quantam antea nunquam vidissent, horumque majorem partem in Bohemiam venturam. Hîc demum

Munera splendida.

Helcelius secretarius dimidium viatici numerat jussu gubernatoris.

Convivæ invitantur ad nuptias.

Bohemi in Gallia benignè excepti.

animo fluctuari Gubernator ac serò perpendere, infinitas inhospites nõ sine gravi onere Regni futuras impensas. At Rokyczanus aliud magis periculum vereri, ne scilicet tot Christiani Principes, ad abolendas Bohemorum sectas tanto studio Pragam venire festinarent. Inter hæc subito languore tentari Rex ipseq; de recuperanda salute modicam habere spem, ut ex verbis ejus patuit. Nam cùm Hinco à Vetovia, unus de consiliariis, Regi ad fenestram stanti, nondum abstersis lacrymis intervenisset, ac mœroris causã requisivisset, non sine gemitu respondisse dicitur, mortem sibi certam instare, ne quam tamen cæteris suspicionem infirmitatis daret, more solito cœnavisse, & cum Purpuratis satis hilares sermones in multam noctem miscuisse. Eunti deinde in cubiculum, rapulas, cujusmodi cibi avidissimus erat, oblatas fuisse, à quarum esu totam noctem cruciatu doloribusque vigilem exegisse, nihil amplius Medicis proficientibus, donec post sex & triginta horas, quàm ægrotare cœpit, sanctam innocentemque animam Deo optimo traderet. Cruditatene an veneno extinctus fuerit, illo statim tempore inter Medicos variatum fuit, quibusdam illam accusantibus, cæteris manifesta veneni signa se deprehendisse fatentibus: sed quis incerta audeat pro certis affirmare? Illud palàm fuit, etiam ab iis qui suspecti habebantur, mœrore tristi completam fuisse domum in qua funus jacuit, quippe in urbe, non autem in arce obiit, in qua deinde Regia pompa elatus, juxta Carolum Cæsarem Proavum suum, tanto ploratu ejulatuque conditus est, ut totum templum Divi Venceslai lamentis & planctibus personaret. Maxima pars immaturam in expecta-

Male sibi metuit Rokiczanus ob adventum tot principum.

Ladislaus Rex moritur Pragæ anno 1458. 23. Novembris ætatis 18.

expectatamque adolescentis adhuc Regis mortem deplorabant. Multos Regni quoque ipsius miseratio subiit, quod desertum certo hærede ad novas rursus calamitates expositum cernebant. Advenæ verò omnes comunem Reipublicæ Christianæ fortunam quasi unà cum Ladislao intercidisset, ante alia dolebant, ut qui cognitum haberent, tot & tántos Principes non tam ad ornandas sua præsentia nuptias, quàm ad consultandum de expeditione contra Turcas suscipienda venturos fuisse. Hæc igitur omnia crudele mortis fatum disturbasse, tantamque spem & certissima Regni Galliæ præsidia ad nihilum adduxisse, victi dolore tantum non impiè querebantur. Porrò Gubernator funerato Rege, ab exequiis, eodem confestim die omnes Ordines in domum Regiam sevocat, & ad illos refert, magistratum suum per obitum Regis, qui in diem Clementis inciderat, non esse extinctum, quoniam ita sibi a Rege mandatum fuerit, ut in administrandó Regno usque ad Pentecosten perduraret. Subticentibus aliis, Pragenses sine ulla dubitatione gubernationi ejus se commiserunt, deinde amici & fautores, cæterorum silentium pro approbatione acceptum. Et quis armatis circumsepto apertè contradiceret? Idem Gubernator ea hora qua Rex emisit spiritum, detracto ei annulo, literas Viennam ad Matthiam Hunniadem scripsit, ut eum sub spe libertatis assequendæ Pragam eliceret. Quippe hac conditione alligatus erat, ne liber fieret, nisi Rex ipse manu sua ei oblata, liberum pronunciaret. Proin facilè ejusmodi illecebra juvenis illectus, Pragam cum deductoribus venit, ad novam custodiam illum deducentibus, ex qua (nisi magno pretio se redimeret,) excun-

Luctus ingens ob Regis mortē.

Prorogari petit Georgius potestatem gubernandi.

Matthias à Georgio Pragam vocatur.

Revocati oratores in Galliam profecti.

exeundi poteſtas non aderat. Miſſi præterea in Galliam ad Legatos nuncii, qui illos domum, ſive negotium confectum, ſive adhuc infectum fuerit, revocarent, ſponſa in Gallia relicta. Hoc nuncio prorſus inexpectato vehementer tota Regia conturbata fuit. Quippe cuncta, quorum gratia Legati venerant, melius etiam quàm ſperaverant, cum Rege Galliæ tranſegerunt. Omnes denique jam in procinctu erant, tanquam poſtridie abituri, qui ſponſam in Bohemiam deducere debebant, ingens is & illuſtris comitatus fuerat. In hac omnium rerum confuſione Zdenco Sterenbergius ſumpta audacia Regem Galliæ adit, ſecum afferre dicens, quibus præſens iſta ejus animi ægritudo ſanari queat, promere juſſus remedia: Da, inquit, alterum ex filiis Regem nobis Bohemiæ atque Hungariæ, poſtquam Regnum utrumque hærede careat: Longè majora per hæc quam perdidiſti aſſequi poteris. Demulctus iſtis, & planè perſuaſus Rex, Legatos ſuper hac re in Bohemiam mittere non procraſtinavit.

Galliæ Rex ambit Regnum Bohemiæ, perſuaſus à Sterenbergio.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER TRIGESIMVS

SUMMA TRIGESIMI LIBRI.

Candidati pro Regno Bohemiæ multi & potentes. Cæſar fratri vel patrueli deſtinarat. Caſmirus Polonus & Vilhelmus Saxo ratione conjugum ſororum id ſibi vendicant. Rex Galliæ magnificis promiſſis. Non auditi Galli neque alii, niſi Rege jam electo. Electio in prætorio Pragenſi. Concio Rokiczani pro Georgio. Acclamatum prius quàm de electione inchoatum. Et Matthias Hunniades Rex in Hungaria

garia eligitur. Georgius à Kunstat Podiebradius XIV. Bohemiæ Rex. Matthiæ Catharinam *filiam tradit conjugem. Sollicitus interim de coronatione sede Archiepiscopali vacante, & Olomuzensi nondum confirmato. Georgius præstito Pontifici juramento ab Episcopis Hungaris coronatur. Formula juramenti. Moravia Georgium Regem agnoscit. Iglavia Hussitam urbe excludit. Obsidetur per quatuor menses. Cæsar intercedit. Hinco à Vuedovia contumax Regi decem obsessus mensibus effugit: arx solo æquata. Silesii & Lusatii tergiversantur Regi parum Catholico obedire. Vratislaviensem agrum Rex populatur. Casmirus Rex Poloniæ Pontificis jussu arbitrum agit. Excipit Georgius Principes Germanos feudum petentes Egræ.* Hortantur *Principes Regem ut redeat ad unitatem Ecclesiæ Romanæ. Pollicetur. Rex filiam novennem Alberto Principi Misniæ despondet. Mittitur in Misniam ne religioni huic consuefiat. Legatos Georgius decernit ad Pontificem ut rata habeat pacta concilii Basiliensis.* Mittit *Pontifex proprios in Bohemiam Legatos. Non admittuntur à Rege ob negatam confirmationem Compactatorum, unde Regis dignitas et suæ sectæ pendebat auctoritas. Triennium Vratislaviensibus indulgetur, antequam Georgio jurent. Venceslaus Administrator Archiepiscopatus Pragensis. Hinc nova jurgia. Exagitat Rokiczana* Monachos. *Fantinus de Valle Pontificius Legatus ad conventum Regni. Petit directum à Rege responsum in causa religionis. Fert diversum quàm expectaverat. Regi aula natum. Jodocus Episcopus Vratislaviensis pro adversaria parte perorat. Fantinus audiri vult in senatu. Oratio Fantini satis acris, qua Regem officii & juramenti admonet: tum Rokiczano sacris interdicit. Postridie malè à Rege acceptus*

ceptus in carcerem deducitur cum Regni Cancellario: alii fuga sibi consulunt. Ludovicus Bavarus Fantino dimissionem impetrat: hic moritur Ratisbonæ. Pontifex telum excommunicationis inhibet ad petitionem Cæsaris. Eripit Georgius Cæsarem è civium Vienensium captivitate. Donatus ea propter ære, & filii Principes creati Munsterbergenses. Statua Georgio Pragæ erecta. Et in Moravia Rokiczana sacerdotes instituit. Pontifex Vratislavienses in suam protectionem suscipit, absolvitque à juramento. Georgius floccipendit. Matthiam Regem Hungariæ Pontifex conducit contra Georgium. Paulus II. Pontifex abrogatum Regni titulum Matthiæ confert astipulatore Friderico Cæsare. Catholici Proceres Bohemi literas dant ad Regem suum. Zdenconem Sternbergium oppugnat Georgius. Moravia ad Matthiam transit. Zdenco par pari refert. Vratislavienses cum sociis Munsterbergum invadunt. Henricum filium Rex contra eos mittit. Non expectant Silesii. Gradistha in Moravia fidem servat Georgio. Matthias obsidet. Pellitur à veteranis Brodam usque. Acies Georgii & Matthiæ inter Statium & Lavam, Misnenses in exercitu Georgii tumultuantur. Retrocedit Georgius. Matthias Trebitii Victorinum Regis filium oppugnat. Capitur ab Hungaris Victorinus. Budam deducitur. Matthias repetita in Bohemiam expeditione interclusus ægrè se expedit. Rex Georgius Pontifici vult reconciliari. Obstat Rokiczanus. Georgius Matthiæ duellum vel justam pugnam offert. Utrumque accipit Matthias. Rari proceres in conventu Pragæ indicto, timorem Regi incutiunt. Abalienati ad Matthiam defecerant. Resipiscere incipit Georgius. Impedit Rokiczanus, quem Rex repellit. Spoliat Rex monasterium sanctæ Crucis. De

suc-

successore sollicitus. Rex minus gratū accipit responsum. Liberis prædam dividit spe Regni dejectus. Rokiczanus primò, pòst etiam Rex. Vterque moriuntur.

Potentes multi candidati circa Regnum Bohemiæ.

NUnquam majore, quàm tum ambitu comitia Regis creandi in Bohemia caluerunt, adeò multi magniq; competitores erant, qui illa calefaciebant. Cæsar in petitione sua, jus, quod nunc feudatarium vocant, à Ladislao neglectum & contemtum prætendebat. Mox Alberto aut Sigismundo Austriæ Ducibus, ex antiquo fœdere inter Bohemię & Austriæ Principes icto, Regnum illud alteri eorum asserere tentabat. Casimirus Poloniæ Rex, cui soror Ladislai nupta erat, & Wilhelmus Saxoniæ Dux, qui alteram sororem natu majorem in matrimonio habuit, Regnum ad se jure successionis pertinere dicebant. At Rex Gallus non jure aut ambitiosa petitione, sed auro & opibus, quibus etiam parta Regna debellantur, audacter prensabat, spondens omnia Regni debita, suo ære se persoluturum, omniaque à Regno alienata suo Marte recuperaturum, & ad annum usque septimum nullum planè tributum à quoquam exacturum. Si admissi & in comitiis auditi Oratores Galli fuissent, opinio erat, ablaturos illos suffragiorum calculum fuisse. Sed non defuit Gubernatori providentia, ad cavendum, ne prius ulli Oratores in Senatum vocarentur, quàm Rex futurus deligeretur. Locus eligendo Regi in domo prætoria veteris urbis cōstitutus, cohortibusq; armatis circūdatus, in eum antequā convenirent, per speciem religionis templū Rokiczanæ ingressi, concionantem audivêre: Ne quem externum Regem ac minimè omniū Germanū declararent, experti toties quàm animati

Cæsar, Albertus & Sigismundus Austrii, Casimirus Rex Poloniæ, Wilhelmus Dux Saxoniæ.

Magnifica pollicentur Galli Oratores.

Legatis dicendi potestas negata.

Rokiczanæ concio electioni præmissa.

animati ſint Germani in Bohemos, tantum videlicet, ut ſi poſſent, hodie potius quàm cras perderent omnes, nulla noſtra, inquit, culpa, niſi quia veritatem agnovimus, quam illi hæreſin vocant, & nos per contumeliam hæreticos, ut ita nos traducant per ora hominum, & tantam nobis conflent apud cœtus piorum invidiam, ut quaſi impii & piaculum meriti à ſedibus conciliisque eorum abigamur. Sed ſi nos Bohemos eſſe meminimus, nulla tanti ignominia erit, ut propter illam à majoribus acceptam multoque ſanguine partam religionem prodamus. Et quis tandem melior ejus cuſtos fuerit, quàm ille, qui in ipſa religione natus educatusque, & qui ad eandem defendendam promptus paratusque ſit, nempe ipſe Gubernator, conſiliis & armis juxtà conſpicuus, & vobis jampridem omnibus domi militiæque ſatis notus. Aut hunc Regem nominandum eſſe, aut ſi nemo inter Bohemos tanto faſtigio dignus cenſeatur, Hebræo more duodecim Judices aſſumendos, qui populum Bohemum æquo jure gubernarent. Hinc in prætorium itum, & tam foris quàm intus prius acclamatum, quàm decretum: Vivat Rex Georgius. Eodem ferè tempore apud Hungaros inter magnam etiam armorum vim Matthias Hunniadis Filius opera & contentione Michaelis Zylagii avunculi ſui bene armati, Rex Hungariæ declaratus fuit. Hunc Georgius, facti illius inſcium, menſæ ſuæ adhibet, ad quam præter uxorem & filiam Catharinam, forma elegantem, nemo aderat, crebroque ad hilaritatem & epulas convivam invitans, Tandem ſi quid ego, inquit, te adjuvero, & ab hac captivitate liberavero, ita ut ad Regnum Hungariæ conſcendas, ecquid erit præmii?

Conſilium Rokiczana.

Georgius à Kunſtat Podiebradius XIV. Rex Bohemiæ.

17. annorum fuit tum Matthias cùm Rex Hungariæ diceretur.

mii? Magnas, inquit, res magna præmia ſequi decet. Interpellat Georgius: Nullius ego pecuniæ, inquit, ſed amicitiæ potius & concordiæ per affinitatem tecum ineundæ cupidus ſum. Proin ſi cordi eſt filia iſta mea, hanc tibi deſponſam mea matriſque voluntate habeas. Datæ invicem dextræ, ſponſaliaque protinus jure legitimo confecta. Inde cura Georgium de futura ſui coronatione ſatis anxia ſubiit, propterea quòd Archiepiſcopo ſedes Pragenſis vacabat, & Prothaſius, qui ad Olomucenſem cathedram electus erat, nondum confirmatus Epiſcopus à Romano Pontifice fuerat. Solenne autem Bohemia habet, idque Cæſarum diplomatibus comprobatum, ut Rex Bohemiæ ab Archiepiſcopo Pragenſi, aut Epiſcopo Olomucenſi, ſi Pragenſis non adeſſet, inungi coronariq; debeat. Auctaque cura fuit, quòd nullus è Germanis Epiſcopis falcem in alienum agrum, ac præſertim ut dicebant, zizania Huſſitarum infectum, mittere voluit. Poſtquam deinde patuit, Georgium præ ſe ferre nolle, niſi per oſtium, more videlicet aliorum Regum Chriſtianorum, in aulam Regiam ingredi, præſtito prius jurejurando a Romano Pontifice Calixto ſibi oblato, miſſi ex Hungaria ſunt à Matthia genero duo Epiſcopi, Jaurinus & Vaczovienſis in Bohemiam, qui munere illo coronandi fungerentur. Affuit & Prothaſius Olomucii electus, ut teſtimonium de juramento perhiberet. Juramentum Latinè primùm recitatum palàm fuit, dein vernacula lingua Georgio per Regni Cancellarium ut vocant, perlectum, quo audito, ſchedam ille in manus ſumit, nec dubitat, in omnia illa verba, quæ ibi concepta & ſcripta fuerant, ore ſuo jurare: Obedientiam videlicet

Matthiam ab Hungaris electum Regem Georgius filia conjuge tradita liberum dimittit.

Georgius de ſua coronatione ſolicitus.

Epiſcoporum nullus coronare audet Georgium.

Calixtus Papa coronationi conſentit.

Formula juramenti à Georgio præstiti. Georgius coronatus 7. Maji anno 1459. Conciliat sibi hoc juramento subditorum animos.

ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ in unitate fidei, quam eadem Romana Catholicaque & Apoſtolica Eccleſia profitetur, prædicat, ac retinet, cuſtodire, & illam tueri & propugnare pro virili enixè velle, ac populum ſibi ſubjectum ab omnibus erroribus, ſectis, hæreſibus, atque ab aliis articulis Romanæ atque fidei Catholicæ contrariis revocare, & ad ritum cultumque veterem reducere, ac reſtituere. Hæc ab ore ejus audita, & mox per Regnum invulgata, magnam ei gratiam apud optimum quemque conciliaverunt, ſperantem illorum quemlibet, bene jactis principiis bonum exitum conſecuturum: quam opinionem confirmare videbatur, humanius quàm prius tractans, & faciliùs ad magiſtratus admittens eos, qui Romanæ eſſent religionis. Eandem opinionem ſecuta apud Moravos pleraque Nobilitas, antea non ſatis illi propter religionem æqua, venienti in Moraviam, ut mos habet ad accipiendam illius poſſeſſionem, officiosè occurrit, Regemque ſalutavit, ac ſe Imperio ejus commiſit. Civitates præterea Moraviæ primores, Olomucium, Brunna, Znoyma, Nova civitas, Graditium, Huſſitis ſemper inimiciſſimæ, portas ei aperuerunt, extra Iglaviam civitatem, quæ claudere auſa fuit, nolens fidem ſuam à fide Catholica alieno, ut dicebat, credere. Excanduit vehementer Georgius, & cum his copiis quas ſecum habuit obſideri Iglaviam civitatem ſtatim juſſit, quas cùm Iglavienſes præſidio Auſtralium muniti contemnerent, validiora ex Bohemia auxilia ſuis ſubmiſit, duravitque obſidio ad quartum usque menſem, Friderico Cæſare deinceps ſe interponente, ut illam transactione diſſolveret, qua Georgius bene contentus fuit. Majore inde

Moravia Georgium Dominum agnoſcit, excepta Iglavia oppido. Iglavia à Georgio obſeſſa. Intercedit Cæſar.

inde impetu in eadem Moravia Hinconem à Wetovia, qui nullis minis nulloque terrore adduci potuit, ut obedientiam Christianis Regibus solitam Georgio vellet exhibere, aggressus est, atque totos decem menses vano conatu propter situm arcis & strenuam illorum operam, qui in arce (Corensteynam appellabant) cum Hincone se tuebantur, postremò deditione magis quàm vi expugnata & mox demolita fuit, Hincone per tempus elapso. Sed maximè rebelles & contumaces adversus Georgium animos Slesia atque Lusatia extulerat, Principibus Slesiæ cum ipsa Vratislavia urbe insigni, cumque Suidnitio, dein & in Lusatia aliis quibusdam civitatibus, summa cum pietate fideque & constantia Romanæ Ecclesiæ adhærentibus, vicissimque constantissimè Romanis Pontificibus illis patrocinantibus apud omnes Christianos Principes. Ii cùm pressius tum à Georgio tum à Regno Bohemiæ ad officium Regis debitum exhibendum urgerentur, ita sibi respondere permiserunt: Si Georgius se regnumque suum in statu Regio asservare, subditosque sibi dicto audientes habere cupiat, eò intendat animum, ut ipse obedientiam, quam paulò ante Pio Romano Pontifici, qui Calixto successit, per Legatos obtulit, adimpleat, omnia ei absq; ulla dubitatione pro voto successura apud omnes qui ad Regnum pertinent. Unde namque tot mala, quæ fiunt & quotidie instant, nisi ex inobedientia & contemptu religionis Romanæ conflantur? à qua illis, salva ipsorum conscientia, salvoque honore, nullo pacto discedere liceat, ne de Albo Principum civitatumque Christianarum velut impii deleantur. Urgebat porrò ille eò

Hinco à Vuetovia Regi rebellis.

Responsum Georgio Regi à Silesiis datum.

Pontifex Regem Poloniæ instigat contra Georgium.

acrius, quo se contumacius Slesitæ gerebant, ac jam plerosque metu armorum imperata facere coëgerat. Sed nec Romanus Pontifex curam sollicitandi vicinos, ac præcipuè Casimirum Regem Poloniæ remisit, ne Slesitas pro religione Christiana certantes auxilio destitutos relinqueret. Qua in re Pontifici Rex studium suum tunc probavit, dum sine armis consilio litē ad tempus componit. Quo vix transacto, armat Georgius copias, ducitque illas ad obsidendam Vratislaviam, sed non adeò, ut rebatur, expugnatu facilem. Itaque non diu ibi moratus, suburbanis ædificiis ferro & flamma, dein agris populatione cum insigni Vratislaviensium detrimento vastatis, Pragam rediit, aliam insuper viam contra adversarios sibi muniens, conjunctione videlicet Germaniæ Principum per mutuam benevolentiam, amicitiamque & affinitatem.

Vratislavia frustra obsessa Georgius Rex populatur suburbia.

Principes imperii ratione oppidorum accipiunt feudum à Georgio tanquam legitimo Rege Bohemiæ.

Aderatq; mirifica occasio frequentibus tunc Principibus, Egram ad fines Bohemiæ cōvenientibus, atque illis præsertim, qui urbes & oppida à Regno Bohemiæ jure, quod vocant feudatario, possidebant, inter quos tres Electores Imperii erant, Ludovicus Bavariæ, Fridericus Saxoniæ Princeps, & Marchio Brandeburgensis, qui Pragam non satis per religionem pacatam venire gravabantur, rogabantque Georgium, ut Egram civitatem suam ingredi ne dedignaretur, quorum ille precibus libenter acquievit, habuitque hospites Egræ lautissimè. Rerum quas ibi gerebant summa in hoc consistebat, ut Rex, si dignitatem suam incolumem retinere cuperet, à Romana Ecclesia ne discederet, à qua ipsi omnes cùm toto Imperio penderent, sed quemadmodum semel juravit, ita deinceps obedientiam Romano Pontifici, re-

Hortantur Georgium Principes ad resipiscentiam.

verentiamque cum universis suis subditis perpetuò ut exhiberet, cætera illi expedita fore, ad eaq; expedienda consilia studiaque sua, & opes se polliceri. Grato animo à Georgio accepta, pollicente vicissim se ita facturum ut suaderent. Ibi dein affinitas cum Alberto Principe Misniæ, Ducis Saxoniæ Friderici filio, per filiam Georgii nondum nubilem, contracta: nonum enim duntaxat annum agebat, sed ne à teneris statim hæresi aliqua imbueretur, translata ante tempus in Misniam fuit. Georgius memor eorum quæ sibi à Principibus Electoribus dicta erant, Oratores ad Romanum Pontificem Pium delegit, obedientiam ei renovaturos, & simul petituros, ut pacta Concilii Basiliensis ab eo confirmarentur. Legatione functos collaudat ore suo Pontifex, quòd Rex eorum portam Domini videatur inquirere, per quam justi intrarent, & sine qua iter ad cœlum non pateret. Ceterùm quod ad pacta, & ad communionem utriusq; speciei idiotis communicandam attineret, de hac Concilium Basiliense verbis disertis definisse, illam non esse de necessitate salutis, nec aliis concessam, nisi iis, qui in usu ejus & usurpatione ætate jam matura fuissent, quiq; à cæteris ritibus & ceremoniis ab Ecclesia Catholica institutis non discrepassent, contra præscriptum Concilii non videri æquum quicquam aliud concedi, sed conandum Bohemis esse, ne plus pars eorum sapere velit, quàm totus ferè orbis Christianus. Ac ne quid ad declarandam pactorũ illorum sententiam desideretur, missurum se in Bohemiam Oratores suos, qui mandata sua perferant, & ita ut se res habet, totum negotium exponant, dentq; operam, ut cum

Georgii filia Alberto Saxoniæ Ducis filio pacta.

Legati ad Pontificem à Georgio missi.

Decreti concilii Basiliensis de cœna Domini explicatio.

bona potius gratia, causa Vratislaviensium, quàm cum mala componatur. Missi cum pleno mandato Hieronymus Archiepiscopus Cretensis, & Franciscus Toletanus sacrarum literarum Professor. Eos Georgius: ne loqui quidem passus est de pactis Concilii, quæ Bohemi Compactata vocant, postquam à suis Oratoribus comperit, illa à Pontifice non esse comprobata. Unde omnis existimationis dignitatisque suæ incolumitatem sperabat. Nam si Pontifex illa rata habuisset, Regis quoque sectam ratificasse videbatur: aliter igitur spem cecidisse cum magno videlicet animi dolore accepit: facilè tamen permisit, ut se illi Vratislaviam conferrent, atque in eam pacificationem darent, quæ salva Regis Majestate tolerari possit, quam industria sua & authoritate, ita ex sententia utriusque partis confecerunt, ut induciæ præterea triennii Vratislaviensibus concessæ essent, priusquam in verba Georgii jurarent. Redierat eodem tempore ex curia Romana Venceslaus Ecclesiæ Pragensis Decanus, cum literis Pontificiis, quibus sua sponte Pius curam administrandi Archiepiscopatus Pragensis ad eum deferebat. Hinc rursus indignatio in Pontificem adeò succensa, ut clamore & convitio tota Praga jactaretur: inflammatore Rokiczano, cujus item mox opera concursus ad Regem factus, fidem illius implorantium, ne pateretur comunem sibi cum ipsis religionem proculcari ab Antichristo, sic scilicet Pontificem Romanum cognominabat Rokiczanus. Aderat Zdenco Sternbergius cum nonnullis ex Nobilitate Catholica Proceribus novo Administro, illiusque causam summa dicendi facultate, summoque studio, & tanta contentione agebat, ut ausus

Legati Pontificii in Bohemiam missi non auditi.

Tentatur conciliatio cum Vratislaviensibus. Triennii induciæ inter Regem et Vratislavienses constitutæ.

Venceslao Pragensi Decano Archiepiscopatus administratio à Pontifice tradita.

ausus fuerit Regi, intercedere actioni illamque impedire paranti, jusjurandum objicere, quò se ad defendendam religionem Romanam, illique addictos obligaverit. Rex offensionem malè simulans: Fateor, inquit, ita esse, ut dicis, sed fateare & tu promissa mea tibi bene cognita, quæ alteri parti promiserim, illa me quoque scias integra & inviolata servare velle. Atque ita Rokiczanus prævaluit adversus Venceslaum, ut ille Pragæ administraret omnia, iste ferè nihil. Nam cùm ad hunc ipsum Venceslaum questum venissent sodales Franciscani, templo, cui Rokiczanus præfuit, vicini, querentes contumeliam sibi injuriamque ab eo in omnibus suis concionibus inferri, admonuit Rokiczanum Venceslaus, ut à contumeliis abstineret. At ille exagitatus querela, multò deinceps quàm prius, magis insolentiusque ad vexandos miseros fraterculos, cum sua administratione incubuit, vetans, ne præter præscriptum suum sermocinarentur, ne ægrotos cum sacramento Eucharistiæ sub una specie visitarent, ne mortuos à calice abhorentes sepelirent. Itaque multi sine viatico decedebant, & ad sepeliendum extra portas civitatis efferebantur. Disposuit idem in omnibus domibus, qui perscrutarentur, si quem invenirent inquilinum à secta illorum dissentientem, ut eum urbe exturbarent. Nec injuriam passis ullum propius quàm Romæ perfugium, quippe solius Romani Pontificis censuram Georgius aliquantisper reverebatur. Sed hunc quoque metum exuit, postquam Fantinus de Valle, Orator Pontificis Pragam, ad conventum à Georgio omnib[us] Provinciis ad Regnũ respicientibus indictum venisset, ut certum apertumq; ab eodem

Regi juramentum objicitur.

Venceslaus à Rokiczano compescitur.

Rokiczanus omnia Pragæ pro arbitrio gerit.

Conventus Pragæ, quo mentem suam Georgius aperit contra Fantinum de Valle Legatum Pontificium, anno 1462. mense Iulio.

eodem Georgio responsum referret, an sibi constare in eo, quod per Legatos promiserit, velit, filialem videlicet obedientiam, & reditum ad unitatem Ecclesiæ Catholicæ. In frequentissimo omnium Ordinum conventu, assidente sibi conjuge, & liberis circumstantibus, Georgius ipse ore suo infit dicere: Quo modo Legatos de concilio illorum ad Romanum Pontificem miserit, qui honorificè ab illo dictis bonis rem prorsus justam peterent, ut nobis Bohemis, compactata à Concilio Basiliensi concessa confirmaret. Quid ille renunciari jusserit, animos, dum ipsimet Legati ordine omnia exponunt, advertite: Legatis auditis, jam diu ira æstuans Georgius, Quid satis, inquit, dici potest de impudentia istius Pontificis? quem non pudet, acta concilii, pactaque irrita velle facere, quæ Eugenius Papa non temerè, sed de sententia omnium patrum, qui in concilio aderant, ritè nobis comprobavit? Nec levitate sua contentus objicit nobis juramentum, quo juravimus hæreticam pravitatem velle abjicere, & omnes hæreses de Regno nostro tollere. Nunquam nobis hæretici, qui verè digni hoc nomine sunt, cordi fuêre, nec hodie sunt. Sed tantum abest ut eos qui compactata, & communionem utriusque speciei observant, pro hæreticis habeamus, ut libentissimè nos inter illos tanquam Christianos, illæso ut credimus nostro juramento, unà cum conjuge & liberis numeremus. Si igitur Papa, ut cœpit, Compactata oppugnare perrexerit, scire ex vobis cupimus, num propugnare nobiscum illa volueritis? Exclamat factio Regia: volumus. Ab altera parte Jodocus è familia Rosensiū Episcopus Vratislaviensis aliorū quoq; nomine, respondit: Quod ad Re-

Compactata à Concilio Basiliensi Bohemis concessa.

Invehitur Rex in Pontificem.

Hussita non sunt hæretici.

Jodoci Rosenbergii Episcopi Vratislaviēsis Oratio in consessu habita.

ad Regni gloriam, & communem utilitatem attineret, omnium ipsorum in tuendo, & Regno & Rege promptam adesse voluntatem, sed quod alienam religionem tueri debeant, nec se teneri, nec sibi videri tutelam ejusmodi salutarem. Et quid, ait Rex, de Compactatis? Excipit Jodocus: Qui illis egent, ii sibi illa defendant, nos illorum nihil indigemus, præsertim cùm Pontifex illa penitus abrogat. Utinamque ait, & tu Rex sine illis, candidam simplicemq; obedientiam Ecclesiæ Romanæ præstares. Nullo responso ille reddito, surgit, & postero die ad horam redire jubet omnes. Convenientibus, mittit pro Fantino Oratore Pontificis, quem sævero vultu excipit: rogat ille indignabundum, ut sibi ea libertate securitateque mandata Pontificis perorare liceat, qua Bohemis oratoribus licuit apud Romanum Pontificem, alioqui silere, quàm loqui malle. Audiemus, inquit Rex, te, uti Oratorem Pontificis, & Procuratorem nostrum: cupiens explorare Fantinus, cujusmodi esset procurator Regius, interpellat ille, cras se indicaturum ei. Ergo ore intrepido Fantinus, à salute & benedictione Apostolica incipit, bonis dictis tam Moravos quàm Bohemos compellans, qui obedientiam debitumque honorem Ecclesiæ Catholicæ retinerent. Alios deinde, ad hoc ipsum studium, ad eundemq; consensum adhortans hoc argumento, quòd dicat Dominus, Omne Regnum in se divisum stare diu non posse. Enumerat postea beneficia à Pontificibus in Bohemos profecta, quorum maximum esset ipsa religio, quæ authoritate Romani Pontificis per Cyrillum & Methudium Episcopos, primùm fuit introducta. Mox ab Ecclesia Romana confirmata, & ad summum usq;

Fantini oratio publico conventu ad Bohemos habita.

Pontifices & religionis & Regis splendoris in Bohemia auctores.

honoris fastigium ita perducta, ut ipsis quoque Regibus in Bohemiam aditus pateret, qui utique legitimè non coronantur, nisi de sententia Romani Pontificis. Nihil autem in præsens illum aliud à Bohemis exigere, quàm ut facta verbis responderant, quæ Bohemorum Legati in curia Romana loquuti sunt, simplici atque aperto animo, Regis regnique obedientiam Pio Pontifici offerentes. Excusat ad extremum Pontificem, cur non approbaverit Compactata, impedimenti causas allegando, idque plurimis verbis, sed ista erant, quæ Bohemos maximè offendebant, cùm diceret, concessa ex pacto concilii, nunquam illos asservasse, sed inconcessa, ac planè hæretica mordicus adhuc retinere, in hoc videlicet, quòd plerique affirment plus inesse gratiæ in sacramento duplici, quàm simplici, dein quòd sub specie panis tantum corpus, & sub specie vini duntaxat sanguis contineatur, quodque post verba consecrationis panis remaneat, & vinum, non autem corpus & sanguis Christi. Quæ omnia in Constantiensi & Basiliensi Conciliis, evidentissimis rationibus dicebat esse confutata. Unum hoc ex mandatis dicendum adhuc superesse ait, Romanum Pontificem, Rokiczano interdicere omnibus sacris, & aliis quibuslibet functionibus sacerdotalibus, tantisper dum resipiscat, & ad unitatem Ecclesiæ, à qua sacerdotium habet, redeat. Ad quæ omnia benignum scilicet à Rege se responsum petere. Jussus cras ad eundem locum reverti: id verò ne faceret, fautorum prudens quisque dissuadebat. Sed tantus Fantino animi vigor, tamque imperterritus aderat, ut vitam potius, quàm mandatam sibi à Pontifice legationem deserere præoptaret. Venienti in con-

Causa quominus approbet Pontifex Compactata.

Sacris Rokiczano à Legato interdictum.

conſpectum Regis, crimini datum, quòd & prævaricator, & acerrimus diſſuaſor, unà cum Procopio Regni Cancellario Romæ fuerit, ne Compactata ratificarentur. Cancellarius in domo ſua ſub cuſtodibus habitus. Fantinus in Prætorium abductus, & de nocte in carcerem raptus. Eodem die Epiſcopo Vratislavienſi, & Zdencone Sterenbergio Praga ſe ſubducentibus, ne periculoſis dignitati ſuæ implicarentur conſiliis. Subſtitit autem ibidem Prothaſius Olomucenſis Epiſcopus cognatione Regi junctus, cujus fiducia, adjuncto ſibi Joanne Roſenſi, enixè laborabat, ut Fantinum carcere eximeret, ſed laterem, ut dicitur, lavit. Amplius tres menſes in carcere Pragenſi fuit, atque ægrè inde, Ludovico Bavariæ Principe deprecatore abſtractus. Mox Ratisbonæ mortuus, ex veneno, ut dicebat, tabifico. Quo minus autem Pius Pontifex, uti cœperat, cenſuris & execrationibus propter violatum jus gentium fulminare in Georgium perſeveraret, obſtitit precibus Fridericus Cæſar, beneficio recenti Georgio devinctus. (a) Obſidebatur Cæſar Viennæ in arce cum Leonora conjuge, & Maximiliano filio à civibus & fratre ſuo Alberto, cui Georgius ſubſidia ad ſe tuendum ſubmiſerat: poſtquam verò eum prævalere vidit, milites ſuos revocavit. Ipſeque in Auſtriam cum octo millibus armatorum profectus eſt, arte tamen magis, quàm viribus negotium confecit. Sequeſtri enim perſonam inter partes ſuſcipiens, Cæſarem ad colloquium evocavit, atque ita eum cum uxore & filio de manibus obſidentium eripuit, & in tuto collocavit. Hujus

Fantinus liberatus Ratisbonæ moritur.

Fridericus Cæſar à Viennenſibus in arce obſidetur, civibus auxiliante Alberto fratre Friderici. Sed ope Georgii liberatus Cæſar.

(a) *Principes & ordines Sileſiæ, Lignitii 22. Martii contra Georgium fœdus fecerunt, quod Vratislaviæ 19. Aprilis renovatum eſt.*

Hujus operæ pretium quadraginta millia auri à Cæſare abſtulit, & pro auctario, Victorino, Henrico, Hinconi filiis Georgii, honos prætereà Principalis habitus, delata ad eos Principum dignitate. Pragæ item Georgio ſtatua lapidea cum enſe & calice inaurato, honoris gratia, à Rokiczano & Pragenſibus, in editiſſimo templi foro imminentis, loco poſita. Sed & Rokiczano jurisdictio amplificata, ut poſſet in Moravia quoque ſacerdotes ſuæ ſectæ conſtituere, id quod Proſtannæ primùm fecit, ac deinceps in aliis locis. Cùm igitur ad morem, ut dici ſolet, Mandrabuli, res in Bohemia procederet, indies ſcilicet in pejus religione Chriſtiana labante, non ampliùs Pontifex Romanus expectandum ratus, dum meliora, ut Cæſar ſperabat, ſuccederent, Vratislavienſes & Namyslavienſes, quibus Georgius infeſtiſſimus erat, palàm in ſuam tutelam & protectionem recipit, atque ab omni illos vinculo fidei Georgio datæ abſolvit, prohibetque edicto, neu quis illis dicto aut facto noceat, néve contra illos arma cum hæreticis ferat. Qui aliter fecerit, Pontificem & Senatum Cardinalium decernere, eum contra Rempublicam Chriſtianam facturum, pœnasque olim debitas luiturum. Deridens iſta Georgius: Nos, inquit, perfidos interim Vratislavienſes pro merito illorum puniemus: pòſt viderit Pontifex quando velit, vel à quo debitas ſibi pœnas exigere: & pleraque alia contemptim de Pontifice loqui, cùm fideret viribus ſuis, & Principum vicinorum fœderibus: ignarus quòd Pontifex Matthiam Hungariæ Regem ab ipſo averterat, diſturbatis omnibus ſponſionibus & veteribus obligationibus, quæ per affinitatem, vel aliter interceſſerant, inquiens, non obligari Chri-

Georgii filii Principes creati, An. 1463. Statua Regis Georgii. Rokiczanus Proſtannæ ſacerdotes creat.

Pontifex abſolvit Vratislavienſes à fidei ſacramento Regi debito. Pontificem aſpernatur Rex.

Matthias Rex Hungariæ à Pontifice Georgio op-

Christianum Regem, ut fidem ei servet, qui Deo & Ecclesiæ fidem non servaret. Matthias igitur suscepto Vratislaviensium patrocinio, illos adversus Georgium strenuè tutatus est. Moritur inter hæc Pius Pontifex Anconæ, ubi classe comparata, obire ipse per se bellum Turcicum destinaverat: in locum ejus Paulus Venetus suffectus. Longè acrior, acerbiorque in Georgium apparuit interdictis, censuris, execrationibus in eum desæviens, postremò anathemate eundem feriens abrogata ei Regia dignitate, Regisque Bohemiæ titulo ad Matthiam Regem Hungariæ, connivente ipso quoque Cæsare, translato. Magna hinc malorum, ut dicitur, Panegyris consecuta, (*b*) cum perpetuo velut tenore malum malo succederet, aliis post alios à Georgio ad Matthiam deficientibus. Convenerant in unum locum primores viri ex proceribus, qui Catholici cognominantur, Joannes Rosensis, Zdenco Sterenbergus, Joannes & Ulricus fratres germani à Leporibus, Henricus à Plauen, Bohuslaus Suambergius, Henricus à Nova domo, Wilhelmus ab Ilburga, Dipoldus Wissenburgus, Buryianus Guttsteynus, & Dobrohostius, atque plerique alii nobilitate, & opibus insignes. Ii post longam consultationem, literas ad Georgium dederunt, adhortantes eum, ut omissis malis consultoribus, rationes tandem suas ad pietatem, quam Romana Ecclesia colit, animo sincero adjungeret, quàmprimumque in gratiam cum Romano Pontifice rediret, si otio dignitatique suæ, si ipsorum fortunis & saluti optimè consultum velit. Postquam

ponitur. Paulus II. Pontifex M. vehementior in Georgium, eum proscribit, Anno 1466.

Proceres Bohemi Regem ad obedientiam Romanæ sedis reducere conantur.

(*b*) *Lis erat inter fratueles Albertum & Sigismundum de portione Ladislai in Austria, quam Fridericus occupaverat. Hinc origo belli quod morte Alberti diremptum.*

Fœdus percutiunt contra Regem.

quàm nec adhortando, nec rogando, abstrahi eum à persuasionibus Rokiczani posse vidissent, cum Pelsinensibus, & Budvicensibus, qui religionem Romanam gratiæ Regis prætulerant, se conjunxerunt. Zdenconem cæteris omnibus pejus oderat Georgius, quoniam lingua & manu audax, & dicere verum cuivis promptus erat. Hujus aliquot simul arces sine ulla belli denunciatione oppugnandas suscipit, Sterenbergiam, ad quam Victorinus Georgii filius castra habuit, Konopistiam, Raudnitiam, Lestnam, Costeliciam, invitatus occasione, quia Zdenco aberat Viennę apud Cæsarem negocium suum procurans. Sed confestim ad hunc nuncium ad fines Bohemiæ Iglaviam revolavit, quæ civitas, sicut aliæ in Moravia civitates, Olomucium, Brunna, Znoyma à Georgio decidentes, ad fidem & imperium Regis Matthiæ se applicuit. Ibi Zdenco nactus milites Matthiæ, & mox amicorum suorum auxilia, effusè bona Regis circum Chotieboriam, Czaslaviam, & montes Cuthnenses populatur, ut damnorum acceptorum vicem illi redderet. Nec cæteri ex ejus factione Proceres, in Pelsinensi, Bechinensi, Prachensi regionibus, à vastandis regiis agris, spoliandisque & pellendis colonis cessabant. Ex qua calamitate magna brevi annonæ caritas subsecuta est. Duravit nihilosecius arcium obsidio, ex quibus Raudnitia vi expugnata, oppidumque incensum: Costelicia verò arx etiam demolita. Interim nihil minus expectanti, quàm quòd in Slesia, à Vratislaviensibus, Nisensibus, Budisinensibus, oppugnari debuerit oppidum Minsterbergium, unde titulum Principis filii Regis deducebant, ut Minsterburgenses Duces appellarentur, delectu

Rex Sternbergii arces invadit.

Moravia ad Matthiam deficit.

Sternbergius Regios agros populatur.

Silesii Minsterbergium oppugnant anno 1467. 15. Maji.

lectu ex iis, qui ad manus erant militibus raptim habito, Henricum filiũ cum illis adversus oppugnatores mittit. Sed illi adventum Bohemorum non expectantes, adeò discedere inde festinabant, ut aliquot machinas in castris relinquerent. Vertit hinc agmen Henricus ad oppidum Frankensteinum, illudque captum incendit, at oppidum Episcopi Vratislaviensis Pascovo, totum diripuit, eaq; rapina stipendium militi dissolvit abireque quò vellet, permisit. Ipse Oppaviam deflexit, quam non diu antè pater à vidua per quandam transactionem adeptus fuerat. Sed cùm Matthias imminere tantà cupiditate in Moraviam videretur, ut ad expugnandam Graditiam civitatem, quæ sola ex civitatibus Regiis fidem Georgio mutare noluit, ipse cum Hungaris suis venire non gravaretur, robustissimum Georgius civibus veteranorumq; militum subsidium per tempus submisit, addiditq; Victorino filio quinque millia armatorum, cum quibus in locis opportunis excubaret, ne quid improvisum accidere possit iis, qui partes Regis sequerentur. Matthias ab altera oppidi parte castra sua in pratis collocaverat, ab altera, occupatis suburbanis ædificiis mandat, proximè mœnia aggerem excitari, castellaque erigi, quoniam circumvallari propter Moram fluvium oppidum non potuit, situ omnino ab omnibus insultibus egregiè munitum. Consilium igitur erat, fame illud in potestatem redigere. Sed ea veteranorum virtus atque præstantia animi fuit, ut auderent acie intra oppidum instructa, in castra Regia erumpere, præliumque tam strenuum inire, ut Matthiam, quod ei nunquam antea contigerat, in fugam verterent, nullibi in via subsistentem, priusquã Brodã

Frankensteinum Henricus Regis filius exurit.

Matthias Graditiam oppugnat.

Graditia Mora cingitur.

Matthias Brodam usque pulsus.

oppi-

oppidum penetraret. Miro gaudio Georgius ad hunc successum exultavit. At Matthias modica interposita mora, rursus exercitum, sed jam contra Georgium cogit, eumque in Austriam, ubi arx vocabulo Stosko, Moraviæ & Bohemiæ vicina eminet, adducit. In eandem Austriam ad oppidum Lavam Georgius copias suas contrahit, quas Misnensis Princeps auxilio mille equitum ei adauxit, Cæsare tunc Lincii per summum otium, summamq; dissimulationem commorante, nec se inter partes dicto aut facto interponente. Sed cum pavore mutuo propius accedere, præliumq; inter se committere differunt, seditio in castris Georgii exoritur, Bohemis ex vetere odio Misnensibus acrius insultantibus, quam ut tantam petulantiam ferre possent. Ut ergo patuit, quantum mox discrimen adeundum foret, priusquam ferro cum iis, quibus subsidio venerant, decernerent, major eorum pars, impetrata à Rege venia discedere maluit. Sequuti mox Regem alii, qui & ipse pertæsus tumultuosa suorum castra, in Bohemiam redibat, Victorino filio cum satis valida manu relicto, qua Moraviam tutaretur. Quem ut Matthias ad Trebicense cœnobium in oppido Trebitio stativa sibi delegisse accepit, eò copias convertit, Victorinumque obsidione premit. Metu urgente occupat ille cœnobium, paulum à mœnibus sejunctum, & ad defendendum faciliùs, rogatque insuper à parente auxilium, quo celeriter comparato, adest ipse pater cum frequentibus agminibus, aliquotque lævia prælia cum Hungaris æquo successo committit, Matthia non tantùm suis fidente, ut eis aciem summamq; belli credere vellet. Incenso itaque oppido, solvit obsidionem, & per

Inter Stazum & Lavam exercitus Regum in castris locatus, Anno 1468.

Insolentes Bohemi in Misnenses.

Castra soluta nullo facto operæ pretio.

Trebitio conclusum Victorinum Matthias oppugnat.

Victorinus Regis filius capitur, An. 1469. 29 Iulii.

per Moraviam in Hungariam regreditur, quoniam hyems appropinquabat. Incidit inter hæc Victorinus, dum è Trebitio Crumloviam vadit ad Henricum à Lippa, qui sororem ipsius in matrimonio habuit, in manas Hungarorum, captusque ab illis, Budam perductus est, & omnibus miseris modis ab Hungaris habitus. (c) In eam siquidem turrim illum projecerant, quæ in hunc diem tecto caret, ut dic, noctuque nivibus aut pluviis compluerctur, ac cæteris aeris tempestatibus vexaretur, quasi parum esset famem & sitim eum siccissimam tolerare. Repetita ipso statim vere à Matthia expeditio in Bohemiam fuerat, sed nec illa ex utraque parte memorabilis, nisi quòd Georgius, cùm Matthiam intra montes, quos ferreos cognominant, ita conclusum stratis per vias à carbonariis arboribus haberet, ut evadere inde sine magno periculo non posset, circumscribi se ab eo, vanisque de pace pollicitationibus circumveniri passus fuerit, ut eum aggredi in locis angustis vincereque supersederet. Sanè Georgius, tot & tam continuis bellis defessus, atque omni pecunia, qua bella sustentantur exhaustus, adeò animum ad pacem inclinabat, ut illius conciliandæ imprimis apud Romanum Pontificem, omnes vias quæreret, ultrò se offerens ad dicendam causam, fideique suæ reddendam rationem, (id quod aliàs sæpius faciebat:) ubi ei Pontifex locum idoneum, & securum præscripserit. Qua de re Prothasius Episcopus Olomucensis, qui Regis intima familiaritate propter cognationem utebaa-

Matthias astu elabitur.

Conciliationi studet Rex.

Consilium Prothasii Episcopi.

(c) *Turrim mancam seu mutilam adhuc dicunt perduellium carcerem. Atqui non indignè tractatum Bonfinius asserit.*

utebatur, bellè ei respondit: Quid agis, inquit Rex? utrum de fide doceri cupis? Primum valde præposterum, ut Doctoris partes inter doctissimos ille suscipiat, qui sit literarum omnium ignarus. Alterum etiam absurdum, Regem Christiano more unctum, ætate ingravescente primùm imbui velle Christianæ religionis elementis. Tertium restat, ut dicas, tui expurgandi causa te cupere ut publicè audiaris. Quid hîc opus verbis, satis superque ab omni infamia purgatus eris, si reipsa obedientiam promissam Romano Pontifici, Romanæque Ecclesiæ præstiteris, quam nullus hactenus Regum superavit, nec unquam superabit. Quantò liberius, tantò gratius consilium erat, sed effectu ut careret, veterator ille maximus obstitit Rokiczanus. Porrò Matthia Rege in proposito nocendi, Regnique Bohemiæ potiundi persistente, dolorem ultra non ferens Georgius, sed magis suis (uti dicebat,) ne velut pecora trucidarentur & spoliarentur, quàm saluti suæ consulens, provocat Matthiam ad singulare certamen; hanc ei conditionem proponens, ut inter duos exercitus ad spectandum contractos, paribus armis, pariter induti, cancellisque angustioribus septi, propterea quòd ipse abdomine gravis, procursare longius nequeat, ipsorum solùm capite decernerent, & uter vicerit, in alterum ut victoria ex arbitrio suo uteretur. Aut si malit acie confligere, deligatur locus idoneus, ad quem exercitus conveniat, quatridui spacio utrinque concesso, ut liberum sit utrique sine alterius impedimento locum adire, & inde abire. Cæterùm inprimis necesse esse, ne ex acie alteruter Rex ante prælium initum diffugiat. Ad quæ Matthias, se provocationi

Olomucensis Regi datum de Pontificis promerenda benevolentia.

Obstat Rokiczanus.

Provocat Georgius Matthiam ad duellum vel ad justam aciem.

Conditiones duelli vel prælii.

Responsum Matthiæ.

cationi libenter annuere, illamque obire pro Christiana religione ex animo velle, Legatis respondit, sed ita ut Christianum Regem decet, in loco non angusto, sed ad pugnam apposito, deinde armatus militaribus armis, ut cum armato militari more congrediatur. Hæc si conditio placet, se locum utrique commodum brevi nominaturum. Nam quòd nimis arroganter aciem Georgius jactat, vidit ille, ait, aliquoties Matthiam & exercitum ipsius, à conspectu ejus haud fugientem, quemadmodum ille nondum hoste viso ex Austria turpissimè fugerit. Atque hæc irritamenta potius, quàm piamenta erant. Cæterùm Georgium maximè terruit, cùm in Conventu Pragam à se indicto, miram nobilitatis infrequentiam vidisset. Splendidissimus enim quisque validissimusque alienus à Georgio fuit, aut Matthiam apertè fovebat, & quæ tunc nobilitas convenerat, pleraque non tam favore in Regem, quàm spe præmiorum & prædarum in officio continebatur. Deinque haud aliud illi magis fidum, quàm civitates, eandem cum illo sectam affectantes, fuerat. Sed ut in illis vis inerat, ita dignitas abfuit, cujus jacturam tum primùm sentire cœpit, postquam ad animum revocavit, quid domi amiserit, quos foris Principes à se abalienaverit, quas provincias à Regno avulserit, nempe Lucemburgiam, Slesiam, Lusatiam, & majore ex parte Moraviam, ac solum sibi Bohemiam (quid aliud quàm caput membris abscissis deforme?) reliquerit. Solantem eum qui tum fortè aderat Rokiczanum, ut bono firmoq; animo esset, ac virum fortem agere perseveraret, infesto tandem sermone à se abigit, serò damnans

Vrit Georgium Mathias.

Conventus Pragæ solito minus frequens.

Sero sapere incipit Georgius.

Repellit Rokiczanum.

Repellit Rokiezanū. insolens atque impotens illius magisterium. Rursus tamen illi obsequens, Monasterium S. Crucis in vetere Praga, ad ripam Vultaviæ situm, thesauris magni pretii expoliavit. Quo lucro invitatus, *Monasteria consultore Rokiezano diripit.* cupiditatis oculos ad aliorum quoque Monasteriorum bona adjecit, partim ut illa suis donaret, partim ut ipse frueretur. Præter autem curas alias, valde eum anxium habuit Regni successor, quisnam ille futurus post mortem suam esset, unusne è filiis, quod omnium maximè desiderabat, an externus aliquis nihil ad se pertinens. Hunc scrupulum ut sibi de animo eximeret, tum fortè etiam corpore imbecillior, vocat ad se primores ex omnibus Ordinibus, & illis coràm, Sentio, inquit, finem vitæ, quem mihi natura constituit, appropinquare. *Sollicitus sub vita finem de successore Georgius.* Nollem autem, quantum in me situm est, libenter committere, ut post obitum meum, ipsum Regnum in aliquod discrimen adduceretur, propter dubium Regni successorem. Proin scire aveo, quidnam in hac causa agere, quemve Regem vobis legare destinaveritis? Respondentibus nullam, ipso Rege superstite, Successoris faciendam esse mentionem, instabat avidus, donec ab illis extorqueret, non admodum sibi gratam sententiam, qua se dicerent sentire, apud Polonos Regem esse quærendum. *Non gratum accipit responsum.* Adesse prætereà vires Polonis, quibus Regnum Bohemiæ tutari possent. Georgius ea spe, quam velut certam de successione suorum conceperat, dejectus, in rem suam aliena convertere, arces, oppidaque regni, & aliorum bona filiis suis attribuere, omne argentum ex montibus Cuthnensibus, quos loculum suum cognominabat, in arcem Podiebradam convehere, id *Locupletandis liberis vacat Rex.*

deniq;

denique agere, ut dites atque opulentos filios relinqueret. Prius tamen Rokiczanum, omnium malorum architectum mors oppressit, quàm Georgius suum diem obiret. De sepultura contentio suborta, quibusdam vetantibus, ne ad ædem divi Viti, Romanæ religioni devotam sepeliretur: sed vicit factio valentior, ut in illa ipsa æde, juxta Regum conditoria conderetur.

Mors Rokiczani quã et Regis sequitur mors quintodecimo die hydrope defuncti, anno 1470. alii 1471. die 22. Martii.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER TRIGESIMUS PRIMUS.

SUMMA TRIGESIMI PRIMI LIBRI.

Comitia Cuthnæ præter morem, quia Praga suspecta fuit. Proceres plurimi Matthiam *Regem poscunt. Vincit Vladislaus Polonus suffragiorum numero. Vladislaus Casimiri Regis Poloniæ filius XV. Bohemiæ* Rex. Matthias *repulsam passus vi adoritur* Regnum. *Coronatur Vladislaus à Polonis Episcopis. Virum se præbet Rex Vladislaus. Non confligitur. Vladislaus feudum accipit à* C*æsare. E sorore Ladislai natus Vladislaus idcirco Cæsaris cognatus. Reversus probam cudit monetam.* Cæ*sarem Matthias oppugnat, quòd Vladislaum investiverit. Extorquet à Cæsare Regalia Bohemiæ: at in tuto collocatus nihil præstat. Vratislavienses Matthiæ renovant juramentum contra Vladislaum legitimum Regem. Casimirus Polonus cum Vladislao filio hostem Matthiam declarant. Uterq; exercitus ad Vratislaviam castra locat. Primo impetu velitares Hungari ad urbẽ repelluntur. Vratislaviæ erat* Matthias. *Polonis captivis re-*

plentur carceres Vratislaviensiũ. Matthias Posnaniã usque prædatores mittit exercitus. Reges coacti accipiunt à Matthia biennii inducias. Venefici à Matthia subornati in necem Vladislai. Seditio Pragensium mota adversus Senatores. Invehuntur concionatores Apostatæ in Regem. Hic Bacchanalia cum Pragensibus celebrans duriter ab iisdem sacerdotibus reprehenditur. Conventus Pragæ. Filii Regis Georgii repetunt pecuniam in usus publicos erogatam. Indictum tributum. Conspiratio adversus Regem quòd Hussitis minus esset propitius. Cedit Pragensium furori Cuthnas. Sutorem Polonum capit. Eripitur à commilitonibus. Virulentos concionatorum Carlsteino includit. Intercessione Varadiensis Episcopi dimittuntur. Congressus Matthiæ *cum Vladislao Olomucii. Splendidus Matthias. Transigitur inter Reges tam de ditionibus quàm de successione. Turbulenti Pragenses. Senatoribus necatis curiam cruentarunt, qui Romanis favebant. Rex placatur intercessione filiorum Georgii. Senatum de integro à Rege constitui petunt. Durius excipiuntur à Rege, qui mitescit precibus Podiebradii. Dantur senatores novi, veteres senatores elapsi revertuntur. Caudula ex eis vix ad Regis latera tutus. Sagitta emissa in Regem. Seditione à plebe mota. Placatur vulgus benignis verbis. Fugit Rex in arcem Pragensem, eam ornat ædificiis pro perpetua Regum sede. Multis periculis expositus Rex.* Matthias *avidus conjungendi Hungaris* Bohemos. *Secundò conveniunt Reges Iglaviæ. Satisfactum de damnis utrobique acceptis. Inops Vladislaus ob ademptam Silesiam & Moraviam. Bellum inter Cæsarem & Matthiam. Vienna potitus Matthias. Illic apoplexia moritur. Beatrix Regina gubernat. Datur illi*

mariti eligendi potestas. Corrumpit auro milites Beatrix. Proclamatur Vladislaus. Pater Alberto favet contra Vladislaum. Pietate motus castris contra fratrem adesse noluit Vladislaus. Cæditur Albertus cum Polonis. Postea & Johanes nothus Matthiæ præda militibus opima obtigit. Viennam Vladislaus Friderico restituit. Maximilianus in Hungariam cum exercitu profectus Albam diripit: templo intacto & milite à præda repulso. Ad Budam Maximilianus profligatus. Coronam accipit Vladislaus Pragæ. Matthiæ vexillum à sepulchro ablatum illi in manus traditur. Munera à proceribus Regi novo oblata. Beatricem spernit. Citatur Romam. Auro redimit aliam ducendi potestatem. Vladislaus ducit Annam Gandalam. Turca ad Sabaziam ab Hungaris profligatur, ita tota Bosna recepta. Apud omnes Ordines Pragæ magna confusio. Augustinus Episcopus titularis sectæ Prage isium. Mors fœda. Et Cuthnæ furum præfectorum magna copia, hinc seditiones & crebra opificum laniena.

Cuthna inaudito exemplo Regalia comitia habita. Factio Matthiæ, sed vicit Polonica. Vladislaus XV. Rex Bohemiæ Casimiri Regis Poloniæ F. Rex renunciatus 25 Maii 1471. ab Episcopis Nicolao Camenecense, Vincentio Ennense, Paulo Leodicense coronatus. vix 15. ætatis anno.

SOlenne erat, ut comitia Regis creandi Pragæ celebrarentur, sed in tam variis omnium tunc Ordinum voluntatibus, ac Pragam valde suspectam habentibus, placuit comitia ad montes Cuthnenses transferri, data omnibus fide publica, ut quisq; ad illa liberè veniret ac rediret, summaque cum libertate suffragia perageret. Johannes Rosensis, Zdenco Sterenbergius, Henricus à nova domo, contentissima suffragatione Matthiam juvabant. Sed major numerus Vladislaum, Casimiri Poloniæ Regis filium, etiam tum adolescentem, nullarumque partium factionibus per ætatem infectum, Regem poscebant, numeroque prævaluerunt. Septem millia

equitum, & duo peditum Polonorũ juvenem comitati sunt, lateri ejus ex eadem Polonia Episcopis adhærentibus, qui eum simulatque Pragam venisset, statim inungerent, & coronarent. Matthias, ut se præteritũ cognovit, armis rursus in Bohemos debacchatur, vi Regno potiri, quando aliter non poterat, cupiens. Sed violentiæ ejus parem vim Bohemi cum Rege suo opposuerunt: qui Rex adeò animosus initio statim apparuit, ut cùm adesse Matthias cum multis agminibus diceretur, & ille tria duntaxat armatorum millia circum se haberet, suadentibus cæteris tempestivam ac securam fugam, respondens ille: Nondum, inquit, video, quem fugiam, nec me terret multitudo, cùm sæpius aspiciam unũ accipitrem multas fugare columbas. Itaq; sensim progressus, eum locum castris delegit, quem Matthias oppugnare non fuit ausus, sed deflectens ad loca eorum, quos sibi adversari maximè accepit, illa hostiliter deprædatus est. Abiensque minitabatur brevi se in Bohemiam rediturum, ut melius castiget rebelles. At Vladislaus ne interim omitteret reddere Cæsari, quæ Cæsaris sunt, sed ab omni parte, ut firmum stabileque Regnum haberet, Viennam ad Fridericum Cæsarem profectus est, ut de manu ejus, vexilla Regni, Provinciarumque ad Regnum pertinentium, tanquam Elector Imperii sumeret. Quæ res summa cum dignitate, parique celeritate confecta fuit, ita ut facilè omnibus appareret, habitam fuisse rationem cognationis, quæ Cæsari cum Vladislao intercedebat, cujus mater è domo Austrica, Ladislai Regis soror fuerat. Vladislaus domum revertens, Cuthnas divertit, ibique novam excudi monetam jussit omnibus probatam, à pon-

Matthias repulsam passus vastat Bohemiam.

Animosus Vladislaus.

Fridericus Cæsar Vladislaum Regem Bohemiæ confirmat.

Hoc anno 1477 factũ narrat Polonus scriptor.

pondere & valore. Cæterùm quàm gravissimè factum Casaris Matthias Rex tulerit, vastatione & incendiis in Austriam & Stiriam perpetratis apertè declaravit, à maleficiis non prius militem reprimens, quàm extorqueret à Cæsare, ut ei quoq; Regalia de Regno Bohemiæ, & certam quandam pecuniam se daturum promitteret, sed neutrum postea præstitit. (a) Interim, præcipua Vladislao in Vratislavienses ira, quòd se jam legitimè regnante, sacramentum fidei Matthiæ renovaverant in sui contumeliam. Sic enim Casimirus quoque Vladislai parens interpretabatur, authorque fuit, ut filius ad illam ulciscendam, unà cum patre incumberet: utrique enim communis hostis Matthias erat. In exercitu Poloniæ Regis, Poloni, Lithuani, Tarthari erant, quorum omnium numerus ad sexaginta millia hominum explebat, stativaque propè Olaviam tenuit, expectans Vladislai adventum, qui circiter viginti millia Bohemorum, majore ex parte peditum adducebat. Fortè, aut data opera, pabulatores Poloni propius Vratislaviam, in qua Matthias ipse aderat, pabulatum accesserant, qualem insolentiam Rex non tolerans, jubet populatoribus occurri. At Poloni ne tentato quidem certamine in castra refugiunt, nimis avidè Hungaris eos insequentibus, seque Tartharis & Lithuanis, quos Casimirus cum aulicis quibusdam, & vexillo majore subsidio miserat, immiscentibus: qui sicut numero, ita vi superiores, in fugam persecutores Hungaros vertunt,

Cæsar Vladislao sanguinis propinquitate junctus.

Matthias à Cæsare extorquet investituram Bohemiæ.

Bellum Vladislai Regis Bohemiæ & Casimiri Regis Poloniæ adversus Matthiam in Silesia, gestum anno 1473.

(a) Præterit auctor bellum contra Polonos à Matthia gestum ob evocationem Casimiri II. in Hungariam à conjuratis, ubi licet Bohemorum nulla fit mentio, tamen exacerbati sunt animi ad bellum hoc majori ardore persequendum.

tunt, instantque fugientium tergis, & cædunt, ac paucos ex iis nobiliores (*b*) capiunt, ad mille omnino desiderati feruntur. Atque hactenus fortuna secunda Polonis adfuit. Superveniente mox Vladislao, utraque castra ab Olavia sunt Vratislaviam versus promota, non tamen mœnibus conjuncta, quoniam Matthias Rex tormentis & machinis longè superabat. Rarus igitur dies intercessit, quo non eruptio ex urbe in Polonos fieret, quorum castra non fossa, non vallo, nec diligentibus vigiliis munita erant, licenterque ab signis & Ordinibus per agros prædæ gratia vagabantur, ideoque nullo negotio passim intercipiebantur, tanta frequentia, ut captivis Polonorum Vratislavienses tota ergastula, omnesque turres complerent. Ex quo ita aucta est Matthiæ audacia, ut auderet interea dum Polonus Vratislaviam oppugnat, ad majorem Poloniam infestandam ex Glogoviensi & Opoliensi Regionibus submittere militem, qui usque ad civitatem Posnaniensem spoliis & incendiis fœdavit omnia. In utroque tandem exercitu, Bohemorum & Polonorum, commeatus inopia, fames, dysenteria, postremò lues incessit, ut Rex uterque non quas volebat, sed quas Matthias offerebat conditiones accipere cogeretur. (*c*) Induciis duorum annorum impetratis, Vladislaus Pragam reversus, impias in caput suum à veneficis insidias reperit, comprehensis duobus, altero Pragensi, altero Guthnensi civibus, Regi Matthiæ addictis, qui venenum ex Venetiis Pragam attulisse con-

Vladislaus patri se conjunxit 24. Octob.

Poloni carceres Vratislavienses replent.

Siradiensem Regionem cum majori Polonia vastat Matthias.

(*b*) *Captum dicunt Wilhelmum à Pernstein, & Petrum Haugvizium Silesium.*

(*c*) *Auro corruptos asserunt fuisse Poloni Consiliarios.*

convincebantur: de altero in arce Carlosteyna supplicium sumptum, alter Pragæ in arce mortuus, suppresso in eum indicio, à quo subornati ad hoc facinus erant. In tanto autem odio, invidiaque & infamia tunc temporis Senatus utriusque Pragæ apud populum fuit, accusantem, quòd nulla in judiciis religio, nullæ leges, nulla justitia servaretur, sed cupiditas sola, & avaritia in illis regnaret, modò undecunque appareat corruptor, & judicum emptor, cum interea nemo Senatorum vel nocentissimus, reus perageretur, & plerique eorum modò egentes, repentè dites facti, cum tanta, inquam, invidia ante oculos obversarentur, ut idem populus primùm novæ Pragæ, hanc sibi licentiam in Senatores suos permiserint, ut bonam illorum partem de magistratu proturbarent, partim etiam ære mulctarent, atque omnes solum protinus vertere coegerint. Mox imitata vetus Praga, eundem per omnia cum Senatu suo ludum lusit, nisi quòd præterea duos ex iis capitali pœnæ destinavit, si non Rex interventu suorum, illos à damnationis periculo subtraxisset, castigato utriusque urbis populo, quòd judicia sibi temerè sumeret, non ad multitudinem, sed ad Regem pertinentia. Sed apud indomitam turbam perfidi apostatæ seditiosa vox, plus quàm Regis authoritas valebat, quoniam nimia Regi probitas, nimiaque patientia inerat: qua apostatæ abusi, cùm nihil planè haberent quod ei vitio dare possent, in concionibus gentis vocabulum, quasi probrum ei objectabant, Polonum per contumeliam vocitantes, ablegandumque rursus ad Polonos vociferantes, ut cum illis Romanam colat religionem, quan-

Vita Ladislai insidiatum.

Conjuratio plebis adversus Senatores Pragenses, 21. Novembris anno 1473.

Rex compescit tumultuantes.

Conviciis proscinditur Rex.

Batchanalia Vladislaus cum matronis Pragensibus celebrat.

quando Bohemum calicem bibere abnuit. Proximè instabant dies carnisprivii adipales, non tam dapibus, quàm tripudiis & usurpatis saltibus celebres, ad hos dies Vladislaus in domum suam Regiam cives Pragenses cum ipsorum conjugibus frequentes invitat, & totum iisdem triduum epulas in conspectu suo præbet, ad hilaritatem provocat, simulque choreas & tripudia obit. Nihil minus opinans, quam ut publica ejusmodi gaudia, in privatam sui contumeliam à prævaricatoribus trahi deberent: at illi odio in Regem inflammati, maxima voce, Videte, inquiunt, fructus religionis, quam Rex vester adorat, petulantiæ videlicet, luxuriæque & libidinum plenos: ac retinete diutius talem Regem, ut super vos pluat ignis, sulphur, & spiritus procellarum. Atque hæc tam importuna, tamque insolens censura, magis Pragensibus quàm Regi acerba fuit: quippe illi expellendos statim urbe hujusmodi nebulones, qui de virtute locuti, turpius ipsi multò viverent, censuerant: contrà Rex, ne id in præsens fieret intercessit, ac satis monere illos habuit, ut deinceps ori suo adponerent custodiam. Non infacetè tunc (*d*) Boħuslaus Hasisteynius, genere & doctrina præcellens, lusit Pragenses, postquam in arce sua illos audivit lupanar publicum incendisse. Hoc non est, inquit, tollere vitia Veneris, sed totam urbem malo Veneris ardore implere, ex uno igne, scintillis per singulas domos concitatis. Post hæc Vladislaus Conventum Ordinibus, & inter illos filiis quoque Georgii Pragam indixit, ad quem cùm illi non venissent, transtulit illum in aliud tempus, quo

Hasisteynii Epigramma in Pragenses.

Conventus Pragæ.

(*d*) *Extant hujus volumina tam soluta oratione quàm metris, ingenium & eruditionem hominis testantia.*

quo Victorinus & Hinco affuêre, debita à Regno exigentes, quæ sibi patris nomine deberi jactabant, prolatis tabulis è syngraphis, quibus se pecuniam mutuam dedisse ostendebant. Et quanquam satis constaret, omnes filios Georgii ex ærario Regio victitasse, pacis tamen & concordiæ causa placuit, ut dissolvendis debitis tributum certum constitueretur. In eodem conventu ab iis, quos ad perturbandum Regnum, inopia atque mali mores stimulabant, secretum componendæ novæ adversus Regem conjurationis, in domo, quam Collegii vocant, quæsitum, allatis in medium pactis & conventis Concilii Basiliensis, de communione utriusque speciei, quasi illa per Regem infirmarentur, quia totum se à calice seditioso averterat, Romanam sectatus religionem. Inter se igitur sub prætextu pactorum tuendorum nova in Regem consilia consociant, ad urgendum illum, ut eodem cum illis bibat poculo, aut inde in Poloniam rursus abeat. Atque hæc intra Pragam ubi prævaricatorum, seditiosorumque sacerdotum maximus numerus inerat, imprimis agunt, vehementer concionatores instigantes, perinde quasi malè sani stimulis egerent, ut Regi tantam apud plebem Pragensem conflarent invidiam, quantam ille non facilè restinguere posset. Eoque insani illi impudentiæ processerant, ut ore illoto, Regem appellarent Suem Polonum, haris ineundis, quàm aris, in quibus calix propinatur adeundis, aptiorem. Qualem impudentiam, cùm neque Senatus Pragensis, neque ipse Rex comprimere valuerint, multitudine indomita prævalente, quæ probrosis concionibus applaudebat, cessit tempestati Rex ad

Satisfit liberis Georgii de mutuo quod exaquavit aurerum CCC M.

Conjuratio adversus Regem ob dissidium religionis.

Maledictis incessunt Regem. Declinat vulgi furorem Rex.

ad tempus, seque ex urbe in secessum arcis Gradecæ contulit, atque inde ad Cuthnenses profectus est, de Charybdi, quod dici solet, in Scyllam. Nam apud Cuthnenses quoque velut canes, fœdo latratu adversus Majestatem suam latrantes audivit, ac præcipuè Sutorem quendam, natione Polonum, quem mox arripi, & in domum in quam diverterat (altam curiam vocant) pertrahi carcerandum jussit. Convolant subitò operæ, quæ in officinis metallicis operabantur, & viri amplius quingenti domum Regiam circumsident, vociferantes se ferro in illam & igne grassaturos, nisi protinus illis Sutor incolumis restituatur. Quo restituto, sine cujusquam injuria ad suum quisque opus revertitur. Rex item postero statim die Pragam redibat, certior factus, audaciores quosdam de plebe, à Senatu Pragensi exilio punitos esse: censuram autem in sacerdotes contumeliosos sibi reservari, quando neque Archiepiscopus, neque ullus Episcopus in Bohemia censor sacerdotum extaret. Itaque adnuentibus nonnullis civibus, Rex censuram Archiepiscopi induit, notans sacerdotes ob petulantiam linguæ, notari dignos, eosque à sacris ædibus removens, unum ab æde divi Galli, alterum ab Ægidii, tertium ab æde Nicolai minoris Pragæ, omnesque vinculis in arce Carlosteyna includens, præbitis ad mensuram pane & aqua, ne saturi ferocirent. Attenuatos deinde ex fame (e) Joannes Vara-

Sutor Polonus Cuthnæ in Regem debacchatur.

Plebs castigata.

Sacerdotes linguaces loco moti.

(e) *Hic est Episcopus etiam Olomucensis administrator, Prostanna ignobilibus parentib⁹ ortus, qui principium familiæ Baronum à Kunovicz in Moravia dedit, cujus virtutes toti orbi notissimas Bonfinius passim, tum Dec. 4. lib. 10. sub finem copiosè describit. Hunc cum Iano Pannonio Episcopo Quinqueecclesiensi confundit Silesiacorum Annalium Scriptor.*

Varadiensis Episcopus, natione Moravus, à Rege Matthia ad Vladislaum missus, precibus suis in integrum restituit. Nihil enim Vladislao ad deponendam offensionem mollius, nihil eodem ad exhibendam clementiam & misericordiam promptius. Miserat autem ad Vladislaum Matthias, satis superque bellis Turcicis implicitus, Joannem Episcopum, ut eum ad colloquium de pace transigendum invitaret, eique rei certum locum, certumque tempus constitueret. Placuit utrinque mense Junii in Moravia ad urbem Olomucium coiri. Non decedebat Matthias de more suo ambitioso, sed ita tardè iter faciebat, ut xv. dies Vladislaus, in Novo, quod vocant, oppido expectare coactus fuerit, antequam Olomucium ille ingrederetur. Inde quoque cum nova ambitione obviam prodibat, nudo videlicet capite, ac viridi tantùm serto coronato, ne ipse caput suum hospiti detegeret, sed eum potius honorem ab illo sibi haberi ambiret. Qua in re bellè falsus est, siquidem Bohemi & ipsi satis ambitiosi, cognita Matthiæ arte, Regi suo insusurrant, ut tegmen capitis sui, zona sic planè innodet, ut nodos ipse explicare nequeat. Quo facto evenit, ut præter omnem opinionem voluntatemque suam, Hungarus nudus capite, salutaret tectum capite Bohemum, deduceretque ut hospitem in hospitium, prospectante è fenestra Beatrice Regina, amoremque tacitum, ex conspectu novi hospitis forma conspicui hauriente. Porrò Matthias non videri solum, sed haberi etiam lautus & magnificus ubique studuit, ac præsertim in excipiendis illustrioribus hospitibus, singularem præ se tulit liberalitatem, nulli sumptui parcens, sive in conquirendis epularum conviviorumque apparatibus, sive

Benignitas Vladislai.

Conventus Regum Matthiæ & Vladislai urbe Olomucio, An. 1479.

Moram ingenti apparatui Hungari tribuunt.

Sic ars deluditur arte.

Beatrix Ferdinandi Regis Neapolitani filia nobha conjunx Matthiæ.

Conditiones sive articuli pacis Olomucensis.

ſive in edendis quotidie ſpectaculis, ſive in donis mittendis, non ipſi Vladislao modò, verùm etiam comitatui ejus pro cujusque dignitate: denique omnes ad infimum usque largis alimentis ſuſtentans. Ut dein ad ſeria ventum eſt, ſic pax inter Reges convenit, ut Vladislaus univerſam ſibi retineret Bohemiam, & in Sleſia Suidnicenſem, atque Javorienſem Principatus: Matthias verò Moraviam, Sleſiam cum reliqua parte Luſatiæ, hac conditione poſſideret, ut ſi prior ipſe mortem absque liberis obiret, poſſeſſa omnia, ut ſine ulla controverſia, ſine ullaq; pecunia ad Vladislaũ Regnumq; Bohemiæ reciderent. (*f*) Hærede autem relicto, ut is tantisper dictas Provincias regeret, dum ei ducenta millia aureûm nummûm à Rege Bohemiæ in limitibus Hungariæ adnumerarentur. Quod ſi contingeret, ut Bohemi eundem ſibi Regem, quem Hungari delegerint, (eligi autem ipſe maximè cupiebat,) rurſus ſine illius pretii interventu, ut avulſa à corpore Regni membra, Bohemiæ conjungerentur. Rebus ad hunc modum tranſactis, Matthias Budam, Vladislaus verò Pragam redibat. Cæterùm cognito per viam, quid plebs

Nova plebis Pragenſis contra Senatum & religioſos, ſeditio magna Regis indignatione.

Pragenſis in Senatum ſuum, quid in patres religioni conſecratos deſignaverit, Melnicum deflexit, quo in oppido, primum lachrymas Regis viderunt qui illum comitati ſunt, tantus videlicet dolor animum illius inceſſit ex tam immani Pragenſium audacia, qua curiam utramque novæ ac veteris Pragæ multorum Senatorum ſanguine fœdaverunt, Monaſteriaque inſtaurata, pulſis monachis

(*f*) *Imò ſucceſſoribus Matthiæ CCCCM. aureorum fuêre pendenda, quicunque eſſent futuri Reges Hungariæ juxta pacta Vratislavienſia, quæ hic fuere confirmata.*

chis, rebusque omnibus spoliatis profanarunt, non ob noxam aliquam, sed quia monachi religionem acceptam mordicus retinebant, & nonnulli Senatorum patrocinio illos suo, Rege ita jubente protegebant. Qua de re anxio, ambiguoque Rege, quanam via, ad expetendas ab audacibus pœnas procederet, veniunt ad illum placandum Henricus, & Hinco filii Georgii, muneribus civium corrupti. Sed cùm tam atrox facinus illorum esset, tamque evidens læsæ Majestatis crimen contineret, ut nulla prorsus excusatione potuerit excusari, qui placatum venerant Regem devotissimum religioni, ad exemplum misericordiæ Dei provocant, dicentis: Nolo mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat, idque tandem obtinent proposita quadam satisfactione, ut scelus illorum dissimulatione potius, quàm ultione sensim oblitteraretur. Revertente Pragam Rege, Pragenses multorum regimine factionibus inter se diffidentium, ac nihil in commune consulentium prægravati, legitimum Senatum requirebant, sed eum nisi Rex, alius legere non poterat, ne vel factione civium, vel mala electione, homines seditiosi, aut administrandis rebus parum apti, publicis negotiis præponerentur. Eunt igitur ad Regem quidam eorum, privato magis quàm communi consilio, rogantque ut magistratibus orbæ Reipublicæ Pragensi novos sufficiendo senatores succurreret. Indignabundus adhuc ille: Et ubinam, inquit, sunt ii, quos paulò ante vobis dedimus? Respondent: Malum sibi quæsiverunt, malum invenerunt. Æquumne fuit, inquit, ut vos accusatores pariter & judices ageretis illorum, quos pro libidine vestra insimulastis, vitaq; crudelissimè spoliastis. Atq;

Demulcetur Rex à filiis Regis Georgii.

Petunt à Rege novum senatum Pragenses.

Expostulatio Regis cum Pragensibus.

Senatus exoratore Hincone Podiebradio Pragæ institutus.

aversus ab illis in cubiculum secretius secessit. Rursus itaq; Hinconem Podiebradium sibi advocant, eoque advocato impetrant, ut in utraque Praga integer à Rege Senatus restitueretur. Interim unus & alter veterum Senatorum, qui nuper cædem fuga effugerant, clàm Pragam regressi, in apertum, nisi personati, non prodibant. Eorum alter Caudula cognomine, quamvis personatus ambularet, cùm nihilominus tamen à quibusdam agnosceretur, dedit se in pedes, rectàque domum Regis, tanquam Asylum petiit. Ac primò Rex minis armisque supplicem, contra persequutores tueri, postquam furens multitudo crescere, nec jam probra sola in Regem, sed saxa etiam & tela jacere, scalasque afferre cœpit, suadente Gescone Bascovicio, egregio bellatore, ut contentione impari Rex omissa, daret se admitigandam verbis benignis turbam. Eamque provinciam ipse nomine Regis suscipit, Pragensibus tum familiariter notus, tum eidem cum illis religioni obstrictus, quod illi vinculum magni æstimabant. Nulla tamen re alia furore percitos Gesco mitigare potuit, nisi ut per communem fidem illis promitteret, Caudulam se in ipsorum potestatem redacturum, cùm primùm ex latebris extractus, in illisque repertus fuerit. Dilabentibus inde turbis non defuit ultimæ fecis homuncio, qui viso Rege, dum ex fenestra abeuntes prospectat, clamare ausus fuerit, occidatur Polonicus iste porcus, calicis osor! intentoque arcu, propius fenestram accedens, in illam, declinante jam Rege, telum dirigit. In tanto discrimine constitutus Rex, consilium mutandarum ædium capit, ac vix se continet, quin statim hora illa domo infausta emigret, vesperam ex-

Caudula Senator ne Regis quidem præsidio tutus.

Effrenis vulgi Pragensis licentia.

Rex in periculo vitæ est.

pectans

pectans ob tenebras ad tacitè elabendum tutiorem, qua adveniente cum paucis clientulis ad ripam fluminis pedibus vadit, conscensisque naviculis, flumen trajicit, ac se protinus in arcem divi Venceslai transfert, tangens & adjurans aram ejus, se nunquam amplius ab arce ad aulam Pragensem delapsurum. Conversusque ad ædificandam & muniendam arcem, vallo ac fossis, atque propugnaculis illam circumdedit, & ante omnia Palatio eandem prorsus Regio adornavit, ut quantò ornatior appareret, tantò libentius illam Reges Bohemiæ inhabitarent. Nunquam tot insidiis vita cujusvis Bohemiæ Regis, quot Vladislai appetita fuit, tam veneno, quàm ferro, semper tamen frustrante insidiatores eventu, vel quia occasio veneni dandi non aderat, vel quia conspiratio ante temp⁹ detecta fuit, ut validissima tunc illa in urbe Pragensi conflata, quam Hrabanius civis Pragensis proditionis conscius patefecit. Venit item tempestivissimè in lucem, & altera illa occultissima Nobilitatis conjuratio per Alexandrum, & quendam alterum ex ordine equestri virum, in tormentis prodita, qua Rex ferro ab ipsis occîdi debuit. Qui dum ad supplicium de proditoribus haberi solitum ducerentur, conspicerentque Regem in ambulacro ambulantem, Vide, inquiunt, ò Rex, quàm cautè agas, qui discipulos proditionis punis, Magistros autem honoras: Erantque ambo Hinconis Bodiebradii clientes. Sed nec Matthias Rex ea tempestate sine malo rumore ab hominibus suspiciosis transmissus est, eum insimulantibus, quasi pecunia sua conjurationes in Bohemia aleret, ut vel per illas Regno Bohemiæ potiretur, crebro dicere solitus, hoc sibi ad deterrendos quoslibet

Fugit ex urbe in arcem superiorem, quã sibi domicilium posterisque constituit.

Vita Vladislai multis insidiis exposita.

Perduellibus vita adempta.

Matthias & Podiebradii subornant sicarios.

in orbe hostes deesse, quòd Bohemos Hungaris adjunctos sub Regno suo non haberet, (g) adeò in re militari exercita, & assiduis bellis invicta utraq; tunc gens fuit, Bohema videlicet atque Hungara. Cæterùm Vladislaus natura & consuetudine lenissimus usque eò remotus ab omni mala adversus Matthiam suspicione post talem etiam rumorem fuit, ut se iterum fidei ipsius committeret, veniretque Iglaviam, quam tunc Matthias possidebat, sine ulla publica sibi fide data, ibique ex animi ut libuit sententia reliquas controversias, de quibus Olomucii decidi non potuit, composuit, præsertim de bonis gladio utrinque interceptis, ut illa iis ab utroque Rege gratuito restituerentur, quorum antea fuerunt, ne cum damno suo officium & fidem erga Reges suos coluisse viderentur. Plurimi enim nobilium dum fideliter Regi suo adhærent, omnibus bonis à diversa factione exuti fuerant, inter quæ cœnobiorum quoque habita ratio est, ut ab utroque Rege illa cœnobitis, quibus erepta erant, redderentur. Sensit tamen paulatim Vladislaus magnum incommodum, magnamque regnandi pro Majestate Regia difficultatem ex Moravia, Slesia, Lusatia abalienata, quippe tanta per illam alienationem de vectigalibus censibusq; & ex tributis deductio facta fuit, ut ne numerum quidem equitatus solitum Rex suo sumptu alere posset. Quin etiam iis, quos reliquos circum se habebat, stipendium imminuere in animum induxit, ne extra ordinem tributo aliquo Ordines oneraret. Solatio in malis fuit, quòd tranquillitatem in Bohemia ab hoste externo obtinuit, Matthia in Cæsa-

Conventus Regum Bohemiæ & Hungariæ habitus Iglaviæ. Definitiones conventus.

Aerario Vladislai multum decessit ob Provincias Matthiæ concessas.

(g) *Imò ad Vratislaviam conspecto agmine Polonorum & Bohemorum fremebundus dixit, se totius orbis Imperio potiturum, si tanti exercitus Imperator esset.*

Cæſarem Fridericum hoſtilia convertente, qui jure quodam ſuo Hungariæ Regnum ſibi vindicabat, quod Matthias Joanni filio extra matrimonium nato relinquere deſtinaverat. Prælium inter Cæſareos Regiosque in Auſtria prope oppidum Cornombergam atrox & cruentum factum, in quo victor Matthias, deducendum ſibi exercitum de Auſtria prius non exiſtimavit, quàm Viennam Auſtriæ caput reciperet. Qua recepta, non diu ſupervixit, ibidem ex apoplexia mortuus, tardè Moravis quibusdam proceribus nuncio (*h*) mortis credentibus: quoniam memoria tenebant, aliquoties famam mortis ejus antea ſparſam fuiſſe, ac ſemper illum magno alicujus malo reſurrexiſſe. Poſtquam certo apparuit ſepultum, unus è proceribus illis, à centum, inquit, annis malus theſaurus melius tempeſtiviusque in terram conditus non eſt: malè enim ille mulctatus à Matthia fuerat: Regium funus Regina Beatrice exequias procurante, Albam celeri pompa transferri placuit. Inde Beatrix Budam reverſa, authoritate qua apud Hungaros poſt mariti quoque obitum pollebat, obtinuit, ut Interregno durante ipſa potiſſimum regnaret, liberalitateq; mox & ſermonis etiam Latini elegantia, tum item arte mulcendi aures hominum hactenus ſe inſinuavit, ut ſibi à compluribus concederetur poteſtas deligendi maritum, quem ad regnandum ſciret maximè appoſitum. Atque illa non occultè Vladislaum Bohemiæ Regem, cujus ſpecie in conventu Olomucenſi capta fuit, maritum ſibi deſtinavit. Sed aderat alia factio, quæ Albertum Polonum Regis Vladislai fratrem in Regno præferebat, quoniam ferocior & armis prom-

Vienna capta anno 1485 Calendis Iunii.

Beatrici datur poteſtas eligendi Regis & mariti.

Alii Hungarorum Albertum

(*h*) *Matthias* Rex *Hungaris humanis rebus ceſſit* Vienna *anno* 1490. 5. *Aprilis : ætatis anno* 47. Regni 37.

Vladislai fratrem, Beatrix ipsum Vladislaum poscit.

promptior esse videbatur. Huic ita in secretiore consultatione, quam nonnulli in arce Budensi habebant, acclamatum est, ut nullius alterius nomen audire voluerint. Exarsit ita Beatrix, sevocatoque Johanne Varadiensi Episcopo, qui sua sponte causam Vladislai enixa fovebat, ire eum continuò extra arcem ad circum, quem Sancti Georgii vocant, (in quem tunc omnes Hungarorũ Ordines coiverant) jubet, pollicerique Reginæ nomine militibus donativum, & populo congiarium, si Vladislaus Hungariæ Rex ab illis pronunciatus fuerit. Ingenti omnes voce exclamant: Vivat Vladislaus Rex Hungariæ. Uterque dein frater, tum Vladislaus, tum Albertus, jus suum armis persequitur, illum non Bohemi jam soli, sed & Moravi & Slesitæ juvabant, ut rursus cum Regno Bohemiæ copularentur; istum parens Casimirus Rex Poloniæ copiis instruebat, gravissimè ferens, quòd major natu filius uno diademate contentus esse nollet: Qui tamen quàm libenter ad arma descenderit, hinc liquet, quòd plures conditiones rei fraternæ componendæ ultro obtulerit, & cùm neq; patrem neque fratrem movere posset, ipse in castris, quæ adversus fratrem parabantur, adesse noluit. Magna præterea cura præfectis militiæ, quorum unus Petrus Sterenbergius, alter ex equestri ordine Venceslaus cognomine Lupulus erat, injunxit, ut si ventum ad manus esset, recordarentur, ab altera parte Albertum fratrem stare, quem fratri violare fas non esset. Sed parum abfuit, quin violaretur ob nimiam animi audaciam, qua post confossum sub se unum equum, altero rursus in aciem invectus est, ægreque inde elapsus inter fugam suorũ, quos retinere non potuit, insequentes

Auro Beatrix milites corrumpit.

Vladislaus electus 25. Iuni, coronatus 14. Septembris.

Certant fratres de Regno Hungariæ.

Pietas Vladislai in fratrem Iohannem Albertum Regni æmulum.

Bohe-

Bohemos frustratus. Occursum mox ab eodem Vladislao Johanni notho, Matthiæ filio ad occupandam Budam festinanti, quasi illegitimi filii legitimam in Regnis habere deberent successionem. Opes addebant animum, quas Matthias ei cum toto patrimonio suo reliquerat, magna vi auri & argenti adjecta, ut facilè militem scribere, exercitumque conflare potuerit. Susceptis illius partibus, inter alios Valachos quoque, ex qua gente Matthias ortus erat: atque ii acerrimum prælium diu sustinuerunt, tandem cum Duce victi, aut cæduntur, aut dilabuntur castris desertis, supellectili pretiosa opulentis, quæ à milite, cui præda concessa erat, ut cupidius pugnaret, variè distracta fuit, adeoque vili pretio divendita, ut unus orbis argenteus uno aureo nummo permutaretur, lanx, plevis, trulla, phiala, etiam inaurata carissimè decem aureis nummis redimebatur. Interim Fridericus Cæsar non satis post stragem nuper acceptã milite instructus, legationibus & literis jus suum, quod ad Regnum Hungariæ habuit, repetebat, & quia Viennæ inprimis recuperandæ avidus erat, de illa ei Vladislaus concedebat. Sed ea re minimè contentus Maximilianus, quem parens consortem Imperii fecerat, armat militem, auxiliaque à Principibus & amicis contrahit, atque validissimo agmine ad invadendam Albam, quam Hungari Regalem cognominant, ire infestus pergit, datque civitatem militi in prædam, si illam expugnasset, excepto tamen templo, in quo Reges Hungariæ & coronantur & sepeliuntur. Illud ne quis attingeret, edicto prohibuit.

Dux Iohannes Matthiæ spurius ab Vladislao profligatus.

Vladislaus Viennam Cæsari restituit.

(*i*) *Interregni tempore Dux Iohannes ab Hungaris cæsus est, cum aspiraret ad Regnum.*

Maximilianus Albam Regiam diripit, intacto templo sacro, 60. die postquã coronatus esset Vladislaus.

Expugnata & crudeliter direpta Alba fuit, jamq; miles edicti immemor, templo etiam in Hungaria ditissimo admovere manus cœperat, cum ecce tibi Maximilianus equo cataphracto insidens advolat, aliquot cohortes secum trahens, cum quibus magna vi turbam à templo removet. Hoc item super omnia pietatis continentiæque ejus opera prædicandum, quòd templum ingressus, donis & monumentis, gemmeis, aureis, argenteis refertissimum, quibus Reges Hungariæ locupletissimi eum locũ, in quo auspicia Regni, auspice Deo, auspicabantur, exornatum illustratumq; esse voluerunt, nihil ex tantis copiis extulerit, cùm jure victoriæ omnia auferre posset, nisi unicã crucem auream illamq; perparvam, quæ majorũ suorum Principum Austriæ fuisse dicebatur, cui rei testimonium insigne gentilitium præbebat. Budam exercitum ab Alba deducenti Vladislaus copias suas longè majores in via objecit, quibus cùm cedere de campo Maximilianus sine certamine nollet, adversam in prælio fortunam expertus est, victoriamque de Regno Vladislao concessit. (k) Qui statim rursus Alba recepta, Regium in illa diadema ritu solenni suscepit, visúsque est, non solùm de vivis Competitoribus, sed de mortuo etiam æmulo triumphasse: Deficiente namque Regni vexillo, quod Regi inter coronadum offerri solebat, detractum est Matthiæ vexillum supra sepulchrum ejus suspensum, illudque in manus Vladislai velut triumphantis traditum. Egressus templo vix prandium absolverat, cùm bajuli in ordinem compositi, scyphos, phialas, pateras, & alia

Crucem aufert Maximilianus cæsus.

Vexillum è sepulchro Matthiæ avulsum Vladislao traditur.

(k) 12. Septembris capta Alba à Maximiliano. Recepta verò 16. Julii anni sequentis, id est, anni 1491. Ergo ante captam Albam coronatus fuit Vladislaus.

alia vasa, præclaro opere grandique pondere insignia, & nonnulla ex iis aureis nummis plena manibus gestarent, ut illa pro munere Dominorum suorum nomine Regi offerrent, quibus postquam mensæ & scamna essent ornata, innuit Rex uni & alteri è proceribus Bohemis ut propius accederent, inquiens, Multò culina unctior in Hungaria quàm in Bohemia apparet: captusque nidore ejus Pragam rarius frequentabat, accusante illum assiduò Beatrice, ut ingratum, ut accepti beneficii immemorem, quòd nihil eorum, quæ ante Regnum adeptum spoponderat, præstiterit. Sua erga illum merita in confesso esse, sed & promissa ejus de contrahendo matrimonio testes multos habere. Si magni æstimet Regnum, non minus æstimare illum debere fidem & sacramentum, quo sibi ad matrimonium ineundum obligatus est, ut interim secreta intra tacitam duorum conscientiam lateant, quorum Deus solus testis esset. Quæ sæpius frustra iterata deplorataq; coegerunt Beatricem, ut Vladislaum Romam in jus vocaret, ibique consuetudine Romana causa de anno in annum diu ampliata, & ad extremum multo auro redempta dicitur, ut Vladislao aliam quamcunque vellet, ducere uxorem liceret. Duxit autem apud Vascones, filiam Herois de Gandala, cui nomen Annæ fuerat. Quies aliquantisper à Turcis post obitum Matthiæ duraverat, donec Basaythes motu terræ commotus, qui tam acer Constantinopoli extitit, ut octingentas domos ruina prosterneret, ac homines plus minus ter mille vel obrueret, vel fulmine excitato adureret, rursus arma in Hungaros resumeret, eam calamitatem, quam acceperit, Mahomethi Prophetæ sui furori attri-

Munera Regi ab Hungaris tradita.

Hungaria opulentior Bohemia.

Beatrix ingratitudinis Regem insimulat.

Repudiata Beatrice Rex Annã Gandalam ducit.

Bajazethes II. Turcarũ Imperator religione tactus bellum molitur Hungaris.

attribuens, ob id furenti, quòd nimis diu vacationi militiæ adversus Christianos vacaverit. Ab hoc submissi Turcæ, agros in Bosna ad Hungariam pertinentes urunt vastantque, & omnia fuga & terrore complent. Eunt dein ad expugnandam arcem Sabaziam, quam nuper Matthias recuperaverat. Qui in præsidio arcis erant, Budam confugiunt, orantes ne se in rebus tam trepidis Hungari deserant, sibi nequaquam tantum virium esse, ut resistere tantæ vi hostium queant. Consultant illi Rege coràm, fuitque omnium consilium, ut maturè obsessis succurratur, ne arx multo labore & sanguine recepta, per ignaviam turpiter amitteretur. Delecti confestim præfecti militiæ, periti hostium bellorumque cum Turcis, quos equitatus peditatusque robustissimus sequebatur, prælium meditans, quod futurum cum hostibus præsagiebat, non falso præsagio. Adeò autem fortuna in certamine Hungaris adfuit, ut primum vix illorum impetum Turcæ sustinuerint, ac moxinde præcipites fugæ se mandarunt, non arcis modò oppugnationem deserentes, sed è tota Bosna retrò fugientes. Sabazia arx firmiore quàm prius firmata præsidio, atque inprimis commeatu largo instructa fuit, ad tolerandam diutius obsidionem, si opus foret. Inter hæc in Bohemia, ut fieri solet, Rege multo tempore absente, factionibus, seditionibus, latrociniis, corruptis ad spem rapinarum paganis militibus omnes vias insidentibus, res vehementer turbabantur, Pragam quoque solitis motibus inquieti concionatores suis concionibus commovebant, donec eò conatum suum perducerent, ut haberent Episcopum de secta sua. Is erat prævaricator, Augustinus nomine, ex eo numero Episco-

Turci ad Sabaziam cæsi Duce Paulo Kinisio anno 1492.

In Bohemia ob Regis absentiam tam sacra quàm profana mi-

Episcoporum, qui titulares vocantur, quia titulum sine ditione praeferunt, senex, avarus, & delirus, ut qui in hac voce animam exhalaverit: Si non possum salutem assequi ut malus Christianus, saltem servari queam ut bonus Marranus, quasi bonus Marranus usquam locorum inveniatur. Collegia praeterea artificum in eadem Praga per factiones divisa, caedibus inter se mutuis dimicabant, non tam imperito, quam invalido ad cohibendam audaciam, Joanne Genczone, quem Rex summum arcis Pragensis Praefectum reliquerat. Sed & in argentariis Cuthnensibus res pessimè administrabantur, tantum cupiditate progressis, qui montibus & operis praeerant, ut furta illorum ne operae quidem ipsae amplius tolerare quiverint, nimirum offensae, sibi quoque operae pretium ab illis diminui detrahique. Signo igitur sublato, ad montem oppido vicinum armati secedunt, armis injuriam vindicare parati. At furtorum conscii ad proximas civitates confugint, Czaslaviam atque Coloniam, docentque quanto in discrimine sit Thesaurus Regni, qui ex montibus Cuthnensibus coacervatur, quem seditiosi quidam ex plebe promiscua prodere, & ad nihilum redigere pergerent, nisi subveniatur, & quàm primùm audacia illorum comprimatur. Ab utraque civitate ad arma conclamatur, ut Cuthnensibus ex templo suppetias ferant, atq; utrinque prompto studio ad montem, quem pars adversa occupaverat, occurritur. Obsessi superante adversariorum multitudine, cui quantumvis innocentes essent, facile succumberent, ad judicium provocant, seque in illo furta, quae fiunt, & à quibus, demonstraturos, recipiunt, interim Colo-

scentur. Augustini Episcopi extrema vox.

Metalla Cuthnensium improbitate Praefectorum minus abundant.

Vulgus consurgit adversus quaestores rapaces.

Coloniensibus, & Czaslaviensibus decem ex suo numero honoratiores dant obsides, hac conditione, ut incolumes in futuro judicio sistantur. Verùm malè sibi conscii Cuthnenses, judicio antevertere, cupientes, Budam ire præfestinant, obsidesque apud Regem falsò rei capitalis accusant, ita miseri illi causa indicta damnati, pœnas indebitas luerunt, extra unum, qui carnifice prostrato maleque mulctato superstes evasit. Hæc igitur atque alia pleraque Regni incommoda præsentiam Regis desiderabant, quibus ille tandem evictus constituit Bohemiam invisere.

Obsides Cuthnenses Regis mandato inobedientes vita plectuntur.

HISTORIÆ BOHEMICÆ

LIBER TRIGESIMUS SECUNDUS.

SUMMA LIBRI TRIGESIMI SECUNDI.

Reditus Vladislai Pragam solennis. Primùm ratio sacrorũ habita: post etiam Senatus emendatus. Cuthnenses plectit: grassatoribus pœnam irrogat. Tabulæ judiciorum publicorum ceu archiva in arcem translata, & forum judiciarium emendatum. Religionis controversiæ composita. Gymnasium vult instaurare, sed impedit Coranda. Olomucium Rex divertit, lite discussa sat difficili. Lex apud Polonos sed barbara Stanislaus Turzo Episcopatum Olomucensem init. Ejus encomium. Regi Anna filia nascitur Budæ: post Ludovicus astantibus arbitris ne suspicio esset de supposititio fœtu. Luit morte Regina. Regina primum Regis abacum solido auro exornavit: ipso quoque Rege melius Regni negotia & familiarem rem administrabat. Promissa Ludovici coronatione Regi ægritudinem animi Hungari adimunt.

munt. Impunitas ſcelerum in Bohemia. *Schliconum Comitum urbs* Cubitum *oppugnatur. Henrici Guttſteinii aſtu duo Suambergi capiuntur. Georgius Kopitluski contra Pragenſes inſurgit. Sacerdotibus Pragenſes moleſti. Miſera rerum facies. Poſtulatur Regis præſentia. Mittit Varadienſem & Olomucenſem Epiſcopos. Conventus Pragæ. Varadienſis petit tabellas & nomina conjuratorum. Diſcerpit & conſcindit literas fœderatorum. Poſt ad pacatiora tranſit remedia. Picardis congregationes interdictæ data optione, num ad Calixtinos vel Romanenſes ſe transferre voluerint. Ludovicus coronatur Pragæ. Triennis Ludovicus vigeſimus ſextus* Rex *Bohemiæ. Anna quoque per jocum à patre coronatur. Rixa oborta inter Hungaros & Bohemos, quòd malè ceſſit Hungaris. Principes Germani feudum accipiunt. Iudices plena in delinquentes puniendos armat auctoritate. Illis etiam ærarium commendatur. Prodigus Vladislaus. Cremſirii ad Stanislaum Epiſcopum divertit. Colloquium illic habitum. Peſtis in Hungaria, cui liberos committere non vult. Iohannes Sepuſius Comes Trizinienſis Cremſirium venit. Vrget liberos ſecum adduci. Hungaria pacata Turcis adverſus Perſas pugnantibus. Fœdus cum Selymo. Cruciata adverſus Turcas in* Hungaria *ab Archiepiſcopo Strigonienſe. Hinc bellum ruſticū. Memorabili ſtrage cæſi ruſtici ſervili bello à Comite Trinzinienſi. Anhelat ad Regnum Sepuſius, ſi potiretur Annæ nuptiis. Maturè antevertendum cenſent. Placuit cum* Maximiliano *affinitatem contrahere. Congreſſus fratrum Regum Vladislai Hungariæ & Bohemiæ, Sigismundi Poloniæ cum* Maximiliano *Cæſare Viennæ. Colloquii turbator Sepuſius promulgata Tur-*

carum

carum populatione. Regibus insidias ab Imperatore strui rumor fictus. Sigismundus fratrem Viennam deducit. Conjugia stipulata. Ludovicus Mariam ducat, Anna Carolo *aut Ferdinando nubat. Liberum datur Maximiliano vel ipse ducat, vel nepotibus locet. Excusat Cæsar ætatem. Bis Sigismundus Rex Poloniæ ab Episcopo Cremsirii exceptus. Mutum idolum Vladislaus. Negligens in administranda re domestica. Emendicabat prandium Budæ. Episcopus Quinqueecclesiensis peculatus quæstorem accusat Budæ. Vina aliunde pro Regia mensa afferebantur. Eadem disciplina & in Bohemia Harpyarum inexplebilis avaritia. Rex & podagra & apoplexia lentus & tardus. Moritur Budæ,* Regni *Bohemiæ* 45. & H*ungariæ* 24.

Rex Pragam reversus magno applausu excipitur.

UT magnificus ita favorabilis Vladislai Regis Pragam reditus fuit, magnificentia in celebri comitatu emicuit, ex viris dignitate conspicuis coacto. Tres enim Præsules cum assectabantur, Agriensis, Varadinus, Vaciensis, tum Procerum insignium & primorum nobilium ingens numerus, cultu omnes ornatuque & clientulorum & equorum splendidissimè instructi. Favorem Pragenses obsequio declararunt, ex omnibus tribus civitatibus obviam cum signis & vexillis effusi, gratiam Regis venantes, cumque ad arcem usque cum pompa illa prosequentes. Rex in arce nullum prius, quàm templi Divi Venceslai tectum subiit, gratias Deo agens, tanquam salutis suæ prosperitatisque authori. Mox ad referendam gratiam deflexus, multam vestem sacram pretiosamque, multa tapetia variis coloribus picta, vim præterea magnam auri & argenti templo dedicavit,

Ornat Rex templa & reliquias sanctorum.

vit, accitis aurificibus, qui divorum reliquias, ac præcipuè sanctorum Patronorum capita thecis vilioribus involuta, cælato argento includerent, desuperque inaurarent. Et ut cultus quoque divinus in templo adaugeretur, Chorales instituit, qui in conventu coronaque canentium, hymnos Deo tum die tum nocte psallerent, atque utroque tempore, dum per otium licuit, libenter illis interfuit, ut religionem sanctis vocibus pasceret, spem erigeret, fiduciam in Deo figeret, simulque oraret pro rerum quiete, quam tantum dilexit, ut quoties vel cubitum iret, vel è lecto surgeret, nulla ejus vox alia audiretur, nisi, Da pacem Domine in diebus nostris. Hinc de arce Pragam descendit, & tam in nova quàm in vetere civitate Senatum valde imminutum supplevit, atque utrobique de regendis civibus constituit, ut in suæ quisque civitatis jus cives redigerentur. Sumpsit etiam supplicium de Cuthnensibus, qui, quòd in aliis insontibus reprehendebant damnabantque, in eo ipsi manifestò deprehensi sunt. Ad coercendos autem grassatores, edictum promulgatum fuit, ut cuivis liceret in cujusvis fundo latroni manifestario liberè manus injicere, illumque ad supplicium pertrahere. Mox in conventu Ordinum actum de tabulis publicis in arcem transferendis: hactenus enim Pragæ in domo Regia asservabantur, cùm jam judices quoque in arcem fuissent translati. Sed & in judicibus atque ipsis judiciis pleraque tunc in melius mutata, indies magis ac magis ad jus quàm ad vim inclinantibus omnium animis, post tam inquieta & violenta tempora, & postquam Rex addictissimus tranquillitati esset. Cujus tur-

Pacis studiosus Rex.

Supplementa senatui data.

Lex contra prædones.

Forum judiciarium restitutum.

Lis de religione composita. turbandæ cum præcipuam materiam dissensio de Religione suppeditaret, quòd alii Romanam, alii Pragensem acriter tuerentur, sic in eodem conventu inter utrosque controversiam Rex composuit, ut quæ loca veteri usurpatione cuique eorum ex hac vel illa factione hactenus obtigerunt, ea ut quisque pro suis teneret, aliena ne appeteret, aut occuparet, neve alteri alteros contumeliis convitiisque incesserent, sed darent utrique operam, ne pax communis quovis modo læderetur. *Academiam Pragensem amplificaturus impeditur à Coranda.* Conatus est præterea gymnasium Pragense in antiquam dignationem restituere, conductis ex Italia claris doctrina & eloquentia Professoribus, nullo non propositum Regium mirificè laudante, extra senem quendam, cui Coranda vocabulum, cum paucis Magistellis Gymnasium occupantibus, qui metuentes ne bolus eis è faucibus eriperetur, clamare apud suos occipiunt: Actum est de religione vestra Pragenses, ni vigilaveritis: conatumque per hæc Regis irritum faciunt. *Disceptationi causa inaudita præsidet Rex urbe Olomucensi.* Is in Hungariam revertens, aliquantulum in Moravia substitit, Olomuciumque ingressus, cognitioni novæ ac vix auditæ præsedit. Civis Vratislaviensis, honesto domi loco natus, copiisque rei familiaris locuples, & existimatione inter primos habitus, negotii cujusdam sui gratia in Poloniam profectus, divertit in oppido quodam in domum meritoriam. Ibi Caupo quingentos hospiti aureos clam subducit, accusatusque furti, crimen metu tormentorum fatetur, reddere ablatum paratus, nec aliud quicquam hospes petebat. *Barbara lex.* Cæterum judex & decuriones oppidi instare, ut legibus illorum satisfiat, quæ sanciunt, ut accusator furti suis manibus furem in furca suspendat, aut si ad manus carnificem suum non

non habeat, ipſe à fure ſuſpendatur, ſi fur id exequi voluerit, quod ille promptiſſimè ſe facturum recepit. His verbis exanimatus metu hoſpes, ignominiam infamiamque ſupplex deprecatur, donatq; gratuitò judicibus totam illam ſummam ſibi ereptam, modò abire incolumi illi liceat. Negant illi, fas eſſe legum cuſtodibus contra leges quicquam agere. Quid multa? quando nihil æqui impetrat, facere quàm pati quod neceſſitas jubebat maluit, continuoque Cracoviam ad Regem Poloniæ perrexit, qui legis hujus barbarę non ſolùm teſtem ſe exhibuit, ſed literis præterea ſuis Regiis ab omni infamia illam purgavit, quas Vladislaus quoque Rex ſuo diplomate confirmavit, addita mulcta, ſi quis factum illud illi opprobrare auderet. At nemo rurſus quisquam extabat, qui facinus illud ſerio excuſaret, ſed metu mulctæ omnes muſſabant. Hanc demum Vratislavienſes rationem, hominis in priſtinam dignationem reſtituendi, inveniunt: creant eum Præfectum, quem ipſi Capitaneum vocant, qui Nobilitati ad jurisdictionem Vratislavienſem pertinenti, tanquam judex præeſſe ſolet, quem honorem ſi ille aſſecutus fuiſſet, cætera omnia ſalva eſſe videbantur. Sed Nobilitati valde turpe erubeſcendumque viſum, ſubire judicium hominis, aut ei in ſubſelliis aſſidere, in cujus vita tam manifeſta hæreret infamiæ macula: contrà cives literas Regias opponebat, quibus omnis prorſus nota detergebatur. In hac igitur difficultate Rex medium quiddam cenſuit, ut tum Præfecturam urbis ille gereret, poſteaquam à civibus rurſus in Senatum allectus fuerit: removerant enim illum à Senatu. Sed nec poſt hanc Regis ſententiam eum in locum re- *Sententia à Rege lata.*

ſtituerunt, ita nec Senator, nec Præfectus, ſed ut privatus tandē mortuus. Per idem tempus Stanislaus Thurſo Roma Olomucium veniens, Regem ſuum qua decuit reverentia ſalutavit, Pontificatumq; Olomucenſem iniit, aliquandiu Pontifice vacuum, eoq; gratior adventus ejus omnibus fuit, auxitq; ipſe gratiam in tantum ornat⁹ cunctis dotibus Pontifice dignis, in quantum ornari capit humana vita paſtoris caſti, ſobrii, pii, atque ea ſimplicitate ſimplicis, quam cum prudentia Dominus miſcuit, inquiens: Eſtote ſimplices ſicut columbæ, & prudentes ſicut ſerpentes. Meritò itaq; non ſolùm apud domeſticos fidei, ſed etiam apud eos, qui extra domum Dei in ſpeluncis verſantur, ob vitæ innocentiam gratioſus fuit. Rex Budam reverſus, non multò pòſt factus eſt pater ex Regina uxore, quæ filiam ei nomine Annam primo tum partu edidit, non omnibus hac re lætis, qui videlicet Regni ſpem, ſi abſque liberis deceſſiſſet, Rex, jam dudum devoraverant, quanquam ne tum quidem ſpem illam fovere deſiſtebant, verbis ſe conſolantes, quòd filia, non autem filius, qui legitimus Regni hæres haberetur, nata eſſet. Altero deinde partu appropinquante, & nonnullis ex illa factione ſuſpectam Reginam habentibus, ne puerum ſupponeret, ſi puellam enixa fuiſſet, juſſit illa partui ex iis ſuſpicioſiſſimum unà cum obſtetricibus intereſſe, ut oculatus eſſe teſtis poſſet, mas an fæmella naſceretur, natusq; eſt Ludovicus, matre ex illo nixu fato functa, quoniam non ita ut debuit procurari ab obſtetricibus potuit, arbitro præſente, cui fas nō erat puerperiis ſe admiſcere. Quàm verò gravē jacturam Rex imaturo Reginæ interitu fecerit, mox ſenſit, redactus ad prio-

Stanislai Thurſonis Epiſcopi Olomucenſis laudes.

Anna filia Regi nata prius Elizabeth dicta anno 1500. 23. Iunii.

Ludovicus filius Regi natus anno 1503.

ad priorem fortunã, in qua ab aliis, prout illis aut expediret, aut liberet, non ipſe alios, ut Principem decuit, regebat. Id autẽ Regina incolumi nulli conceſſum, ut plus quàm Rex ulla in parte polleret, ſed ſi quando partes Regiæ ſuſcipiendæ erant, præſertim in tuendis vectigalibus cenſibusque, & arcibus Regiis conſervandis, in quas proceres invadebant, viliſſimo obtruſo pretio, ipſa munere Regis adverſus tales fungebatur, brevique inſignem theſaurum coacervavit, ac prima Reginarum abacum Regis ex ſolido auro planè Regium inſtruxit, aggreſſa dein menſas argenteas adornare, ne quid aliud in cœnaculo Regio niſi aurum & argentum purum putumque reſplenderet. Sed in iſta poſt obitum Reginæ, ſicut in alia Regis bona, impetus, non quidem feſtinus, ſed lentus factus eſt ab harpyis aulicis, qui tempora rapiendi obſervare, nimiaq; Regis bonitate ad ſuum quæſtũ abuti probè noverant. Hujus adeò Reginæ deceſſum cùm diutius lugeret, mœrorisque inſignia veſtes pullas deponere, aut barbam incanam abradere non ſuſtineret, circumſtat eum magna conſolantium frequentia ex Hungaris, Bohemis, Moravis, Budam aggregata, ex quib⁹ pro ſe quisq; conſolatorem agit, alius alio modo, atque in hoc omnes conveniunt, nihil Regem amiſiſſe: ſalvo Ludovico filio, in illo omnia ineſſe, illumque Regi pro omnibus eſſe, ut non ſolùm lugere deceat, ſed etiam gaudere oporteat. Quibus auditis Rex, ſolita ſibi in rebus ad ſtomachum non facientibus taciturnitate omnes transmittit. Redeunt poſtridie Hungari, quorum nomine Archiepiſcopus Strigonienſis, ad lætum, inquit, exoptabilemque nuncium lætus decet Regem

In re domeſtica amplianda, & reditibus percipiendis peritiſſima fuit Regina.

Rex mœſtus ob conjugis obitum.

Hungari ſolantur Regem promiſſa Ludovici filii coronatione.

habitus, quem si induis, exoptata feres, ut Ludoviçum Regem Hungariæ tibique consortem vel in hac puerili ætate confestim videas. Tam grato, inquit, nuncio libenter in habitu quoque mutando subscribimus, proditque mox purpuratus lautusque & attonsus ad prandium, cùm subitò Hungari mutant voluntatem de Ludovico coronando patre adhuc superstite, quoniam hujus rei exemplũ inquirendo se nondum invenisse ajebant. Sed rursus à Bohemis & Moravis facturos se quæ Hũgari negarent, prolixè pollicentibus, in priorem mentem impulsi, ut Ludovicus antea Hungariæ Rex quàm Bohemiæ haberetur, coronandũ eum in Alba regali susceperunt. Biennio dehinc pòst, in Bohemia Pragæ coronatus est, intra quod temporis spatium multa apud Bohemos seditiosissima turbulentissimaque contigerunt, divisis per factiones & conjurationes inter se ordinibus, aliisque auctoritatem judicum defendentibus, aliis juri & sententiis latis non obtemperantibus, aliis latrocinari quàm judicari malentibus, unde plena insidiarum, plenaque armorum Bohemia erat. Ab omnibus enim ferè arma sumpta fuerant, contra proceres judicio rebelles, quos Schlicones cognominant. Illorumque oppidum munitissimum, vocabulo Cubitum, diu oppugnatum non tamen expugnatum fuit. Capti mox per insidias Heinrici Guttsteini duo fratres è familia Schauembergensium ornatissima, abductique in Bavariam, libertatem aliter nisi grandi summa adnumerata recuperare haud potuerunt, nec interim Georgius Kopytlansky, grassatorum grege stipatus, quem adversus Pragenses contraxerat, igne, cædibus, rapinis, interdum membrorum mutilationibus insulta-

Bohemis Ludovicus Rex Hungariæ coronatur.

In Bohemia susque deque omnia fiunt.

Cubitum oppidum Schliconum oppugnatur.

insultare Pragensibus acerrimè destitit, atque ita illos premere, ut pedem è mœnibus vix efferre auderent. Eisdem molesti & sacerdotes erant, more suo inter se rixantes, civiumque concordiam distrahentes, dum alii Calixtinorum, alii Piccardorum factionem magna contentione præferunt, foventque. Continuæ ad Regem literæ, frequentes item legationes missæ, orantes, ut adventum suum in Bohemiam celeraret, vix aliàs unquam magis necessarium: aut si adhuc negotiis Regni Hungariæ impediretur, quò minus ipse statim venire possit, Legatos cum plena potestate ad componendos præsentes motus præmitteret, qui simul viam quoq; commodam Domino suo præpararent, quam sine animi molestia libenter paulò pòst obiret. Delecti ad hoc duo Episcopi, partibus minimè suspecti, quia à studio illarum contentioneque alieni, Stanislaus Olomucensis & (*a*) Johannes Varadiensis, qui quanquam vestem religiosam induit, curas tamen aulicas non planè exuerat, quibus ab ineunte ætate innutritus, ac sub Rege Matthia peritissimo magistro edoctus, exercitusq;, quoties opus erat, multum arte in illis pollebat. Frequentissimus omnium ordinum conventus Pragæ tunc adfuit, cùm Legati mandata Regis expositiuri suggestum conscenderent, quibus breviter initiò expositis, jubet ante omnia Varadiensis literas cum signis exhiberi eas, quibus nomē quisq; suū fidemq; in societatem novi fœderis obligavit. Tacentibus primum universis, mox non paucis

In Pragenses sævitum à Kopytlansky.

Regis imploratur præsentia.

Memorabile Varadiensis facinus.

(a) Hujus superius facta mentio Varadiensis, qui Pantheo Olomucii extructo Divi Francisci regulam Bernardinorum accceperat, eandem professus religionem pluribus in Silesia cœnobiis extructis Vratislaviæ cœnobio se dicavit.

paucis tergiversantibus, & nonnullis extare illas negantibus, instat Varadiensis, urgetque, & se authoritate Regia usurum minatur, nisi dicto mandatoque Regio audientes fuerint: quo audito, vadunt, tollunt, afferunt literas, quibus ille acceptis, explicat pellem longam latamque: sed neque quid in illa scriptum est legit, neque signa circumquaque pendentia considerat, sed cultro sumpto per medium illam discindit, signaque amputat, ac mox ea dispergit, unde recolligi illa non potuerint. Cùm hæc fierent, aderat non-nemo in illo conventu qui diceret: Quin detrahimus huic monacho bardocullum, & imponimus ei trabeam palmatam, quando tam insignem de nobis agit triumphum. At Varadiensis ab hoc facto hilari vultu ordines affatur, spem illis dans optimam, omnia ex usu Regni ipsorum utilitate successura: postquam res huc adducta sit, ut liberè omnibus in medium consulere liceat, atque ita sanè evenit, ut communi intercedente consilio, adhibitaque ab utroque Legato medicina, quæ vitiosas partes sanaret, totum inde Regni corpus bellè convaluit. Ab iisdem Legatis mandato Regis peculiari, hoc quoque de Piccardis actum fuit, ut ne in cætus publicè aut privatim coirent, synagogas suas omnes occluderent, à concionibus scriptisque de sua secta plane abstinerent, & intra certum tempus, ut ad alterutram partem Romanam aut Calixtinam discederent. Convenit inter omnes Ordines, ut mandatum istud ad publicas tabulas, cum mulcta transgressoribus imposita referretur, ejusque exequendi potestatem arcis Præfectus cum judicibus haberet. Hinc Regi oportunitas adesse visa est eundi in Bohemiam,

Præter spem pacata omnia.

Lex de Piccardis, ut Romanis vel Calixtinis se conjungant.

miam, quam protinus etiam arripuit, Ludovicum Regem paulò amplius triennium agentem, & Annam filiam aliquanto natu majorem secum adducens. Cumque omnia instructa apparataque invenisset, quæ ad festa coronationis gaudia apparanda erant, jamque Marchio Brandeburgensis cum liberis & uxore sua, quæ Vladislai Regis soror germana fuerat, cumque aliis Principibus & hospitibus Pragam venisset, nulla mora interposita ad Regnum Bohemiæ Ludovicum, augure Stanislao, Pontifice Olomucensi, inaugurandum curavit. Non tenuit Anna puella lacrymas, viso Ludovicô corona aurea redimito, interrogataq; à parente, cur fleret? quia corona, inquit, Regia careo, cũ æquè ac Ludovicus Regis sim filia. Vladislaus subridens, post solennia peracta coronam sibi afferri jubet, illamque capiti puellæ imponit, atq; ita læti inde omnes ad convivium ineundum procedebant. Digressis hospitibus atrox facinus à Bohemis in Hungaros, in ea urbis parte, quam Minorem vocant, perpetratum, rixam nebulone quodam suscitante, ob ereptum sibi prostibulum: diu procacitatis & petulantiæ certamen stetit, concurrentibus ad clamorem utrinque Bohemis & Hungaris, atque utrisque stricto ferro se turbæ suorum miscentibus. Validior Bohemorum manus trucidatis circiter XIV. Hungaris, cæteros in fugã avertit, sed nullum tutum fugæ aderat perfugium, in ipsis diversoriis sauciabantur, & fœdè spoliabantur sine ullo discrimine Domini servique, aucta mox rapiendi licentia fuit, aucto prædonum numero, ex veteri novaque Praga affluentium, adeò ut Stephanus Batori inter primos apud Hungaros dignitate conspicuus,

Ludovicus XVI Rex Bohemiæ coronatur Pragæ.

locus de Regis filia coronam fratri invidente.

Levi Principio ingens rixa inter Bohemos et Hungaros orta.

ægrè è manibus illorum elapsus fuerit, Medæam imitatus, ut enim illa sparsi per viam liberorum suorum membris, ita Stephanus aureis nummis passim projectis se insequentes remoratus est, donec in arcem penetraret. Sedata posthac turba, à magistratibus, & saniore parte plebis omnium trium civitatum, authores tumultus comprehensi, variis pœnis subdebantur. Lenissima erat pœna capitis, frequentissima autem pellium detractio, excoriatioque quam passi sunt ferè omnes, qui vestium Hungaricalium pretiosis exuviis sua corpora induerant. Vocati deinde sunt Principes Germaniæ ad præstandam debitam Regibus Bohemiæ obedientiam, Palatinus Rheni, & Dux Saxoniæ. Nam Marchio Brandeburgus ante discessum Praga suum, illo munere solenniter cum sacramento functus est. Compari ceremonia isti quoque similia sacra Regibus in throno considentibus jurati peregerunt. Ac ne, post reditum in Hungariam suum Regni status malè staret, curam inprimis jurisdicendi, justitiæque omnibus ex æquo administrandæ habuit, monitis judicibus, ut ad legitima judiciorum tempora Pragam coirent, actuique rerum & cognitionibus sine ulla cujusvis interpellatione vacarent, eisdem armis quoque ipsum jus & sententias exequendi concessit adversus eos, qui per audaciam aut potentiam res judicatas illudere audebant. Ad eosdem transtulit arcium censuumq; Regiorum procurationem, cum accepisset eum, quem Regiis negotiis præfecerat, magis suum marsupium, quàm Principis fiscum procurare. Ad plurium itaque conscientiam confugit, deditque illis potestatem, tam præficiendi, quàm submovendi ab officiis, quos idoneos esse

In autores sat severè animadversum.

Principes feudum ab Vladislao accipiunt.

Armat suprema magistratus auctoritate Rex; illis etiam redituum cura omissa.

esse non judicarent, atque inter præcipua illis injunxit, ut crebrò cum eis rationes putarent, ne dilati pro nummis repræsentarent rationarium, nummos denique ne in alio loco quàm in arce Pragensi deponerent, nullius nisi Regis mandato dispensandos: quos quidem ille brevi pòst discedens ita dispensavit, ut ne teruntius quidem maneret reliquus, sed tot præterea & tantis debitis Regnum involveretur, quantis nunquam aliàs, multis videlicet æruscatoribus pro uno succedentibus, qui in æs variis artibus invaderent. Extat verò proverbium, Multis ictibus dejicitur quercus: cujus naturæ cùm Vladislaus videretur esse affinis, durus interdum in assentiendo ac inflexibilis, & quem unico ictu non prosterneres, quid mirum, si crebris multorum ictibus tandem procumberet, ut tædium & molestiam vel cum jactura aliqua redimeret. Urgentibus reditum Hungaris, indulgendum jam illis quoque tempus adesse ratus, itinere per Moraviam solito progrediebatur, divertitque Cremsirium ad Stanislaum Præsulem, & usque in tertium diem ibidem substitit non sine cura, quæ animum illius augebat ob pestem in Hungaria pullulantem, cui liberos committere nolebat. Aderam præsens ego, cùm Regem ita affectum Stanislaus in cubiculo istis verbis alloqueretur: Video majestatem vestram esse solicitam periculo liberorum, quod illis ex aura in Hungaria ob morbum suspecta iminere videatur: Nihil Majestati vestræ opus est hac cura, maneant ambo cum suis in Moravia, aut hîc Cremsirii, aut in vicina arce Viscoviensi, cui hortus satis amœnus adjunctus est, libentissimè ego illis de altero loco concedam, ut quod Majestati vestræ placuerit,

Mandata de fisco.

Prodigus Vladislaus.

Gutta cavat lapidē non vi sed sæpe cadendo.

Revertitur Rex in Hungariam.

Rex Cremsirium ex itinere divertit.

Ob pestem in Hungaria liberis Rex metuit.

rit,

rit, in illo comorentur. Ducens ex alto Rex spiritum, gratias, inquit, agimus. Ac multis præterea hujus officii tam prompta exhibitio grata fuit. Sed disturbavit totam rem Joannes Comes Sepusiensis è Trencinio Cremsirium ducentis equitibus comitatus superveniens, Regique coràm minas proponens, quibus Hungari minarentur, se illum Budam non intromissuros, si absq; liberis in Hungariam redeat. Cum liberis itaque reversus est.

Joannes Comes Trenziniensis urget liberorum adductionem.

Tranquillæ tunc res in Hungaria à Turcis fuerant, Rege continenter pro pace orante, & ut multorum opinio habebat, precibus suis, Basaythen à Christianis adversus Persas avertente. A quibus Turcæ jam tertia insigni clade prostrati, casum suum apud filium Selimum miserabantur, incusantes patrem, quòd omissis in Thracia, Mysia, Pannonia felicibus præliis, infaustissimum apud Persas concitaverit bellum, multisque cum exhortationibus contra eundem patrem accendentes, ad extremum effecerunt, ut filius illi imperium extorqueret, ac deductis ex Persia reliquiis, fines Regni Hungariæ infestare cœperit. Erat tunc Romæ Thomas Archiepiscopus Strigoniensis, eoque facilius præsens impetravit, ut crucis tuendæ contra Turcas, crucis militiam in Hungaria promulgandam Romanus Pontifex concederet, facta promulgatione, vexilloque crucis sublevato, cùm præter spem magnus hominum ad arma conflueret numerus, multoque adhuc major fama ejus apud Turcas increbresceret, adsunt protinus Turcæ à Selymo Budam missi, ultrò fœdus postulantes. Id verò valde ex voto Regis pacis cupidissimi cecidit, oblatumque sibi fœdus, nulli nisi Deo optimo acceptum retulit, quale ad vitam usq; suam cum hoste percussit. At multitudo

Selymus Bajazethē patrem non solum imperio, verum etiam veneno ab Hebræo medico propinato è vivis sustulit.

Strigoniensis Archiepiscopus à Leone Papa X. cruciatam impetrat.

Fœdus ictum cum Turcis Bellum rusti-

tudo plebis collectitia impium nacta caput, bona deposita, malam crucem (nempe latronis à sinistra pendentis) induit, signoque libertatis asserendæ proposito, bellum servile in dominos suos commovet, in quo non minore vi ac rabie quàm Turcæ solent omni sævitiæ genere debacchata est, tam in agros quàm in homines, qui dominationem potestatemque reverebantur, defendendamque suscipiebant adversus Georgium Cæclum, sic Ducem suum nominabant, dignum scilicet, ut in proverbio habetur, patella operculum. Is igitur regnandi libidine præceps, in omnem nobilitatem, quæ malesanæ ejus audaciæ obsistebat infestus ferebatur, agresti prorsus implacabilique odio illam persequens: nullum enim dignitati, nullum religioni, nullum misericordiæ precibusq; locum relinquebat, sed quoscunque nobilitate insignes comprehendit, eos capite statim adempto, mulctavit, unum etiam ex Episcopis in palo suffixit. Unde mox adeò terribilis factus, ut ipsi quoque Regi, quis unquam crederet? metuendus videretur. Qua indignitate Bohemi, Moravi, Slesitæ commoti, agmina peditum equitumq; celeriter comparant, cum illisq; ad opem Principi suo ferendam maturè Budam perveniunt. Horum tandem adventu latronum audacia fracta, etiam Duci pavorem intulit, ut cogeretur ultra Tibiscum fluvium tutiora castris loca quærere. In hac trepidatione Joannes Trencinensis, qui Præfecturam Cisalpinam obtinebat, cum delecto equitum robore improvisus supervenit, modicaque cæde turbam agrestem ad fugam impulit, Georgio Duce eorum intercepto, cui coronam ex ferro jussit fieri, ignitamque capiti

canum in Hungaria. *An.* 1514.

Immanis crudelitas Georgii Cacli Ducis rusticorum.

Strages magna rusticorum edita à Ioanne Vuayvoda Transsylvaniense.

capiti illius imponi, ac tum demum cervicem novi Regis amputari, cum ipse tamen Regni cupidine inter primos incensus esset; quam spē indies acrius fovebat, senectam Vladislai considerans, & pueritiam Ludovici non magnifaciens, sed uni Annæ, quæ soror Ludovici erat, oculum adjiciens, si eam sibi pacto matrimonii vincire posset. Posse autem id se efficere eo facilius sperabat, quòd soror sua cum (c) Sigismundo Rege Poloniæ Vladislai fratre nupta erat. Indicata sunt ista Regi, simulque datum consilium, ut cum intimis ex utroque Regno contractis de summa rerum tempestivè deliberaret: qui Budam convenientes post multas & varias consultationes hanc postremò sententiam Hungari Bohemique approbaverunt, quæ censuit, ut cum Maximiliano Cæsare, cui nepotes & neptes essent, affinitas Rege liberisque Regiis digna conciliaretur, ita cæteros omnes tanquam impares studium Regni ambiendi posituros. Huic sententiæ & Rex præbuit aures, si frater ejus Sigismundus eidem subscriberet: non enim valde Regi Poloniæ cum Cæsare tunc conveniebat. Missi igitur in Poloniam Legati, Regem docent, quid Vladislaus de liberis suis constituerit, & an constitutio ejusmodi placeat, aut displiceat rogant, ut Rex planè respondere dignaretur. Ille ut erat aperto candidoque pectore: Nihil, inquit, mihi obstare debet offensarum quantumvis gravis acerbitas, quò minus rectè sanctèque meis consulam: itaque planè vobis respondeo, quòd consiliis fraternis vehemēter assentior. Non

Ambit Iohannes Regnum et nuptias Annæ.

Deliberatio procerum de affine Regi adoptando.

Affinitas cum Cæsare contrahenda videtur consensu Sigismundi.

Candor Sigismundi.

(b) *Sigismundus postea Rex Poloniæ, ducit sororem Iohannis Sepusii.*

Non latuit hæc animi prorſus Regia moderatio Maximilianum ad omnia circumſpectum & vigilantem, de qua modeſtia ne Regi concederet, ſpontè illi eam reconciliationem obtulit, qua ille bene contentus fuit. Ambos dein fratres Reges Viennam benigniſſimis atque humaniſſimis verbis invitavit, ad perpetuam inter ipſos amicitiam, benevolentiamque & pacem confirmandam. Ad hunc verò conventum interturbandum non deerant, qui rumorem ſpargerent, Turcas fines Hũgariæ incurſare. Ibi Jan⁹ Trencin. rapere arma & ſe milites ſequi ad pellendos finibus hoſtes jubet, ſed cùm nulli hoſtes fœdere adhuc durante, in agris invenirentur, fingit metu ceſſiſſe, hortaturque ut arcem hoſtium in vicino ſitam, quam Zernovice vocant, recipiant, gloriam ambiens, & apud Hungaros favorem, ſi res è ſententia ſucceſſiſſet. Sed contrà evenit, ut non ſolum cùm ignominia, ſed cum multa etiam ſuorum ſtrage inde repelleretur, ita Vladislaus citra ullum impedimentum cœptum iter Poſonium uſque cum liberis continuavit, fratrem inibi manens, ut unà cum illo Viennam ingrederetur. Quo jam præſente novum rurſus commentum excogitant pacis diſturbatores, exploratum ſe habere dicentes, inſidias à Cæſare eſſe Regibus præparatas, ut Viennam venientes caperentur, quibus verbis Vladislaus deterritus, exequi profectionem non properabat, verùm Sigismundus ſine ulla cunctatione ſe profecturum reſpondit, adjiciens malle vita excedere, quàm fidei Cæſaris ſe non committere. Traxit igitur hac conſtantia ſecum fratrem, & ipſum Cæſarem incredibili favore ſibi devinxit. Satis adhuc longo

Invitantur Reges Poloniæ et Bohemiæ Viennam.

Ioann. Vuayvoda ceu Davus turbare conatur nuptias.

Suſpectum Cæſarem Regibus favere ſtudent malevoli.

Ad Prukum Maximilianus excepit Reges anno 1515. die 16. Julii.

longo itineris ab urbe intervallo, Cæsar obviam Regibus progressus cum cohortibus & turmis per partes dispartitis, ut seorsum equites, seorsum starent pedites, omnes pulchris armis resplendentes. Ipse togata purpuratorum caterva stipatus, ad salutandos Reges hospites adequitabat, primumq; Vladislaum ob pedum dolorem in lectica desidentem ut patrem salutavit, mox Sigismundum ut fratrem, dein Ludovicum ut filium, & Annam ut filiam, cumq; charitatis ordinem, quem titulis præ se tulit, & tum & postea semper coluit. Cœptum dehinc agi de conciliandis utrinq; matrimoniis, hanc conditionem Cæsare offerente, ut alteri ex nepotibus suis aut Carolo aut Ferdinando filia Vladislai Anna desponsaretur, & vicissim Ludovicus ut stipularetur, se neptem Cæsaris Mariam in matrimonium ductum iri. Necdum enim sponsis ætas habilis conjugio erat, quanquam Anna proximè ad maturitatem accedere videbatur. De hac liberum Cæsari uterq; frater facit, ut eam vel sibi copulet, vel utri nepotum destinaverit in matrimonium tradat. Ad hæc Cæsar, Vivam, inquit, adhuc memoriam Friderici Cæsaris parentis teneo, dicere soliti: Si quis honesta ratione senem vita privare velit, obtrudat ei puellam juvenem: id enim senibus præsens esse venum. Quo dicto ego monitus, valde seniliter desiperem, si sciens volensq; periculum mortis adirem: dein vehementer in puellam pecarem, si brevi moriturus viduam relinquerem, non statim post Cæsarem maritum alium inventuràm. Proin consilium placet, quod puellis dedit ille qui cecinit: Si qua voles aptè nubere, nube pari: optimè enim juveni cum juvene convenit. Annam tamen Viennæ retinet, ut simul

Viennæ conjugia stipulata.

Liberum Cæsari ducere Annam, vel nepotibus è Rege Philippo natis concedere.

Apophthegma Maximiliani Cæsaris.

Turpe senex miles, turpe senilis amor.

ſimul cum nepte Maria in eodem Gynæceo educaretur, ſermonemq; Germanum perdiſceret, donec ambo adoleſcerent, ſponſus & ſponſa. Atq; ita rebus omnib. ex voto confectis, Reges magna cum lætitia in Regna ſua remigrant. Vladislaus cũ Ludovico rectà in Hungariam, Sigismundus per Moraviã & Sleſiam in Poloniã. Tam verò in tranſitu quàm in reditu in Moravia à Stanislao Præſule hoſpitio exceptus eſt cum frequentiſſimo procerũ & ornatiſſimo comitatu: primũ Cremſirii, dein Viſcoviæ, atq; in utroq; loco quàm hoſpitaliter, nullius tantũ valeat teſtimoniũ, quantũ ipſius Regis ingenuè tunc fatentis, à Vienna uſq; Cracoviam à nemine quoquam ſe lautius liberaliusq; tractatum fuiſſe, quàm ab Epiſcopo Olomucenſi. Vladislaus Budam rediens, molitiones procerum quorundam ſiniſtras, dilatas potius quàm ſublatas reperit, quas ipſe tamen omnes mira patientia aut diſſimulavit, aut contempſit. In tanto namq; ſilentio quo conſilia ſua obtegebat, difficile erat divinare, quid ſecum cogitaret, aut quali animo hoc vel illud ageret, ſic videlicet taciturnitatẽ amplexus, ut à pleriſq; mutum idolum cognominaretur, quod aliud proloqui neſciret vel nollet, niſi bene aut **dobre**. Hunc enim morem habuit, ut Hungaris, quorum linguæ ignarus erat, vocabulo Latino, Bene, Bohemis autem vernaculo ipſorum verbo **dobre**, quod idem cum priore ſonat, reſponderet, cùm utriq; illi compendio ſuo ſtudentes ſibi quidem bene, cæterùm Regi malè conſulerent. Nihil itaq; mirum, ſi per hæc duo verba Regnum utrunq; miſerè afflictum fuerit, amiſſis Regiis oppidis, arcib⁹, vectigalibus, & quibuscunq; aliis reditib. adeò ut in Moravia Rex nullũ planè reliquũ cẽſũ haberet, tenuiſſimũ verò in Bohemia. Nã illud omnem

Anna Germanicum ſermonem diſcit Viennæ.

Sigismundus Rex Poloniæ ab Epiſcopo Olomucenſi humaniter exceptus.

Uno eodemque verbo tam Bohemis quàm Hungaris reſpondet Rex.

omnem fidem excesserit, quòd in Hungaria tam dite, & omni commeatu Regio abundante, ad eam non semel penuriam pervenerit, ut nihil in penu esculenti, nihil in cella vini reperiret, cogereturq; aliunde sibi prandium emendicare. Videram Budæ, quando ministri aulici cum aliquot lagenis vacuis ad domum Georgii Episcopi Quinqueecclesiensis currerent, vinum pro Regis prandio impetratum, interrogat Episcopus, an vinum in arce non haberent? Ne ullum quidem obsonium, respondent. Indignitate rei ille concitus, ad Regem properat, accersitoque mox quæstore, cum illo Rege coràm gravissimis verbis expostulat, quòd præ quæstu suo officium turpissimè deserat, Regnumque ad indignam tum infamiam, tum invidiam adducat, quasi non haberet unde Regem suum aleret, cum ipsius quæstoris tam plena sint promptuaria, ut ex hoc in illud coditie eructent, jussitq; protinus complura vini vasa de domo sua in arcem transvehi, ut vini interim adesset copia, dum alia obsonantur. Redacta & in Bohemia res ad esuriem, nunquam saturis, qui se annona Regis ex montibus censibusque aurea & argentea saturabant, tantamque authoritatem sibi assumebant, ut pro libidine sua honores, magistratus, officia, inscio plerunque & ignaro Rege, quibuscunque placuit, distribuerent, ut eò proclivius ærarium cum multis manibus exhaurirent. Negari non potest, quin Rex senecta & valetudine, qua ex podagra sæpius, nonnunquam etiam ex apoplexia tentabatur, lentus, tardusque, & rerum suarum incuriosus haberetur, non autem sponte voluntateque, sed summa importunitate eorum, qui injustè petere non desinebant, quòd justè eis negabatur

Eget Vladislaus.

Episcopus Quinque Ecclesiens. quæstorem ob rem malè administratam accusat.

In Bohemia eandem rerũ series.

Negligentia Regis excusatur.

batur. Factus est sine modo profusus, ut vel per hæc modum se molestantibus imponeret. Sera dein pœnitentia ductus, in ultimo tandem vitæ actu omnes ejusmodi iniquas largitiones extortas in oppidis & arcibus Regiis hæreditates, tum in monasteriis, novi generis tutelas, quas sibi lupi in oves impetrabant, voce scriptoque revocavit, sed post mortem parum valido. Cætera in illo jure optimo laudaveris, pietatem summam, clementiam singularem, amorem in sibi subjectos, civilitatemque insignem, mirificam ab alieno abstinentiam, & pacis studium incomparabile. Mortuus est Budæ, & Albæ conditus cùm regnasset in Bohemia XLV. & apud Hungaros XXIV. annis.

Sera in fundo Regis Parsimonia.

Anno 1516 die 13. Martii, ætatis 61.

HISTORIÆ BOHEMICÆ
LIBER TRIGESIMUS TERTIUS.
SUMMA LIBRI TRIGESIMI TERTII.

Ludovico Regi ad regendum per ætatem inepto Gubernator ab Hungaris quæritur. Placet Iohannes Sepusius. Cæsar & Sigismundus Rex Poloniæ jubent conventus ea de re Hungarorum haberi. Adhibentur cum Bohemis etiam Moravi in consultationem. Episcoporum suasu non vult se Hungaris credere Rex. Armati aulam adeunt poscentes Regem. Ab arcis ingressu à Tomoræo repelluntur. Inermes postridie conveniunt. Rex pro tribunali. Gubernatorem renuunt. Palatinus designatur Stephanus Bathora. Perversa Ludovici educatio. Marchio Brandeburgensis à seriis eum avocat. Petit per Legatos Regni Bohemiæ usum Ludovicus. Conceditur præstito consueto juramento. Lites suas absque arbitris Bohemi componunt. De Regiis debitis consultatio

prorogata. Pragenses eodem etiam Magistratu constituto ambas conjungunt urbes. Arces prædonum demoliuntur. Solymannus Turca à Parthis profligatus. Reparatum damna Hungaros invadit. Magno Ludovicus vulturem emit ab Agriense Præfecto. Inhiat Belgrado Solymannus, cujus Præfectus erat Valentinus Turca. Hic Budæ stipendium expectans, curam arcis nemini demandat. Centum aureis Belgradum fuisset servatum. Dedunt se milites destituti Duce & stipendio. Nec est Hungaris recuperandi animus. Rex omni caruit culpa, cum alieno pareret imperio. Lutheri dogma cœpit. In Hungaria contra Lutheranos Regium decretum promulgatum. Pragam venit Ludovicus cum Regina. Jurat Rex, & accipit à subditis fidelitatis juramentum. In Reginæ coronatione lis inter proceres & nobiles de gestandis Regni insigniis. Deluduntur à Rege. Stanislaus Olomucensis Episcopus Reginam coronat. Magistratus constituti ex consilio trium Legatorum Cæsaris atque Sigismundi Poloni, & Vaciensis Episcopi. Carolus Dux Munsterbergensis Capitaneus creatur. Adamus à Nova domo Cancellarius. In aula nullus ordo neque regula sumptuum. Petaces ad impudentiam usque Ludovici aulici. Perstringuntur à Tunkelio. Iglaviensis ob mutatam religionem acerbè reprehenduntur à Rege. Speratus Concionator carceri addictus. Per Episcopum Olomucensem solicitatur Dux Opoliensis, ut sterilis hæredem scribat Ludovicum testamento. Rhodus insula à Turcis expugnata. Nimia scelerum Budæ & impunis licentia. Emerici Judæo-Christiani domus opulenta direpta.

Pater-

PAternum Regnorum decus Ludovicus excepit, impar adhuc per ætatem tanto oneri sustinendo, quod per se satis grave, insuper factionibus Hungaricis prægravabatur: nonnulli enim gubernacula Regni statim ad Ludovicum deferenda censebant, alii Gubernatorem requirebant, cujus authoritate & consilio tantisper Regnum administraretur, dum Ludovicus paulò ad ætatem maturiorem adolesceret, atque in hanc partem Jani Trencinensis familiarium vehemens studium apparebat. Sed missi per tempus à Cæsare, & à Rege Sigismundo in Hungariam Legati, dignitate ac Nobilitate conspicui, facilè in hanc sententiam Hungaros adduxerunt, ut regimen penes Ludovicum esse finerent, usque ad publicum Hungarorum concilium, in eo quod omnium consensu fuerit definitum, id meritò ut præpolleat. Discedentibus Legatis, vocat concilium Ludovicus, cui Bohemos prætereà, Moravosque & Slesitas, consultandi gratia interesse jubet, congregatur in loco solito ad oppidum Pesthum, maxima Hungarici populi multitudo, non sine armis, ut mos est illi genti. Aderat quoque Joannes Trencinensis cum sexcentis equitibus. Cæteri Proceres & Pontifices cum Rege in arce Budensi erant, ibique periculi rationem habentes, Regi persuadent, ne se turbæ tumultuosæ credat, sed evocet potius Budam omnes, quibus in publicis consiliis versari liceret. Nolunt illi consuetum consilii locũ mutare, sed conscensis mox navibus, numerus major quàm trium milliũm, Danubium trajicit, totumque hoc spatium quod ante arcem patet,

Vndecim annorum Rex Ludovicus regendi imperitus.

Gubernator quæritur.

Ianus Trencinius Voyvoda ambit gubernandi munus.

Res in conventum ordinum rejecta.

Conventus Hungarorum ad Pesthum.

Rex se Hungaris non committit.

ſtrictis gladiis complent, Proceribus minitantes, ni ultrò Peſthum veniant, ſe illos vi eò pertracturos. Talique furore inflammati, in portam arcis faciunt impetum, cui cuſtos Præpoſitus erat Paulus Tomori miles ſtrenuus cum validiſſimo Præſidio. Is reſerata audacter porta, oppoſitisque bombardis, complures de ponte in foſſam proturbat, cæteros metu tormentorum longius ſummovet, donec à Rege miſſi, qui furorem illum compeſcerent, nomine Regio ſpondentes, ſi poſtridie manè in eundem locum inermes redeant, ipſum quoque Regem cum ſuis absque armis ad illos progreſſurum, idque factum fuit, conſtitutumque Regi tribunal, in quod cum Conſiliariis conſcenderet. Proximus Regi Thomas Archiepiſcopus Strigonienſis aſſedit: eum Rex uti puer rogat, quid hoc nominis eſſet, aut quæ illius authoritas, quem Gubernatorem vocant? tanta, inquit ille, ut in ipſum Regem & Regnum habeat Imperium; qualis ergo, ait Rex, ego futurus? picto, inquit, ſimilis, qui nullam exercet jurisdictionem. At ego, ait, ferre talem non poſſum: dabitur, inquit, opera, ut ne nos etiam illum feramus. Vacabat tunc morte Perenii ſummus apud Hungaros Magiſtratus, quem Regni Palatinum appellant, qui ut cæteris omnibus Magiſtratibus honore antecellit, ita Imperio tamen Regis ſicut alii ſubjectus eſt. Huic cùm & Rex intendere, & omnes Proceres eundem cupere viderentur exploſo Gubernatore, Stephanus Batori, Palatinus Regni declaratus fuit, atque ita Majeſtas Regia apud Ludovicum incolumis manſit. Qui ſi nactus fuiſſet educatorem, qualem oportuit Regem habere, qui non ſolùm corporis vitæque curam ſuſcepiſſet, ſed multò magis optimam

Paulus Tomoraus ab aroe Budenſi Hungaros repellit.

Conſultatio de Gubernatore.

Rex & Archiepiſcopus recuſant Gubernatorem.

Stephanus Bathoreus Regni Palatinus creatus.

mam vivendi rationem menti ejus indidiſſet, tam bona indoles, quæ in puero emicuit, ſopita nunquam fuiſſet. Nunc altor, morumque formator ei patris voluntate Georgius Marchio Brandeburgenſis obtigit, bonus ille quidem Princeps, ſed cui convivia theatraque & arena, in qua haſtis concurritur, ludique & choreæ magis cordi erant, quàm ſeria ſtudia, quæ mox deliciæ Ludovicum ſic proſecutæ ſunt, ut conſultationes de Regno graviores vitaret cane pejus & angue. Advenerant in Bohemiam quoque à Ludovico miſſi Legati, qui liberam Regni Bohemiæ adminiſtrationem ei, tanquam Regi coronato concedi peterent, ſimulque cohortarentur omnes ordines, ut poſitis inteſtinis ſeditionibus, mutuam inter ſe pacem & concordiam foverent, latrociniis obviam irent, judicia celebrarent, quanquam ætas adhuc non ſatis Regni capax eſſe videretur, ne tamen Hungaris cedentibus, ipſi contrà contenderent, Ludovico regimen liberum hac lege promittunt, ut cùm primùm in Bohemiam veniret, jura libertatesque ordinum omnium ſuo ore per ſacramentum Regibus Bohemiæ ſolenne confirmaret; prætereà operam ſe daturos pollicentur, ne quid interim inteſtini motus oriatur, & ſi quid exortum ſit, ut intercipiatur. Nolebant videlicet expectare Bohemi, dum externi illos peregrinis legibus in concordiam fortaſſe non valde omnibus gratam reducerent, ſed ad præſtitutam divi Venceslai diem, Pragam coeuntes, incredibili facilitate difficilimas controverſias amicè inter ſe ac domeſticè compoſuerunt: cæterùm de Regiis debitis, ſine Authoritate Regis transigi non potuit. Denuò itaq; Legati in Bohemiam remiſſi, qui hanc cauſam Regis mandato transi-

Egregia in Ludovico indoles mala educatione extincta.

Georgius Marchio Pædagogus Ludovici.

Ludovicus Regnum Bohemicum petit.

Annuunt Bohemi.

Ante adventum Regis Bo-

 gen-

bemi rebus in tranquillo constituendis vacant.

gendam susciperent, in qua tamen aliud proficere nequiverunt, nisi ut dilata in certum tempus sortis solutione, fœnus interim à debitore sine ulla intercapedine creditori repræsentaretur. Seorsum hinc cives rebus suis consulere, atque inprimis ipsi Pragenses id agere cœperunt, ut ex duabus civitatibus unam facerent, serius licet secum reputantes, quod adunata quàm divisa virtus & fortior & tutior esset. Unum igitur jus, unumque Magistratum in utraque civitate constituunt, fossas complanant, portas reserant, pœnamque exilii perpetui contra eum sanciunt, quisquis constituta turbare ausus fuerit. Aliæ dein civitates, diu multumque à latronibus & grassatoribus vexatæ, cùm vagos per vias persequi difficile esse viderent, conjunctis in unum viribus, latibula illorum & receptacula aggrediuntur, partimque illorum comburunt, partim demoliuntur, nec loca ignobilia erant, sed quæ à Nobilitate possidebantur, vocabulis vernaculis, Tochovice, Macice, Calenice, Nestanice, Janovice nuncupata. Querelæ Nobilium minæque, postquam vis ad ulciscendum deerat, paulatim cum cæteris Regni erroribus evanuêre, ac cives interim majore quàm prius cum securitate degebant. Ea tempestate (*a*) Selimo Turcæ, qui interfecto Soldano Syriæ potitus erat, Solimannus filius successit, bella à Parthis auspicans, ut illorum etiam imperium sibi adjungeret, sed nimis adverso & cruento prælio ab illis acceptus est, siqui-

Duæ civitates Pragenses in unam coalescunt.

Grassatorum receptus & arces solo æquantur.

(*a*) *Selymo Turcarum imperatori, Aegypti Victori, Regni Mamaluchorum eversori mortuo, anno* 1520 *mense Septembri ætatis* 46 *Regni* 8. *succedit Solimannus filius ex filia Tartari Præcopita natus.*

siquidem amissis plus centum millibus suorum, cum octoginta solùm equitibus Constantinopolim rediit, tanto ex hac clade Turcarum odio sibi conflato, ut dejiciendum protinus imperio tanquam infaustum, maleque ominatum censerent. At ille ad preces & promissa versus, quòd totam Misiam, Bulgariam, Bosnam, cum ipso Bellegrado reducturus brevi in potestatem Turcarum esset, gratiam tandem recuperavit. Audita hæc Turcæ promissa Budæ erant, sed pauci illis animum intenderunt, reliqui cum lætitia stragem hostium præsentem accepêre, nihil de futuro solliciti, quasi cum uno prælio tota vis Turcæ interiisset. Per incuriam igitur, perque epulas & convivia, vitam amœnam Hungari transigebant, Regemque juvenem, qua quisque arte noverat circumveniebant. Quis unquam carius emptam vulturem avem audivit, quàm fuit à Ludovico redempta? Secesserat Agriam, quam morte Episcopi vacuam, ipse per præfectum suum aliquandiu tenuit, eratque Præfectus Regi familiarissimè cognitus. Is vulturem cicurem, & ad aucupium edoctam habuit, ipsum præterea aucupem vario præstigiarum genere, quo Rex maximè delectabatur, insignem, petit utrumq; sibi dari Rex. Ad hæc Præfectus, hac, inquit, conditione dono, ut liber sim à ratione villicationis reddenda. Annuit Rex, nutumque literis & annulo suo roborat, ut à quadraginta millibus aureûm nummûm, quæ penes Præfectum reliqua erant, liber esset. Vide quàm longè viliori argento Augustus corvum præstinaverit, qui tamen humana voce Cæsarem eum salutaverat, qua meruit, ut pretio aliquo dignus existimaretur. Ab ejusmodi igitur levioribus studiis, ut Ludo-

Solimannus cum Parthis adverso prælio concurrit. Expeditione in Hungariam damna sarcire vult.

Luditur in castris, ocia miles agit.

Vultur à Rege Ludovico magno emptus.

Regis nuptiæ accelerantur Budæ.

Eodem ferè tempore Linzii Ferdinandi nuptiæ celebratæ.

Valentinus Tœrök Præfectus arcis Belgradensis.

Belgradum obex Turcis in Hungariam irrumpentibus.

Stipendiorum inopia Belgradi causatur deditio.

Ludovicus abstraheretur, de uxore ei maturius adducenda deliberatum. Nihil autem horum nesciebat Turca, exploratoribus illum de omnibus quæ in Hungaria fierent certiorem facientibus, ideoque providentissimè copias paulatim colligit, ut illas ad manus semper habeat, interimque ab omnibus excursionibus abstinet, expectans nuptiarum tempus, ut improvisos & festis diebus occupatos Hungaros adoriatur, Bellegrado potissimum imminens, quòd id quoque compertum haberet, arci præpositum esse non virum aliquem maturum, militiæque gnarum, sed prorsus adolescentem, Turcæ Valentinum cognominabant, quem Hungari, quasi hæreditaria esset præfectura, in patris locum substituerant, obliti Bellegradum Regni Hungariæ clavem esse, quæ portam in Regnum patefaceret hosti, quisquis illius clavis potiretur. Proin ante alias omnes arces, firmiore præsidio diligentioreque, & maturiore custodia indigebat. Sed tantum abfuit ut à quoquam cura aliqua adhibita fuerit, ut ipse etiam Præfectus per causam petendi stipendii Budam pergeret, relicta arce sine capite, mansitque Budæ usque ad nuptias, Quæstore tamdiu illum frustrante, & ad extremum nihil adnumerante. Constat plerisque (nec enim adhuc omnes mortui sunt,) centum tantummodo aureis pro stipendio adnumeratis Bellegradum retineri potuisse, ne in potestatem Turcæ veniret: sed cùm Præfectus absque nummis regredi ad suos non audet, & illi sine Duce inter se diversi ac discordes agunt, & mox circumfuso pavore, quem eis Turca modico exercitu incussit, ita torpent, ut ad defensionem nec animus nec vires superessent, priusquam illis succurri

potu-

potuit, deditionem fecerunt. Ad hunc modum Bellegradum, aliorum quoque Regnorum præter Hungariam munitissimum propugnaculum, ad confluentem Savi, Danubiique inclytorum fluminum situm, turpissimè est amissum. Turca in præsens hac victoria contentus, relicto Bellegradi validissimo præsidio, Adrianopolim retro iter convertit, ut è propinquo suis adesset, si ad recuperandam arcem Hungari exarsissent. At illi metu exoluti, quem de progressu Turcæ in ulteriorem interioremq; Hungariam conceperant, satis habebant fortunam amissæ arcis miserari, & inter se potius hostilia, quàm adversus Turcas exercere, adeò à virtute & militia majorum degenerare cœptabant, juxta Romanorum dictum, defunctis patribus, successit prava, aut verius ignava juventus. Nam in Rege nihil erat, quòd eum de militia accusasses, qui per ætatem nullis consiliis bellicis interfuerat, nullaque adhuc arma, nisi ludicra tractaverat, ut veris præluderet: ad quæ si vel tum vocatus fuisset, illa seriò contra hostes sumere non detrectasset. Nam suo ipsi arbitrio agere nihil ferè licebat, tantum imperium sibi in Principem suum subditi arripuerunt. Post nuptias tamen frenum mordere, suoque interdum arbitrio currere audebat, calcar ei uxore Regina subdente, hortanteque ut Regem aliquando, non semper ministrũ ageret. Ea tempestate Lutherus Apostata, malo bonorũ morũ publico exortus est, monachus audax, vafer, subdolus, varius, ut qui pugnantibus & contrariis, tum studiis, tũ consiliis semper uteretur: in hoc solùm intentus, ut ad suã apostasiam traduceret quàmplurimos, idq; fieri vix aliter posse cùm videret, nisi religione eversa, quæ prævaricato-

Belgradum à Turcis occupatum, anno 1521. 21. Augusti.

Hungaris recuperandi Belgradi deficit animus.

Dissolutè vivunt Hungari neque Rex sui juris.

Stimulum addit Regi uxor.

Martini Lutheri dogma cœpit.

ricatores, perjurosque & transfugas abominaretur, novam instituit religionem, quæ & vota & perjuria, continentiamque & castimoniam, tum preces & jejunia, aliaque pia opera confidentissimè contemneret. Cumque à bono ad malum facilis sit lapsus, brevi temporis spatio totum illum terræ angulum, in quo morabatur, fidefragis, perjuris, adulteris, incestuosis, sacrilegis complevit. Talium colloquia prava, ne bonos mores apud Hungaros corrumperent, submonitus Rex, edicto vetuit, ne quis externus in Hungaria quidquam in religione novaret. Nec diu post à Bohemis multis precibus rogatus, ut profectionem in Regnum Bohemiæ aliquoties dilatam, cum ipsa Regina, nondum Regio diademate in Bohemiam coronata susciperet, Pragam tandem uterque venit, amboque lætis excepti ominibus. Nihil autem Rex apud Bohemos pro auctoritate Regia prius agere potuit, quàm conceptis verbis inter sacra jurans, libertates illorum confirmasset. Præibat juramentum Zdenco Leo, arcis Pragensis Præfectus, vicissimque cum omnibus ordinibus obsequium Regi debitũ stipulata manu exhibuit: Sequi postridie coronatio Reginæ debuit: huic moram in octavum usque diem, Procerum & equitum de insignibus Regiis gestandis, nempe corona, sceptro, malo, ense, dissensio obtulit, utrisque ad se decus illud trahentibus, tanta Procerum pertinacia, ut ne vel unum ensem gestandum equitibus permittere voluerint, cùm nullus contentionis finis appareret. Rex de consilio suorum coronam capiti suo imponit, dextraque sceptrum, ac leva manu aureum malum gestat, ensem verò Marchioni præferendum tradit.

Mentitum.

Edictum in Hungaria contra Lutheranos propositum.

Rex cum Regina Pragam concedit.

Iurat Rex Bohemus.

Disceptatio inter proceres & nobiles de Regni insigniis circumferendis.

Regina Maria Praga coronata.

tradit. Mox Stanislaus Olomucensis Præsul celebritatem coronationis ritè peragit. His rebus confectis Rex, ad ordinandum Regni statum, cum consiliariis, ac tribus potissimum, in consilium ingreditur, cum Andrea Siculo, Barone cognomine, Cæsaris Legato, & cum Alberto Marchione Brandeburgensi, à Rege Poloniæ Pragam misso, cumque Ladislao Episcopo Vaciensi, sine quo raro quicquam ardui deliberabat. Is consuetudinis Bohemorum magis cæteris gnarus, docet in manu Regis, qui tunc primum Regnum auspicaretur, omnia sita esse judicia, tabulasq; publicas, & quosvis summos magistratus, ideoque occasionem egregiam adesse, quos oportet ex dignitate & utilitate Regni, tam judices quã magistratus deligendi, creandique, cùm antea per gratiam aut factiones privato cujusque compendio crearentur. Nullam autem esse rem, quæ vehementius statum Regni incolumem contineat, quàm rectus justusque magistratus. Deliberatum inde fuit, num omnes an aliquos mutare expediret? placuit omnes mutandos, ne cum pudore & verecundia pauci rejicerentur. Ac quò cũ minore invidia sum̃a arcis Pragensis Præfectura ad alium transferretur, nullus ad illam Procerum, sed Carolus Dux Minsterbergensis, natione Bohemus, delectus est, novo Capitanei nomine. Cæteri vocabula antiqua usurpataque retinuerunt, ut ipse etiam Cancellarius, ad quem magistratũ Adamus à nova domo allectus fuit. Ascripti in album judicum ex utroque ordine viri fama integra, conscientia bona, authoritate magna. Sed & minora per arces Regias officia idoneis hominibus distribuebantur, novusque magister monetæ argentariis

Eludit eorum conatus Rex.

E consilio prudentissimorum virorum omnes Bohemiæ magistratus Rex mutat.

Carolus Dux Minsterbergensis Capitaneus Bohemiæ.

Cuth-

Cuthnensibus præpositus, qui pecuniam Regi suppeditaret. Sed apud Regem sic interim in ipsa aula cuncta erant dissoluta, ut nullus ordo, nullus dispensandi modus inesset, sed profusio intemperantissima, nullo prorsus modesto dispensatore existente, sed omnibus ad se omnia rapientibus, diesque & noctes in aula cum grege suorum comessantibus, aut perpotantibus, quando nulli cella, nulli coquina clausa esset. Inventum & ab aulicis novum tunc rapiendi genus. Ut enim quemque à prima nobilitate, ornatum torque vel catena, vel aurea veste conspexerant, Regem continuò adibant, impudenter petentes, ut Rex alios decore illorũ spoliaret, & aulicos suos adornaret. Nemo sanè erat, quem juvenis Rex de re satis pretiosa appellaret, quin statim ei donaret, rursus è vestigio ille donum ad aulicum transferebat. Vocat deinde ad se Henricum Tunkel exuviis murium Ponticorum, quales pelles apud nos in magno pretio habentur, indutum, dariq; sibi vestem illam petit. Has ego, inquit ille, pelles, honoris mei causa, ut in conspectu Majestatis tuæ ex dignitate mea apparerem, haud parvo ære permutavi, & ex illis ita concinnari mihi vestem jussi, ut corpori meo apta esset, illudq; accedente jam senecta calefaceret. Isti autem qui illam venantur, juvenes sũt, possuntq; adhuc sangvinis & pellis suæ calore esse contenti, at si pellibus indiguerint, bene pulchrè & honestè pro ætate illorum vulpinis contegentur. Quo responso audaciam cæteris negandi indidit, & pudorem aulicis petendi aliena incussit. Rex præposito, ut diximus, Bohemiæ, Carolo Duce, rursus in Hungariam temonem vertit, transiensq; per

ἀταξία in Regis aula.

Novum aulicorum aucupii genus.

Petacitas aulicorum perstringitur à Tunkelio

per Moraviam Olomucii substitit, dum Iglavienses ad se accersitos sæverissimis verbis castigat, quòd levitate ingenii, novarumque rerum studio, veterem religionem deponere inciperent, à Sperato quodam planè desperato fascinati, ut non crederent veritati, sed attenderent Pseudoprophetarum mendacio, à quo nisi resipiscerent, pœnam perfidiæ debitam, Regem à civitate exacturum esse: captusque interim Speratus & in vincula conjectus. Inde Rex cum Regina Cremsirium flexit, suaque ibi manu literas ad Ducem Opoliensem scripsit, ut fidem orationi haberet, quam Stanislaus Episcopus ad eum missus oraturus esset, de Testamento videlicet agebatur, ne Dux orbus & senex, ac bene locuples, alium quàm Regem bonorum suorum hæredem relinqueret. Audita per idem tempus Rhodi, clarissimæ insulæ oppugnatio, quam Solimannus Turca ingentibus viribus oppugnabat, adeò obsurdescentibus cæteris Christianis ad preces & clamores militum Rhodiorum, ut ne per sex quidem menses, per quos difficilimam atq; gravissimam obsidionem strenuissimè substinuerunt, exaudire voces clamantium, auxiliumque implorantium ullus Christianorum voluerit, donec ope humana divinaque destituti milites Rhodii concedere de insula Turcis coacti sunt, quanto Christianorum malo, satis in hunc diem sentimus. Non defuerant qui statim tunc dicerent: Prænunciat hic Rhodiorum fumus incendium Hungarorum, nisi maturè caverint. At Hungari velut sensibus omnibus capti, animoque torpentes, otio præsenti perfrui, quàm metu futurorum torqueri maluerunt, si tamen

Iglavienses à Rege reprehensi ob mutatam religionem.

Speratus concionator captus.

Ludovicus petit sescribi hæredem à Duce Opoliense.

Rhodus insula in potestatem Solimanni venit, anno 1522. mense Junio obsessa, 25 verò Decembris se dedit.

Veterno oppressi Hungari. Buda omnium scelerum et flagitiorum sentina.

men otium appellari decet, in quo omnis dies, omnis hora negotium turbidum, ex insidiis rapinisq;,& latrociniis mutuis concitatum afferebat. Credat aliquis Budam, in qua Rex præsidebat, & magnus semper Pontificum, & Procerum numerus aderat, furta, cædes, spolia, quæ intra illam fierent, spectare coactam fuisse. Non spectavit modò, sed invita etiam fortunam suam perinde ac si capta esset, toleravit: nam in tumultu Regi nihil authoritatis affuit, & qui munia Regia obibant, ipsi magis à suis quoque sibi timebant, quàm timebantur. Inter alias domos Emerici cujusdam, nuper Judæi, tum Christiani, saltem nomine, domus direpta fuit, quam divitiarum plena, vel unus ejus angulus indicium facere potest, in quo sexaginta millia aureûm nummûm reperta sunt. Meliore fortuna usi cæteri Judæi, qui Christianismum non simulabant, comparato enim sibi firmo validoque præsidio vim vi audacter repellebant Sed nihil indignius, quàm quòd Adamum à Nova domo, Regni Bohemiæ Cancellarium, cùm domuitionem pararet, ac per urbem sine cujusquam injuria curru veheretur, ad portam aggressi, omnibus rebus despoliaverunt; verùm maximam omnium invidiam Hungari à Germanis hinc sibi contraxerunt, quòd omne æs Cyprium, labore & sumptu Fuggarorum conflatum, ex omnibus Regni locis, ad quæ depositum ab illis fuit, per improbam cupiditatem violenter abstulerunt, & inter se pro libidine sua partiti sunt. Damnum non vana ad augendum oratione, sed re & veritate à fidelibus ratiocinatoribus, amplius quater centum millibus aureorum æstimatum fuerat,

Spreta Regis authoritas. Ἴλιας κακῶν.

Emerici Iudæo-Christiani domus direpta.

Adamus à Nova domo bonis in urbe exutus.

Fuggarorum æs Cyprium direptum.

fuerat, missiq; à Cæsare & fratre ejus Ferdinando oratores, qui hanc tam insignē injuriam cum Ludovico Rege expostularent, ad quē tamen nihil ejus prædæ pervenerat. Imò ipse potius præda omnibus erat ad paternam redactus penuriam, ut neque in arca, neque in penu aliquid ei superesset, ideoque sæpius alienam messem coactus est metere. (*b*) In hoc tria peculiaria sunt adnotata, cuncta nimis præcocia, quòd citò adoleverit, ante tempus barbam emiserit, & vix annum decimum octavum ingressus, canos ostenderit. Quale ingeniorum præcox genus, ut quidam dixit, non temerè pervenire solet ad frugem. Idem porrò cùm nemini planè noceret, ac ne verbo quidem molestus cuiquam esset, habuit tamen vitæ suæ insidiatores, qui illum veneno ex Venetiis in Bohemiam allato appetere dicebantur. Dives & præpotens reus erat, qui de veneficio accusabatur, & quanquam innocentiæ satis fideret, ne tamen recenti invidiæ propter opes impar esset, formidabat, præsertim cùm in Hungaria cognitio, & apud judices de avaritia suspectos, celebraretur: nec secus atque cogitarat evenit, ut judicium hoc, non ob causæ difficultatem, sed emungendi reum gratia aliquoties prorogaretur, usque dum plena cruoris hyrudo cutem dimitteret, reumque absolveret. Quum igitur hæc atque alia multa indigniora, acerbioraque apud Hungaros existerent, & ipsi inter se magnis

Venenum paratum in necem Ludovici.

Reus absolutus.

(*b*) *Aliter referunt alii: Natus epidermide, seu extrema cuticula caruit, qua linimentis fuit de novo producenda. Ante statum tempus partus in lucem editus. Præter ætatem barbam adeptus, statim canos emisit.*

Solymanus parat expeditionem in Hungariã.

magnis odiis & ſimultatibus conflictarentur, rumor turbidus de adventu Turcarum ſenſim ſerpere, indieſque augeſcere incipit, à ſenioribus Hungaris, & multa expertis graviſſimè acceptus, quòd nec Duces ullos, nec multos Centuriones, militeſque bellorum peritos viderent. Regemne igitur juvenem, qui nondum hoſtilem gladium conſpexerit, tantam belli molem à Regno propulſaturum eſſe, invicem alter alterum interrogabat. At reliqua turba curam ſeniorum irridere, vires & opes ſuas tam ſuperbe jactare, ut invenirentur, qui palàm gloriari auderent, ſolis annulis quos haberent, gaſtarentque potentiam Turcæ ſe obruturos. Acceſſit ad hanc linguæ vanitatem tantus animi ſtupor, ut ſana externorum conſilia admittere nulla vellent, ſed ipſi inter ſe de aliis quibuslibet frivolis, quàm de Regni arduis rebus conſultarent, nullo ferè conſultandi die prætermiſſo: & quocumque Turcæ incidiſſet mentio, ille dies aliquot miſſus de prandio Regis detrahebat, ſublatiſque lancibus majoribus, modicis patellis cibum ſumere abſque ullis convivis cogebatur, ut vel per hæc fucus populo fieret, tanta ſcilicet ſollicitudine tractari negotia Regni, ut ne prandere quidem præ cura libeat, cùm nullus tamen interim ejusmodi cura conatus appareret, non commeatus proviſus, non ſtipendiũ promptum, non miles delectus, non tormenta, non nitrum, non ſulphurei pulveres comparati, quodque caput rei erat, ipſe Dux belli adhuc in monaſterio privatus inter idiotas latitabat, aliam jam ibi quàm nuper in arce Budenſi militiam meditans. Supra enim Pauli Tomori meminimus, qui in arce

Terror ſenioribus incuſſus.

Arrogantia Hungarorum.

Plebi fucum faciunt.

in arce illa tuenda, ſtrenui militis functus eſt officio. Hunc igitur plerisque placuit Ducem creari, illis denique fautoribus exuitur Paulus cucullo, & infula Archiepiſcopi Colocenſis coronatur, ut cum dignitate authoritas quoque ei accederet. Erant qui in contumeliam Jani Trencinii, Paulum eſſe antelatum exiſtimarent, quoniam Janus nimis impotenter ſe gereret, ut qui præ ſe uno cæteros valde contemneret: non enim alium parem opibus atque viribus habuit, & fortiſſimæ Hungariæ regioni, quam Tranſylvaniam vocant, quæ minimum quadraginta millia equitum armare ſolet, præſedit: cum quibus ſi prælio Turcico interfuiſſet, nunquam tanta clades accepta eſſet. Porrò Tomoræi veriſſima excuſatione uſus, cur Ducis partes aſſumere detrectaret, quoniam parere tantùm, & manu ſtrenuè facere, ut miles didiciſſet, ſed nullas unquam legitimi Ducis artes, à quibus ſalus exercitus pendet, attigiſſet: cum excuſando ſe nihil promoveret, conſilium dat, ut externa properè auxilia quærantur: parum enim domeſticas vires adverſus tam præpotentem hoſtem profuturas. Hactenus illi conſilio parent, ut Bohemorum, Moravorum, Sleſitarum auxilia requirant, ſed moderata, adcò immodica in viribus propriis fiducia adfuit. Dixit me coram primæ in Hungaria authoritatis dignitatiſque Pontifex hæc ferè verba Stanislao Præſuli tum meo: Nihil opus eſt ut multos nobis ſubſidio mittatis milites, cæterum famam hanc ſpargite, tanquam plurimos extrudatis, cujusmodi famam bellè ſubornabitis, ſi complura vexilla militibus admiſcueritis. Ad vexilla enim militum noſtratium

Paulus habitum & religionem divi Franciſci aſſumpſerat, qui Archiepiſcopus factus ſummæ rerum præficitur.

Potentia Iani Vayvoda.

Excuſat Toromaus.

Auxilia quæruntur.

Stolidum Epiſcopi conſilium.

Turcæ numerum ineunt. A prudente viro parum prudens oratio, ſed illam metus ei dictaſſe videbatur, metuenti, ne ſi externorum auxilio Rex victoria potitus eſſet, aliorum quàm Hungarorum arbitrio deinceps regnaret, neve à nonnullis Regni malè adminiſtrati rationem victor repoſceret. Cæterùm dictu mirum quanta cum fiducia, quantoque Turcarum contemptu auxiliares quoque milites in Hungariam feſtinabant, tanto prorſus, ut in omnibus ſympoſia mutua inirent, & inter potandum alius alios ad pocula invitans, hic pro cæde quinque Turcarum, ille alter pro decem alteri præbiberet, cum nulli tamen temulentorum unquam in mentem venerit, qua ratione hoſtes ſuperari poſſent, ſed quemadmodum victoria uti vellent, id ſolùm oſtentabant.

Secusque cogitata fortè interpretatum.

Vana auxiliorum jactantia.

Non uno autem agmine auxilia ibant, ſed ſparſa per vias diverſas, alia celerius, alia tardius veniebant. Turca jam Bellegradi cum incredibilibus copiis præſente, vocatis raptim ad Concilium Hungaris, conſulitur, expectandumne ſit, dum gentes ſubſidio adventantes convenirent, an contatione ſublata, occurrendum in via hoſti conſultius fuerit, ne ab illo velut ignavi mœnibus Budæ incluſi deprehenderentur. Conclamant obviam hoſtibus eundum eſſe, locumque prælio futuro idoneum occupandum, hortanturque Regem ad celerem profectionem. Rex modico apud Reginam præſidio Budæ relicto, dat ſe in viam non læto omine, quòd ante portam ſtatim equus ſub eo Friſius, in genu procubuerat, inſeſſorem, ſi non ſuccurſum fuiſſet, devoluturus. Regem Pontifices, Proceres, Equites, per ſe quiſque

Turca Belgradi apparet.

Turbulenta consultatio.

Lævum omen Regi Buda egreſſo obvenit.

cum

cum numero ſuo ſequebatur. (c) Sic enim mos exigit, ut Rege in caſtris degente, omnis in campo Nobilitas, capite ſuo militet. Qua neceſſitate Georgius quoque Jani Trencinii frater natu minor, adductus Regem comitabatur uſque ad vicum Mohatium, juxta quem locus pugnæ deſtinatus fuit. Ibi Fatis jam urgentibus Regnum Hungariæ, pœnamque veterum & novorum erratorum repoſcentibus, tanta mentibus Hungarorum caligo infuſa eſt, ut nihil dilucidè expedire, quod oportuit, poſſent. De Duce autem inter illos, deque opperiendis auxiliis rurſus certamen ortum fuit, Ducem præ Paulo, ipſum Georgium multis præferentibus. Sed Georgius hunc honorem toto capite abnuebat, inquiens, adeò ſe bellorum eſſe inexpertum, ut nunqam gladium adverſus hoſtem ſtrinxerit. Nihilo ſecius Collega Paulo adjunctus eſt, cum quo moribus & voluntate diſſentiebat. Sed nec illi auditi ſunt, qui dilationem maximè eſſe neceſſariam dicerent, ut peditum atque equitum gravioris armaturæ copiæ augerentur. Rejectum denique conſilium Ambroſii Sarcanii, de prohibendo trajectu Dravi fluminis, quod haud dubiè conſultiſſimum erat, ſi id exequi illum ſiviſſent. Poſcebat non amplius quàm ſex millia equitum, illoque numero ſe impediturum, ne hoſtis Dravum tranſmittere poſſet receperat, reddiditque conſilii ſui hanc rationem, quòd proximè Dravum loca reſtagnarent uliginoſa, quæ nullum tranſitum propter voraginem admitterent, niſi una illa via, quæ ramis arborum velut pontibus ſtrata eſſet, ſed eam nimis arctam

Georgius Trencinius Paulo collega additus.

Ambroſii Sarcanii conſilium repudiatū.

Hhh 2 videri

(c) *Hungari Rege in aciem prodeunte per capita omnes militant.*

videri, facileque tueri posse. Cuncti simul ore fremebant, clamantes, à seculo non esse auditum, ut conspectum Turcarum Hungari declinaverint. Ita hostis nemine obstante securus flumẽ trajecit, castraque castris contulit, paratus vel statim cum Hungaris confligere. At illos ne ultimi quidem discriminis tempus à malè consultis deterrere potuit. Adhuc multa auxilia in via erant, sed de proximo à castris adhuc tormenta, pulveres, ænei globi ad Danubium in navibus custodiebantur, & jam Duces aciem instruebant promiscuam confusamque, omnia videlicet in unum permiscentes, equites, pedites, lixas, calones. Cumque Turca in tertio demum militum agmine à suis constitueretur, isti in prima acie, ad quintum equitum ordinem, Regem cum Pontificibus stare jusserunt. Hîc se, Varadiensis Episcopus Perenii filius, non tenuit, quin clara voce diceret, Ferunt, inquit, majores nostros, decem millia martyrum, quorum diem in Ecclesia celebramus, neci quondam dedisse, multò plures, ut ego perspicio, hic Monachus hodie martyres ex Hungaris consecrabit. Inter funestas ipsius postremò Regis vox numerata, qua prægustatori roganti, ubinam cœnare vellet, in castris, an in vico? respondit: Deus novit ubi hodie cœnabimus. Ac paulò post fremitus, ululatusq; Turcarum appropinquantium exaudiebatur, quem mox tormentorum tonitrus consecutus est, cum tanto fumo, ex sulphureis pulveribus excitato, ut mutuus utrinque conspectus exercitibus eriperetur. Sed admodum parva ex bombardis Hungarorum stragẽs facta est, telis exercitum prætervolantibus.

Præcipites ad vicinã mortem ruunt Hungari.

Rex in prima acie collocatus.

Franciscus Perenus falsè pro terviam Pauli ridet.

Ominosa Regis vox.

bus. Plures cæco fumi beneficio usi, ante hostem visum pedibus fugacissimis, qui lingua tamen paulò antè pugnacissimi videri volebant, fugam arripuerunt. Unde fumo repente discusso, tam ingens metus ex hac fuga alios invasit, ut & illi nondum tentato certamine passim dissiparentur, extra pedestrem externorum aciem, cui ut ad fugam nullus patebat locus, ita ad pugnam non magna vis aderat, propterea quòd ruptos turbatosque ab equite suo inepte sibi admixto ordines habebat, gradu tamen stabili hostium impetum excepit, sustinuitque, usque dum ab hostibus cæsa esset. Non procul ab illa Paulus Tomori cum eqiutibus, quos circum se habuit, interfectus, caputque ejus à cervice desectum, ad Turcam est perlatum, miraculo tam repentinæ victoriæ obstupefactum, magisque adhuc mirantem, quòd paucissimi in acie, cætera autem omnis nobilitas aut in fuga trucidata, aut sua sponte submersa fuerit, quorum capita Georgius Trencinensis, & Ladislaus Archiepiscopus Strigoniensis erant, ambo à Danubio hausti. De Ludovico autem Rege diligenter Turca injunxerat, ut incolumis caperetur, dignum vita & ipso Regno existimans, propter animi magnitudinem, quem adolescente adhuc juventa gerebat, ausus cum paucis apparere contra infinitam multitudinem. Sed jam is quoque decesserat in proxima alluvie Danubii cum equo in aquis collapso, priusquam casum deductor conspiceret, ferreque opem posset, submersus. Interim fugæ insequendique fugientes non ante noctem finis. Quis hîc occisorum numerum, in tam confusa omnium, nocturnaque

Fuga Hungarorum.

Tomoræus interfectus, caput Cæsari Turcæ oblatum.

Proceres Danubio absorpti.

Ludovicus Rex aquis mergitur clade Mohaziana. anno 1526. die 29. Augusti.

etiam dispersione facile inierit? Sed orta mox luce videre licebat, plenas cædibus vias, castra ubique cruenta, ferro corpora lacerata, & omnia ferè capitibus trunca, atque in unum cumulum ingentem capita coacervata, mox igne concremata. In captivos denique sæva & immania exempla edita, quæ pro rei indignitate, luctuosissimum spectatoribus præbuerunt spectaculum. In hoc tam acerbo funestoq; & calamitoso Hungarorum casu, unicum id solatium affuit, quòd Turca cum exercitu in Regno hybernare, atque reliquos sibi subdere ausus non fuit. Inter quæ Regina Ludovici Regis uxor, magna cura ad vestigandum scrutandumque corpus mariti adhibita, illud tandem in stagno illo, ubi fluctus Danubii stagnare solent, reperit, sepelirique in Alba Regali in Conditorio Regum Hungariæ jussit, annum ætatis necdum vigesimum attingentem, adeò immatura morte è medio sublatus est, si tamen is moritur qui per gloriam, quam sibi ob pietatem apud posteros peperit, æternùm vivit. Non defuerunt, qui diem divi Ruffi pugnæ Regum Bohemiæ, ut anteà diximus, tristi omine infamem necis Ludovici reum citarent. Post occasum Ludovici, Ferdinandus Austriæ tunc Princeps, Infansque Hispaniarum, cui Anna soror ipsius Ludovici desponsa fuit, utriusque Regni gubernacula excepit: Dextra prorsus manu, & adeò tenaci, ut ad extorquenda illa ipsa gubernacula, neque insidiæ, neque arma sumpta quidquam hactenus valuerint, sed nec postea valebunt, quoniam Regnis Gubernator contigit prudentissimus, de quali Salmon divinitùs: Et intelligens

Regina cadaver Regis disquiri jubet.

Ruffi dies nefastus trium Regum Bohemiæ cruenta morte.

gens (inquit) gubernacula poſſidebit. Fruſtrà videlicet (ut idem ait) jacitur rete, ante oculos pennatorum, qui intelligentiæ pennis ſubnixi, facilè retia tranſvolant, & ab omnibus ſibi laqueis cavent. Nemo autem quiſquam Regum Ferdinando cautior, quia nemo ad cavendum ſolertior, vigilantiorque: nemo vigore ingenii, atque animi præſtantior: nemo adverſus omnes humanos caſus fortior, infractiorque. Cæterùm quando lubricus locus ſit, & ab Hiſtoricis vitatus, ſuperſtites adhuc Reges laudibus celebrare, propter adulandi ſuſpicionem, melius eſt, me in præſens ſilere, quàm de tanto Rege, qui magnitudine ſua omnibus Regibus caliginem ſit inducturus, parum dicere. Itaque aliis poſt nos, longè me diſertioribus, quæ de Rege Ferdinando memoranda erunt, relinquimus.

Ferdinandus Arhiedux Auſtriæ XVII. Rex Bohemiæ, Hungariæ, idem imperator Romanorum.

Pragæ coronatus 24 Februarii, anno 1527.

CATALOGUS EPISCOPORUM OLOMUCENSIUM.

Ad Reverendissimum Patrem ac Dominum

STANISLAUM,

Olomucensis Ecclesiæ Pontificem, Augustinus Decretorum Doctor ejusdemque ac Brunensis Ecclesiarum Præpositus, & Secretarius Regius S. P. D.

COrripuit me nuper, Reverendissime Præsul, nescio an curiosior vel religiosior potius (ut ita dicam) scabies Ecclesiæ nostræ Pontifices, in eum quem reverendissimæ Dominationi tuæ nuncupatim dedico ac mitto, Catalogum referendi, quidve per eorum tempora memorabile gestum sit, non ingratum veluti auctarium addendi. Dolebam enim eos, per quos orthodoxæ Christianæ religionis apud nos exordium cœpit, & tanquam per manus tradita, ad hæc usque tempora defluxit, ævi injuria obsolescere, nullisque annalibus, seu literariis monumentis commendatos, cæca nocte ac oblivione involvi debere, quò nihil infelicius in rebus humanis accidere reor. Quale enim hominis ac beluæ discrimen, si terra & corpora simul & nomina obruuntur? Quod ne his qui Ecclesiæ tuæ olim præfuêre accidat, pro virili mea providi, breveque id licet, ac compendiarium opusculum in tui gratiam congessi. Nolim tamen Reverendissima D. tua mihi succenseat, de ea me pauca in præsens scri-

pſiſſe

psisse, quæ majore longè præconio quam quisquam eorum quos retuli, pensanda foret. Novit enim ea Ecclesia præscripto, neminem nisi mortuum, in divorum Apotheosim referendum fore. Nescio ergo an tanta gloriæ hujus dulcedo Reverendissimam D. tuam capiat, ut pro ea emori velit: arbitror sanè viventis à me potius præconia expectare, quàm mortua, quantumvis diuturniora perenniora que elogia expetere: quin etiam vetus est Græcorum adagium, Herculem nemo laudat, quem nemo vituperat. Ita ergo, optime ac sanctissime Præsul, eorum quorum & ordinem & sedem tenes, exempla oculis tuis subjice, ut ad bonorum veluti ideam quandam, te (quod hactenus egisti) componas, & formes, pravorum autem sacrilega opera ut pestem quandam declines. Vale ex Buda VII. Nonas Decembris.

STANISLAUS, DEI GRATIA, EPISCOPUS OLOMUCENSIS,

Reverendo ac Excellentissimo Juris Pontificii Doctori,

DOMINO AUGUSTINO,

Olomucensis & Brunnensis Ecclesiarum Præposito, ac Regio supremo Secretario, S. P. D.

ACcepi cum multa voluptate, & perlegi diligenter, charissime Doctor Augustine, priscorum Pontificum Olomucensium & majorum meorum actæ vitæ instituta sanctissima, & quænam quisque eorum pro sua liberalitate, & munificentia in suam sponsam

memoratu digna contulerit, quantumve non solùm observandæ, verùm etiam amplificandæ religionis Christianæ: cuique studium insederit, eleganter & accuratissimè tua cura & industria conscripta: quæ mihi indigno Præsuli ex tenebris in lucem te duce educta, dicare ex humanitate tua voluisti: habeo tibi charissime Augustine pro tanto munere non immeritò amplissimas gratias, & præsertim propterea quod nominis & famæ meæ bonæ studiosissimus, publicis & privatis continuè occupatus negotiis, eorũ nihil omittis quæ virtuti, honori atque nomini tuo optimè serviunt. Quantum itaque tibi debebunt Patres illi celeberrimi, quos admiranda sanctitate præpollentes commemoras, & quos squalore oblitos, pretiosos & conspicuos facere voluisti, ipsemet tibi hæc mente revolvito. Multa proculdubiò precatione & suis sanctissimis votis, ob tuam hujusmodi præclaram eis relictam memoriam, te plurimum hîc & in futuro seculo juvabunt. Facis igitur (ut compendio dicam) charissime Augustine, quæ te decent: utpote qui præclara eruditione, doctrina, & scribendi gratia multum potes & vales. Quod autem me tua eleganti præcursoria epistola hortaris & invitas, ut majorum meorum (qui rectam vitæ secuti sunt viam) documenta & vestigia imiter & sequar, agis iterum probi & integerrimi fratris, & amici officium, atque utinam tui similimos complures fratres haberemus, staret sponsa mea (quæ cœlesti providentia adhuc benignissimè fovetur) longè illustrior, pretiosior, ornatiorque. Ut igitur tuis salutaribus consiliis obsecundem, enitar, dilecte Augustine, & elaborabo maximè, ut ad eorum Pontificum consuetudinem & morem me præstem,

ſtem, qui ampliorem & magis gratam ſui memoriam reliquerunt. Tuoque recto conſilio confirmatus, libenter ea præſtabo, quæ in mea poteſtate fuerint, non ignarus, eum qui gloriam virtutis & bonarum rerum geſtarum memoriam reliquerit, meliorem hæreditatem, & præſtantius patrimonium relinquere non poſſe. Vale feliciter, & Præſulem tuum diligito, qui mori potius cum virtute, quàm vivere cum dedecore jam pridem animo conſtituit. Datum Olomucii XI. Januarii.

EJUSDEM AUGUSTINI DECASTICHON.

Clauditur hoc parvo ſeries numeroſa libello
Pontificum, per quos gratia larga venit
Chriſticolis, quî ſancta fides & myſticus ordo
Hoc numero (ut cernis) ſacra regenda dedit.
Nec te vel Bavarus moveat vel Mrazo prophanus,
In ſpinas flores degenerare ſolent.
Illorum potius mireris candida facta
Quos decorat priſcæ religionis honos.
Nam vitæ meritis redolet, fulgetque, beatque,
Vileſcit vitiis, Pontificalis apex.

OLOMUCENSIUM EPISCOPORUM SERIES.

PRimus Archiepiſcopus Moraviæ Cyrillus natione Græcus, prius Conſtantinus Philoſophus dictus, à Nicolao primo Pontifice maximo, anno Chriſti octogeſimo ſeptimo, ſupra octingenteſimum ſedem Velegradenſem ſuſcepit, poſtquam Triballos primùm, inde Svvatoplukum Moravorum Regem cum univerſa gente (quæ Viſtula, Danubio ac Vago fluvio terminabatur:) in fide Chriſti initiarat. Fuere hi Marcomanni veterum quondam hiſtoriis celebratiſſimi: hic quum Eccleſiæ quinque fermè annis præſediſſet, Archiepiſcopatui ceſſit, Adrianiq; Pontificis nutu Methodium fratrem Eccleſiæ Velegradenſi præfecit. Qui cùm à juniore Svvatopluko multis injuriis ac contumeliis cum clero ſuo afficeretur, Eccleſiæ huic ſacris interdixit, Romamque conceſſit, revocatusque non multo pòſt, quum nihilo remiſſius Rex in clerum ſæviret, omnibusque ſceleribus & vitiis homo ſanguinarius flagraret, beatus Methodius gregis ſui perditionem ferre non valens, Romam iterum rediit, atque illic anno Chriſti Noningenteſimo ſeptimo, ex hac luce migravit, in Eccleſia divi Clementis (cujus corpus Cyrillus ex Cherſona ponti Romam attulerat,) ſepultus, poſt cujus obitùm ſedes Epiſcopalis quinquennium ferè vacavit.

JOannes ex Moraviæ Epiſcopis primus beato Methodio in Pontificatu ſucceſſit, Epiſcopalemque ſedem, in oppido Poleſſowicz, in Eccle-

ſia

ſia Sanctorum Petri & Pauli Apoſtolorum, annis ſexdecim ferè rexit, religioſeque adminiſtravit: hujus tempore Venceslaus quum Ducatum Bohemiæ moderaretur, ab impio Boleslao fratre (qui virtutibus ipſius vitæque ſanctimoniæ regnandi cupiditate æmulabatur) occiſus, glorioſam martyrii lauream ſuſcepit, inter divos non multo pòſt relatus. Ottho verò Cæſar qui tum Germanis præerat, tam immane parricidium ferre non valens, Boleslaum usque adeò perſequutus eſt, ut bello contra eum moto, hunc caſtris exuerit. Eoque miſerabiliter extincto, Bohemiam etiam ditioni ſuæ ſubjecerit. Tradunt nonnulli ſedem Epiſcopalem non in Poloſſowicz, ſed in Kunowicz fuiſſe.

Silveſter Moravorum Epiſcopus ſecundus, Joanne vita defuncto, Epiſcopales infulas, anno Chriſti quadrageſimo ſecundo ſupra noningenteſimum ſuſcepit, Epiſcopatuiq; decem & novem annos præſedit: poſt cujus mortem Epiſcopatus Ratisponenſi Eccleſiæ (quæ tum Bajoariorum erat metropolis) usque ad annos triginta quinq; fuit unitus: inde verò per Benedictum Septimum tempore beati Adalberti Pragenſis Archiepiſcopi, opera Boleslai pii Eccleſiæ Pragenſi annexus, quæ unio nonaginta duobus annis duravit, usque ad Severum Epiſcopum Pragenſem, ac Vratislaum Regem Bohemiæ primum, cujus opera, annuente Alexandro Pontifice maximo, Epiſcopatus rediit ad Moravos. Sub hoc Silveſtro, Hungari gens Scythica Pannoniam infeſtant, exactisque inde Gepidis & Avaribus occupant, ad Belgicam usq; Galliam omnia ferro ac flammis vaſtantes. Hoc etiam tempore Ricinenſis Epiſcopatus Sleſiæ, Vra-

Vratislaviam translatus est, electusq; est hic Hierōymus Romanus Primus Episcopus Vratsilaviensis.

Joannes Moravorum Episcopus tertius, sancti Stanislai Cracoviensis Episcopi coætaneus, consentiente Severo, ex Canonico Pragensi à Segefrido Maguntino Episcopo ordinatus, anno sexagesimo tertio supra millesimum Pontificatus curam suscepit. Hic pro arce Podium Jaromiro seu Gebhardo Pragensi Episcopo Vratislai Regis fratri germano, (qui nō eam solùm, sed & Episcopatū violenter occupare conabatur,) se viriliter opposuit, Episcopatuique suo cum omnibus prædiis rursum reintegravit. Moritur anno Christi millesimo octogesimo sexto, septimo Calendas Decembris: post cujus mortem Episcopatus quinque fermè annis vacavit, occupante eum iterum Gebardo Episcopo Pragensi: qua etiam tempestate sanctissimus Carthusiensium Ordo in Galliis excitatur, & Cisterciensium alter apud Burgundos auspice Bernardo de Clara valle.

ANdreas Moravorum Episcopus quartus, ex Pragensi Canonico Joanni sufficitur, anno Christi millesimo nonagesimo primo & à Richardo Maguntinensi Episcopo consecratur. Hujus Pontificatu Vratislaus primus Rex Bohemiæ Episcopalem sedem ex Polessowicz transtulit in Olomucz, atque illic Ecclesiam cathedralem sub titulo sanctorum Apostolorum Petri & Pauli in suburbanis erexit: cui quum Andreas quinque annis præfuisset, moritur, atque in Ecclesia sua sancti Petri sepelitur. Sub hujus exitu Hierosolymæ ingenti Saracenorum Turcarumque strage per Gottifredum Gallorum Regem capiuntur, Christianique denuò juris efficiuntur.

Pe-

PEtrus Episcopus Olomucensis secundus in Moravorum Episcoporum ordine, Canonicus regularis Strahoviensis cœnobii, in Pontificatu Andreæ successit. Hujus electionem Bretislaus Dux Bohemiæ Vratislai Regis filius usque adeò approbavit, ut deinceps statuerit neminem nisi ejusdem cœnobii Canonicum in Episcopum Olomucensem eligi debere: quod etiam Decretum literis suis ac diplomatibus perpetuò duraturum firmavit: idque in Episcopi & Pragensis Capituli contemtum, qui sibi electionem Olomucensis Ecclesiæ violenter usurpare nitebantur: quæ quidem electio Canonicorum regularium de Strahow continua serie centum & quinque annos duravit. Moritur Petrus anno Christi millesimo centesimo quarto Nonis Juliis, sepultus in Strahow.

JOannes Episcopus, dictus Ventrosus, in ordine Episcoporũ sextus, Canonicus in Strahow, concordi voto Ecclesiæ Olomucensi præficitur, non tam religione vitæque sanctimonia clarus, quàm de Ecclesia benè meritus. Hic enim Cremsirium cum foro & omni jure ab Otthone Marchione Moraviæ pro trecẽtis marcis argenti emit, Ecclesiæque bonis adjecit: insuper Lubacum in Bohemia à Sobieslao Duce Episcopatui incorporandum obtinuit. Moritur anno Christi vigesimo sexto supra millesimum ac centesimum, nono Cal. Martii, in Strahow sepultus.

HEnricus cognomine Zdik, illustris Vladislai Ducis Bohemiæ frater, ac Strahoviensis cœnobii professus, Johanni succedit: miræ sanctitatis ac innocentiæ Pontifex, miserorumque singulare profugium. Hujus pontificatu, anno scilicet tricesi-

tricesimo supra millesimum ac centesimum, Venceslaus Otthonis Marchionis Moraviæ filius, cultum divinum amplificare studens, & Episcopium (quod parvis continebatur angustiis,) gloriosis structuris evehere, templum sub honore & titulo divi martyris & penatis Venceslai in arce sua Olomucensi erexit, sedemq; illuc Episcopalem ex Ecclesia Sancti Petri permissione summi Pontificis Innocentii secundi transferri curavit, duodecim ibi Canonicis institutis. Hic etiam corpus sancti Christini pro Ecclesia sua recens constructa obtinuit, ibidemque religiosè recondidit. Addidit eidem & Ecclesiam Divi Mauritii intra civitatem Olomucensem, quæ antehac ad Monasterium Gradicense pertinebat. Moritur tandem gloriosus hic Pontifex anno Christi M. C. L. VII. Calendas Julii, in Monasterio Strahoviensi sepultus.

JOannes ex numero Episcoporum octavus, Henrico viam universæ carnis ingresso, Pontificatum Olomucensem suscepit, Canonicus regularis de Lythomisl. Hic dum Episcopatui septem annis præsedisset, moritur: & in Ecclesia sua Olomucensi ante introitum chori sub albo marmoreo lapide sepelitur. Ea tempora insignes cùm Philosophos tum Medicos tulêre, Avicennam Hispalensem, & Averroem Gordubensem, cognomento Commentatorem: cœpit & hac tempestate Lugduni pestifera Valdensium insania, quæ alibi jam pridem extincta, virulenta tabe Bohemos tandem ac Moravos corripuit, longeque ac latè infecit.

JOannes nonus, sextus verò Olomucensis Episcopus, cognomento Calvus, Cathedræ Olomucensi concordi omnium voto præficitur, Strahovien-

viensis & ipse cœnobii professus: vir magnæ prudentiæ, eximiæ largitatis, ac singularis in omnes humanitatis & benevolentiæ. Qui quum sedi suæ miro omnium favore bene & laudabiliter quindecim annis præfuisset, anno Christi M. C. LXXII. moritur, & in Monasterio Gradicensi prope Olomucium honorificè sepelitur.

DIetlebus in ordine Episcoporum decimus, ex Strahoviensi Monasterio Pontificatum iniit, beneque hunc & religiosè administravit. Moritur anno Christi octogesimo primo supra millesimum & centesimum, & in Monasterio Strahovv tumulatur: post cujus decessum sedes anno uno vacavit.

PEregrinus undecimus, Episcopus Olomucensis octavus, Dietlebo successit, ordinis & ipse Canonicorum ex Strahovv, vir integer & pius. Hic nondum expleto Pontificatus sui quadriennio moritur, & fratribus suis Episcopis in Strahovv attumulatur, quo mortuo sedes biennio integro viduata est Præsule & Pastore.

CAyn, in Catalogo Episcoporum duodecimus, ex Strahovia procurante Conrado Marchione Moraviæ Pontificias infulas, opponentibus se iterum Episcopo & Canonicis Pragensibus, suscepit: Pontifex, qualem Paulus esse voluit, hospitalis ac modestus, profusæque in omnes largitatis, in clerumque suum potissimum. Hic quotiescunque Olomucium venit, non Canonicos solùm, sed totum Ecclesiæ suæ clerum ex mensa & quadra sua pavit, facilem & benignum se omnibus exhibuit, religioni mirificè vacavit, de quo id vulgo ferebatur, quòd vox ejus sonora ut tuba Dei, & quasi vox Angelorum. Moritur pius & religio-

ligiosus Pontifex anno Christi M.C.XCIV. pridie Idus Januarias.

ENgelbertus, natione Brabantinus, Canonicus & ipse regularis de Strahovv, in ordine Episcoporum tertius decimus, Olomucensem sedem, ubi pridem Archidiaconus & Canonicus fuerat, obtinuit, magni consilii vir, & ob hoc à Principibus & Optimatib⁹ in maximo pretio & existimatione habitus. Canonicos suos miro amore & benevolentia complexus, & ab eis vicissim paterna veneratione cultus, nulli noxius, quin potius erga subditos suos mirificè benignus: sciens boni pastoris esse, tondere oves non deglubere. Moritur plenus dierum XVI. Calend. Januarii: anno Christi centesimo nonagesimo nono supra millesimum. Hic totum Ecclesiæ tectum plumbo vestivit.

BAvarus Bohemus, nobili genere natus, ex Strahoviēsi cœnobio, Engelberto in Pōtificatu sufficitur: vir gulæ & ventri totus immersus, seditionibusque & turbis plus quàm quieti intentus, helluo & prodigus, miserabili ob hoc exitu vitam finivit. Nam quum in monasterio Milevvsk sacris operaretur, intraque Canonem primā supra calicem benedictionem extenderet, apoplexia correptus concidit, omnique membrorum destitutus officio, infelicem animam Calendis Octobris exhalavit, anno Christi ducentesimo primo supra millesimum, in Strahovia sepultus: post quē series electionis Episcoporum ex Strahovv cessavit. Fuit ea tempestate memorabilis ille vir, Balduinus, Decanus Olomucensis, natione Romanus, perpetuo præconio ob ipsius in Ecclesiam bene merita celebrandus, qui ordinem cantus & psalmodiæ, quæ hodie in Ecclesia Olomucensi obser

atur,

vatur, primus distinxit, libris Antiphonariis ad id propriis sumptibus coemptis: omnibus insuper se humanum & facilem præstitit, & Italici licet sanguinis, hospitalem se ac liberalissimũ & externis & domesticis præter modum exhibuit. Moritur anno Christi ducentesimo tertio supra millesimum, sexto Calend. Decembris.

ROBERTUS, natione Anglicus, quintus decimus in Episcoporum ordine, Olomucensem Cathedram (quum Prior in Nepomuck fuerat, obtinuit, homo excellenti literatura præditus, magna prudentia ac morum gravitate insignis. Hic Sarcophagum Divi Christini auro & argento vestitum, geminis pretiosis undique distinctum, pulcherrimo opere cœlatum magnis sumptibus & impensis Ecclesiæ suæ contulit, crucemq; pretiosissimam duodecim marcarum auri à Vladislao Marchione filio Przemislai, seu Ottogari tertii Regis Bohemiæ pro Ecclesia similiter dari obtinuit. Multis beneficiis & sacerdotiis peculium Divi Venceslai augẽdo: namque Præposituram de bonis suis in Ecclesia Olomucensi primus instituit, villam Mietdvviezy Ecclesiæ perpetuò possidendam tradidit, compluribusque privilegiis & diplomatibus Principum indulgentia adauxit. Moritur Diis & hominibus gratus Præsul decimo sexto Calendas Novembris, anno Christi ducentesimo tricesimo secundo, supra millesimum, in Velegrado sepultus. Quo anno Divus Antonius Vlxyiponensis in Apotheosim cælitum Patavii refertur. Sub hoc duo illa clarissima religionis Christianæ lumina Franciscus Assisiates, & Dominicus Calaguritanus Ordinis mẽdicantium architecti, paupertatisque veri sectatores illuxêre, miroque sanctitatis &

doctrinæ fulgore, totum orbem illustravêre. Claruit & Diva Elizabetha Andreæ Pannoniarum Regis illustris filia hac eadem tempestate.

FRidericus sextus decimus, Roberto vita functo, Ecclesiæ Olomucensi præficitur. Nihil de hoc memorabile legitur. Moritur anno Christi ducentesimo quadragesimo primo supra millesimum: post cujus mortem Wilhelmus quidam per Capitulum erat electus, adversus quem Venceslaus Rex Bohemorum Conradum de Fridebergk violenter intrusit: verum Decanus & Capitulum, spontaneum pro Ecclesiastica libertate subeuntes exilium, per septennium ferè contra Conradum in Romana curia causam egerunt, jura ipsorum & electionem defendentes, quousque anno Christi ducentesimo quadragesimo septimo supra millesimum, in Brumonem de Schœnbergk unanimi voto fuit consensum, Wilhelmo in potestatem ac manus summi Pontificis Adriani quarti juri & electioni suæ cedente. Ea tempestate Scythæ & Sarmathæ profunda paludis Mæothidos egressi, Poloniam & Hungariam latè pervagati in Germaniam usque penetravêre, omniaque cædibus, igne ac ferro populati, miserabilem stragem undique edidêre.

BRUmo Comes de Schœnberk, natione Saxo, Præsul nunquam satis laudatus, cedente Wilhelmo, Pontificias infulas, ac Olomucensis Ecclesiæ moderamen suscepit: homo præstanti ac liberali forma, singulari consilio ac heroicis quibusque virtutibus egregiè dotatus, diisque & hominibus juxtà acceptus. Hic Ecclesiam suam tenuem & inopem adeò auxit & locupletavit, ut eam de novo visus sit & instituisse & erexisse. Cremsirium

rium enim inprimis muro cinxit, & ex pago in civitatem turribus & propugnaculis munitam evexit, collegium in ea Divi Mauritii, institutis illic Decano, Præposito, & Canonicis, ex fundamentis erexit, ac liberalissimè dotavit. Comitatum Hukenvvaldt, cum arce & oppido Ostravia, nec non Comitatum Schœnbergk, cum arce & oppido Kelcz. cumque multis prædiis & villis Ecclesiæ suæ adjecit, oppidumque insuper Hulyn ac Pravvezize & Nimczize cum antiqua villa à Rege Ottocharo obtinuit. Præterea Scolastriam & quatuor præbendas in Vitonicz & Friczonicz de novo creavit. Insuper pro ornamento & tutela Ecclesiæ complures insignes Vasallos instituit, variaque his bona & prædia in feudum concessit, adeò ut Olomucensis Episcopus antehac pauco cleri sui comitatu contentus, jam militaribus etiam viris honestissimè stipatus procedat, Ecclesiasticaque ac militari æque præfulgeat dignitate. Moritur gloriosissimus hic Pontif. anno Christi ducentesimo octuagesimo primo supra millesimum, duodecimo Calend. Martii, in Collegio Cremsiren. quod ipse extruxerat, sepultus. Floruere ea tempestate Albertus cognomento Magnus, ac Thomas Aquinas, viri & vitæ innocentia clari, ac præstanti ingenio & eruditione illustres.

THeodoricus octavus decimus, Moraviæ Episcopus, mortuo Brunone in Pontificatu successit, non minus gravitate quàm religione ac vitæ innocentia clarus. Hic Missam gloriosissimæ Deiparæ virginis ante auroram singulis diebus in Ecclesia Olomucensi solenniter decantari instituit, præbendam in Povvla per illustrissimum Principem

cipem Otthocarum ac Venceslaum ipsius filium de novo fundari obtinuit, & alias insuper quatuor in Slatina de reditibus propriis adjecit. Mortuus anno millesimo trecentesimo secundo, sextò Idus Octob. : Olomucii in ingressu chori sepultus. Fuit hoc tempore in pretio Scotus, argutissimus ille Sophista, cui Posteri Subtili cognomen indidere.

JOhannes dictus Haly, ex catalogo Pontificum nonus decimus, Olomucensem Cathedram post Theodoricum obtinuit, vir magnæ prudentiæ optimeque meritus de Ecclesia sua: namque parochialem Ecclesiam in Slapanicz Scolastriæ Olomucensi contulit ac univit, statuitque ut deinceps Archidiaconatus, scolastria & custodia non nisi præbendatis Ecclesiæ Olomucensis Canonicis conferantur. Mortuus est Nonis Octobribus, anno Christi CCCXI. supra millesimum, in Ecclesia Olomucensi ante altare Sanctæ Ludmillæ sepultus.

PEtrus cognomento Bradawicze, ex famigerabili procerum de Lomnicz familia ortus, Pontificales infulas post Johannem suscepit, vigesimus in Episcoporum ordine. Hic cùm Ecclesiæ triennium laudabiliter præsedisset, moritur Pragæ, in Ecclesia metropolitana sancti Viti sepultus.

COnradus ex Catalogo Pontificum vigesimus primus, comitiis publicis Ecclesiæ Olomucensi præficitur: magnanimus Ecclesiæ tutor & defensor. Hic villam Chrzenovvicze prope oppidum Cogetin emit, Ecclesiæque & Capitulo perpetuò possidendam tradidit: constitutiones saluberrimas clero suæ diœcesis sancivit, plurimisque Ecclesiam ornamentis auxit. Mortuus Idibus Augusti anno Christi CCCXXVI. supra millesimum, ante altare sanctæ Cordulæ in Ecclesia sua humatus.

HEn-

HEnricus Berka, ex vetusta & insigni familia procerum de Duba, Conrado in Pontificatu suffectus, Olomucensem cathedram in ordine Episcoporũ vigesimus secundus, sanctè & religiosè administravit, villam Chrzenovvice ex manibus Joannis de Lucemburgk Bohemiæ & Poloniæ Regis vendicavit, Ecclesiæque reddidit: Ecclesiam parochialem in Wischovv Decanatui univit. Moritur Pragæ quarto Calendas Januarii, anno Christi trecentesimo trigesimo tertio, supra millesimum. Ibidem in Ecclesia sancti Viti sepultus.

JOhannes cognomento Wolko, filius Venceslai Regis Bohemiæ, vigesimus tertius in Pontificum Catalogo, Henrico successit, moxque religionis zelo succensus, monasterium sanctimonialium in Pustimir à fundamento non parvis sumptibus erexit, copiosisque redditibus dotavit, vasisque insuper ac supellectili argentea magnificè ornavit. Ibidem illustris ac religiosus Pontifex insigni pompa & apparatu sepultus.

JOhannes cognomento Oczko, ex clara procerum de Wlassim familia: in Episcoporum ordine vigesimus quartus. Wolkone vita functo ex Præposito omnium sanctorum in arce Pragensi favore invictissimi Principis Caroli Romanorum & Bohemiæ Regis, Episcopatum Olomucensem sortitur: non multò pòst ad metropolitanam Ecclesiam Pragensem translatus, cardineoque culmini ascriptus, ac rubri galeri honore, sub titulo Basilicæ duodecim Apostolorum, à sum̃o Pontifice insignitus, magna auctoritate Ecclesiam sibi commissam administravit: postque multa laudabiliter gesta, ex hac luce feliciter migravit; sepultus

in Ecclesia Pragensi. Ferunt huic Genitricem Dei Mariam in arce Raudnik visibiliter apparuisse.

JOannes de novo foro, Episcopus Lithomyslensis, ac Caroli Augusti Cancellarius, ad Ecclesiam Olomucensem postulatus, ipsius curam non invitus suscepit. Hic monasterium Heremitarum sancti Augustini in Lythomisl. à fundamentis erexit ac liberaliter dotavit: Ecclesiam Olomucensem per familiares Jodoci Marchionis ignis consumptam injuria restituit. Moritur anno Christi CCCLXXX. supra millesimum, in Lythomisl. humatus, in monasterio quod ipse fundavit.

PEtrus cognomento Gelyto, vigesimus sextus in Episcoporum ordine, Ecclesiæ Olomucensi præsedit, ex Chorensi primum sede in Magdeburgensem Ecclesiam translatus, deinde Venceslai Romanorum & Bohemiæ Regis ductu, Olomucensi cathedræ præfectus: homo magni animi, deque Ecclesia sua & religione optimè meritus: monasterium Canonicorum regularium in Lantzkrona magnis sumptibus propriisque impendiis extruit: ornamentis Ecclesiasticis egregiè decoravit. Insuper altare sancti Briccii in Ecclesia Olomucensi erexit Hic etiam munitionem Drzewvcziz cum villa Popovvicz pro se & suis successoribus favore Regis Venceslai emit. Moritur pius Pontifex Idib. Febr. Año Christi CCCLXXXVII. supra millesimum: in monasterio Lantzkronensi humatus.

JOannes Jodoci & Procopii Marchionum Moraviæ frater germanus, ex Ecclesia Lythomislensi violenter ac renitente capitulo cathedræ Olomucensi præficitur, Jodoco & Procopio bona Ecclesiastica præter fas occupantibus, miserabiliter-

que

que distrahentibus. Quo audito, Urbanus Sextus Pontifex maximus Joannem confirmare renuit, sed paci & tranquillitati Ecclesiasticæ consulere cupiens, ad Patriarchatus apicem Ecclesiamque Aquilegiensem promovit, Nicolaum verò de Prussia ex Ecclesia Constantiensi Episcopatui Olomucensi, in catalogo Pontificum vigesimum octavum, præfecit, dissipatorem Ecclesiasticorum bonorum, magisque Principum commodis quàm Ecclesiæ suæ usibus faventem. Nam arcem Modriz & Maliez cum oppido Vuischau Jodoco Marchioni pignoris nomine tradidit, dissipatisq; bonis Ecclesiæ in Bohemia Pragam ac monitionem Drzevicz incoluit, ubi & mortuus est, & in Ecclesiam suam Olomucensem translatus.

JOãnes dictus Mraz, nunquam sine honoris præfatione nominandus. Juris Pontificii Doctor, ex Præposito Zderasiensi ordinis Cruciferorũ S. sepulchri, ad Ecclesiam Olomucensem primùm electus, inde verò ad Olomucensem postulatus, non Episcopum gessit, sed sacrilegum, furem atque prædonem: non contentus enim Ecclesiisticis bonis, oppida & arces per libidinem distrahere, à sacris etiam vasis supellectilique Ecclesiastica non abstinuit. Sed dum se ob religionem sanctorum ossa & reliquias veneraturum fingit, in ædes sacras matricis Ecclesiæ se intromitti prope noctis crepusculum petiit, satellitumque stipatus caterva, res Ecclesiæ (ductu Smilonis de Wyczovv Canonici & Vicarii sui in spiritualibus) abstulit, ac capsas quæ pro tuta & fideli custodia ad sacras ædes repositæ erant, effregit, magna inde vi auri & argenti subducta. Hic etiam postquam arcem Hukenvvald contra inhibitionem summi Ponti-

ficis

ficis Sigismundo Cæsari tradidisset, majoremque partẽ bonorũ Ecclesiæ vel alienasset, vel oppignorasset, arcẽ Myrovv duntaxat, pro usu suo & molendinũ in Cremsir retinuit: unde & proverbiũ inoleverat, ex Episcopo Olomucensi molitorẽ Cremsirensem effectũ. Moritur anathemate damnatus, ac corio bubulo involutus, in domo sua Episcopali sepelitur, obtenta tamen post mortem absolutione, exhumatus ante eum locum, ubi sacrilegium commiserat, in Ecclesia reconditur.

LAdislaus, alias Laczko, nobilis de Crawar in Episcoporum ordine vigesimus nonus, sacrilego Mrazoni concordibus suffragiis sufficitur, renitente Jodoco Marchione Moraviæ, & Smilonem illum sacrilegum de Wyczow adversarium eidem subornante: Cui & octo millia numûm aureûm tradidisse fertur, ad causã contra eum in Romana curia instituendam. Verùm Smilone Romæ turpiter & probrosè vita functo, Ladislaus Episcopatu pacificè potitur, redemptisque nonnullis bonis, quæ Mrazo oppignorarat, ac Ecclesiæ redditæ, Suitaviaque ex manibus Sigismundi recuperata, toxico (uti fertur) anno Christi M. CCCCVIII. necatur: in Ecclesia collegiata sancti Mauritii Cremsirii sepultus. His temporibus Emanuel Chrysoloras Byzanzius literas Latinas & Græcas, à quingẽtis fermè annis fœda barbarie occupatas, in Italiam veluti postliminio reduxit, miraque felicitate auxit, ut Varronis Marcique Tullii secula rediisse videantur.

COnradus natione Westphalus, humili genere natus, Regni Bohemiæ Subcamerarius, Laczkoni succedit, homo vanus & prodigus, artibusque necromanticis ac sortilegiis contra professionem

fessionem suam (uti ajunt) infamis. Hic bona Ecclesiæ iterum diripuit, in duplaque quàm Prædecessores ipsius pecuniarum summa partim Venceslao Regi, partimque aliis Marchionatus Proceribus oppignoravit: favore tandem Venceslai ad metropolitanam Pragensem sedem translatus: cujus bona, æque atque in Moravia fecerat, distraxit, in Hussitarum insaniam (quæ tum pullulare cœpit) non multò pòst prolapsus, postquam duo errorum architecti, Johannes Hus & Hieronymus, Patrum Concilii Constantiensis decreto igni traditi fuissent.

WEnceslaus cognomento Kralik, Patriarcha Antiochenus, post Conradum Ecclesiæ Olomucensis curam in commendam (sicut vulgo ajunt) suscepit: homo ventosus, gloriæque, suprà quàm religioso homini convenit, cupidus, quique dum sacris operaretur, spectari præ aliis voluerit, populumque in admirationem sui pertrahere, altiore in Ecclesia suggestu (quod ad id parare jusserat) conscenso. Hic etiam sub obtentu adeundi sacri Constantiensis Concilii magnam argenti vim è Capitulo mendaciter extorserat, quam Pragam usque procedens, abligurivit, neque ulterius (prout pollicitus erat) processit, redire tandem volens, in Suitavia oppido Episcopali, pridie Idus Septembris defecit, anno Christi quadringentesimo sexto supra millesimum, in Ecclesia Olomucensi sepultus.

JOhannes de Praga in Episcoporum ordine trigesimus secundus, ex Lythomislensi sede ad Olomucensem postulatus, variam fortunam expertus est, adversante sibi Venceslao Romanorum & Bohe-

Bohemiæ Rege, ad cujus importunitatem quidam Alſo Canonicus Viſſegradenſis favore hæreticorum & Conradi Archiepiſcopi Pragenſis, pro Olomucenſi Epiſcopo per factioſos quoſdam Canonicus fuit electus. Verùm quum ea de re coram ſacro Concilio Conſtantienſi controverſum eſſet, Johannis electio approbatur, adeò ut in Cardinaliū etiā coetū ſub titulo Sancti Cyriaci fuerit aggregatus. Qui tandē nutu Martini quinti Pontificis Max. anno Chriſti quadringenteſimo vigeſimo ſexto, ſupra milleſimū, univerſo clero & populo ſibi occurrente, & applaudente in ſedem ſuā reponitur, inſulaq; & Cardinea, Pontificali decorat', poſtquā laudabiliter Eccleſiæ præſediſſet, Strigonii moritur, Vaciæ ſepultus, anno Chriſti triceſimo ſupra milleſimum ac qudaringenteſimum. Hic non Pontificem modò geſſit, ſed fortiſſimum & militem & Imperatorem, hæreticorū copiis ipſius auſpiciis ſæpe fuſis. Cùm is cataphracto etiā equo inſidens, inſtructis eorum aciebus idemtidem occurrere haud dubitarit, ob id vulgo Ferreus nuncupatus.

CONradus qui & Kunzo, ex familia procerum de Zwola, Johanni ſucceſſit, Pontificii juris profeſſus, ac ſacri Palatii apoſtolici cauſarum auditor. Hic Eccleſiæ ſuæ cura neglecta Sigismundum Cæſarem paſſim per Pannoniam & Germaniam comitabatur, duorum tantùm aut trium famulitio ob avaritiam contentus: quamvis præter Epiſcopatum multis ſacerdotiis abundaſſet. Mortuus Ulmæ in Suevia, quum tribus annis Eccleſiæ præſediſſet.

PAulus nobili genere de Miliczin natus, ex Præpoſito Pragenſi ob memorabilem hominis probi-

probitatem Ecclesiæ Olomucensis Pontificatum suscepit, tricesimus quartus, in Episcoporum ordine. Multa hic Ecclesiæ bona ab injustis possessoribus vel vindicavit, vel redemit, Ecclesiæque denuò reddidit: gravissimis ob hoc hæreticorum persecutionibus attritus, quorum insidias pro comitiis in Mezerzioz, & Prostanno bis ægrè effugit, armatis eum hostibus concitatissimè insequentibus, quamvis corpore obeso esset, & ob ætatem invalido & imbecilli, singulare in pauperes pietatis exemplum: quorum greges quocunque ibat ipsam consequebantur, pro foribus hospitii ipsius continuè excubantes. Moritur tandem pius Pontifex sexto Nonas Maji anno Christi millesimo quadringentesimo quinquagesimo, Brunnæ in Collegio Sancti Petri sepultus.

JOhannes dictus Haz de Brunna, Paulo vita functo, Pontificatũ obtinuit: quem ipsi prius quàm vita excederet destinasse fertur, cùm Præpositus Olomucensis fuisset: vir magni consilii jurisque Pontificii egregiè peritus. Hic Ladislaum Alberti filiũ Regio diademate imposito in Bohemorũ Regem inunxit. Mortuus non multò pòst in Muglycz oppido Episcopali, ac in Ecclesia sua Olomuc. sepultus. Hujus tempore, anno scilicet salutis quinquagesimo secundo supra millesimum, Bizantium seu Constantinopolis ab Amurate Turcarum Imperatore magna Christianorum Principum ignominia capitur, insigni summæ Sophiæ templo prophanis usibus polluto, captis postridie etiam Galathis, quam hodie Peram appellant.

BOhussius tricesimus sextus in Pontificum catalogo, Conradi de Zwola gentilis, Episcopales infulas Johanne nuper extincto suscepit, juris

juris & ipse Pontificii professus, Regique Ladislao (cujus Consiliarius erat) ob rerum agendarum peritiam apprimè acceptus. Hic 8000 aureûm nummûm à clero acceptis, Cremsirium oppidum redemit, Ecclesiæque rursum restituit: non multò post temporibus ita exposcentibus, iterum id oppignorare coactus. Pauco is tempore Ecclesiæ præfuit, hæreticorum odio veneno (uti fertur) Viennæ necatus. Ita enim Medici interanea ipsius scrutantes asseverasse produntur. Sepultus Olomucii eo loci, ubi Mrazo ille sacrilegus humatus erat, quem vivens ut inauspicatum semper cavebat.

PRotasius de Czrnahora, ex illustri Bozkowiceorum gente, quum in Ticinensi gymnasio ageret, ad Pontificatum ascitus, Ecclesiæ Olomucensi præficitur: & ab Jodoco Episcopo Vratislaviense ex Rosensibus regulis Georgio Podiebradio Bohemiæ Rege præsente, insigni pompa ac magna Procerum frequentia in Ecclesia sua coronatur: homo excellenti ac procero corpore, facie liberali, miraque prudentia, ac singulari eloquentia præditus, sacrorum curam diligentissimam gessit, nihilque Episcopalium cerimoniarum unquam obmisit. Hic arcem Wisthaw Regiis structuris evexit, Ecclesiamque illicà fundamentis magnis sumptibus extruxit. Moritur peste nono Calendas Septembris, anno Christi octogesimo secundo supra quadringentesimum ac millesimũ: in Ecclesia sua Olomucensi sepultus. Per ejus tempora floruêre viri omni ætate memorandi, Laurentius Valla, Theodorus Gaza, Guarinus Veronensis, Leonardus Aretinus, Pogius, Franciscus

ciſcus Philelphus, Latinę linguæ egregii vindices & aſſertores.

MOrtuo Protaſio, Eccleſia Olomucenſis lōgo tempore Antiſtite ſuo caruit: quindecimque ferè annis apud Adminiſtratores ad hoc per capitulum deſignatos, adminiſtratio & ſpiritualium & temporalium fuit. Interea Matthia Corvino Pannoniæ & Bohemiæ Rege providente, ut Johannes Epiſcopus Varadienſis ejus curam ſuſciperet, Pontificemque geſſerit: ex obſcuro hic oppido Moraviæ Proſtanno proceſſit, ingenio tamen & induſtria ſua ad id culminis evectus, ut neminem per ea tempora inter ſui ordinis homines parem habuerit, brevi adminiſtrationis ſuæ tempore glorioſis ſtructuris arcem Viſchaw & Mirovv ornavit, cœnobium omnium ſanctorum Canonicorum regularium in ſuburbanis Olomucenſibus ex fundamentis erexit, oppidum Muglicz ex Epiſcopalib⁹ ſumptibus redemit, Eccleſiæq; reſtituit: verùm eo familiæ divi Frācisci nō multò pòſt aſcripto, quum Epiſcopatus ad ſedem Apoſtolicam devolutus fuiſſet, Innocentius Octavus Pontifex maximus Cardinali Allerienſi hunc contulit, eoque extincto, Alexander Sextus ad eum rurſus Epiſcopatum Cardinalem Montis regalis ſuffecit: Quouſque impenſa ac fideliſſima opera Stanislai Turzonii (qui Eccleſiæ nunc ſanctè, integrè ac religiosè præſidet) libertati priſtinæ reſtitutus eſt, capitularique rurſum electioni permiſſus. Ea tempeſtate clariſſimi illi Philoſophiæ triumviri effulsēre, Johannes Picus Mirandulanus, Hermolaus Barbarus, Patricius Venetus, & Platonicæ Philoſophiæ aſſertor Marſilius Ficinus Florentinus.

FINIS.

Cuſpi-

Cuſpinianus Lectori.

ITe leves procul hinc moneo, procul ite prophani,
Neu fœdent veſtri limina ſancta pedes.
Quadraginta ſenes habitant hæc clauſtra domumque;
Omnibus iis cingit infula ſacra caput.
Nulli fas caſtum ſcelerato inſiſtere limen:
Nam chorus hic ſacer eſt: ſit procul ergo ſcelus.

Doctiſſimo AUGUSTINO MORAVO, Supremo Regis Hung. Secretario,

JOACHIMUS VADIANUS.

POntificum, quòd ſancta refers memorandaque ſeclis
Nomina, & ex ſacris nobile ducis opus,
Auguſtine tibi tantùm proba pectora debent,
Elyſio quantum hæc turba ſacrata ſenum.
Te ſiquidem Ductore cedit utriusque fidesque
Et redit exculta relligionis amor.
Nam dum clara legit Præſul monumenta ſuperſtes,
Nimirum virtus gratior inde ſibi eſt.
Hæc facis ut vigeat cultis mandata libellis:
Cætera cuncta dies longior interimit.

Ad Jureconſultiſſ. D. AUGUSTINUM, Regium Auricu arium,

PETRI APERPACCHI HENDEC.

AVguſtine ſacri decus ſenatus
Rex quem Pannonius fovet probatque
Potens, belliger, integer, beatus,
Quod tu Pontifices ſacris vetuſtos
Du.is vivere vinculis relictis
Crede, magna manet pium laborem
Nullis gloria diluenda ſeclis.
Quantum clarus equis, celerq. curſu
Caſtor: mo.igero proque fra.ri
Debet perpetuo favore fratris
Vita redditus, ac redemptus horco.
Quantum Threicio reducta Vati
Felix Euridice, Stygios palude
Quondam debuit. Herculiq; quantū
Theſeus, Cecropiæ ſalus juventæ,
Tantum turba tibi ſacrata debet
Vita reddita nunc perenniori.
At pro munere Neſtoris ſenectam
Factus te Duce corpori ſuperſtes,
Ab ſummo chorus hic Deo rogabit
Virtutis celebri ſuo patrono.

INDEX

INDEX

Rerum & Verborum locupletissimus in hac Historia Bohemica contentorum.

cu-

primus

C.

Cam-

Cras-

Dul-

Germa-

Lucem-

M

 Bohe-

Mnatha

N

O

Præ-

Regina

S.Sta-

Sicario-

Siloen-

Borivo-

abor-

mona-

FINIS.

ÆNEÆ SYLVII, SENENSIS, S. ROM. ECCLESIÆ CARDINALIS, TITULI S. SABINÆ,

DE

BOHEMORUM, ET EX HIS IMPERATORUM ALIQUOT ORIGINE AC GESTIS,

Ad Illustrissimum Principem & Dominum ALFONSUM, Regem Aragonum,

HISTORIA.

FRANCOFURTI,
Impensis Johannis Georgii Steck, Bibliopolæ Wratislaviensis,
Imprimebat Johannes Philippus Andreæ:

M DC LXXXVII.

ÆNEÆ SYLVII, SENENSIS, S. ROM. ECCLES. CARDINALIS, TITULI S. SABINÆ,

De

BOHEMORUM,

& ex his Impp. Rom. aliquot origine ac gestis, ad Illustrissimum Principem & Dominum ALFONSUM, Regem Aragonum,

HISTORIA.

INteritura esse quæcunque nascuntur, atque homines inprimis, quos ea de causa mortales appellant, omnes norunt, plurimi damnant. Nam cur hominem natura finxit, cui negata immortali-
e, spatium quàm brevissimum vitæ indulsit,
rnicibus & cervis, quorum nihil intererat,
gissimum largita est ævum? Sed cui de na-
æ operibus judicare permissum, quàm nihil
aliud, quàm Deum vel Dei Decretum dixerim?
o illud mihi persuadeo, nisi mors introisset in
bem terrarum, ex duobus alterum fuisse neces-
um, aut terræ scilicet, quam incoleremus am-

 plitu-

plitudinem sine fine patuisse, aut humanam generationem interdictam. Quis mundi ambitus homines capiat in horas absque mortis periculo nascentes? Tot præterea calamitates hominem circumsistunt, ut mori satius sit, quàm vitam producere miseram. Optabant fortasse utcunque vivere, queis vitæ alterius adempta spes, quamvis & hujusmodi homines mortem sibi aliquando consciverint. At homini Christiano, qui Deum fabricasse mundum constanter credit, nec dubitat illum gubernare, quæ condidit, iniquitatem quoque omnem ab eo alienam putat. Sacri vetéres novique sermones fidem faciunt, qui animas ex corporibus excedentes in alia loca meare tradunt, in queis præmia pro benefactis, supplicia pro malefactis expendant: quamvis in hac mortali vita & viros bonos adversis rebus oppressos, & iniquos homines sæpe numero blandis fortunæ afflatibus in sublime raptos cernimus: licet in omni gente, quæ sub cœlo est, hoc videre: Bohemia tamen testimonio satis: fuerit in qua nostra ætate pessimi homines rejecta Rom. Ecclesiæ obedientia, conculcata parentum religione, Sacerdotibus Christi occisis, Phanis Sanctorum direptis, sine fide, sine bonis moribus, in latrociniis, in adulteriis, in omni spurcitia viventes, adversus potentissimos Reges, innumerabiles populos, peritissimos Duces, structissimos exercitus invicti perstiterunt: ex quibus plerique ad hoc ævi pervenêre deliciis affluentes, plerique quum diu ex arbitrio vixissent, non morbo, non gladio ex hac luce, sed naturæ necessitate senio confecti obierunt: ut si nihil aliud quàm præsentis vitæ cursum animo volvas,

vas, beatos judices, qui tot victoriis potiti, apud ſuos cives chariſſimi, inter opes quamplurimas inoffenſi morbis, quantum homini licet, ævum produxére. Contra verò infelices dicas ac Superis odioſos fuiſſe, qui pro lege Patrum cuſtodienda, pro veritate, pro juſtitia, pro honeſtate, aut in exilio pauperes obiêre, aut in medio vitæ curſu rapi, ante ora ſuorum miſerabili cruciatu necati ſunt. Sed veriſſima eſt Chriſtianæ religionis aſſertio, quæ poſt vitam hujus ſeculi patere alteram aſſerit, his qui religioſè vixerunt jucundam ac beatam, reliquis moleſtam & infelicem. Cui ſententiæ & Jud[illegible] & Saraceni, & Gentiles, & ipſi quoque Philoſophi conſentiunt, quos veri conſcios, & humanæ vitæ Magiſtros putant. Nemo homo eſt, cui non inſit aliquid boni: id Deus in terra, & in hac tranſitoria vita remunerat. Neque enim mole malorum obſtante cœleſtem conferre lucem poteſt. Vitia apud inferos plectuntur: viris bonis, queis terra clauſa eſt, cœlum patet. Peregrina in terris virtus, in cœlo civis. Ziſcha igitur, Ciaccho & Praſco, quos felices Bohemi credidêre, tot præliorum victores, tanto imperio præditos, Coranda quoque & Jacobellus, quibus velut Apoſtolis Chriſti, aut Angelis è cœlo miſſis, populorum aures patuêre, cum Procopiis pugna cæſis, cum Joanne ac Hieronymo Conſtantiæ in magna Synodo igni damnatis, apud inferos pœnas dant temeratæ religionis, in æternumque dabunt: eosque procul dubio Rokiczana ſequetur, & ei, qui auſcultant, divinæ Legis temeratores, niſi ante finem vitæ ſuæ reſipuerint. Viri conſtantes, qui vel exilium, vel carcerem, vel cædem pro te-

Temere.

ſtamento Chriſti fortiter pertulêre, cum Rege ſuo in cœlo regnant, ex aliena victoria triumphantes, quorum multa millia Bohemia tulit. Nam ſicut Huſſitarum inſania Bohemicum nomen labefactavit, ita & fortium virorum Conſtantia illuſtravit. Nec Provincia eſt, quæ tempore noſtro plures Chriſti Martyres, quàm Bohemica produxerit. Inter quos equitem fuiſſe, non eſt ambiguum, nobilibus parentibus ortum, captum ab Huſſitis, admotum ignibns, pedes primùm, deindè tibias, mox genua coxasque, poſtremo reliquas corporis partes exuri paſſum potiùs, quàm illorum inſaniæ conſentiret. Admiranda ſunt, quæ tempeſtate noſtra inter Bohemos emerſêre, ſive pacem, ſive bellum recenſeas. Mihi verò, dum valetudinis cauſa in balneis Viterbienſibus ago, procul ab negotiis Curiæ haud indigna cura viſa eſt, res Bohemicas ſcribere, atque hominibus noſtris ex Barbaris, quæ partim vidimus, partim verò auditu accepimus, digna memoratu nota efficere. Sunt enim multa, quæ in communi noſſe perutile eſt. Et dum cogito, cujus potiſſimum nomini dedicem, tu primus occurris, qui ſeculum noſtrum non doctrina ſolùm ac bonis moribus, ſed ſplendore quoque rerum geſtarum exornas, & quaſi clariſſimum quoddam ſydus illuſtras. Tibi ergo Bohemicam hiſtoriam dedico: nam tuo nomini inſcripta, facilè cum rerum tuarum notitia, quas doctiſſimi celebrarunt, ad poſteros transferetur: nam ego ab origine gentis in hanc uſque ætatem, ſi Deus dabit, producam: in qua etſi vetera digna ſunt memoria, illuſtriora tamen nova exiſtimo, quæ tum certa, tum admirabilia ſunt.

Nec

Nec mea sententia Regnum ullum est, in quo ævo nostro tot mutationes, tot bella, tot strages, tot miracula emerserint, quot Bohemia nobis ostendit. Hæc ego tuæ Majestati libens pandam. Vale: & quod ab homine deditissimo tibi mittitur, quodcunque est legito, boniqueconsule.

CAPUT I.

De situ Regionis Bohemiæ, de fluminibus ejusdem & civitatibus, ac de Bohemorum moribus.

BOhemia in solo barbarico trans Danubium sita, Germaniæ portio est, Aquilonis flatibus tota fermè exposita. Cujus ad Orientem vergens latus Moravi obtinent, & Slesitarum natio, Septentrionem iidem Slesitæ ac Saxones, qui & Misnenses & Thuringi appellantur. Ad Occidentem * Advocatorum terra est, Bajoariorumque Regio. Meridionalem plagam tum Bajoarii, tum Australes habent, qui ripas Danubii utrasque accolunt, nec alia Bohemiæ, quàm Teutonum terra conjungitur. Regionis longitudo latitudoque penè par: nam formam rotundam ferunt: cujus diametrum trium dierum itinere expedito pateat. Sylva universam claudit, quam veteres Hercyniam vocavêre, cujus & Græci Scriptores & Latini meminerunt. Flumina, quæ terram irrigant, universa in Albim exonerantur. Hic in montibus oriens, qui Bohemiam Moraviamque disterminant, mediam fermè Provinciam perlabitur, primò in Occidentem, deinde Septentrionem versus, ubi Provinciam relinquit, per angustias montium & abrupta convallium præceps Saxoniam petit, quam duas in partes dirimens

Aliàs Judicum.

Bavari nunc.

Albis fluvius.

rimens in Oceanum fertur, ubique à Rheno flumine æquo terrarum spatio distans. Quod plerique Germaniæ terminum Sarmatiæque quondam dixêre: sed nostra ætate Oderam fluvium, qui Slesiam intersecat, & ipsum Viscellam Prutenorum amnem Germania prætergressa Albim in alveo continet. Amnes alii, quos Bohemi memorant, Orlioze, quod Aquilam signat: Egra, qui ex nomine oppidi, quod alluit vocitatur, in terra Advocatorum exoriens, apud Littomeritiam Albi miscetur. Sed cunctos Multavia excedit; qui Metropolim Regni Pragam influit: hic Saczanain & Lusmicium & Misam & Albim secum trahit. Oppida toto Regno memorabilia, Praga, Regi Pontificique honesta sedes, neque minor, neque ignobilior Etrusca Florentia, tres in partes divisa, queis nomina indidêre, parvam Pragam, veterem, ac novam. Parva sinistrum latus Multaviæ fluminis occupat, collique conjungitur, in quo sita est Regia, ac sancti Viti Pontificiale augustumque templum. Vetus Praga in plano jacet, universa magnificis operibus adornata: inter quæ prætorium & forum & lætam curiam & Collegium Imp. Caroli mirificis efferunt laudibus. Jungitur autem minori Pragæ lapideo ponte 24. arcuum. Novam civitatem à veteri fossa disjungit profunda, utrinque munita muro, & in quam facilè fluminis aqua derivari potest. Hæc quoque civitas ampla est, & ad colles usq; protenditur, quorum alterum S. Caroli, alterum S. Catharinæ appellant, tertium * Vissegradum, in arcis modum exædificatum, ubi & Collegium est, cujus Præpositum & Cancellarium Regni & Principem vocant. Post Pragam Litemesce, altera in Bohemia

Odera. *Multavia.* *Praga.* *Aliàs Visegradum.*

mia Pontificalis civitas, vicina Moravis. Cuthna quoque haud parvi nominis habetur, ubi argenti inexhaustæ venæ suffodiuntur: quamvis nostra ætate sæpius capta exhaustaque fuerit, & in ipsas argenti fodinas pluviales aquæ derivatæ. Nec Buduicium contemnere oportet, æque splendidum & munitum, habet etiam nomen Slagenverdium. * Eaduum, Luna, & utraque Broda, altera Bohemica, altera Teutonica: Budingæ colonia Litomericium, & quod reginis dotale dicunt, Grezium, Pons insuper, Nova domus, Neuburgia, Poggiebracium, & diutina obsidione memorabilis Pelzma, Zaziorumque civitas, & si Bohemiæ dederis Iglavia, qua iter est in Moraviam. Postremò arx hæreticorum asylumque Thabor, memoria nostra ex ruinis alterius Hauschæ, difficili loco conditum oppidum, & à Sigismundo Cæsare civitatis honore donatum. Gelida prorsus regio, pisce atque armentis abundans, cum volucre ferisque, frumenti ferax. Sicera pro vino utitur: Illi Cervisiam vocant, quasi ex Cerere factum. Ager toto Regno optimus. Circa Zazium colles, apud Litomeritium consiti vineis. Vinum quod nascitur, acerbum: ditiores ex Austria atque Hungaria importato utuntur. Sermo genti & Dalmatis unus. Mos vetus in hanc usque diem servatur. In templis sermone Teutonico plebes docent, in cœmiteriis Bohemico, ubi secularium Presbyterorum Collegia sunt; aut monachorum prædia possidentium. Solis mendicantibus libertas fuit, qua vellent lingua populum instruere. Quæ res palàm indicat, regionem ipsam olim Teutonicam fuisse, sensimque subintrasse Bohemos: quod Strabonis testimonio confirmare licet, cujus

aliàs Cadan.

Thabor.

Sicera.

Strabonis locus.

verba hæc septimo Comment. Invenies: Senones Suevorum natio, ut superius dixi, partim intra, partim extra sylvam habitant, Getarum contermina genti. Suevorum quidem gens amplissima: è Rheno siquidem usque ad Albim pervenit fluvium: eorum etiam portio trans Albim loca depascitur, quemadmodum Emondori & Laucosargi. Hæc Strabo. Plebs toto regno bibula, & ventri dedita, superstitionumque sequax, & avida novitatum. Quoties Cretense vinum caupones venale proponunt, invenies quamplures, qui juramento adacti, nunquam cellam vinariam egredientur, nisi exhausto dolio. Idem efficiunt in electis Italiæ vinis. Qui paulò excellunt, atque inter plebem Nobilitatemque medii sunt, audaces, versuti, ingenio vario, lingua præcipiti, rapinarum avidi sunt, & quibus nihil satis esse possit. Nobilitas gloriæ appetens, belli perita, periculorum contemptrix, ac promissi tenax: quamvis ejus ingluviem explere difficilimum. At universum simul si expendas populum, non est qui religioni adversetur: sed profectò in omni gente qualis rector, talem invenies & populum. Quomodo autem & unde hoc genus hominum in Germaniam venerit, scripsi jam pridem integerrimo & præstantissimo patri Dominico Cardinali Firmano, tuæ Serenitati amicissimo: id hoc loco repetere non gravabor, quando Historiæ quam teximus omnino quadrat.

Bohemorũ mores.

CAPUT II.

De origine gentis Bohemorum.

BOhemi, sicut cæteri mortalium, originem quàm vetustissimam ostendere cupientes, Sclavorum se prolem asserunt. Sclavos autem inter

inter eos fuiſſe, qui poſt univerſale diluvium condendæ famoſiſſimæ turris Babel Authores habentur, atque ibi dum linguæ confuſæ ſunt, Sclavonos, id eſt, verboſos appellatos, proprium idioma ſumſiſſe. Relicto deinde campo Sennaar, ex Aſia in Europam profectos, eos agros occupaſſe, quos nunc Bulgari, Servi, Dalmatæ, Croaci, & Boſnenſes incolunt. Nondum ego quempiam legi Authorem, cui fides adhibenda ſit, qui tam altæ gentis ſuæ initium reddiderit, Hebræos excipio, omnium mortalium primos. Multi ex Germanis ſatis ſe Nobiles arbitrantur ex Romanis ortos, Romani ex Teucris originem ducere glorioſiſſimum putant. Franci qui & Germani fuerunt, Trojanum ſe ſanguinem eſſe dixerunt. Eadem Britannis gloria ſatis eſt, qui Brutum quendam exilio profectum, generi ſuo Principium dediſſe affirmant. At Bohemi longè altius orſi, ab ipſa confuſionis turre ſe miſſos jactitant. Cæterùm nec qui tunc Principes fuerint, nec quem Regem habuerint, nec cujus terræ cultotes extiterint, nec ſub quo Duce, nec quibus periculis in Europam venerint, nec quo tempore, tradunt. Fuiſſe illic Sclavonos ajunt, dum labium univerſæ terræ confuſum eſt. Vana laus ac ridenda. Quòd ſi qui Bohemos imitari velint, Nobilitatem generis ex ipſa vetuſtate quærentes, non jam ex turri Babylonica, ſed ex arca Noe, atque ex ipſa deliciarum *P*aradyſo, primisque parentibus, & ab utero Evæ, unde omnes egreſſi, facilè ſibi Principia vendicabunt. Non iſta tanquam anilia deliramenta prætermittimus. Omnes Reges ex ſervis ortos, omnes ſervos ex Regibus, ſcripſit Plato. Veram Nobilitatem ſola atque unica virtus gignit. Multa ſunt quæ de Bohemis *Scite.*

vera

vera ac memorabilia traduntur: ad ea nugis omissis festinat calamus.

CAPUT III.

De Zechio, primo Duce Bohemiæ.

ZEchius Croatinus haud obscuris parentibus ortus, gentem Bohemicam condidit, qui homicidio domi perpetrato judicium ultionemque fugiens, in regionem eam venit, cui nunc Bohemia nomen est, ac montem incoluit Chezip vocatum, quod vocabulum Latinè Respiciens interpretatur: surgit enim ex medio camporum æquore, fluvios intuens, qui præcipui Bohemiam irrigant, Albim, Multaviam atque Egram. Terram incultam fuisse tradunt, nemoribus atque sentibus asperam, ferisque quam hominibus aptiorem. Credimus id quidem: nam prisci Germani, qui ea loca tenuerunt, pastoralem vitam agentes, agrorum culturam neglexerunt, ac more Nomadum alimoniam ex pecoribus trahentes, domesticum in carris tollentes instrumentum, quocunque sors tulit & opinio, cum suis armentis convertebantur. Non assentimur Bohemorum Historiæ, quæ Zechium illum omnemq; familiam suam, (nam frater cognatique fugæ comites erant:) glandibus ac sylvestribus pomis tantùm vitam duxisse affirmat, obliterato jam tum glandium usu: nec post diluvium ex his fuisse hominibus victum crediderim. Illud mihi persuasibilius fuerit, Zechium paucos invenisse cultores, quos lacte ac venatu viventes arare terram, triticum serere, fruges metere, vescique pane docuerit: atque ita sibi rudes homines, ac penè feros, ad usum mitioris vitæ redactos subjecerit. Nec rursus apud me pondus habet, omnia tum fuisse communia, atque tam viros quàm fœminas

Chezip.

minas

minas inceſſiſſe nudos. Neque enim illa Regionis temperies eſt, ut hominem aſſervare nudum queat ex Dalmatia venientem, ubi non defuit veſtis uſus: niſi fortaſſis in argumentum quis advexerit Adamitas, qui noſtra tempeſtate apud Bohemos emerſere, communione rerum omnium, nuditateque gaudentes, quos brevi deletos conſtat. Zechio frater fuit nomine Leches, paupertatis & exilii comes. Hic ubi Germanum agris ditatum, bobusque potentem animadvertit, ad Orientem profectus in magna camporum planicie ſedem collocavit, Poloniamque nomen ex loco dedit: nam planicies Sclavonica lingua Pole nominatur: cujus hæredes in numeroſam multitudinem brevi coaluerunt, ac Ruſſiam, Pomeraniam, Caſubiamque ſui generis hominibus impleverunt. Zechii quoque familiam, Bohemos, id eſt, * Dirivos appellant, mirum in modum germinantes, non ſolùm Provinciam à ſe dictam, ſed Moraviam Luſatiamque pulſis veteribus incolis occuparunt. Dum vixit Zechius nihil temerè, nihil tumultuosè actum, ejus Imperio ſine controverſia obtemperatum. At eo vita functo, quum ſibi quiſque Principatum vendicaret, diu ſeditionibus agitata Provincia eſt, ſine Principe, ſine certa lege, judicio tantùm multitudinis gubernata. Poſtremò quum potentiores imbecilles opprimerent, & ſerum atque incertum eſſet populare remedium, ex re viſum eſt Rectorem aſſumere, qui omnibus præſidiens imbecilles ac potentiores pari jure gubernaret.

Adamitæ.

* *Alias divinos.*

CAP.

CAPUT IV.

De Croco, secundò Bohemorum Duce.

ERat per idem tempus apud Bohemos vir nomine Crocus, justitiæ opinione insignis, ac propterea magnæ apud vulgus authoritatis: hunc sibi Principem deligunt, summamque ei rerum committunt. Cujus tanta moderatio fuit, ut non aliter quàm pater à Provincialibus coleretur: neque enim ad suam voluptatem, sed pro subditorum utilitate ac quiete Provinciam rexit, ferocemque populum non tam imperio, quàm benevolentia quietum continuit. Hic arcem apud Stemnam condidit, quam de suo nomine Cracoviam nominavit. Moriens autem tres filias reliquit, Brelam, quæ Castellum Brelum ædificavit, herbarum ac medicinæ peritam: Therbam, sive Therbizam augurem & sortilegam. Tertiam Libussam, quæ ut natu minor fuit, ita divinarum humanarumque rerum scientia major.

CAPUT V.

De Libussa filia Croci, quæ pluribus annis rexit Bohemiam.

LIbussa autem velut una ex Sybillis habita, post obitum patris favente populo pluribus annis Provinciam gubernavit: & priusquam Praga ædificaretur, arcem Vissegradensem communivit: fuitque suum imperium patribus plebique juxta gratum. Postremò non crudelitate aliqua, non tyrannide aut socordia usa, sed rectum judicium faciens, popularem favorem amisit. Contendebant coram ea duo ex Optimatibus de possessione agro-

agrorum. Sententia ex bono & æquo dicta, potentior humiliori damnatur. Ille, tanquam injuria esset potentiorem in judicio succumbere, populares appellans, indecorum esse indignumque ait, tantum populum, tot Proceres, tantum Imperium unius fœminæ subesse arbitrio. Ad cujus vocem excitata multitudo, muliebre regimen accusare, vicinarum gentium mores in medium adducere, virum qui sibi dominetur expetere. Libussa indicto silentio, desiderium se populi animadvertisse dicit, neque se illos eo frustraturam: Imperium subditis, non sibi post patris obitum tenuisse. Jubet ad diem posterum redeant. Obtemperatum est, itum atque reventum.

CAPUT VI.

De Primislao tertio Bohemorum Duce.

LIbussa in concione ubi adesse multitudinem vidit, Ego vobis, inquit, Bohemi, in hanc usque diem placidè molliterque, ut mulieribus mos est, imperavi, nulli quod suum esset eripui, nullum læsi, matrem experti estis, non Dominam. At vobis meum regimen ingratum, more humani ingenii mecum agitis: nihil diu placet homini: pium justumque Principem desiderant populi magis quàm ferunt. Estote ergo judicatu meo liberi: virum qui vobis præsit, quique suo arbitratu capita vestra judicet, sicut optastis, dabo. Ite, equum meum albicantem sternite, atque in campos latè patentes adducite, liberum effrenemque ibi dimittite, sequentes eum quocunque ierit. Curret equus aliquandiu: denique ante virum subsistet in mensa ferrea comedentem. Ille mihi conjunx erit, vobis Prin-

Princeps. Gratus ſermo concioni fuit. Emiſſus equus decem millia paſſuum percurrit. Poſtremò ad flumen Bieli ante aratorem conſtitit, nomine Primislaum. Sequuti Proceres populareſque, pòſtquam ſtantem equum & aratori blandientem adulantemque viderunt, accedentes propius, Salve, inquiunt, bone vir, quem nobis Superi dederunt Principem. Solve boves, atque aſcenſo equo nobiſcum venito: Libuſſa te virum, Bohemia Ducem poſcit. Agrum colere, gregem paſcere, navim regere, texere, ſuere, ædificare, multi ſe ignorare fatentur: magiſtratum in urbibus agere, Regem gerere, gentibus ac nationibus imperare, quod eſt difficilimum, nemo ſibi à natura negatum dicit: etſi plerique ſive laboris odio, ſive otii amore, oblatis Regnis abſtinuere. Primislaus quamvis agreſtis, nuntios benignè excipit, facturumque poſtulata reſpondit: tanta eſt mortalibus regnandi cupido: nemo ſe Regno indignum putat. Solutos boves, ut fabuloſa eſt omnis antiquitas, elevatos in aera ferunt, & in altiſſimam præſciſſæ rupis ſpeluncam delituiſſe, nunquam poſtea viſos. Stimulum vero quo boves urgebantur, terræ defixum mox fronduiſſe, ac tres coryli ramos emiſiſſe: ex quibus duo ſtatim exaruerunt, tertium, in arborem ejuſdem generis proceram excreviſſe. Non recipio ad me veri iſtius periculum: apud Authores iſta quærantur. Vidi tamen inter Privilegia Regni literas Caroli quarti Romanorum Imperatoris, divi Sigismundi patris, in quibus hæc tanquam vera continentur. Villæq; illius incolæ, in qua hæc geſta creduntur, libertate donantur: nec plus tributi pendere jubentur, quàm nucum illius arboris exiguam menſuram. Sed

Tres tantum liberi uſque hodie 1513.

Sed nec mihi Carolus fidem facit: nam Reges plerunque creduli sunt, nec quicquam non verum putant, quod generis sui claritatem astruit. Primislaus igitur audita legatione, inverso vomere, pane caseoque apposito, vitam quasi grandem facturus, cibum sumpsit. Ea res Bohemorum animos confortavit, mensam ferream, de qua Libussa vaticinata fuerat, in vomere cognoscentes. Stupentes edentem circumstant, saturum equo imponunt, jubentque festinare. Inter eundum, quid sibi vult stimulus frondens? interrogant: & cur duo rami mox aruerunt? Ille qui divinandi peritiam calleret, treis sibi liberos nascituros ait, ex quibus duo funere immaturo deficiant, tertium Nobiles fructus editurum. Quòd si ager totus exaravisset ante vocationem, genus ejus masculinum perpetuò regnaturum fuisse: quum ante tempus accersitus sit, eam spem ademptam. Interrogatus, curnam calceos, querno robore factos secum afferret? servandos in arce Vissegradensi respondit, ostendendosque posteris, ut scirent omnes primum qui Principatum inter Bohemos accepisset, ex agro fuisse vocatum: neque insolescendum esse, qui ex humili fortuna solium ascenderit. Servati calcei diu apud Bohemos, religiosè habiti, ac per sacerdotes templi Vissegradensis ante Reges delati, dum pompa coronationis educitur. Quum Vissegradum appulisset Primislaus, ingenti favore plebis atque honore exceptus est, Libussamque sibi matrimonio junxit. Nec diu moratus, Pragense oppidum aggere atque muro cinxit: de cujus nomine dum disceptaretur, jussit Libussa ex artificibus, qui primò occurreret, rogari quid ageret: ac ex primo verbo ejus vocari

Mensa ferrea.

Calcei è querno robore.

cari oppidum. Interrogatus faber lignarius quispiam: limen se agere dixit, quod Bohemicè praha dicitur: indeque nomen urbi datum, sed corrupto vocabulo posteri Pragam dixêre. Exinde leges conditæ, quibus Bohemi longo tempore usi, Provincia pace & otio fruens, opibus aucta est. Et Libussa castellum Libus ædificavit, non longè ab Albi flumine, quod morienti sepulchrum fuit. Qua mortua, Imperium ad Primislaum solum rediit, quod vivente conjuge ejus maximo Consilio administravit: fœminarum (quæ illa vivente plurimum poterant:) Authoritas extincta.

Praga unde dicta.

Libus.

CAPUT VII.

De puella Valasca, quæ Principatum Bohemiæ more Amazonum septennio potenter obtinuit.

SEd fuit inter virgines, quæ Libussæ ministrare solebant, Valasca puella ingentis Spiritus, & Amazonicæ mentis, quæ clanculum accersitis comitibus, Heram, inquit, ô sorores perdidimus, quæ nos à virorum contumelia vindicavit, nec passa est servire viris: contra, viri ejusdem Imperium subiêre, nos Reginarum honore fungebamur. Nunc jugum asperum & miserrimum ferre oportet, nisi libertatem nobisipsis vendicemus, vilissima mancipia sumus. Quòd si vobis id animi est quod mihi, facilè pristinam authoritatem obtinebimus. Ego secretorum Libussæ conscia, Therbicæ quoq; sortes novi, herbarum vires non minus quam Brela calleo, quod tres habuêre sorores, hoc mihi soli datum est. Assistite audenti, vobis Imperium in viros polliceor. Probant singulæ Valascæ consilium, conjurant, poculum recipiunt,

quo virile genus odissent. Interea loci Primislaus virginem sibi per quietem sanguineum ministrare potum videt. Territus somnio, ac malum quod erat futurum suspicatus, Primores terræ admonet, ne tantum licentiæ fœmineo sexui præbeatur. Mos enim virginibus erat equos ascendere, fatigare cursu, flectere in gyrum, hasta contendere, gestare pharetram & arcum sagittare, jaculari, venari, nihil officii virilis omittere. Quod Primislao tum periculosum, tum bonis adversum moribus videbatur. At Proceres ridere Principem, fœmineum sexum nil ausurum magni credere. Mirari tantò majus atque amare puellas, quantò agiliores ac doctiores dicerentur. Valasca monere interdiu noctuque conspirationis socias, spem bonam facere, audaciam augere, poculis atque carminibus mentes earum à virorum amore avertere, dietim plures allicere, Provinciam universam veneno inficere. Ubi jam virginum ac nuptarum satis convenisse arbitratur, mandat omnibus suos viros, parentes, germanos, filios mares, omnes somno vinoque sepultos noctu occidant, armis equisque arreptis in campum prodeant, non longè à Praga monstratum. Maturatur scelus, virorum quantum imperatum erat interficitur: veniunt in campum armatæ fœminæ, prostratoque virorum exercitu, qui parricidas insequebatur, Ducem in arce Vissegradensi obsident. Quam quum expugnare nequirent, castellum sibi haud procul inde in prærupto undique colle naturaque munitissimo ædificant, quod Dievizum appellant, quasi virginum castrum. Dievizæ namque eorum lingua virgines nuncupantur. Res visa patribus ple-

Muliebris audacia.

Dievizum

bique perniciosissima, tum propter admissum scelus, tum quòd illarum exemplo reliquas adduci fœminas verebantur, & hostem cuique domi esse formidabile fuit. Hortantur itaque Principem, puellas bello coerceat, se cum copiis affuturos promittunt. Primislaus se à diis admonitum ait, perituros omnes, qui puellas armis lacessant, tempus aliud expectandum. Illi spreto consilio, coacto sine Principe exercitu, castra ad Dievizum ponunt, puellasque cingere obsidione pergunt. Valasca nil territa in majori discrimine majorem adhibet animum, comites ne mente labantur plena fiducia hortatur, advenisse tempus affirmat, quo toti Bohemiæ leges imponant: videre se omnes Provinciæ optimates in suam potestatem venisse: vires tantùm acuant, victoriam in manibus esse. Neque novum, viros mulieribus obsedisse, Amazones sibi Asiam vectigalem fecisse, pugnasse ad Trojam, Thesei atque Herculis arma contemsisse. Si consilium atque animus mulieribus adsit, vires haudquaquam deesse: nullius Bohemi consilium suo præferre. Ubi persuasam multitudinem animadvertit, palantes hostes, & nil tale verentes aggreditur. Fit trepidatio in totis castris. Mox fœda oritur fuga, instant virgines, virosq; passim trucidant. Neque aliter pugnatum est, quam si muliebres viri animos, viriles fœminæ induissent. *P*auci ex ea pugna evaserunt, quos velocitas equorum, non sua virtus à morte redemit. Singularis audaciæ in hoc prælio septem puellas fuisse memorant, Maladam, Nodeam, Suataciam, Vorastam, Radgam, Zastanam, Tristanam. Reginam sua manu septem viros interemisse. Spolia ingentia capta: præmia pro meritis reddita: sep-

Fortiter.

ſeptem quæ virtute præſtiterant; torquibus aureis atque armillis donatas: Valaſcam veluti deam habitam: neque poſt id prælium Bohemis adverſus puellas audaciam fuiſſe. Illæ populari agros, abducere prædas, rapere, occidere, villas incendere, potentiam indies augere, fingere interdum ſe virorum amore teneri, amatorias Epiſtolas Nobilibus adoleſcentibus mittere, deteſtari faſtum atque inſolentiam Valaſcæ, ſimulare fugam, rogare in ſylvam potenti manu venirent, ac ſe raperent. Juvenes qui puellarum facinora magis admirarentur quam odiſſent, victi blanditiis, captique nonnullarum ſpecie (erant enim pleræque pulcherrimæ) imperata faceſſunt. Sed ingreſſi ſylvas, inſidiis circumventi, trucidantur. Alii nova frade in arcem vocantur, Valaſcam veluti per traditionem comprehenſuri. Qui mox intromiſſi, ad unum necantur. Ubi jam nulla fides virginibus eſt, commentum inauditum excogitant.

CAPUT VIII.

De puella Sarca, quo modo dolosè Nobilem Stiradum deceperit, mortique tradiderit.

SArca erat inter puellas admodum honeſta facie, ſed animo impuro, & ad omne ſcelus parato. Hanc in altiſſimo nemore ſtrictis pedibus ac manibus arbori alligant, tubamque venatoriam, ac vaſculum medone plenum juxta ponunt: ipſæ in inſidiis haud procul deliteſcunt. Solebat hac iter ſæpe facere Stiradus, Nobilis eques inter Bohemos opibus & authoritate potens, & qui puellarum tyrannidem præ cæteris abhorreret, atq;

persequeretur. Is ergo quum sylvam pro suo more venaturus intrasset, puellamque vinctam conspicatus esset, miserabundus quid sibi ea res vellet percontatur. Cui Sarca: Nosti, inquit, quot scelera his in regionibus Velasca perpetrarit, dum sibi potentiam regnumque vendicat. Ego quoque pariter in furorem acta, insaniam ejusdem aliquandiu sequuta sum. Peccavi fateor, pœnituit me tamen tot ineptiarum, cogitavique quonam modo scelestam relinquere vitam possem: statui ab iniqua discedere Domina: sed dum comitem fugæ quæro, prodita captaque huc perduçor: hic de me sumere statuerat supplicium sanguinaria carnifex. Interea dum ligor, dumque mihi ultima verba dicuntur, ut auditus est tuorum canum latratus atq; hinnitus equorum, illæ meæ lamiæ salutem pedibus quæsiêre. At ego te vir clarissime, quem unum perfida turba metuit, per Nobilitatem tuam oro, miserere infelicis fœminæ. Solve me obsecro atq, adducito: aut si hoc non placet, jugula me potius quam hîc vivam deseras: namque ubi abieris, mox aderit iniqua virginum cohors, meque diris lacerabunt modis: juvat tua manu perire. Stiradus lachrymis motus muliebribus, puellæq; forma captus, equo desiliens vincula solvit, rogatque medonis vasculum, simulque tuba apposita quid sibi velint? Tum Sarca, medonem, inquit, optimum carnifices attulerunt, quo inter cruciandum uterer: hunc jam læta securaque bibam: & haustu sumpto, quod reliquum fuit, Stirado propinavit, qui pariter bibit. Erat autem potus suavissimus, quem Bohemi ex albo melle conficiunt: sed quam mulieri saluber, herbis & carminibus adhibitis, tam viro pestilens: qui mentem Stiradi prorsus

Medo.

alie-

alienavit. Exinde tuba hæc, inquit, mea fuit dum venarer, quam mihi mortuæ ad collum suspendere statuerant pessimæ, quasi venatricis signum: inflabo ut intelligant me viventem, suisque manibus ereptam esse. Moxque tuba cecinit. Valasca ubi sonitum audivit, ex composito cum armatis puellis adest, Stiradum incautum capit, comites ejus obtruncat. Ferunt dum hæc agerentur, auditum tota sylva ingentem veluti rîdentium strepitum; ubi dum esset hominum solitudo, creditum dæmones de puellarum facinore ac fallacia cachinnatos: illas verò instructo exercitu Stiradum catenis vinctum, in conspectum arcis Vissegradensis deduxisse, ibique prospectante Bohemorum Principe, Nobilem virum rotæ supplicio, quod est inter Germanos atrocissimum ac miserrimum, peremisse. Post hæc jam planè regionis Dominas viros sibi ascivisse, ex quorum complexu novis fœtibus Rempublicam sustentarent, sancitumque lege, ut natæ fœminæ diligenter asservarentur, masculis dextri oculi eruerentur, amputarenturque pollices, ne viri facti aut arcus tendere, aut armis uti valerent. Idque aliquandiu factitatum. Septem annis ea pestis Bohemiam afflixit, tributariaque magna ex parte Provincia virginibus fuit. Qui detrectavêre Imperium, intra mœnia clausi, nusquam exire audentes, magnis incommodis affecti sunt. Denique quum necessaria deessent, eoque perducta res videretur, ut coactos fame deditionem facere oporteret, tumultuarie Principem adeunt, dirum puellarum bellum deplorant, ignaviam Ducis accusant, malle se fœminis obedire, quàm perire inedia dicunt, aut populum tueatur, aut meliori cedat; probris & con-

Stratagema. tumeliis minas adjiciunt. Primislaus tot angustiis circumventus, quum non tam armis, quàm sortibus valeret, plebem paucos adhuc dies expectare hortatur, id si faciant, puellarum excidium imminere. Paret multitudo. Ipse medio tempore scribit Valascæ, injussu suo Optimates Provinciæ arma in eam sumpsisse: placere sibi eos subiisse pœnas: se illam filiæ loco amare: neque invidere Principatum, quæ conjugis suæ Libussæ discipula extitisset: Imperium virtuti suæ deberi, quæ Bohemiam virili audacia bello attrivisset: senium suum Regno ineptum, neque filio impuberi gubernationem credendam, monere ut arcem Vissegradensem ex manibus suis accipiat, sic Bohemiam totam in potestatem ejus venturam; filio quam velit partem faciat: sibi privato, quod restat ætatis, vivere libeat, atque in agrum reverti, quem reliquisset invitus. Potestatem quam sibi fœmina tradidisset, jure optimo se fœminæ restituere. Capitur Valasca suis artibus, missaque puellarum cohorte, tradi sibi arcem postulat. Intromissæ virgines apud Principem opipare epulantur. Interea prosilientes ex insidiis juvenes armati, puellas omnes trucidant: nec morati, castellum Dievizum cum exercitu petunt. Valasca re cognita, furore amens, cum paucis obviam egreditur, consertoque prælio priusquam comites adsint, dum strenuè pugnat, inter confertissimas hostium turmas occiditur. Subsequutæ virgines, ubi Dominam cecidisse cognoscunt, non tam spe victoriæ, quàm ultionis ardore certamen instaurant. Pugnatum est aliquandiu, nunc huc, nunc illuc victoria inclinante: ad extremum infeliciter præliantes fœminæ, cæsis quampluri-

pluribus, fugæ ſe commiſerunt. Subſequuti hoſtes, uno agmine victores cum victis Caſtellum irrupere, potitique arce, quicquid fœminei ſexus inventum eſt, ferro extinxere, atque hoc pacto magnanimi juvenes Dominatu fœmineo Bohemiam liberarunt. Valaſca inter fœminas clariſſimas numeranda, plus auſa, quàm ſexui ſuo congrueret, inſepulto cadavere jacens, feris ac volucribus eſca fuit.

CAPUT IX.

De Nimislao quarto, ac Mnata quinto, Vorcioque ſexto, nec non Vinslao ſeptimo, Bohemorum Ducibus.

PRimislao ex Libuſſa tres filii nati, duo immaturo rapti funere, tertius morienti ſeni hæres dictus, Nimislaus nomine, quod nihil excogitans interpretatur. Fuit enim ſtupidi ingenii, & prorſus iners: inter ſcorta & concubinas otio marcens. Molliciem ejus fortuna confovit, quæ pacem illi perpetuam dedit, nullo vicinorum arma movente, nec ſeditionibus ſtudente populo, quem diutina virginum bella prorſus extenuaverant. Hunc Mnata filius ſubſequutus eſt: Mnatam Vorcius, cui duo fuerunt filii, Vinslaus & Vratislaus. Inter quos moriens partitus eſt terram. Vinslao Praga & Ducatus Bohemiæ ceſſit, Vratislao Principatus, qui poſtea Zazenſis dictus eſt.

CAPUT X.

De Grezomislao, qui & Neclam dictus est, octavo Bohemorum Duce. Et gravi bello, quod gessit cum patruo suo Vratislao.

EX Vinslao natus est Grezomislaus, qui & Neclam dictus est, unicum timoris & pavoris exemplum. Cujus ignaviam animo volvens patruus, optimum instrumentum ad subigendam sibi Bohemiam ratus, arma movens plura adversus eum bella feliciter gessit. Quibus magnificatus & auctus, urbem condidit inter duos montes Mednam & Pubecham, quam de suo nomine Vratislaviam nuncupavit. Neque contentus prioribus victoriis, novum nepoti bellum indicit, capitalem pœnam subditis suis interminans, qui gladii longitudinem æquantes in prælio deessent. Jubet quoque Purpuratos suos falcones atque accipitres secum afferant, quos humana carne pascere velit, non ad pugnam, sed ad cædem iturus. Postremò se nulli ætati parsurum dicit, ipsosque lactentes pueros ab ubere matrum rapi atque confodi mandat, mammasque mulierum pullis equorum sugendas tradi. Insolens sanè ac superbissimus, & fortasse crudelior quàm si vicisset. Parte alia, Neclam vir muliere corruptior, trepidare atque pavere, nihil Consilii, nihil spei habere, ultimam vitæ suæ diem advenisse putare, non gladium intueri, non milites affari posse, alieno tamen ductus Consilio, se pugnæ interfuturum dicit. Et accersito clàm Sclercio nobili Equite, figura corporis sibi perquam simili, animi verò fortitudine & corporis robore dissimilimo: Fuit enim manu promptissimus, & audaci

daci animo, atque inprimis rei bellicæ peritissimus: Hunc suis armis indutum ac insignibus Principalibus honestatum, quàm paucissimis rem scientibus, obire Ducis munia jubet. Multa interim vatum præsagia, fœminarum quoque spiritu, ut ajunt, pythonico imbutarum vaticinia exquiruntur. Ex quibus una placandos Deos humana hostia respondit, sic enim victoriam repromitti. Cui Neclam, plus religioni, quàm armis fidens, cæso quem sortes designavere juvene, morem gessit. In alia parte mulierem fuisse tradunt, quæ privigno bellum petituro, Vratislaum in pugna casurum, majoremque populi partem cum eo interituram prædixerit: posse tamen evadere juvenem, si sibi crederet. Adolescenti se credere, atque imperata facturum respondenti, jussisse ut pergeret, quando remanere domi capitale esset, primumque qui obvius fieret occidere, atque utrasque aures cadenti amputare, & in pera recondere. Exin gladio inter priores equi pedes signum in terram facere, qua deosculata, equum ascendentem fugam maturare. Pugna in campo, cui Thusco nomen est, committitur, concurrunt acies, magnis utrinque viribus ac clamoribus certatur. Stat belli fortuna diu anceps, multi hinc atque inde vulnerantur, prosternuntur, occiduntur. Ad ultimum Bohemi, qui non pro gloria, aut ampliando Imperio, sed pro vita, pro focis, pro aris, pro uxoribus ac liberis in aciem venissent, desperatione in virtutem versa, audacibus animis, invicto robore præliantes, victoria potiuntur, non sine Sclercii magna laude & summa gloria; cujus in hoc bello, tum ars, tum virtus plurimum valuit. Occiditur tamen inter *Victoria ex desperatione.*

præ-

præliandum: & ut jusserat, in eo campo sepultus est, ubi prælium gestum, suaque morte vitam Ducis, & patriæ liberationem redemit. Ex hostibus cæso Principe, quàm paucissimi evaserunt. Ajunt adolescentem, qui novercæ jussioni paruerat, domum redeuntem uxorem suam, quam unicè amavit, interemptam reperisse, ambabus carentem auribus, pectusque confossam, & quas hosti amputaverat aures, conjugis suæ fuisse, stupentem tristemque cognovisse. Tantum præstigia possunt, aut veneficarum carmina mulierum.

Præstigium.

CAPUT XI.

De infidelitate Duringi, qui Vratislai filium sibi commissum interfecit, pœnamque condignam dedit.

BOhemi parta victoria, occiso Vratislao, terram ejus ferro atque igne devastant: inventumque Vratislai filium impuberem, Principi tradunt. Qui misertus ætatis, patruelem Duringo, ad Egram fluvium imperium possidenti, Vratislao gratissimo quondam comiti tradidit. Qui cœca cupidine captus tanquam initurus Principis gratiam, puero supra Egram, qui tum glacie constrictus erat, perfracto gelu pisces quærenti, gladio caput abstulit, secumque Pragam deferens, ubi ad Neclam introductus est, proferens cruentum caput, Solium, inquit, tuum hodie firmavi: aut perire hoc, aut te oportuit. Securus in utramvis aurem posthac dormies, æmulo Regni sublato. Motus haud aliter quàm par erat Princeps tam diro spectaculo, perfidiam, ait, nulla beneficia vincunt: Ut aleres puerum, non

non ut occideres, credidi. Te neque meum imperium, neque amici memoria, neque innocentis pupilli miſeratio retraxit ab ſcelere? At mihi quietem parare voluiſti. Tui ergo meriti hæc ſumito præmia. Ex tribus mortibus, quam malueris, optionem habeto: aut gladio teipſum confodito, aut laqueo perſtringito guttur, aut ex Viſſegradenſi rupe præceps ruito. Duringus accepta ſententia, in alni arbore, quæ propinqua fuit, ſeſe ſuſpendit: alnus poſteà quamdiu remanſit, arbor Duringa dicta eſt.

CAPUT XII.

De Noſtirico nono, & Borſivoio decimo, Bohemorum Ducibus. Qui & ultimus Paganorum Ducum fuit, & tandem cum uxore ſua fidem Chriſti ſuſcipiens, baptizatus eſt.

NEclam verò moriens, * Noſtiricum majorem natu filium hæredem inſtituit. Dipoldo Provinciam Surimenſem teſtamento dimiſit. Noſtirico Borſivoius filius ſucceſſit, ultimus Paganorum Ducum: qui tamen & ipſe imperante Arnulfo Cæſare à beato Methodio, Moravorum Archiepiſcopo, cum Ludmilla conjuge ad Baptiſmi gratiam perductus eſt DCCCCXCV. anno poſt Chriſti Salvatoris noſtri ortum. Ludmilla ſancta mulier habita, etiam miraculis claruiſſe fertur.

* *Aliàs Hoſtivicum.*

CAPUT

CAPUT XIII.

De situ Moraviæ, & Suatocopio, penultimo Rege ejusdem. Qui & primus Christianus inter Reges Moraviæ fuit.

SUatocopius eo tempore Moravis imperabat, Christianæ religionis cultor, & dignus, cujus memoriam ad posteros referamus. Moravia trans Danubium jacet, cui ad Orientem Hungari Polonique Regnum possident, Morava disjuncti amni, qui nomen regioni dedit: Occidentem Solem Bohemi excipiunt, Austriales, Meridianum: Septentrionale latus Slesiæ occupant. Ager vini, frumentique ferax, gens rapinis assueta: nulli tutum iter nisi armato, potentiorique præbet. Hic multos annos regnatum. Hungari, Bohemi, Russani, Polonique, Moravorum Principi paruerunt, Princeps ipse Romano Imperio. Caput Regni civitas Volegradensis. * Suatocopius Regum penultimus, quum aliquandiu feliciter regnasset, tandem Arnulpho Imperatori tributum pendere recusans, commisso prælio, quum suos cadere animadvertisset, clàm sese pugnæ subtraxit: atque ut erat mutata veste incognitus, salutem solus fuga quæsivit. Quumque ad montem venisset, cui Sambri nomen est, abjectis armis, equo dimisso pedibus iter fecit, & tanquam viator inops, vastissimam ingressus eremum, tamdiu pomis arborum atque herbarum radicibus vitam sustentavit, donec treis eremi cultores obvios habuit: quibus sese adjungens, usque ad extremum vitæ perseveravit incognitus, patienter ac sedato animo incommoda quæque ferens. Ubi verò obitus affuit,

Aliàs Suatocupus.

fuit, accersitis Eremitis, nondum, inquit, quis fuerim, novistis? Rex ego Moravorum, prælio victus ad vos confugi, & Regiam vitam & privatam expertus morior. Nulla Regni fortuna est tranquillitati eremi præferenda. Hic securus somnus, dulces herbarum radices atque undas efficit: ibi curæ atque pericula nullum cibum, nullum potum non amarum reddunt. Quod vitæ mihi fata dederunt, apud vos felix peregi: in Regno quicquid ejus transactum est, mors verius quàm vita fuit. Sepelite me hîc postquam anima corpus reliquerit, Moraviamque deinde petentes, filio meo, si adhuc vivit, hæc nunciate. Atque his dictis vita excessit. Arnulfus interea victoria potitus, Regnum Moraviæ Suatocopii filio, quem de sacro fonte levaverat, possidendum reliquit. Is ab Eremitis edoctus de fortuna patris, quem cecidisse in prælio existimaverat, corpus ejus ex eremo defossum, Volegradum retulit, atque in sepulchris majorum condidit. Fuit autem Suatocopii filius, quanquam Christianorum sacris imbutus, minus tamen quàm decuit, Sacerdotes Dei veneratus. Qui venationem aliquando facturus, Archiepiscopo Methodio imperavit, ne ante suum reditum divina perageret. Expectavit Methodius ad meridiem usque, tandem negligi rem divinam veritus, Deo Sacrificium cœpit offerre. Interea reversus Princeps, ubi se neglectum animadvertit, sacram ingressus ædem, multitudinem canum intromisit, tubasque clangere jubens, ad altare usque progressus, convitia multa ingerens, vix manus à violatione Sacerdotis abstinuit. Ob quam rem paucis post diebus Methodius in Bohemiam fugiens, Regem

Scite.

extra

extra Ecclesiam fecit, Regnoque sacris interdixit. Quo facto, non solùm Archiepiscopalis sedes in Moravia defecit, sed in seipso quoque Regnum extinctum est. Mortuo namque paulò pòst excommunicato Rege, Imperii Moravorum partem Theutones ac Bohemi, partem Poloni atque Hungari diripuerunt. Methodius in Bohemia aliquandiu moram traxit, deinde Romam se contulit, ibi fratrem suum Cyrillum comperit, qui baptizato quondam Suatocopio, Moravis Christiana sacra crediderat, multasque alias Sclavorum gentes ad fidem Christi converterat. Ferunt Cyrillum, quum Romæ ageret, Romano Pontifici supplicasse, ut Sclavorum lingua, ejus gentis hominibus, quam baptizaverat, rem divinam faciens uti posset. De qua re dum in sacro Senatu disceptaretur, essentque non pauci contradictores, auditam vocem tanquam de cœlo in hæc verba missam: Omnis spiritus laudet Dominum, & omnis lingua confiteatur ei: Indeque datum Cyrillo indultum.

CAPUT XIV.

De Spitigneo undecimo, ac Vratislao, duodecimo Bohemorum Ducibus.

BOrsivoius autem, conjunxque Ludmilla, Christianam veritatem amplexi, fidem Catholicam inter Bohemos magnoperè ampliarunt. Ludmilla fuit Comitis Slamborii Castelli Bizeniæ, quod posteà Melinca dictum est. Ex qua tulit Borsivoius duos filios, Spitigneum & Vratislaum. Primus patri succedit, sed moriens sine filiis, fratri Principatum relinquit. Conjunx Vratislai Dra-

Drabonucia,* mulier audax, & ad scelus prona, duos pariter filios viro peperit, Venceslaum & Boleslaum: priorem Ludmillæ tradidit educandum, alterum ipsa enutrivit, Alumni ex nutricibus mutuati mores, Venceslaus pietatem colere, mansuetudinem præ se ferre, Christiana sacra venerari, elargiri multa pauperibus, nulli noxius esse: Boleslaus idolorum sectari culturam, honores ambitiosè quærere, adulterari, rapere, occidere, in scelera cuncta prolabi. *Aliàs Drahomicia.*

CAPUT XV.

De sancto Venceslao Martyre, tertiodecimo, & fratre suo Boleslao quarto decimo, Bohemorum Ducibus.

PAter suprema ordinans, Ludmillæ, cujus integritatem prudentiamque optimè nosset, quousque liberi adolevissent, gubernationem Provinciæ dimiserat. Id ægrè Drahomiciæ fuit, quæ Tymam & Simonem nefarios homines submittens, socrum in Castello Thetim strangulari jussit: ipsa deinde Imperium accepit. In omnes crudelis, in Christianos sævissima & intolerabilis, ac propterea Venceslao etiam filio infesta, cui præferre fratrem non dubitavit. De Venceslao hæc referuntur. Potus cibique parcissimum fuisse tradunt, corporis Majestate decorum, virginitatem ad ultimum vitæ servasse: divina in templis officia, diurna nocturnaque nunquam neglexisse, & noctis quidem tempore nudis pedibus super glaciem ac nivem iter agentem, vim frigoris minimè sensisse. Podium verò ejus comitem, quum caligatus obriguisset, jussum vestigia Venceslai pedibus premere, concaluisse. *Venceslaus.*

Poſtera die cruenta ſancti viri veſtigia inventa: iniſſe eum populo perurgente, adhuc vivente matre, Principatum. Duci verò Curinenſi, nulla injuria laceſſito, cum exercitu in Bohemiam ingreſſo, atque agros vaſtare conanti, armatum cum copiis occurriſſe, vocatoque in Colloquium, ſingulare certamen obtuliſſe. Accepta ab adverſario conditione, ubi manus conſeri debuit, Angelos viſos, qui Venceslaum protegentes arma miniſtrarent: territum ea novitate Curienſem, ex equo prolapſum veniam petiviſſe. Bohemum libenter humiliato peperciſſe, monuiſſeque ne deinceps aliena peteret. Similem Angelorum comitatum vidiſſe ajunt Imperatorem, quum Venceslaus adoleſcens in ejus curia obverſaretur, eamque ob cauſam brachium ſancti Viti dono ei dediſſe, in cujus honore cathedralis ædes in Praga conſtructa eſt. Ferunt tunc Bohemiam ſub Epiſcopo Ratisbonenſi fuiſſe, ac propterea quum Venceslaus Volgangum Præſidem, qui poſtea inter Sanctos relatus eſt, ad conſecrationem ejus Baſilicæ ſummis precibus invitaſſet, reſpondiſſe Pontificem, coram Deo jam templum ſuum dedicatum eſſe, quod futuram Metropoliticam cerneret, miſſurum ſe tamen, qui ſua vice Venceslao ſatisfaceret. Creverat jam Venceslai nomen, miraque populi charitate atque admiratione celebrabatur. Sed quantò cæteris acceptior erat, tantò acrius in ſe odium fratris matriſque concitabat, ac propterea licet dimittere ſeculum, & in monachum tonderi deſtinaſſet, non potuerunt infelices animæ ſancti viri propoſitum expectare, ſed impatientes moræ, piam Principis intentionem ſcelere præveniunt.

Fit

Fit convivium apud Boleslaum matre jubente: vocatur Venceslaus. Qui etsi mortem instare prædixerat, facta tamen cum Sacerdote de peccatis suis ex more Christiano Confessione, fraternam domum ingreditur, ibique statim Boleslai manu percussus interiit. Dicat aliquis homicidam sui ipsius Venceslaum fuisse, negetque cœlo dignum, qui certæ se morti obtulerit. Nos Gothorum instante procella, plurimas Romæ fuisse puellas legimus, quæ pudicitiæ suæ vim inferri timentes, & ne in manus hostiles inciderent, in Tyberim sese præcipitaverunt: quæ postea miraculis coruscantes, Sanctorum honores meruere. Venceslai sanctitati, qua die cæsus est, Christum Deum testimonium præstitisse, memoriæ prodiderunt, qui Regi Daciæ per visum apparens, suo martyri ædem construi mandavit. Ipsum autem Venceslaum multis miraculis claruisse, atque inter sanctos Martyres ab Ecclesia receptum tradunt, Drahoniciam paucis post diebus fatis suis trahentibus, ultionemque parricidii exigentibus, hiatu terræ apud arcem Pragensem absorptam, Boleslaum multis sceleribus nobilitatum, morbo absumptum duos filios reliquisse, Boleslaum paternum nomen referentem, & Stratiquatem.

Venceslai mors.

CAPUT XVI.

De Boleslao, quintodecimo Bohemorum Duce.

BOleslaus Imperio potitus, patrui magis, quàm patris æmulator extitit. Religionem enim Christi extollens, viginti Ecclesias erexit. Huic soror fuit Milada eximia specie virgo, sacris imbuta literis, & multa pollens eruditione.

Milada.

Quæ quum Romam orationis causa petivisset, à Joanne Pontifice Maximo benignè excepta, ipsius authoritate monasterium sancti Georgii in arce Pragensi construxit, ibique Sacerdos consecrata est. Eadem quoque sancti Viti ædem à Venceslao fundatam, in Pontificalem elevari obtinuit. Ditimarus natione Saxo, & opinione sanctitatis insignis, primus ibi Episcopus consecratus, cui Adelbertus successit, nobili genere apud Bohemos natus. Stratiquas, Boleslai frater, relicto seculo apud Ratisbonam Baioariæ civitatem, in Cœnobio sancti Emerani, monasticam vitam elegerat. Quem Pragam fortè advenientem, aggressus Adelbertus, Pontificalem ei Cathedram offert: qui quum esset Regis frater, ex Rege natus, facilè populum sub religione continere posset: nam sibi non esse facultatem ejus regendæ plebis, quæ rapinis & adulteriis assueta, jus fasque omne contemneret. Stratiquas mundanas dignitates, quasi malas pestes effugiendas esse respondit, Monasterium sibi & præsentem vitam suavem præstare, & futuram promittere meliorem, in eo se vivere morique velle. Scribunt Authores, Adelbertum his auditis, Prophetico Spiritu plenum Stratiquati dixisse: Poteras modo Pontificali honore cum salute defungi: at quod nunc recusas, in perniciem tuam vehementer expetes. Abiisse deinde Romam, ac cum fratre suo beatæ vitæ Gaudentio in Monasterio sancti Alexii tamdiu delituisse, donec jussu Pontificis Maximi, suas oves repetere jussus est. Quibus quum esset prorsus ingratus, in Hungariam profectum, Regem Stephanum baptizasse, quem inter Sanctos relatum ajunt.

Ditimarus.

Stratiquas.

ajunt. Exinde Poloniam ingressum, Gaudentium fratrem, in Ecclesia Gnesnensi prædicaturum Evangelium, Pontificem ordinasse. Postremò Prutenos adiisse, apud quos dum Christi legem prædicat, gladio cæsum, Martyrio vitam finisse. Interea Stratiquatem mutato proposito, Pragensem Ecclesiam popoſcisse, neque repulsum, fraterno Regioque favore adjutum. Sed dum apud Moguntinum Archiepiscopum agit, sacris de more imbuendus, inter duos Episcopos jacentem pronum, diabolico spiritu arreptum, tamdiu vexatum, donec animam exhalavit, Adeodato, natione Teuthonico, Ecclesiam commissam.

CAPUT XVII.

De Boleslao sextodecimo Bohemorum Duce.

BOleslaus duobus & triginta annis Imperio potitus, ex vita decessit, relicto successore filio sui nominis Boleslao tertio: Huic Mescho, Polonorum Princeps, Cracoviam per fraudem eripit. Bello deinde orto, vastatis agris, induciæ demum dictæ, statutumque uti ambo Duces apud Cracoviam convenirent. Boleslaus accepta fide eò pergit, atque in convivio captus, luminibus privatur, comites ejus crudeliter necati, exceptis Vrisbuicensibus insidiarum consciis, scelerisque participibus. Qui domum reversi, tanquam magno ex periculo evasissent, publicam fidem atque jusjurandum & jura hospitii à Polono violata queruntur. Ubi fides habita, Janurem Boleslai fratrem dolo necare conantur. Cocherem inter Vrisbuicenses consilio, opibus & authoritate majorem, adolescentem sub specie venationis in sylvam tractum, ad stipitem ar-

borisalligatum, sagittis confodi jussisse fama est: divum Joannem Baptistam ab eo precibus exoratum, hirsuto tegmine sagittas excepisse, uxoremque ejusdem per visum commonuisse, periclitanti viro opem ferret. Interea famulum Principis Overam nomine, ex periculo prolapsum, proditionem populo exposuisse: illum tanta novitate commotum, correptis mox armis in sylvam procurrisse, captisque proditoribus atque occisis, Ducem salvum reduxisse. In eo loco, ubi hæc acta sunt, Monasterium Ordinis sancti Benedicti, quod Veliscam appellatur constructum, & aram majorem ibi sitam, ubi religatum Janurem tenuit. Mescho autem coacto exercitu; longè lateque Bohemorum populatus agros, Pragam denique obsidione cinxit, eamque biennio fame laborantem obtinuit, excepta arce Vissegradensi, quæ in fide Januris permansit.

CAPUT XVIII.

De Udalrico, septimodecimo Bohemorum Duce.

FUerat & alter Boleslao frater, Udalricus nomine, quem pater Henrico Imperatori nutriendum dederat. Is audita Meschonis proditione, clàm ab Imperatore dimissus, Castellum Dievizum natura & arte munitum ingreditur. Exin collecto raptim milite, colles occupat, qui Pragæ supereminent, tubasque clangere jubet. Mox alta voce Præconem Pragensibus nuntiare, victos prælio Polonos fugam cepisse, victorem Principem cum exercitu adesse. Qua voce accepta Polonorum præsidium, quod urbem tenebat, metu perculsum excessit. Pragenses aucti ani-

animo insequuti, complures in fuga captos necavere. Meſcho cum paucis in Poloniam ſe recepit. Udalricus Pragam ingreſſus, germano ſuo, ſive proditroibus ſuggerentibus, ſive quòd ætatis beneficio illum ſibi præferri videbatur, effodi oculos juſſit. Multa hujus facinora referuntur, partim reprehenſione, partim laude digna. Inter cætera & illud narratur, redeuntem ex venatione; puellam vidiſſe in villa quadam, juxta puteum veſtimenta lavantem, nomine Bozenam, quod Beatricem interpretatur, eleganti forma, & moribus ſupra quàm par eſſet agreſti venuſtis: captum ſpecie & alloquio modeſto, quamvis amici adverſarentur, conjugem accepiſſe: Bizetislaum ex ea natum. Is quum adoleviſſet, Jutham Imperatoris Otthonis Rufi filiam, quæ apud Ratisbonam in Monaſterio nutriebatur, quamvis nunquam vidiſſet, ſola fama commotus, vi rapuit, ſolusque cum illa ad patrem perrexit, comitibus velocitatem ejus inſequi nequeuntibus, ab Imperatore ex fuga retractis atque occiſis. Non improbavit pater factum, ſed admiratus audaciam, tantum ſe filium genuiſſe gaviſus, matrimonium cum rapta in Moravia celebrari mandavit: tantò præſtantiorem filium æſtimans, quantò nobilius eſt, Imperatoris quàm villici filiam amaviſſe. Imperator ea contumelia motus, jurejurando affirmat, exercitum in Bohemiam ducturum, terram malis affecturum, ſibique ſedem in medio Regni collocaturum. Statimque cum exercitu Bohemiam inſtar torrentis cuncta ſecum rapientis, ingreditur. Contra Udalricus filiusque caſtra movent. Jam duo exercitus ad jactum teli convenerant, tum Jutha, cujus ex injuria bel-

lum ortum, crinibus ſparſis, ſciſſa unguibus facie, victo periculorum magnitudine muliebri pavore, auſa telis ſeſe inferre volantibus, inter primas acies proſiliens, patris alloquium priusquam furor ardeat amplior, expoſcit. Quo impetrato, Fateor, inquit, pater, juſtum te bellum moviſſe, cujus filia rapta eſt, illumque pœna dignum, qui te contempſit, niſi compuliſſet amor, cujus cæca conſilia ſæpe veniam meruere. Sed age obſecro, pone ante oculos, quem armis inſequaris, gener tuus, mihi maritus, cui tantoperè iraſceris, & fortaſſe nepos tuus, ejus filius, in ventre meo conceptus eſt. Parce oro filiæ, parce nepoti: patrem illi, mihi virum dimitte. Non eſt degener maritus, nec ſolvi conſummatum matrimonium Romana Eccleſia ſinit: nec tibi victoriæ poteſtas eſt: utrique vires, utrique belli artes ſuppetunt: Mars dubius caſum reſpicit. Ne obſecro pater, mei cauſa tantam militiam morti objicito: parce, cui ego prior læſa, peperci. Illachrymatus pater, audita filia, facturumque ſe quod illa vellet, niſi obſtaret juramentum. Tum Jutha, Et maritus, inquit, meus jurejurando adſtrictus eſt Theutoniam armis laceſſere: ſed vana religio, quæ ſceleri locum facit. Vim criminibus Sacramenta non addunt. Et promiſſorem maleficii Divina Majeſtas odit, factorem exterminat. Inveni tamen, ſi libet, viam, qua te ſimul promiſſo virumq; ſolvam. Veniet cum patre gener ad pedes tuos, veniam commiſſi petet: te Regem, te Dominum profitebitur: neque impedimento erit, quo minus ſedem in medio Bohemiæ colloces, ibiq; jus dicas. Poſtremò curiam tuam in Theutonia petens, villas aliquas, quasquas juſſeris

Jutha elegans oratio.

Graviter.

inter

inter equitandum maritus diripiet. Placuit Imperatori consilium filiæ, atque in ejus verba fœdus ictum, exercitus consalutati, & in Boleslavia, quæ umbilicum tenere Bohemiæ creditur, sedes Imperatoris lapidea erecta, perpetuum rei monumentum Principibus terræ insigne datum Imperialis aquilæ. Exin Bisetislaus Moraviam ex paterno indulto rexit, Polonosque, qui magnam ejus partem occupaverant, bello delevit, eorumque multa millia, ligatis post tergum manibus, in Hungariam venundandos misit.

CAPUT XIX.

De Bisetislao decimo octavo Bohemorum Duce.

DUm hæc aguntur, anno post Christi ortum tricesimo ac millesimo, Boleslaus apud Cracoviam excæcatus interiit. Udalricus quoque frater ejus vita functus est. Quare cognita Janur & ipse cæcus, Pragam veniens, Ducatum gentis suopte ingenio nepoti dimisit. Bisetislaus ea re cognita, animo auctus, quamvis nulla injuria lacessitus, exercitum in Hungariam duxit, magnamque inde prædam retulit. Quinque ei ex Jutha fuerunt filii, Spitigneus, Vratislaus, Conradus, Jaronurus & Ottho: quorum fiducia plenus, etiam Polonos ulturus, avum pulsare bello non timuit, Cracoviamque armis captam funditus evertit, Gnesenium quoque metropoliticam urbem diripuit, multorumque martyrum sacratissima inde corpora asportavit, & crucem auream CCC. pensantem libras. Quod quum Imperator Henricus ejus nominis secundus accepisset, indignatus injussu suo Poloniam vastatam esse, Bisetislaum aut *Gnesna.*

resarcire Polonis damna,aut bellum expectare jussit. Ille nihil se Imperatori nisi tributum debere respondit à majoribus institutum. Pendebat autem Dux Bohemiæ Romano Imperio quotannis centum & viginti boves, & argenti puri centum quinquaginta marcas : id se neque neglexisse hactenus,neque neglecturum. Si quid amplius jusserit Imperator,à bono & æquo recedere, se libertati gentis nihil detracturum. Imperator his auditis, ex Ratispona in Bohemiam copias traducit: Otthardo Saxonum Duce ex altera parte cum exercitu properare jusso. Ingressus sylvam, qua Bohemiam cingi diximus, præcisis arboribus iter interceptum reperiens, milites viam securibus aperire jubet. Magnus hic labor equiti: erant enim vastæ magnitudinis arbores, multaque roboraincidenda,priusquam iter pateret. Ob quam rem,quum jam opere peracto ad interiora pervenissent, nec hostis in conspectu usquam daretur, fessi ac sitibundi projectis armis flumina petunt. Bisetislaus ex insidiis prodiens, palantes atque inermes aggressus, stragem haud parvam effecit. Imperator repentino commotus malo multis suorum desideratis, fuga salutem petit. Otthardus verò jam fines Bohemiæ ingressus, Septentrionalem Provinciæ partem longè lateque populatus: his cognitis, cum præda domum revertitur. Procopius comes Bicliensium, cum parte copiarum adversus eum missus,fortuna parum prospera usus, tanquam pecunia corruptus, effossis oculis,manibus, pedibusque obtruncatis, in flumine Biclinæ demersus est: nec tamen eo pacto quies Bohemiæ data. Nam sequenti anno Henricus Imperator, & Otthardus, majoribus collectis copiis redeuntes,

tes, transmissa sylva ferro ac flamma cuncta vastarunt. Bisetislaum armis diffidentem intra Pragæ mœnia clausum obsederunt. Severus tunc Episcopatum urbis gerebat, jurejurando Imperatori obnoxius, ex cujus indulto Pontificali sedi præerat. Is noctu cum pluribus ad Henricum confugit, obtinendæque urbis viam ostendit. Qua re fractus animo Bisetislaus, errati veniam petiit: dictæ sunt pacis leges quas voluit Imperator, & trium annorum tributum pensum: Slesia sub annuo tributo, auri triginta, argenti CI. marcarum Bohemiæ Principi tradita: secundo & quinquagesimo anno post millesimum à Christi Salvatoris adventu. Pace cum Imperatore composita, Hungariam sibi subigere Bisetislaus aggreditur: cujus populus suis utens legibus, Romanorum Imperium contemnebat. Sed ingressus hostilem Provinciam, mox ardenti febre correptus, ultimum instare diem intelligens, vocatis Bohemiæ primoribus, Spitigneum primogenitum successorem suum designat, reliquos filios Moravia inter eos divisa, parere fratri jubet. Atque his demandatis, vita decedit quarto Cal. Maji; Corpus ejus Pragam translatum apud parentes sepultum.

CAPUT XX.

De Spitigneo decimo nono Bohemorum Duce.

SPitigneus ut Regnum primùm potitus, omnes Teutonici generis Bohemia excedere jubet, nec matri potestatem manendi facit. Exinde Moraviam infestis petens armis, fratres bello aggreditur. Vratislaus audito Germani adventu, relicta in Olomucio conjuge, ad Regem Andream

in

in Hungariam confugit. Conradus & Ottho fratri se dedunt. Uxor Vratislai capta, aliquandiu in vinculis habita. Postremò suadente Severo Episcopo dimissa, dum virum in Hungaria petit, vicina partui in itinere decedit. Mœstùs ea re conjunx, ab Andrea Rege consolationem accepit, qui filiam suam Adilheidem nuptam ei tradit. Quod quum Spitigneus accepisset, veritus ne vires Hungaricas in se frater armaret, missa legatione, sine causa illum ex Moravia abiisse dicit, nihil hostile timendum fuisse. Nam cur frater fratrem oderit, secundo post se loco genitum? Servasse se abeunti bona, non abstulisse: redire eum ad suos debere, cuncta ei salva esse. Nec frustratus est fratrem, redeunti quæ armis abstulerat, cuncta restituit. Jutha verò à filio dejecta, quum secundo nupsisset, brevi mortua est: cujus corpus in Bohemiam translatum, in sepulchris Principum condidêre.

CAPUT XXI.

De Vratislao vicesimo Bohemorum Duce.

SPitigneo vita defuncto, Vratislaus successit. Qui Moravia rursus inter fratres divisa, Jaronurum, quem pater Ecclesiæ dedicatum exortem regni fecerat, in Diaconum vel invitum ordinari jussit. Is relicto Christi habitu ad Poloniæ Duces confugiens, militarem disciplinam sectatus est. Fuerunt Vratislao ex Adilheida tres liberi, Bisetislaus, & duæ fœminæ, Ludimilla, & Juditha. Verùm Adilheide mortua, uxorem alteram ex Polonia duxit, nomine Suaranam, ex qua Boleslaum, Borzivislaum, Vladislaum, Sobeslaumque suscepit.

pit. Inter hæc Severus Episcopus, qui Bohemiam Moraviamque sacerdotio tenuerat, Johanne in Moravorum Ecclesia sibi substituto, jam gravis senio ex vita decedit. Ob quam rem Conradus & Ottho Vratislaum precibus onerant, Jaronuro fratri ut Ecclesiam Bohemiæ ab Imperatore impetret. Annuit Vratislaus, neque Imperator adversatus est. Jaronurus ex Polonia revocatus, relicta militia, Episcopus ordinatur, ac mutato nomine Gebardus appellatur. Qui mox Spiritu superbiæ inflatus Moraviam non minus sibi quàm suo antecessori debitam dicit, illum exterum, se civem: illum infimo loco natum, se regia stirpe ortum. Ingressus Moraviam, Johannem Episcopum, qui cedere nollet, contumeliis & verberibus afficit. Vratislaus, qui Joannem amaret, ea re commotus, Romanum Pontificem contumacia Gebardi uti corripiat, scriptis hortatur. Missus est in Bohemiam Rudolphus Cardinalis, qui causa cognita delictum puniat. Is vocatum Gebardum, quum minimè pareret, sacerdotio abdicavit. Sed rogatus à clero, dignitatem ei restituit, jubens & ipsum & Johannem intra annum coram summo sacerdote se exhibere. Paruerunt ambo. Sacerdos maximus ambobus auditis, Gebardum amovere sacerdotio statuit: fecissetq;, nisi preces intervenissent Mathildis virginis, filiæ Bonifacii Ducis Lucani, quæ tum Romæ fuit, ex Bohemorum sanguine nata. Hæc est illa Mathildis, fama inclyta, & apud Historicos latè memorabilis, quæ à Radicofano Senensis agri oppido usque Ceperanum interjacentem terram donavit Ecclesiæ: posteri Patrimonium S. Petri appellarunt. Hujus ergo interventu Romanus *Mathildis.*

Præ-

Præsul utrumque sacerdotem sua diœcesi contentum esse, ac remissis injuriis in patriam reverti jussit.

CAPUT XXII.

Vratislaus Dux, Maguntiæ in Regem creatur per Henricum Imp. quartum, Regnoque Bohemiæ Poloniam, Slesiam, Lusatiam, Moraviamque adjecit.

INter hæc Leopoldus Austriæ Marchio Moraviam latrociniis magis quàm justo bello infestam reddit, nec Conradi aut Otthonis, qui tunc Provinciæ præsidebant, preces audit. Illi fraterna solatia expetunt. Vratislaus collecto raptim exercitu, Austriam ingressus, instar horridæ tempestatis obvia quæque prosternit: occurrentem Leopoldum prælio victum in fugam convertit, ipse onustus spoliis domum revertitur. Post hæc anno sexto & octuagesimo supra mille ab ortu Salvatoris Christi, apud Maguntiam in Concilio Principum ab Imp. Henrico, ejus nominis quarto, Vratislaus Rex declaratur, Moravorum Regno, quod supra extinctum diximus, in Bohemiam translato: Polonia, Slesia, Lusatia, Moravia, Bohemorum imperio adjectæ. Gilbertus, Trevirorum Archiepiscopus cum eo Pragam missus, qui coram Provincialibus Regem inungat, Regalibusque adornet insignibus. Id eodem anno factum acclamante populo, Vratislao Regi salus, honor atque victoria. Suatana quoque Regina cum eo coronata. Mortuus est per idem tempus Johannes Moravorum Episcopus, cujus Ecclesia instante Gebardo Pragensi unita est. Quæ res illi

Primus Bohemorum Rex.

illi majoris insolentiæ fomentum fuit, adeo, ut præsente Rege interesse divinis minimè dignaretur. Ob quam causam Vratislaus, indulgente Alexandro Papa tertio, natione Senensi, Collegium Canonicorum regularium in arce Pragensi erexit: in quo dum res agitur divina, non Præpositus tantùm, sed Decanus & Sacerdos, Diaconusq; & Subdiaconus rem divinam facientes, Episcopalibus ornamentis utuntur. Et Præpositus quidem Cancellarius Regni appellatus, Principis honore defungitur. In fundatione autem ejus Ecclesiæ Regem suis humeris duodecim cophinos lapidum gestasse ferunt. Religiosum Principem, dignumq; qui primus inter Bohemos Regio diademate uteretur. Gebardum verò indies magis atque magis insolescentem, ac propterea à Moravorum plebe repulsum, dum per Hungariam ad Romanum Pontificem questum injurias proficiscitur, apud Strigonium morbo correptum interiisse, Cosmumque illi suffectum. Fuerunt Vratislao & cum Saxonibus, & cum Germano, qui Moraviam obtinebat, inimicitiæ. Illos per filium vicit: Germanum ipse ex Moravia armis expulit, urbemque Olomucensem possidendam filio tradidit.

CAPUT XXIII.

De Conrado vicesimo primo, Bizetislao vicesimo secundo, ac Boleslao vicesimo tertio, nec non Borzivislao vicesimo quarto Bohemorum Ducibus.

VIta functus Vratislaus, non filium, sicut optaverat, sed Conradum fratrem habuit successorem, qui septimo mense potitus Imperio, morbo correp-

correptus, nepotibus ex fratre locum fecit. Quinque eos fuisse, diximus, qui sibi invicem pro nativitatis Ordine successere. Duos ex his Urbuicenses, perpetui Regum hostes, fraudibus interceptos necavere.

CAPUT XXIV.

De Vratislao vicesimo quinto Bohemorum Duce, & Rege secundo.

PEnultimus Vladislaus nomine, ex Bisetislao fratre nepotem sui nominis, cum CCC. galeatis equitibus auxilio Henrici * sexti Romanorum Imperatoris Romam misit, qui plurimas inde reliquias sanctorum reportavit. Inveni in Historia Bohemorum, post Vratislaum primum Regem pluribus annis Interregnum fuisse. Nam Conradum fratrem ejus, ac deinde Vratislai filios non Regis nomine, sed Ducis tantùm usos, tanquam regni decus homini, non Provinciæ datum fuisset. Vladislaum verò quarto loco Vratislao natum, à Friderico primo, sibi & posteris Regiam dignitatem obtinuisse, & quum in expugnatione Mediolanensi egregiam operam navasset, Imperatori mirificè gratum, leonem rubeum bifurcatæ caudæ in clypeo albi coloris insigne Regium accepisse: candelabrum quoque Salomonis ex Mediolano asportatum in Ecclesia sancti Viti Pragensis recondidisse. Pontem super Multaviam, quo vetus Praga minori jungeretur, magni operis ædificasse, quem Ratisbonensi præferunt, in quatuor, & viginti arcus, ut antea diximus, protensum.

* aliàs quinti.

CA-

CAPUT XXV.

De Sobieslao vigesimo sexto, & Friderico vigesimo septimo, nec non Conrado vigesimo octavo, ac Bizetislao vigesimo nono, atque Venceslao tricesimo Bohemorum Ducibus.

POst eum Sobieslaum quinque annis Ducatu functum, à Provincialibus exactum, in exilio interiisse. Exin Fridericum Vladislai filium successisse, post Conradum, qui apud Apulos in Italiam sequutus Imperatorem decessit. Conradum Bisetislaus sequitur, qui & Henricus dictus est. Et quum esset Pragensis Episcopus, sedecim annis Pontificatum simul & Principatnm Bohemiæ tenuit. Post eum Ducatum obtinuit Venceslaus frater ejus. Hos quoque Regis nomine abstinuisse constat, sive quia magis vi quàm jure imperaverunt, sive quòd Imperatoris Romani indultum sumendæ coronæ more majorum obtinere non valuerunt.

CAPUT XXVI.

De Primislao tricesimo Bohemorum Duce & Rege tertio.

VEnceslaum tribus mensibus ducali authoritate functum, Primislaus Vladislai secundi Regis filius, armis dejecit, & à Philippo Rom. Imp. Friderici secundi fratre, quem Romana Ecclesia non accepit, tertio loco inter Bohemos Reges coronatus est.

CAPUT XXVII.

De Venceslæo Bohemorum Rege quarto, & de Otthocaro Bohemorum Rege quinto.

PRimislao duo fuerunt, filii Venceslaus & Otthocarus: Venceslao Regnum Bohemiæ cessit:

Otthocaro Marchionatus Moraviæ. Fuit autem Venceslaus unoculus, & sine liberis decedens, Regnum Otthocaro reliquit: qui & alio nomine Primislaus appellatus est, inter Bohemiæ Reges v. belli appetens, & magnorum operum effector, cui nec animus in rebus arduis, nec consilium defuit. Imperium quod à fratre susceperat, ex mari Balthicò, quod falsò plerique Oceanum putavêre, (est enim mediterraneus sinus) usque ad Danubium protensum, ad internum nostrumque mare, quod Adriaticum dicimus, extendit. Nam quum obiisset Fridericus Dux Austriæ sine liberis, soror ejus Margarita hæreditatem accepit. Nupserat hæc olim Henrico Imperatoris Friderici secundi filio, eoque sine sobole vita functo, in patriam redierat. Eadem jam anus Otthocarum sibi virum ascivit, qui non tam conjugis ætatem, quàm dotem animo volvens, sterile matrimonium contraxit, & Principatum Nobilem consequutus, more humano, quanto plura possedit, tanto majora concupivit. Ulricus eo tempore Carinthiorum Principatum tenebat: qui quum virili sobole careret, accepta ex Otthocaro pecunia, Carinthiam illi, Carniolam, Marchiam Sclavonicam, & portum Naonis tradidit. Veronenses, exinde Feltrenses, Tarvisini, & multi ex Forojulii ultrò sese ei submiserunt. Bellum Hungaris indixit, commissoque prælio, victor ingentem prædam reportavit, Stiriamque Provinciam illis ademit. In Prussia, quam veteres *Vlinrigiam vocavêre, superatis Tartaris, urbem condidit, quam Kunisbergium, id est, Montem Regium vocant. Sed quantum aucta ejus potentia est, tantum etiam insolentia crevit. Qui vivente legitima uxore, & quæ sibi tantum Imperium adjecerat,

*aliàs Vlmerigiam.

rat,

rat, alteram ſuperduxit Cunigundam Regis *Maſchoriæ filiam. Vocatus per Principes Electores ad Imperium, contempſit: palàm inter ſuos jactitans, pluris Bohemiæ Regem, quàm Rom. Imperatorem eſſe. Rudolphus itaque Habsburgi Comes, qui Magiſter curiæ Otthocari fuiſſet, non minus belli quàm domi clarus, Chriſtianæ Reipublicæ præfectus eſt. Is miſſis ad Otthocarum Legatis, Auſtriam & Carinthiam, cæterasque vicinas Italiæ Provincias tanquam juris Imperii repetit, quando nec Auſtria muliebre feudum eſſet, nec Carinthiam injuſſu Cæſaris Ulricus venundare potuiſſet. Renuit Otthocarus, & Imperatori, qui aliquando ſibi ſerviviſſet, impacato reſpondit animo. Sed intervenientibus amicis, ea lege reconciliati ſunt, ut Auſtria Imperatori cederet: Exin datis acceptisque filiabus, affinitas utrinque jungeretur: Provinciæ de quibus lis eſſet, dotales fierent. Adeptus Auſtriam Rudolphus, Otthocarum in verba ſua more majorum expoſcit. Id ſuperbo Regi gravius viſum, tanquam ex Domino ſervus fieret. Exoriuntur novæ lites, exin bellũ indicitur. Cumq; jam duo exercitus ad millia paſſus alter alteri proximus conveniſſent, veritus Otthocarus Rudolphi potentiam, injuſtamq; belli cauſam animo volvens, Legatos mittit, qui ſe juraturum dicant, ſi modò intra tentorium imperiale honoris ſui cauſa fieri Rudolphus velit. Accipit conditionem Imperator potius, quàm belli fortunam experiatur. Suggeſtum in tentorio ſublime paratur, ibique aureum ſolium eminentiori loco erigitur. Rudolphus diademate & Imperialibus inſignibus conſpicuus, conſidentibus Electoribus Imperii, cæteris Baronibus circumſtantibus, advenientem

*Maſovia.

Rudolphus in Imp. electus.

Regem ſedens expectat. Ille cum paucis Regni ſui optimatibus ingreſſus, conſcenſo ſuggeſtu, ad pedes Imperatoris genua flectit: proinde ex veteri conſuetudine, admotis ſacroſanctis jurejurando ſe adegit. Interea tentorium erat arte compoſitum, à ſummo uſque deorſum in quatuor proſciſſum partes, decidit, Regemque, ut erat in alto loco ad Imperatoris genua ſupplex, videndum exercitibus præbuit. Stabant circum armatæ acies, rei exitum expectantes: ſed quàm læti Theutones glorioſum Imperatorem ſuum intuebantur, tam mœſti triſteſque Bohemi Regis ſui vecordiam atque ignaviam excipiebant, qui ſervire Imperatori magis quàm prælium experiri voluiſſet. Stupefactus ea re Otthocarus, quamvis dolo magis quàm caſu cecidiſſe tentorium non ignoraret, ſubticendum tamen in præſentia cenſuit: petitaque ab Imperatore venia, plenus irarum domum rediit. Quem, tametſi ſua ſponte ſatis fureret, magis tamen ac magis uxor incendit: quæ cognito rerum ſucceſſu, advenientem Regem hiſce verbis alloquuta fertur: Hæccine nobis ſpolia, hæc belli adorea domum refers? Dediti omnes hodie tua opera, veluti mancipia, veluti pecudes ſumus, Regina Provinciarum Bohemia tributaria facta. Quum te olim ſuperaſſe Tartaros, exuiſſe caſtris Hungaros, Stiriam armis adeptum eſſe, Italiam cum exercitu penetraſſe audiveram; felicem me quæ tali nupſiſſem viro: patrem, qui me Regi magnanimo tradidiſſet, ſapientem exiſtimabam, neque Reginam eſſe ullam orbe toto, cui me cedere oporteret. Nunc falſa omnia experior: nam quæ mulier me infelicior? quis te virorum omnium ignavior? Auſtriam Provinciarum

Vxoris ad Otthocarum oratio.

rum

rum nobilissimam, tot urbibus, tot proceribus insignem, nulla necessitate coactus, è manibus tradidisti: Stiriam, Carinthiam, & quas possidebas in Italia civitates, turpi metu reliquisti, cum comite Habsburgensi infimi generis affinitatem contraxisti. Postremò ei qui satelles quondam tuus fuerat, jurejurando exhibito te submisisti, & servus servi factus, tu simul ac majorum tuorum gloriam offuscasti. En virum, qui magnitudine animi tenuisse Imperium videri vult. Laudarem, si te illi non subjecisses. Age, si tibi animus virilis deest, neque gladios exertos intueri potes, sine me Regem esse, experiar profectò, Bohemis an Theutonibus Regnum debeatur? Sunt Poloni, sunt Saxones ac Francones, qui nostra signa sequuntur: sunt Slesitæ, Moravique, & verebimur belli tentare fortunam? Utinam aut tibi meus animus fuerit, aut mihi obedientia quam te habere animadverto, sentiret profectò Rudolphus, neque vires adversus Dominos valere, neque dolos. Otthocarus, qui uxoris charitate teneretur, eamque veram loquutam animadverteret, simulque animi magnitudine irrogatam contumeliam ferre non posset, accersitis Regni primoribus; collectisque novis copiis, Rudolpho, qui dolo secum egisset, bellum indicit: neque ille certamen detrectat. Conveniunt ambo cum exercitibus in campis Austriæ, trans Danubium commissum est atrox prælium, diuque Marte dubio depugnatum, quum Bohemi multitudine ac robore, Suevi, quibus Rudolphus maximè fidebat, ordine ac arte superiores essent. Cecidere quamplurimi ex utraq; parte, major tamen strages Bohemorum edita. Ad extremum relictus à suis Otthocarus, dum fortiter pugnat,

inter confertissimas hostium acies occiditur. Ferunt Stirienses duos domi Nobiles, quorum frater ab Otthocaro per injuriam extinctus fuisset, eum toto prælio quæsitum, quum certis indiciis cognovissent, in ultionem fraternæ cædis obtruncavisse. Corpus ejus, permittente Rudolpho, in Bohemiam translatum Regio honore sepultum. Prælium ipsa die B. Ruffi peractum, anno ab incarnatione verbi VIII. & LXX. post ducentos & mille. A populatione Bohemiæ Imperatorem abstinuisse, quæ genero deberetur.

Otthocari interitus.

CAPUT XXVIII.

De sancto Venceslao Bohemorum Rege sexto.

VEnceslaum Otthocari filium septem annos natum, ab Otthone Marchione Brandeburgensi in Franconia abductum, Regnumque tutorio nomine ab eo quinque annis gubernatum, reversum puerum sub imperio matris fuisse. Illam Zavisium quendam ex Baronibus potentem amasse, cujus nuptias adeptam, multas Regni opes ad eum contulisse. Sed ipsa brevi morbo extincta, Zavisium captum, necique traditum: Regnum deinde ex Venceslai arbitrio ordinatum. Quo regnante, eo ipso anno quo Ptolemaida à Saracenis occupata, in hanc usque diem tenetur. Pragam fermè universam igne familiari exustam, liberalitate Regis: civiumque diligentia atque impensa ita instauratam, ut felix incendium fuisse videretur. Rudolpho Albertus filius successerat Imperator. Huic non minores inimicitiæ cum Venceslao quàm inter parentes eorum fuere. Has Jutha Venceslai conjunx atque Alberti soror, mulier viro cautior, magno labore diremit. Charissimus

apud

apud Venceslaum Alexius quidam, Pontificio jure Consultus habitus est. Qui multa de Rom. Nobilitate cum eo locutus, usque adeo animum Regis illexit, ut Jutham filiam admodum parvulam, in clara Ursinorum familia gentili cuidam matrimonio spoponderit. Hinc secuta inter Ursinos & Bohemiæ Reges amicitia, quæ apud Matthæum ejusdem familiæ Cardinalem plurimi fuit. Is enim rogatus à Venceslao, Gotium Urbevetanum, utroque jure Conf. in Bohemiam misit, quo Regnum sub leges reduceret. Sed impedivere Principes, quibus incerta esse omnia, lucrum. Hujus Venceslai soror, nomine Agnes, Rudolpho nupsit, Imperatoris Rudolphi filio, qui Pragæ moriens ibi sepultus jacet. Ex ea natus est Joan. qui Albertum Cæsarem patruum suum circa flumen Rhenum non longè ab oppido Schaffhausen, dum simul amicè iter agerent, sua manu interfecit. Deinde pœnitentia ductus, Clementem quintum Pontificem maximum, qui sibi purgationem indulgeret, apud Avenionem adiit. Pontifex Imperatoris occisorem ab Imperatore judicandum ait. Venit igitur Pisas Joannes, ubi tum Cæsar Henricus VII. ejus nominis Imperator cõsidebat, à quo jussus religionem ingredi Eremitarum S. Augustini, in eaque perpetuo pœnitere, non recusavit. Mortuus est tandem in eadem urbe, & in æde sui ordinis sepultus. Tumulum ejus nos eo anno vidimus, quo jussi ab Imperatore Friderico tertio sponsam ejus Leonoram ex Portugallia venientem, sororis tuæ filiam, cum aliis Collegis ducturi Senas excepimus. Mater ejus Johannis cordata mulier fuit, & ingenio feroci. Quæ cum accepisset Germanum filium contentum Regno Bohemiæ, dela-

Albertus Imp. occisus.

Ferociter.

 tum

tum Imperium recusasse, At ego inquit, si rerum potiar, glebaque una mihi modò desit, aut quod reliquum est subjiciam, aut Imperio excidam. Ferunt in coronatione Venceslai non minus novem ducenta equitum millia apud Pragam ex Regia curia cibos accepisse; peditum verò infinitam multitudinem pastam. Subjecisse & Polonos sibi Venceslaum, à quibus invitatus, in civitate Gnesno diadema susceperit. Filium quoque sui nominis XIII. annos natum, petentibus Hungaris Regem dedisse. Sed quum Bonifacius Pontifex maximus Carolum adolescentem, Caroli Regis Siciliæ filium eò misisset, & Hungarorum animi nutarent, filium suum Albæ coronatum, & sacram simul coronam ad se recepisse, nec diu postea tertio & tricesimo ætatis suæ anno ex tabe obiisse. Mortem ejus Bohemos magno mœrore prosequutos. Fuerat enim mansuetus & clementissimus Princeps, & admirandus opinione sanctitatis, quæ postea vel miraculis confirmata traditur: Johanni Brixinensi Episcopo, si vera est fama, per quietem apparens, quum eum flentem tristemque reperisset, interrogavit, quænam esset causa mœstitiæ? Dicenti se mortem ejus æquo animo ferre non posse, incredulitatem exprobravit, qui sacris eloquiis fidem non adhiberet, in quibus hæc verba potuisset aliquando legisse: Quum te consumptum putaveris, orieris ut lucifer, & habebis fiduciam proposita tibi spe, & defossus securus dormies. Requiesces, nec erit qui te exterreat, & deprecabuntur faciem tuam plurimi: subjungensque parvam esse ejus fidem atque inanem, si mortem Sanctorum miseram putaret, repentè disparuit. Episcopus excitatus, verba quidem

Venceslaus.

quidem ſibi dicta memoriter tenuit, ſed ubi nam ſcripta eſſent in ſacro Codice penitus ignoravit. Evoluto autem Concordantiarum libro, XI. apud Jobum Capitulo, quod quærebat, invenit. Ad tumulum autem ejus inſignis latro, quum acceſſiſſet, exprobrans mortuo vitam, lapideæ ſtatuæ ſuper ſepulchrum jacenti colaphum incuſſit: nec mora, cœcitate percuſſus impietatis ſuæ pœnam dedit. Statua poſtmodum in Sacrario erecta eſt, & alia ænea loco ejus repoſita, Johannis Brabantini egregii Statuarii nobile opus.

CAPUT XIX.

De Venceslao, Bohemorum Rege ſeptimo.

VEnceslao filius ejus ſucceſſit, quamvis eodem nomine, moribus tamen longè diſpar. Qui quum ebrietati & turpiſſimæ parti corporis dies noctesque indulgeret, & aliorum bona diriperet, aliorum uxoribus illuderet, apud Olomucium Moraviæ civitatem, dum ſolus in domo Decani Pontificalis ædis perambulat, tribus vulneribus confoſſus, duodeviginti natus annos interiit. Ignoratus eſt necis author, quamvis Conradus, Eques Thuringus, cruentum geſtans pugionem, exire Regiam viſus fuerit. Nam is prius obtruncatus eſt populari tumultu, quàm crimen confiteretur.

CAPUT XXX.

De Rodolpho, Bohemorum Rege octavo.

VEnerat fortè eo tempore Pragam Dux Carinthiæ Henricus, cui altera ex ſororibus Regis, nomine Anna, natu major, jampridem

 nupſe-

nupserat. Hunc Bohemi Regem sibi deligunt. Id ægrè fert Albertus Imperator, qui repentè coactis copiis, Bohemiam ingressus, Henricum Regno deturbat, Rodolphumque filium suum Regem constituit, Elizabeth senioris Venceslai relicta in matrimonium ei tradita, quò Regnum ejus solidius esset. Qui quum magna Bohemorum spe regnare cœpisset, subitaneo morbo correptus, primo Regni sui anno absque liberis decessit.

CAPUT XXXI.

De Henrico, Bohemorum Rege nono.

POst obitum Rodolphi dissentientes inter se Bohemi, alii Fridericum Rodolphi fratrem, alii Henricum, quem dejecerant, petierunt. Vicit Henrici factio, trucidatis alterius partis authoribus. Et quamvis Albertus Imperator cum magnis copiis Bohemiam ingressus, regionem longè lateque afflixerit, Henricum tamen Regno dejicere non potuit, prius à nepote, ut antè diximus, occisus, quàm meditata in Bohemos exequeretur. Successit Alberto Henricus VII. de quo paulò ante mentionem fecimus, Comes Luzelburgensis, consilio & animo juxtà potens. Hic Elizabeth alteram Venceslai sororem, decem & octo annos natam, clam jussam ad se venire, apud Spiram Galliæ civitatem Joanni filio suo quatuor annis minori matrimonio conjunxit. Eodem quoque tempore tribus comparatis exercitibus, unum ipse in Italiam duxit adversus Brixienses, quos armis victos, imperata facere compulit, Lombardosque omnes in potestatem accepit. Alterum adversus Comites Wurten-

tenbergenses direxit sacro Imperio rebelles, quibus ex octoginta Castellis & munitissimis oppidis, quæ obtinebant, duo & LXX. armis expugnata ademit. Tertium ex Franconibus ac Bajoariis comparatum, duce Petro, Archiepiscopo Maguntino, cum filio in Bohemiam misit. Hic est ille Henricus, qui Romæ coronatus renitente Roberto Rege Neapolitano, Florentiam obsidione arctissima cinxit, Pisas, Senasque in potestate habuit, & apud * Bohemicum Conventum in agro Senensi hostili fraude veneno extinctus fertur: cujus corpus in vetusto ac nobili Pisarum templo sublimi loco post aram majorem amici condiderunt. Pugnatum est in Bohemia pluribus locis, quum alii Bohemorum Joannem regnare cuperent, alii Henrico studerent, qui jam cum tribus Imperatorum filiis de Regni possessione contendisset. Obsessa est denique Praga Regni caput, diuque oppugnata, quum Henricus & Marchio Misnensis haud pigrè mœnia tuerentur. Ad extremum tamen oppidanorum proditione Johanni tradita, hostis in arcem sese recepit: nec multis post diebus Henricus in Carinthiam profugit. Ex eo tempore usque ad Imp. Sigismundum Bohemia in potestate Lutzenburgensium fermè centum viginti sex annis fuit.

* *Bonconventum.*

CAPUT XXXII.

De Johanne, Bohemorum Rege decimo.

IOannes potenti manu Regnum gubernavit, & patre in Italia agente, apud Germanos vicario nomine administravit Imperium. Patre verò defuncto, quum plurimæ Italiæ civitates ei sese dedis-

dediſſent, penetravit Alpes cum exercitu, eaſque non paucis annis tutatus eſt: tum Fridericus Auſtriæ, & Ludovicus Bajoariæ Principes, de Romanorum Imperio inter ſe contendunt. Fuerunt ei & cum conjuge graves diſſenſiones, Baronibus Regni Reginam à Rege ſubtrahentibus, tanquam Bohemorum inimico, qui Theutones inprimis haberet acceptos. Ventum eſt ad arma, affectum magnis calamitatibus Regnum. Vix tandem compoſitæ lites. Poſt hæc Egra à Joanne recepta eſt: Vratiſlavienſium civitas, quam Dux Sleſiæ occupaverat Henricus, Legnicium quoque & quamplures aliæ Sleſiæ civitates Joanni ſubjiciuntur. Geritur & adverſus Auſtrales bellum, in quo victor Johannes ſuos milites præda non modica ditat. Quum Regnum Poloniæ quietè obtinere non poſſet, Caſimiro, acceptis XX. millibus marcarum argenti, jus ſuum cedit. Cracoviam tamen obſione cingit: ſed deficientibus commeatibus abire compellitur. Cœcus effectus à Rege Francorum adverſus Anglicos in auxilium accerſitus, cum lectiſſima equitum manu Conſanguineo ſolatium tulit, prælioque memorabili & cruentiſſimo ſe immiſcuit, in quo cum multis millibus cæſus interiit: quum regnaſſet XXXV. annis. Bellum in celebritate S. Ruffi geſtum. Hinc ea dies apud Bohemos atra atque innominabilis habita, quæ duos Reges hoſtili gladio abſtuliſſet.

CAPUT

CAPUT XXXIII.

De Carolo, Bohemorum Rege undecimo, qui & postea Romanorum Imperator factus, Carolus quartus dictus est.

UNum & triginta annos agebat Carolus tum filius ejus, ex Elizabetha conjuge natus. Is vivente patre adversus Tartaros feliciter dimicavit: civitates Lombardiæ à patre acceptas armis tutatus est. Pugnavit adolescens cum Veronensibus, eosque prælio fudit: in ea pugna bis equo dejectus, non dubitavit tertium conscendere, facinoraque fortissimi militis edere. Ferunt eum juveniliter lascivientem, quum Parmæ ageret, alienos thoros non paucos polluisse, neque increpatum à patre abstinuisse. Fuisse per idem tempus Delphino Franciæ cum Principe Sabaudiæ bellum, cui cùm rogatus Joannes auxilium ferre statuisset, nocte, quæ decretum iter præcessit, visum esse in somnis Carolo, juvenem forma conspicuum, militari manu raptum, eminentique loco, unde videri ab omnibus posset, vestimentis exutum, moxque virilia ei exsecta: quæsivisse Carolum ex proximo adolescente, qui specie supra humanam venerabilis astabat, eaque sic geri mandaverat, quisnam hic juvenis esset tam crudeliter acceptus, & cur eo supplicio afficeretur? interroganti responsum datum, Delphinum esse Regis Franciæ primogenitum, qui talibus modis acciperetur; sic plectendos esse, qui aliena matrimonia violarent. Experrectum Carolum summo mane patri somnium recitasse, rogasseque, ne frustra exercitum fatigaret, Delphinum enim non egere auxilio, quem interemptum esse

esse non dubitaret. Contempsisse patrem verba filii, somniisque nihil inesse ponderis respondisse, duorumque dierum itinere cum exercitu profectum, certum accepisse nuntium, Delphinum in obsidione cujusdam Castelli, sagitta in incertum missa, confosso inguine expirasse, copias ejus dissipatas esse. Carolum in villa Terentii Parmensis agri, quo in loco visum viderat, in honorem beatæ Mariæ Virginis collegiatam Ecclesiam erexisse, magnificeque dotasse, quæ adhuc extat. Patronus ejus est præcentor Ecclesiæ Pragensis, quemadmodum ejusdem Caroli literæ attestantur, quas nos vidimus legimusque. Nomen huic Carolo in baptismo Venceslaus fuit, quod in confirmatione à Carolo, Francorum Rege mutatum est, apud quem pueritiæ rudimenta peregit. Fuit autem hic Carolus vir magnorum operum, qui Regnum Bohemiæ tum religionis cultu; tum legum ac bonorum morum disciplina illustravit. Nam schola liberalium artium ab eo in Praga erecta est, nova civitas mœnibus cincta, palatium Regium magnificentissimè exædificatum, monasteria multa fundata, arces constructæ admirabiles, pax toti Regno reddita. Adeptus Imperium, rursus Italiam ingressus, Longobardos in potestatem accepit: Gibellinos, qui jampridem Florentia exulaverant, ejectis Guelphis, in suum locum restituit: reliquis Hetruriæ partibus pro suo arbitrio leges dedit. Coronatus Romæ magnifico apparatu. Novatores rerum, qui adversus Ecclesiam sentiebant, Romano Pontifici judicandos tradidit. Johanni fratri suo Moraviam possidendam concessit. Vissegradum novis muris ac propugnaculis

culis communivit: corpus S. Viti Pragam detulit. Pontem Multaviæ, qui exundationibus corruerat, in Praga reſtauravit: Eccleſiam Pragenſem ad Metropoliticum decus erexit, cùm antea Maguntino Pontifici ſubjecta eſſet. Clarus profectò Imperator, niſi Bohemi Regni gloriam magis, quàm Romani Imperii quæſiviſſet. Illud quoque nomini ſuo non parvam inuſſit maculam, quòd Venceslaum ex filiis ſuis natu majorem in Imperio ſibi Succeſſorem adhuc vivens ordinare conatus eſt, idque pecunia. Nam cùm Principes Electores, haud facilè ad eam rem trahi poſſent, quod virtute obtinere non potuit, pretio comparavit, promiſſis cuique Electori centum millibus aureis. Quos cùm repræſentare non poſſet, publica illis Romanæ Reipublicæ vectigalia obligavit, perpetuum Imperii malum. Hinc Romana poteſtas ad nihilum redacta; nec poſthac attolere caput Imperium potuit, cùm Principes Electores omnia ſibi retinerent: Imperatoremque jurejurando adegerunt, ne pignora revocaret. Sigismundus alter Caroli filius à Rege Hungariæ Ludovico in ſpem Regni adoptatus eſt, ibique tandem Coronam adeptus, pugnavit feliciter contra Turcas: XXXII. Turcarum Regulos ſecuri percuſſit. Tumultu populari captus, ac viduæ, cujus virum occiderat, in cuſtodiam traditus, beneficio linguæ libertatem adeptus, Regnum armis recuperavit. In quo fortunam utramque expertus, inter viros claros enituit.

CAPUT XXVIII.

De Venceslao, Bohemorum Rege XII. qui & Rex Rom. extitit.

VEnceslaus ætatis suæ anno secundo, permittente patre, Regni Bohemici Sceptrum assecutus: exin quindecimũ agens annum, cum conjuge sua Johanna apud Belgas civitate Aquensi, Romani Regni Coronam accepit. Quarto deinde anno pestis sævissima Bohemiam populata est. In Praga verò quatuor mensibus in una tantùm sancti Stephani Parochia tria millia funerum & quinquaginta fuêre. Sexto deinde anno Regina decessit: & altera superducta est ex domo Bajoaria, nomine Sophia, longè viro suo præstantior. Inter hæc Pragenses populari tumultu excitati, atque in furorem acti, Judæorum domus invadunt, bona eorum diripiunt, domus incendunt, atque inter duas horas, non sexui, non ætati parcentes, infelicem gentem gladio cædunt. Periisse aliquot millia feruntur, servati complurimi infantes misericordia bonorum civium, baptismi gratiam acceperunt. Calamitosum genus hominum Judæi inter Christianos agentes, qui ubi paululum abundare creduntur, mox tanquam Jesu Christi Dei nostri Majestatem contempserint, aut religioni illuserint, non fortunas tantùm, sed vitam quoque amittunt. Impune apud Pragenses flagitium fuit, tum quia populi haud facilè corriguntur scelera, tum quia Venceslaus desidia corruptus, præsenti rerum statu contentus, neque præterita corrigere, neque futura curavit præcavere. Fuit enim Venceslaus longè patri absimilis, voluptatum sequax, ac laboris refugiens, vini pror-

Judæorum clades.

Venceslai ignavia.

prorſus quàm Regni curioſior. Ob quàm rem captus à Baronibus, XVI. hebdomadas in cuſtodia habitus eſt. Johannes Dux Luſatiæ, & Procopius Marchio Moraviæ magno Reipublicæ malo eum libertati reddiderunt. Captus & ſecundò per Sigismundum, Hungariæ Regem fratrem ſuum, & Alberto Auſtriæ Duci in cuſtodiam datus. Cuſtodia ejus egregiis in ædibus apud Viennam habita, quibus exinde cognomen Praga datum, quòd eas Rex Pragenſium incoluiſſet. Sed quum parum diligenter cuſtodiretur, fugam arripuit, Regnoque rurſus potitus eſt: neque tamen vitam mutavit, ſed priori conſuetudine vino ciboque marcens, lucemque dormiendo nocti conjungens, ab Electoribus Imperii, comprobante Romano Pontifice, Imperio dejectus, domi torpens illaudatum egit ævum.

CAPUT XXXV.

De perfida Secta Huſſitarum, & damnatis Articulis Profeſſionis illius.

SUb hoc Rege, noſtra demum memoria, ætatis verò ſuæ anno circiter quinquageſimo, perfida Huſſitarum inſania ortum habuit: cujus & originem, & progreſſum hoc loco proſequi animus eſt, quando ea peſtis omnem penè Germaniam conturbavit, neque adhuc extincta, Regni Bohemici magnam partem occupat. Rexerant ſcholam Pragenſem uſque in ea tempora Theutones: id moleſtiſſimum Bohemis fuit, hominibus natura ferocibus atque indomitis. Ex quibus vir quidam genere nobilis, ex domo quam putridi piſcis vocant, apud Oxoniam Angliæ civitatem literis ſtudens, quum Joan. Wiclevi libros offendiſſet,

quibus de Realibus universalibus titulus inscribitur, magnopere illis oblectatus, exemplaria secum attulit. Inter quæ de civili, deque jure Divino, de Ecclesia, de diversis quæstionibus contra Clerum, pleraque volumina, veluti pretiosum thesaurum patriæ suæ intulit. Imbutus jam ipse Wiclevitarum veneno,& ad nocendum paratus, tum quòd erat familiæ suæ cognomen, putridum piscem, id est, fœtidum virus in cives suos evomuit. Commodavit autem scripta, quæ attulerat, his potissimè, qui Theutonicorum odio tenebantur: inter quos Joannes eminuit, obscuro loco natus, ex villa Hus, quod anserem significat, cognomentum mutuatus. Hic cùm esset ingenio peracri, & lingua diserta, multumque Dialecticis oblectaretur, & peregrinas opiniones amaret, avidè admodum Wiclevitarum doctrinam arripuit, eaque Theutonicos vexare Magistros cœpit, sperans eo modo Theutones scholam relicturos. Quod cùm succederet, à Venceslao impetratum, ut Pragense Gymnasium ritu Parisiensis gubernaretur. Ea res Magistratum scholæ Theutonibus abstulit. Quam ob causam commoti magistri ac discipuli Theutonici generis, jurejurando adacti, uno die supra duo millia Pragam reliquêre, nec diu pòst circiter tria millia sequuti, apud Lipsiam Misniæ civitatem, trium dierum itinere à Praga distantem, universale studium erexêre. Bohemis scholæ suæ gubernatio liberè patuit, quorum Princeps est habitus Joannes Hus, lingua potens, & mundioris vitæ opinione clarus. Qui ubi satis fidei comparatum sibi existimavit, venenum, quod jampridem occultè conceperat, palàm evomuit.

Fun-

Fundaverat opulentus quidam civis in urbe Pragensi sub nomine Sanctorum Matthiæ & Matthæi haud ignobile templum, quod Bethlehem appellavit, reditibus additis, ex quibus duo Prædicatores alerentur, qui festis profestisque diebus verbum Dei Bohemico sermone plebibus insinuarent. Horum alter Johannes assumptus est. Qui quum se libenter audiri animadverteret, multa de libris Johannis Wiclevi in medium attulit, asserens in eis omnem veritatem contineri, adjiciensque crebro inter prædicandum, se postquam ex hac luce migraret, in ea loca proficisci cupere, ad quæ Wiclevi anima pervenisset, quem virum fuisse bonum, sanctum, cœloque dignum non dubitaret. Sequebantur Joannem Clerici fere omnes, ære alieno gravati, sceleribus ac seditionibus insignes, qui rerum novitate evadere pœnas arbitrabantur. His & nonnulli doctrina celebres juncti erant, qui cùm in Ecclesia consequi dignitatem non potuissent, iniquo animo ferebant, Sacerdotia majorum censuum his committi, qui quamvis Nobilitate præirent, scientia tamen viderentur inferiores. Excœcavit eos invidia, ut qui viderant, non viderent, & qui intellexerant, non intelligerent. Proruperunt in blasphemias, & cùm aliquibus ignavis fortasse ac vitiosis maledicere possent, in omnes latrare Sacerdotes cœpêre: & ab Ecclesia Catholica recedentes, impiam Valdensium sectam atque insaniam amplexi sunt. Hujus pestiferæ ac jampridem damnatæ factionis dogmata sunt: Rom. Præsulem reliquis Episcopis parem esse. Inter Sacerdotes nullum discrimen, Presbyterum non dignitatem, sed vitæ meritum efficere potiorem.

Cautè.

Hussitarum dogmata.

Animas è corporibus excedentes, aut in æternas evestigio pœnas mergi, aut perpetua consequi gaudia. Purgatorium ignem nullum inveniri. Vanum esse orare pro mortuis, & avaritiæ Sacerdotalis inventum. Dei & Sanctorum imagines delendas. Aquarum palmarumque benedictiones irridendas. Mendicantium religiones malos dæmones invenisse. Sacerdotes pauperes esse debere, sola contentos eleemosyna. Liberam cuique prædicationem verbi Dei patere. Nullum capitale peccatum, quantumvis majoris mali vitandi gratia tolerandum. Qui mortalis culpæ reus sit, eum neque seculari, neque Ecclesiastica dignitate potiri, neque parendum ei. Confirmationem, quam Chrismate Pontifices inducunt, & extremam unctionem inter Ecclesiæ Sacramenta minimè contineri. Auricularem Confessionem nugacem esse: sufficere sua quemque Deo in cubili suo conqueri peccata. Baptisma fluvialis undæ, nulla interjecta sacri olei mixtura recipiendum. Cœmiteriorum inanem usum, quæstus causa repertum: quacunque tegantur tellure humana corpora, nil distare. Templum Dei latè patentis ipsum mundum esse: coarctare Majestatem ejus, qui Ecclesias, Monasteria, Oratoriaque construunt, tanquam propitior in eis Divina bonitas inveniatur. Sacerdotales vestes, altarium ornamenta, pallas, corporalia, calices, patenas, vasaque hujusmodi nil habere momenti. Sacerdotem quocunque loco, quocunque tempore sacrum Christi corpus conficere posse, petentibusque ministrare: sufficere, si verba Sacramentalia tantùm dicat. Suffragia Sanctorum in cœlis cum Christo regnantium frustra impetrari, quæ juvare non possunt.

In

In Canonicis horis cantandis dicendisque frustra tempus teri. Nulla die ab opere cessandum, nisi quæ dominica nunc appellatur. Celebritates Sanctorum prorsus rejiciendas. Jejuniis quoque ab Ecclesia institutis, nihil inesse meriti. Subinco, cognomine Lepus, claris parentibus apud Bohemos ortus, per idem tempus Pragensem Ecclesiam Pontificio retinebat, consilio & animo illustris. Qui orienti calamitati obviam ire cupiens, priusquā amplius debaccharetur, libros Joannis Wiclevi ad se ferri, omnesq; doctorum virorum consilio adhibito publice concremari jussit. Supra CC. volumina fuisse traduntur, pulcherrimè conscripta, bullis aureis tegumentisque pretiosis ornata. Joanni Prædicatio interdicta, & adjectæ minæ, si quando priores in populum errores vulgare auderet. Ipse Praga excedens, apud villam unde sibi origo fuit ac cognomen, permittente loci Domino, qui ejus insaniæ favebat, vocare plebes, ac docere non destitit: multa in Romanum Præsulem, multa in reliquos Ecclesiæ Pontifices maledicta congerens. Utque populi animos sibi magis ac magis conciliaret, decimas haud aliter quàm Eleemosynas Sacerdotibus debitas, liberum esse prædia possidentibus, si velint eas dare: si nolint, nullo jure cogi posse. Nondum error de Sacramento Altaris irrepserat, sed attulit novam pestem Petrus Dresdensis, (id oppidum Misniæ super Albim situm,) qui cum aliis Theutonibus paulò ante Bohemiam reliquerat. Cognitus inter suos, quia Valdensi lepra infectus esset, patria pulsus velut hæreticorum asylum Pragam repetiit, puerorumque docendorum curam accipit. Apud Ecclesiam sancti Michaelis per id temporis

Subinco.

Petrus Dresdensis.

populum prædicando instruebat Jacobellus Misnensis, literarum doctrina & morum præstantia juxtà clarus. Petrus hunc aggressus, mirari se ait doctum & sanctum virum, qui divina eloquia plebibus exponeret, errorem illum non animadvertisse communionis Eucharistiæ, qui jampridem Ecclesiam pessundasset, in qua sub una tantùm specie Dominicum corpus populo ministraretur, quum apud Joannem Evangelistam & Apostolum Christo dilectissimum, sub duplici specie, panis vinique sumi jubeatur, dicente apud eum Salvatore: Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Commotus hic Jacobellus, quum perquisitis vetustis sanctorum Doctorum Codicibus, Dionysii præsertim & Cypriani, communionem calicis laudatam invenisset, prohibitus apud Sacellum Archangeli Michaelis prædicare, in templo majore sancti Martini cathedram sortitus, publicè commovere populum cœpit, ne deinceps communionem calicis, sine qua salvari nemo posset, quoquo pacto negligerent. Huic omnes hæretici consenserunt, haud modica gestientes lætitia, quòd articulum invenissent in Evangelica lege fundatum, per quem Romanæ sedis vel ignorantia, vel nequitiua coargui posset. Odioso quamvis hæc animo Rex intelligeret, desidia tamen corruptus, & inertia torpens, impunè debacchari sinebat hæreticos. Subinco Archiepiscopus, ubi nullum adversus tantum emergens malum in Venceslao præsidium invenit, ad Sigismundum, Hungariæ Regem, confugit, obsecrans atque obtestans, ut negligentiam fratris emendet, neque labefactari orthodoxæ fidei

Subinco.

ſidei Sacramenta permittat. Dat fidem Sigismundus, periturum ſe brevi Bohemiam, Eccleſiæ Catholicæ conſulturum. Sed quum dies die ducitur, Subinco apud * Poſtinium in Hungaria moritur, & Albicus ei ſufficitur, natione Bohemus, arte Medicus, & Sigismundo propterea charus, unicum extremæ avaritiæ barathrum. Qui claves cellæ vinariæ nulli alteri quàm ſibi ipſi credidit, & animalia viventia dono accepta mox vendidit. Et quia ſumptuoſos eſſe coquos didicerat, abjectam anum popinæ ſuæ præfecit. Interrogatus aliquando, ſonorum omnium, quem moleſtius audiret: Maxillarum, inquit, oſſa frangentium. Idoneus profectò Pontifex, qui ſurgenti fomentum hæreſi daret. Infeſtabat ea tempeſtate Romanam Eccleſiam Ladislaus Rex Neapolitanus, adverſus quem Joannes Papa tertius & viceſimus bellum decernens, plenariam peccatorum remiſſionem indulſit his, qui ad tuendam Eccleſiam arma induerent. Recitabatur in Eccleſia Pragenſi Decretum Pontificis. Quod quum quidam ſordidæ artis homines audiſſent, Joannem Papam Antichriſtum eſſe, magna voce clamaverunt, qui crucem contra Chriſtianos decerneret. Eos è veſtigio Senatus in carcerem rapi juſſit; populus verò ſuſceptis armis dimitti omnes petiit. Sed placatus oratione Senatus, tanquam captivorum vita in tuto eſſet, ſuam quisq; domum rediere, de illis clam ſupplicium ſumptum. At quum ſanguis extra Prætorii januam defluens judicium necis feciſſet, iterum accurrens populus interemptorum corpora rapuit, & aureo circumvoluta panno per omnes urbis Eccleſias detulit, clamantibus ejusdem ſectæ Sacerdotibus: Iſti

Aliàs Poſonium.

Albici ſordes.

sunt Sancti, qui pro testamento DEI sua corpora tradiderunt. Exin cadavera in sacrario apud Bethleem reposita, quasi Martyrum Reliquiæ aromatibus condita.

CAPUT XXXVI.

De Joanne Hus & Hieronymo, Hæresiarchis, in Constantiensi Concilio igni traditis.

DUm hæc aguntur, generale Concilium apud Constantiam Suevorum urbem cogitur: In quo de rebus Bohemicis sermo habitus, Patrum mentes ingenti cura confecit, volventium animo, quonam modo sanari Provincia posset. Placuitque tandem, Sigismundo Imperatore suadente, Joannem & Hieronymum ad Synodum evocari, qui tum cœteris ejusdem Regni doctiores, tum populi ductores, ac hæresum Principes habebantur. Venerunt ambo, non tam verecundè aliena discere, quàm sua impudenter ingerere parati: docendi quippe quàm discendi cupidiores, & popularis amantes auræ. Auditi sunt in Consessu Patrum. Joanes ætate & authoritate major habitus, doctrina ac facundia superior Hieronymus. Lecti ex omni natione Patres, Divini atque humani Juris Doctores: sæpe cum his Colloquium habuêre: dogmata eorum à lege Divina aliena esse, monstrarunt, neque bonis conducere moribus. Rogaverunt, ne plus sapere, quàm Ecclesia vellent, sed saperent ad sobrietatem: peregrinas opiniones relinquerent: ingenia sua, quæ quidem essent nobilissima, Wiclevitarum insania ne fœdarent: eloquentiam qua præditi essent, in corroborandis Ecclesiæ Institutis, non evertendis: in edocendis populis, non dedocendis exercerent: posse

posse eos & in conspectu Dei, & in Ecclesia militante sublimem consequi locum, si rejectis novitatibus Patrum vestigia sequerentur, inventionesque suas universali Concilio submitterent. Stetere in proposito pertinaces Bohemorum animi, neque victi rationibus vinci voluere. Se veraces, se sancti Evangelii æmulatores, se Christi Discipulos esse: Romanam Ecclesiam, cœterasque per orbem dispersas, longè à traditionibus Apostolorum abiisse, quæ opes ac delicias sectarentur, dominatum in populo, & primos in conviviis accubitus exquirerent, canes, equos alerent, Ecclesiarum bona, quæ Christi pauperibus deberentur, per lasciviam luxumque consumerent: aut nescire prorsus Divina mandata, aut scientes contemnere. Primores magnæ Synodi, ubi pertinaciam & immutabiles animos perditorum hominum animadverterunt, membra Ecclesiæ putrida, quæ sanari non poterant, ne reliquum corpus inficerent, resecanda censuerunt. Lata est in Consessu Patrum adversus contumaces sententia: Cremandos esse, qui doctrinam Ecclesiæ respuerent. Prior igitur Joannes combustus est, Hieronymus diu postea in vinculis habitus, quum resipiscere nollet, pari supplicio affectus. Pertulerunt ambo constanti animo necem, & quasi ad epulas invitati ad incendium properarunt, nullam amittentes vocem, quæ miseri animi posset facere indicium. Ubi ardere cœperunt, hymnum cecinêre, quem vix flamma & fragor ignis intercipere potuit. Nemo Philosophorum tam forti animo mortem pertulisse traditur, quàm isti incendium. Pogius Florentinus, ætatis nostræ nobilis Scriptor, de morte

Hieronymi ad Nicolaum Nicolai Concivem ſuum elegantem ſcripſit Epiſtolam: quamvis paululum ſua conſuetudine in mores Cleri invectus videatur. Cineres exuſtorum ne raperentur à Bohemis in lacum projecti. Diſcipuli eorum ex eo ſolo terram abſtulere, in quo ignis fuit, eamque veluti ſacram ſecum attulêre in patriam. Joannes ac Hieronymus apud Bohemos Martyrum honores meruêre, nec minores, quàm Petrus & Paulus apud Romanos habiti. Nuntiatis enim in Bohemia, quæ Conſtantiæ geſta fuerunt de Joanne ac Hieronymo, diſcipuli eorum ſequacesque omnes in unum convenientes, memoriam inprimis defunctorum conſecrant, celebrandamque quotannis decernunt. Exin per amicos nonnullas ſibi Eccleſias à Rege tradi poſcentes extorquent, in queis ſuæ prædicare plebi, Sacramentaque miniſtrare liberè poſſint. Neque hoc modo contenti, apud * Sclavoniam nobile Monaſterium fratrum Prædicatorum extra mœnia oppidi ſitum, à fundamentis dejiciunt: eaque prima Eccleſiarum ruina in Huſſitarum novitate facta, decurritur in Eccleſias Monaſteriaque paſſim: nobiliſſima ſuperis dicata templa ferro atque igne vaſtantur. Nullum ego Regnum ætate noſtra in tota Europa tam frequentibus, tam auguſtis, tam ornatis templis dicatum fuiſſe, quàm Bohemicũ reor, Templa in cœlũ erecta, longitudine atq; amplitudine mirabili, fornicibꝰ tegebantur lapideis, altaria in ſublimi poſita, auro & argento, quo Sanctorum Reliquiæ tegebantur onuſta, Sacerdotum veſtes Margaritis textæ, ornatus omnis dives, pretioſiſſima ſupellex: feneſtræ altæ atque ampliſſimæ, conſpicuo vitro & admirabili opere lucem

* *Aliàs Glacoviam.*

lucem præbebant. Neque hæc tantùm in oppidis atque urbibus, ſed in villis quoque admirari licebat. Fuit inter cœtera Monaſterium aulæ Regiæ apud ripam Multaviæ, qua Moſa fluvius illi jungitur, ſitum, in quo Regum corpora condebantur, ſingularis excellentiæ: nam præter ædem, magni & memorabilis operis amplum dormitorium, cæterasque Monachorum officinas magnifice conſtructas, quadrata porticus fuit, quæ non parvum concluſit hortum, ambitum vocavêre. In hujus lateribus vetus novumque teſtamentum ab initio Geneſis uſque ad Apocalypſin literis majuſculis in tabulis ſcriptum continebatur, notis quo altius iret paulatim creſcentibus, ita ut à ſummo uſque deorſum facilis lectio præberetur. Sed hoc decus poſt Venceslai mortem Huſſitarum rabies delevit. Qui poſtquam Eccleſias quamplurimas dejecerunt, Monaſteria incenderunt, caſtellum petentes, cui Bechingne nomen eſt, octavo ferè milliario ab oppido, quod nunc Thabor appellant, triginta circiter millia hominum convenére, atque ibi trecentas menſas in patentibus campis erexêre, ex quibus populo Sacramentum calicis miniſtrarunt. Terruit ea congregatio Venceslaum, verentem ne tumultu facto in ſe arma converterent, Regnumque ſibi adimerent, nec ſue res periculo caruit. Venceslaus ei ſaluti fuit cognomento Coranda ſingulari facundia Presbyter, & in plebibus auditus. Qui dum populum de Republica admoneret, inter cœtera, quæ loquutus eſt: Quanquam, inquit, viri fratres, ebrioſum atque inertem ſortiti Regem ſumus, ſi tamen cœteros expendere Principes pergimus, nemo eſt, quem noſtro Regi antefera-

Coranda oratio.

feramus, quem rectè omnium Regum specimen dixerim, quietum, benignum, nostri amantem: nam quis eo regnante nos lacessere audet? licet nobis ex voto vivere nostro. Si non est eadem sibi, quæ nobis de religione sententia, ritum nostrum neque ipse perturbat, neque alios perturbare sinit. Quibus de rebus par esse arbitror preces prò eo ad Deum fundamus, utque singuli ei vitam rogemus, cujus desidia, nostra salus, nostra quies est. Quòd quum ab exploratoribus Rex cognovisset, quieto animo fuit, & factus ex tepido frigidus, Corandam inter amicos habuit. Per idem fermè tempus surrexit & alius Pseudosacerdos apud Pragam, Joannes quidam ex Ordine Præmonstratensium, impius monachus, & ad omne scelus audax: qui quum prædicaret apud sanctum Stephanum in Piscina, neque bene sapere videretur, inde amotus Monasterium Carmelitarum invasit. Hoc suasére hæretici, ut suam potentiam ostentarent. Singulis fermè diebus sacram Eucharistiam per suas Ecclesias circumvectabant: quas quum paucas esse dicerent, ductore Nicolao viro nobili ejus loci Domino, unde Joannes Hus originem trahere diximus, in Regiam tumultuariè prorumpentes, Venceslaum oravêre, sibi ut ampliores Ecclesias elargiretur, qui jam populi majorem partem obtinerent. Audivit Rex benignè Nicolaum pro multitudine loquentem, utque in posterum diem redirent, jussit. Deinde misso populo, ad Nicolaum, qui remanserat conversus: Tu, inquit, qua me Regno ejiceres orditus es telam: at ego laqueum inde efficiam, quo te postea strangulem. Ille è Regis conspectu abiens, populares magis ac magis incendit.

Joannes Pramonstratensis.

Rex

Rex in arcem Vissegradensem urbi vicinam, parvoque tantùm fluvio disjunctam, sese recepit, & paulò post in castellum novum, quod ipse construxerat, quinto distans lapide, cum paucis abiit, missis ad fratrem Oratoribus, qui ejus auxilium implorarent. Consulibus autem novæ civitatis Pragensis, ne ulterius ab hæreticis Dominicum corpus in pompa deferri sinerent, imperavit.

CAPUT XXXVII.

De morte Venceslai Regis.

AT hæretici pridie Cal. Julii apud Ecclesiam Carmelitarum convenientes, ad ædem sancti Stephani Eucharistiam per plurimas plateas atque Ecclesias armati circumtulere, ibique domum Sacerdotis suis ineptiis non consentientis diripuere: & sublato clamore ingenti, furentes prætorium petiere. Consules XI. metu perculsi fuga salvati sunt: septem qui remanserant, & cum his judex urbis, atque alii nonnulli cives raptim intercepti, ex altissimis fenestris in forum præcipitati, lanceis ac verubus irati populi excepti, dirum spectaculum dilaniati præbuêre, stante in foro Joanne monacho, & sacrum Christi corpus sanguinario populo ostentante. Camerarius Regni, qui cum trecentis equitibus ad sedandum tumultum accurrerat, ubi furentem plebem animadvertit, de sua vita solicitus, fuga sibi consuluit. Ea quum Regi nuntiarentur, cunctique circumstantes attoniti facinus detestarentur: At ego, inquit pincerna, futura hæc præscieram. Quem Rex indignatus correptum repentè ante pedes suos prostravit, & arrepto pugione conatus est interficere. Sed impeditus à circumstantibus, ægrè illi vitam

vitam dimisit: nec mora, paralysi correptus ægrotare cœpit, atque infra XVIII. dies signatis nominibus hæreticorum, quos neci destinaverat, fratrem assiduè vocitans, & amicorum auxilia anxius expectans, antè vita excessit, quàm vocati Principes adessent, quum regnasset annis LV. vixisset duobus amplius. Consueverunt corpora Regum apud Bohemos priusquam sepelirentur, octo diebus aromatibus condita per sacraria urbis circumferri, plangique & sequentibus amicis ac Baronibus conclamari. Hoc in Venceslao neglectum, non audente Regina novam ingredi civitatem. Delatum est cadaver ad Ecclesiàm S. Viti in arce, & inde ad aulam Regiam, de qua paulò antè meminimus, ibique conditum in sepulchro, quod ipse sibi delegerat. Sed posteaquam Monasterium ipsum ab hæreticis diriperetur, & sepulchra Regum effringerentur, cadaveraque abjicerentur, pisciculos quispiam cognomine Musca Venceslao vendere solitus, Regis quem amaverat corpus clàm collegit, & in loculo apud se domi condidit. Interjecto deinde tempore, rebus in meliorem formam redactis, quum Venceslai corpus inquireretur, acceptis XX. aureis illud reddidit, tumque circumgestatio ex more facta, & justum Regi funus exhibitum.

Venceslai mort.

CAPUT XXXVIII.

De Joanne Zisca, hæreticorum Hussitarum Capitaneo, in armis strenuissimo ac victoriosissimo.

RECens obierat Venceslaus, quum Joannes Zisca nobilis genere, ex loco cui Trosnovia nomen,

nomen, censu tenui, in curia Regis à puero enutritus, & bellis exercitatus, uno carens oculo, quem strenuè pugnans jampridem amiserat, infectus Hussitarum veneno, & rapinarum avidus, collecta perditorum hominum multitudine, in Ecclesias quæ restabant, impetum fecit, simulachra Sanctorum & imagines magni DEI perfregit: Monasterium Carthusiensium Pragæ vicinum invasit, & direptum incendit: Monachos ejus Ordinis tanquam populo inutiles, qui veluti sues in claustro saginarentur, migrare aliò jussit. Venêre per idem tempus ex montibus Pragam CCCC. circiter viri cum mulieribus lepra Hussitarum infecti, atque in foro sedentes, cibum ex Magistratibus petiêre. Consulatus metu plebis, quæ advenarum miserabatur, cibaria eis publicitùs ministravit. Zisca hos sibi adjunxit, & arcem Vissegradensem, quæ negligenter custodiebatur, invadere cupiens, ad locum, quem Cruces appellant, profectus est. Ibi supra quadraginta millia virorum ex hæreticis convenere. Qui suam multitudinem conspicati, animum ad omne facinus audacem sumpsere. Multa ibi adversus Sigismundum Cæsarem, quem Regni hæredem suis conatibus infensum norant, excogitata atque decreta. Exin Zisca, Duce Coranda, de quo suprà meminimus, Pelzinam, ubi complures esse suæ factionis amicos non ignorabat, raptim contendit, eamque urbem in potestatem receptam valido præsidio muniit: qui apud Cruces remanserant, arcem Vissegradensem invasêre. Sophia interim anxia quo se pacto tueretur, crebris nuntiis ac literis Sigismundum vocare, vicinorum auxilia petere, atque in omnes partes mentem diri-

dirigere. Sigismundum malo usum consilio, in Turcas, qui se jampridem castris exuerant, arma prius movere, quàm Bohemiam petere libido incessit. Quod si mox exercitum Pragam duxisset, antequam vires hæreticorum concaluissent, nunquam ea incendia, quæ postea vidimus, Germaniam exussissent. At dum ille Turcas lacessere parat, Bohemiam amisit, & Hungariam non defendit. Eapropter quum serum esset ejus auxilium, Regina cum Cenchone Wartenbergensi Regnum gubernans, ex thesauro Regio copias comparavit: arcem Pragensem & minorem civitatem, quæ arci adjacet, præsidio firmavit: ponti Multaviæ, ne transitus illàc esset hæreticis, ligneas turres ac januas adjecit. At illi passim per Regnum conventus agitare, sollicitare populos, hos minis terrere, illos blanditiis allicere, implere novam civitatem suis hominibus, dies noctesque consultare, quibus modis summam sibi rerum acquirerent. Cum quibus Petrus Sterembergius apud insulam Benedicti confligens, æquo Marte prælium diremit. In Praga aucta hæreticorum colluvie, pro ponte pugnatum, multisque utrinque cadentibus, pons denique in potestatem Hussitarum factus, & pars declivior Pragæ minoris: fideles in altiorem sese partem receperunt, atque inde conversi acribus animis instauravêre certamen. Pugnatum est die noctuque continuis quinque diebus sævissimis ac crudelibus ausibus: multi utrinque cæsi, magnificæ domus exustæ, prætorium infimo loco situm, incensum atque deletum.

CAPUT

CAPUT XXXIX.

De Sigismundo Bohemorum Rege XIII. & Roman. Imperatore.

QUum hic esset rerum status, Legati Sigismundi supervenêre, qui Regni gubernationem accipientes, cum civitate Pragensi ea lege inducias fecêre, ut arce Vissegradensi reddita, liceret civibus ad Sigismundum oratores mittere, deque re sua cum eo transigere, Žisca Pelzinam, Piestam, & alia quæ occupaverat loca restitueret. Conditionibus acceptis atque completis, externi hæretici urbem reliquêre: consulatus ex prisco more gubernationem iniit, quietior reddita civitas: non tamen catholici qui excesserant, redire ausi. Expectabant enim Sigismundi adventum, cujus præsentia sese tutos fore arbitrabantur. Sed interruperunt spem omnem literæ ab eo missæ, in quibus scriptum erat, ipsum brevi venturum, Regnumque eo modo gubernaturum, quo pater Carolus provinciam gubernasset. Quibus ex verbis intellexerunt hæretici, sectam suam exclusum iri, quæ regnante Carolo nondum ortum habuisset: proinde magis ac magis indignari. Sigismundus autem ad festum Nativitatis Dominicæ Brunnam, quod est Moraviæ oppidum, petiit: ibique Pragensibus veniam petentibus ea lege pepercit, ut catenas & repagula tota ex urbe depponerent, suosque magistratus acciperent. Paruit attonita civitas, quum primores Regni elevatis in cœlum manibus adventum novi Regis gratulabundi exposcerent, ejusque rectores sine controversia reliquæ urbes admitterent. Nec dubium videbatur, quin tota Bohemia Hussitarum labes excessisset, si ex Brunna Sigismundus rectà se

Pragam contulisset. Sed divertit ille, ut fortasse in fatis erat, Vratislaviamque Slesiæ caput accessit. Quo in loco populus urbanus non diu anteà consulatum à Venceslao fratre suo constitutum per seditionem obtruncaverat, cujus sceleris authores securi percussit. Quod ubi Pragæ renunciatum est, diffisi de venia cives exemplum Vratislaviensium veriti, manifestò desciverunt, & allecto præmiis Genchone, qui arci Pragensi præerat, in totum Regnum literas dedere, ne quispiam Sigismundo aditum præberet, qui Dalmaticę linguæ hostis esset, nec alia cura teneretur, quàm Regni perdendi, qui * antiquam Prutenorum civitatem Ordini jure pignoris obligasset, Brandenburgensem autem à corona Bohemica alienasset, Joannem ac Hieronymum in Constantiensi Concilio cremari non solùm permisisset, verum etiam procurasset: dogmata fidei quæ ipsi sequerentur, totis conatibus impugnaret.

Aliàs Marchiam novam Prutenorum, &c.

CAPUT XI.

De civitate Thabor & extructione ejus, fratribusque Thaboritis.

ZIsca dum hæc aguntur, relicta ex fœdere Pelzina, bis à fidelibus invasus, bis versutiis usus, ex penè victo victor evasit. Erant aspera loca, in quibus pugnare oportuit, hostes in equis, milites sui omnes pedites: nec certamen comitti nisi pedestre potuit. Ut ergo desiliere ab equis adversarii, mulieres quæ de more suum exercitum sequebantur, projicere pepla in terram jussit, quib' implicati per calcaria equites, prius extincti sunt, quàm pedes expedire valerent. Ipse deinde Auscam petiit, oppidum ad Lusinitium amnem in ripa situm, ex quo Procopius & Ulricus fratres,

Stratagema.

tres, veræ fidei cultores, ejusque loci Domini, non parvam populi partem ejecerant cum hæreticis sentientem. Id Zisca prima quadragesimæ nocte aggressus, armis expugnavit, diripuit, incendit, Sed & Litium castellum, ab eo loco mille passuum distans, quò se Ulricus receperat, vi cepit; Ulricum familiamque suam gladio occidit, uni tantùm vita retenta, qui reliquos obtruncaret. Quumque civitatem quam incoleret, muro cinctam non haberet, locum natura munitum ad eundem amnem elegit, vix octo stadiis ab Ausca separatum. Hunc mœnibus cinxit, & ut quisque tentoria fixerat, ita ædificare sibi domos imperavit, civitati Thabor indidit nomen: nam & comites ejus, fratres Thaboritæ appellabantur, tanquam cum tribus Apostolis Salvatoris Christi transfigurationem in monte vidissent, indeque suas opiniones mutuati essent, quas fidei Veritates appellant. Civitas quamvis altis defensa rupibus, muro tamen & antemurali cincta est. Lusinitius amnis majorem urbis partem alluit: quod reliquum, torrens non modicus ambit. Qui quum rectà in Lusinitium tenderet, saxeo colle impeditus quàm longa est civitas, flectere ad dextram iter coactus, in fine urbis majori fluvio miscetur. Spatium quo per terram acceditur (nam peninsulam duo amnes efficiunt,) vix pedes XXX, protenditur. Hic fossa profunda manu facta, & triplex murus ea crassitudine, quæ nullis effringi machinis queat. Turres in mœnibus crebræ, & propugnacula, quę ipsi Thaboritæ, expugnandarum urbiũ magistri, excogitaverunt, locis opportunis constructa. Hic refugiũ omniũ hæreticorũ, arcemq; Thabor.

Zisca primus erexit: qui eum sequuti sunt, pro suo quisque ingenio munimenta urbis auxerunt. Nos qualem vidimus civitatem descripsimus. In amne Lusinicio auri grana reperiuntur, ciceris æquantia magnitudinem, quæ nullo egent purgamento. Nondum equites apud Thaboritas militaverant, quum essent omnes fermè infimæ plebis homines, & qui non tam novam fidem sequuti, quàm judicia & carceres fugisse videbantur. Nicolaus Magister monetæ, quem Sigismundus ad res curandas in Bohemiam miserat, primus omnium equorum copiam Thaboritis fecit, qui cum mille equitibus in vico, cui Vogize nomen est, novis Ziscæ motibus occursurus consederat. In hunc nocte ipsa Parasceves Zisca ex improviso prorumpens, omnes illi equos ademit, arma surripuit, vicum incendit, milites suos equos adscendere, saltare, currere, flectere in gyrum docuit: neque posthac absque alis equitum copias Duxit. Nicolaus in arce salvatus est.

CAPUT XLI.

De Adamitis hæreticis.

INter hæc & alia apud Bohemos nefanda & inaupita prius emersit hæresis. Piccardus quidam ex Gallia Belgica, transmisso Rheno per Germaniam in Bohemiam penetravit, qui præstigiis quibusdam fidem sibi concilians, brevi tempore non parvam mulierum virorumque plebem ad se traxit, quos nudos incedere jubens, Adamitas vocavit: & occupata insula quadam, amne Lusinicio cincta, filium Dei se dixit, & Adam vocari. Connubia eis promiscua fuere: nefas tamen injussu Adam mulirem cognoscere. Sed ut quisque libidine

Piccardus.

libidine incensus in aliquam exarsit, eam manu prehendit, & adiens Principem: in hanc, inquit, spiritus meus concaluit. Cui Princeps: Ite, respondit, crescite & multiplicamini, & replete terram. Ajebat quoque cœteros homines servos esse, se verò, & qui ex eis nascerentur, liberos. Ex iis quadraginta viri insula exiere, & intrantes vicinas villas, evaginatis gladiis supra ducentos agrestes interfecere, quos diaboli filios afferebant. Zisca iis auditis, quamvis sceleratus, scelus tamen exhorruit: habet enim hoc natura hominũ, ut aliena magis quàm sua quisque vitia perhorrescat; neque summa mala diu inulta manent, ultoremque mali sæpe malum cernere licet. Euxit igitur in eos exercitum, expugnataque insula, Adamitas omnes glatio delevit, duobus tantùm reservatis, ex quibus gentis superstitionem cognosceret. Audivi ego ex Ulrico Rosensi, præstanti Regulo, quũ agerem in Bohemia, fuisse apud se viros & mulieres ejus sectæ captivos; & mulieres quidem palàm dixisse, non esse liberos qui vestibus, præsertim femoralibus uterentur, easque in carcere apud se peperisse: quas quum anno elapso simul cum viris igni tradidisset, ridentes cantantesque flammarum incendia pertulisse.

CAPUT XLII.

Quomodo Sigismundus Bohemiam ingressus coronam Regni acceperit, minusque feliciter pugnaverit.

SIgismundus interea convocatis Slesiæ Ducibus, ingressus Bohemiam, Grecium, exinde Cuthnam infesto exercitu petit. Cenchonem ut arcem Pragensem sibi reddat, magnis sponsionibus

allicit: equitum quatuor millia, qui urbem lacessant, ibidem collocat. Cencho bina proditione insignis domum revertitur. Pragenses Ziscam accersunt, qui cum Thaboritis nihil moratus, urbem accepit in potestatem. Duo tantùm ex Baronibus, Hilco Valdesteinensis, ac pauci Nobiles, Pragensium signa sequebantur: reliqua multitudo ex plebe collecta. His primum studium fuit arcem oppugnare, locus ipse natura munitus, non aliter quàm fame vinci posse apparebat. Clausi aditus, ne quid commeatus importaretur. Sigismundus ferro iter aperuit, obsessisq; necessaria præbuit: nec diu postea civitatem ipsam, accersitis ex Imperio auxiliis, obsidere decrevit. Fuerunt in castris ejus Saxoniæ Duces, Marchionesq; Brandenburgenses, & gener ejus Albertus Austriæ Princeps. Oppugnata est civitas sex hebdomadibus. Ipse verò Sigismundus in æde metropolitica, quæ in arce sita est, Regni coronam accepit. Gonradus natione Vuestvalus Archiepiscopus, qui postea in hæresim prolapsus est, sacris solennibus ritè peractis, diadema ei imposuit. Albicus enim jampridem dignitate cesserat, quum familiam edentem bibentemque ferre non posset, & minori contentus officio, avaritiæ serviebat. Oppugnabatur summis viribus hæretica civitas. Medio tempore Reguli Rosenses, & Chrageri Thaboritæ castra tenentes, à Nicolao Hus, quem Zisca cum parte copiarum eò miserat, prælio victi castris exuuntur. Grecium quoque Reginæ ab hæreticis expugnatum. Imminet urbi Pragensi sublimis mons, quem Videchonis appellant, hunc ne hostes occuparent, Zisca præsidio munierat, cum queis Marchio Misnensis congressus,

ſus, magnam militum ſuorum partem amiſit. Miſnenſes enim quum jam montis cacumen occupaſſent, in partem coacti, quæ prærupta erat, acrius oppreſſi, ubi retinere impetum non valuere, alii cæſi ſunt, alii ex monte deturbati per abrupta dilapſi perierunt. Sigismundus obſidione dimiſſa Cuthnam ſe recepit. Per idem tempus vulgaverant hæretici, ipſa die Pentecoſtes ignem de cœlo caſurum, qui urbes Bohemicas omnes exureret: ob quam rem magna ex parte civitatum mœnia relicta, populariter in agris erratum. Sed quum dicta die imbres tota fermè Bohemia vehementes fuiſſent, religio in riſum converſa, multum opinionis hæreticis detraxit: vicit tamen obſtinatio eorum, quos rapinarum cupido magis quàm fidei ſcelus pellexerat. Ziſca apud Pragenſes degens, ex conſilio ſuorum ſacerdotum omnes baſilicas delere adorſus eſt, quæ ſanctorum nominibus dedicatæ fuerant: neque enim fas dicebant, alteri quàm ſoli Deo templa ſacrari. Hinc plurima Monaſteria & nobiles Eccleſiæ uno impetu in civitate disjectæ. Id Pragenſibus ægrè fuit, quibus ſervandum ædificiorum decus videbatur. Orta diſſenſione, jurgioque ſenſim obrepente, Ziſca cum ſuis abiit, & ad Thaboritas reverſus, multa fidelium loca expugnavit. Inter quæ Pragatini Præpoſiti Viſſegradenſis oppidum diripuit, in quo viros ac mulieres cum pueris & infantibus, cunctosque loci ſacerdotes in Eccleſia concluſos immiſſo igne combuſſit.

CAPUT XLIII.

De Orebitis hæreticis.

FUit & alia in Bohemia hæreticorum factio, fratrum Orebitarum appellata, quæ territorium Gresense vicinasq; gentes Romanæ Ecclesiæ cultum observantes magnis affecit cladibus, pestifera atque immanis, neque Thaboritarum crudelitate ulla ex parte inferior. Adversus quam Martinus V. Pont. Max. nominatim crucem decrevit, neque tamen in plures annos extirpari potuit. Hujus sectæ homines quotiens sacerdotes nostros intercepere, aut igne cremaverunt, aut nudos rigenti hyeme super glaciem colligatos dimisere: quos parvi momenti existimarunt, desectis virilibus abire permiserunt. A Pragensibus inter hæc summis viribus arx Vissegradensis oppugnatur. In qua quum cætera abessent, equinæ carnes aliquandiu pro cibo fuere. Ad extremum, nisi ad certum diem Sigismundus auxilium ferret, deditio promissa: verùm ea lex adjuncta, ut veniente Sigismundo Vissegradenses prorsus quiescerent. Affuit inter diem dictum Imperator, ignarusque conditionis locum ingressus arctum sub arce, in quo facilè ab obsessis defendi poterat: quum illi datam fidem observassent, invasus repentè à Pragensibus, ingentem perpessus stragem, rebus infectis retrò abiit. Ceciderunt ex Moravis XIV. Proceres, ex Hungaris cæterisque gentibus quamplurimi, arx Pragensibus dedita.

CAPUT XLIV.

De multis præliis & victoriis Joannis Zisca.

ZIsca dum hæc fiunt, Booslaum Regulum, cui Cygneo cognomen fuit, qui multis antea cladi-

cladibus hæreticos affecerat, in oppido suo munitissimo vi cepit, & in hæresim suam pellexit. Qui ad Rhetium paucis post annis in Austria dum hæreticorum copias ducit, vulneratus interiit. Erant in territorio Pelzinensi complura cœnobia, opibus & structuris insignia, ex quibus Zisca quinque combussit. In Monasterio verò Claronensi, quod munitius fuit, Præsidium posuit. Huic Sigismundus exercitum admovit. Zisca autem in eum copias ducente, turpi fuga recessit, nec diu postea, Bohemiam quoque reliquit. Zisca ad Pelzinam duxit. Sed quum civitatem egregiè defensam expugnare desperaret, inde solvens Comitaviam petiit, non parvi nominis oppidum. Quo vi capto, populares cum sacerdotibus in ædibus ligneis reclusos frustrà veniam petentes exussit. Quum verò ante oppidum, cui Rabi nomen est, convocatis fratribus Thaboritis & Orebitis castra teneret, obsessosque summa vi oppugnaret, oculum quo uno lumen cœli videbat, sagitta confossus amisit. Inde Pragam ad Medicos vectus, quamvis ex vulnere curatus vitam retinuit, lucem tamen haudquaquam recuperavit. Nec propterea castrensem laborem, aut rei militaris curam omisit. Cœco populo cœcus placuit ductor: res apud posteros plus admirationis habitura quàm fidei. Pragenses autem Veronam, ubi magnum inerat Sigismundi Præsidium, armis ceperunt, & paucis vita reservatis, puberes utriusque sexus interemerunt. Expugnarunt & Brodam Teutonicam, interfecto præsidio: mox Cuthnam, pluresque alias civitates dedentibus oppidanis in potestatem acceperunt. Quum verò ad oppidum cui Pons nomen est,

& à Misnensibus possideretur, copias ducerent, occurrentibus Saxonibus non audentes congredi redierunt. Post hæc Sigismundus Principibus Electoribus diem statuit, ut in celebritate divi Bartholomæi ad Occidentalem plagam Bohemiam cum copiis ingrederentur, ipse ad Orientale latus cum Hungarorum exercitu aggressurus: Venere Moguntinus Archiepiscopus, Comes Palatinus Rheni, Saxoniæ Duces, Marchio Brandenburgensis, & plurimi ex Alemania Pontifices, cæteri suos misere. Castra metati ad oppidum Sozium munitissimum locum expugnare non potuere. Vastatus est undiq; per circuitum ager, continuata obsidio ad festum usque sancti Galli; tumque soluta quum Sigismundus ad promissum diem non adesset. Ille autem collecto ex Hungaris, Australibus ac Moravis exercitu, circa solennia Dominicæ Nativitatis Bohemiam intravit, & aliquot oppida vi cepit, Cuthnenses per deditionem accepit. Sed irruente in se Zisca quamvis cœco, pavidus trepidusque multis ex suis interfectis Nobilibus, & amissis impedimentis effugit. Prius tamen Cuthnam exussit, quam Thaborenses propter argenti fodinas crumenam Antichristi vocabant. Zisca itinere unius diei Imperatorem sequutus, magna fugentium præda ditatus est: & oppidum Brodam, quod Teutonicorum vocatur, vi captum incendit, quod postea XIV. fermè annis sine habitatore permansit. Imperator amnem Iglariam ponte transmisit. Piso Florentinus, qui equites in eam expeditionem xv. millia ex Hungaria duxerat, per glaciem iter habuit, quę multitudinis pondere dissoluta multos mortales in profundum rapuit. Hac victoria elatus Zisca magis ac magis in

Eccle-

Ecclesias desævit; nec jam amplius ullam pati aut statuam sanctorum, aut picturam poterat, nec tolerandum esse putabat, qui prisco more sacerdotalibus indutus vestibus, rem divinam conficeret. Ob quam rem majores quàm prius inter eum & Regni proceres inimicitiæ obortæ. Consules verò Pragenses insolentiam Joannis apostatæ Præmonstratensis iniquo ferentes animo, eum in prætorium vocavere, & novem simul scelerum Principes, tanquam de Republica cum his aliquid acturi, intromissos statim gladio percussere, & quasi nihil actum esset, pacatam civitatem arbitrati, domos quisque suas petierunt. Sed ministri parum cauti, dum atrium aqua proluunt, cruorem interemptorum per aquæductum in forum transmisere. Eo viso non latuit populum res gesta. Tumultus evestigio factus; expugnato armis prætorio, undecim primarii cives, qui rei authores putabantur, occisi: Collegium Caroli direptum, & nobilis Bibliotheca disjecta. Mulieres, quæ Joannem Monachum veluti divinum habebant, caput ejus intercipientes, pluribus diebus ululantes, per urbis Ecclesias circumtulerunt, beatum vociferantes, sanctum & Deo plenum virum, qui pro veritate & patrum traditionibus occubuisset. Contrà verò sacrilegos, nefarios, Deo atque hominibus odibiles, qui sacro & optimo sacerdoti manus injecissent: postremò inter sacras reliquias aromatibus conditum servari Joannis caput obtinuere. Per idem tempus castellum Purgellinum, in quo parvum Sigismundi erat præsidium, & quò multi Pragenses rectæ fidei cultores cum liberis & uxoribus confugerant, per incuriam arsit: qui superfuerunt incendio, Pelzinam

Joannes Præmonstratensis.

Purgellinū.

ſe contulêre. His actis nonnulli Bohemorum Reguli, & conſulatus Pragenſis Legatos ad Vitoldum Lituaniæ Ducem miſêre, eumque ſibi Regem aſciverunt, adverſante Ziſca, ejusque factione, qui liberis hominibus Regem habendum eſſe negabat, & eum potiſſimè qui gentium ritu viveret. Vitoldus Sigismundum Coributum cum duobus millibus equitum in Bohemiam miſit, qui apud Pragenſes magnis exceptus honoribus, civitatem brevi ad meliorem formam redegit: Nobilibus & qui quietè vivere vellent, blandus atque amicus: in inſidioſos atque facinoroſos aſperrimus vindex. In hujus adventu munitiſſimum caſtellum in monte ſitum oppugnare placuit, quod lapidem Caroli vocant. Hic Sigismundus quartus centurias militum Præſidio liquerat. Caſtra tribus locis poſita ſunt: obſidio ſex ducta menſibus, neque die neque noctu omiſſa oppugnatio: quinque baliſtæ majores ingentia ſaxa per omnes horas intra mœnia jactaverunt: vaſa circiter duo millia cadaveribus, & humano excremento plena in hoſtes emiſſa, tantùm miſeris obſeſſis fœtorem attulere, ut omnibus infectis dentes aut deciderent aut nutarent: toleraverunt tamen forti animo, & in hyemem usque protraxerunt certamen, accepto clàm ex Praga medicamento, quo dentes contineri poſſent. Fons erat extra mœnia in medio præruptæ rupis, unde aquam oppidani neceſſariam hauriebant: & turris deſuper vetuſta, qua tuerentur aquantes. Hanc Pragenſes diruere machinis conabantur. Fama eſt, in poteſtatem obſeſſorum primarium quendam inter Pragenſes civem, caſu factum, eumque in turris culmine deligatum, dato per irriſionem in manum flabello, quo lapides baliſta

lista missos quasi muscas abigeret: parsuros quippe concivi suo Pragenses arbitrabantur. Illos nulla misericordia flexos, saxa ingentia quamplurima projecisse: Hominem verò, quum diem integram intactus perseverasset, hostium magis misericordia, quàm civium suorum humanitate servatum. Interea Fridericum seniorem, Brandenburgensem Principem, magnis copiis Bohemiam ingressum, longè lateque prædas agentem, Pragenses ab obsidione discedere compulisse: Vitoldum verò rogatu Vladislai, Poloniæ Regis, qui cum Sigismundo Cæsare in finibus Hungariæ convenerat, patruelem suum Coributum ex Bohemia revocasse. Putavit ea re Sigismundus hæreticos externis auxiliis destitutos, mox imperata facturos, sed longè deceptus est. Nam illi magis ac magis insolescentes, subactis intra Regni fines catholicæ fidei cultoribus, exercitum extra Bohemiam ducere, vicinas latè gentes populati. Ferunt Ziscam in Austriam profectum, quum agrestes armenta quæque navibus in insulam Danubii transportassent, vitulos, suesque nonnullos per negligentiam in villis dimissos, ad ripam fluminis tamdiu deverberasse, donec pecus insulam depascens, mugitum, grunnitumque audiens, desiderio similis animantis fluvium transnatavit, eoque modo magnam prædam abactam. Per idem tempus Sigismundus Imperator Alberto Duci Austriæ genero suo Moraviam, ne defensore careret, dono dedit: quamvis jam plerique illius Provinciæ proceres ad Hussitarum insaniam defecissent. Eo quoque tempore Ericius rex Daciæ, & Infans Petrus Regis Portugalliæ germanus, Jacobi Cardinalis sancti Eustachii, excellentis & clarissimi viri pater, Impera- *Stratagema.*

rato-

ratorem accedentes, ambo rei militaris peritissimi, exercitum ejus & copiis & auxiliis auxere. Ob quam rem castra ad Lutembergam Moraviæ oppidum, Hussitarum peste infectum, statim posita: obsidio tribus mēsibus eo loco ducta. Eques apud Pragenses cognomento Aqua, satis opulentus fuit, & inter suos cives authoritate præditus. Is sororis filium nomine Procopium quum sobole careret in suum adoptavit, eumq; grandiusculum, ad Galliam, Hispaniam, Italiam, demum Hierusalem secum adduxit, reversus in presbyterum ordinari curavit. Qui, surgente in patria Hussitarum novitate, Ziscæ adhæsit, & quum esset robustus, & manu promptus, nulliusque fugax laboris, magno loco apud eum habitus, primos ductavit ordines, malus malo aptissimus. Hic est ille Procopius, qui postea ob res fortiter gestas Magni cognomen obtinuit. Huic provincia Moraviæ commissa est, & Luremburgensium defensio. Qui non parva militum manu accepta, invitis obsidentib., commeatum in obsessum oppidum importavit, irritamque Sigismundo fecit obsidionem. Dederat Imperator Marchionibus Misnensibus Pontem & Auscam super Albim fluvium, ut eas civitates præsidio tuerentur. Obsederunt Auscam Zisca simul cum Pragensibus: Fredericus Marchio Misnensis pater eorum, qui modo provinciam Regunt, & frater ejus Lantgravius Thuringiæ, collecto ex Saxonia, Thuringia, Misnia, & utraque Lusacia milite, obsessis auxilium ferre statuerunt. Cōmissum est unte urbē prælium: incerta diu victoria pependit, quum fortissimi utrinq; caderent, & nunc illi, nunc isti victi victoresque viderentur. Ad extremū cæca cæcum sequuta penes hæreticos fuit.

Procopius.

fuit. Burggravii Misnenses & * Chirpogenses, & Comites Glichenses, multique Nobiles in eo prælio ceciderunt. Ex quibus plerique projectis armis, flexis genibus frustrà vitam supplices petierunt. Novem millia ea pugna ex fidelibus cœsa: Ausca capta, & funditùs deleta. Elatus ea victoria Zisca, insolentius indies agere, Ecclesias passim delere, si quæ restabant: sacerdotes qui more majorum sacra peragerent, crudeliter persequi: Nobilibus infensus esse, civitatibus gravia imperare tributa: Pragensium qui detrectarant ejus imperium vicos & villas incendere. Ob quas res Pragenses Baronum auxilio freti, adversus eum copias eduxere. Ille cùm se armis imparem animadverteret, ad Albim usque profugit, eratque penè comprehensus, nisi pater Georgii ejus qui nunc Regno potitur, per Poggiebracium oppidum transitum sibi præbuisset. Nec sic sua res facta est. Patuerunt & hostibus alio loco pontes, per quos Albim transmiserunt: sed Pragenses fugientes ultimum agmen insectati, complures Thaboritas necavere. Perventum est deniq; ad montes, ùbi Zisca vallem ingressus, quum loci angustias eas esse nosset, in quibus explicare hostes suas acies minimè possent, stare signiferum jussit. Exin commilitones pro tempore hortatus, pugnæ copiam fecit. Certamen atrox commissum, victor Zisca tria millia Pragensium cecidit, reliquos in fugam vertit. Nec moratus, Cuthnam à Pragensibus instauratam iterum vi cepit, atque incendit, & qui Pragenses inerant, eodem igne consumpsit. Mox successu rerum tumens, infestis signis Pragam petiit, & ad sagittæ jactum castra metatus obsidere urbem cœpit. Erant & in civitate & in exer-

* Aliàs Chiburgenses.

exercitu plurimi, qui hoc dissidium detestabantur, & alii Ziscam, alii Pragenses accusabant. In castris quoque tumultuatum est, dicente milite, indignum esse eam urbem armis premi, quæ caput Regni esset, neque de religione secum dissentiret, casuram brevi Bohemorum potentiam, si se hostes divisos norint. Materiam belli satis magnam à Romano Imperatore præberi, stultum esse consilium in se arma vertisse. Accepit Zisca quæ vulgò dicebantur, & advocata in concionem multitudine, vas vinarium quod fortè aderat conscendens: Nolite, inquit, amari super me fieri fratres, & hominem accusare, qui vobis salutem peperit. Recentes victoriæ sunt, quas me Duce consequuti estis, nunquam ego vos in aliquem locum duxi, unde victores non redieritis. Vos clari, vos divites facti: ego vestri causa lumen amisi, & jam in tenebris ago, nil mihi ex tot bellis feliciter actis, nisi nomen inane superest. Vobis pugnavi, vobis vici: nec laborum pœnitet, nec mihi cœcitas dura, nisi quòd rei vestræ priore ex more consulere nequeo. Nec ego Pragenses mei causa persequor, ipsi vestrum sanguinem, non meum sitiunt. Parum eis fuerit me jam senem & utroque cassum lumine perdidisse: vestras illi manus timent, & feroces in periculis animos. Aut vos certè, aut illos perire oportet, qui dum mihi parant insidias, vestras animas expetunt. Domestica vobis arma timenda magis quàm externa, civiles auferre seditiones oportet. Pragam prius expugnabimus, seditiososque cives exterminare licebit, quàm Sigismundo divisionis nostræ nuncius afferri possit. Cum paucis ejusdem animi tutius Imperatorem expectabimus, quàm si nobiscum dubii Pragenses in castris militent. Verùm

Zisca oratio ad populum.

ne

ne me amplius accuſetis, liberam vobis conſulendi facio poteſtatem. Si libet Pragenſibus pacem dare, non abnuo, inſidiæ modò abſint. Si bellum decernitis, præſto aſſum. In utramvis partem declinaveritis, Ziſca veſtri conſilii adjutor erit. His dictis mutati militum animi, bellum decrevere, multitudo arma capere, feſtinare muros adire, provocare hoſtem, pro portis urbis pugnam ciere, egredientes cives in urbem repellere, Ziſca ad oppugnationem urbis cuncta parare.

CAPUT XLV.

De Johanne Rochezana Presbytero hæretico.

OPpidum eſt Pragenſis Eccleſiæ, non longè à Pelzina, cui Rochezana eſt nomen. Ex hoc loco puer obſcuris parentibus, cenſuque tenuiſſimo natus, Johannes nomine, Pragam venit, mendicatuque victum quærens, Grammaticam & Dialecticam didicit. Quum adoleviſſet, nobilis cujusdam pueri Pædagogus factus eſt: & cùm valeret ingenio, linguaqe promptus eſſet, in Collegio pauperum receptus, auditor Jacobelli fuit. Poſtremo Presbyter ordinatus, prædicare verbum Dei Pragenſibus cœpit, ex oppido unde ortum habuit, Rochezanæ cognomen ducens. Etiam nomine & authoritate valebat, quum Ziſca Pragam obſideret. Exiit ergo conſentientibus civibus, & in caſtra profectus, civitati Ziſcam conciliavit.

CAPUT XLVI.

De morte Johannis Ziſcæ.

SIgismundus autem ubi Ziſcæ cuncta ex ſententia cedere animadvertit, & jam illum eſſe unum, ex quo res Bohemiæ penderent, clam ſibi

eum conciliare tentavit, gubernationem sibi totius Regni, militiæ quoque ducatum, & ingens auri pondus quotannis promittens, si se Regem nominaret, & in verba sua civitates jurare cogeret. In magnam profecto Regiæ Majestatis ignominiam, & imperialis gloriæ dedecus, atque infamiam Reipublicæ Christianæ sempiternam. Sigismundum pluribus Regnis præfectum, ex Imperatoribus natum, & ipsum Imperatorem, cujus nomen Italia, Gallia, Germania, & omnis Europa venerata est, quem barbaræ nationes timuerunt, supplicem vidit nostra ætas homini ex parentibus haud admodum nobilibus nato, seni, cæco, hæretico, sacrilego, & in omne scelus audaci, pecuniam & summos honores offerre, ut suarum esse partium dignaretur. Sed avertit divina pietas eam pestem, & tantum malum è medio Christianorum eripuit. Nam Zisca conditionibus annuens, dum conventa completurus Sigismundum petit, inter eundum apud Castellum Priscoviam divinitus, ut par est credere, peste tactus, expiravit: monstrum detestabile, crudele, horrendum, importunum: quod postquam manus humana conficere non valuit, digitus Dei extinxit. Ferunt illum quũ ægrotaret interrogatum quonam loco mortuus sepeliri vellet, jussisse cadaveri suo pellem adimi, carnes volucribus ac feris objectari, ex pelle tympanum fieri, eoque duce, bella geri: arrepturos fugam hostes, quàm primum ejus tympani sonitum audiverint. Thaborenses, qui reliquas picturas abominantur, Ziscæ tantummodò & Angeli cujuspiam calicem manu tenentis effigiem supra portam urbis pinxere, eique sacra quotannis agunt.

CAPUT

CAPUT XLVI.

De Orphanis hæreticis, qui se post mortem Ziscæ separaverunt à Thaboritis.

Zisca mortuo ingens mœror invasit exercitum, trepidare, lamentari milites, accusare fortunam, quæ Ducem invictum, morti vincendum dederit. Nec mora, duæ factiones exortæ. Altera Procopium magnum, quem Rasum quoque vocavêre, cujusque supra meminimus, sibi Ducem præfecit. Altera nullum inveniri posse dictitans, qui jure Ziscæ succederet, selectis paucis, qui communi consilio bellum administrarent, sese Orphanos appellavêre, inter quos potior habitus est Procopius cognomento Minor. Atque ita Thaboritæ in duos exercitus divisi, alii vetus nomen retinuêre, aliis Orphanorum, ut diximus, ob mortem Ducis, inditum nomen. Qui etsi aliquando inter se dissentirent, ubi tamen extrinsecus vis ingruit, junctis viribus in unis castris sese defenderunt. Muro circundatas urbes nisi necessariorũ emendorum gratia perrarò ingredi, cum liberis & uxoribus in castris vitam agere: carros quamplurimos habere, his pro vallo uti. Procedentes ad pugnam, duo ex his cornua facere, in medio peditatum claudere, alæ equitum extra munitiones prope adesse. Ubi congredi tempus visum, aurigæ qui cornua ducerent, ad Imperatoris signum, comprehensa sensim qua voluerunt hostium parte, ordines quadrigarum contrahere: intercepti hostes quibus sui subvenire non possent, partim gladio à peditatu, partim missilibus ab his qui erant in carris, viris ac mulieribus necari. Equitatus extra munimenta depugnare, quem si forte hostis oppressisset fugientem, mox aperti currus

excipere, indeque velut ex civitate mœnibus cincta defendi, eoque modo victorias quamplurimas consequi: cùm eam pugnandi peritiam vicinæ gentes ignorarent, & ager ille Septentrionalis latè patens, ad explicandos bigarum quadrigarumve ordines peridoneus haberetur. Egrediebantur duo exercitus, alter Slesiam, alter Moraviam populabatur, vicinasque regiones assiduis excursionibus infestabant. Theutones per circuitum habitantes, alios Philistæos, alios Idumæos, Moabitasque vocabant. Bohemiam terram promissionis esse dicebant. Cumque in proximam provinciam exissent, prius cum præda depopulatis agris revertebantur, quàm hostis cognovisset adventum. Erat & tertius exercitus, quem fratrum Orebitarum appellari diximus. Hinc ductor fuit Bredricus presbyter Strasmicensis, natione Moravus, qui bellis assiduis Slesiam affectavit. Hic etiam hodie vivit, & urbem Coloniam appellatam possidet. Qui spreta religione Christiana, calcatoque Pontificio jure, uxorem publicè duxit, & illa mortua, alteram ex Polonia superduxit, ex qua filios suæ nequitiæ sectatores sustulit. Quum obsiderent Suetlam oppidum in Austria, Thaboritæ simul & Orphani duabus noctibus & una die absq; intermissione mœnia oppugnavêre. Superveniente autem Alberto ejus terræ Principe cum exercitu, ut auxilium oppidanis afferret, pugnatum est quatuor fermè horis, nutante hinc atque illinc victoria. Ceciderunt ex utraque parte primi bellatores. Postremò ita discessum est, ut currus Thaboritæ suos amitterent: Albertus castris exutus abiret, quod negligentia Roberti Vallensis factũ credidêre, qui tũ ductor exercit⁹ fuit. Rediit

tamen

tamen paulo pòst Procopius Rasus, & oppidū Retium in Austria celebri obsidione cinxit. Pragenses ejus signa secuti, & Boheslaus Cygneus, cujus suprà meminimus, qui eo loco sagitta confossus interiit. Retium vi captum, direptum atque exustum, in quo multi mortales periere, Burgravius Magdeburgensis, loci Dominus, captus, & Pragam ductus, in carcere dein obiit. His gestis, vocati ab Imperatore Bohemorum Principes, ad eum usque Posonium profecti sunt. Id oppidum Hungariæ, in finibus Austriæ atque in ripa Danubii situm. Neque ingressi mœnia, in tentoriis è regione urbis mansere. Egressus ad eos Sigismundus, multa de jure suo locutus, paternum atque avitum Regnū repetere, si qua essent, quæ provincialium mentes ab sese alienarent, ea ablaturum, Bohemis, ex quibus natus esset, pacificum, benignumque Regem futurum: illi se armis ab eo sine causa impetitos dicere, cives suos in Constantia contra publicam fidem exustos inauditos, Bohemiæ Primores tanquam hæreticos à Romana Ecclesia damnatos, Regnum sacris contumeliose interdictum: non esse tam exiguam Bohemorum potentiam, quæ suo nequeat honori consulere. Responsum à Sigismundo benignè datum ad objecta, oblatumque generale concilium, in quo suam innocentiam Bohemi ostendere possent, si se universalis Ecclesiæ judicio submittere vellent. Bohemos, qui armis vincere consuesset, verbis vinci non tulit, infectisq; rebus domum abiit.

CAPUT XLVIII.

De expeditione in Bohemiam contra hæreticos & rebelles, per Martinum Papam quintum instituta: & de infelici pugna contra eosdem.

AT Martinus Pontifex maximus, ubi armatam hæresim crescere indies animadvertit, priusquam pestis amplius invalesceret, Cardinalem Vintoniensem natione Anglicum, Regia stirpe natum, in Germaniam proficisci jussit, qui contra Bohemicam labem vicinas gentes in arma conciret, cui & Imperator adjumento fuit. Instituti sunt tres exercitus Saxoniæ Duces, & quas vocant stagnales civitates in primo militavere: secundum ex Franconibus constitutum Marchio Brandenburgensis ductavit: tertio præfuit Ottho Trevirensis Archiepiscopus, quem Rhenenses sequuti sunt. Bajoarii quoque & civitates Suevorum imperiales. Ingressi Bohemiam tribus locis, postquam sylvam penetravere, juncti simul, ante Misnam castrametati sunt. Hanc urbem * Prichicho Elenotensis, inter hæreticos quantum doctior ac facundior, tantum crudelitate ac perfidia nequior, præcedenti nocte ex fidelium manibus eripuerat. Erat igitur consilium exercitus, hanc urbem prius recuperare, quàm ultra procederent. Sed quum hæretici collecto raptim milite, in eos properare nunciarentur, non visum hostem fugerunt, Thacoviamque petentes, instrumenta bellica cum præda ibi dimiserunt. Nondum Cardinalis in exercitu fuerat, sed ad Thacoviam fugientibus occurrens, admiratus est tot Ducum, tot fortium virorum pavidam fœdamque fugam, magnis precibus ut redire in hostem omni

*Aliàs Prichcho Clenovensis.

ex parte

ex parte debiliorem hortatur. Quod cùm frustra niteretur, & ipse turpis fugæ comes effectus. Vix sylvam ingressi erant, cùm supervenientes Bohemi postremum agmen lacessere cœperunt. Facta est profusior ac pavidiòr fuga, nec prius Theutones fugere, quàm Bohemi persequi destiterunt. Hostes impedimentis direptis, Thacoviam expugnantes, machinisque bellicis potiti sunt. Exin Misnam populati, quum per Franconiam redirent, nè Bambergensem agrum Norimbergensemque vastarent, pecunia placati, divitem exercitum reduxere. Sigismundus his cognitis, Norinbergam profectus, nova Principum auxilia comparat. Martinus quoque Pontifex maximus Julianum Cardinalem S. Angeli, literis ac moribus excellentem, cum ea legatione in Theutoniam mittit, ut Bohemis bellum inferat, & adveniente tempore in Basiliensi Concilio, quod propediem futurum erat, nomine Apostolico præsideat. Is Germaniam ingressus, mox Norinbergam ad Sigismundum se confert, quo in loco frequentes Germanorum Reguli convenerant. Decreta est nova in Bohemos expeditio ad octavum Calendarum Julii. Dux belli Fridericus Marchio Brandenburgensis declaratus, qui Cardinalem sequeretur. Ingressus est Bohemiam per viam quæ ducit âd Thopam. Institutus Albertus Austriæ Princeps suas copias per Moraviam ducere jussus est. In ea expeditione Albertus & Christophorus Bajoariæ, & Fridericus Saxoniæ Duces fuere. Johannes & Albertus Brandenburgenses Principes cum patre, quem penes belli summa erat: Herbipolensis, Bambergensis, Eistetensis Episcopi, societas Suevorum, quam Sancti Georgii vocant, & imperialium

civitatum magiſtratus, Maguntinus, Treverenſis, & Colonienſis antiſtites auxilia miſerunt, & cum his provinciarum ſuarum primores. Supra quadraginta milia equitum fuiſſe traduntur, peditum minor erit numerus, nam Germani patentibus freti campis, equeſtres plerumque pugnas agitant. Promiſerat & Renatus Lotharingiæ Princeps in eam expeditionem ſeſe venturum. Sed domeſtico bello implicatus, dum Comitem Videmontenſem oppugnare nititur, neque promiſſo ſatis fieri poteſt: neque Comes Palatinus Rheni, qui Videmontenſi opem tulit, adverſus Bohemos ire permittitur. Cardinalis dum eos opperitur, ad Calendas usque Auguſti profectionem ſuſpendit. Albertus interea ex Auſtria ducens, cùm ad dictum diem adeſſe Cardinalem minimè intelligeret, impar Bohemicæ potentiæ retroceſſit. Ingreſſus deinde Cardinalis, numeroſum exercitum ductans, multas hæreticorum villas incendit, oppidaque diripuit, in quibus non avaritia tantùm, ſed crudelitas etiam militum graſſata eſt, qui mares cum fœminis obvios, ſenes, puerosque paſſim necavere. In extremis tamen Regni partibus ea calamitas deſævit, cùm Duces copiarum interiora petere formidarent. Bohemi, qui jampridem hoſtem affuturum acceperant, expeditas in armis legiones coegerant, & ubi fidelium domicilia reperiebant, ea ferro atque igne vaſtabant. Inter quæ Stiltivergium oppidum ab Orphanis expugnatum ac direptum, puberes ad unum necati. Interea ſive proditio in exercitu fidelium, fuit, quod plurimi putavere, ſive inanis ſua ſponte mentes hominum pavor invaſit, totis caſtris trepidatum eſt, & priusquã hoſtis ullus in conſpectu daretur.
fœdiſſi-

fœdissima cœpta fuga. Mirari Julianus unde hic timor, quæ ratio tantum exercitum fugere suaderet, ambire Duces, hortari arma expedirent, aciem instituerent, forti animo hostem expectarent. Non de Regni gloria, aut agrorum possessione certari: de vita, de religione, de Christi honore, de animarum salute bellum geri. Turpe Germanis esse, quorum Nobilitatem virtutemque totus orbis celebraret, ex prælio fugere: mori satius, quàm hosti nondum viso cedere. Neque securos intra mœnia habitare posse, qui campos hosti relinquerent, arma viros non muros tegere. Nisi gladiis modò libertatem suam tueantur, aut casuros brevi hostili ferro, aut servitutem morte miseriorem laturos. Sed frustra apud eos cohortatio fuit, quorum pudorem metus vicerat. Ablata sunt raptim signa, & tanquam nullus esset in exercitu ductor, tumultuosè quisque non expectato imperio, non salutato comite, multi etiam projectis armis, non aliter quàm si hostis à tergo instaret, rapido cursu fugam maturavere. Quibus & Cardinalis invitus sese comitem dedit. Hostis paulò pòst ex metu alieno factus audax affuit, impedimentisque omnibus, quibus per sylvam non erat facilis exitus, & ingenti præda potitus est. Albertus tamen quum accepisset intrasse Bohemiam Cardinalem, & ipse iterum raptim ex Austria coactis copiis, in hæreticos duxit, Præzoroviamque munitum oppidum oppugnare adorsus est. Sed fuga Cardinalis cognita, ab incepto destitit, & per Moraviam, quæ nondum ei patebat, infesta signa circumferens, supra quingentas villas ferro atque igne delevit. Oppida multa vi cepit atque diripuit: mortalium maximam cædem fecit, adeoque

Iuliani ad fortitudinem oratio.

gentem illam afflixit, ut jugum ejus accipiens, parere sibi ea lege promiserit, ut circa religionem id sequi teneretur, quod Basiliense Concilium decerneret.

CAPUT XLIX.

De inchoatione Basiliensis Concilii, & de vocatione Bohemorum ad ipsum Concilium, ut fidei suæ rationem redderent.

EXactus ex Bohemia Legatus, Basileam se contulit, ibique Concilium celebravit Sigismundus, qui per tempus expeditionis Norinbergæ se contulerat. Ad coronam Imperii Romæ suscipiendam iter ingressus, primoribus Regni Bohemiæ literas dedit, in queis scriptum erat, se natione Bohemum nulli genti magis quàm suæ affectum, Romam non aliam ob causam petere, quàm coronæ suscipiendæ gratia. Id decus Bohemorum genti accidere, cujus honestandæ sibi maxima semper cura fuerit. Cœptum esse jam sua opera Basileæ Concilium, hortari eos, qui se audiri de religione cuperent, eò proficisci, nec plus sapere vellent quàm mater Ecclesia Catholica, auditurum benignè conventum rationes eorum, tantùm operam darent, ut cum synodo de religione conveniant, sibique redeunti pacatum Regnum reservent, neque enim se arbitrari Bohemos ejus imperium fugere, cujus frater, pater, avus apud eos regnaverint, nec se alia lege regnaturum quàm cæteri Christiani Reges. Scripsit & ipsa Basiliensis synodus Bohemis, ut Legatos mitterent, qui fidei suæ rationem ostenderent, securitatem itineris & dicendi quæ vellent libertatem promittens. Fuerunt inter Bohemos duæ sententiæ: Orphani & Thaboritæ & plebs fermè omnis, eundum esse negabant,

Sigismundi litera ad Bohemos.

Joan-

Joannis & Hieronymi exemplum in medium afferentes, qui Constantiam ad synodum profecti sub fide Sigismundi, publicè combusti fuissent. Nobilitas verò Mainardum sequuta Principem Novæ domus, virum cordatum & ingenio dextro, petendum esse Concilium prorsus ajebat, nec tolerandos videri, qui novas peregrinasve de fide sententias novumque ritum religionis invenissent, nisi dictorum factorumque rationem universali Ecclesiæ redderent, & quæ vulgo inculcaverant, coram doctis defenderent. Vicit hæc sententia. Legatio CCC. equitum Basileam missa, cujus Principes fuere Gulielmus Cosca, non tam equestri dignitate, quàm Ecclesiarum direptione insignis: Procopius cognomento Rasus, idemque magnus multis victoriis, magnisque sceleribus Nobilitatus: Johannes Rochezana, Pseudo-Pragensium Apostolus: Nicolaus Galecus Thaboritarum sacerdos, & Petrus Anglicus patria profugus, ac solis elenchis in disputatione confidens. Effusus extra mœnia urbanus populus, ex synodo quoque complures, adventum fortissimæ & jam fama celebratissimæ gentis pro portis expectavere. Alii frequentes in plateas quà transitus esset, convenere, matronæ, pueri, puellæ fenestras atque tecta complevere, alii hunc, alii illum digito designare, peregrinos habitus, non visa prius vestimenta mirari, horribiles hominum facies, truces notare oculos, non esse alienum dicere, ab ea hominum specie facta, quæ fama prodiderat; in unum tamen cuncti Procopium defigere lumina, illum esse qui toties fidelium fudisset exercitus, qui tot oppida subvertisset, tot hominum millia neci dedisset, quem sui pariter atque hostes

Bohemorum Legatio.

Procopius.

hostes metuerent: invictum Ducem, audacem, intrepidum, neque labore neque timore superandum.

CAPUT L.

Oratio Juliani Cardinalis ad Bohemorum Legatos, Responsivaque eorundem.

EXceptos Bohemorum Legatos hospitaliter, postridie in concione accersitos Julianus Cardinalis benignè alloquutus, & longa & luculenta oratione, quæ adhuc extat, ad ea quæ pacis & unionis essent cohortatus est: Ecclesiam Christi Salvatoris sponsam omnium fidelium matrem esse dictitans, claves ligandi atque solvendi habere, candidam sine ruga, sine macula, in his quæ necessaria ad æternam vitam esse creduntur, errare non posse: qui eam contempserit, alienum, ptophanum, & quasi ethnicum publicanumque censendum: eam nusquam melius quàm in generali concilio repræsentari. Statuta Conciliorum Ecclesiæ placita existimari: Conciliis non minus quàm Evangeliis credi oportere, quorum authoritate & ipsa sacrarum literarum eloquia recepta sunt: Bohemos, qui se filios Ecclesiæ dicerent, vocem matris audire debere, quæ filiorum oblivisci non potest: eos jampridem seorsim à matre vixisse: neque id novum esse. Complures aliquando fuisse, qui matrem reliquere, rediisse tamen qui salutem optavere: regnante diluvio, omnes periisse qui extra arcam remansere: Dominicum agnum in unis ædibus comedendum: extra Ecclesiam non inveniri salutem, hanc esse conclusum hortum, signatumque fontem, cujus aquam si quis biberit, non sitiet in æternum. Ex re sua fecisse Bohemos, qui ejus aquæ fluenta apud Concilium requisiverint,

rint, matremque tandem audire ſtatuerint. Faceſſere jam odia debere, ponenda eſſe arma, omnemq; belli materiam procul abjiciendam, audituros benignè patres quæcunque Bohemi pro ſua cauſa dicere velint, tantùm parati animo ſint, ne bene conſulta ſanctæ ſynodi conſilia reſpuant, quibus non Bohemos tantùm, ſed omnes Chriſti fideles conquieſcere oportet, ſi modò æternæ vitæ participes eſſe velint. Audita eſt Cardinalis oratio ſummo patrum conſenſu. Bohemi pauca reſpondere, quibus par facundia non eſſet: Se neque Concilia neque Eccleſiam contempſiſſe, adverſus inauditos ſententiam Conſtantiæ latam, nihil de religione Chriſtiana detrahere, incorruptam apud ſe patrum authoritatem manere, quodcunque Bohemi aſſerant, ſacris literis atque Evangelio confirmari, veniſſe ut innocentiam ſuam univerſali Eccleſiæ patefaciant, petereque publicam audientiam, in qua laici quoque adſint. Neque id negatum. Interrogati quænam illa eſſent, in quibus à Romana Eccleſia diſſentirent; quatuor articulos propoſuere, de communione divinæ Euchariſtiæ, quam ſub ſpecie panis & vini ſumendam his qui ſalvi eſſe velint neceſſario affirmabant. De civili dominio, quod clericis interdictum divina lege dicebant. De prædicatione verbi Dei, quam liberam permiſſamque paſſim omnibus arbitrabantur. De publicis delictis, quæ nulla ratione toleranda putabant, etiam majoris mali vitandi gratia. Nam quamvis plurima ſint, quæ Huſſitarum perfidia adverſus catholicæ fidei veritatem aſtruere ac prædicare non dubitat, coram Concilio tamen doctorumque patrum cœtu, hæc tueri tantummodo poſſe arbitrati ſunt, eaque Regni nomine

Bohemorum reſponſio.

mine dicta. Verùm quum Legatus alia quoque de Bohemis accepisse se affirmaret, quæ Christianas aures offenderent, inter quæ illud esset, quòd religiones Mendicantium inventum esse diabolicum prædicarent: assurgens Procopius, Neque hoc falsum est, inquit, nam si neque Moyses, neque ante eum Patriarchæ, neque post eum Prophetæ, neque in nova lege Christus Dominus, neq; Apostoli mendicantes instituere, quis non intelligit diaboli tenebrarumque opus esse? Excepta est ingenti auditorum cachinno Procopii vox: Legatus verò ut erat mansuetissimus pater, argumentationem indocti hominis placidè dissolvit, neque enim Patriarcharum Prophetarumque placita, & quæ Christus instituit, quæ sanxerunt Apostoli duntaxat à Deo esse docuit, verùm Ecclesiæ quoq; decreta, quæ sancto dirigente Spiritu ducitur, opera Dei esse monstravit, quamvis & aliùnde Mendicantium vita ex Evangelio sumpta videri possit. Selegerunt Bohemi quatuor magistros, qui suos articulos ex divina lege sumptos ostenderent. Qui eos confutarent, ex cœtu patrum totidem assumpti viri præstantes, & ad dicendum parati. Disputatum est quinquaginta diebus, multa in utramque partem adducta. Postremò quum victa Hussitarum perfidia vinci nollet, ad tractatus ventum, tentatumque si fortasse amicè trahi possent. Missi & oratores ex Concilio in Bohemiam viri doctissimi, & qui gentis versutiam nossent. Multa cum Bohemis agitata, nunc pacis spes facta, nunc belli metus.

CAPUT

CAPUT LI.

De victoria Bohemorum fidelium, & debellatione morteque Procopii, ac aliorum hæreticorum.

DUm hæc aguntur, Thaboritæ & Orphani Mainardo cæterisque Nobilibus infensi esse cœperunt, eorumque suspectas actiones habere, tanquam Concilio auscultarent. Neque vana opinio. Convenere namque sæpe inter se Barones, errorem suum recognoscere, miseros se dicere, qui quum Regis imperium abdicaverint, Procopii jugum ferant, illum Dominum esse, illum pro sua libidine Provinciam regere, vectigalia exigere, tributa imponere, delectum habere militum, exercitum quò velit ducere, rapere, spoliare, occidere, nullum pati qui suis consiliis adversetur, Nobiles juxta atq; ignobiles ei mancipia esse, nullum hominum genus infelicius esse Bohemis, quos semper in castris versari oportet, æstates atq; hyemes sub divo agere, in duro jacere solo, arma in omnes horas versare, nunc civilibus bellis, nunc externis agitári, aut bellum geri, aut belli metum impendere. Excutiendum tandem crudelis tyranni jugum, neque ferendum, ut qui cæteras gentes armis vicerint, Procopio serviant. Placet accersire publicè conventum procerum & civitatum, in quo Regni status reformetur. In eo Mainardus ei Regno bene esse dicit, in quo neque per otium *Pulchrè.* marceant homines, neque per bellum atterantur. Bohemos hactenus expertes fuisse quietis, attritum assiduis calamitatibus Regnum, periturum brevi nisi occurratur, incultos jacere agros, homines atque armenta sensim deficere, id accidere

quòd

quòd omnia in potestate unius sita essent, qui sine Consilio procerum civitatumq; pro suo arbitrio rem gereret. Illi salubre bellum esse, nam si paci locus sit, imperium ejus statim casurum. Deligendum unum esse ex Nobilitate Ducem, cujus potestas annua sit, nonnullosque ei adjungendos, quorum consilio domi belliquc rempublicam administret. Ne verò usurpare sibi Barones imperium viderentur, ex media Nobilitate assumendum Ducem consuluit. Itum est favente conventu in sententiam Mainardi, Alscio Risemburgensis, antiquæ Nobilitatis homo, sed tenui censu, Dux gentis declaratus, quem Capitaneum vocavere. Cæterùm majestatis insignia penes eum fuere, authoritas apud Mainardum extitit. Procopius his cognitis, Orphanos & Thaboritas in expeditionem ducens, ad urbem Pelzinam, quam fideles incolebant, castra ponit, atque undecim continuis mensibus pertinaci obsidione, crebrisq; oppugnationibus urget. Oppidani extrema omnia passi, ac jam fame pereuntes, ad synodum Basiliensem misere oratum, ne fidelem urbem in manus hæreticorum pervenire sinerent. Patres, quibus non esset publicum ærarium, ex privato argento symbolum dedere, auri octo milia numûm Mainardo mittentes, qui collecto exercitu subveniret obsessis. Per idem tempus, ea pars Pragæ, quæ Nova civitas appellatur, ab Orphanis imposito præsidio tenebatur: cujus Præfectus erat Presbyter Lupus Rochezanæ infensissimus, adversum quem prædicando plebem incitabat. Ille in veteri civitate, apud ædem sanctæ Mariæ ante lætam curiam habitabat, Lupumque suis & ipse sermonibus probrosisque maledictis lacerabat. Ob

quam rem crescentibus odiis, clauserunt Orphani aditus veteris civitatis in novam: turresque ligneas plurium tabulatorum erexere, quibus oppidanos in adversa civitate missilibus infestarent. Ea occasione usus Alscio convocata Nobilitate, nihil esse imperium suum dicit, quod Thaboritæ Orphanique contemnant, Regnum maturè periturum, nisi magistratibus pareatur. Rogat proceres in medium consulant. Placet omnibus cum ea manu militum, quam Mainardus comparaverat, Pragam peti. Nec morati, veterem civitatem ingrediuntur, ligneas turres amoveri, parereque omnes Alscioni jubent. Negant Orphani Ducem esse, quem neque ipsi, neque Thaboritæ suscepissent. Fit tumultus, committitur in urbe prælium. Lupus ubi suos cedere animadvertit, pluresque cadere, salutem pedibus petiit. Disjectæ turres civitatis omnes, in potestatem Alscionis factæ. Pelzinenses re cognita, Procopio è muris illudere, hortari suis civibus opem ferat, alienos ne lacessat. Stultum esse eum qui sua tueri nequeat, infestare aliena: nisi suopte ingenio ab obsidione discedat, venturos brevi proceres, qui nolentem cogant. Ficta ea Procopius credere, atque oppidanis ad ferendam fortius obsidionem blandimenta oblata. At ubi certum nuncium de gestis Pragensibus accepit, soluta mox obsidione, plenus irarum, cum omnibus copiis versus Pragam iter dirigit. Properanti communes amici occurrunt, de pace inter eum & Nobiles agunt: divisum inter eos Regnum stare non posse, consulendum communi quieti, neque concordiam sine viribus, neque vires sine concordia sufficere: civitatibus ejus populi inexpugnabile munimentum esse, qui con-

cordibus animis arma tractaret: lites ex arbitrio Ducis componi posse, delectis ex utraque parte pari numero viris, quorum consilio Leges pacis dicerentur. Procopius demum ita se pacem habiturum respondet, si nova Praga sibi restituatur: si munitiones dejectæ reficiantur: si Pelzina eo in statu reponatur, in quo fuerat ante dissolutā obsidionem: nam commeatus jam eò importati fuerant. Nobiles ubi res factu difficilimas peti vident, Procopiumque vincula, verbera, cædes minari, cùm alia via pax inveniri non posset, armis decertare constituunt. Relicta itaque civitate, cujus nutare animos non ignorabant, obviam hosti pergunt. Ventum est ad locum inter Brodam Bohemicam & Burim, quatuor millibus & quingentis passibus à Praga distantem, in agris latè patentibus. Ibi currus contra currus incurrunt, & sublato clamore, alteri alteros contumeliosè compellant. Decreverat Procopius haudquaquam pugnæ copiam facere, nisi ex occasione prærogativa daretur. Erat ei animus recta via Pragam petere, ubi non dubitabat novam civitate sibi portas aperturam. At equitatus nobilium munitiones ejus prætergressus, dum fortè ultimam portam apertam videt, raptim ingreditur, cædemque magnam facit. Hostes improviso malo præventi, quid agant nesciunt. Trepidatur totis castris: insolita res terrorem auget. Neque enim intra munitiones curruum intrasse prius equites aliquando viderant. Cæduntur passim pedites, fit fuga aperta ex altera parte mole quadrigarum. Instant nobiles, sternuntur ubique fugientes Procopius ubi suos retinere non potest, nec audire hortamenta pe-

ta periculum metusq; ſinit, inter confertiſſimos hoſtes dilapſus, cum cohorte quam ſibi ex fortiſſimis magis quàm amiciſſimis delegerat, aliquandiu hoſtis impetum ſuſtinet: multisq; cæſis, victoriã penè hoſtibus eripuit. Sed circumventus multitudine equitum, non tam victus quàm vincendo feſſus, telo in incertum miſſo transfoditur. Pari modo & alter Procopius, quem minorem appellari diximus, in eodem globo fortiter pugnans occumbit. Atq; is finis duobus illis pernicioſiſſimis ac deterrimis monſtris fuit. Sic Thaboritarum & Orphanorum ſcelerati exercitus, invicti prius, victi ac deleti ſunt. Procopium Raſum quis occiderit ignoratum eſt, quamvis Caſcha, de quo ſuprà meminimus, id facinus honeſtum dignumque præmio ſuum dixerit, qui tum partes Nobilium ſequebatur. Primus ejus victoriæ author habitus eſt Mainardus, poſt eum Ptarſconis magna virtus viſa. Coapcho verò, qui Thaboritarum equitatum ductabat, rei militaris apprimè peritus, & qui multis aliquando damnis Prutenos affecerat, & à Rege Poloniæ vocatus, usque Gedanum, & mare Baltheum, victorem exercitum duxerat, ex hoc prælio dilapſus, cum magna parte equitatus in Coloniam ſeſe recepit. Confecto bello cum multa milia captivorum eſſent, Mainardus concilio procerum accerſito, perdere peſſimam plebem ſtatuit, quæ nutrita in armis, omnem ætatem in caſtris egerat, nec ſub Legibus victura crederetur, rapinis & cædibus atq; adulteriis aſſueta. Qua ſtante, pacatum Regnum ſtare non poſſet. Sed veritus ne ſimul innocentes interficeret, qui ex agris coacti ad pugnam venerant, voce Præconis edici jubet, nondum bellum peractum eſſe, fugiſſe

Coapchonem, Coloniam expugnari oportere, vicinasque per circuitum gentes quæ Regnum popularentur, armis domandas. Ad eam rem necessarios, qui sub Procopiis militassent, viros fortes, & in bello exercitatos: decretum eis ex publico stipendium, donec Regnum pacaretur. Proinde omnes qui stipendia facere vellent, in horrea sese proxima reciperent, caverent, ne rudes inexpertosque belli secum admitterent: illos sua rura suosque lares repetere posse. Introierunt horrea, quæ apud Bohemos in villis ex maceria culmo tecta, frequentia sunt, pleraque Thaboritarum & Orphanorum milia, homines nigri, ad Solem & ventum indurati, aspectu tetri atque horribiles, & qui circa fumum in castris vixissent, aquilinis oculis, impexo crine, promissa barba, corporibus proceris, membris hispidis, cute adeò dura, ut ferrum quasi lorica repulsura videretur. Clausa sunt confestim ostia, & ignis immissus horreis, quo fex illa & colluvies hominum, ignominiosum agmen, post multa quæ patraverat scelera, exusta: contemptæ demum religionis pœnas dedit.

CAPUT LII.

Quomòdo Sigismundus Romæ coronatus, post multas dissensiones & bella cum pace & gaudio à Bohemis suscipitur.

SIgismundus interim ab Eugenio Pont. max. Romæ coronatus, Basileam petierat, dissidioque patrum quod tunc erat cum Eugenio, ad tempus sedato, Ulmam se contulerat. Ea est Sueviæ civitas ad ulteriorem Danubii ripam sita. Li-

cius amnis, qui Suevos à Bajoariis disterminat, è Regione, urbis in majori flumine exoneratur. Hic audita Thaboritarum Orphanorumque clade, Legatos in Bohemiam mittit, Regni proceres commendat, qui viros nocentes deleverint, hortatur Regni quietem procurent, seque Regem suscipiant, quem fratri successorem jus gentium dederit. Illi magno numero apud Ratisponam eum conveniunt, Regemque salutant. Venerunt & seorsum Coapcho & Johannes Rochezana, de suis rebus acturi, Legati quoq; Basilienses, qui Pragæ fuerant, & cum Bohemis certo modo convenerant, eò se contulere. Sigismundus auditis quæ de religione in cōmunione placuerant, conventa probavit, eaque servari mandavit. Exin poscentibus Hungaris, navibus per Danubium vectus, Budam petiit, ubi reformato rerum statu, vocatis ad se Bohemorum Principibus, in Alba regali sexaginta milia numûm inter eos distribuit, pecorumque maximum numerum. Dicta die qua vellet Bohemiam ingredi, non moratus Iglaviam venit: ubi concilio cum Bohemis habito, conventa Legatorum synodalium iterum comprobavit firmavitque. Ea hujuscemodi fuere: Bohemis ac Moravis Ecclesiasticam unitatem, pacemque complectentibus, seque in cæteris omnibus, prę terquam in usu communionis utriusque speciei, universalis Ecclesiæ fidei ac ritui conformantibus, authoritate Domini nostri Jesu Christi & Ecclesiæ sponsæ suæ, sub duplici specie panis scilicet ac vini, his qui consuevissent, divinæ Eucharistiæ, communicare licebit. An verò ex præcepto Dei id fieri debeat, generale Concilium in Basilea congregatum diffiniet, & quod utilitati fidelium salu-

tique congruat, Lege in perpetuum valitura constituet. Quo facto si perseveraverint Bohemi in ejusmodi communionis desiderio, idque missa legatione petierint, sacer conventus Bohemiæ ac Moraviæ sacerdotibus communicandi sub utraq; specie personas sibi subjectas, & in annis discretionis constitutas, & quæ id reverenter postulaverint, libertatem impartietur: ea conditione adjecta, ut inter communicandum plebem publicè instruant, non sub specie panis carnem Christi tantùm, nec sub specie vini solùm sangvinem, sed sub qualibet specie totum & integrum contineri Christum. Brevis concordiæ notula, verùm tot sententiæ, quot verba, quibus peregrinæ de fide sententiæ, diversiq; de religione ritus eliminari jubentur: & quod Ecclesia universalis credit, quod servat, genti Bohemorũ credendum servandumque præcipitur: circa communionem tantùm permissa novitas. Cæterùm inter Bohemos & Imperatorem aliæ pactiones intervenere, quibus Ecclesiarum prædia occupatoribus jure pignorum relicta sunt, donec certa pecunia redimerentur. Religiosis utriusque sexus, quibus adempta Monasteria essent, exulibus quoque spes reditus interdicta. Rochezanæ Pragensis Ecclesiæ Præsulatus promissus, de disponendo Ecclesiarum Bohemicarum Regimine, summo Pontifici facultas oblata. His sic constitutis, Rochezana cum aliis quatuor presbyteris, nomine totius cleri sibi adhærentis, sedente Sigismundo pro tribunali in foro civitatis erecto, assistente Alberto genero, magnaque procerum & oratorum circumstante corona, obedientiam Romanæ Eccesiæ sese præstare professus est. Sequenti verò die haud absimili solen-

lennitate, absoluti sunt ab anathemate, cæterisq; censuris hæretici, & in Ecclesiam per Concilii Legatos introducti. Ubi quum divina celebrarentur, Rochezana perfidiæ suæ non immemor, altare accedens, divina re peracta, uni quem jusserat ex laicis adesse, Sacramentum ex calice dedit. Et quamvis Johannes Polomor, alter ex concilio Legatus in aliena Ecclesia id sibi non licere assereret, eumque prohiberet, in proposito perstitit. Ob quam rem penè in irritū conventa ceciderunt. Composita tamen lis est, ex eo conventionis capite, quo sancitum erat, ne paucis pacta violantibus, communis concordia rumperetur. His compositis, Sigismudus VI. Cal. Septem. anno VI. & XXX. supra millesimum & quadringentesimū ab ortu Salvatoris Domini, Pragam venit: ubi, qui paulò antè Bohemorū hostis evaserat, ex adulterio natus, Antichristi filius, sacrilegus, publicis hominum votis perdendus censebatur, extremis honoribus exceptus est. Barones ac civitates in ejus verba juraverunt, & Magistratus suos quos ipse constituit acceperunt, certantes inter se, quis alter alteri suo Regi obsequentior videretur, ut est humanum ingenium utramq; in partem immodicum, sive persequi, sive obsequi malit. Philibertus Episcopus Constantiensis, natione Gallicus, & Collegæ sui ex Basilea missi, Ecclesiasticos introducere ritus, sacerdotes instituere, ex missarum solennibus vulgaria verba, cantilenasq; detrahere, Sanctorum imagines reducere, aquam benedictā in ædib. sacris reponere, baptismatis fontes sacrare, altaria ornare, spurcitias omnes abolere. Paruere complurimi, quib. mens sanior fuit. Rochezanæ complices resistere, obloqui, blasphemare, plebē modis omnib. avertere Ipse quoq; incentor

malorum ex parochia S. Mariæ ante lætam curiam, quam propria temeritate invaserat, amoveri minimè potuit: neque laniare sermonib. suis inter prædicandum Romanam curiam prætermisit, Legatisq, sæpe necem per insidias machinatus est. Sigismundus autem cùm Ecclesias pollutas intrare nollet, templum S. Jacobi, quod fratrum minorum fuerat, & in quo machinæ bellicæ tum servabantur, restitui sibi poposcit. Annuit civitas, & aliquot monachi introducti sunt, qui verbum Dei prædicarent. Id olim ne Zisca subverteret, armati carnifices defendere, sepulchris majorum consulentes. Redierunt & alii mendicantes, tum Celestini, Sclavi, Servi sanctæ Mariæ, Theutones, Hierosolymitani, & nonnullorum Monasteriorum Abbates, Sacerdos quoque sancti Georgii in arce Pragensi, quæ Principis honore defungitur, & pastorali baculo utitur, sacris præfecta viriginib., ab exilio remeavit. Hæc ex veteri more quotannis in celebritate sancti Viti novellum Regi panem offerre tenetur. Restituti sunt & cathedralis Ecclesiæ Canonici, ac vicarii & mansionarii, ornamenta altaribus reddita, divinum officium instauratum: Legati Basileam missi, qui declarationem supra articulo communionis expeterent: quumq; nulli essent Ecclesiæ redditus, ex quibus ali templorum Ministri possent, jussit Imperator ex fisco Regio per singula Canonicorum capita hebdomadatim aureum nummum distribui, minoribus clericis dimidium dari. Ea res annuè aureorum sex millia apud Ecclesiam cathedralem absumpsit. In alia quoq; templa donaria collata. Nova jam facies urbis, novus populus, verus rediisse religionis cultus apparebat. quib. ex reb9 liquet, Imperatorē,

quæ

quæ fœdera cum hæreticis percussit, necessitate magis admisisse quàm voluntate: voluisse illum paternam hæreditatem quoquo modo intrare, sensimque Regni possessione accepta, more majorum sub veram Christi religionem provinciam reducere. Jam Reges ei populique Christiani de Regno recuperato congratulabantur, ejusq; nomen in omni Ecclesia magnum erat. Eugenius quoque Pontifex maximus auream rosam indicem suæ lætitiæ ad eum misit. Thaboritæ qui superioribus cladibus superfuerant in oppido conservati, ea lege in gratiam recepti, ut quinquennio toto suis moribus viverent, religionis cultum mutare non cogerentur, jura civitatis haberent, signum ferrent, in sigillis rubra cera uterentur, tributi nomine singulis annis sexagenas decem penderent. Sed cùm nefandas eorum consuetudines Sigismundus accepisset, quibus illi circa rem divinam uterentur, quinquennium haudquaquam expectaturum se dicere, correpturum propediem sceleratæ civitatis insaniam, Rochezanam hortari, Romanæ Ecclesiæ se subjiceret, sic posse Pontificatum ei committi, superbienti, & aliena de fide sapienti ascensum desperandum esse, quin vel consecratus Episcopus ejici deberet. Ille mente superba, & opinione sua inflatus, dietim pejor, dietim venenosior effici, Monachorum reditum ægerrimè ferre, quorum sermones non minus quàm suos acceptum iri verebatur. Ob quam rem, occurrente inter prædicandum sermone de Monachis, Veniunt, inquit, novi dietim ad nos dæmones, quos monachos vocant, his studium est ejicere nos de veritate: at si viri fuerimus, prius sanguinem effuderimus. Id Sigismundus ubi accepit, Imò

 nos,

nos, inquit, Rochezanæ sanguinem non inviti ante aras libabimus. Non latuit Rochezanam Sigismundi sermo, qui ex amicis commonitus clàm aufugit. Ejus Ecclesia Rapusconi bono & docto viro commissa, quem nos postea exulem, perturbatis iterum rebus, in nova domo vidimus. Priusquam Bohemiam intrasset Sigismundus, Johannes Rohacius, nobili loco natus, ingenio malo, mente pessima, non longè à montibus Guthnis, intra sylvas in edito colle castellum exædificavit, vocavitq; montem Sion, asserens ex eo loco veritatem aliquando exituram, quæ gentem Bohemicam libertate donet. Euntibus ad Iglaviam cæteris Nobilibus Imperatorem sucepturis, ipse domi manens, vicinis infestus prædas agitat, instigantibus nonnullis Baronibus, quibus pax noxia, bellum salubre videbatur. Sigismundum quoque lacessit, armenta boum & * ovium, quæ illi advehebantur ex Hungaria rapit. Itinera quoque insecura infestaq; reddit, neque à purpuratis Regibus abstinet. Sigismundus Henricum Ptarsconem qui hominem corripiat cum exercitu mittit: obsidio quatuor ducta mensibus, castellum summa vi occupatum. Sed in cacumine montis situm, vallo, fossa, murisq; opportune munitum, difficile superatu erat. Eriguntur turres, quæ munitiones murosque superent, tela intra jaciuntur, multi utrinque cadunt, obsidentium plures, in quos tela haud frustra cadebant. Accessum ad muros altior fossa prohibebat, quæ licet aqua caruit, laboriosum tamen periculosumque militi erat, sagittis undique cadentibus in eam descendere, atque inde rursum vallum quo muri præcingebantur ascendere. Cuniculis igitur aditus in fossam paratur, relicto terræ ali-

Rohacius.

* *Aliàs vina.*

aliquanto, ne fraus intelligi posset instar ostii ante fossam. Expectatur ventus qui ex castris in castellum spiret. Is ubi vehemens datus est, armati aditum ingrediuntur, tormenta ænea quàmplurima simul incenduntur, ventus fumum in castellum rapit, milites aperto cuniculorum repagulo in fossam prosiliunt, & admotis scalis vallum ascendere nituntur. Prandebat tum fortè Rohacius: pauci qui pro muris excubabant, clamorem attollunt. Fit tumultus, concurritur undique ad defendendum vallum. Rohacius quoque relicto cibo, sumptis armis auxilio suis ex arce advolat: pugnatur eodem tempore pluribus locis acerrimè. Ubi Rohacius adest, hostis ex alia parte vallum superat, stragemq; latè faciens castellum ingreditur. Rohacius dum redire in arcem festinat, præcluso itinere capitur, arx quoque vi rumpitur, latronibus qui eò confugerant interceptis, sacerdotique Hussitarum vesaniæ participi, qui sacramenta ministrabat hæreticis, indita vincula: ducti omnes Pragam suspendio vitam finiêre. Furcarum, quibus damnati pœnas dedere, triplex differentia fuit: è sublimiori Rohacius pependit, imam tenuere latrones circiter nonaginta; media Sacerdotem arripuit nomine Medium: atque ita Medius in medio furcarum, damnatam animam devotamque Satanæ reddidit.

Rohacii interitus.

CAPUT

CAPUT LIII.

De morte Sigismundi Imp. & quem reliquerit in testamento hæredem.

Barbara. ÆGrotare interea Sigismundus cœpit, exaugente morbum senectutis incom̃odo. Barbara Imperatrix de retinendo imperio solicita, Henricum, Ptarsconem, Sterenbergium, Georgium Poggiebracium, & alios plerosque Barones, quorum authoritas apud Bohemos potior, clanculum ad se vocat, Sigismundum brevi moriturum asserit, futuras in Regno turbas, nisi rei suæ quàm celerrimè consulant, quietis unicam viam esse, si se viduam Rex Poloniæ ducat uxorem. Id ei suasu facile. Nam quis matrimonium renuat, quod dotalia duo Regna sequantur, eaque maxima & opulentissima? Suo nomine & in Hungaria & in Bohemia oppida munitissima custodiri, Comites Ciliæ alterum fratrem, alterum nepotem auxilia præbituros, multosque in Hungaria proceres suas partes complexuros. Placet Bohemis Imperatricis Consilium, datisque dextris fœdus ineunt. Mulier jam anus, novum conjugium mente complexa, filiam, quæ in spem Regni creverat, & Alberto Duci Austriæ nupserat, ex animo dimovet, nec aliud, quàm novi concubitus gaudia meditatur. Inexhaustam fœminæ libidinem, quæ tumulo quò propior est, eò genitalis thori, nuptialisque facis cupidior & curiosior redditur. Non latuerunt Imperatorem furentis fœminæ excogitatus. Qui postquam referentibus medicis moriendum sibi esse cognovit, ex Bohemia cujus sibi dubia fides erat, in Moraviam se vehi jussit, visurus filiam priusquam vita excederet. Illa cum viro ad eum in civitatem venit, quam Snoima vocant. Ibi mox Bar-

In anilem libidinem.

Barbara virum sequuta, custodiæ traditur. Ulricus Giliæ Comes præmonitur, fugam arripuit. Imperator vocatis in cubiculum Hungariæ ac Bohemiæ primoribus, adventasse resolutionem sui corporis, nec jam amplius se vivere posse affirmat, iturum se patrum viam. Cæterùm priusquam oculos claudat, de salubri statu Regnorum suorum velle cum eis agere. Albertum Austriæ Ducem, generum suum esse, & virtute præstantem, & generis Nobilitate sublimem, cum se non minus amare quàm filium, successorem itaque suum nominare, rogare supremam voluntatem suam exequantur, beatum id Regnum futurum, cui Albertus imperaverit. Exin Legatos nominat, qui se mortuo Bohemiam petentes, in conventu procerum testamentum suum patefaciant. Inter quos Gaspar * Slik Princeps fuit, matre Italica ex Comitibus Collisalti agri Tarvisini, patre Theutonico natus, ex familia Lazana provinciæ Franconiæ, ingenio dextro, facundia suavi, doctrinæ cultor, ad omnia genitus quęcunque ageret. Quem usque adeò fortuna & virtus extulit, ut quod erat prius inauditum, trium Cæsarum successivè regnantium Cancellariæ præfuerit, unus ex Ducibus Slesiæ filiam sibi in matrimonium tradi non recusaverit. Sigismundus illi Egram & Cubitum, & alia in Franconibus oppida dono dedit: Albertus in Hungaria Calesium, & Albam Ecclesiam: Fredericus in Austria Grecium. Versatile profectò ingenium, & naturæ bonitas singularis, quæ inter tot Imperatores, moribus prorsus dispares, pari gratia vivere potuit. Nos hujus amicitia in curia Frederici Cæsaris usi, si quid profecimus, quod scimus quàm tenue est, adjumento ejus sequuti sumus: Epi-

Aliàs Silichius.

Episcopatum certè Tergestinum, unde reliquæ dignitates provenêre, ipse nobis primus comitti curavit. Mortuus est Viennæ ex apoplexia, & apud Carmelitas cum conjuge sepultus. Sigismundus supremis suis ordinatis, inter amicorum manus defecit.

CAPUT LIV.

De Sepultura Sigismundi Imperatoris.

ALbertum Barones qui aderant ex Hungaria & Bohemia, concordibus animis Regem salutavere. Ipse missis in Bohemiam suis à Sigismundo Delegatis, versus Posonium iter flexit. Miserabile spectaculum, & humanarum rerum singulare documentum, Imperatrix captiva, & Imperatoris cadaver unà vehitur. Occurrunt lugubres Hungari, nec tenere lachrymas in tanta rerum novitate possunt. Hic defuncti Regis corpus fletum elicit: Inde Reginæ vincula commiserationem excitant. Solatur tamen miseros novi Regis electio, cujus virtutis multa extabant documenta. Duo inter se pugnantes curæ occurrebant, altera sepeliendi Regis, plena mœroris, altera coronandi, læta jucundaque. Justa prius defuncto Regi persoluta, corpus ejus in Varadino, ut in ultima voluntate placuerat, sepultum. Albertus in Alba regali, cum conjuge sua Elizabeth, Kalen. Januarii summo consensu & applausu populi coronatus est.

CAPUT LV.

De Alberto Bohemorum Rege quartodecimo, & etiam Romanorum Rege.

LEgati in Bohemiam profecti, vulgato Sigismundi testamento, Albertum vicinum, potentem, nobilem, virtute præstantem, Bohemis ami-

amicum, Regem assumi petunt. Joannis, Caroli, Venceslai, & ipsius Sigismundi erga Regnum merita commemorant. Natam ex earum sanguine Elizabeth, non esse paterna hæreditate privandam. Inter Bohemiæ Reges & Austriæ Principes fœdus extare, procerum consensu & imperiali authoritate firmatum, ut deficientibus in altera domo masculis hæredibus, alter Regnum accipiat. Defecisse masculos in Bohemia Regiæ stirpis, successorem ex Austria vocandum. Neque alium Regno idoneum viderunt, quàm Albertum, qui & uxoris, & suo jure, & soceri judicio præferendus sit. Futurum eum Regem, quem Bohemi ex cœlo missum putent. Hungari quem cupidè Regem acceperint, Bohemis haud aspernandum. Flectitur his Bohemorum conventus. Albertus pridie Nonas Majas Rex designatur. Verùm proceres qui cum Barbara conspiraverant, non alio pacto in Albertum consentiunt, quàm si postulatis suis mos geratur. Alscio Sternenbergius eorum nomine Albertum adiit: sed frustra ejus preces fuere. Albertus ea fermè Bohemis, quæ socer affirmavit. Interea Barbara, dimissis quæ possidebat in Hungaria inexpugnabilibus castellis, libertati reddita est, duodecim millia aurea nummûm, locis patentibus, quoad viveret ei singulis annis constituta. Ptarsco de voluntate Alberti ab Alscione certior factus, accersitis ex factione sua primoribus, quorum pars potior hæretica fuit, Hussitarum sequax erroris, Casimirum Regis Poloniæ Germanũ, tredecim annos natum, Regem appellat, missisq; Oratoribus auxilia petit, quibus nobile Regnũ ei conservari possit. Inter hæc & Electores Imperii apud Francfordiam convenientes, rem Romanam

Alber-

Alberto commendant. At illi acceptare imperium injussu Baronum Hungariæ haudquaquam licebat. Id enim eis promiserat, quum se Regem accepere. Vocati primores Regni, negabant ex usu esse Hungariæ Regi, Theutonicis cæterisque gentibus imperare: dum Sigismundus Romanæ rei consulturus, Italiam, Germaniam, cæterasq; provincias peragraret, Hungariam Turcarum direptioni patuisse. Multa in utramque partem dicta, postremò victi precibus Friderici Ducis Austriæ tunc adolescentis, assensum dedere: imperium summa Germanorum congratulatione ab Alberto susceptum. Nec mora, Legati ad Regem Poloniæ, nomine gentis Bohemicæ missi, Johannes Rabensteinus, & Henricus Placius, oratum ne fratrem turbare Bohemiæ Regnum patiatur, meminerit inter Bohemos ac Polonos veteris amicitiæ: Albertum ex Sigismundi testamento, & Provincialium decreto, Regem esse, non potuisse paucos, qui Casimirum vocavêre, jus Regni in alterum transferre. Si pergat alienum Regnū fratri parare, caveat ne de suo certare cogatur. Polonus ad ea, Bohemos sibi amicos esse fatetur, cupere benevolentiam perpetuò stare: at fratri quem primarii Barones Regem vocaverint, jus auferre non posse: Polonis ac Bohemis unam esse linguā, & unam utrique genti originem: cum Theutonicis nihil Bohemis esse commune: nihil Provincialibus incommodius, quàm sui Regis vocem non intelligere, atque in omni colloquio interpretis egere. Regnū sibi suum satis tutum fidumq;, neq; se externam vim ullam timere. Proinde orare, ut fratrem potius ipsi recipiant, quàm ipsi ab eo recipiantur: donatosque pretiosis pellibus, ut est

Albertus Imperator factus.

mos

mos gentis, Oratores dimisit. Legatis autem alterius partis, missurum se propediem auxilia pollicitus. Albertus medio tempore Iglaviam petit, quo in loco ab Ulrico Rosensi, Mainardo, plurimisque Bohemiæ proceribus percupidè expectabatur. Ptarsco verò per nuncios eum rogat, ne prius Regnum ingrediatur, quàm sibi factionique suæ faciat satis. Neque enim passurum se Regem esse, quem ipse non elegisset. Albertus, quod major pars Regni statuisset, id ratum esse debere respondit: hortari ne Regni quietem interturbet. Inventurum benignum Regem, si paci consulat: sin pergat res innovare, plus belli reperturum quàm velit. Exin motis castris Cuthnam occupat, quam Ptarsco sine præsidio reliquerat. Petenti Pragam frequens populus occurrit, atque ut hostium victori congratulantur. Et quamvis iterum Ptarsconis factio conventum peteret, prius quàm Rex coronaretur, rejectis precibus, tertio Kalendas Julii solenni pompa coronam accepit. Ptarsco verò Coloniam, & alias suæ factionis civitates impigrè munivit. Quumque duo millia equitum ex Polonis ad eum venissent, populari eorum agros cœpit, qui Regem introduxerant: & tanquam diu Bohemia quievisset, novo exultans bello, adeò gloriabundus in campos exiit, ut captivos Nobiles, quos fortè interceperat, ea conditione juratos dimitteret, ut se non prius repræsentarent, quàm castra muris Pragensibus admoverentur. Albertus etsi auxilia ex Austria Hungariaque asciverat, illis tamen non expectatis, hosti copiam pugnandi fecit. Quam Poloni detrectantes, per montes Cuthnæ, & Sobeslaviam, ad Thaboritas se contulere, amicam sibi civitatem, castrisque ante urbem positis, Alber-

tum expectavere. Ipse cum copiis egressus, per Benescaviam ad eos festinans, Legatos præmisit, qui Polonis dicerent, inter Casimirum, cujus causam agerent, seque belli præmium Bohemiam esse, caverent ne incendia agitarent. Experirentur prælio, cujus provincia esset, cultam potius quàm desertam mallent, sese moram minimè facturum, quin pugna litem Regni definiat. Poloni ad hæc hujuscemodi responsum dedere: Æquo se ferre animo Alberti arrogantiam pugnam petentis: nam Superos superbis infensos esse. Venturum, non defuturum prælium, Polonos faciem hosti, non terga ostentare solitos. Lætus eo nuncio Albertus, quadrato agmine in conspectum hostis advolat. Quo intra castra se continente, & ipsa castra sua è regione Thabor ad jactum lapidis tormentalis metatus est. Pugnatum singulis diebus in campo, qui medius inter bina castra jacebat; nunquam totis viribus in fortunam belli ventum, Polono non tam facilè egregia manu facinora edente, quàm verba magnifica ore jactante. Erant in castris Alberti, Christophorus Bajoariæ Princeps, qui postea Regno Daciæ potitus est, Fredericus Saxoniæ Dux, & Albertus Marchio Brandenburgensis, cujus nomine ab eo tempore cultum, magnumque fuit. Triginta millia militum Alberto parebant; Polonis quatuordecim millia, quorum castris juncta civitas, magno adjumento erat. Tormenta quoque ænea in utrisque castris plurima, majora apud Albertum fuere. Ex quibus uni quod erat maximum, ignem admoveri jussit, cujus lapis emissus miræ magnitudinis, quum præter opinionem in castra hostium cecidisset, multos mortales interemit. Vidisses passim corpora

sine

ſine capite jacentia, capita quoque, pedes, membraque ſine corpore in cruore fluitare, jumenta humi procumbere mortua. Neque enim primo ictu duntaxat, ſed multiplici ſaltu pluribus in locis decidens ſaxum ſtragem fecit. Quare conſternati Poloni, relictis caſtris intra urbem ſe recepere. Georgius Poggiebracius per idem tempus quum Thaboritas peteret, nam & ipſe Ptarſconi junctus erat, in alam quandam Alberti equitum fortè incidens, commiſſo prælio hoſtem proſtravit, atque hinc primum homini nomen datum. Albertus verò quum expugnari Thaboritæ aliter quàm fame nequirent, ſoluta obſidione, Pragam rediit: Poloni exhauſti argento, amiſſis equis, pedibus in patriam abiere. Fredericus Saxonum Princeps, dimiſſo Rege domum rediens, in hoſtium inſidias incidit. Sed nihil improviſa re motus, ordinata raptim acie, ea conſtantia eaque fortitudine pugnam iniit, ut penè victus captusque vicerit, cæſisq; quampluribus, captos abduxerit. Rex Poloniæ nondum cognitis, quæ in Bohemia ſuis acciderant, cum duobus magnis exercitibus Sleſiam ingreſſus, in Bohemiam properabat. Sed intellecta ſuorum fortuna, populatis hoſtium agris domum rediit: Albertus autem relicto qui Regnum gubernaret Ulrico Comite Ciliæ, per Sleſiam Gorlicium venit. Vratislavienſibus verò (ea eſt civitas nobilis ac præpotens, & Sleſitarum caput:) Albertum Marchionem Brandenburgenſem petentibus belli Ducem dedit, qui Poloniam ſæpe infeſto exercitu petens, longè lateque prædas egit. Nõ multis poſt diebus actum de concordia. Rudericus Burgenſis Epiſcopus, natione Hiſpanus, doctrina ac virtute præſtans, arbiter litis ex

Basiliensi concilio missus, Albertum convenit. Disceptatum est inter Legatos partium: non convenientibus, induciæ belli dictæ, conventus in aliam diem apud Vratislaviam statutus. Eò veniens Albertus, ex gradu fortè prolapsus, graviter læsus, pluribus diebus ægrotus decubuit. Exin claudus effectus, infecta pace, per Moraviam in Austriam rediit. Interea Comes Ulricus, qui Bohemiæ præerat, inter Barones de vendicando sibi Regno agere cœpit. Albertus cognito ejus studio, properatim stipendia subtraxit, gubernationem dimisit. Ille materia adempta, qua Bohemorum animos sibi conciliabat, ex provincia discessit: nec ultra remissus est, Regni cura Mainardo & Ulrico Rosensi commissa. Per idem tempus Despotus Serviæ, quam Rasciam vocant, cum sacerdotibus & Nobilibus in Hungariam profugerat, Turcarum impetum veritus, uno tamen relicto filio, qui castellum Sinderoviam in ripa Danubii situm, & à Turcis obsessum tueretur. Albertus ab Hungaris invitatus, obsessis opē laturus, Budam petiit. Interea Georgius Palotius, Strigoniensium Pontifex, diem obiit, qui coronam Regni, divitemque Regum supellectilem in arce servaverat. Qua re cognita, Albertus eò se confert: arx Reginæ deditur. Quæ dum thesaurum Regni coram Baronibus ad eam rem selectis recognoscit, coronam beati Stephani Regis, quam sacrosanctam putant, clam surripuit, anuiq; custodiendam tradit, cætera obsignatis occludit arcis.

CAPUT LVI.

De morte Alberti inclyti Regis.

ALbertus Budam reversus, non expectatis auxiliis, adversus Turcas exercitum ducit: castra inter Titiam amnem ac Danubium collocat.

Interea

Interea Turcarum Imperatore victo castello, excæcatoq; Despoti filio, cujus sororem in matrimonium duxerat, domum abiit: crudelis, qui neque conjugii affectum sensit. Verùm Turcis matrimonii necessitudo levis, apud quos singuli pro opibus plures uxores habent: Regibus eo amplius nubere licet. Ita animus multitudine distractus, nullam pro socia, pariter omnes viliter habet. Albertus ubi expugnatam Sinderoviam, Turcas abiisse cognovit, dimisso exercitu, Budam rediit. Sed insolito ferventis Augusti calore vexatus, dum peponibus nimium oblectatur, in ventris solutionem incidit, sentiensque periculum, moriturus in patria, Viennam repetere statuit. Iter ingressus, quum jam Strigonium præteriisset, in villa quæ Longa dicitur, condito testamento, vj. kal. Novembris decessit, Princeps liberalitate ac fortitudine clarus, & qui cæteris rebus longè religionis studium anteposuit.

CAPUT LVII.

Quomodo Bohemi post mortem Alberti eligunt in Regem Albertum Bajoariæ Ducem, sed electioni consentire noluit.

BOhemi qui Alberti Regis causa inter se dissidebant, cognita morte, apud Pragam convenientes, unum totius Regni corpus efficiunt, atque ad eligendum novum Regem ad VIII. kalendas Majas diem statuunt. Rochezana qui dudum apud Grecium exulaverat, domum revertitur, suoque more insaniens, Romanam Ecclesiam, Cardinalesque, Patriarchas, cæterosque per orbem Episcopos blasphemans, apud solos Bohemos incorruptæ veritatis inveniri sacramenta dicit: pretiosissimum Christi sangvinem parvulis ac

dementibus præbet. Sacerdotes suæ temeritati adversantes, domo pellit: popularibus communionem sub specie vini recusantibus, Ecclesiasticam sepulturam interdicit. Redeunt damnata tempora, suumque placitum, suumque quisque ingenium recepit. Regina Elizabeth jam filium ex Alberto pepererat, xiij. Kalend. Martii, Ladislaum nomine, atque Hungarorum ei coronam imposuerat. Mittuntur ad eam Legati, qui dicant, ad eligendum Regem diem statutam, si quid juris in Regno Bohemiæ ad se spectare confidat, oratores mittat, qui rem suam agant. Regina natum ex Alberto filium in cunabilis ostendit, rogat ne paterna hæreditate pupillum exuant. Tempus mittendi Legatos arctum esse, neque enim amplius quàm dies quindecim supererant. Si prorogetur terminus, missuram qui pueri jura edisserant. Erat inter Legatos Procopius Rabensteinus nobilis Eques, doctrina ac morum lenitate præstabilis, cujus nos amicitia pluribus annis oblectavit. Is quum Alberto servisset, habiturum se curæ ait, quæ Regina mandaret. Reversus in Bohemiam, eos primùm adiit, qui partes Alberti foverant. Exponit Reginæ desiderium, suadet conventum. Res digna exauditione videtur. Verùm Ptarsco, & qui Alberti recusarant imperium, quum jam Pragæ convenissent, Regno consulendum quantocius esse dixere. Reginam spernere, instare, properare, vocare absentes: Illi diem ex die consulto proferre, moræ causas nectere. Interea Legati ab Regina veniunt, fit frequens conventus. Intromissi oratores proceres rogant, Sigismundi & Alberti suorum Regum meminerint, nepotem filiamque ne respuant: contra jus gentium paternam hæreditatem puero

no

ne adimant: fœdera cum Auſtralibus percuſſa ne violent: pupilli atque orphani miſereantur. Sunt non pauci qui læto favore Legatorum poſtulata ſuſcipiunt. At qui Albertum oderant, filium Regem negare, cujus patri tanquam Regi non paruiſſent. Infantem Regno inutilem eſſe, Regem à regendo dictum: qui regendus ſit, Regem vocari non poſſe. Antequam Ladislaus adoleſcat, longum tempus effluxurum, poſſe interim Regem aſſumi, qui per ſe regat. Satis eſſe Ladislao, ſi poſt quatuor & viginti annos ad Regnum vocetur, medio tempore locum alteri faciat. Reges Regno dari, non Regna Regibus. Fredericum Auſtriæ Ducem, jam Romanorum Regem electum, Bohemis indulſiſſe, uti quem vellent Regem ſibi aſciſcerent. Vicit hæc ſententia. Albertus itaq; Bajoariæ Dux, majore procerum voto Rex declaratur, qui apud Venceslaum quondam nutritus, Bohemicæ linguæ non ignarus erat. Mittuntur ad eum primores Regni, inter quos Ulricus Roſenſis, homo ſemper ſe tempori accommodans, Princeps fuit: qui licet Alberti partes olim defenderit, hujus tamen ſententiæ ſuaſor extiterat. Quibus ea res indigna videretur, hi Procopium ad Fridericum Cæſarem clàm ire jubent, rogantes nobile Regnum ne pupillo negligat, cujus tutelam ſuſceperit. Jam enim Elizabeth Hungarorum inconſtantiam verita, qui ad Poloniæ Regem defecerant, Ladislaum ad eum miſerat educandum. Fredericus audito Procopio, miſſis ad Albertum Bajoarium nunciis, hortatur ne Regnũ ſibi alienũ uſurpare præſumat: quod quũ difficile, tum ignominioſũ fuerit Bohemis, quib. defuncti Regis hæres eſſet, non licuiſſe aliũ eligere,

neque se potestatem eam dedisse, quemadmodum in Bohemorum conventu nonnulli ementiti fuerant. Procopium verò in Bohemiam remittit, qui jus Ladislai haudquaquam se neglecturum asserat. Albertus ea virtute atque animi moderatione usus est, quæ postquam Reges esse cœpere, rarissima semper fuit. Nam venientibus ad se Bohemorum Legatis, amplum & nobile Regnum offerentibus gratias egit, qui se unum ex omnibus elegissent, cui parêre vellent, dignumque tanto imperio judicassent. Multa se idcirco debere Bohemis, neque id unquam beneficii oblivioni daturum. At quum Regis Alberti soboles extet, indecorum esse cum alterius injuria Regnum quærere, paternam hæreditatem nulli auferendam; qui pupillos suo jure dispolient, diis atque hominibus invisos pœnas aliquando patrati sceleris dare; cognovisse se non vano rumore fœdus antiquum inter Bohemos & Australes extare, deficiente mascula sobole Principem ne foris assumant: fidem servare pulchrum, ne cui temerè noceatur cavendum. Scelestam execrabilemque vocem illorum, qui regnadi causa jus violandum astruunt. Atque ita majorem se spreto Regno monstravit, & si verum fateri licet, clarissimum egit Regem. Nam Regnum apud eos est qui spernunt, non qui cupiunt.

Alberti modestia.

CAPUT LVIII.

De Ladislao infante Bohemorum Rege.

BOhemi ab Alberto repulsi, iterum convenientes, Legatos ad Cæsarem mittunt, petentes tutorio nomine uti Regnum accipiat. Is in Belgi-

Belgicum se iturum dicit, coronę suscipiendæ gratia, quum redierit, de re ipsa transacturum. Reversum potentissimi ex Bohemia proceres adeunt, inter quos Ptarsco quum esset Alberti filio infensus, seorsum Fridericum alloquitur, Regem ut seipsum faciat hortatur, facilè id futurum, si tutelam pupilli rejiciat. Nam quum cæteri desint, Bohembs suopte ingenio Regnum sibi oblaturos, cui ex fœdere tanquam seniori Austriæ Principi debeatur. Negavit Fredericus Orphani, cujus tutelam gereret, hæreditatem se quoque pacto invasurum. Nec tamen Bohemiam tutorio nomine administrare voluit, quam sine profusione magna pecuniarum retinere non poterat. Nam Bohemi nisi ex Regibus quotidiana munera accipiant, ab officio recedunt. Neque Regnum est cujus fiscus abundat: Regiæ possessiones in privatas manus pervenêre, argentifodinæ unde opes Regiæ in immensum crevêre, majore ex parte perierunt. Distracti census, vectigalia prorsus extincta: nisi populares in sumptus Regios pecuniam conferant, quam vocant Bernam, aut rapere unde vivat Regem oportet, aut precariò Regentem mendicare. Suasit igitur Imperator ipsi per se provinciam regerent, donec pupillus adolesceret, donatosque Oratores à se dimisit. Domum reversis, Gubernatores eligere placuit, inter quos Ptarscò & Mainardus priores habiti. Stetit aliquandiu concordia discors. Nam licet Mainardo Ptarsconique factionum capitibus parum conveniret, & alter conventa cum concilio habita servanda esse diceret, catholicarum tutor partium, alter sperneret Rochezanæ amicus: ab armis tamen abstinuere, mediumq; quoddam temperamentū inventum est, *Berna.*

quo partium cuique suo voto liceret vivere. Verùm Ptarscone vi morbi repentè extincto, Mainardi potestas aucta est, cui quum Pragenses, tum potiores Regni civitates paruere. Id ægrè fuit adversæ parti, quæ Ptarscone defuncto ad Georgium Poggiebracium se contulerat, eumque sibi Ducem elegerat, jam tum rei militaris peritia, rebusque strenuè gestis insignem. Orare igitur ne jacere suas partes sinat, Mainardum indies crescere, Pragam in potestate habere Regni Metropolim, sacerdotes qui Romanū ritum introducant magnificare, qui veritates patrum sequerentur persequi. Occurrendum temeritati hominis, qui peregrinos mores patriæ anteponat, Pragam ei auferendam, neque id esse difficile: civibus non placere Mainardi Regimen, Rochezanam multos habere amicos, qui excitato tumultu arma capessant: audendum esse fortibus viris, fortunam ipsam aperire victoriam. Georgius ipse, qui suapte natura magna cuperet, collaudatis suasoribus nonnullos in urbem ire jubet, qui pertentatis civium animis quæcunque invenerint ad se referant. Postquam multi aures adhibent, conjuratione facta, invadendæ urbis dies constituitur. Conjurati incendium in parte urbis admodum remota excitant, concurritur ad restinguendum ignem. Interea Georgius ex adversa parte cum copiis muros invadit: nec mora, proditores in instanti portas aperiunt; extollitur clamor ut in capta urbe solet. Hinc tremor suprema timentium, inde exsultatio victorū exaudiri. Trucidantur passim resistentes. Mainardus in eo tumultu captus in arcem conjectus, ibique tandem obiit, sive tædio diutini carceris, sive ut plerique putaverunt, exhausto veneno.

Praga per proditionem capta.

Mainardi mors.

veneno. Ex illo tempore Praga ſine controverſia in poteſtate Georgii fuit, neque poſthac adverſari palàm voluntait ejus ex Baronibus quisquam præſumſit, quibus poteſtas ſuſpecta viſa: durum imperium, in concionibus laudare hominem, probare Regimen, blandiri, unum eum eſſe dicere, qui tandem Regni calamitatibus modum imponat. Id nulla via rectius fieri poſſe, quàm ſi Rex in Regnum veniat, precari, numen obteſtari, id patriæ non deneget, Legatos ad Cæſarem mittat, inſtet, urgeat, facturum tutorem denique quod in pupilli rem ſit: ſi pergat adverſari, nihil Bohemis imputandum alium Regem quęrentibus. Sententia quamvis ingrata Georgio, accepta in auribus populi refelli non potuit, Miſſi ad Cæſarem oratores nihil impetravere, pupillaris ætas excuſationem præbuit, quanquam ſæpius idem tantaretur. Venere plurimi ex Bohemis ad Fredericum viſendi Regis gratia. Inter quos Georgius cognomine Giſcra, armorum gloria clarus, qui partes ejus unus fermè defenderat in Hungaria, quum Rex Poloniæ Regnum invaſiſſet * prædones ſæpe acie fuderat, Joannem Huniadem bis caſtris exuerat, rebellantes Hungaros magnis cladibus affecerat. Is ubi ad conſpectum Regis intromiſſus eſt apud Novam civitatem, quo in loco tunc aderamus, aſtantibus pluribus illachrymans, Ladislai manum exoſculatus, in hunc modum verba fecit: Video te tandem teneoque mi Rex, ſi ſcires quæ pericula propter te adivi, quibus me laboribus implicui, quot adverſo corpore vulnera accepi. En cicatrices teſtimonio ſunt, patri ego tuo tibique vitam devovi. Nulla vis, nulla fortuna, quæ alienare animum

Giſcra.

Alius Polonos,

animum à te meum possit, officia mea sola tibi auferet mors. Sed tu hæc per ætatem non intelligis. Et subridens: Quod ergo, inquit, mihi præmium fidei ac laboris erit? & quod das mihi tuo stipendium? Sextum tunc annum agebat Ladislaus: qui postquam Giscra finem dicendi fecit, oculos huc atque illuc circumvolvens, loculos Joannis Magistri Cameræ suspiciens ex phylacterio pendentes, quibus ille numos more Theutonico pauperibus erogandos asservabat: hos tacitus arripuit, æraq; sex tantùm, neque enim plura invenit, illinc deprompta Giscræ dono dedit. Admirati omnes pueri factum, & providum & liberalem futurum judicavere. Giscra innexos postmodum auro numos è collo suspendit, Regiæ gratitudinis monumentum. Hungari qui mortuo Alberto Regem Uladislaum ex Poloniá vocaverant, diu imperium Ladislai obtrectavere, bellumque adversus Turcas infeliciter gessere, in quo Uladislaus fortiter pugnans obtruncatus est. In conventu deinde civitatum procerumque Ladislaus Rex appellatus, missa legatio ad Fredericum Cæsarem in qua Regni primores fuere, decretum electionis exposuit, Ladislaum in Hungariam mitti coronandum postulavit. Responsum est, rectè Hungaros egisse, qui Regem tandem suum recognoverint, electione tamen haudquaquam opus fuisse in eo, quem natura Regem dedisset, neque coronandum esse, qui semel coronatus sit. Puerum adhuc egere tutore, nullius tutelam salubriorem esse, quàm Frederici Imperatoris & proximi consanguinei: Expectarent ætatem Regno idoneam, interea per se Regnum administrarent. Diu inter Hungaros & Imperatorem ob negatum Regem inimicitiæ fuere, &

re, & armis quoque tentata res eſt. Joannes Hunniades infeſtis copiis Auſtriam ingreſſus, quamvis ferro atque igne agros vaſtaverit, Regem tamen coronamque, & quæ repetebat in Hungaria caſtella obtinere non potuit. Pugnavit iterum contra Turcas, à quibus magno prælio victus, humilior factus Cæſaris benevolentiam & petiit & impetravit. Ob quam rem quamvis ſæpe & ab Hungaris & à Bohemis Ladislaus peteretur: res tamen ad duodecimum ejus annum protracta eſt. At quum Fredericus imperialis coronæ ſuſcipiendæ gratia Italiam petere ſtatuiſſet, rurſus Bohemi, Hungari, & Auſtrales, Legationibus ſeorſum miſſis, Imperatorem fatigavere, Ladislaum repoſcentes: poſtulata omnibus negata ſunt. Ad Bohemos, qui ea de re conventum Pragæ habituri erant, ac ferocius agere videbantur, Regem alium electuri, niſi mos eis gereretur, Legatos mittere placuit, quibus & nos additi ſumus, Provinciales, quibus apud Pragam dies ſtatuta fuerat, graſſante illic peſte, in Beneſchavia convenere, quos in frequenti conventu Præſidente Georgio Poggiebracio, in hunc modum alloquuti ſumus: Petiviſtis ex Cæſare viri Bohemi, Ladislaum Regis quondam veſtri filium ad vos mitti: idem Auſtrales importunis precibus exigunt. Si vobis mos geritur, illos offendere neceſſe eſt: ſi preces aliorum audiantur, contemnere veſtras oportet: ſi neceſſarium ſit alterum ex duobus, veſtram amicitiam præferet Imperator. Vetus enim majorum ſuorum cum Bohemica gente fœdus, & acceptorum ultrò citroq; beneficiorum memoria recens. Sin virtus claritasque penſitanda eſt, quis Bohemico nomini non invideat, cujus victorias tempeſtate noſtra plures

Legat. Imperatoris oratio.

plures numerare licet, quàm reliquæ gentes omnibus seculis comparare potuerint? Verùm Cæsari hoc tempore in hanc electionem descendere haudquaquam necessarium videtur, quando ea pueri ætas est, quæ neque vobis neque Hungaris usui esse potest. Esto, veniat in Bohemiam Ladislaus, quod inde Regno emolumentum cedet? Illene jus litigantibus dicet? statum Reipublicæ reformabit? adversus hostes copias ducet? belli, pacisve munia obibit? Nihil horum præstare potest, cui rectè tutela opus est. Illud inprimis ejus advenius faciet, Regis pompa ducenda est; ornanda Regia, adhibendi Ministri, curia more progenitorum apparanda. Ad hæc grandi pecunia opus. Vobis nullum ærariũ esse audio, nullos census, nulla vectigalia publica. Ad vestras igitur opes recurrendum, vos præstare sumptus, vos Regem alere, vos inexplebilem curiam & insatiabiles Ministros explere oportebit. Video præterea inter vos non paucos esse proceres, consilio, authoritate, atque opibus benè pares. Cura Regis uni committenda erit, non omnibus: ille Rex vester judicabitur, qui Regis corpus in potestate habebit. Et quis vestrûm est, qui non eum honorem sibi quam alteri malit? Semina inter vos discordiarum petitis, nisi prius in unum conveneritis, qui Regis curæ præsit. Vos his incommodis Fredericus liberat, qui suo sumptu pupillum Regni gubernans, dissensionum vobis fomitem aufert. Nec vos latet, quandoquidem tenera Regis ætas est, corpus ejus in potestate Cæsaris rectius esse quàm in alterius cujuspiam. Ille enim consangvineus est, ex familia natus, & Imperator. Et quis pupillo Regi convenientior tutor detur, quàm

quàm Princeps Principum? Si sit inter vos & Hungaros contentio coram extraneo judice, de custodia corporis Regis, par causa vestra atque illorum judicabitur. Utrique Regem petitis, utrique fidelitatis documenta præstatis. Verùm in hoc illi superiores erunt, quia natum apud se Regem coronatumque dicent: Apud Cæsarem vestra causa longè justior est, quàm Hungarorum: seipsum tamen in cura patruelis vobis præfert. Curate Regnum, pupillum sibi dimittite, quem postquam pubes fuerit, vobis in primis credet. Quòd verò Oratores vestri dixere, alium Regem accersendum à vobis esse, id magis terroris incutiendi causa dictum Imperator existimat, quàm quòd animo vestro ea sententia sedeat. Neque enim vestra fides incorrupta prius, hoc repromittit, neque progenitorum Ladislai in vos collata beneficia hoc exigunt, nec innocens ejus ætas quicquā demeruit. Cæterùm volvite animo prius ut sapientes decet, quemnam Ladislao præferre possitis? cujus sangvinem, si matris originem memoria tenetis, quatuor Romanorum Imperatores produxere. Si paternam prosapiam exquiritis, quinquies imperatoria dignitas in Australi domo resedit. Obscuritatem quærat necesse est, cui tanta claritas non satis facit. Addite potentiam, amicitias, clientelas. Austriam vobis vicinam possidet, Moravia, Slesia illi parent, & si res novas moliri videantur, ab officio tamen non recedent. Imperator à quo Regnū vestrū dependet, sangvini suo non deerit, nec jus familiæ suæ negliget. Bajoariæ Saxoniæq; Duces, Marchiones quoq; Brandenburgenses, & omnes fermè Germaniæ Principes Ladislaū propinqua necessitudine attingunt.

Non

Non potest hic pupillus offendi, nisi & tota Germania lædatur. Hæc superfluè vobis commemorari non ambigo, verùm ita jussit Imperator. Ille in Italiam pupillum secum adducet, reductum, puberemque factum, si perstiteritis in fide, ad vos primùm mittet. Vos interea pro gravitate integritateque vestra, quòd in rem Bohemici Regni, pupillique sit, consulere admonet. Verisimilis oratio visa, neque sine favore excepta est: acceptioremque Procopius noster Collega reddidit, qui patrio sermone Latinæ linguæ ignaris verba nostra interpretatus est. Jussi sumus ex conventu paululum abire, mox revocatis responsum datum. Redditæ Imperatori gratiæ, qui eam Legationem misisset, atque in dimittendo Rege, Bohemos præferret cæteris. Accipere se bene consulta consilia, missuros ex Nobilitate sua primarios juvenes, qui Cæsarem Italiam petentem sequantur, eique ministrent. Expectaturos quietè reditum, quem felicem faustumque Superûm benignitate futurum exoptent.

CAPUT LIX.

De morte Barbaræ Imperatricis uxoris Sigismundi.

APud Grecium Barbara Imperatrix ea tempestate decedit, inexhaustæ libidinis mulier, quæ inter concubinas illaudatum ævum publicè agitans, sæpius viros petiit quàm peteretur, neque Christianæ neque alteri cuipiam religioni astricta, quippe quæ superos inferosque ullos esse negabat. Ferunt tam ancillas suas sæpe orantes jejunantesve increpasse, quæ corpus suum frustra macerarent, fictumque cœli numen placari verbis cre-

crederent. Vivendum ſuaviter, dum vita ſuppetit, fruendumque voluptatibus. Id tantum homini datum, cujus anima cum corpore ſimul extinguitur: ſomniare, qui alteram vitam ſibi promittunt. Congrua moribus ſententia. Nam qui relicto animi cultu, voluptati corporis ſe dedere, gravati vitiorum ſarcina, non quibus explicent, vitamque corrigant, ſed quæ cœptum iter approbant, ea dogmata facilè imbuunt. Neque inquinatis mentibus ſolamen ullum valentius, quàm ſi totum extingui morte hominem opinentur. Una ſalus deſperanti cœlum, inferos non timere. Corpus Barbaræ quamvis infidelis fœminæ, Bohemi Pragam tulere, peractoque funere, in ſepulchris Regum condidere. Nec defuere ſacerdotes, qui prophanum cadaver Eccleſiaſtico ritu ſepelirent. Non ſunt Regibus ſcriptæ leges, nec in Bohemia quicquam nòn permiſſum. Fredericus poſtquam quieturos Bohemos intellexit, quorum motus inprimis verebatur, reclamantibus Hungaris & Auſtralibus, aſſumpto ſecum Ladislao Rege, Italiam ingreſſus, Auſtralem coronam à Nicolao V. Pont. Max. Romæ accepit. Exin viſitato apud Neapolim Rege Alphonſo, cujus tum opes florentiſſimæ fuerunt, cujusque neptem in matrimonium duxerat, Leonoram Regis Portugalliæ* filiam, moribus ac forma præſtantem, domum rediit. In eo itinere Ladislaus ſæpe fugam molitus eſt, conſilio Pædagogi fretus, cum quo poſtea captus, usque in hunc diem cuſtoditur in vinculis.

Aliàs ſororem.

CAPUT LX.

Quomodo Australes Ladislaum Regem ab Imperatore petentes, non exauditi bellum movent, Novamque civitatem obsident.

AUstrales interea, suasore Ulrico Eizingero, sumptis armis præsides provinciæ à Friderico institutos vi pellunt, Gubernatores ex seipsis duodecim eligunt, sum̃am rerum Eizingero committunt. Incentorem quoque novitatum, alterum Ulricum Giliæ Comitem in societatem accipiunt, auxilia ex vicinis gentibus accersunt, reversum Imperatorem missis Legatis, aut Regem Ladislaum tradere, aut bellum expectare jubent. Postulatis non tam rejectis quàm suspensis, impatientes magis moræ quàm belli, infestis signis Novam civitatem petunt. Committitur primo adventu atrox pro portis prælium: nullus sagittis modus, cadunt sine numero tela. Bombardæ stragem hostium horrendam edunt. Miserabile visu, disjecta passim membra equorum atque hominum cernere, cruorem latè fluentem aspicere. Quà densissima fuit, unus perfregit aciem lapis emissus, idem alius atque alius fecit, prostratis quicunque occurrêre, inermibus atque armatis: nec tamen intermissa pugna. Conglobati hostes, magis ac magis institere. Ubi res gladio geri cœpit, ac vir virum manu prehendit, equus equũ impulit, pugnatũ est aliquandiu æquo marte. Postremò Cæsarianorũ acies non tam virtute quàm multitudine superata, terga dedit, atque in urbem trepidè se recepit, u- *Paumkircher.* nius militis Andreæ Poumkircher, posteà à Cæsare ad Baronatum suffecti audacia civitatem tutata est. Qui ne victores cum victis uno agmine irrumperent, tamdiu pro porta solus impetum tenuit,

nuit, donec conversi fugientes, globo facto ex loco difficili hoste repulso januam clausere. Firmata est deinde obsidio, & oppugnata machinis mœnia. Ex Bohemis solus Henricus Rosensis cum ducentis equitibus, peditibus fermè octingentis in castris fuit. Hungari nondum venere. Neque enim per inducias bellum inferre Cæsari licebat. Australes circiter duodecim millia milites expeditos in armis habuere. Georgius Poggiebracius Cæsari, cujus erat amicus, opem laturus, * sedecim millia militum congregaverat: sed audita concordia, in agrum regulorum Rosensium exercitum duxit, villasque latè populatus est. Imperator enim interventu Caroli Marchionis Badensis, Sigismundique, Saltzburgensis Archiepiscopi, Ladislaum è manu sua dedit, Australibus multa promittentibus, quæ postea barbara fide negaverunt. Inter cætera conventum erat ad tertium * idus Novembris Conventum Viennæ habere, in quo vocati utriusque partis consangvinei, Bohemi quoque atque Hungari, de tutela Regis nondum puberis judicarent: Ladislaum interea in potestate Comitis Ciliæ extra Viennam degere, nihil prius administrare quàm Consilii decretum fieret. Verùm puer postridie in urbem ductus, summis novisque honoribus exceptus, e vestigio Magistratus in civitate creavit: præfecturas tota provincia instituit: sacerdotia donavit: regio more curiam erexit. Hungari ad eum venêre, inter quos Joannes Hunniades fuit, qui tum Comitatum Histricensem regia beneficentia consequutus, haud aliter quàm Principes consuevere, novæ dignitatis insignia suscepit. Accersunt & Regem suum Bohemi cum Georgio Poggie-

Alias xj.

Alias Kal.

Ladislai Inauguratio.

Poggiebracio, quibus non minora Ladislaus pollicitus, quàm pater atque avus promiserant. Postquam dies affuit cum Imperatore constituta, Ludovicus Bajoariæ, & Gulielmus Saxoniæ Duces, Albertus quoque Marchio Brandenburgensis, Carolus Badensis, & multi ex Germania Prælati ac Principes advenere. Frequens conventus habitus. In quo Præsidente Ladislao, oratores Imperatoris, inter quos & ipsi fuimus, ita auditi sunt, ut victi apud victorem. Frustra æquitas, frustra honestas in medium deducta. Cuncta ex arbitrio Comitis gerebantur. Ipse pro Rege verbum facere ac respondere, qui neque leges neque pacta victorem obligare posse ajebat. Fredericum & jure simul & bello excidisse, armatis ac fortibus jura cavere. Postremò infectis rebus conventus dissolutus. Nicolaus Cardinalis sancti Petri, doctrina & vitæ integritate conspicuus, ad componendam pacem Apostolico Imperio missus, ab Australibus rejectus est. Ladislaus quamvis Rex appellaretur, alieno tamen arbitrio ductus, in Regnis suis triumviratum deduxit. Joannes Hunniades Hungariam rexit, Poggiebracius Bohemiam, Ulricus Austriam. Penes hunc major authoritas, qui Regem in potestate habens, illis quoque imperare posse videbatur. Promiserat Ulricus & Hungaris & Bohemis Regem ad eos propediem venturum. Hungaris primùm satisfacere statuit, diem illis apud Pozonium constituit, eoque Regem ducit. Conveniunt frequentes Hungari, res ibi pro voluntate Hunniadis ordinantur. Potentiori omnia parent. Ulterius Regnum ingredi neque Regi neque Comiti visum. Fit reditus in Viennam. Bohemis dies statuitur, qua Regem coronandũ Pragæ suscipiant.

Triumviratus.

Erat

Erat inter Bohemos Joannes Smiricheus, homo nobilis, & facundiæ gratia inter primos constitutus. Is postquam Regem Bohemiam ingressurum cognovit, literas hujuscemodi ad eum dedit: Joannes Smiricheus Ladislao Regi salutem. Venturum te quamprimùm in Regnum tuum probo, si modò imperaturus veneris, non pariturus. Inermem impotentemque intrare non laudo, nisi bicipitem mater peperit, ut ex duobus capitibus unum Viennæ apud amicos dimittas, alterum Bohemorum dubiæ credas fidei. Vale. Epistola Comiti reddita est, qui cognito tenore Georgio eam remisit. Ille accersito procerum Concilio, inter quos Joannes non in postremis erat, literarum sensum suppresso scribentis nomine recitat, quid mereatur scriptor percunctatur. Dignum morte primi judicant: nec Joannes suo loco sententiam dicere jussus, adversari audet: proditorem & ipse patriæ afficiendumque summo supplicio censet, qui ea scripsit. Profertur mox epistola ejus manu conscripta & impressum annuli signum recognoscitur. Damnatus ore suo, comprehenditur, duarum horarum tempus datur, in quo, si velit, & animæ suæ saluti, & domesticis rebus consulat. Nec diutius vitæ dimissus, gladio percutitur. Sic vir magis eloquens quàm cautus, dum alienam servare vitam studet, perdidit suam.

Smirickei fortuna.

CAPUT LXI.

De ejectione Comitis Ciliæ, & privatione administrationis suæ.

COmes interea, ut quàm splendidè Regem in Bohemiam duceret, haud ignavè operam dabat:

dabat, ad eam rem non parum auri necessarium erat. Publicum ærarium exhaustum: qui eam summam crederent, neque negociatores, neque proceres inveniri. Mos est Australibus, quoties repentina Principi necessitas ingruit, ex subditis pro modo facultatum pecuniam exigere, quam vocant Steuram. Id tamen injussu Provincialium haud permissum. Huc ergo recurritur. Convocantur apud novum Triticiburgum pro veteri consuetudine quatuor Ordines Sacerdotes, Barones, Nobiles, civitates. Ibi Comes præsente Rege convocationis causam edicit. Iter in Bohemiam Regi necessarium ostendit, qua pecunia sit opus exponit, Principi suo ut subveniant hortatur, neque inopem mendicantique similem ad coronam suscipiendam ire permittant. Conventus deliberandi copiam petit. Ibi Eizingerus, qui jam pridem à Comite spretus, extra Regis gratiam ejectus, occasionem qua se vindicaret expectabat, idoneum nactus tempus, vocatis seorsum primoribus, quos sibi fidos, Comiti infensos credit, ita locutus fertur: Quid agimus viri Australes, semperne Ciliensis mancipia erimus? Imperatoris jugum excussimus, ut Comiti serviremus? Moderatius certè illius Regnum fuit, tolerabilior dominatio: Ille in Austria natus, nostrorum Principum sanguis erat: & si verum fateri libet, nostri Domini Dominus. Quia tamen ex re sua magis quàm Principis nostri provinciam rexerit, arma sumpsimus, præfectos ejus ejecimus, Regem nostrum vindicavimus. Hic alienigena nostra demum ætate Principatus honore donatus, nos omnes pro servis habet. Cui nostrûm de Republica consilium creditur? Injussu nostro Rex in Hun-

Steura.

Eizingeri oratio.

Tyrannidis imago.

Hungariam ductus eſt, Superis gratia qui remiſerunt incolumem. Nunc neſcientibus nobis promiſſus Bohemis, Hungarica Bohemicaque negocia ſolus Comes pro libidine ſua ducit. Neque contentus duorum Regnorum Gubernatores vectigales ſibi feciſſe, Auſtriam ſolus exhaurit. Nam quota portio eſt, quam Regius ſumptus acipit? Quicquid reliqui eſt, Comiti cedit. Major ei quàm Regi familia ſervit. Taceo concubinam inſtar Reginæ cultam, cujus virum concivem noſtrum ô Viennenſes interfecit. Plena prædonibus & meretricibus domus ejus: inter hos Regias opes effundit. Magiſtratus, præfecturas, ſacerdotia vendit: ubi non ſufficiunt publica furta, ad privatas facultates manus admovet. Quicquid olim peccavere opulenti, hodie plectitur: nulla vetuſtas impunitatem criminis habet. Neque tuta innocentia eſt, inconvicta puniuntur ſcelera. Et offendiſſe Majeſtatem convincitur, quisquis dives habetur. Nemo ſuæ ſubſtantiæ certus Dominus. Equi, ſervi, liberi, conjuges veſtræ, pro libidine Comitis auferuntur. Omnia ei licent, neque pauciora vult quàm poteſt. Nunc ſumptus Regii petuntur, quibus in Bohemiam pergat. Fateor non iniqua poſtulatio eſt, ſi fraus abſit. Cautiorem me Comitis artes ac verſutiæ reddunt. Sibi hæc pecunia, non Regi quæritur, novum aliquod bellum, novum argentum pariet. Noſtris alitur malis, ſua quies, pax ejus, noſtrum bellum eſt. Inſecurum facit noſtra ſecuritas. Pudet me patientiæ noſtræ, qui ſi viri eſſemus, facilè opprobrium hoc è noſtris oculis ejiceremus. Sed fuit hactenus prohibita conventio: nunc ſimul congregatis Reipubl. licet conſulere. Reſumite alacres ſpiritus

 amicos

amicos quisque vestros communitos reddite, ad imperium præsto cum armis adsint. Accingimini mecum, aut vobis libertatem, aut mihi mortem parabo. Illud inprimis mihi ex usu videtur, multitudo ne Regi postulata deneget, paucos ex primoribus eligat, qui Regem adeuntes, semotis arbitris provinciæ necessitates exponant. Non dubium quin vobis mihique id muneris demandetur. Ego, si Regis alloquendi facultas detur, exclusurum me Comitem nequaquam ambigo. Placet Eizingeri consilium, dant invicem dextras, jurejurando se astringunt, alterum alteri non defuturum, donec Comes ejiciatur. In Conventu Provincialium, quæ volunt ex sententia ordinant. Nec morati, Regem adeuntes, daturos argentum Provinciales offerunt: esse tamen quæ soli sibi mandata perferant, Rempublicam Austriæ concernentia. Jussis exire cæteris, soli apud Regem manent. Ibi Eizingerus Regem Australi sanguine natum dicit, nullos sibi fideliores Australibus esse. Imperium ejus illis naturale, cæteris violentum. Consilium ab his recipi oportere qui amant. Molestè ferre Australes, Principis sui negotia non bene administrari, expilari Provinciam, vexari subditos, vicinorum odia provocari. Comitem ditare suos, Regem ad inopiam redigere: Ladislaum Regem vocari, Comitem regnare, bellum ab eo cum Imperatore nutriri. Gubernatorem autem Hungariæ annua quatuor & viginti millia nummûm Regi pendere, Comiti duodecim millia. Id ipsum reliquos Provinciarum Præsides facere, omnes Comiti vectigales esse. Nihil dubium quin

Eizingeri accusatio.

ea

ea mens hominis ad Regnum quoque aſpiret: amovendum eum priusquam meditata perficiat. In atrocibus delictis etiam cogitationes plectendas eſſe. Poſſe haud difficile Comitem ejici, verùm taciturnitate opus. Aperto conſilio poſtquam Regi cuncta placent, intromiſſo Comite deliberatio conventus exponitur: promiſſa pecunia dicitur. Viennam tamen dum exigitur eſſe petendam, ordinandam civitatem, ne quid in abſentia Regis turbarum exoriatur. Ficta pro veris plerique referunt. Commendat deliberata Comes. Eizingerus Viennam præcurrit, ſenatum de mente Regis edocet, cujus reditus civitati jucundiſſimus fuit. Nihil prima die actum. Poſtera ſummo mane Eizingerus Regiam adit, collocatis in proximo divi Auguſtini templo mille armatis, qui præſto ad ſignum erumpant, alios tectis armis intrare palatium jubet. Conveniunt frequentes conſiliarii, Regem in cubiculo ſalutant, proceres exiturum in aulam expectant. Ex familia Comitis nemo intromittitur. Ultimus omnium adeſt ipſe Comes, qui apud concubinam dormierat: nec tam citò veniſſet, niſi vocatus ab amicis, & novas res in palatio parari accepiſſet. Pulſanti fores non patuere, donec furens calcibus inſultavit. Ubi ad Regem ventum eſt, ſilentium aliquandiu ſervatum. Deinde Eizingerum innuente Rege, ita loquutum accepimus: Ab hac hora Comes Regiam tibi curiam interdictam ſcito, abi quò libet gentium, neq; poſthac Gubernatoris nomen, neque Conſiliarii, neq; Regii famliaris uſurpes. Hæc me tibi dicere Rex juſſit. Ad ea Comes, nihil mutato vultu, forti & conſtanti animo, indignū ſe cui talia dicerentur, re-

ſpondit. Æmulorum ſuorum ea eſſe, non Regis: ſolere Principes qui de ſe benemeriti eſſent, his meliora referre: ſe patri Alberto, ſe matri Elizabeth, ſe ipſi Ladislao ſumma fide ſerviviſſe, pro eo prius fudiſſe ſanguinem quàm naſceretur. Bella ejus cauſa difficilima confeciſſe: fuiſſe in carceribus, patrimonium profudiſſe, Imperatoris odium incidiſſe, ut Regnum ei conſervaret: ſcire ſe benignum Regem habere, & accepti beneficii memorem. Quæ dicta eſſent verba, moribus ſuis non convenire. Eizingerum ea excogitaſſe, qui jam pridem ſibi fuiſſet infenſus, quoniam pro ſua libidine expilare Regis bona non potuiſſet. Orare ne plus inimicorum odia quàm ſua merita valerent: ne bonitatem Regiam adverſariorum malignitas vinceret. Fit ſilentium loquuto Comite: non ſatis certo ſenatu, an Rex in ſententia perſiſteret, & mutatum ejus animum ratione Comitis verebantur, inclinaturi quò ille ſe verteret, ex cujus nutu pendere victoriam norant. Eizingerus de ſtatu ſuo ſolicitus, nihil cunctandum ratus, priusquam Rex Comiti reſponderet, ita inquit: Ego mandante Rege verba feci, nihil de meo loquutus ſum: ipſe adeſt, ipſe me judicet. Dabo merito pœnas, ſi meam tibi Comes, non Regis voluntatem expoſui. Effare tandem Rex optime, nec nos ultra ſuſpenſos teneto. Tum Rex placidè, ut conſuevit, Ex mea, inquit, intentione ac voluntate loquutus eſt Eizingerus, atque his dictis ſubticuit. Vidiſſes erectas Auſtralium mentes, & jam Comiti tanquam victo ejectoque inſultantes. Ille ad proceres exiens, quos in aula congregatos diximus, ejectionis ſuæ contumeliam expoſuit, conſilium atque auxilium expetens. Quibus in voluntate Regis omnia ſita reſpon-

respondentibus,ad sororem regiam se contulit: ab ea præter lacrymas & muliebrem ejulatum nihil extorquet. Et jam undique per palatium ire armatos animadvertit. Cedendum itaque potenti invidiæ censuit, neque parum putavit,ex inimica civitate salvum corpus educere. Clientes ejus audita rei novitate,sibi quisque fuga consuluerant. Tacitus igitur & confuso similis cum quatuor tantùm comitibus ex aula discedens, in patriam suam concessit. Albertus Marchio Brandenburgensis, ne populares saxa in eum jacerent,ad portam usq; tutum iter fugienti præbuit. Verùm queis prohibitæ manus fuere,linguæ libertate usi probrosa in abeuntem maledicta omnis generis congessere. Inconstantis fortunæ singulare documentum. Nam qui paulò ante tutor Regis & secundum in Austria caput erat, in quem omnium oculi respiciebant,qui belli pacisque munia solus agebat,unico Regis verbo potestate privatus,inops Consilii, & animo confusus abiit.

CAPUT LXII.

De coronatione Regis Ladislai.

Rex paulò pòst magnificentissimis apparatibus Bohemiam petiit, atque in Praga summos consequutus honores, Regni coronam accepit, Bohemi in ejus sumptus suorum quisque censuum tertiam partem contulere. Ex ea pecunia coronationis solennia peracta sunt, supportata curiæ onera,& nonnulla coronæ castra redempta, quæ vel Georgio Poggiebracio,vel amicis ejus commisere. Mansit ibi non parvo tempore Ladislaus, nec unquam hæreticorum Ecclesias quamvis sæpe rogatus intravit, neque sacris eorum interfuit.

Pres-

Presbyter quidam ex factione Rochezanæ in sacello arcis rem divinam facturus, sacerdotali veste ornatus ad altare conscenderat. Rex eo in loco sacra quibus interesset, celebrare jusserat. At ubi hæreticum id muneris occupasse, nec velle alteri locum facere didicit, misso Magistratu militum, prophanum sacerdotem nisi abiret, rapi extra sacellum, & de proxima rupe præcipitari jussit. Illi charior vita, quàm contumacia fuit. Rochezanam in celebritate corporis Christi sacram eucharistiam per urbem deferentē ex fenestra conspicatus, nullum reverentiæ signum præbuit. Percunctantibus amicis, ut quid sacramentum inhonestasset? Non me latet, inquit, divinissimum Christi corpus dignius esse, quàm per me satis honorari possit, nec mea reverentia gloriam ejus auget, neq; dehonestatio decus imminuit. Verùm mihi cavendum fuit, ne dum Christum honoro, sacrilegum presbyterum Rochezanam popularibus approbasse videar, quorum plerumq; mores ex Principe pendent. Nec illi me Deum contempsisse putabunt, cujus sacratissimum corpus in catholici presbyteri manu summis me semper honoribus prosecutum vidêre. Gravis hæreticæ factioni jam mora Regis in Bohemia esse cœperat, cujus sacramenta ab eo & à cæteris Principibus dictim confluentibus contemnebantur. Et jam qui decepti errabant, aliorum contemplati mores, suas ineptias cognoscentes, relicta Hussitarum perfidia, ad Ecclesiam revertebantur. Ob quam rem cupientem in Austriam reverti Regem, nullus hæreticorum est adversatus. Prius tamen quàm rediret, Vratislaviam nobilem urbem revisit, Slesitarum caput. Ibi quum divinis interesset in æde pontificali,

ficali, frequentesq; Principes convenissent, Poggiebracius quoque proximus Regi astaret, fama est, eaque pervulgata, Chilianum quendam parasitum, ex his qui stultitiam simulantes alios stultos faciant, Poggiebracium his verbis compellasse: Quo vultu sacra nostra inspicias, planè adverto: animum non intueor. Fare obsecro, nonne satis nitida tibi nostra videtur religio? Videsne quàm multi & magni Principes, & ipse Rex noster unũ ritum sequantur? Cur non his potius quàm Rochezanæ consentis? An plus sapere paucos Bohemos quàm reliquam Christi Ecclesiam censes? Quin relicta incondita plebe, Nobilitati te jungis Nobilem? Ad quem Poggiebracius: Si tua hæc sunt verba, inquit, non es quem simulas, tibi tanquam prudenti respondeo. Sin aliena, satisfacere me illis oportet: audi ergo. Ecclesiasticas ceremonias sua quisque pro fide gerit. Sacrificia ea facimus, quæ credimus Deo grata: neque nostri arbitrii est credere quod velimus. Victa magnis rationibus mens humana, volens nolensque capitur: utque natura instituta est, altera facile trahitur, altera elabitur. Mihi persuasa est meorum sacerdotum religio. Si tuam sequar, homines fortasse fallam, animæ meæ contrarius: Deum qui corda inspicit, nequeo fallere. Neque me tui similem esse decet. Aliud histrioni, aliud verò Nobili convenit. Hæc vel tibi habeto si sapis, vel his referto, qui te submisere. Comes Ciliæ dum hæc geruntur, fractus animo & omni spe reliqua destitutus, ab eo petere salutem coactus est, cujus saluti fuerat insidiatus. Ad Fridericum igitur confugiens, malo se usum consilio dicit, qui dominum suum reliquerit atque impugnaverit, recepisse se patrati sceleris

Chilianus histrio.

Poggiebracii gravis oratio.

Comitis Ciliæ purgatio

ſceleris pœnam, regia curia dejectum, & in alienis hoſpitiis auxilia mendicare coactum. Pœnitere quamvis ſerò prioris vitæ, dignus tamen cujus Cæſar miſereatur, qui non tam nocuiſſe quàm prodeſſe poſſit. Reſtituturum Auſtriam, ſi ſuo conſilio fides ſit, nam ſecum primores Provinciæ ſentire. Petit errati veniam, & inpoſterum magna pollicetur, ſi priſtinam in gratiam recipiatur. Cæſar, cui verba dare difficillimum eſſet, multa ſe Comitis defectione paſſum damna commemorat, eaque reſarciri expoſtulat. Neque Auſtriam ſibi promitti ſufficere, quæ non eſſet in Comitis poteſtate, ſi ſua quæ poſſideret Comes traderet, poſſe reconciliationem ſequi, ſin minus, non placere pœnitentiam, quæ non ſentiret pœnam. Diu res agitata eſt. Poſtremò cùm Fridericus facta cuperet, Comes verba tantùm offerret, infecto negocio diſceſſum eſt. Erat per idem tempus inter Franciſcum Sfortiam Mediolani Ducem & Rempublicam Venetorum, grave atque atrox bellum. Alphonſus Siciliæ Rex Venetos adjuvabat: atque ob eam cauſam Florentinos Franciſci amicos armis premebat, cumque Senenſes ſequebantur. Nec dubium erat, quin Franciſci conditio multò inferior videretur. Quod quum ipſe adverteret, externa ex Gallis auxilia accerſivit, conducto grandi ſtipendio, Alphonſi æmulo, Renato Lotharingiæ Duce, qui paulò ante ex Regno Siciliæ fuerat expulſus. Hujus adventu magna fortunæ inclinatio facta eſt: & Venetorum exercitus loco pulſi, debiliores viſi ſunt. Senſit hæc Ciliæ Comes, atque hinc ſuæ miſeriæ finem ſperare cœpit. Miſſiſque ad Venetos Legatis, venturum ſe cum ingentibus Bohemorum copiis auxilio pollicitus

eſt,

est; & finem bello impositurum: si stipendia darentur. Neque id erat difficile: nam Bohemi novarum rerum cupidi, & in armis educati, nullo imperio domi teneri queunt, si quis militantibus mercedem offerat. Adhibuerunt aures Veneti. Sed cùm longinqua militia multum auri exposceret, oblatam potius cum hoste pacem accipere, quàm dubium emere bellum voluerunt. Frustratus iis Comes, postquam foris nullum exilii sui præsidium reperit, per amicos reconciliari Ladislao quærit. Neque amplius adversata fortuna est. Invisus Baronibus Eizingerus, quorum avaritia atque rapinæ obsistebat, conservare gratiam Regis nequibat: quum illi modò per seipsos, modò per filios, qui Regi diu noctuque astabant, Eizingerum criminarentur, & indignè pulsum Comitem dicerent, Regi propinquum, & qui sibi Regnum restituisset. Libuit igitur ab exilio revocare Comitem.

CAPUT LXIII.

De reductione Ulrici Comitis Ciliæ, & restitutione Administrationis sibi factæ.

COmes Ciliæ iis gestis per amicos clàm Regi reconciliatur, reversurusque Viennam magno & splendido apparatu, mille ducens equites expeditos armis, adit: Advenienti Rex obviam extra urbem factus est. Proceres, nobiles, populares omnes secuti, salutare, amplecti, laudare Comitem: certare invicem, contumeliosius ejecerint, an magnificentius revocaverint. Mira rerũ mutatio. Qui paulò ante mœstus in exilium ierat, in triumphantis modum revertitur. Eizingerus qui culmẽ potentiæ consecutus eum dejecerat,

quod

quodin alium ſtatuit, in ſeipſum peti cogitur. Intrante namque urbem Comite, ipſe cum amicis egreditur: ſpontaneum exilium eligens. Lubricus apud Reges primus eſt locus, nec ſolida poteſtas unius voluntate ſubnixa. Ferunt Comitem, Eizingeri cognito receſſu, laudaſſe hominem, qui fortunæ ludibrio ſe ſubtraxerit: paratam ei turpiſſimam fuiſſe mortem, ſi judicium expectaſſet. Uſurum optimo Conſilio, ſi curiales procellas perpetuò declinaverit. Nec etiam ſibiipſi curiæ mores placere: fluxa incertaque omnia eſſe, omnibus horis inſtare pericula, acceptam ſuperiori anno ignominiam menti ſuæ ſemper hærere, ſemper ante oculos eſſe turpem ejectionem, contumelioſum exilium, probroſa verba: mirari quòd non pejora pertulerit. Deo gratias agere, qui priſtinum ſibi ſtatum reddiderit: ſatisfactum honori ſuo eſſe, nec plura cupere. Manſurum tamdiu apud Regem, donec ejectionis infamiam glorioſi reditus rumor extinguat: potentiam deinde, & Regis amicitiam & populares auras malle ſe dimittere quàm perdere. Non tam fortiter ea fecit, quàm dixit ſapienter. Potentiam qui conſecutus fuerit, nemo tam facilè deponit, quàm damnat. Retinent amici, implicat gloriæ cupido, obſtat inimicorum metus, ſemper eſt quod craſtinare compellat. Facilius Gordii famoſum in Aſia nodum quis ſolverit, quàm potentiæ regnique blandiciis ſeſe explicârit.

CAPUT

CAPUT LXIV.

De dolo Comitis Ciliæ, Joannem Hunniadem ab Administratione Regni Hungariæ cupientis amovere.

HUngari postquam Regem in Austriam rediisse accipiunt, Legatos ad eum evestigio mittunt, utque in Hungariam veniat, suum Regnum visitatum petunt. Joannes Hunniades per idem tempus Hungariam ferè universam in potestate habuit: Regiæ arces in manu ejus fuere: equestres pedestresque copiæ uni ei paruere. Id nonnullis Regni Baronibus invidiosum ac molestum erat, atque inprimis Comiti Ciliæ, qui locum ejus optabat, nec post electionem ab eo promissum acceperat aurum. Criminari ergo Joannem, Regi odiosum efficere, illum Regem esse, non Ladislaum, vectigalia ad eum cuncta deferri, munitissima Regni oppida, arces, equos, arma in potestate ejus esse. Nihil dubium quin Regni coronam quærat, si nequeat per Christianos, conaturum per Turcas, quibus bis magnos Hungarorum exercitus prodiderit. Palàm Turcis infestum videri, clanculum esse amicum. Bis fidem ab eo violatam, Reginam Elizabeth, introducto Rege Poloniæ, contra jus fasque repulsam: Polonum quem accersierat, in bello desertum. Si pergat in Hungariam Ladislaus, ejus manu aut vi, aut veneno periturum. Id solùm quæri, dum Regis in Hungariam transitus petitur, qui Provincias ex arbitrio suo regunt, eos sine fraude dolisve superioris præsentiam non expetere, insidias proculdubio in caput Regis paratas esse. Præveniendum facinus, & in authorem vertendum scelus: promittendum in Hungariam

iter, prius tamen Joannem sub specie pacandi Regni ad curiam evocandum, venientem capiendum atque necandum: sic Ladislaum paterno Regno perfrui posse. Tutissimum illud consilium ac salubre visum: compositis insidiis, Joannes ad Regem vocatur. Ille ab amicis de fraude certior factus (difficulter enim res magnæ silentur,) pariturum se Regi in Hungaria respondit, iturumque quocunque jusserit: extra Regni fines non esse obnoxium. Mittuntur igitur ad eum primores curiæ cum Comite Ciliæ, qui secum in finibus Hungariæ conveniant ad oppidum *Coziæ, conenturq; Viennam abducere: si nequeant, intra oppidum arte tractum interficiant. Joannes ad jactū teli cum duobus millibus equitum constitit, colloquium in campis offerens. Comes Ciliæ se Regis vicem gerere ait, Gubernatori eos adire, qui Regis mandata perferant, haud indecorum esse, neque se ita ignobilem, ut cedere Joanni debeat, colloquium intra oppidum & quietius & honestius haberi posse. Joannes legationem ad se missam dicere, Legatos ei cedere ad quem mittantur, de Nobilitate non esse in præsentia certandum. Cæterùm in Hungaria Comites Ciliæ Regni Gubernatorem sequi solitos: postremè munita se oppida minimè ingressurum, nisi præsidium intus habeat, æque ut Comes. Ita rebus infectis discessum. Nova deinde fraus excogitata. Vicerunt Johannem communes amici: adventus ejus in Viennam promissus, si modò Rex Principesque nominati suis literis securitatem facerent. Oblata sunt omnia quæ optavit. Ille ad octo millia passuum Viennæ appropinquavit, ad quem Lambergius nobilis eques jussu Comitis egressus, properare eum festinè

*Aliàs Gorza.

ſtinè juſſit: jam enim Rex magno comitatu obviam exiſſet, & cum eo Comes, qui literas publicæ fidei afferret. Motus eo nuncio Johannes, triginta fermè ſtadia verſus urbem profectus eſt, inſpiciensque latè campos, quum neminem exire obviam cerneret, in propinqua villa conſedit. Tantiſper moratum, Comes cum quadraginta tantùm equitibus adiit, & ne Regem occurrentem moraretur, equum repente aſcendere, feſtinareque juſſit. Cui Johannes: Latè, inquit, campi patent, neque ego vel Regem, vel alium quempiam video venientem. Tum Comes æſtum cauſatus: Règem intra vineas & arbores expectare in umbra dixit. Interrogat, de literis, apud Regẽ eas eſſe reſpõdit. Intellexit fraudem ineſſe Johannes, ſeque verbis incaſſum duci. Converſus ad Lambergium, Rectè, inquit, mentitus es mihi. Cui Lambergius, Quæ juſſit Comes, ea dixi: ſi quis error ineſt, eum argue. Ipſe ſuam cauſam agat, qui mandavit: mihi parêre neceſſarium fuit. Rurſus Johannes Comitem intuens: Siccine ludificare homines pergis? *Magnanimiter.* Fraude me appetis: ego te vi poſſem perdere. Incideras in foveam quam fodiſti, ſi vellem. Quis prohibere poteſt, quin ego de te ultionem accipiam, dignaque tuis factis præmia reddam? Reverentia Regis te ſalvum facit, illi tuam vitam dono, non tibi, cave poſthac meos ante oculos veneris. Atque ita rurſum conveniendi ſpes adempta. Multa poſthæc inter Hungaros & Regem agitata ſunt: & cum ipſo Johanne pactiones habitæ, arces nonnullæ Regi redditæ, Rex ipſe Budam profectus.

CAPUT LXV.

De cruce signatis & pugna eorundem contra Turcas, victoriaque apud Albam in Hungaria.

INterea mortuo Romæ Nicolao V. Pont. Max. qui Eugenio IV. successerat, Calixtus tertius Petri cathedram est adeptus. Qui cognita Mahumetis Turcarum Imperatoris voluntate, Hungariam sibi armis subjicere cupientis (jam enim Constantinopolim Græciæ culmen expugnaverat:) Joannem Cardinalem sancti Angeli, virum industrium ac magnanimum, cum legatione in Germaniam misit, Septentrionis vires in Turcas concitaturum. Coactus est exercitus, non tam armatus, quàm fidelis. Vulgus incompositum, populares, inopes arma sumpsere, quos æternæ vitæ præmia commoverunt: opulenti homines, præsenti rerum statu contenti, domi mansere. Odiosus plerunque potentibus sermo divinus: quibus desunt facultates, levis in cœlum volatus. Mahumetes autem Constantinopolitana victoria superbus, congregatis ingentibus copiis in Thracia, per Triballos in Hungariam properans, centum quinquaginta millia pugnatorum ducere ferebatur. Et inflatus opinione sui, tantoque tumens exercitu, nil dubitare, quin devicta Hungaria, Illyricos penetrare sinus, atque intima rura, Regno Liburnorum & fontem superare Timavi, rerumque caput Italiam atque Romam uno impetu subigere posset. Verùm parva urbs, & alioquin ignobilis, tantos ejus conatus retinuit, Taurinum appellavere majores, nostra ætas Regiam vocat Albam ad confluentes Danubii Savique sitam. Hanc primam

Taurini obsidio.

mam oppugnare ſtatuit, propter opportunitatem transeundi fluminis. Joannes Capiſtranus ordinis Minorum Profeſſor, vitæ ſanctimonia clarus, ea tempeſtate Hungaros in arma publicis ſermonibus excitabat. Qui ubi appropinquare Turcas accepit, nihil moratus, in Albam ſe contulit, haud parvam crucesignatorum manum adducens. Joannes quoque Hunniades contractis raptim copiis, eò profectus eſt. Cardinalis Budæ remanſit, auxilia undique ciens. Rex ubi adveniſſe Turcas cognovit, nec vires Hungaris eſſe, quæ tantam vim ferre poſſent, mobiles gentis animos veritus, neq; ſatis tutam Budæ moram arbitratus, ſub ſpecie venationis urbem egreſſus, in Auſtriam properè ſe recepit. Turca interim apud Albam caſtrametatus, ſummis viribus eam urbis partem oppugnare adoritur, qua planus patuit aditus, diſpoſitisque tormentis æneis raræ atque inſolitæ magnitudinis priores muros aperuit. Vacuum haud parvum ſpacium intus erat usque ad murum alterum. Hic crucesignati ſtationes habuerunt. Parum tecta armis acies, gladiis, haſtisque tantum hiſpida, verùm ferocitate animi, & cœleſti auxilio tuta. Ingreſſi per muri ruinas Turcæ, atrox cum his prælium commiſere. Capiſtranus ex turri clamitans, Chriſtianos hortari, vexillum crucis oſtendere, opem de cœlo promittere, maledicere hoſtibus, Dei præſentiam implorare. Hunniades modò huc, modò illuc cum globo militum currere, inſtaurare ordines, pro feſſis validos, pro ſauciis integros ſufficere, Imperatoris ac militis officium exequi. Pugnatum eſt ſumma utrinque vi, modò noſtri, modò Turci pedem referre. Hinc vincentium clamor, inde morientium exaudiri gemitus. Auda-

Capiſtrani virtus.

Prælium atrox.

ciores, primique bellatores confossi gladiis cadere, super cadavera passim strata belligerari: pulsi extra mœnia hostes, instante suo Imperatore, urgente atque acriter castigante: Turcæ iterum irrumpere, iterum pugnare, Christianos in ultimum discrimem adducere. Postremo Christiana virtute repulsi, denuò periculi magis quàm pudoris anxii, oppidum fœda fuga relinquere. Rursus sequentibus crucesignatis, extra muros pugnam instaurare. Mox eo proposito fugere, ut quàm remotissimè ab oppido Christianos protraherent. Interim aciem à latere immittere, quæ reditum in urbem egressis intercipiat: furentes nostri ac victoria exultantes, in quod præcipitarentur discrimen non advertere, paululũ processuris & à fronte & à tergo periculum imminere. Vidit ex muris Capistranus transversam hostium aciem, insidiasque cognoscens, revocare suos cœpit. Quum parum exaudiretur, tympanis ac tubis confundentibus vocem, præceps in pugnam dilabitur: atque inter duas acies, inter tela volantia percurrens, clamoribus ac signis crucesignatos redire coegit: apud quos nulla erat Hunniadis vel fides vel authoritas: quorum magna pars Theutonica fuit, Hungarico infensissima generi. Fraudati magna spe Turcæ in castra redierunt, cùm quatuor & viginti horis interdiu noctuque nunc muros quatientes, nunc manu pugnantes prælium protraxissent. Multi ex utraque parte cecidêre, plurimi ex Turcis & hi quidem præstantiores. De cæsis hostibus varia sententia est. Quidam supra quadraginta milia periisse tradiderunt: nonnulli viginti milia, alii ad summum quatuor milia cæsa esse affirmant: quod nobis infra verum fuisse videtur. Neque enim

enim in tanto exercitu videri clades ea occidio potuisset. Major profectò jactura tantum Imperatorem fugere compulit, qui sequenti nocte incensis castris ac machinis, cum toto exercitu trepidus abiit. Nec tam audax superbusque venerat, quam timidus dimissusque fugam arripuit. Traditum est sub papilla confossum salutem desperasse, vulnus ejus obsidioni finem dedisse, inter fugiendum plures quàm in acie periisse. Victoribus ea tantùm præda relicta est, quæ non potuit ignis absumere, tormenta scilicet ænea, & arietes ferro graves, machinarumque ingens vis. Hũniades & Capistranus huic bello interfuere, uterque rem gestam scripsit, neque alter alterius mentionem fecit, alteruter solidam sibi rei gestæ laudem usurpavit. Ingens dulcedo gloriæ, facilius contemnenda dicitur, quàm contemnitur. Spreverat Capistranus seculi pompas, fugerat delitias, calcaverat avaritiam, libidinem subegerat, contemnere gloriam non potuit. Qui summo Pontifici bellum atque exitum belli describens, nulla Hunniadis, nulla Cardinalis facta mentione, totum suum esse dixit, quod gestum erat, quamvis Deum inprimis victoriæ confessus fuerit authorem. Nemò est tam sanctus, qui dulcedine gloriæ non capiatur. Facilius Regna viri excellentes quàm gloriam * contemnunt. Verùm paulò pòst & Hunniades & Capistranus alter morbo alter senio obiere. Felices enimæ, quibus tam claro peracto prælio, tanto populorum favore quæsito, ægra relinquere corpora datum est.

Capistrani ambitio.

aliàs partiuntur.

CAPUT LXVI.

De interfectione Comitis Ciliæ per Ladislaum Hunniadis filium patrata.

LAdislaus audita Hunniadis morte, suadente Ciliæ Comite, in Hungariam rediit, duobus, ut sibi videbatur, æmulis liberatus, altero qui fraude, altero qui vi suum Regnum appeteret. Comiti non minus Hunniadis obitus, quàm Turcarum conflictus cordi fuit, qui sublato adversario Hungariam jam sibi parere non dubitabat. Cœca humanæ mentis judicia, sæpe læta pro tristibus, pro lætis tristitia ducunt: futuri nulla homini certitudo. Nemo novit quid serus vesper vehat, nemo tam superis amicus est, ut crastinam sibi lucem promittere possit. Multi dum se credidere dejectos, in sublime rapti sunt: multos exilia claros fecere, & optata consequutis sæpe numero exitio turpitudinique fuerunt. Comiti multò salubrius fuerat Hunniadem vixisse, qui Hungariam suæ neci destinatam clausisset. Nunc metu vacuus, Regem in Albam ducit, hostium spolia recogniturum, & campos visurum ubi prælia gesta, ubi barbara castra fuere. Eam urbem Ladislaus Hunniadis filius valido præsidio retinebat. Qui venienti Regi purpuratus togatusque portas aperuit, armatorum circiter quatuor millia ab ingressu prohibuit. Hic dum mora trahitur, rem divinam spectante Rege, consilium de more in abdito conclavi proceres ineunt. Vocatus eò Comes, an iret aliquandiu hæsitavit. Exin diploide vix penetranda ferro indutus, proficiscitur. Venientem Ladislaus proditorem compellat, qui patri sæpe necem paraverit, infensumque sibi Regem reddiderit, nunc diem venisse, quo scelerum pœnas luat.

Humana fragilitas.

Sunt

Sunt qui Comitem prius arguisse Ladislaum dicant, tanquam Regi rebellem, qui ejus armatos intrare oppidum vetuisset. Illud constat, Comitem arrepto ex manu armigeri gladio, Ladislai caput petentem, nonnullos interjectæ manus digitos amputasse: exorto clamore, Hungaros irrupisse, defendentemque se magno animo Comitem, multis confossum vulneribus obtruncasse: nec moratos, ea novitate Regem perculsum adeuntes, occisum Regni hostem dixere, digna meritis præmia reddita. Regi nihil timendum esse, cuncta ejus imperio parere: nunc Regnum ejus incipere, prius apud Comitem fuisse. Rex quanquam vehementer commotus erat tam atroci facinore, suprà tamen quàm ejus ferebat ætas, dolorem atque iram compressit: nec dubitavit vi cœsum Comitem profiteri. Amicis verò circumstantibus, ferendumque quodcunque id esset dicentibus, atqui sic necessitas, inquit, exigit. Ferendum est, quicquid vitari non potest. Ademptam Comiti vitam reddere non possumus. Ille suo fato functus est, nos nunc nostra manent, quæ Deus optimus maximus meliora faxit. Jussitque defuncti cadaver plaustro impositum Ciliam deferri, atque sepulchris majorum condi.

CAPUT LXVII.

De laude Johannis Hunniadis per Regem Ladislaum pronunciata.

Ipse autem Rex, Alba relicta, comitante Ladislao, Budam repetere statuit, inter equitandum ad oppidum Hunniadum pervenit. Ibi conjunx

Hunniadis obviam facta est, ob mortem mariti lugubri veste induta, puellæque quæ circa eam erant, dejectis in terram vultibus, pullis amictibus mœrorem præ se ferebant. Rex matronam complexus, indigna sunt, inquit, hæc vestimenta, quæ ob mortem viri tui deferas. Joannes Hunniades de morte transivit ad vitam, Ille Hungariam Christo, mihi Regnum servavit: Christiani nominis hostes fudit, fugavit, perterruit, pacem Hungaris peperit, salutem cunctis fidelibus aperuit. Fortia ejus facta etiam hostes admirati sunt, & vitam & mortem posteritas consecrabit. In prælio strenuus, domi mitis: in bello vicit hostes, in ægritudine seipsum superavit. Consilio ac manu suas acies sustentavit, perfregit hostiles. Ubi adesse extremum vitæ tempus agnovit, & urgere vim morbi, non est passus dominicum corpus ad se deferri, neque enim dignum existimavit servum à domino visitari, surrexit è lectulo, quamvis labentibus membris, & quum deficiente virtute, suis pedibus ire non posset, in ædem se vehi sacram jussit. Ibique de more Christiano, si qua extabant humanarum vestigia sordium, confessione detersit, & sacrosanctam accipiens eucharistiam, inter sacerdotum manus terrena fastidientem animam exhalavit. Et quò illum migrasse credimus, nisi ad eum pro quo tot bella depugnavit? Ad Imperatorem suum perrexit fortis miles, cum Christo regnat, qui pro Christo tot periculis se objecit. Jampridem debitum sibi cœlum tenet, non est cur divinitate fruentem lugere oporteat. Congaudere gaudenti æquius censeo. Facessant intempestivæ lacrymæ, supervacaneiq; luctus, absit omnis mæror atq; inprimis lugubres habitus, pullasq; vestes exuite.

Luctus solatium.

Atq;

Atque his dictis, purpureas tunicas auro distinctas afferri jussit, easque viduæ ac filiis dono dedit. Puellas quoque pro sua dignitate donatas, mutare habitum imperavit, totumque diem lætitiæ dari. Convivia deinde splendidè apparata, inter epulas & vina saltatum cantatumque, quasi celebres nuptiæ per luxum & jocum actæ.

CAPUT LXVIII.

De captivitate filiorum Johannis Hunniadis, & decollatione Ladislai filii ejusdem senioris.

HIs blandimentis allecti Hunniadis filii, nihil jamdudum ex cæde Comitis in caput suum verti posse confidebant. Itaque posito metu, Regem usque ad Budam sequuti sunt aulamque inprimis æstimati cultique frequentabant. Verùm amici Comitis Regias aures dietim pulsare, illustrem Principem avunculum Regium sine causa necatum conqueri, Majestatem gravissimè læsam dicere. Inultum atrox scelus relinquendum non esse, corrigendum audacem juvenem, ac temerariam audaciam nisi maturè coerceatur, in furorem verti. Nullum inveniri clementem virum, qui juventutem crudelitate insigniverit. Arma in manus nefarii adolescentis periculosa esse, ausurum procul dubio etiam in Regem, qui Regi proximum obtruncaverit. Jam illi regnandi spem factam; patrem ejus idem concupivisse, animum seni, non voluntatem defuisse: graviorem ætatem discrimina quæque metiri: juvenem quodcunque libuit factu facilimum credere, per æqua & iniqua ad Regnum tendere. Occurrendum priusquam malum amplius serpat. In Ladislao & facta & meditata inveniri facinora ultimo supplicio digna.

Rex

Rex ſive iis motus, ſive ſuapte natura incenſus, deſignata hora, qua filii Hunniadis ambo in Regiam conceſſiſſent, armata juvenum manu portas claudi jubet, adoleſcentesque captos in carcerem rapi: cum quibus & Joannes, Epiſcopus Varadinenſis, raræ virtutis ac facundiæ, & plerique alii comprehenſi ſunt, tanquam cædis Comitis & inſidiarũ quæ Regi pararentur conſcii. Ladislaus quatuor & viginti natus annos, egregio corpore adoleſcens, flavis de more crinibus ſuper humores paſſis, revinctis poſt tergum manibus, talari atque aurea veſte indutus, & eadem fortaſſe, quam ſibi paulo antè Rex donaverat, in publicũ producitur. Erecta cervice oculis huc & illuc ſpectantibus, impavidus atque intrepidus ad ſupplicium pergit. Ubi ad locum ventum eſt, quo cervix amputanda erat, juſſus genua flectere, puca prius pro ſui excuſatione locutus, carnifici paruit. Præco, cui damnatorum crimina publicare mos eſt, imperato ſilentio, nihil aliud dixit, niſi eo modo corrigi, qui Domino ſuo infideles eſſent. Carnifex religata Ladislai coma, ne collum impediret, juſſus percutere reum, nutans labansque, vix tandem quatuor ictibus candidam cervicem abſcidit: atq; ita nobilis adoleſcens occiſo Comiti parentavit. Frater ejus in vinculis retentus eſt. Epiſcopus Varadienſis, multum inſtante Cardinale ſancti Angeli, qui tum Legatum Apoſtolicum agebat, Dionyſio Epiſcopo Strigonenſi, eidem quoque Cardinali & pari legatione fungenti, ſecundum canones judicandus traditur. De cæteris captivis ſuſpenſum judicium, qui tamen paulò pòſt effractis carceribus evaſere. Rex Budæ non diu moratus in Auſtriam ſe recepit, Matthiam Hunniadis filium

lium coævum capitivum ducens. Quum per Strigonium iter faceret, vocatum ad se Johannem Varadiensem præsulem, bono animo esse jussit, his verbis usus: Quum essem Budæ, feci quod voluere Barones, neque enim mei juris eram. Quod te cepi, illorum fuit: quod te supplicio culpaque libero, meum est. Spectata mihi tua virtus, nihil de te sinistrum credere sinit. Abi, & quem gessisti hactenus Episcopatum, gere.

CAPUT LXIX.

De conjuge Regi tradenda.

IN Austria de conjuge Regi tradenda diu agitatum, multæ virgines offerebantur, tantum conjugium expetentes. Verùm nobilissimo Regi quæ coire merito posset, nulla dignior visa est * Magdalena, Caroli Regis Franciæ filia, tum propter ætatem convenientem, egregiam formam, pudicos mores, tum propter sangvinis excellentiam, raramq; nobilitatem, & majorum ejus latè vulgatam gloriam. Placet Legatos mittere, qui sponsam petant, de loco nuptiis eligendo contentio exoritur: Hungari Budam, Australes Viennam, Bohemi Pragam tantæ celebritati deputandam ajunt. Diu res trahitur nutante Rege. Ob eam causam Georgius Poggiebracius cum octingentis expeditis equitibus in Austriam usque ad Danubium, proficiscitur, magna se habere dictitans, quæ Regi pandat. Tranare jussus, atque urbem ingredi, Viennam sibi suspectam ait. Rogatus per nuncios quæ velit pandere, negat se alteri quàm Regi arcana dicturum: non esse abs re trans fluvium Regem pergere. Eundumne fuerit, aliquantisper hæsitatum. Senatui non placebat tantum licentiæ

Aliàs margarita.

dare

dare subditis, insolentes eo modo fieri, & Majestatem vilescere. Ladislaum Gubernatoris movebat autoritas, & aliquod subesse arduum existimabat. Neque latebat eum honestatem utilitati cedere, ac tempori serviendum esse. Perrexit igitur inermis ad armatum, tria milia equitum sequuta, togatus magis quàm loricatus exercitus. Tentoria in ulteriore Danubii ripa protensa, dimisso spacio inter bina castra, & tabernaculum in medio collocatum, in quo Rex cum Gubernatore conveniret. Quatuor diebus colloquium productum est: Rex per noctem in urbem rediit. Primus congressus publicus fuit, in quo salutatio de more facta, & honos Regi habitus. In altero atque item altero, duo tantum sermoni testes adhibiti. In quarto semotis arbitris, solus cum Rege Georgius tabernaculum introivit: verba inter eos habita non sunt prodita. Ex iis tamen quæ postea sequuta sunt, manifestum, de transitu Regis in Bohemiam fuisse tractatum. Ubi sermone sæpius habito, non coiére voluntates, indignabund⁹ Poggiebracius, minabundusque retro in Moraviam iter flexit. Regi haud salubre consilium visum est, dimisisse hominem malè pacatum, quem penes Regni potestas esset, qui nocere pariter ac minari posset. Misit ergo primos ex curia proceres, qui placatum retraherent: sin minus, facturum postulata Regem promitterent. Inventus in itinere, nec de reditu verbum fieri passus est, nec de sententia sua quicquam detraxit. Promissus itaque in Bohemiam Regis transitus, & nuptiarum solennitas Pragæ destinata. Nec dicto fides defuit. Ordinatis Austriæ rebus, etiam ante diem dictam ingenti Rex apparatu Bohemiam petiit. Intranti Pra-

Pragam, Rochezana cum sacrilego Presbyterorum comitatu pompam ducens obviam venit: & habita oratione pro fausto felicique reditu congratulatus est. Vix admonente Poggiebracio, Rex gratias egit: hæreticum ac pestiferum torvis oculis clerum inspiciens. Ubi verò majoris Ecclesiæ sacerdotes sacra ferentes occurrerunt: Hos, inquit, Dei ministros agnosco: atque ab equo prosiliens consalutatis omnibus, sacram crucem osculatus est. Erant enim Romanæ fidei sectatores, qui pro testamento Dei exilium longo tempore passi, Sigismundi tandem vocatione sua loca recuperaverant. Hæc Ladislai pietas multorum offendit animos, qui Rochezanæ studebant ineptiis. Suppressum tamen ac dissimulatum odium. Inde duæ Legationes missæ, altera ad Imperatorem Fridericum de pace actura, in qua Princeps fuit Eizingerus, altera ad Carolum Franciæ Regem, ejus filiam petitura. In hac primas partes gessit Ulricus Pataviensium Præsul, moribus ac doctrina præditus, quem tradunt octoginta equos albicantes duxisse. In ea legatione septingenti equites profecti sunt, quadrigæ auratæ, matronæ ac virgines splendido apparatu, quæ sponsam ducerent: vestes præterea donaque tanto matrimonio digna missa. Tertia quoque Legatio ad Calixtum Pont. max. decreta erat, quæ controversias de religione dirimeret, regnumque Bohemorum Rom. Ecclesiæ conjungeret. Super his quarta cura Regis urgebat animum, comparandi contra Turcas validi exercitus, quò tandem nostra ætate scelerata Mahumetis superstitio pelli ab Europa posset. Jam de concordiæ formula cum Friderico convenerat. Instruebantur regiæ nuptiæ maximo sump-

sumptu, splendidissimo apparatu. Imperator & Augusta vocati, ambæ Regis sorores cum viris eam celebritatem accessuræ ferebantur. Saxoniæ, Bavariæ, Slesiæ, Franconiæ, Rheni Principes; multi quoque ex Gallia Reguli venturos se promiserant: non solùm nuptias ornaturos sua præsentia, verùm etiam de tuenda Republica Christiana contra Turcas acturos. Sed hos tantos cogitatus, has spes pulcherrimas, tantum rerum ordinem immatura mors ac repentina Regis interrupit: Incertæ vanæque cogitationes hominum: futurum quicquid cæca caligine Deus occuluit, ipse sibi gubernacula retinet universi. Nihil sine suo nutu mortales agitant: sapienter ab eo justèq; cuncta reguntur: sæpe in conspectu ejus æquissima sunt, quæ nobis videntur iniqua. Nihil perperam, nihil temerè divina Majestas agit: nos cæci versamur in tenebris, minimum est quod cernimus. Ad regimen animæ nostræ liberum nacti sumus arbitrium: ad salvandas animas lux reddita Christianis. De regimine civitatum, de mutatione Regnorum, de orbis imperio, minimum est, quod homines possunt: magna magnus disponit Deus.

Providentia divina vis.

CAPUT LXX.

De infirmitate & morte Ladislai Regis.

LAdislaus igitur x. Cal. Decembr. hora circiter xij. noctis ægrotare cœpit. Sunt qui ulcere pestifero percussum inguine dicunt, plerique nullum pestilentiæ signum apparuisse. Verùm ita mihi res conscripta est ab his, qui diligenter cùm medicos, tum cubicularios audivere. Sed erat in judicio Rex, quod de Nobilitate inter Poggiebracium & Cernhaoram Moravum magnis contentionibus agebatur, ita ut alter alterum ad duel-

dellum provocarit. Neque de more suo indutus prodierat, linea tantùm indumenta susceperat, & desuper Persicum habitum quem vocant Schubam. Neque toto auditorio ridere visus, tristem vultum notavere omnes. Id signum præsagientis ægritudinis judicatum. Dimisso tribunali, cænavit inter purpuratos, composito ac gravi sermone usus. Post multam noctem in cubiculum ductus, rapulas, quæ apud Bohemos dulcissimæ sunt, avidè comedit, siceramque bibit: sermones haudquaquam tristes inter cubicularios miscuit. Priusquam lecto decumberet, orationem de more ad superos habuit: qua finita, gravatum se dixit, & stomachum vehementer dolere. Cui unus ex cubiculariis natione Bohemus, Ascende, inquit, stratum, dolorem somnus excludet. Paruit Rex, quietique se tradidit. Cumque ad horam dormivisset, vocato iterum cubiculario, vim doloris, qui sensim cresceret, intolerabilem esse ait. Ille de se judicium faciens, nihil somno melius affirmare, sic dolorem cessurum dicere. Jam noctis hora XIII. fermè effluxerat, Regi nulla quies dabatur. Ne tamen cubiculariis molestus esset, dolorem indiē tacitus pertulit. Tum Medici accersiti, quod suarum partium erat, desperata salute fecerunt. Georgius & ipse vocatus, percunctari ex Rege cur doleret, quid morbi esset, spem bonam præbere, ne sibi ipsi deesset hortari, peteret quæcunque vellet: omnia in arbitrio suo posita, mandaret parêre cupientibus. Ad quem Rex: Tua mihi Georgi jampridem cognita fides, spectataque virtus est, per te Bohemus usque in hanc diem me Regem appellavit. Speravi me potiturum Regno, quod ipse paraveras; nunc contrà Superi jubent. Mihi

Schuba.

Ladislai pia oratio.

moriendum est, Regnum in tua manu erit. Duo ex te peto: alterum, uti Provinciales justè regas, pupillis, viduis, imbecillisque rectum judicium patrociniumque ne subtrahas: alterum, ut qui me sequuti sunt ex Austria, cæterisque provinciis, in patriam suam inviolatos remittas. Hoc mihi supremum beneficium ne deneges. Præmaturas Regis cogitationes Georgius esse responderet. Futurum brevi sospitem, ex suo arbitrio regnaturum, de sineret ea proloqui, quæ & sibi incommoda & aliis forent molesta. Tum Rex apprehensa manu: Age, inquit, promitte, quod cupio: nam me mori certum est. Si feceris quæ jubeo, Deum propitium tibi reddam. Neque enim ita vixi, ut cœlum mihi negari putem: pro cœlestibus terrena relinquo: tu cave postulatis adversere. Non potuit tenere lacrymas Poggiebracius, deditque fidem facturum quod Rex imperasset. Finito sermone, intromissis sacerdotibus, de curatione animæ actum: Christiano more sacramenta exhibita. Rex ornamenta sua Pragensi Ecclesiæ legavit, jussitque crines in auri modum fulgentes, ne qua superesset vanitas, amputari. Id Ministri causas moræ nectentes neglexere. Ubi anima ægra amplius demorari non potuit, sacram candelam petiit, eamque manu prehendit, & intuens Salvatoris imaginem crucifixi, orationem dominicam dicere orsus, ad finem usque perduxit: pronunciatisque ultimis verbis: Sed libera nos à malo: nihil amplius loquutus, non extrema pati, sed quietem arripere visus, mortalis vitæ lumen reliquit. O imbellem humanæ naturæ conditionem, ô inanem mortalium gloriam, ô cæcæ hominum mentes, quid jactamur? quid extollimur? Quid est

Ladislai mors.

quod

quod dignitates, opes potentiam tantopere flagitamus? Perpetuò his frui cui datum? Ladislaus nobilissimus adolescens duodeviginti natus annos, in ipso ætatis flore, in ipso gloriæ culmine, tot Regnis, tot gentibus imperans, tot delitiis atque opibus affluens, inter tot auxiliantium manus, intra sex & triginta horas postquam ægrotare cœpit, extinctus est.

CAPUT LXXI.

De opinione & causa infirmitatis & mortis Regiæ.

MOrtem ejus alii morbo, alii veneno imputavere. Medici Theutones, quorum potissima corporis cura fuit, in Austriam reversi, palàm dixere, quamprimùm ægrotare Rex cœpisset, se vocatos, manifesta mortis ac veneni signa comprehendisse, neque ausos in aliena terra manifestare quæ viderant, timuisse potentiam eorum, quorum scelere Rex periisset, Regi clàm aperuisse omnia: respondisse illum, non ignorare toxicum datum: silentium imperasse, ne Regiæ morti suam adjicerent. Senatus Vienensis ubi vulgari eam famam animadvertit, Medicorum sermonem prohibuit, ne Bohemorum adversus se ferociam provocarent. Qui violentam mortẽ dicunt, Poggiebracium & Rochezanam criminantur. Poggiebracium jam tum Regi fuisse infensum, quum ad Danubium usq; profectus, Viennam ingredi noluit, non sine causa suspectum ei Regem fuisse. Conscias mali mentes metum implere: queis integer est animus, his omnia tuta videri: ab eo tempore Regiæ vitæ paratas insidias. Rochezanam nunquam Regi placuisse, idq; palàm factum, quum sicut antè diximus, sacra ferentem contemsit. Nec me latet fama vulgatum esse, id-

circo Regem apud Pragam nuptiarum celebrationem decrevisse, ut concurrentibus eò catholicis Principibus, potenti manu hæreticos comprehenderet, finemque tandem Hussitarum insaniæ daret. Id præsensisse Rochezanam & Poggiebracium, necemque Regi pro sua salute machinatos. Mihi quid horum verius videatur, non facilè dixerim, neque incerta pro certis ausim affirmare. Aliorum dicta recensco, & plura scribo quàm credo. Illud constat, præter Rochezanam, cui Regiam mortem nemo non acceptissimam judicavit, & Georgium, reliquos Regni proceres extincto Rege in magno mœrore fuisse, & publicum toto Regno luctum, qui ad vij. kal. Decembres continuatus est. Tunc Regia pompa peractis exequiis, defúcti corpus in sinu proavi sui divi Caroli quarti Romanorum Imperatoris sepultum: circumvectio per urbem more majorum neglecta. Dum hæc scribo, Alphonsi Regis Aragonum, cui præsentem historiam dedicaveram, multis formidatus, pluribus expectatus, mihi quidem acerbissimus nunciatus est obitus: v. kalend. Julii, clausisse oculos traditur, Hispaniæ atque Italiæ rebus aliam fomam præbiturus, lugendumque Camenis fatum, & ingens disertis jactura vivis. Utinam successori par cùra virtutis sit, minorque seculo nostro calamitas ingruat quàm timemus. Nos operi quod jam finem requirit, summam admoveamus manum. Georgius ea die quæ inter mortem Ladislai & funeris eductionem media intercessit, accersitis proceribus gubernationem suam non expirasse Regis obitu dixit, provinciam usquead Pentecostem commissam sibi fuisse affirmans. Arma tenenti nemo finitum morte mandantis impe-

Regis Aragonũ laus, mors.

imperium objicere ausus, Pragenses gubernationi suæ nihil morati se commisere. Matthias Hunniadis filius ex Vienna ductus qua die Rex obiit, Pragam applicuit, atque in potestatem Georgii factus est. Nec diu postea Rex Hungariæ designatus, magnis sponsionibus dimissus è carcere volavit ad Regnum. Advenæ, qui Ladislaum sequuti fuerant, suam quisque domum petiere.

CAPUT LXXII.

De Poggiebracio Rege Bohemorum sextodecimo.

EXinde constituta die, qua novus Rex eligeretur, multi tractatus habiti. Carolus Rex Franciæ, qui filiam Ladislao desponderat, Regnum alteri ex filiis suis petere, aut ei * committi, cui filiam tradere non dedignaretur. Casimirus Rex Poloniæ sororem defuncti Regis sibi nuptam esse ajebat, eique Regnum deberi. Pari ratione Gulielmus Saxoniæ Dux utebatur, cui soror natu major nupsisset. Fridericus Imperator ejusdem Regni ordinationem suam esse affirmabat, in qua feudi solennia neglecta fuissent. Nec sine spe Sigismundus & Albertus Austriæ Duces fuere, qui deficiente Rege Bohemiæ sine virili sobole, ex Austria vocandum veteri fœdere Principem norant. Rochezana venenorum sator, crebris sermonibus usurpare, aut Regem suæ professionis eligendum esse, aut si nemo tanto fastigio dignus videretur, Hebraico more judices assumendos, veteris Legis exempla commemorans. Ubi dies constituta illuxit, auditis Legationibus in conventu procerum, utilitate Regni discussa, Georgius Poggiebracius Rex pronunciatur, militiæ domique apprimè clarus, cui ad res gerendas nec consilium nec ætas deesset. Ea res necati Regis suspicionem

Alias Comiti.

maximè auxit. Ipſe ex prætorio primùm in ædem beatæ Mariæ ubi Rochezana præſidet, ſolenni pompa deductus Deo gratias egit, ibique novello Regi publica ſalutatio exhibita. Mira rerum mutatio, & novus ſyderum influxus. Duo potentiſſima Regna eodem tempore Rege orbata, ex nobiliſſimo ſangvine ad mediocris generis homines pervenere. Sic Deo placuit: ludere fortunam dixiſſet antiquitas. Nos divinæ providentiæ cuncta tribuimus. Utriusque Regis electionem nonnulli calumniantur, vim adhibitam dicunt, neque jure valere quod metus extorſerit. Nobis perſuaſum eſt, armis acquiri Regna, non legibus.

ÆNEÆ SYLVII, QVI ET PIVS II. PONTIFEX MAXIMUS FUIT,

BREVE ELOGIUM.

PIUS Secundus, Æneas anteà vocatus, cognomento Piccolhomineus, natione Italus, Senis oriundus, patre Sylvio, matre Victoria Corſiniani naſcitur, cùm pater ejus à plebe Senenſi cum reliqua Nobilitate è Republ. dejectus, ad fundum gentilitium Corſinianum vallis Urciæ oppidum, ſe contuliſſet: Nato pucro Aeneas Sylvius nomen pater indidit. Puerpera autem per quietem viſa eſt ſibi infantem mitratum parere, quæ (ut pronæ ſunt ſemper in pejus hominum mentes) verita eſt, ne ſomnum illud puero & familiæ ignominiam portenderet; neq; anteà hujuscemodi ſuſpicione levari potuit, quàm poſtea intellexerit, filium Tergeſtinum Epiſco-

pum

pum designatum: quo nuncio omni prorsus metu liberata, immortali Deo gratias egit, quòd defunctum meliore fato, quàm ipsa conjectaverat, filium sibi videre contigisset. Prius tamen cum per ætatem licuit Corsiniani singulari memoria & summa docilitate grammaticam didicit, parcè adeò ac duriter vitam ducens, ut omnia ruris officia ob inopiam adire sit coactus. Annum verò decimum octavum agens, Senas proficiscitur, ubi à necessariis & cognatis adjutus, Poetas primò, mox Oratores adivit, quibus facultatibus tantum ingenio & diligentia valuit, ut brevi præclara poemata Latina & Etrusca lingua ediderit, ludens credo in amorem, quo ætas illa maxime conflictatur. Inde verò ad jus civile se contulit, quod profecto non ita multò post deserere coactus est. Orto namque inter Senenses & Florentinos bello, caritatem annonæ veritus, & Nobilitatem plebi Senensi suspectam cernens, voluntarium sibi velut exilium adscivit: sequutus amplissimum virum Dominicum Capranicum, qui tum Senis iter faciens ad Basiliense Concilium proficiscebatur, questum injurias ab Eugenio Pontifice sibi illatas, propter denegatum galerum Cardinalatus insigne, quo etiam absentem Martinus ob ejus virtutem & integritatem merito donaverat. Hujus igitur contubernio usus post longos itineris [illegible]ores, superatis alpibus cœlo vicinis per [illegible] pontem & Lucernæ lacum, Helvetiorum campos, Basileam tandem pervenit. Quo in Conventu etsi multa negotia Æneæ Dominici Secretario obvenerint, semper tamen est aliquod otii suffuratus, quod literis traderet. Dominicum deinceps paupertate & inopia

circumventum, quippe cui beneficiorum & paternæ hæreditatis proventum omnem Eugenius denegabat, relinquere non ſine lachrymis cogitur, Bartholomæum Novarienſem Epiſcopum ſequutus: quo cum Florentiam, ubi Eugenius Pontifex erat, pervenit. Sed hunc quoque ob crimen læſæ Majeſtatis ab Eugenio accerſitum, Æneas relinquere compellitur, Nicolaum S. Crucis Cardinalem ſecutus, patrem certè optimum, ac omnium opinione ſanctiſſimum, qui Atrebatum profectus, pacem inter Ducem Burgundiæ & Regem Franciæ compoſuit. Quo in Italiam redeunte. Æneas non admodum Eugenio gratus, Baſileam proficiſcens magno ſemper in honore apud omnes eſt habitus. Fuit enim ſcriba in Synodo illa celeberrima, & literarum Apoſtolicarum abbreviator: Duodecimvir in tanto Conventu cenſorius habebatur. In eo autem Conventu perſæpe oravit, ſed illa ejus oratio egregia & elegans eſt habita, qua in eligenda Concilii ſede idonea, Avenioni, Vtinæ, Florentiæ Papiam anteferendam oſtendit, rerum oportunitate, ſitu loci, ædium privatarum magnificentia, cœli benignitate & clementia, commoditate rerum omnium, quæ urbi poſſunt importari, liberalitate Philippi Ducis. Legationes verò plures Concilii cauſa obivit. Argentinam tertiò, Tridentum ſemel, Conſtantiam ſecundò, Francofordiam ſemel, in Sabaudiam iterum mittitur. Deſignato autem poſt longam conſultationem in Pontificem Felice, Eugenioq; excluſo, cum octoviri ex unaquaque natione deligerentur, quibus ſumma poteſtas in rebus conciliaribus permitteretur: Æneas Pontificis Secretarius, Magiſtratum illum ultrò oblatum renuit. Orator deinde ad

Fri-

Fridericum Imperatorem à Felice missus, tantum dexteritate ingenii apud hominem valuit, ut eum corona poetica donatum in amicos & protonotarium receperit, (Ita eos Germani appellant, quos Principes secretis adhibent.) Relatus deinde in Senatorum ordinem, quem Princeps in rebus gravibus consulit, tantum valuit doctrina & authoritate, ut facilis in quavis re ad ingenium pertinente primus haberetur, licet æmulos & obtrectatores multos habuerit. Imperatorem verò Fridericum cum Eugenio discordantem, ultrò citroque sæpius remeans sua dexteritate & prudentia ita composuit, ut Fridericus eum iterum Romam miserit, qui Eugenio publicè diceret, se & Germanos omnes in humanis divinisque ei deinceps obtemperaturos. Mortuo autem eo tempore Eugenio, dum alter Pontifex in locum demortui eligeretur, Æneas conclavi præfuit: nullus enim orator tunc in Urbe fuit tanto munere dignior. Creato Nicolao Pontifice, dum in Germaniam iter facit, Episcopus Tergestinus moritur, in cujus locum Æneas, siquidem inscius à Pontifice & Imperatore suffectus est. Philippo præterea Vicecomite sine hærede mortuo, à Cæsare ad Mediolanenses orator mittitur, apud quos orationem habuit de imperio urbis hæreditario, deque fide servanda, cui quidem si populus ille obtemperasset, adhuc fortasse libertate uteretur. Deinde iterum Mediolanum Cæsaris nomine reversus, dum obsidione à Francisco Sfortia arctissimè premeretur, maximo cum periculo ingressus, re infecta, ejusdem Cæsaris mandato, ad Alphonsum Neapolitanum Regem proficiscitur, quo tempore Episcopus Senensis, unde originem ducebat, à Nicolao creatur. Com-

posita deinde inter Alphonsum & Imperatorem affinitate, in Germaniam rediens Cæsarem adhortatus est, ut primo quoque tempore in Italiam proficisceretur ad accipiendum Imperii coronam. Fridericus iter in Italiam ingressus Æneam præmisit, qui Leonoræ uxori ex Lusitania venienti ad littus Etruscum honoris gratia occurreret. Is verò Pisas contendens quò Lusitanos applicuisse intellexerat, puellam uni sibi creditam, ad Imperatorem, qui tunc Senis erat perduxit. Romam deinde proficiscens, & privatim & publicè (dum Cæsar cum uxore corona Imperii donarentur,) egit omnia. Imperator præterea ad Alphonsum Neapolim tendens, Ladislaum Regium adolescentem, quem Pannonii & Bohemi furtim ab eo abducere, sæpe tentaverant, Romæ sub tutela & custodia Æneæ, cui plurimam fidem præstabat, reliquit. Imperator verò rediens, ubi Germaniam attigisset, Æneam statim ex mandato Pontificis, in Bohemiam & germaniam oratorem cum summa potestate mittit, & ad omnes Austriæ civitates. Orta namque erat inter eas & Imperatorem, controversia pro Ladislao Rege, quem illi ad se mitti postulabant. Sublata autem tanta controversia, ac pace inter utrosque composita, Æneas haud ita multò post ad conventum Ratisponensem mittitur, ubi Imperatoris vices gerens, præsente Philippo Burgundiæ Duce, & Ludovico Bajoariæ, de immanitate Turcarum & calamitate Reipublicæ Christianæ tanta contentione dixit, ut omnibus gemitus & lacrymas excusserit; præcipuè autē Philippum Burgundum ad eam expeditionem animare visus est adeò, ut bellum statim omnium consensu decerneretur, quod postea omissum est eo-

rum

rum ambitione & stultitia, qui cuncta sibi deberi putabant. Missus iterum à Cæsare ad Conventum Francfordiam eadem de causa: ubi visus est, omnes quidem commovere, verùm hoc natura compertum est, eorum animos citò reside-re, quorum affectus perfacilè moventur. Tertius item in Nova civitate conventus habetur, in quo Æneas mirificè manibus & pedibus annixus est, rem ex sententia perficere, privatim & publicè unumquenque ad id bellum cohortando, quo salus Europæ Principum, & populorum libertas & dignitas Christiani nominis continebatur. Nec aberat à spe perficiendæ rei: cùm subitò nunciatum est, Nicolaum Pontificem, è vita migrasse, cujus in morte disturbata sunt omnia. Calisto verò subrogato in demortui locum, Imperator Æneam Oratorem mittit: inde verò iter in patriam facturus Roma abiens à Calisto retentus est, à quo etiam non multò pòst patrum omnium consensu in numerum Cardinalium refertur. Apud Calistum verò tantæ authoritatis & gratiæ fuit, ut hominem impulerit, Oratores ad Senenses, qui tum civili discordia laborabant, ut populum tumultuantem ad pacem & concordiam adhortarentur, mitteret. At verò dum in Balneis Viterbianis valetudinis causa esset, historiamque Bohemicam inchoasset, mortuo Calisto Romam statim rediit: cujus expectatio tanta fuit, ut magna pars populi Romani officii causa obviam progressa, hominem (quasi divinarent) ut Pontificem salutant. Ad hunc enim consensu omnium Pontificatus deferebatur. Ingressus itaque conclave patrum omnium suffragiis Pontifex Maximus renunciatur. Acceptaq; deinde pontificia coro-

corona, qua tertio nonas Septembris Pontificali apparatu Basilicam Petri ingressus est, & cum Deo immortali gratias egisset, se totum, confirmata prius Ecclesiæ ditione, ad curam Reipublicæ Christianæ convertit. Sed rebus his omnibus omissis, quæ plurimæ & memoratu dignissimæ sunt, pauca de ejus studiis literariis, magis ad rem nostram facientibus delibabimus: non enim in tanto fastigio constitutus, literarum studia intermisit. Ab adolescentia enim & nondum sacris initiatus, ut diximus, poëmata edidit, lasciviæ magis & festivitati accommodata, quàm pressa & gravia, surgit tamen nonnunquam, & dum jocatur mordacitate non caret. Extant ejus Epigrammata referta salibus: ad tria millia variorum versuum scripsisse dicitur, quorum pars magna Basileæ periit. Orationi solutæ reliqua vita se totum dedit; magnitudine rerum invitatus. Delectatus est etiam mixto scribendi genere, & ad philosophandum aptiore. Libros in Dialogo edidit. De potestate Concilii Basiliensis. De ortu Nili. De studio venandi. De fato. De præscientia Dei. De hæresi Bohemorum. Reliquit Dialogum imperfectum contra Turcos inchoatum, pro defensione fidei Catholicæ. Epistolas digessit in tempora: & quas profanus, quas sacris initiatus, quas antistes, quas Pontifex Maximus scripserit, voluminibus separat. His Reges, nationes, civitates, Principes, atque omne genus hominum ad religionis arma incendit. Extat ejus Epistola ad Turcum, qua hominem adhortatur, ut posthabita Mahometana perfidia, veram Christi Jesu religionem sequatur. Libellum edidit, De miseria aulicorum. Scripsit etiam de Institutione artis Grammatices, ad Ladislaum adolescentem

tem Hungarorum Regem. Orationes circiter duas & triginta habuit ad pacem Regum, ad concordiam Principum, ad tranquillitatem nationum, ad defensionem Religionis, ad quietem totius orbis terrarum spectantes. Bohemicam Historiam perfecit: Australem imperfectam reliquit. Aggressus est Historiam rerum ubique locorum sua ætate gestarum, quam negociorum multitudine oppressus imperfectam reliquit. Commentariorum de rebus à se gestis libros xij. scripsit, tertium decimum inchoavit. Scribendi genus lene est ac temperatū. Conciones habet splendidas & rei accom̃odatas. Movet affectus, ac eos denique sedat. Candorem & ornatum orationis nunquam intermittit. Describit appositè situs & flumina: varios pro tempore sumit eloquentiæ vultus. Cognitionem rerum antiquarum non omittit, nullius oppidi occurrit mentio, cujus originem non repetat, situm non notet: qui Duces, qua ætate claruerint diligentissimè perscribit. Mimos etiam ad voluptatem notavit. Sententias in Proverbii modum reliquit multas, quorum partem aliquam, quod ad institutionem humanæ vitæ pertinere visæ sunt, subjungere placuit:

Divinam naturam credendo melius, quàm disputando intelligi, ac comprehendi posse, dicebat.

Omnem sectam authoritate firmatam humana ratione carere.

Christianam fidem etiamsi miraculis non esset approbata, honestate sua recipi debuisse.

Unius Divinitatis tres esse personas, non qua ratione probetur, sed à quo dicatur, animadvertendum.

Mortales mensores cœli & terræ audaces magis videri, quàm veros. Side-

Siderum investigare cursus, pulchrius esse quàm utile:

Amicos Dei & hac & futura perfrui vita: sine virtute nulli solidum esse gaudium.

Neque avarum pecunia, neque doctum cognitione rerum unquam repleri, cui plura nosse datum est, eum majora sequi dubia.

Plebeis argenti, nobilibus auri, Principibus gemmarum loco literas esse debere.

Bonos medicos non pecuniam, sed bonam valetudinem ægroti quærere.

Artificiosam orationem stultos non sapientes flectere.

Sanctas esse leges, quæ vaganti frena licentiæ imponunt.

In plebem vim habere leges, in potentes mutas.

Res graviores armis, non legibus diffiniri.

Urbanus suam domum civitati, civitatem regioni, regionem mundo, mundum Deo subjicit.

Lubricum esse primum apud Reges locum.

Ut in mare flumina omnia, sic vitia in magnas aulas fluere.

Assentatores maximè quò volunt Reges ducere.

Nulli magis Principes aures, quàm delatori præstare.

Pessimam Regibus pestem adulatoris linguam.

Regem qui nulli fidit inutilem esse, nec meliorem qui omnibus credit.

Qui multos regit, à multis regatur oportet.

Non esse Regio nomine dignum, qui suis commodis publica metitur: neque qui sacra negligit, Ecclesiæ proventum: neque Regem qui juri dicundo non assidet, vectigalia digna petere.

Liti-

Litigatores aves,forum area,judicem rete, patronos dicebat aucupes.

Dignitatibus viros dandos, non dignitates hominibus.

Magiſtratus alios mereri & non habere, alios habere & non mereri.

Grave Pontificis onus,ſed beatum ei qui bene fert.

Indoctum Epiſcopum aſino comparandum.

Corpora malos medicos, animas imperitos ſacerdotes occidere.

Vagum Monachum Diaboli mancipium eſſe.

Virtutes clerum ditaſſe, vitia pauperem facere.

Sacerdotibus magna ratione ſublatas nuptias, majori reſtituendas videri.

Fideli amico nullum theſaurum anteferendum.

Vitam amico, invidiam morti comparandam.

Hoſtem in ſe nutrire, qui nimis filio ignoſcit.

Nulla in re avarum placere hominibus, niſi in morte.

Vitia hominum liberalitate obtegi,nudari avaritia.

Mentiri ſervile vitium eſſe.

Vini uſum & labores & morbos auxiſſe mortalibus.

Vinum quod mentem excitet, non quod obruat,ſumendum.

Libidinem ætatem omnem fœdare,ſenectutem extinguere.

Quie-

